BESTSELLER INTERNAȚIONAL

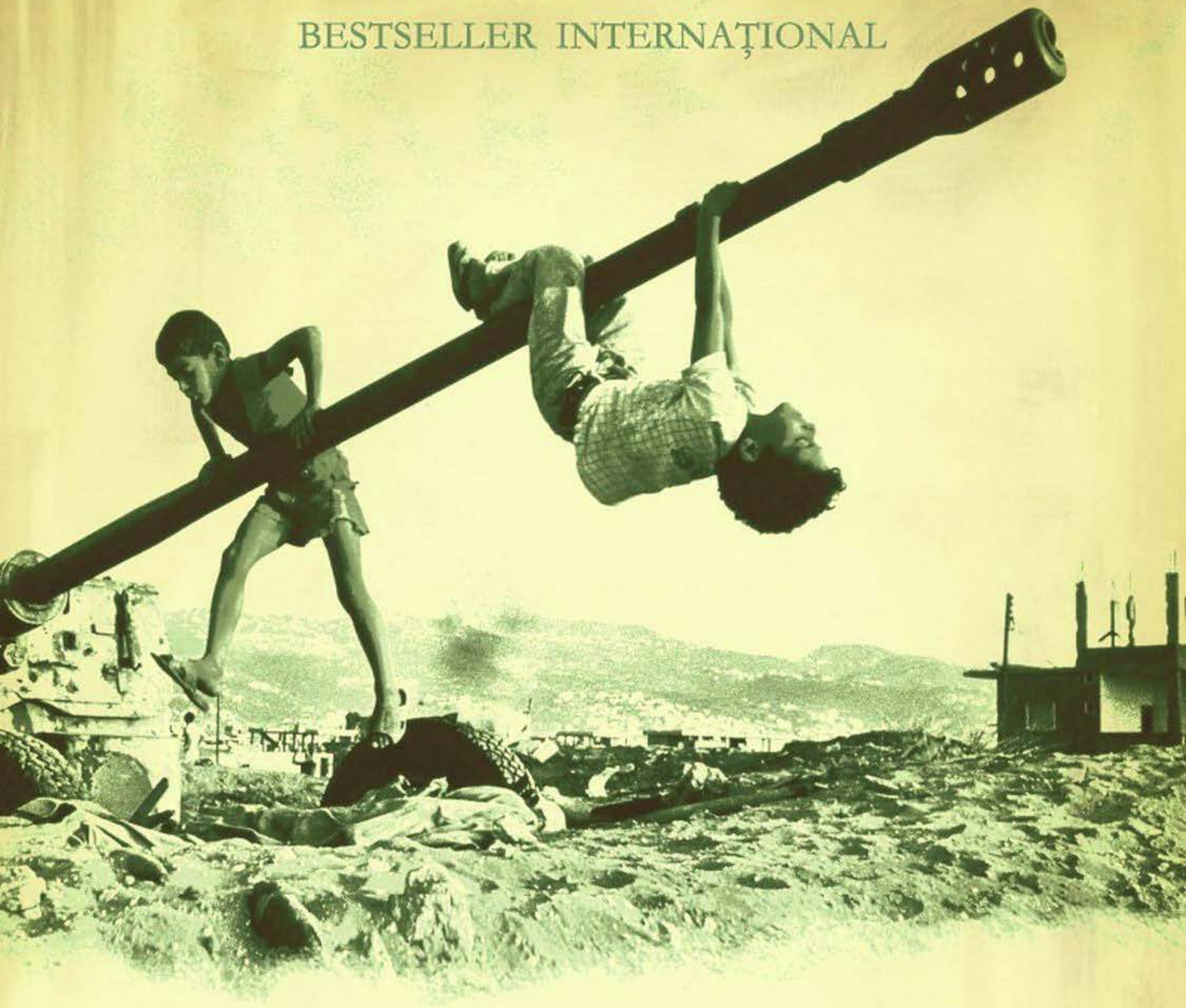

ABRAHAM VERGHESE

Să tai în piatră vie

„O operă remarcabilă."

John Irving

„Magistral... Verghese creionează un tablou viu al locurilor, al practicilor medicale şi al conflictelor interioare ale personajelor sale."

The Washington Post Book World

„Mai mult decât o saga de familie, o încântătoare odă închinată profesiei de medic."

Entertainment Weekly

„Sângele apă nu se face în acest vast roman despre doi gemeni identici născuți în 1954 şi rămaşi orfani prin moartea mamei şi dispariția tatălui."

The New Yorker

„... o carte despre felul în care istoria, mediul şi accidentele provocate de naştere şi de moarte conspiră la alcătuirea poveştii unei vieți unice."

Los Angeles Times

„Un roman puternic şi emoționant, despre abandon, trădare şi dragoste: vindecătoare, dar şi distructivă."

San Francisco Magazine

premium

Abraham Verghese

SĂ TAI ÎN PIATRĂ VIE

Abraham Verghese

SĂ TAI ÎN PIATRĂ VIE

Traducere din limba engleză
Adriana Bădescu

LITERA®

Cutting for Stone
Abraham Verghese
Copyright © 2009 Abraham Verghese

Editura Litera
O.P. 53; C.P. 212, sector 4, Bucureşti, România
tel: 021 319 6390; 031 425 1619; 0752 548 372;
e-mail: comenzi@litera.ro

Ne puteţi vizita pe

Să tai în piatră vie
Abraham Verghese

Copyright © 2011 Litera
pentru versiunea în limba română
Toate drepturile rezervate

Editor: Vidraşcu şi fiii
Redactor: Ştefania Iordan
Corector: Cristiana Miu
Coperta: Andrei Gamarţ
Tehnoredactare şi prepress: Ofelia Coşman

Seria de ficţiune a Editurii Litera este coordonată
de Cristina Vidraşcu Sturza

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
VERGHESE, ABRAHAM
Să tai în piatră vie / Abraham Verghese;
trad.: Adriana Bădescu. – Bucureşti:
Litera Internaţional, 2011
ISBN 978-606-600-612-5
I. Bădescu, Adriana (trad.)
821.111(73)-31=135.1

Pentru George și Mariam Verghese

Scribere jussit amor

Și pentru că iubesc această viață
Știu că deopotrivă și moartea voi iubi.
Căci pruncul plânge atunci când mama
Îl trage de la sânul drept,
Doar pentru ca-n clipa ce vine
Să-și găsească în cel stâng
Mângâierea.

Rabindranath Tagore,
fragment din *Gitanjali*

PROLOG

SOSIREA

După opt luni petrecute în întuneric în pântecele mamei noastre, eu și fratele meu, Shiva, am venit pe lume într-o după-amiază târzie, pe 20 septembrie, în anul de grație 1954. Am luat prima gură de aer la o altitudine de 2 400 de metri, în atmosfera rarefiată din Addis Abeba, capitala Etiopiei.

Miracolul nașterii noastre s-a produs în sala de operații nr. 3 a spitalului Missing, aceeași încăpere în care mama, sora Mary Joseph Praise, își petrecuse cea mai mare parte a zilelor de lucru, cea în care se simțise cu adevărat împlinită.

Atunci când mama noastră, călugăriță a Ordinului Diecezan al Carmelitelor din Madras, a fost prinsă pe neașteptate de durerile facerii în dimineața aceea de septembrie, sezonul ploilor în Etiopia se sfârșise, iar răpăitul stropilor pe acoperișurile de tablă ondulată ale spitalului încetase brusc, aidoma unei cumetre vorbărețe întrerupte în mijlocul frazei. Peste noapte, în liniștea aceea molcomă, florile de *meskel*[1] se deschiseseră, transformând în aur colinele din Addis Abeba. Pe pajiștile din jurul spitalului Missing, rogozul ieșise învingător din bătălia cu nămolul, și un covor strălucitor se întindea chiar până în pragul pavat al clădirii,

---

[1] Flori galbene care cresc în zonele rurale de pe Platoul Etiopian la terminarea sezonului ploilor musonice (n.red.)

purtând în el făgăduința a ceva mai substanțial decât jocurile de cricket, croquet și badminton.

Spitalul era amplasat pe o colină înverzită, mănunchiul său de clădiri văruite în alb, cu unu și două etaje, lăsând impresia că a țâșnit direct din sol în aceeași frământare geologică din care se născuseră și munții Entoto. Paturi de flori ca niște albii, alimentate de apa scursă de la streșini, înconjurau clădirile joase aidoma unor șanțuri de apărare. Trandafirii sorei-șefe Hirst acoperiseră zidurile, florile lor stacojii încadrând fiece fereastră și întinzându-se până la acoperiș. Atât de fertil era solul acela argilos, încât sora-șefă – înțeleapta și înțelegătoarea mână forte care conducea spitalul Missing – ne avertiza să nu pășim pe el cu tălpile goale, fiindcă riscam să ne crească noi degete la picioare.

De la clădirea principală a spitalului porneau cinci alei mărginite de tufișuri înalte de un stat de om, ca spițele unei roți, ducând la cinci căsuțe cu acoperiș de stuf, aproape ascunse de arbuști, garduri vii, pini și eucalipți sălbatici. Așa își dorise sora-șefă, ca Missing să semene cu un crâng, cu un colț al Grădinilor Kensington (pe unde, tânără călugăriță fiind, obișnuia să se plimbe înainte de a veni în Africa) ori cu grădina raiului înainte de păcatul originar.

Missing era, de fapt, Spitalul *Misiunii*[1], un cuvânt pe care etiopienii îl rosteau cu un șuierat, astfel încât se auzea „Missing". Un funcționar de la Ministerul Sănătății, un proaspăt absolvent de liceu, dactilografiase pe licența de funcționare „SPITALUL MISSING" – o ortografiere corectă din punct de vedere fonetic, după părerea lui. Un reporter de la *Ethiopian Herald* preluase greșeala și o dusese mai departe. Când sora-șefă Hirst i se adresase funcționarului de la minister pentru a o corecta, acesta îi arătase documentul scris de el inițial. „Vedeți și dumneavoastră, doamnă. *Quod erat demonstrandum*, este Missing", declarase el, de parcă tocmai ar fi demonstrat teorema lui Pitagora, poziția

[1] În engleză, în original, „Mission" (n.red.)

centrală a Soarelui în Sistemul Solar, faptul că Pământul e rotund și amplasarea exactă a spitalului în colțul său de lume. Așa ca Missing rămăsese.

Nici un strigăt ori un geamăt nu ieșise de pe buzele surei Mary Joseph Praise cât ținuseră chinurile cataclismice ale travaliului. Dar, chiar lângă ușa batantă, în cămăruța lipită de sala de operații nr. 3, autoclava uriașă (donată de Biserica Luterană din Zürich) se căina și plângea pentru mama, în vreme ce aburul ei opărit steriliza prosoapele și instrumentele chirurgicale care aveau să fie folosite pentru a o ajuta să nască. La urma urmei, în colțul cămăruței cu autoclava, chiar lângă monstruozitatea aceea din oțel inoxidabil, se afla micul sanctuar pe care mama îl păstrase numai pentru ea în cei șapte ani petrecuți la Missing, înainte de brutala noastră venire pe lume. Acolo, cu fața la perete, era pupitrul ei cu scaun, salvat de la o defunctă școală a misionarilor și purtând urmele vizibile ale frustrărilor resimțite de generații de elevi. Cardiganul ei alb, pe care – mi s-a spus obișnuia să și-l pună pe umeri între două operații, era așezat pe spătarul scaunului.

Pe perete, deasupra pupitrului, mama prinsese în piuneze un calendar cu o reproducere a celebrei sculpturi a lui Bernini înfățișând-o pe Sfânta Tereza din Avila. Trupul sfintei pare moale, ca și cum ar fi leșinată, cu buzele ușor depărtate, ca în extaz, cu privirea pierdută și cu pleoapele pe jumătate închise. De o parte și de alta a ei, un grup de curioși privește în jos de pe taburetul de rugăciune. Cu un zâmbet vag și cu un trup mai musculos decât s-ar potrivi cu fața lui tinerească, un îngeraș veghează asupra sfintei și voluptuoasei călugărițe. Cu vârfurile degetelor de la mâna stângă, el ridică marginea țesăturii care îi acoperă sânul. În mâna dreaptă, îngerul ține o săgeată, la fel de delicat ca un violonist care își manevrează arcușul.

„De ce imaginea asta? De ce Sfânta Tereza, mamă?"

Pe când eram un băiețel de patru ani, intram în cămăruța aceea fără ferestre pentru a privi imaginea. Curajul singur nu

m-ar fi putut convinge să păşesc dincolo de uşa grea, dar impresia mea că ea era acolo şi obsesia de a o cunoaşte pe călugăriţa care îmi fusese mamă îmi dădeau putere. Mă aşezam lângă autoclava care pufăia şi şuiera aidoma unui balaur ce se trezea, de parcă bubuitul inimii mele îi alungase somnul. Treptat, în vreme ce şedeam la pupitrul mamei, un val de pace mi se aşternea în suflet, un sentiment de comuniune cu ea.

Am aflat mai târziu că nimeni nu îndrăznise să ia cardiganul de pe spătarul scaunului. Era un obiect sacru. Dar, pentru un ţânc de patru ani, totul era sacru şi banal deopotrivă. Mi-am pus în jurul umerilor veşmântul acela mirosind a săpun medicinal. Mi-am plimbat unghia pe buza călimării de mult uscate, urmând aceeaşi cale pe care o trasaseră degetele ei. Ridicându-mi ochii spre fotografia din calendar, aşa cum trebuie să fi făcut şi ea în vreme ce şedea în cămăruţa fără ferestre, mă simţeam ca hipnotizat de acea imagine. Mulţi ani mai târziu, am aflat că repetatele viziuni ale îngerului pe care le avusese Sfânta Tereza purtau numele de transverberaţii – cuvânt pe care dicţionarul îl definea prin a avea sufletul „înflăcărat" de iubirea pentru Dumnezeu şi inima „străpunsă" de dragostea divină; metaforele credinţei ei erau totodată metafore ale medicinei. La cei patru ani ai mei însă, nu aveam nevoie de termeni ca „transverberaţie" pentru a nutri un sentiment de veneraţie faţă de imaginea aceea. Cum nu aveam nici o fotografie a ei, nu puteam decât să-mi imaginez că femeia din poză era chiar mama, ameninţată şi pe punctul de a fi străpunsă de îngerul cu suliţă. „Când o să vii, mamă?" întrebam, iar vocea-mi subţirică reverbera, lovindu-se de gresia rece. „Când o să vii?"

Şi îmi şopteam singur răspunsul: „Pentru numele lui Dumnezeu!" Fiindcă asta era tot ce aveam: declaraţia doctorului Ghosh atunci când mă aventurasem prima dată în mica încăpere, iar el venise să mă caute şi se uitase la imaginea Sfintei Tereza peste umărul meu; mă ridicase în braţele lui puternice şi îmi

spunese cu vocea aceea care imita la perfecție șuierul autoclavei: „VIIIINE, pentru numele lui Dumnezeu!"

Patruzeci și șase de ani și încă patru au trecut de la nașterea mea și, printr-o minune, mi s-a oferit prilejul de a mă întoarce în cămăruța aceea. Constat că sunt prea mare acum pentru scaun, iar cardiganul îmi stă pe umeri ca amictul[1] unui preot. Dar și scaunul, și cardiganul, și imaginea din calendar sunt tot acolo. Eu, Marion Stone, m-am schimbat, însă nu și lucrurile din jurul meu. Faptul că mă aflu în încăperea aceea mă îndeamnă să-mi trec în revistă trecutul și amintirile. Fotografia deloc decolorată a sculpturii cu Sfânta Tereza a lui Bernini (acum înrămată și protejată cu un geam), pare a-mi cere asta. Sunt nevoit să pun puțină ordine în întâmplările vieții mele, să spun că totul a început aici și, ca urmare, s-a întâmplat asta, și că așa se leagă sfârșitul de început. Deci să purcedem!

Venim pe lume nepoftiți și, dacă suntem norocoși, ne găsim în viață un țel dincolo de suferințe, înfometare și de moartea timpurie care, să nu uităm, sunt datul nostru comun. Eu am crescut și mi-am găsit menirea – aceea de a deveni medic. Nu doream atât să salvez lumea, cât mai degrabă să mă vindec pe mine însumi. Puțini medici ar recunoaște asta, și cu siguranță nu cei tineri, dar, în subconștient, atunci când ne alegem această profesie, ne închipuim că, îngrijindu-i pe ceilalți, ne tămăduim propria noastră durere. Și poate că așa și este. Dar la fel de bine se poate ca asta să ne adâncească rana.

Am ales chirurgia datorită sorei-șefe, acea prezență neclintită din perioada copilăriei și a adolescenței mele.

– Care este cel mai greu lucru pe care l-ai putea face? m-a întrebat ea atunci când, în cea mai neagră zi a primei jumătăți a vieții mele, m-am dus să-i cer sfatul.

---

[1] Veșmânt liturgic purtat pe umeri de preoții catolici (n.red.)

M-am foit stingherit. Cât de ușor îi era sorei-șefe să sondeze abisul acela dintre ambiție și oportunitate!

– De ce trebuie să fac ce e mai greu?

– Fiindcă, Marion, tu ești un instrument al Domnului. Nu lăsa instrumentul să zacă în caseta sa, fiule! Cântă la el! Nu lăsa neexplorată nici o părticică a lui. De ce să te mulțumești cu cântecele pentru copii, când poți să interpretezi *Gloria*?

Ce nedrept din partea sorei-șefe să amintească de acea corală înălțătoare, care întotdeauna mă făcuse să simt că stăteam alături de fiecare muritor îndreptându-mi privirea spre ceruri cu o uimire mută. Ea îmi cunoștea și-mi înțelegea caracterul încă neformat.

– Dar, soră-șefă, nici nu pot visa să cânt Bach, *Gloria*..., am răspuns abia auzit. N-am cântat niciodată la un instrument de suflat sau cu coarde. Nici nu știu să citesc notele muzicale.

– Nu, Marion, a replicat ea cu o privire blândă, atingându-mi obrazul cu mâna ei ofilită și aspră. Nu *Gloria* lui Bach, ci a ta! „Gloria" ta trăiește în tine. Cel mai mare păcat este acela de a nu o găsi, de a ignora ceea ce Dumnezeu a sădit în propria-ți ființă.

Temperamental, eram mai înclinat spre disciplinele cognitive, spre un domeniu introspectiv – medicina internă sau poate psihiatria. Transpiram la simpla vedere a unei săli de operații. Ideea de a ține bisturiul în mână îmi dădea noduri în stomac. (Și încă-mi mai dă.) Chirurgia era cel mai greu lucru la care mă puteam gândi.

Și astfel am devenit chirurg.

Treizeci de ani mai târziu, nu sunt renumit pentru rapiditate, pentru cutezanță ori pentru abilități tehnice. Puteți spune că sunt echilibrat, că sunt meticulos; puteți spune că adopt tehnica și stilul care sunt mai potrivite pentru pacientul în cauză și pentru situația respectivă, iar eu voi considera asta o înaltă apreciere. Mă bucură să văd cum colegii mei medici apelează la mine atunci când au ei înșiși nevoie de o operație. Fiindcă ei știu că Marion Stone se va implica la fel de mult după operație cum a făcut-o înaintea și în timpul ei. Ei știu că nu mă ghidez după aforisme

chirurgicale de genul: „Atunci când ai dubii, taie și scoate" sau „De ce să aștepți, când poți să operezi?" decât pentru a sublinia cât de bine reflectă ele cele mai superficiale minți din profesia noastră. Tatăl meu, pentru ale cărui abilități de chirurg am cel mai profund respect, obișnuiește să spună: „Operația cu cele mai bune rezultate este aceea pe care decizi să n-o faci". Faptul că știu când să nu operez, că-mi dau seama când sunt depășit de situație și când trebuie să solicit ajutorul unui chirurg de talia tatălui meu – acest fel de talent, acest tip de „excelență", trece deseori neobservat.

La un moment dat, când aveam un pacient în mare pericol, mi-am implorat tatăl să-l opereze. El a rămas tăcut lângă pat, cu degetele pe încheietura bolnavului, mult timp după ce îi luase deja pulsul, de parcă ar fi simțit nevoia ca atingerea pielii, acel firav semnal în artera radială, să-i influențeze decizia. În expresia încordată de pe chipul lui am citit concentrare deplină. Mi-am imaginat că văd rotițele învârtindu-i-se în minte; mi-am imaginat că-i văd licărul lacrimilor în ochi. Cu desăvârșită grijă, cântărea opțiunile. Într-un târziu, a clătinat din cap și s-a întors să plece.

L-am urmat.

– Doctore Stone, am spus, folosind această formulare oficială, deși tânjeam să strig „Tată!" în urma lui. Operația este unica lui șansă!

În sufletul meu știam că această șansă era mică, infinitezimală, și că primul strop de anestezie ar fi putut să însemne sfârșitul. Tata și-a pus mâna pe umărul meu și mi-a vorbit pe un ton blând, ca și cum aș fi fost un coleg mai tânăr, nu fiul său.

– Marion, amintește-ți de a unsprezecea poruncă. Să nu operezi în ziua în care pacientul moare.

Îmi revin în minte cuvintele lui în nopțile cu lună plină din Addis Abeba, când cuțitele scânteiază, când gloanțele și pietrele zboară în jur și când am senzația că mă aflu într-un abator, nu în sala de operații nr. 3, cu trupul înspicat de praf și de sângele unor necunoscuți. Îmi amintesc. Însă nu știi întotdeauna răspunsul

înainte de a opera. Fiindcă operezi acum, în momentul prezent. Mai târziu, privind retrospectiv, acel util instrument al isteților și al învățaților, al autorilor farsei pe care o numim M&M – morbiditate și mortalitate –, va hotărî dacă decizia ta a fost justă sau nu. La fel se întâmplă și cu viața, în general. O trăiești îndreptându-te înainte, însă o înțelegi privind înapoi. Și doar atunci când te oprești și te uiți în urmă observi cadavrul prins sub roată.

Acum, în al cincizecilea an al vieții mele, venerez imaginea abdomenului sau a toracelui deschis. Mi-e rușine de capacitatea noastră de a ne răni și de a ne schilodi unii pe ceilalți, de a pângări trupul omenesc. Și totuși, ea îmi permite să sesizez armonia cabalistică a inimii zărindu-se pe după un plămân, a ficatului și a splinei consultându-se reciproc sub bolta diafragmei – toate aceste lucruri mă lasă fără grai. Degetele mele „pipăie mațul" în căutarea găurilor făcute de cuțit ori de glonț, ansă după ansă licărind umedă, șapte metri de intestin împachetați într-un spațiu atât de mic. Puse cap la cap, intestinele care mi-au trecut prin mână în noaptea africană ar ajunge acum până la Capul Bunei Speranțe, și totuși, încă n-am zărit țeasta șarpelui. Dar văd miracolele banale de sub piele, de sub coaste și mușchi, viziuni care pacientului îi sunt ascunse. Există oare un privilegiu mai mare pe lumea aceasta?

În asemenea momente, îmi amintesc să-i mulțumesc fratelui meu geamăn, Shiva – dr. Shiva Praise Stone –, să-l caut, să-i găsesc imaginea reflectată în geamul care separă cele două săli de operație și să-mi înclin capul în semn de recunoștință, fiindcă el îmi permite să fiu ceea ce sunt astăzi. Chirurg.

După părerea lui Shiva, scopul ultim al vieții este astuparea găurilor. Și nu vorbește metaforic. Fiindcă exact asta face el: astupă găuri. Și totuși, metafora este una potrivită pentru profesia noastră. Dar mai există un fel de gaură: rana care desparte o familie. Uneori, rana aceasta se produce la naștere; alteori, apare mai târziu. Și cu toții reparăm ceea ce s-a rupt. Este o misiune

de o viață întreagă. Deseori o lăsăm în mare parte neterminată, pentru generația următoare.

Născut în Africa, trăind în exil în America și revenind în sfârșit pe pământ african, eu sunt dovada că geografia este egală cu destinul. Destinul m-a adus înapoi, exact acolo unde m-am născut, în aceeași sală de operații în care am venit pe lume. Mâinile mele înmănușate ocupă același spațiu, deasupra mesei din sala de operații nr. 3, pe care l-au ocupat odinioară mâinile mamei și ale tatălui meu.

În unele nopți, greierii strigă *cri-cri, cri-cri,* acoperind cu miile lor de glasuri mârâielile și icnetele hienelor de pe dealuri. Brusc, natura devine tăcută. E ca și cum apelul s-ar fi sfârșit și a venit vremea să-ți găsești perechea în întuneric și să te retragi. În vidul de tăcere care se așterne aud zumzetul ascuțit al stelelor și mă simt euforic, recunoscător pentru locul meu nesemnificativ în univers. În astfel de momente, știu cât îi sunt de îndatorat lui Shiva.

Gemeni fiind, am dormit în același pat până în adolescență, cap lângă cap, cu trunchiul și picioarele îndreptate într-o altă margine a patului. Am depășit acum acea intimitate, însă mie încă-mi lipsește, încă-mi doresc să-i simt capul lipit de al meu. Când deschid ochii către darul unui alt răsărit de soare, primul meu gând este să-l trezesc și să-i spun: „Ție-ți datorez priveliștea dimineții".

Dar cel mai mult îi datorez lui Shiva asta: să spun povestea. Este o poveste pe care mama mea, sora Mary Joseph Praise, nu a dezvăluit-o, de care neînfricatul meu tată, Thomas Stone, a fugit și pe care eu trebuie s-o încheg din frânturi. Numai spunând-o pot umple prăpastia care ne separă, pe mine și pe fratele meu. Da, am o încredere nețărmurită în meșteșugul chirurgiei, dar nici un chirurg nu poate tămădui rana care separă doi frați. Acolo unde oțelul și firul de mătase eșuează, povestea reușește. Să începem cu începutul...

PARTEA ÎNTÂI

... căci secretul îngrijirii pacienților este acela de a-ți păsa de ei.

Francis W. Peabody, 21 octombrie 1925

CAPITOLUL 1

STAREA TIFOIDĂ

Sora Mary Joseph Praise venise din India la spitalul Missing cu șapte ani înainte de nașterea noastră. Ea și sora Anjali au fost primele novice ale Ordinului Carmelitelor de Madras care au urmat solicitantul curs de asistente medicale organizat la Spitalul General Guvernamental din Madras. În ziua absolvirii, mama și Anjali și-au primit insignele de asistente și, în aceeași seară, au depus legămintele finale de sărăcie, celibat și supunere. De acum nu li se mai spunea „stagiare" (în spital) și „novice" (în mănăstire), ci „surori" în ambele locuri. Bătrâna și cucernica stareță Sherry Geevarughese, numită de toți, cu dragoste, Cucernica Amma, se grăbise să le dea celor două tinere binecuvântarea ei și o misiune surprinzătoare: Africa.

În ziua în care urmau să plece pe mare, toate novicele au pornit din mănăstire spre port, într-o caravană de ricșe pe roți, pentru a le petrece pe cele două surori. Cu ochiul minții mi le pot imagina pe novice înșirându-se pe chei, vorbind între ele și tremurând de emoție, cu veșmintele fluturându-le în adierea vântului, în timp ce pescărușii țopăie pe lângă picioarele lor încălțate în sandale.

De multe ori m-am întrebat ce gânduri va fi avut mama când, alături de sora Anjali, care, la fel ca ea, de-abia împlinise nouăsprezece ani, a făcut ultimii pași pe pământul Indiei și s-a

îmbarcat pe *Calangute*. Probabil că auzea suspine înăbușite și urări de „Dumnezeu să fie cu voi" în urma ei. Îi era oare teamă? Avea cumva ezitări? Înainte de asta, când intrase în mănăstire, se rupsese pentru totdeauna de sânul familiei ei biologice din Cochin și se mutase la Mádras, departe de casă, la o zi și o noapte de drum cu trenul. Pentru părinții ei, putea la fel de bine să fie în celălalt capăt al lumii, fiindcă nu aveau s-o revadă niciodată. Iar acum, după trei ani petrecuți în Madras, se rupea de familia ei spirituală, de data aceasta pentru a traversa oceanul. Nici de data asta nu mai era cale de întors.

Cu câțiva ani înainte de a începe să scriu aceste rânduri, am plecat la Madras pe urmele poveștii mamei. În arhiva Ordinului Carmelitelor nu am găsit nimic despre ea, însă am dat peste jurnalele Cucernicei Amma, în care stareța consemnase evenimentele de zi cu zi. Când *Calangute* s-a desprins de la chei, Cucernica Amma a ridicat mâna stângă, asemenea unui agent de circulație și, „cu glasu-mi de predică, despre care mi se zice că nu mi-ar trăda vârsta", a rostit cuvintele: „Lăsați-vă în urmă țara, pentru mine", deoarece Facerea era cartea ei preferată. Cucernica Amma cugetase îndelung la misiunea aceasta: era adevărat că India avea nevoi greu de cuprins cu mintea. Dar asta nu avea să se schimbe niciodată și nu putea fi o scuză; cele două tinere călugărițe – cele mai dăruite dintre toate – urmau a fi deschizătoare de drumuri. Indience care să ducă dragostea de Hristos în cele mai întunecate regiuni ale Africii: aceasta era marea ei năzuință. În jurnalele lăsate, stareța își dezvăluie gândurile: așa cum au descoperit misionarii englezi când au venit în India, nu există o cale mai bună de a împărtăși iubirea lui Hristos decât prin prișnițe și cataplasme, pomezi și pansamente, curățenie și alinare. Ce slujire poate fi oare mai bună decât aceea a tămăduirii? Cele două măicuțe ale ei vor traversa oceanul, și acesta va fi începutul Misiunii Madras a Carmelitelor Desculțe din Africa.

Privind cum cele două siluete de pe puntea vasului se micșorau în zare până ce deveniră două punctișoare albe, buna stareță

simți o înțepătură de îngrijorare. Dacă, prin supunerea lor oarbă la cerințele marelui ei plan, cele două vor fi condamnate la o soartă cumplită? „Misionarii englezi au atotputernicul imperiu în spatele lor..., dar cum rămâne cu fetele mele?" Scria mai departe că țipetele pescărușilor și stropii de găinați împroșcați în aer tulburaseră marea despărțire pe care o plănuise. Fusese distrasă de mirosul înțepător de pește stricat și de lemn putred, dar și de hamalii cu pieptul gol, ale căror guri pătate de betel[1] salivau de poftă sângeroasă la vederea tinerelor ei fecioare.

„Tată, ți le încredințăm Ție pe surorile noastre, să veghezi asupra lor", spusese apoi Cucernica Amma, lăsând povara pe umerii Lui. Încetase să mai facă semne de rămas-bun, iar mâinile ei își găsiseră adăpost în mâneci. „Te rugăm să Te înduri și să le ocrotești în această încercare pe Carmelitele Desculțe..."

Era anul 1947, iar britanicii se retrăgeau în sfârșit din India; mișcarea „Părăsiți India" reușise imposibilul. Cucernica Amma răsuflase adânc. Era o lume nouă și se impuneau acțiuni curajoase – sau așa credea ea.

Mormanul de dezolare vopsit în roșu și negru care se voia a fi un vas cu aburi își urma drumul pe apele Oceanului Indian, spre destinația sa, Aden. În cală, *Calangute* transporta lăzi peste lăzi de bumbac tors, orez, mătase, seifuri Godrej, dulapuri Tata, plus treizeci și una de motociclete Royal Enfield Bullet, cu motoarele învelite în mușama. Nava nu fusese construită pentru a transporta pasageri, dar căpitanul grec exact asta făcea, găzduind la bordul ei „oaspeți plătitori". Erau mulți cei dispuși să călătorească pe o navă de mărfuri pentru a economisi bani, iar el se arăta gata să le facă pe plac, zgârcindu-se la numărul de membri

[1] Nuca de betel, denumire improprie pentru sămânța palmierului areca amestecată cu suc de citră și înfășurată într-o frunză de betel, este consumată ca drog recreativ (n.red.)

ai echipajului. În această călătorie, de pildă, transporta două călugărițe din Madras, trei evrei din Cochin, o familie din Gujarat, trei inși cu figuri dubioase din Malaya și câțiva europeni, printre care doi marinari francezi care se întorceau la nava lor, în Aden.

Calangute avea o punte lată, cu o suprafață mai întinsă decât s-ar fi așteptat cineva să găsească pe mare. La un capăt al ei, ca un tăun pe spinarea unui elefant, se afla structura pe trei niveluri care găzduia pasagerii și echipajul, cu puntea de comandă la ultimul nivel.

Mama, sora Mary Joseph Praise, era o malayali[1] din Cochin, oraș din statul Kerala. Creștinii malayali susțin că și-au primit credința odată cu sosirea Sfântului Toma în India, venind din Damasc, în anul 52 d.Hr. Toma „Necredinciosul" a înălțat primele biserici în Kerala cu mult înainte ca Sfântul Petru să fi ajuns la Roma. Mama era o fată cu frica lui Dumnezeu și obișnuia să meargă la biserică în mod regulat; în liceu a fost puternic influențată de o măicuță carmelită cu har, care lucra cu cei săraci. Cochin, orașul în care s-a născut mama, este așezat pe cinci insule dispuse aidoma pietrelor pe un inel, care se scaldă în Marea Arabiei. Negustătorii de mirodenii au navigat vreme de secole spre Cochin, căutând cardamom și cuișoare, printre ei aflându-se și un anume Vasco da Gama, în 1498. Portughezii au izbutit să-și încropească o colonie în Goa, torturând populația hindusă și obligând-o să se convertească la catolicism. Preoții și călugărițele catolice au ajuns în cele din urmă și în Kerala, de parcă n-ar fi știut că Sfântul Toma le adusese locuitorilor de acolo credința cea adevărată a lui Iisus cu o mie de ani înainte de sosirea lor. Spre mâhnirea părinților ei, mama a devenit călugăriță carmelită, renunțând la străvechea tradiție creștină siriană a Sfântului Toma pentru a se alătura acestei secte de papistași întârziați

---

[1] Populația malayali are o identitate preponderent lingvistică, fiind vorbitoare de malayalam, o limbă dravidiană întâlnită în statul indian Kerala și în alte teritorii din sudul Indiei (n.tr.)

(așa cum o considerau ei). N-ar fi fost mai dezamăgiți nici dacă ar fi trecut la mahomedanism sau la hinduism. Bine că n-au mai aflat și că devenise asistentă medicală, ceea ce pentru ei ar fi însemnat că-și pătează mâinile ca una din casta celor de neatins.

Mama a copilărit la țărmul oceanului, aproape de străvechile plase de pescuit chinezești, prinse de tulpini lungi de bambus, atârnând deasupra mării ca niște uriașe pânze de păianjen. Marea le asigura semenilor ei proverbiala „pâine cea de toate zilele", sub forma creveților și a peștelui. Acum însă, pe puntea de pe *Calangute*, fără linia de reper a țărmului din Cochin, nu mai recunoștea acea sursă de hrană. Se întreba dacă, în adâncul lui, oceanul fusese întotdeauna așa: întunecat, răuvoitor și învolburat. Apele lui chinuiau bătrânul vas cu aburi, făcându-l să scârțâie, să se încline și să alunece într-o parte, vrând nici mai mult, nici mai puțin decât să-l înghită pe de-a-ntregul.

Mama și sora Anjali se închiseră în cabină, zăvorând ușa în urma lor, în fața oamenilor și a mării deopotrivă. Șuvoiul de rugăciuni revărsat de pe buzele lui Anjali o uimi pe mama. Citirea ritualizată a Evangheliei după Luca fusese ideea surorii Anjali, care susținea că așa vor da aripi sufletului și disciplină trupului. Cele două călugărițe treceau fiecare literă, fiecare cuvânt, verset și paragraf prin procesul de *dilatatio*, *elevatio* și *excessus* – contemplare, elevare și extaz. Respectarea vechilor practici monastice ale Sfântului Victor se dovedi utilă pentru traversarea oceanului. În a doua seară deja, după zece ore de lectură profundă și de meditație, sora Mary Joseph Praise simți deodată cum pagina și textul tipărit se dizolvă, iar granițele dintre Dumnezeu și sinele ei se dezintegrează. Cititul avusese acest efect: o capitulare ferice a trupului în fața sacrului, a eternului și a infinitului.

La vecernia din a șasea seară (fiindcă erau hotărâte să respecte rânduielile din mănăstire indiferent de circumstanțe) sfârșiseră un imn, doi psalmi și antifoanele lor, doxologia și intonau un *Magnificat*, când un sunet asurzitor le readuse cu picioarele pe pământ. Își înșfăcară vestele de salvare și se grăbiră afară.

Dădură cu ochii de o porțiune a punții care părea că se cabrase și se ridicase ca o piramidă, aproape ca și cum, i se păru sorei Mary Joseph Praise, *Calangute* ar fi fost construit din carton ondulat. Căpitanul stătea cu pipa aprinsă, și strâmbătura pe care o afișa părea să spună că pasagerii săi reacționaseră în mod exagerat.

În cea de-a noua noapte, patru dintre cei șaisprezece pasageri și un membru al echipajului căzură pradă unei febre ale cărei semne exterioare erau petele rozalii ce apăreau în a doua zi de boală și formau un fel de puzzle chinezesc pe piept și pe abdomen. Sora Anjali suferea cumplit, iar pielea ei ardea la atingere. A doua zi deja începuse să delireze din cauza febrei.

Între pasagerii de pe *Calangute* se afla și un tânăr chirurg – un englez cu ochi de șoim, care părăsise Serviciul Medical Indian pentru tărâmuri mai bune. Era înalt și puternic, iar trăsăturile lui neregulate îi dădeau o înfățișare mereu flămândă; și totuși evita sala de mese. Sora Mary Joseph Praise dăduse peste el, la modul literal, în a doua zi a călătoriei, când alunecase pe treptele ude de metal care duceau de la cabina lor la sala comună de pe vas. Englezul, care urca în spatele ei, o prinsese de unde izbutise – din regiunea coccisului și din partea stângă a toracelui – și o așezase drept pe scară, de parcă ar fi ajutat un copil mic. Când ea bâiguise câteva mulțumiri, englezul roșise ca racul; fusese chiar mai stânjenit decât ea de această neașteptată intimitate. Sora Mary Joseph Praise simțise cum i se învinețea locul de unde o apucaseră mâinile lui, însă era un disconfort care nu o deranja. Trecuseră apoi câteva zile în care nu îl mai văzuse pe englez.

Acum, aflată în căutarea unui ajutor medical, sora Mary Joseph Praise își adună curajul și ciocăni la ușa cabinei lui. O voce slabă o pofti să intre. Înăuntru o întâmpină un miros amărui, de acetonă.

– Sunt eu! strigă ea. Sora Mary Joseph Praise.

Medicul ședea întins pe o parte în pat, cu ochii strâns închiși, iar pielea lui avea cam aceeași nuanță cu a pantalonilor kaki.

Domnule doctor, reluă ea cu o ezitare în glas, și dumneata ai febră?

Când încercă să se uite la ea, ochii i se învârtiră în orbite ca bilele de sticlă pe o farfurie înclinată. Se întoarse și vomită deasupra unei găleți de pompieri, dar greși direcția – ceea ce oricum nu conta, fiindcă găleata era deja plină ochi. Sora Mary Joseph Praise se grăbi spre el și îi puse palma pe frunte. Era rece și asudată, nicidecum fierbinte. Bărbatul avea obrajii trași, iar trupul lui părea să se fi micșorat pentru a se potrivi mai bine în cabina neîncăpătoare. Nici unul dintre pasageri nu fusese ocolit de răul de mare, însă pe englez îl afectase mai tare decât pe ceilalți.

- Domnule doctor, vreau să vă atrag atenția asupra unei febre care a cuprins cinci pacienți. Este însoțită de o erupție, de frisoane, transpirație, puls rar și pierderea poftei de mâncare. Toți sunt stabili, cu excepția surorii Anjali. Doctore, sunt foarte îngrijorată pentru Anjali...

Se simți mai bine după ce spuse ce avea pe suflet, chiar dacă englezul nu reacționă decât printr-un geamăt. Privirea îi căzu asupra unui fir de catgut înfășurat pe balustrada patului, în dreptul mâinilor lui. Pe el se vedeau noduri peste noduri, probabil vreo optzeci. Atât de multe erau, încât firul stătea țeapăn în sus, ca un soi de stâlp îmbârligat. Așa ținea el socoteala orelor scurse, ori a acceselor de vomă.

Sora Mary Joseph Praise goli găleata și o puse la loc, la îndemâna lui. Șterse mizeria de pe jos cu un prosop, pe care îl spălă apoi și îl atârnă la uscat. Îi lăsă apă alături și se retrase, întrebându-se câte zile trecuseră de când nu mai mâncase nimic.

Spre seară, el se simțea chiar mai rău. Sora Mary Joseph Praise îi aduse așternuturi, prosoape și puțină supă. Îngenunchind, încercă să-i dea câteva linguri, însă mirosul de mâncare îi declanșă alte spasme. Ochii îi erau afundați în orbite. Limba lui, chircită parcă, arăta ca aceea a unui papagal. Ea își dădu seama că mirosul fructat din cabină era de fapt duhoarea înfometării. Când îi prinse între degete un pliu de piele de pe antebraț, acesta rămase

ridicat ca un cort, aidoma punții îndoite. Găleata era pe jumătate plină cu un lichid transparent. El bolborosea ceva despre câmpii înverzite, fără a fi conștient de prezența ei. Oare răul de mare putea fi fatal? Sau poate că doctorul suferea de o formă atipică a febrei care o afectase pe sora Anjali? Erau atât de multe lucruri pe care nu le știa despre medicină! În mijlocul oceanului, înconjurată de suferinzi, era apăsată de povara neștiinței.

Dar știa cum să îngrijească bolnavi. Și știa cum să se roage. Așa că, rugându-se, îi scoase cămașa, țeapănă de la saliva și de la voma scurse pe ea, și îi trase în jos pantalonii scurți. În vreme ce-i ștergea trupul cu o cârpă udă, era foarte conștientă de propriile-i simțiri, fiindcă până atunci nu îngrijise nici un bărbat alb sau vreun medic. La atingerea cârpei, pielea lui se făcea ca de găină. Însă nu se zărea nici urmă din erupția pe care o văzuse la cei patru pasageri și la mușul care se îmbolnăvise de febră. Mușchii fibroși ai brațelor lui se îmbinau vânjoși la umăr. De-abia acum observă că partea stângă a pieptului său era mai mică decât cea dreaptă; în adâncitura de deasupra claviculei stângi ar fi încăput o jumătate de ceașcă de apă, pe când cea din dreapta ar fi putut ține doar o linguriță. Și imediat sub sfârcul lui stâng, întinzându-se spre subsuoară, se vedea un șanț adânc. Pielea de deasupra lui era lucioasă și încrețită. O atinse și sughiță de uimire când degetele i se afundară, neoprite de os. Da, se simțea ca și cum i-ar fi lipsit două sau poate chiar trei coaste alăturate. În depresiunea aceea, inima lui bătea ferm sub mâna ei, unica barieră dintre ele fiind un strat subțire de epidermă. Când își retrase degetele, văzu cum ventriculul îi pulsa chiar sub piele.

Puful de păr fin și translucid de pe piept și de pe abdomen părea să fi migrat acolo desprinzându-se de baza lui pubiană. Îi șterse cu calm membrul viril necircumcis, apoi îl dădu într-o parte și trecu la săculețul zbârcit și neajutorat de dedesubt. Îi spălă picioarele și plânse, gândindu-se firește la Dulcele Iisus și la ultima Lui noapte pământească, petrecută în mijlocul ucenicilor Săi.

În cuferele lui găsi cărți de medicină. Scrisese pe marginile lor nume și date, și de-abia mai târziu îi trecu prin minte că acelea trebuie să fi fost numele pacienților lui, hinduși și britanici deopotrivă, însemnări despre o maladie pe care o întâlnise prima dată la un oarecare Peabody ori la un anume Krishnan. Cruciș desenată în dreptul unui nume indica, probabil, că pacientul decedase. Găsi unsprezece carnete pline cu un scris mărunt, cu tuș acut descendente, textul jucând imediat deasupra liniilor, fără a respecta vreo altă margine în afară de cea a paginii în sine. Pentru un om tăcut, scrisul lui reflecta o neașteptată volubilitate.

În cele din urmă, găsi un maiou și o pereche de pantaloni scurți curați. Oare ce spunea despre un bărbat faptul că avea mai puține haine decât cărți? Întorcându-l mai întâi pe o parte, apoi pe cealaltă, izbuti să schimbe așternutul de pe pat și să-l îmbrace.

Știa că îl cheamă Thomas Stone, fiindcă așa scria pe manualul de chirurgie așezat la capul patului. Găsi prea puține în carte despre febra cu erupție cutanată și nimic despre răul de mare.

În noaptea aceea, sora Mary Joseph Praise străbătu culoarele vaporului, alergând de la un bolnav la altul. Umflătura punții, acolo unde se curbase, aducea cu o siluetă în lințoliu, așa că evita să o privească. O dată văzu un val ca un munte negru, înalt de câteva etaje, și *Calangute* păru pe punctul de a se prăbuși într-un hău. Perdele de apă trecură peste bord, zgomotul lor fiind mai înfricoșător decât imaginea în sine.

În mijlocul oceanului agitat, amețită din cauza lipsei de somn, confruntată cu o teribilă criză de ordin medical, lumea ei căpătase accente simpliste. Era împărțită acum între cei cu febră, cei cu rău de mare și cei sănătoși. Și era foarte posibil ca toate aceste distincții să nu mai conteze, pentru că, în curând, poate că aveau să se înece cu toții.

Nu își amintea unde ațipise, dar când se trezi era lângă Anjali. În clipa următoare i se păru că se trezește din nou, însă de data aceasta se afla în cabina englezului, unde adormise în genunchi, lângă pat, cu capul pe pieptul acestuia, cu brațul odihnindu-i-se

pe umăr. Nu apucă bine să-și dea seama unde era, că adormi la loc, pentru a se trezi la ivirea zorilor și a constata că e întinsă chiar pe marginea patului, lipită de Thomas Stone. Se grăbi să se întoarcă la Anjali și o găsi într-o stare mai gravă; respirația i se transformase într-un șuierat accelerat. Pe piele i se vedeau pete mari, purpurii, aproape atingându-se între ele.

Chipurile neliniștite și obosite ale marinarilor și faptul că unul dintre ei îngenunchease în fața ei, spunându-i: „Soră, iartă-mă, căci am păcătuit!", îi arătau că vasul era încă în pericol. Echipajul îi ignoră însă apelurile de ajutor.

Frustrată și aproape isterică, sora Mary Joseph Praise luă un hamac din sala comună, ca urmare a unei viziuni pe care o avusese în starea aceea incertă dintre veghe și somn, și îl atârnă în cabina doctorului, între hublou și stâlpul patului.

Doctorul Stone era greu ca o piatră de moară, și numai mijlocirea Sfintei Caterina o ajută să-l tragă de pe pat pe podea și de acolo să-l urce cu încetul, bucată cu bucată, în hamac. Răspunzând mai degrabă la atracția gravitațională decât la tangajul vasului, hamacul reuși să ajungă în poziție orizontală. Îngenunche lângă el și se rugă, vărsându-și preaplinul inimii în fața lui Iisus, sfârșind Magnificatul pe care îl începuse în seara în care puntea se curbase.

Culoarea reveni mai întâi pe gâtul lui Stone, apoi și pe obraji. Ea îi dădu apă cu linguriță. Într-o oră, izbuti să înghită și supă, fără a o voma. Acum ținea ochii deschiși, și lumina revenea încet în ei. Pupilele lui îi urmăreau fiecare mișcare. Apoi, când ea ridică lingura, degetele lui puternice o prinseră de încheietură, îndreptând mâncarea spre gura lui. Sora Mary Joseph Praise își aminti versetul pe care îl cântase cu doar câteva clipe înainte: „Pe cei flămânzi i-a săturat de bunătăți și pe cei bogați i-a scos afară cu mâinile goale".

Dumnezeu îi ascultase rugăciunile.

Un Thomas Stone palid și clătinându-se pe picioare o însoți la căpătâiul surorii Anjali. Scoase un icnet scurt la vederea călugăriței

cu ochii larg deschiși, delirând, cu chipul supt și înspăimântat, cu nasul ascuțit ca un vârf de creion, cu nările fremătând la fiece răsuflare, aparent trează și totuși fără a le observa prezența.

Îngenunche lângă ea, dar privirea sticloasă a măicuței păru să treacă drept prin el. Sora Mary Joseph Praise privi cum îi trage în jos pleoapele, cu mișcări experte, pentru a-i examina conjunctiva, și observă felul în care îi plimba fasciculul lanternei prin fața ochilor. Gesturile lui erau ușoare și fluide când împinse capul lui Anjali în jos, spre piept, pentru a vedea dacă avea gâtul rigid, când palpă nodulii limfatici, îi mișcă membrele și îi lovi tendonul de sub genunchi cu un deget îndoit în locul ciocănelului. Stânjeneala pe care sora Mary Joseph Praise o remarcase când îl văzuse înainte, ca pasager și apoi ca pacient, dispăruse.

Thomas Stone scoase hainele de pe trupul lui Anjali și, ignorând prezența lui Mary Joseph Praise, îi examină cu o răceală profesională spatele, coapsele și fesele. Degetele lungi, frumos modelate, care palpară abdomenul lui Anjali în dreptul splinei și al ficatului păreau a fi fost create exact în acest scop; nu și le putea imagina făcând altceva. Cum nu avea stetoscopul la el, își lipi urechea de pieptul bolnavei, apoi de pântecele ei. După aceea o întoarse pe o parte și îi ascultă la fel plămânii. Evaluă situația și șopti:

– Respirația se aude mai slab pe partea dreaptă... parotidele sunt mărite... glandele de la gât... de ce? Pulsul e slab și rapid...

– Când a început febra, pulsul era rar, interveni sora Mary Joseph Praise.

– Da, mi-ai spus, replică el iute. Cât de rar? întrebă, fără să ridice privirea.

– Între patruzeci și cinci și cincizeci.

Avea impresia că el a uitat de boala lui, că nu-și mai dădea seama nici măcar că se afla pe un vas. Devenise una cu trupul surorii Anjali, pe care îl examina în căutarea inamicului din interior. Sora Mary Joseph Praise se simțea atât de încrezătoare în el, încât orice teamă pentru Anjali i se spulberă. Îngenunchind

alături, se simți euforică, de parcă de-abia atunci devenise cu adevărat asistentă medicală, fiindcă era prima dată când întâlnea un asemenea medic. Își mușcă buzele, pentru că ar fi vrut să-i spună și lui toate astea, și încă multe altele.

– *Coma vigil*, declară el, și sora Mary Joseph Praise bănui că i se adresa ei. Observi cum ochii ei se mișcă tot timpul, ca și când ar aștepta ceva? E un semn grav. Și uită-te cum strânge așternutul în mână – asta se numește carpologie, iar spasmele acelea musculare mici sunt *subsultus tendinum*. Asta e „starea tifoidă". O vei vedea în ultimele stadii ale multor tipuri de intoxicații ale sângelui, nu doar în cazul febrei tifoide... Dar, ca să vezi – aici el ridică privirea și se uită la ea cu un zâmbet scurt, care contrazicea cuvintele pe care avea să le rostească – eu sunt chirurg, nu internist. Ce știu eu despre chestiunile medicale? Știu doar că asta *nu* e o problemă chirurgicală.

Prezența lui nu izbuti doar s-o liniștească pe sora Mary Joseph Praise, ci calmase chiar și marea. Soarele, până atunci ascuns, se ivi deodată în spatele lor. Cheful bahic pe care îl încinsese echipajul pe punte le confirma cât de gravă fusese situația cu numai câteva ore înainte.

Cu toate că ea refuza să creadă așa ceva, Stone nu putea face prea multe pentru sora Anjali – și nici nu ar fi avut ce. Trusa de prim-ajutor din cambuză nu conținea decât un gândac mort; conținutul ei fusese amanetat de cineva din echipaj în ultimul port în care acostaseră. Dulăpiorul cu medicamente pe care căpitanul îl folosea pe post de scaun în cabina sa părea a fi o moștenire din Evul Mediu. O foarfecă, un fierăstrău de oase și un forceps rudimentar erau singurele obiecte utilizabile din cutia aceea împodobită. Ce putea face un chirurg ca Stone cu niște cataplasme ori cu câteva mici recipiente cu pelin, cimbru și salvie? Stone izbucni în râs citind eticheta de pe ceva care se numea *oleum philosophorum* (era prima dată când sora Mary Joseph Praise auzea sunetul acela vesel, chiar dacă în ecoul lui stins se deslușea o notă tensionată).

Ascultă aici, citi el: „Conține argilă veche și praf de cărămidă pentru constipație cronică".

Și, cu aceste cuvinte, aruncă trusa peste bord. Păstră doar instrumentele și o sticluță chihlimbarie cu *laudanum opiatum paracelsi*. O lingură din acel remediu străvechi păru să ostoiască setea teribilă de aer a surorii Anjali, să-i „deconecteze plămânii de creier", așa cum îi explică el lui Mary Joseph Praise.

Căpitanul își făcu și el apariția, nedormit, negru de furie, împrăștiind stropi de salivă și damf de brandy în jurul său atunci când vorbi:

– Cum îndrăznești să arunci o proprietate a vasului?

Stone sări în picioare și, în clipa aceea, sora Mary Joseph Praise își spuse că semăna cu un școlar gata să sară la bătaie. Sub privirea lui furibundă, căpitanul înghiți greu și se trase un pas înapoi.

– Faptul că am aruncat cutia aia a fost o binefacere pentru omenire și o catastrofă pentru pești. Încă un cuvânt din partea dumitale și îți fac raport pentru că transporți pasageri fără să ai la bord nici un fel de materiale medicale.

– S-a făcut.

– Iar dumneata o să ai un mort pe conștiință, replică Stone, arătând spre Anjali.

Figura căpitanului păru să-și piardă soliditatea – sprâncenele, pleoapele, nasul și gura luând-o la vale ca o cascadă.

Thomas Stone preluă controlul, făcându-și „tabăra" la căpătâiul surorii Anjali, dar ducându-se să-i examineze pe toți cei de la bord, fără a le cere acordul. Îi izolă pe cei cu febră de cei fără. Își luă notițe pe larg; desenă o hartă a zonelor locuibile ale vasului, marcând cu câte un X fiecare loc în care apăruse un caz de febră. Insistă ca toate cabinele să fie dezinfectate prin fumigație. Modul în care le dădea ordine membrilor sănătoși ai echipajului și pasagerilor îl scoase din sărite pe căpitan, însă chiar dacă observă acest lucru, Thomas Stone alese să nu-i acorde nici o atenție. În următoarele douăzeci și patru de ore nu închise ochii,

examinând-o din nou pe sora Anjali la intervale regulate și verificând starea celorlalți: în stare de veghe. Doi vârstnici, soț și soție, erau de asemenea foarte bolnavi. Sora Mary Joseph Praise rămase tot timpul alături de el.

La două săptămâni după ce ridicase ancora din Cochin, *Calangute* intră târâș-grăpiș în portul Aden. Căpitanul grec îi ordonă timonierului din Madagascar să înalțe drapelul portughez, sub care era înregistrat vasul, dar *Calangute* fu imediat pus în carantină din cauza febrei de la bord. Vasul rămase ancorat la distanță de țărm, de unde, aidoma unui lepros, nu putea decât să privească spre oraș. Stone se dezlănțui asupra căpitanului de port scoțian, a cărui ambarcațiune trăsese alături, amenințându-l că, dacă nu-i aduce o trusă medicală, flacoane cu soluție Ringer pentru administrare intravenoasă și sulfamide, el, Thomas Stone, îl va declara răspunzător pentru decesul tuturor cetățenilor Commonwealth-ului aflați la bord. Sora Mary Joseph Praise era uimită de atitudinea lui directă, însă el vorbea deopotrivă în numele ei. Era ca și când Stone i-ar fi luat locul lui Anjali, ca unic aliat și prieten al ei în această călătorie nefericită.

Când primi produsele solicitate, Stone se duse mai întâi la sora Anjali. Fiind nevoit să opereze cu cea mai rudimentară antisepsie, dintr-o singură mișcare a scalpelului expuse vena safenă mare, de pe partea interioară a gleznei. Introduse un ac în vasul sanguin subțiat, care ar fi trebuit să aibă grosimea unui creion, și îl fixă cu ligaturi, iar mâinile sale se mișcau cu o asemenea rapiditate în vreme ce făcea nod după nod, încât cu greu se mai vedeau. În ciuda perfuziei cu soluție Ringer și sulfamidă, Anjali nu elimină nici un strop de urină și nu dădu semne că și-ar reveni. Muri spre seară, într-o ultimă criză paroxistică, la fel ca alți doi bolnavi, soții vârstnici, la numai câteva ore distanță unul de celălalt. Pentru sora Mary Joseph Praise, aceste morți surveniră ca un șoc, neprevăzute. Euforia pe care o simțise atunci când Thomas Stone se însănătoșise și venise s-o examineze pe Anjali o orbise. Iar acum, ea tremura incontrolabil.

La asfințit, sora Mary Joseph Praise și Thomas Stone aruncară peste bord cadavrele înfășurate în lințolii, fără nici un ajutor din partea marinarilor care, din superstiție, nici măcar nu se uitară spre ei.

Tânăra călugăriță era distrusă, aparenta bravură pe care încercă să o afișeze se frânse la vederea trupului mort al prietenei sale dispărând în mare. Stone rămase alături de ea, neștiind bine ce să facă. Chipul îi era negru de mânie și de rușine, fiindcă se dovedise incapabil s-o salveze pe sora Anjali.

– Cât o invidiez! spuse într-un târziu sora Mary Joseph Praise printre lacrimi, odată ce oboseala și nesomnul îi dezlegară limba. Acum e cu Domnul. Fără îndoială, s-a dus într-un loc mai bun decât acesta.

Stone își înăbuși un hohot de râs. Pentru el, un asemenea sentiment era simptomul de debut al unei stări de delir. O luă de braț și o duse în cabina lui, o întinse pe pat și îi spuse că trebuia să se odihnească – ordinul doctorului. El se așeză în hamac și privi cum o cuprinse unica binecuvântare certă a vieții, somnul; apoi plecă în grabă să-i examineze pe membrii echipajului și pe toți ceilalți pasageri. Doctorul Thomas Stone, chirurg, nu dormi.

Două zile mai târziu, cum nu se mai înregistrară alte cazuri de febră, primiră în sfârșit permisiunea să coboare de pe *Calangute*. Înainte de a debarca, Thomas Stone o căută pe sora Mary Joseph Praise. O găsi cu ochii roșii de plâns în cabina pe care o împărțise cu Anjali. Fața ei și rozariul pe care îl strângea în mână erau ude. Cu uimire, observă ceva ce nu remarcase până atunci: că era extraordinar de frumoasă, cu ochi mari, vii și mult mai expresivi decât ar fi avut dreptul să fie. Trăsăturile chipului i se îndulciră, dar limba lui refuză cu desăvârșire să se miște. Thomas Stone își îndreptă privirea spre podea și apoi spre geanta ei de călătorie. Când, în sfârșit, deschise gura să vorbească, nu spuse decât:

– Tifos.

Căutase în cărțile lui și se gândise mult. Văzând nedumerirea din ochii ei, adăugă:

– Indubitabil, tifos.

Sperase că termenul, diagnosticul, o va ajuta să se simtă mai bine, dar, în realitate, îi aduse în ochi alte lacrimi.

– Cel mai probabil, tifos, continuă el, bâlbâindu-se. Desigur, un test seric ar fi putut confirma.

Făcu doi pași, își încrucișă mâinile, apoi le lăsă să cadă la loc.

– Nu știu unde mergi tu, soră, dar eu mă duc la Addis Abeba... în Etiopia, murmură el în barbă. La un spital... care ți-ar aprecia serviciile, dacă ai veni.

Se uită la ea și roși din nou, fiindcă, de fapt, nu știa nimic despre spitalul la care se ducea, nici dacă acesta avea nevoie de serviciile ei, dar și pentru că i se părea că ochii aceia întunecați și umezi ai ei îi puteau citi toate gândurile.

Dar sora Mary Joseph Praise era tăcută din cauza propriilor ei gânduri. Își amintea cum se rugase pentru el și pentru Anjali, și cum Dumnezeu îi ascultase doar una dintre rugi. Revenit la viață aidoma lui Lazăr, Stone se dedicase apoi pe deplin încercării de a înțelege febra aceea. Dăduse buzna în cabinele echipajului, îl luase la refec pe căpitan, strigase și amenințase. Nu se purtase prea frumos, după părerea ei, însă avusese un scop bun. Patima lui înverșunată fusese o revelație pentru ea. La spitalul colegiului medical din Madras, unde făcuse practica de asistentă, chirurgii civili (pe atunci, în majoritate, englezi) păreau a pluti senini și netulburați, detașați de pacienții lor, urmați ca un cârd de rațe de asistenți, de stagiari și de interni (toți indieni). Uneori avea impresia că ei erau atât de concentrați asupra bolii, încât pacienții și suferințele lor constituiau doar o chestiune tangențială în profesia lor. Thomas Stone era altfel.

Simțea că invitația lui de a-l însoți în Etiopia nu fusese studiată. Cuvintele îi scăpaseră înainte de a le putea opri. Oare ce ar fi trebuit să facă ea? Cucernica Amma aflase despre o călugăriță belgiană care se separase de ordinul ei și clădise o foarte

șubredă misiune în Yemen, la Aden – o misiune în pericol acum, deoarece călugărița se îmbolnăvise. Cucernica Amma plănuise ca sora Anjali și sora Mary Joseph Praise să înceapă acolo, la înălțime, deasupra continentului african, și să învețe tot ce puteau de la călugărița belgiană despre funcționarea în climatele ostile. De acolo și după corespondența cu Amma, cele două tinere ar fi urmat să se îndrepte către sud, nu spre Congo (unde se aflau deja francezii și belgienii), nici spre Kenya, Tanganyika, Uganda sau Nigeria (anglicanii își întinseseră brațele asupra tuturor sufletelor de acolo și nu le plăcea deloc concurența), ci mai degrabă spre Ghana sau Camerun. Sora Mary Joseph Praise se întrebă ce părere ar fi avut Cucernica Amma despre Etiopia.

Ideile maicii stareță i se păreau acum fantasmagorice, un evanghelism la mâna a doua, atât de slab documentat, încât se jena să-i vorbească lui Thomas Stone despre ele. Cu glas tremurat și plin de deznădejde, îi spuse:

– Am ordin să mă duc la Aden, doctore. Dar vă mulțumesc. Vă mulțumesc pentru tot ce-ați făcut pentru sora Anjali.

El protestă, declarând că nu făcuse nimic.

– Ați făcut mai mult decât ar fi putut face orice ființă omenească, replică ea, luându-i mâna în mâinile ei. Apoi, privindu-l în ochi, adăugă: Dumnezeu să fie cu dumneata și să te binecuvânteze.

El simțea rozariul printre degetele ei, îi simțea moliciunea pielii ude de lacrimi. Își aminti de mâinile ei pe trupul lui, spălându-l, îmbrăcându-l și ținându-i fruntea când vomita. Vedea în fața ochilor chipul ei ridicat spre ceruri, cântând și rugându-se pentru însănătoșirea lui. Își simțea gâtul fierbinte și își dădea seama că roșeața îl trăda pentru a treia oară. Privirea ei oglindea suferință, un strigăt îi scăpă de pe buze, și abia atunci își dădu el seama că o strângea prea tare de mâini, presându-i rozariul în carne. Îi dădu drumul imediat. Deschise ușor gura, dar nu spuse nimic. Brusc, se întoarse și plecă.

Sora Mary Joseph Praise nu se putea mișca din loc. Vedea că mâinile i se înroșiseră și începuseră să-i zvâcnească. Durerea părea un dar, o binecuvântare palpabilă, care îi urca pe brațe, până în piept. Ceea ce nu putea suporta era faptul că ceva vital fusese smuls din inima ei atunci când el plecase. Ar fi vrut să se agațe de el, să-i strige să nu plece. Înainte crezuse că viața ei în slujba Domnului era împlinită. Acum constata că exista în ea un gol despre care nu știuse niciodată.

În clipa în care coborî de pe *Calangute* și păși pe pământul Yemenului, sora Mary Joseph Praise își dori să n-o fi făcut. Cât de absurd fusese să jinduiască atât de mult să ajungă pe țărm în zilele acelea în care fuseseră în carantină. Aden, Aden, Aden – nu știuse nimic despre orașul acesta înainte de a pleca la drum, și nici acum el nu era mai mult decât un nume exotic. Dar de la marinarii de pe *Calangute* înțelesese că nu te puteai duce nicăieri în lume fără a trece mai întâi prin Aden. Poziția sa strategică se dovedise utilă pentru armata britanică. Acum, grație statutului său de zonă scutită de taxe, era locul potrivit atât ca să faci cumpărături, cât și ca să-ți găsești un mijloc de transport pentru a-ți continua călătoria. Aden era poarta către Africa; iar din Africa, era poarta către Europa. Pentru sora Mary Joseph Praise însă, era mai degrabă poarta către iad.

Orașul părea mort și totodată într-o continuă mișcare, ca un strat de viermi care colcăie pe un cadavru în putrefacție. Tânăra călugăriță fugi de strada principală și de căldura sufocantă, retrăgându-se la umbră pe aleile înguste. Clădirile păreau cioplite în rocă vulcanică. Printre trecători șerpuiau cărucioare pline ochi cu banane, cărămizi, pepeni, unul ducând chiar doi leproși. O bătrână cocârjată, cu fața acoperită de văl, trecu pe lângă ea ducând pe cap o tavă cu jăratic aprins. Nimeni nu-i acordă atenție, toate privirile se îndreptau spre călugărița cu ten măsliniu care trecea prin mulțime. Faptul că avea chipul neacoperit îi dădea senzația că era în pielea goală.

După o oră în care își simți fața umflându-i-se ca pâinea în cuptor, după ce se văzu îndrumată când încolo, când încoace, sora Mary Joseph Praise ajunse în fața unei uși micuțe, la capătul unui gang îngust. Pe zidul de piatră se vedea urma unei plăcuțe recent îndepărtate. Rosti în gând o rugăciune, trase adânc aer în piept și ciocăni. Un bărbat strigă ceva cu o voce răgușită, iar ea interpretă strigătul lui ca pe o invitație de a intra.

Un arab cu pieptul gol ședea pe jos, lângă o balanță strălucitoare. Peste tot în jurul lui se aflau baloți de frunze înalți până în tavan. Mirosul din seră era sufocant. Era un miros nou pentru ea, de *khat*[1] – semăna cu cel de iarbă cosită, dar cu un iz condimentat.

Barba arabului era vopsită cu henna într-un roșu atât de aprins, încât ea crezu inițial că era plină de sânge. Ochii îi erau desenați cu negru, ca ai femeilor, amintindu-i de reprezentările lui Saladin, cel care îi împiedicase pe cruciați să cucerească Țara Sfântă. Omul îi privi chipul tânăr înfășurat în capișonul alb și apoi ochii lui umbriți se opriră asupra gentii Gladstone din mâna ei. Cu o zvâcnire a corpului, scoase un hohot vulgar de râs printre dinții îmbrăcați în aur, un hohot pe care și-l înghiți când văzu că tânăra călugăriță era pe punctul de a leșina. O ajută să se așeze și trimise după apă și ceai. Mai târziu, într-un amestec de limbaj al semnelor și engleză scâlciată, îi spuse că măicuța belgiană care locuise acolo murise pe neașteptate. La auzul veștii, sora Mary Joseph Praise începu din nou să tremure, cuprinsă de o neagră presimțire, ca și când ar fi auzit pașii morții foșnind printre frunzele din sera aceea. În Biblia ei avea o fotografie a surorii Beatrice, iar acum, cu ochii minții, îi putea vedea figura transformându-se întâi într-o mască mortuară și apoi în chipul lui Anjali. Se străduia să privească în ochii arabului, pentru a-i cerceta spusele. *De ce a murit? Cine întreabă în Aden „de ce"? Într-o zi ți-e bine, n-ai datorii,*

---

[1] Arbust asemănător arborelui de ceai, ale cărui frunze sunt consumate datorită proprietăților stimulante și euforice (n.red.)

nevestele-ți sunt fericite, Allah fie lăudat, iar a doua zi te lovește febra și, dacă asta-ți lasă pielea pradă fierbințelii de care s-a ferit atâta amar de ani, ești mort. De ce? Nu contează de ce. De piele proastă! De ciumă! De nenoroc, dacă vrei. Sau chiar de noroc.

Clădirea era a lui. Tulpini de ceai verde i se zăreau în gură în vreme ce vorbea. Dumnezeul bătrânei călugărițe nu fusese în stare s-o salveze, îi spuse arabul ridicând privirea către tavan și arătând cu degetul în sus, de parcă El ar fi fost undeva acolo, ghemuit. Fără voia ei, îi urmări privirea, dar apoi își dădu seama. Între timp, ochii lui noroioși coborâseră din tavan spre fața ei, spre buzele și spre pieptul ei.

Amănuntele despre călătoria mamei le știu fiindcă s-au scurs de pe buzele ei în urechile altora și apoi în ale mele. Dar povestea ei s-a terminat brusc, odată cu sosirea în strania seră din Aden.

Limpede este faptul că a pornit în călătorie cu credința că Dumnezeu era de acord cu misiunea ei și că El avea să o apere și să o ajute. Dar în Aden i s-a întâmplat ceva. Nimeni nu știe exact ce anume. Acolo a aflat că Dumnezeu era totodată aspru și răzbunător, și că putea fi așa chiar și cu cei mai smeriți dintre slujitorii Lui. Diavolul se înfățișase sub forma rictusului mortuar, vinețiu, al surorii Anjali, iar Dumnezeu îngăduise asta. Pentru ea, Aden era un oraș malefic, în care Dumnezeu se folosise de Satan pentru a-i demonstra ei cât de fragilă și de fragmentată era lumea, cât de delicat era echilibrul între bine și rău și cât de naivă fusese în credința ei. Tatăl ei spunea adesea: „Dacă vrei să-l faci pe Dumnezeu să râdă, destăinuiește-i planurile tale". Simțea compătimire pentru Cucernica Amma, al cărei vis de luminare a Africii fusese o vanitate pentru care sora Anjali plătise cu viața.

Multă vreme nu am știut decât atât: după o perioadă nelămurită, poate câteva luni, poate un an, mama, în vârstă de nouăsprezece ani, a izbutit să scape cumva din Yemen, a traversat Golful Aden și a străbătut apoi uscatul, probabil spre vechea cetate fortificată Harer, ori poate spre Djibouti, și de acolo

a ajuns în Etiopia cu trenul, prin Dire Dawa, pentru a se opri în Addis Abeba.

Știu ce a urmat după ce a ajuns la spitalul Missing. În ușa sorei-șefe au răsunat trei bătăi rare. „Intră", a spus ea și, cu acest unic cuvânt, soarta spitalului s-a schimbat așa cum nimeni nu și-ar fi imaginat vreodată. Începuse sezonul ploilor scurte[1], când Addis Abeba era copleșit de umiditate și când, după ore și zile în care auzi ploaia și o vezi, începi să vezi și să auzi lucruri bizare. Sora-șefă se întrebă dacă așa se explica imaginea călugăriței frumoase, cu piele măslinie, care stătea în pragul ușii, ținându-se cu greu pe picioare.

Ochii căprui, adânciți în orbite, ai călugăriței priveau fără a clipi, iar sora-șefă îi simți ca pe o mână caldă care îi mângâia obrazul. Pupilele îi erau dilatate, ca și când – avea să-și spună mai târziu femeia – ororile călătoriei ar fi fost încă proaspete în mintea ei. Buza de jos îi era umflată, lăsând impresia că avea să se spargă dacă era atinsă. Capișonul, strâns bine sub bărbie, îi închidea trăsăturile în ovalul lui, însă nici un veșmânt n-ar fi putut zăgăzui fervoarea de pe chipul acela, nici ascunde durerea și deruta resimțite. Rasa, acum cenușiu-maronie, fusese odinioară albă, probabil. Dar când sora-șefă își coborî privirea pe silueta ei, zări o pată de sânge proaspăt acolo unde picioarele se uneau.

Apariția dureros de slabă se clătina în prag, dar era fermă și păru un adevărat miracol că putea vorbi, atunci când spuse cu o voce îngreunată de oboseală și de tristețe:

– Doresc să încep vremea discernerii, vremea ascultării de Dumnezeu, care vorbește în și prin Comuniune. Rugați-vă pentru mine, ca să-mi petrec restul vieții în Prezența Lui Euharistică și să-mi pregătesc sufletul pentru ziua cea mare a unirii dintre Mire și mireasă.

---

[1] În Etiopia există două sezoane ploioase, cel al ploilor scurte (*belg*), între februarie și aprilie, și cel al ploilor mari (*meher*), din iunie până în septembrie (n.red.)

Sora-șefă recunoscu litania intonată de o novice care se alătură ordinului, aceleași cuvinte pe care ea însăși le rostise cu atât de mulți ani în urmă, și răspunse în mod automat, așa cum îi răspunsese și ei Maica Superioară, atunci:

– Intră în bucuria pe care ți-o dă Domnul.

Abia atunci când necunoscuta se împiedică de pragul ușii, sora-șefă izbuti să iasă din transă și dădu fuga pe după birou ca s-o prindă. Foame? Istovire? Hemoragie menstruală? Ce să fi fost? Sora Mary Joseph Praise părea ușoară ca un fulg în brațele ei. O duse astfel până la un pat. Sub văl, capișon și rasă, văzu un piept slăbuț, ca un coș din nuiele, și un abdomen supt. O fată! Nu o femeie. Da, o fată care abia își luase adio de la copilărie. O fată al cărei păr nu era tuns scurt, ca al majorității călugărițelor, ci era lung și des. O fată cu sâni (și cum ar fi putut să nu observe asta?) înmuguriți precoce.

Instinctele materne ale sorei-șefe se deșteptară, astfel că femeia rămase de veghe la căpătâiul nou-venitei. Era lângă ea când tânăra călugăriță se trezi în miez de noapte, îngrozită, pradă delirului, agățându-se de trupul ei când își dădu seama că se afla în siguranță. „Copilă, copilă, ce ți s-a întâmplat? Gata, gata, acum ești în siguranță." Cu asemenea cuvinte mângâietoare o alină sora-șefă, dar trecu o săptămână înainte ca tânăra să poată dormi singură și încă una până când culoarea îi reveni în obraji.

Când sezonul ploilor se sfârși, când soarele își întoarse fața spre oraș, ca pentru a-l săruta, pentru a-l împăca și a-i spune că, la urma urmei, era orașul lui cel mai iubit, pentru care păstrase cea mai senină și mai binecuvântată lumină, sora-șefă o conduse pe sora Mary Joseph Praise afară, în curte. Avea s-o prezinte tuturor celor de la spitalul Missing. Intrară împreună în sala de operații nr. 3 pentru prima dată, și sora-șefă văzu cu uimire cum expresia severă și serioasă a noului lor chirurg, Thomas Stone, se transformă în ceva ce aducea cu fericirea când o zări pe sora Mary Joseph Praise. Roși, îi luă mâna în palma lui și i-o strânse până ce în ochii tinerei călugărițe se iviră lacrimi.

Probabil că mama a știut de atunci că va rămâne pentru totdeauna în Addis Abeba, că va rămâne la Missing, alături de acest chirurg. Să lucreze pentru el, pentru pacienții lui, să i fie asistentă era pentru ea o ambiție suficient de mare, una lipsită de mândrie deșartă, și, dacă așa era voia lui Dumnezeu, era un lucru pe care se simțea în stare să-l facă. Însă călătoria înapoi în India prin Aden era ceva prea dificil de imaginat.

În cei șapte ani care au urmat, cât a trăit și a lucrat la spitalul Missing, sora Mary Joseph Praise a vorbit rareori despre drumul ei până acolo și niciodată nu a amintit despre timpul petrecut în Aden. „Ori de câte ori aduceam vorba despre Aden", îmi povestea sora-șefă, „mama ta arunca o privire peste umăr, ca și când ceea ce lăsase în urmă acolo s-ar fi apropiat ca s-o înhațe. Spaima și groaza din privirea ei mă împiedicau să repet întrebarea. Dar pe mine, una, mă speria, îți spun. Tot ce-mi răspundea era: «A fost voia lui Dumnezeu să vin aici, soră-șefă. Necunoscute ne sunt căile Lui.» Nu era nimic lipsit de respect în cuvintele ei, să știi. Credea că avea menirea să facă din viața ei ceva bun și frumos pentru Dumnezeu. Și mai credea că El o adusese la Missing."

Un asemenea gol uriaș în povestea unei vieți, mai cu seamă a uneia atât de scurte, nu poate să nu-ți stârnească interesul. Un biograf sau un fiu trebuie să cerceteze mai îndeaproape. Poate a știut că un efect secundar al cercetărilor mele avea să fie acela că voi învăța medicină, ori că îl voi găsi pe Thomas Stone.

Sora Mary Joseph Praise își începu misiunea ultimilor ei ani de viață în ziua în care intră în sala de operații nr. 3. Spăla, freca, punea mănuși și halate și stătea de cealaltă parte a mesei, în fața doctorului Stone, ca asistentă principală, aplicând micul retractor când el avea nevoie de mai multă expunere, tăind catgutul unei suturi când el îi arăta capetele și anticipându-i nevoia de irigare sau de sucțiune. Câteva săptămâni mai târziu, când infirmiera care se ocupa de instrumentar a lipsit, mama i-a luat locul, fiind totodată și asistentă principală. Căci cine putea ști mai bine decât

o asistentă principală când voia doctorul Stone un scalpel pentru o incizie, ori când era suficient puțin tifon înfășurat pe degetul lui? Parcă ar fi avut o minte bicamerală, cu jumătate fiind infirmieră și oferindu-i lui instrumentele necesare, iar cu cealaltă servind drept al treilea braț al lui Stone, ridicând un ficat, trăgând într-o parte omentumul, „pledul" gras care protejează intestinele, sau apăsând cu un deget țesutul edematos, doar atât cât să poată vedea Stone unde să împungă cu acul.

Sora-șefă intra uneori să arunce o privire. „Balet pur, dragul meu Marion", îmi spunea ea. „Formau o pereche divină. Nimeni nu vorbea. Nu-și cereau instrumente, nu ziceau «Șterge», «Taie» sau «Sucțiune». Ea și Stone... Nu exista nimic mai rapid decât ei. Cred că noi îi încetineam, fiindcă nu puteam urca și coborî pacienții de pe masă suficient de repede."

Timp de șapte ani, Stone și sora Mary Joseph Praise urmară aceeași rutină. Când el opera noaptea târziu ori dimineața devreme, ea era vizavi de el, urmându-l mai îndeaproape decât umbra lui, conștiincioasă, competentă, niciodată plângându-se, niciodată lipsind. Până când eu și fratele meu ne-am anunțat prezența în pântecele ei și irepresibila dorință de a renunța la hrana prin placentă în schimbul sânilor ei.

CAPITOLUL 2

DEGETUL LIPSĂ

La Missing, Thomas Stone avea reputația că era o fire tăcută, însă profundă și chiar misterioasă, deși doctorul Ghosh, specialistul în medicină internă al spitalului și totodată omul bun la toate, nu era de acord cu ultimul epitet, susținând că: „Dacă un om e un mister pentru el însuși, cu greu poți să-l consideri misterios". Colegii lui învățaseră să nu acorde prea mare atenție atitudinii lui Stone, pe care un străin ar fi interpretat-o ca morocănoasă, când, de fapt, doctorul era doar foarte timid. Pierdut și neîndemânatic în viața de zi cu zi, când se afla în sala de operații nr. 3 devenea concentrat și dezinvolt, de parcă doar în încăperea aceea sufletul și trupul său ar fi fost una cu adevărat și numai acolo activitatea din mintea lui se potrivea cu mediul înconjurător.

În calitate de chirurg, Stone era celebru pentru rapiditatea lui, pentru curaj, îndrăzneală, bravură, inventivitate, pentru economia de mișcări de care dădea dovadă și pentru calmul pe care și-l păstra în momentele tensionate. Erau calități pe care și le cizelase exersându-le pe niște oameni încrezători și răbdători, mai întâi în India și apoi în Etiopia. Dar când sora Mary Joseph Praise, asistenta lui în ultimii șapte ani, intră în travaliu, toate aceste calități se spulberară.

În ziua în care ne-am născut, Thomas Stone stătea în fața unui băiețel căruia se pregătea să-i deschidă abdomenul. Întinse mâna, cu palma în sus și cu degetele deschise pentru a primi scalpelul, cu gestul acela care avea să fie pentru totdeauna laitmotivul activității sale de chirurg. Dar, pentru prima dată în șapte ani, oțelul nu-i ateriză în palmă în clipa în care degetele i se deschiseră; de fapt, atingerea aceea rezervată îi demonstra că altcineva, nu sora Mary Joseph Praise, se afla în fața lui, de cealaltă parte a mesei.

– Imposibil! exclamă el când o voce îi spuse, pe un ton plin de regret, că sora Mary Joseph Praise era indispusă.

Niciodată în cei șapte ani care se scurseseră nu se aflase în sala aceea fără ea. Absența ei era la fel de enervantă și de sâcâitoare ca un bob de sudoare ce stătea să-i cadă în ochi în timp ce opera.

Stone nu ridică privirea în timp ce făcea incizia minusculă. Piele. Grăsime. Fascie. Secționă mușchiul. Apoi, tăind, expuse peritoneul lucios, pe care-l inciză. Degetul său se strecură în cavitatea abdominală prin această deschizătură și căută apendicele. Și totuși, la fiecare pas se vedea nevoit să aștepte o fracțiune de secundă ori să refuze printr-un semn instrumentul întins, cerând altul. Își făcea griji pentru sora Mary Joseph Praise, chiar dacă nu-și dădea seama ori nu voia s-o recunoască.

O strigă pe stagiară, o tânără timorată din Eritreea. Îi ceru s-o caute pe sora Mary Joseph Praise și să-i aducă aminte că medicii și asistentele nu-și pot permite luxul de a se simți rău.

– Întreab-o – buzele stagiarei speriate se mișcau ușor, încercând să memoreze mesajul – te rog s-o întrebi dacă... Își îndreptă privirea spre stagiară, dat fiind că degetul lui putea verifica măruntaiele copilului mai bine decât orice pereche de ochi, și continuă: ... dacă-și amintește că eu am revenit în sala de operații chiar a doua zi după ce mi-am amputat propriul deget.

Amputarea survenise cu cinci ani în urmă și constituise un eveniment marcant în viața lui Stone. Acul curbat pe care îl

manevra îi zgâriase arătătorul mâinii drepte în vreme ce opera un abdomen plin de puroi. Imediat își scosese mănușa și, cu un ac hipodermic, își injectase acriflavină, exact un mililitru de soluție cu diluția de 1:500, în minuscula urmă lăsată de acul probleматic. Apoi infiltrase medicament și în țesutul înconjurător. Lichidul portocaliu îi transformase degetul într-un fel de acadea supradimensionată. Și totuși, după numai câteva ore, o umflă roșie începuse să se întindă de la vârful degetului spre tendoanele din palmă. În ciuda tabletelor de sulfamidină pe care le înghițise și a prețioaselor doze de penicilină injectate – la insistențele doctorului Ghosh – în fesele lui, dâre stacojii (indicii ale unei infecții streptococice) îi apăruseră la încheietură, iar nodulul limfatic epitroclear de la cot devenise mare cât o minge de golf. Din cauza frisoanelor, dinții începuseră să-i clănțăne, iar pulsul i se zgâlțâia. (Mai târziu, acest aforism – un stonism, cum îl numeau cititorii – avea să fie inclus în celebrul său tratat: „Dacă dinții clănțăne este un frison obișnuit, dar dacă se zgâlțâie pulsul este unul septicemic".) Și atunci luase o decizie rapidă: avea să și amputeze chiar el degetul înainte ca infecția să se răspândească.

Stagiara aștepta și restul mesajului, în vreme ce Stone scoase apendicele în formă de viermișor prin incizie și îl îndreptă aidoma unui pescar care-și trage peștele pe punte. Opri cele câteva sângerări cu pense hemostatice, ca un țintaș care trage în niște rațe mecanice, prinzând totodată în cleme vasele sanguine ale apendicelui. Pe acestea le legă cu catgut, iar mâinile i se mișcară cu o rapiditate uluitoare până ce toate pensele fură îndepărtate.

Stone ridică mâna dreaptă, pentru a-i fi inspectată de stagiară. La cinci ani după amputare, mâna arăta înșelător de firesc, deși la o privire atentă se vedea că arătătorul lipsește. Explicația acestui rezultat estetic era aceea că încheietura degetului retezat – capul metacarpian – fusese și ea tăiată, astfel că, în adâncitura în formă de V dintre degetul mare și cel mijlociu, nu era vizibil nici un ciot. Era ca și cum degetele lui se deplasaseră pur și simplu un centimetru. Mănușile cu patru degete, confecționate

special pentru el, sporeau iluzia normalității. Departe de a fi un dezavantaj, mâna lui continua să abordeze unghere și planuri tisulare imposibile pentru altele, iar degetul lui mijlociu dezvoltase în timp dexteritatea unui arătător obișnuit. Acest lucru, împreună cu faptul că mijlociul era mai lung decât fusese arătătorul, îi permitea să extragă un apendice din ascunzișul său de după cecum (partea anterioară a intestinului gros) mai eficient decât oricare alt chirurg în viață. Putea face un nod în cel mai îndepărtat colț al fosei hepatice folosindu-și doar degetele, în vreme ce alți medici erau nevoiți să recurgă la un port-ac. Peste ani, în Boston, avea să-și întărească faimosul sfat adresat rezidenților: *„Semper per rectum, per anum salutem,* dacă nu bagi degetul înăuntru, riști s-o dai în bară", printr-o ridicare în aer a fostului său deget mijlociu, înălțat între timp la rangul de arătător.

Cei care se pregăteau cu Stone nu omiteau niciodată examenul rectal la consultarea pacientului, nu numai fiindcă el le repetase că majoritatea cancerelor de colon apar la nivelul rectului sau al sigmoidului, de multe ori acolo unde degetul poate ajunge, ci și pentru că ar fi fost concediați dacă ar fi sărit peste el. Mai târziu, a circulat în America o poveste despre unul dintre rezidenții care se pregăteau cu Stone, un tip pe nume Blessing, care, după ce examinase un pacient beat la Urgență și se ocupase de problema care îl supăra, se întorsese în camera de gardă. Aflat pe punctul de a adormi, omul își amintise că nu făcuse examenul rectal. Sentimentul de vinovăție și teama că șeful lui va afla îl făcuseră să se ridice și să plece în miez de noapte în căutarea bețivului. Îl găsise într-un bar, unde, în schimbul banilor de o bere, acesta acceptase să-și dea pantalonii jos și să fie examinat cu degetul – să fie „binecuvântat", așa cum ajunsese să fie numită procedura[1]; de-abia atunci și-a simțit tânărul medic conștiința împăcată.

---

[1] Joc de cuvinte; în limba engleză, numele medicului, Blessing, înseamnă „binecuvântare" (n.tr.)

*

În ziua în care a început travaliul sorei Mary Joseph Praise și am venit noi pe lume, stagiara din sala de operații nr. 3 era o tânără drăguță – ba nu, *frumoasă* – din Eritreea. Din păcate, încordarea ei lipsită de umor și devotamentul pe care îl arăta pentru pregătirea medicală îi făceau pe cei din jur să uite de tinerețea și de înfățișarea ei.

Fata a fugit s-o caute pe mama, fără a se gândi o clipă la oportunitatea mesajului pe care trebuia să i-l transmită sorei Mary Joseph Praise. Firește, Stone nu putea să-și închipuie cât de dureros aveau să fie percepute cuvintele lui. Și, așa cum se întâmplă deseori în cazul persoanelor timide, însă talentate, acest retard social – cum îl numea doctorul Ghosh – îi era în general iertat. Găurile evidente, care în cazul unei intervenții pe intestin ar fi fost fatale, erau trecute cu vederea la un om cu o asemenea personalitate; pentru el nu constituiau un impediment, doar un motiv de iritare pentru ceilalți.

Atunci când ne-am născut noi, stagiara nu avea încă optsprezece ani și tindea să confunde caligrafia frumoasă și păstrarea unor evidențe medicale corecte (fiind deci pe placul sorei-șefe) cu îngrijirea efectivă a pacienților.

Faptul că era decană de vârstă printre cele cinci stagiare de la școala de asistente medicale din spitalul Missing fusese o mândrie pentru ea și de cele mai multe ori izbutea să-și alunge într-un ungher îndepărtat al minții ideea că era cea mai în vârstă numai fiindcă repeta anul sau, așa cum glumea doctorul Ghosh, fiindcă era „un proiect pe termen lung".

Rămasă orfană de mică din cauza variolei, boală care îi lăsase totodată un vag peisaj lunar pe obraji, fata devenise de la o vârstă foarte fragedă excesiv de studioasă – trăsătură încurajată de Surorile din Nigrizia (Africa), măicuțele italiene care o crescuseră în orfelinatul din Asmara. Tânăra stagiară își afișa caracterul studios ca și când ar fi fost nu doar o virtute, ci un dar de la Dumnezeu, ca o aluniță bine plasată sau un deget în plus

la picior. Și se arătase cu adevărat promițătoare în anii aceia de început, în școala din Asmara, absolvind mai multe clase într-un an, vorbind fluent italiana cultă (spre deosebire de varianta aceea de bar și cinema pe care o vorbeau mulți etiopieni, lipsită de pronume și de prepoziții) și știind pe de rost chiar și tabla înmulțirii cu nouăsprezece.

S-ar putea spune că prezența ei la Missing era un accident al istoriei. Orașul ei natal, Asmara, era capitala Eritreei, colonie italiană încă din 1885. Sub conducerea lui Mussolini, în 1935, italienii invadaseră Etiopia venind din Eritreea, iar puterile lumii nu se arătaseră dispuse să intervină. Când se declarase de partea lui Hitler, soarta lui Mussolini fusese pecetluită, astfel că, până în 1941, Forțele Gideon conduse de colonelul Wingate îi înfrânseseră pe italieni și eliberaseră deja Etiopia. Aliații îi oferiseră împăratului Haile Selassie[1] al Etiopiei un cadou cu totul neobișnuit, declarând vechea colonie italiană a Eritreei protectorat al recent eliberatei Etiopia. Împăratul făcuse demersuri insistente în acest scop, pentru ca țara sa fără ieșire la mare să poată dispune de portul maritim Massawa și, mai ales, de încântătorul oraș Asmara. Poate că britanicii au vrut să-i pedepsească pe eritreeni pentru îndelungata lor colaborare cu italienii; soldații locali, *askari*, făceau parte cu miile din armata italiană, luptând împotriva vecinilor de culoare și dându-și viața în bătălie alături de stăpânii lor albi.

Pentru locuitorii din Eritreea, faptul că patria lor fusese cedată Etiopiei constituia o jignire inimaginabilă, așa cum ar fi fost dacă Franța recent eliberată ar fi fost dăruită Angliei pentru simplul motiv că populația ambelor țări era albă și mânca varză. Iar câțiva ani mai târziu, când împăratul a anexat Eritreea,

---

[1] Haile Selassie I al Etiopiei (1892–1975), pe numele său adevărat Ras Tafari Makonen, a fost împăratul Etiopiei în perioadele 1930–1935 și 1941–1947. Mișcarea Rastafari îl consideră un Mesia de culoare, încarnarea lui Dumnezeu. (n.red.)

localnicii au început imediat un război de gherilă pentru a și redobândi libertatea.

Dar faptul că Eritreea devenise parte integrantă a Etiopiei avea și unele avantaje: stagiara câștigase o bursă la unica școală de asistente medicale din țară, aceea de la spitalul Missing din Addis Abeba, fiind prima tânără eritreeană recompensată astfel. Parcursul ei educațional fusese unul spectaculos, fără precedent un model pentru toți tinerii; totodată însă, era și o invitație la adresa destinului de a face un pas în față și de a-i pune o piedică.

Și totuși, nu destinul fusese cel care i se arătase potrivnic atunci când tânăra stagiară își începuse anii de practică clinică, și nici lipsa cunoștințelor de amharică ori de engleză – obstacol pe care îl depășise curând, învățând să vorbească fluent ambele limbi. Descoperise însă că memorarea (învățarea pe dinafară, cum spunea sora-șefă) nu-i era de nici un ajutor la patul bolnavului, unde îi venea foarte greu să facă deosebirea între ceva banal și un pericol letal. O, da, putea recita numele nervilor cranieni, și o făcea adesea, ca pe o mantră liniștitoare. Putea turui ingredientele unei *mistura carminativa* (*un* gram bicarbonat de sodiu, câte *doi* mililitri de amoniac soluție și tinctură de cardamom, *zero virgulă șase* mililitri de tinctură de ghimbir, *un* mililitru de cloroform soluție, plus apă mentolată până la *treizeci* de mililitri) pentru dispepsie. Dar ceea ce nu putea ea să facă, și o frustra să vadă cât de ușor se descurcau celelalte stagiare, era să-și dezvolte acea abilitate despre care sora-șefă spunea că-i lipsește: un solid simț clinic. Unica menționare a acestuia în manualul ei era o frază atât de criptică – cu atât mai mult după ce o învățase pe de rost –, încât i se părea că a fost scrisă acolo numai ca s-o chinuiască pe ea:

> *Un solid simț clinic este mai important decât cunoștințele teoretice, deși acestea din urmă îl sporesc. Simțul clinic solid este o calitate care nu poate fi definită, fiind însă de neprețuit atunci când este prezentă și foarte ușor de observat atunci când lipsește. Pentru a-l parafraza pe Osler, o asistentă medicală cu bune*

cunoștințe teoretice, însă fără un solid simț clinic, este asemenea unui marinar pe un vapor bine construit, însă lipsit de hartă, busolă ori sextant. (Desigur, o asistentă care nu deține cunoștințele teoretice necesare nu are ce să caute pe mare!)

Stagiara pornise cel puțin pe mare, de asta era sigură. Și era hotărâtă să demonstreze că avea și hartă, și busolă, așa că privea fiece însărcinare ca pe o testare a aptitudinilor ei, ca pe o oportunitate de a-și dovedi solidul simț clinic (sau de a ascunde lipsa lui).

O luă la fugă de parcă ar fi fost urmărită de *jinni*, străbătând aleea acoperită care lega sala de operații de restul spitalului. Pacienți și rude ale celor operați în ziua aceea ședeau de o parte și de alta a aleii, ghemuiți pe vine ori cu picioarele încrucișate. Un bărbat desculț, soția lui și doi copii mâncau, înmuindu-și degetele într-un bol cu *injera*[1] peste care fusese turnată linte cu sos de curry, în vreme ce un bebeluș, abia vizibil din *shama*[2], sugea la sânul mamei. Oamenii se întoarseră speriați când stagiara trecu pe lângă ei în goană, ceea ce îi dădu acesteia un sentiment de importanță. În celălalt capăt al curții se vedeau femei în *shama* albe, cu baticuri portocalii și roșii, înghesuite pe bănci, semănând de la distanță cu niște găini în coteț.

Când ajunse în corpul de clădire al asistentelor, urcă în fugă treptele spre camera mamei mele. Ciocăni, dar nu-i răspunse nimeni. Ușa era deschisă. În încăperea întunecată o zări pe sora Mary Joseph Praise sub cearșaf, cu fața întoarsă spre perete.

– Soră! strigă ea încet și, când mama gemu, înțelese că nu doarme și continuă: M-a trimis doctorul Stone să-ți spun...

---

[1] Lipie etiopiană, preparată dintr-o cereală (*teff*) care crește numai în Africa de Est (n.red.)

[2] Veșmânt tradițional etiopian, asemănător cu o togă romană, purtat atât de bărbați, cât și de femei (n.red.)

Era bucuroasă că-și amintise tot mesajul. Aștepta un răspuns și, văzând că mama nu spunea nimic, își închipui că poate o supărase.

– Am venit doar fiindcă m-a trimis doctorul Stone, adăugă ea. Îmi pare rău că te deranjez. Sper să te simți mai bine. Ai nevoie de ceva?

Aștepta mai departe, îndatoritoare, și, după un timp, se retrase. Cum nu i se dăduse un răspuns pentru doctorul Stone, iar ora de pediatrie trebuia să înceapă, nu se mai întoarse în sala de operații nr. 3.

Trecuse de amiază când Stone se duse în corpul de clădire al asistentelor. Terminase apendicectomia, apoi două gastrojejunostomii pentru ulcer peptic, reparase trei hernii, un hidrocel, rezecase parțial o tiroidă și făcuse o grefă de piele, însă, după standardele lui, totul decursese frustrant de lent. Un chin. Cu fruntea încruntată, urcă treptele. Își dădea seama că rapiditatea sa în sala de operații depindea în mare măsură – mai mare decât și-ar fi închipuit – de priceperea sorei Mary Joseph Praise... Dar de ce trebuia el să se gândească la lucrurile astea? Unde era ea? Asta era întrebarea. Și când avea să revină?

Nimeni nu-i răspunse când bătu la ușă. Era camera de pe colț, la etajul al doilea. Soția preparatorului veni în grabă să protesteze față de prezența unui bărbat acolo. Deși sora-șefă și sora Mary Joseph Praise erau singurele călugărițe de la Missing, femeia se purta de parcă tocmai și-ar fi descoperit adevărata vocație. Cu un batic tras pe frunte până la sprâncene, purtând la gât un crucifix mare cât un revolver, chiar arăta a călugăriță. Se considera un fel de supraveghetoare a căminului asistentelor, o apărătoare a fecioarelor de la Missing. Avea un simț deosebit, ascuțit ca al unui păianjen la vânătoare, care-i permitea să detecteze pașii masculini și prezențele nedorite pe teritoriul ei. Acum însă, văzând cine era, se retrase.

Stone nu mai fusese niciodată în camera sorei Mary Joseph Praise. Atunci când dactilografia sau lucra la ilustrațiile pentru

manuscrisele sale, venea ca în apartamentul lui sau în biroul lui de lângă clinică.

Apăsă pe clanță și strigă:

– Soră! Soră?

Înăuntru îl întâmpină o miasmă deopotrivă familiară și îngrijorătoare, însă nu-și putea da seama ce era. Pipăi în căutarea întrerupătorului și înjură când nu-l găsi. Merse pe bâjbâite până la fereastră, lovindu-se în drum de o comodă. Deschise geamul și împinse obloanele de lemn. Lumina zilei năvăli în cămăruța îngustă.

Pe comodă se afla un borcan greu, învăluit în razele soarelui. Lichidul chihlimbariu din interior ajungea până la capacul sigilat cu ceară. Inițial, Stone își spuse că în vas era, probabil, o relicvă. Deodată, simți cum i se face pielea de găină pe brațe, ca și cum trupul său ar fi recunoscut adevărul înaintea creierului. Acolo, suspendat în lichid, cu unghia pivotând delicat pe fundul din sticlă al borcanului, ca o balerină pe poante, era degetul său. Pielea de sub unghie avea aspectul pergamentului vechi, partea de dedesubt prezentând colorarea violacee dată de infecție. Stone simți un jind, un gol, o mâncărime în palma dreaptă, pe care numai degetul acela lipsă o putea ostoi.

– N-am știut..., rosti el întorcându-se spre pat, însă în aceeași clipă uită ce voise să spună.

Sora Mary Joseph Praise zăcea în agonie pe patul îngust. Avea buzele vinețiu. Ochii ei lipsiți de strălucire priveau undeva dincolo de el. Era galbenă ca un mort. Îi căută pulsul; era slab și rapid. Amintirile călătoriei pe *Calangute*, cu șapte ani în urmă, îl năpădiră, nepoftite: imaginea sorei Anjali, febrilă și comatoasă, îi reveni în minte. O gheară înghețată i se întinse din abdomen spre piept. Era copleșit de o emoție pe care, chirurg fiind, o resimțise rareori: frica.

Picioarele nu-l mai țineau. Căzu în genunchi, lângă pat.

– Mary?

Nu putea face altceva decât să-i repete numele. Pe buzele lui, numele sorei Mary Joseph Praise ieși mai întâi întrebător, apoi

ca un termen de alint și, în cele din urmă, ca o declarație de dragoste concentrată într-un singur cuvânt. *Mary? Mary, Mary!...* Dar ea nu răspundea, nu putea răspunde.

Un tremur necontrolat îi cuprinse mâinile când le întinse spre fața ei. Îi sărută fruntea. Și din acest gest extraordinar și imperios înțelese, nu fără un dram de mândrie, nu doar că el, Thomas Stone, era capabil să iubească, ci și că era îndrăgostit de ea. Și dacă până acum fusese orb față de această dragoste, motivul era, probabil, acela că se întâmplase atât de curând după ce o întâlnise pe treptele acelea lunecoase, se întâmplase când ea îl îngrijise, când îl spălase și încercase să-l readucă în simțiri acolo, pe *Calangute*. Se întâmplase atunci când îl luase în brațe și îl trăsese, și se luptase să-l așeze în hamac, și când îi dăduse să mănânce cu linguriță până ce viața revenise în trupul lui. Se întâmplase în vreme ce ședeau amândoi aplecați asupra sorei Anjali. Dar dragostea lui atinsese apogeul când sora Mary Joseph Praise venise să lucreze alături de el în Etiopia, iar de atunci nu slăbise nici o clipă – o dragoste atât de puternică, fără suișuri și coborâșuri, fără flux și reflux, lipsită de orice fel de mișcare, încât fusese invizibilă pentru el în toți acești șapte ani, parte a ordinii firești a lucrurilor exterioare lui, pe care le luase ca de la sine înțelese.

Oare Mary îl iubea? Da. Era sigur de asta. Îl iubea, însă urmându-i exemplul – ca întotdeauna, urmându-i exemplul –, nu spusese nimic. Iar el ce făcuse în toți acești ani? O luase ca pe un dat firesc, mereu acolo. *Mary, Mary, Mary...* Chiar și sonoritatea numelui ei era o revelație acum, fiindcă niciodată nu-i spusese altfel decât „soră". Plângea în hohote, îngrozit că o va pierde, însă și în asta recunoștea o dovadă a egoismului său, a faptului, din nou manifestat, că avea nevoie de ea. I se va da oare ocazia de a-și repara greșeala? Cât de prost putea fi un bărbat?

Sora Mary Joseph Praise abia dacă îi sesiza atingerea. Obrazul îi era fierbinte, lipit de al lui. Thomas Stone ridică cearșaful. O rotunjime generoasă a abdomenului îi sări în ochi.

O axiomă a profesiei medicale susținea că orice mărire în volum a pântecelui feminin era o sarcină, până la proba contrarie. Dar mintea lui ocoli gândul, refuzând să-l ia în seamă – la urma urmei, ea era călugăriță. Și puse imediat diagnosticul de ocluzie intestinală... sau lichid scurs în cavitatea peritoneală... ori pancreatită hemoragică... un fel *oarecare* de catastrofă abdominală...

Trecând pragul și având grijă să nu-i lovească picioarele de balustrada scării, cu hohotele de plâns transformate în icnete de efort, o transportă spre sala de operații. Îi părea mai grea decât ar fi trebuit să fie.

Când compăruse în fața Colegiului Regal de Chirurgie, examinatorul principal îi pusese o întrebare: „Ce tratament de prim ajutor în caz de șoc este administrat prin intermediul urechii?" Răspunsul lui, „vorbe de alinare", îi impresionase pe toți. Acum însă, în locul cuvintelor de mângâiere omenești și tămăduitoare, Stone striga din tot sufletul după ajutor.

Țipetele lui, preluate de vajnica apărătoare a fecioarelor, atraseră atenția tuturor, inclusiv a paznicului Gebrew, care veni în fugă de la poartă, însoțit de Koochooloo și de alți doi câini fără nume.

Imaginea lui Stone bâlbâindu-se neajutorat fu pentru sora-șefă un șoc la fel de mare ca acela pe care i-l provocă starea teribilă a sorei Mary Joseph Praise.

„Doamne, iar a făcut-o!" își spuse ea în primele secunde.

Era un secret bine păstrat: de când venise la Missing, Thomas Stone avusese trei sau patru accese de beție. Pentru un om care bea rareori și care își iubea munca, un om care considera somnul o distracție și care avea nevoie să i se reamintească să se ducă la culcare, aceste episoade erau de neînțeles. Se abăteau asupra lui pe neașteptate, ca o gripă, cu teroarea unei posedări. Primul pacient de pe lista de dimineață era deja pe masă, gata să fie anesteziat, însă nu se zărea nici urmă de Stone. Prima dată când s-au dus să-l caute, l-au găsit într-o stare jalnică, bolborosind și plimbându-se de colo-colo în apartamentul lui. În cursul acestor episoade nu mânca și nu dormea, furișându-se afară în miez de

noapte pentru a-și reface proviziile de rom. Ultima dată, creatura în care se transforma se cocoțase în copacul din fața ferestrei și rămăsese acolo ore întregi, ca o găină oțărâtă. Dacă ar fi căzut de la acea înălțime, și-ar fi spart capul. Când văzuse ochii aceia injectați, ca de mangustă, holbându-se la ea din copac, sora-șefă o luase la fugă, lăsându-i pe sora Mary Joseph Praise și pe doctorul Ghosh să-l vegheze și să-l convingă să coboare, să mănânce și să nu mai bea.

La fel de brusc cum debuta, în două, cel mult trei zile, criza se sfârșea și, după un somn lung, Stone revenea la lucru ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, fără a pomeni vreodată de neplăcerile pe care le crea spitalului, cu memoria parcă șterșă complet. Nimeni nu vorbea în fața lui despre aceste episoade, fiindcă celălalt Stone, care rareori bea, s-ar fi simțit rănit și insultat de asemenea acuzații. Celălalt Stone muncea cât trei chirurgi la un loc, așa că respectivele crize erau un preț prea mic de plătit.

Sora-șefă mai făcu un pas înainte. Ochii lui Stone nu erau injectați, iar el nu duhnea a alcool. Nu, ceea ce-l tulburase era starea sorei Mary Joseph Praise, și pe drept cuvânt. Când își întoarse privirea de la el la tânăra călugăriță, sora-șefă simți o umbră de satisfacție: în sfârșit, bărbatul își dezvăluia adevăratele sentimente pentru asistenta lui.

– Să mergem în sala de operație, spuse ea, nebăgând în seamă turuiala lui despre volvulus sau ileus, pancreatită sau peritonită tuberculoasă, iar când ajunseră acolo, adăugă: Așaz-o pe masă.

El se conformă și, în clipa aceea, sora-șefă văzu ceva ce mai văzuse și cu șapte ani în urmă: o pată de sânge pe veșmântul sorei Mary Joseph Praise, în zona pubiană. Gândurile i se întoarseră la ziua în care călugărița sosise din Aden, iar pata aceea îi trezise o îngrijorare similară. Niciodată n-o întrebase pe tânăra de nouăsprezece ani ce anume îi provocase sângerarea. Forma neregulată a petei de atunci constituise pentru observator o invitație de a citi ceva în contururile ei. Imaginația sorei-șefe construise nenumărate scenarii în încercarea de a explica misterul. În anii care

au urmat, memoria ei transformase evenimentul dintr-unul misterios într-unul mistic.

Așadar, privirea sorei-șefe se îndreptă acum spre palmele și sânii sorei Mary Joseph Praise, ca și când s-ar fi așteptat să zărească acolo stigmate sângerânde, ca și când primul mister ar fi născut acum un altul. Dar nu, unica pată de sânge era cea din dreptul vulvei. Și era mult sânge. Cu cheaguri negre și cu râulețe de un roșu-aprins care se scurgeau pe coapse. Sora-șefă nu mai avu nici o îndoială, văzând picăturile care cădeau pe podea: de data asta era o sângerare cât se poate de laică.

Sora-șefă se poziționă între picioarele călugăriței, ignorând în mod voit abdomenul umflat din fața ei. Labiile erau albăstrui, congestionate, iar când introduse înăuntru un deget înmănușat, constată o dilatare completă a colului uterin.

Sângele era mult prea mult. Tamponă și trase în jos peretele vaginal posterior, pentru a vedea mai bine. Când un suspin adânc scăpă din pieptul pacientei, sora-șefă aproape că scăpă din mână speculul. Își simțea inima bubuindu-i în piept, iar degetele îi tremurau. Se aplecă și își înclină capul, pentru a vedea mai bine. Și acolo, în interior, ca o piatră pe fundul unui puț noroios, zări capul unui copil.

– Doamne, dar e..., izbucni sora-șefă când izbuti să vorbească, icnind înaintea cuvântului spurcat care amenința s-o sufoce, dar pe care nu-l putea opri: E însărcinată!

Fiecare persoană care a fost acolo și cu care am vorbit ulterior își amintea de momentul acela în care aerul a părut a îngheța, când ceasul de pe perete a amuțit și a urmat o lungă tăcere.

– Imposibil! exclamă Stone pentru a doua oară în ziua aceea și, cu toate că era greșit și total nepotrivit, cuvântul le permise tuturor să răsufle din nou.

Dar sora-șefă știa că are dreptate. Și că ea va fi nevoită să aducă pe lume copilul. Doctorul K. Hemlatha – Hema, pentru ei toți – lipsea.

Sora-șefă adusese pe lume sute de copii. Își aminti de asta acum și se strădui să nu intre în panică. Dar cum să-și astâmpere

nu doar temerile, ci și confuzia? Una din taine ei, o mireasă a Domnului... însărcinată! Era de neconceput. Mintea ei refuza să accepte așa ceva. Și totuși, dovada – capul copilului – era acolo, în fața ochilor ei.

Același gând îi tulbura pe infirmieră, pe sanitarul desculț și pe sora Asqual, asistenta anestezistă. Se împiedicau unii de alții și, alergând în jurul mesei pentru a pregăti pacienta, dădura jos o perfuzie. Numai stagiara, consternată de faptul că în dimineața aceea, când trecuse pe la ea, nu-și dăduse seama de problemă, nu se opri o clipă să se întrebe cum se putea ca sora Mary Joseph Praise să fie însărcinată.

Inima sorei-șefe bubuia de parcă voia să-i sară din piept.

– Doamne, cum ai putea concepe o situație mai rea pentru o naștere, decât asta? O sarcină care este un păcat de moarte. O viitoare mamă care-mi este ca o fiică. Sângerare abundentă, paloare cadaverică...

Și toate astea când Hema, unicul ginecolog de la Missing – nu doar cel mai bun din țară, ci și cel mai priceput pe care îl întâlnise ea vreodată – lipsea.

Bachelli, din Piazza, era cât de cât competent în chestiuni de obstetrică, însă nu mai puteai pune bază pe el după ora două a după-amiezii, iar amanta lui eritreeană devenea foarte bănuitoare când se punea problema unor „vizite la domiciliu". Jean Tran, tipul franco-vietnamez de la Casa Popolare, făcea câte puțin din toate și zâmbea mult. Dar, presupunând că ar fi putut fi contactați, urma să treacă mult timp până când unul dintre ei avea să ajungă la Missing.

Nu, sora-șefă trebuia să se descurce singură. Trebuia să uite de implicațiile sarcinii. Să respire adânc și să se concentreze. Trebuia să se ocupe de o naștere normală, ca oricare alta.

Numai că, în după-amiaza și în seara aceea, normalitatea avea să le ocolească.

Stone stătea alături, cu gura căscată, privind spre sora-șefă în speranța că i se va spune ce să facă, în vreme ce aceasta ședea

în fața vulvei, așteptând copilul să coboare. Medicul își încrucișa brațele la piept și apoi le lăsa iar să-i cadă pe lângă corp. Vedea cum paloarea sorei Mary Joseph Praise se accentua. Iar când asistenta Asqual anunță, pe un ton panicat, valoarea tensiunii arteriale – „sistolica optzeci, palpabilă" – se clătină ca și când ar fi fost pe punctul de a leșina.

În ciuda contracțiilor uterine pe care sora-șefă le simțea prin pântece și le vedea pe chipul contorsionat al sorei Mary Joseph Praise, și cu toată deschiderea largă a colului, nimic nu se întâmpla. Capul unui făt avansat în canalul de naștere, cu colul aplatizat ca o garnitură în jurul lui, îi amintea întotdeauna de țeasta rasă a unui episcop. Dar episcopul de aici nu se clintea. Iar între timp, curgea atâta sânge! O baltă întunecată se formase pe masă și vălurele roșii se revărsau din vagin. Pentru sălile de naștere și pentru cele de operații, sângele era exact ceea ce sunt fecalele pentru fabricile de cărnați, și totuși sorei-șefe i se părea că acum e mult prea mult.

Dr. Stone, spuse ea, și buzele îi tremurară.

Nimic. Stone se întreba de ce îl striga.

– Dr. Stone!

Pentru sora-șefă, un solid simț clinic însemna că o asistentă trebuia să-și cunoască limitele. „Pentru numele Domnului, are nevoie de o cezariană!" Dar nu rosti cuvintele, fiindcă în cazul lui Stone, ar fi putut avea un efect opus celui dorit. Așa că, plecându-și capul, se sprijini cu mâinile pe coapse pentru a se ridica și a elibera locul dintre picioarele desfăcute ale sorei Mary Joseph Praise.

– Dr. Stone, pacienta îți aparține, îi spuse apoi celui pe care toată lumea îl credea tatăl meu, punând în mâinile lui nu doar viața femeii pe care el a ales s-o iubească, ci și viețile noastre, a mea și a fratelui meu – copiii pe care el a ales să-i urască.

CAPITOLUL 3

Poarta Lacrimilor

Când sora Mary Joseph Praise a simțit primele dureri ale facerii, dr. Kalpana Hemlatha, femeia căreia aveam să-i spun „mamă", se afla la opt sute de kilometri depărtare și la trei mii de metri în aer. Dincolo de aripa din dreapta a avionului se zărea priveliștea splendidă a strâmtorii Bab el-Mandeb – Poarta Lacrimilor – numită astfel ca urmare a nenumăratelor corăbii care își găsiseră sfârșitul în felia îngustă de mare ce despărțea Yemenul și restul Peninsulei Arabice de Africa. La această latitudine, din continentul african nu se vedea decât cornul său, alcătuit din Etiopia, Djibouti și Somalia. Hema privi cum Poarta Lacrimilor se lărgea, de la o fisură cât un fir de păr, pentru a se deschide în Marea Roșie, spre nord.

Pe când era elevă și învăța geografia la Madras, în India, Hemei i se ceruse la un moment dat să marcheze pe harta Insulelor Britanice locurile în care se obțin cărbuni și lână. În manuale, Africa figura ca un teren de joacă al Portugaliei, Marii Britanii și Franței, ca locul în care Livingstone[1] descoperise spectaculoasa cascadă pe care avea s-o boteze în cinstea reginei Victoria, și

---

[1] David Livingstone, medic și explorator scoțian, precum și misionar în Africa (1813–1837); plecat în căutarea izvoarelor Nilului, a descoperit printre altele Cascada Victoria (n.tr.)

totodată locul în care Stanley îl descoperise pe Livingstone. În anii de mai târziu, când, împreună cu fratele meu, Shiva, am refăcut călătoria alături de Hema, ea a folosit prilejul pentru a ne învăța geografia în mod practic, la fel cum o deprinsese în copilăria ei. Ne arăta în jos, spre Marea Roșie, și ne spunea: „Imaginați-vă panglica aceea de apă care înaintează ca un pliu de fustă, separând Arabia Saudită de Sudan, și apoi mai departe, despărțind Iordania de Egipt. Eu cred că Dumnezeu a vrut să desprindă Peninsula Arabică de Africa. Și de ce nu? Ce au oare în comun oamenii de aici cu cei aflați de partea cealaltă?"

În capătul cutei, un istm îngust, Sinaiul, zădărnicea intenția lui Dumnezeu și păstra legătura pământească dintre Egipt și Israel. Canalul Suez, săpat de mâna omului, desăvârșise despicătura și îi permisese Mării Roșii să se împreuneze cu Mediterana, scutind vapoarele de un ocol până după Capul Bunei Speranțe. Hema obișnuia să ne spună adesea că acolo, deasupra Porții Lacrimilor, avusese loc acea deșteptare care îi schimbase viața. „Am auzit o chemare când eram în avion. Dacă stau să mă gândesc, probabil că voi ați fost." Și totuși, coșciugul acela zburător mi s-a părut întotdeauna un loc improbabil pentru revelația ei.

Hema ședea pe una dintre băncile de lemn ce mărgineau ambele laturi ale fuselajului neregulat al aeronavei DC-3. Nu știa cât de necesară și de urgentă ar fi fost prezența ei în clipele acelea la Missing, spitalul la care lucra de opt ani. Huruitul celor două motoare era atât de puternic și de neiertător, încât, la o jumătate de oră de la decolare, avea impresia că face parte din însăși ființa ei. Banca tare și zborul zdruncinat aveau să-i facă, probabil, bășici pe fund. Ori de câte ori închidea ochii, se simțea ca și când ar fi fost hurducată într-o căruță trasă de boi, pe un drum de țară accidentat.

În acest zbor de la Aden la Addis Abeba avea tovarăși de călătorie vorbitori de gujarati și malayalam, francezi, armeni, greci, yemeniți și alți câțiva pasageri ale căror veșminte și vorbe

nu le trădau originile. Ea purta un sari din bumbac alb, o bluză albu-rie fără mâneci și un diamant pe nara stângă. Avea părul pieptănat cu cărare pe mijloc, strâns la spate într-o clamă și împletit mai jos într-o coadă lejeră.

Ședea ușor întoarsă, pentru a se uita pe geam. Zări dedesubt o săgeată cenușie – umbra avionului pe suprafața oceanului. Un pește uriaș, imaginar, înotând imediat sub suprafața apei, ținea pasul cu ea. Marea părea răcoroasă și ademenitoare, spre deosebire de interiorul avionului, unde nu mai era chiar înăbușitor, însă aerul era îmbibat cu mirosurile amestecate ale încărcăturii sale umane. Arabii emanau un iz sec și mucegăit de hambar; asiaticii aduceau un damf de usturoi și de ghimbir, iar dinspre albi se revărsau efluvii de bavețică udă de lapte.

Prin perdeaua pe jumătate trasă dintre pasageri și cabina de pilotaj zărea profilul pilotului. De fiecare dată când omul se întorcea să se uite la încărcătura lui umană, ochelarii de soare cu lentile verzi păreau să-i înghită complet fața, lăsând să i se vadă numai nasul. Când se îmbarcaseră, pilotul își purtase ochelarii ridicați pe frunte, iar ea remarcase că avea ochii roșii, ca ai unui rozător. Mirosul de ienupăr pe care îl răspândea răsuflarea lui îi trăda dragostea pentru gin. Dezvoltase o aversiune pentru el chiar înainte ca omul să deschidă gura și să-și mâne pasagerii la bord, răstindu-se la ei – *Allez!* – de parcă ar fi fost animale, nu oameni. Hema își mușcase limba, abținându-se fiindcă el urma să-i ducă la destinație.

Fața lui și urechile clăpăuge aminteau de chipurile pe care le desenează copiii cu creionul pe o hârtie de ambalaj, însă detaliile depășeau competențele unui copil: fina rețea de capilare de pe obraji, favoriții stufoși, vopsiți într-un negru ca de fund de tuci, inelul alb din jurul irisului, sprâncenele cărunte care îi dădeau de gol dorința deșartă de a părea mai tânăr. Hema se întrebă cum se putea ca bărbatul acela să se uite în oglindă și să nu-și dea seama cât de ridicol arăta.

Își studie apoi propria imagine reflectată în sticla hubloului. Și ea avea fața rotundă, cu ochi depărtați și un nas cârn, de

păpușă. Punctul roșu, *pottu*[1], din mijlocul frunții ieșea în evidență. Obrajii îi erau poleiți într-o nuanță nepământească, marțiană, din cauza apei albastre de dedesubt, iar tușa de verde din ochii ei – neobișnuită pentru o indiancă – era accentuată. „Privirea ta îi învăluie pe toți bărbații și face ca orice uitătură a ta să pară intimă, carnală", declarase doctorul Ghosh la un moment dat, „ca și cum m-ai fermeca din priviri!" Însă doctorul Ghosh era glumeț de felul lui și uitase ce-i spusese chiar în clipa în care rostise cuvintele. Dar ea nu-i uitase vorbele. Se gândi la brațele și la picioarele păroase ale lui Ghosh și o trecu un fior. Pilozitatea corporală era unul dintre lucrurile care îi displăceau cel mai mult – sau așa credea ea. Știa că, pentru o indiancă, asta era o prejudecată distrugătoare. El părea de-a dreptul o gorilă, cu firele de pe piept ițindu-i-se prin deschizătura cămășii ori pe deasupra gulerului. „Ca și cum te-aș fermeca? Ai vrea tu, destrăbălatule", șopti ea surâzând, ca și cum Ghosh s-ar fi aflat în fața ei.

Un lucru trebuia, totuși, să recunoască: dacă se uita puțin prea îndelung la un bărbat, îi atrăgea atenția mai mult decât și-ar fi dorit. Era unul dintre motivele pentru care purta ochelari cu rame mari, de sârmă, fiindcă avea impresia că astfel ochii ei par mai apropiați. Îi plăcea arcuirea marcată a buzei ei de sus, care amintea de arcul lui Cupidon, dar nu și obrajii, pe care îi considera prea bucălați. Dar ce putea să facă? Era o femeie masivă. Nu grasă, ci mare... Mă rog, poate doar puțintel cam grasă și, fără îndoială, mai pusese un kilogram sau două, ori poate trei, cât fusese în India, dar cum să n-o facă, dacă mama ei gătea atât de bine? „Dar, cum sunt înaltă, nu se observă", își spuse ea. Iar faptul că purta sari ajuta și el, firește.

Pufni, amintindu-și că doctorul Ghosh inventase un cuvânt special pentru ea: *magnifiată*. Peste ani, când filmele indiene, cu muzica și cu dansul lor, făceau furori în Africa, sanitarii din Addis

---

[1] Termen folosit în limbile malayalam și tamil pentru a desemna punctul roșu purtat în frunte de femeile din India (numit și „bindi") (n.red.)

Abeba obișnuiau să-i spună Mama India, nu în batjocură, ci din pasiune pentru filmul lacrimogen cu același titlu, având o pe Nargis în rolul principal. *Mama India* rulase timp de trei luni fără pauză la sala Empire, după care se mutase la cinema Adowa și acolo tot fără subtitrare. Sanitarii cântau de zor *Duniya Mein Hum Aaye Hain* – „Am sosit pe această lume" –, deși nu înțelegeau o iotă în hindustani.

„Și dacă eu sunt *magnifiată*, ție cum să-ți spun?", rosti în sinea ei, continuându-și conversația imaginară și studiindu-și prietenul din cap până-n picioare. Ghosh nu era ceea ce s-ar putea numi un bărbat arătos. „Ce părere ai de «bizar»? Și o spun ca pe un compliment. Zic «bizar» fiindcă ești atât de puțin conștient de tine însuți, de înfățișarea ta. Pentru ceilalți, asta poate fi o atitudine seducătoare. Bizareria devine frumusețe. Îți spun toate astea fiindcă acum nu ești aici. Să te afli în preajma cuiva a cărui încredere în sine depășește ceea ce am putea citi la prima vedere este seducător."

În mod ciudat, în timpul concediului, numele lui Ghosh apăruse foarte des în discuțiile cu mama ei. Deși pe ea n-o interesa câtuși de puțin ideea căsătoriei, mama era îngrozită de perspectiva ca fiica ei să ajungă alături de cineva dintr-o castă inferioară, adică un nonbrahman, așa cum era Ghosh. Și totuși, cum Hema se apropia de treizeci de ani, mama ei începuse să-și spună că orice soț e mai bun decât nici unul.

– Zici că nu e arătos? Are o culoare bună?

– Mamă, are tenul deschis la culoare... mai deschis decât mine, și are ochi căprui. În ochii lui sunt influențe bengaleze, parse și Dumnezeu mai știe de ce fel.

– Și ce e?

– El își zice corcitură de castă superioară din Madras, replicase ea, râzând.

Mama ei se încruntase atât de tare, încât părea că fruntea o să-i coboare peste vârful nasului, așa că Hema schimbase subiectul.

Și pe urmă, era imposibil să i-l descrii pe Ghosh unei persoane care nu îl văzuse niciodată. Ar fi putut să spună că avea părul

pieptănat cuminte, cu cărare pe mijloc, că părea elegant și îngrijit preț de vreo zece minute dimineața, după care perii aceia se dezlănțuiau, aidoma unor copii neastâmpărați. Ar fi putut să spună că, la orice oră din zi, chiar și după ce abia se răsese, sub bărbie i se vedeau fire negre. Ar mai fi putut să spună că avea un gât inexistent, strivit sub capul ca un dovleac. Și că părea scund din cauza burticii, al cărei volum era accentuat de felul în care el se lăsa pe spate și se legăna într-o parte și în alta în timp ce mergea. Apoi mai era și vocea lui, lipsită de inflexiuni și surprinzătoare, ca și cum butonul de volum ar fi rămas blocat la poziția de maxim. Dar cum să-i explice mamei ei că toate acestea nu-l făceau să fie urât, ci îi confereau o stranie frumusețe?

În ciuda erupției de pe dosul palmelor lui – o arsură, de fapt – avea degete senzuale. Arsura fusese cauzată de vechiul aparat cu raze X, un Kelley-Koett. Hemei îi fierbea sângele în vine numai când se gândea la „Koot". În 1909, împăratul Menelik importase un scaun electric, după ce auzise că invenția îl va ajuta să scape neîntârziat de dușmani. Dar, când descoperise că avea nevoie de curent electric, începuse să-l folosească doar ca pe un simplu tron. Tot la fel, masivul Kelley-Koett sosise în anii 1930, împreună cu un grup de misionari americani entuziaști, care în scurt timp își dăduseră seama că, deși electricitatea ajunsese și în Addis Abeba, funcționa cu intermitențe, iar voltajul era insuficient pentru o asemenea fiară temperamentală. Când misionarii plecaseră, prețioasa mașinărie, încă nedespachetată, fusese lăsată în urmă. Spitalul Missing nu dispunea de un aparat radiologic, așa că Ghosh o reasamblase și o conectase la un transformator.

Nimeni în afara lui Ghosh nu îndrăznea să atingă mașinăria. Uriașul său redresor era conectat prin cabluri de tubul Coolidge, care era amplasat pe o șină pentru a putea fi deplasat. Ghosh manevra butoanele și manetele de voltaj până când între cei doi conductori de alamă apărea o scânteie, cu un bubuit ca de tunet. Izbucnirea înflăcărată îl speriase atât de tare pe un pacient paralizat, încât omul sărise de pe targă și o luase la fugă. Ghosh

numise acest efect „cura Sturm und Drang[1]". El era custodele aparatului, pe care îl repara și îl îngrijea într-o asemenea măsură, încât la trei decenii după ce firma producătoare dispăruse, Koot era încă funcțional. Cu ajutorul ecranului radioscopic, medicul studia bătăile inimii sau identifica exact locul în care se afla o cavernă în plămân. Presând un abdomen, el își putea da seama dacă o tumoră era fixată de intestin sau lipită de splină. În primii ani de activitate, nu se obosise să poarte mănuși, nici șorțul cu ecran de plumb. Iar pielea mâinilor lui sensibile plătise un preț vizibil.

Hema încercă să și-l imagineze pe Ghosh povestindu-le rudelor *lui* despre ea. *Are douăzeci și nouă de ani. Da, am fost colegi de clasă la Școala Medicală din Madras, dar e cu câțiva ani mai tânără decât mine. Nu știu de ce nu s-a măritat până acum. N-am apucat s-o cunosc mai bine până când n-am lucrat amândoi ca interni la salonul septic. Ea e obstetrician. Din casta brahmanilor. Da, din Madras. O expatriată care de opt ani trăiește și muncește în Etiopia.* Acestea erau etichetele care o defineau pe Hema, etichete care dezvăluiau prea puține și nu explicau nimic. „Trecutul se îndepărtează de cel care se deplasează", își spuse ea.

Așezată pe banca tare din avion, Hema închise ochii și se revăzu pe sine elevă, cu codițe, fustă albă și lungă, bluză albă și semisariul violet pe deasupra. Toate elevele de la Școala Secundară a doamnei Hood erau obligate să poarte acel semisari, de fapt, un dreptunghi de pânză care se înfășura o dată în jurul fustei și era prins pe un umăr. Ea nu-l putea suferi, fiindcă așa, cu el, nu era nici copil, nici adult, ci doar o semifemeie. Profesoarele purtau sariuri întregi, iar venerabila directoare, doamna Hood, îmbrăca fustă. Protestele îi atrăseseră un perdaf din partea tatălui ei: *Nu știi cât de norocoasă ești să înveți la o școală care are o directoare*

[1] *Sturm und Drang*, în traducere „Furtună și avânt", a fost o mișcare literară în Germania secolului al XVIII-lea, care promova cultul libertății, subiectivismul și afirmarea forțelor afective (n.tr.)

britanică? Nu știi câte sute de fete au încercat să fie primite acolo, câte au oferit de zece ori mai mulți bani decât suma cerută, dar au fost refuzate de Miz-Iz-Ood?[1] *Fiindcă pentru ea nu contează decât meritele. Ai prefera cumva școala profesională din Madras?* Așa că, în fiecare zi, își punea uniforma pe care o detesta, simțindu-se doar pe jumătate îmbrăcată și având senzația că își vindea o părticică din suflet.

Velu, fiul vecinului, care-i fusese odată cel mai bun prieten, dar care la vârsta de zece ani devenise un nesuferit, stătea cocoțat pe gard și o tachina:

> Fetelor de la Miz-Iz-Ooz, parlez-vous?
> Fetelor de la Miz-Iz-Ooz, parlez-vous?
> Fetele de la Miz-Iz-Ooz,
> N-au ajuns încă femei,
> Inky Pinky parlez-vous![2]

Ea nu îl băga în seamă. Velu, care avea pielea tot atât de închisă la culoare pe cât de deschisă era a ei, îi spusese la un moment dat: „Ce mândră ești de pielea ta albă! Maimuțele ți-ar ronțăi-o crezând că-i o banană, ascultă la mine!" Iat-o deci la unsprezece ani, în drum spre școală, parcă și mai mică alături de bicicleta Raleigh, schimbând replici acide cu Velu. Își ducea cărțile într-un *sanji* hărtănit, atârnat pe umăr, a cărui curea îi trecea printre sâni. Deja în postura ei și în felul ritmic în care pedala se întrezăreau semnele unei anume inflexibilități.

Bicicleta, odinioară atât de mare și de primejdioasă, se micșora sub ea văzând cu ochii. De o parte și de alta a curelei de la *sanji*, sânii i se împliniseră, iar în zona pubiană îi răsăriseră fire de păr. (Dacă la asta se referea Velu când spunea că n-a ajuns încă femeie, ei bine, părul acela demonstra că se înșela.) Era o elevă bună, căpitan al echipei de netball, șefă de clasă, și se descurca

---

[1] Pronunție alterată a numelui directoarei, *Mistress Hood* (n.tr.)

[2] Parodiere a unui cântec francez pentru copii, *Frère Jacques* (n.tr.)

promițător la dansul tradițional Bharatnatyam, descoperindu-și talentul de a reproduce o secvență complicată de pași după ce îi fusese arătată o singură dată.

Nu se simțea obligată să meargă cu turma, dar nici nu știa morțiș să iasă în evidență. Când o bună prietenă îi spusese că pare mereu arțăgoasă, fusese surprinsă, dar și ușor emoționată la gândul că putea atât de ușor să joace teatru. Ajunsă la școala medicală (îmbrăcată acum în sari întreg și călătorind cu autobuzul), această trăsătură i se accentuase – nu faptul că era arțăgoasă, ci caracterul independent și înșelător. Unii colegi o considerau arogantă. Pe alții îi atrăgea de partea ei, părând că și-i face complici, însă aceștia descopereau curând că ea nu avea nicidecum intenția să-i racoleze. Băieții își căutau prietene supuse, iar ea nu reușea să se prefacă sfioasă ori prostuță de dragul lor. Cuplurile care se îmbrățișau prin bibliotecă, în spatele uriașelor atlase de anatomie, și își șopteau vorbe dulci o amuzau.

Eu n-am timp pentru asemenea prostii. Dar avea timp pentru romane de doi bani, cu eroine pe nume Bernadette, a căror acțiune se petrecea prin castele ori prin conace. Visa la bărbați cuceritori din Chillingforest, Lockingwood sau Knottypine. Asta era problema ei pe atunci, că visa la o dragoste mai *cuprinzătoare* decât cea pe care o vedea la bibliotecă. Era însă mânată și de o ambiție care nu avea nimic de-a face cu dragostea. Ce anume voia, mai exact? Era o ambiție care o determina să caute și să năzuiască la altceva decât toți ceilalți.

Mai târziu, studentă la Colegiul Medical din Madras fiind, Hema constatase că îl admira pe profesorul de terapeutică (unicul cadru didactic indian într-o instituție în care, chiar dacă Independența nu era departe, majoritatea profesorilor erau britanici), se simțise mișcată de umanismul lui și de felul în care își stăpânea materia de curs (Recunoaște, Hema, făcuseși o pasiune pentru el), își dăduse seama că își dorea să fie ca el, iar el se arătase încurajator, însă, cu toate acestea, alesese în mod deliberat un alt domeniu. Nu-i plăcea să-i confere altcuiva atâta

putere asupra ei. Preferase obstetrica și ginecologia specializării lui, medicina internă. Dacă domeniul profesorului era unul aproape infinit, necesitând cunoștințe vaste, de la insuficiența cardiacă până la poliomielită și la nenumărate alte afecțiuni, ea își alesese o specializare ce avea granițe bine delimitate și o componentă mecanică: operațiile. Iar în rândul acestora din urmă, repertoriul era unul limitat: cezariene, histerectomii, remedieri de prolaps uterin.

Își descoperise un veritabil talent pentru obstetrica manipulativă, devenind expertă în ghicirea poziției fătului în pelvis. Ceea ce pentru alți obstetricieni constituia probabil o dificultate, pe ea o încânta. Chiar și legată la ochi putea distinge între forcepsul de stânga și cel de dreapta și îl putea folosi pe fiecare dintre ele chiar și în somn. Putea vedea cu ochiul minții geometria curburii pelviene a fiecărei paciente și o putea suprapune peste cea a capului copilului când introducea forcepsul, articulând mânerele și extrăgând bebelușul fără ezitări.

Plecase peste ocean dintr-o toană. Dar își simțise inima frântă când părăsise Madrasul. Încă mai plângea uneori seara, imaginându-și cum părinții ei își scoteau scaunele afară și așteptau briza mării, care adia întotdeauna la asfințit, chiar și în cele mai fierbinți și mai liniștite zile. Plecase fiindcă, mai cu seamă în Madras, ginecologia era încă un domeniu al bărbaților și al britanicilor, cu toate că Independența se apropia cu pași repezi, așa că nu avea nici o șansă să obțină un post la spitalul universitar de stat. Era ciudat și totuși îi făcea plăcere să se gândească la faptul că și ea, și Ghosh, și Stone, și sora Mary Joseph Praise se pregătiseră sau lucraseră la un moment dat în Spitalul General Guvernamental din Madras. Cu o mie cinci sute de paturi și încă de două ori pe atâtea locuri sub și printre ele, spitalul era un oraș în sine. Acolo fusese sora Mary Joseph Praise novice și stagiară; poate chiar trecuseră cândva una pe lângă cealaltă. Și, incredibil, Thomas Stone lucrase pentru scurt timp la același spital, dar,

cum maternitatea era separată de restul instituției, cu el probabil că nu se întâlnise niciodată.

Lăsase în urmă Madrasul și noțiunile de castă, plecase atât de departe, încât termenul „brahman" nu mai avea nici un sens acum. De când muncea în Etiopia, încercase să dea câte o fugă acasă la fiecare trei sau patru ani. Acum se întorcea după a doua astfel de vizită. Așezată în avionul zgomotos, începu fără să vrea să-și reevalueze alegerile făcute. În ultimii ani, aproape că izbutise să definească ambiția aceea fără nume care o îmboldise să ajungă atât de departe: *să evite cu orice preț viața de oaie în turmă.*

Când ajunsese acolo, spitalul Missing i se păruse familiar semăna oarecum cu cel general guvernamental din India, numai că la o scară mai mică: oamenii stăteau la rând, familiile ședeau pe iarbă sub copaci, cu infinita răbdare a celor care nu au altă șansă decât așteptarea. Avusese tot timpul de lucru, încă din prima zi. Ca să fie pe deplin sinceră, în secret agrea urgențele, situațiile în care inima îi stătea în gât, în care secundele contau, în care viața unei mame era în cumpănă, ori în care un făt în uter, lipsit de oxigen, avea nevoie de o salvare eroică. În acele momente nu era chinuită de dubii existențiale. Viața devenea concentrată, intensă, și căpăta înțeles tocmai în clipele în care ea nu se gândea la înțelesuri. Mamă, soție, fiică – deodată pacienta nu mai era nimic din toate astea, reducându-se la o simplă ființă umană în pericol. Iar Hema devenea și ea un simplu instrument necesar pentru a-i salva viața.

Dar în ultima vreme resimțea prăpastia adâncă dintre munca ei din Africa și centrul cercetării medicale, întruchipat de Anglia și de America. Chiar în acel an, în Minneapolis, C. Walton Lillehei deschisese o nouă eră în chirurgia cardiacă, descoperind o modalitate de a menține circulația sângelui în vreme ce inima era oprită. Fusese, de asemenea, descoperit un vaccin împotriva poliomielitei, însă acesta nu ajunsese încă în Africa. La Harvard, în Massachusetts, un anume doctor Joseph Murray efectuase primul transplant renal reușit între doi frați. Fotografia sa din

Time înfățișa un tip banal, deloc ieșit din comun. Pe Hema acest lucru o mirase, îndemnând-o să-și închipuie că asemenea descoperiri erau la îndemâna oricărui medic, la îndemâna ei.

Întotdeauna îi plăcuse povestea despre felul în care Pasteur descoperise microbii sau aceea despre experimentele lui Lister cu antisepsia. Orice elev din India visa să devină un al doilea Sir C.V. Raman, ale cărui experimente simple cu lumină îi aduseseră un Premiu Nobel. Dar acum, ea trăia într-o țară pe care nu mulți oameni o puteau identifica pe hartă. („În Cornul Africii, în jumătatea lui de sus, pe țărmul estic – partea aceea care seamănă cu un cap de rinocer și parcă arată spre India", obișnuia ea să le explice.) Și chiar mai puțini auziseră de împăratul Haile Selassie, sau, dacă îl știau de când revista *Time* îl desemnase „Omul Anului", în 1935, nu-și aminteau de țara a cărei cauză o pledase el la Liga Națiunilor.

Dacă ar fi fost întrebată, Hema ar fi răspuns: „Da, fac ceea ce mi-am dorit, sunt mulțumită". Dar ce altceva ar fi putut spune? Când citea în *Surgery, Gynecology & Obstetrics*[1] (fiecare număr al revistei lunare îi parvenea, adus cu vaporul, la câteva săptămâni de la publicare, îndoit și pătat, în ambalajul său maro) despre inovațiile medicale, acestea i se păreau literatură științifico-fantastică. Era incitant și totuși descurajator, fiindcă deja erau chestiuni vechi. Își spunea că munca ei, activitatea ei de pionierat în Africa, avea o oarecare legătură cu progresele descrise în *SG&O*. Dar, în adâncul sufletului, știa că nu era așa.

Un alt zgomot îi ajunse la urechi. Hârșâitul și huruitul lemnului pe metal. La coada avionului erau așezate două cufere uriașe din lemn și teancuri de cutii cu ceai mai mici, legate cu benzi subțiri de aluminiu pe care erau imprimate cuvintele LONGLEITH ESTATES, S. INDIA. Plasele prinse de lonjeroane împiedicau

---

[1] Publicație lunară a Colegiului American de Chirurgie, fondată în anul 1905. În prezent, apare cu titlul *Journal of the American College of Surgeons*. (n.red.)

mărfurile să cadă peste pasageri, dar nu și să alunece într-o parte și în alta. Picioarele ei și ale celorlalți pasageri se sprijineau pe saci de iută plini ochi. Embleme militare decolorate erau imprimate pe podea și pe fuselajul argintiu. Cândva, pe aceste locuri stătuseră membrii trupelor americane în Africa de Nord, contemplându-și soarta. Poate că și generalul Patton însuși zburase cu avionul acesta. Sau poate că aeronava era o relicvă rămasă de pe vremea coloniilor franceze din Somalia și Djibouti. Transportul pasagerilor părea a fi preocuparea secundară a acestei noi companii aeriene, cu avioanele ei la mâna a doua și cu piloții ei troglodiți. Îl vedea acum pe pilot spunând ceva în microfon, gesticulând, întrerupându-se pentru a asculta răspunsul și apoi răstindu-se din nou. Pasagerii care stăteau aproape de carlingă se încruntară.

Încă o dată, Hema întinse gâtul în speranța că-și va vedea pachetul ei cu Grundigul, dar nu reuși. De câte ori se gândea la achiziția extravagantă pe care o făcuse simțea o înțepătură de vinovăție. Dar cumpărarea combinei radio cu picup făcuse aproape suportabilă noaptea petrecută în Aden. Un oraș construit pe buza unui vulcan adormit, iadul pe pământ, asta era Adenul, însă cel puțin aici nu se plăteau taxe vamale. O, da, Rimbaud lo cuise aici odinioară... și după aceea nu mai scrisese nici un vers.

Alesese deja locul unde va așeza Grundigul în camera de zi. Fără îndoială, trebuia să-l pună sub fotografia alb-negru a lui Gandhi torcând bumbac. Nu-i va rămâne decât să găsească un colț mai liniștit pentru Mahatma.

Și-i imagină pe Ghosh cu paharul lui de brandy, pe sora-șefă, pe Thomas Stone și pe sora Mary Joseph Praise bând câte un sherry sau o cafea. Aproape că îl văzu pe Ghosh țâșnind în picioare la auzul primelor acorduri amețitoare ale melodiei „Take the 'A' Train" revărsându-se din Grundig, urmate de ritmurile sprințare, ultimele din lume la care te-ai fi așteptat. Dar acele prime acorduri... nu-i mai ieșeau din minte. Și cât o iritau! Detesta șovinismul indienilor, care nu admirau decât ceea ce era străin.

Și totuși, ea auzea notele acelea și în somn, se pomenea murmurându-le în timpul abluțiunilor. Le auzea și acum, în avion. Erau ciudat de disonante, dar, adunate laolaltă îți cereau să fii hotărât, și reușeau cumva să capteze spiritul Americii și al științei, și tot ce avea aceasta mai curajos, mai impetuos, mai îndrăzneț și mai incitant (cel puțin, așa își închipuia ea America). Note muzicale revărsându-se din țeasta unui ins de culoare pe nume Billy Strayhorn. Stray... horn![1]

Ghosh îi deschisese gustul pentru jazz și pentru melodia „Take the 'A' Train". „Stai puțin... fii atentă! Vezi?" spusese el după primele acorduri, prima dată când ascultase ea melodia. „Trebuie să zâmbești. Nu poți să n-o faci!" Și avea dreptate, melodia era atât de antrenantă și de veselă! Ce noroc avusese ca primul ei contact cu muzica occidentală serioasă să fie acest cântec. Dar ajunsese să se gândească la el ca la melodia ei, invenția ei, și o deranja faptul că el fusese cel care i-l adusese în atenție. Râse, amuzată de cât era de ciudat să-l placă pe Ghosh atât de mult, când ar fi vrut, de fapt, la fel de mult să-l deteste.

Chiar în clipa în care gândurile acestea îi treceau prin minte, anticipând sosirea ei în Addis Abeba... se surprinse brusc invocând numele bunului Shiva: avionul DC-3, loiala cămilă a cerurilor, se scutura de parcă tocmai primise o rană de moarte.

Se uită afară. Elicea de pe partea ei se poticni și se opri; un fuior de fum ieși din locașul motorului.

Avionul se înclină spre stânga, iar ea se pomeni lipită de fereastră. În jurul ei, pasagerii țipau; un termos se lovi de peretele cabinei și se rostogoli, împrăștiind ceai. Pipăi în jur, căutând ceva de care să se țină, dar avionul se redresă și păru să încremenească în aer o clipă, înainte de a se lansa într-o coborâre abruptă. Stomacul ei o corectă însă: nu era o coborâre, ci o cădere. Gravitația își întinsese tentaculele și înhățase cilindrul argintiu cu aripi

[1] În limba engleză, *horn* înseamnă „corn" – aici, cu referire la „cornul" Africii (n.tr.)

articulate. Iar acum le promitea o aterizare pe apă, o amerizare. Sau, mai bine zis, cum avionul avea roți, nu patine, o prăbușire în apă. Pilotul țipa, mai mult mânios decât panicat, iar ea nu avu timp să se gândească la cât de ciudat era acest lucru.

Atunci când, peste ani, avea să privească înapoi la acest moment de transformare, examinându-l clinic („Exploatează istoria! Cum și când a început, cu exactitate? Debutul este totul! În anamneză găsești diagnosticul!" obișnuia să spună profesorul ei), avea să-și dea seama că metamorfoza se petrecuse, de fapt, în răstimp de câteva luni. Dar de-abia în vreme ce cădea în picaj spre Bab el-Mandeb înțelese că sosise momentul schimbării.

Un băiețel indian îi căzu pe piept. Era fiul unicului cuplu malayali de la bord – fără îndoială, profesori în Etiopia, Hema putea ghici dintr-o singură privire. Puștiul cu picioarele în X, de cinci, poate șase ani, îmbrăcat în pantaloni scurți prea mari pentru el, ținuse în mână tot drumul un avion din lemn, strângându-l și protejându-l de parcă ar fi fost din aur. Piciorul i se prinsese între doi saci de iută și, când avionul se îndreptase, copilul căzuse peste Hema.

Ea îl ținu. Privirea lui nedumerită se preschimbă într-una de durere și de frică. Hema îi observă curbura gambei – ca o ramură tânără îndoită, osul era încă suficient de flexibil ca să nu se rupă de tot. Își dădu seama de toate astea chiar în vreme ce corpul ei sesiza că se prăbușeau în gol, pierzând altitudine.

Un tânăr armean cu simț practic, slavă Domnului, se repezi să elibereze piciorul copilului. Incredibil, omul zâmbea. Încercă să-i spună ceva, probabil s-o liniștească. Hema era șocată să vadă pe cineva mai calm decât ea, în timp ce în jur țipetele pasagerilor nu făceau decât să înrăutățească situația.

Ridică băiețelul și îl așeză pe genunchii ei. Gândurile îi erau limpezi și detașate. Piciorul s-a îndreptat deja, dar fără îndoială este fracturat, iar avionul cade. Îi opri pe părinții înmărmuriți ridicând mâna și acoperi cu palma gura mamei care striga.

Resimțea calmul familiar al situațiilor urgente, însă înțelegea totodată cât de fals era sentimentul acum, când în joc se afla însăși viața ei.

– Lăsați-l la mine, spuse ea, luându-și palma de pe gura femeii. Aveți încredere, sunt medic.

– Da, știm, replică tatăl.

Se înghesuiră amândoi lângă ea, pe bancă. Băiețelul nu plângea, ci doar scâncea. Era palid – în stare de șoc – și se agăța de ea, lipindu-și obrazul de pieptul ei.

Aveți încredere, sunt medic. I se părea ironic că acestea aveau să fie ultimele ei cuvinte.

Prin hublou, Hemlatha vedea crestele albe ale valurilor tot mai aproape, semănând din ce în ce mai puțin cu o dantelă pe o pânză albastră. Întotdeauna își spusese că mai avea mulți ani la dispoziție pentru a înțelege sensul vieții. Acum, se părea că îi mai rămâneau doar câteva secunde, iar acest gând îi aduse revelația.

Aplecându-se asupra copilului, își dădu seama că tragedia morții consta în întregime în ceea ce rămânea neîmplinit. Și se simțea rușinată că acest adevăr simplu îi scăpase atâta amar de vreme. *Să faci din viața ta ceva bun și frumos.* Oare nu acesta era principiul după care se ghida sora Mary Joseph Praise? Apoi îi trecu prin minte că ea, care adusese pe lume nenumărați copii, ea care refuzase genul de căsătorie la care visaseră părinții ei, ea care era de părere că sunt oricum prea mulți copii pe lume și nu se simțea îndemnată să le mai sporească și ea numărul, înțelese pentru prima dată că a avea un copil însemna să păcălești moartea. Copiii erau aidoma piciorului înfipt în pragul ușii care se închide, licărul de speranță că, la următoarea încarnare, vei avea o casă în care să te duci, chiar dacă vei veni din nou pe lume ca șoarece, câine sau ca un purice care trăiește pe corpul omenesc. Dacă, așa cum credeau sora-șefă și sora Mary Joseph Praise, învierea morților există, atunci un copil face ca părinții lui să revină. Desigur, cu condiția ca respectivul copil să nu moară împreună cu tine într-un accident de avion.

Să faci din viața ta ceva bun și frumos – băiețelul acesta smiorcăit, cu ochi strălucitori și gene lungi, cu capul lui mare și cu mirosul de cățeluș al părului ciufulit... era cel mai bun și mai frumos lucru pe care putea să-l facă cineva.

Ceilalți pasageri păreau tot atât de îngroziți pe cât se simțea ea. Numai armeanul clătină din cap și zâmbi, ca pentru a zice: „Asta nu-i ceea ce crezi tu că e".

„Un idiot", își spuse Hema.

Un armean mai vârstnic – tatăl lui, probabil – stătea impasibil, privind drept înainte. Omul fusese morocănos chiar de la îmbarcare, iar starea de spirit nu i se îmbunătățise cu nimic, dar nici nu i se înrăutățise. Hema era surprinsă că putea remarca asemenea detalii lipsite de importanță într-un moment în care, în loc să analizeze chipuri, ar fi trebuit să se pregătească pentru impact.

În vreme ce marea năvălea în întâmpinarea avionului, ea se gândi la Ghosh. Și resimți un șoc când o năpădi un val de duioșie pentru el, ca și cum *el* ar fi fost pe punctul de a muri într-un accident aviatic, ca și cum marea *lui* aventură în medicină și zilele *lui* lipsite de griji aveau să se sfârșească și, odată cu ele, orice șansă de a-și împlini cel mai drag vis: acela de a se căsători cu Hema.

CAPITOLUL 4

Regula celor cinci F

– Pacienta îți aparține, doctore Stone, repetă sora-șefă, ridicându-se de pe taburetul aflat între picioarele sorei Mary Joseph Praise.

Văzându-i chipul, se întrebă dacă avea de gând să azvârle cu ceva.

Lui Thomas Stone i se întâmpla din când în când să arunce cu instrumentele, deși niciodată nu o făcuse în fața sorei-șefe. Rareori se întâmpla ca sora Mary Joseph Praise să-i întindă un obiect greșit, dar uneori câte o pensă hemostatică nu se desprindea ușor din locașul ei, ori vreun Metzenbaum nu era bine ascuțit. Și nimerea bine; un loc de pe peretele sălii de operații nr. 3, aflat chiar deasupra întrerupătorului electric și periculos de aproape de dulăpiorul din sticlă cu instrumente, era ținta lui obișnuită.

Numai sora Mary Joseph Praise lua aceste manifestări ale lui cu titlu personal; era stupefiată, copleșită de deznădejde, chiar dacă ea însăși verificase fiecare instrument înainte de a-l pune în autoclavă. Sora-șefă insista spunând că aruncarea era un lucru bun. „Mai dă-i câte o pensă hemostatică defectă din când în când", îi spunea ea sorei Mary Joseph Praise, „altfel o să adune frustrarea în el până ce-o să-nceapă să-i iasă pe urechi, și atunci să vezi mizerie!"

Deasupra întrerupătorului, tencuiala era marcată de mici cratere și zgârieturi, de parcă s-ar fi tras cu petarde acolo. Izbitura în perete survenea după cuvântul „COMPLET" și înainte ca „INUTIL" să apuce să-i iasă de pe buze. Când și când, i se întâmpla să-și verse nervii pe asistenta Asqual, anestezista, dacă pacientul era prea slab anesteziat sau dacă i se administrase o doză prea mică de curara și mușchii abdominali se strângeau pe mâna lui în vreme ce lucra în abdomen. Deja câtorva pacienți slab adormiți li se întâmplase să se trezească morți de spaimă auzindu-l pe Stone cum strigă: „O să am nevoie de un baros, dacă nu-mi poți asigura mai multă relaxare musculară aici!"

Dar acum, când în fața lui era chiar sora Mary Joseph Praise, abia respirând, cu buzele vinețiii, cu privirea pierdută în gol și cu sângerarea care nu se oprea, acum, când sora-șefă îi predase lui frâiele, Stone era mut. Resimțea genul acela de neajutorare pe care îl resimt, probabil, rudele pacienților, și nu-i plăcea deloc. Îi tremurau buzele și era rușinat de felul în care fața lui udă îi trăda toate emoțiile. Dar, mai mult decât orice, îl copleșeau teama și o uimitoare paralizie a gândurilor, care îi stârnea și mai multă rușine.

Când vorbi, în sfârșit, vocea îi tremura.

– Unde e Hemlatha? De ce nu s-a întors? Avem nevoie de ea, spuse încet – cuvinte care constituiau un act de modestie deloc caracteristic lui.

Își șterse ochii cu antebrațul, într-un gest copilăresc. Sora-șefă privi parcă fără a-și crede ochilor: în loc să se așeze pe taburetul oferit, el se retrase. Stone se apropie de peretele care purta urmele acceselor lui de nervi. Își izbi capul de zidul tencuit, cu o bufnitură demnă de o capră-de-munte. Picioarele îi tremurau. Se agăță de dulapul cu instrumente. Sora-șefă se simți obligată să murmure „Complet inutil", gândindu-se că, dacă ieșirea lui violentă avea vreun sens, nu trebuia să-l rateze nerostind mantra obișnuită.

Într-adevăr, Stone ar fi putut face o cezariană, deși, în mod straniu pentru un chirurg, aceasta era una dintre operațiile pe care nu le încercase până atunci. „Să vezi una, să practici una, să predai una" era titlul unui capitol din cartea lui, *Chirurgul eficient: Scurt manual de chirurgie tropicală.* Dar ceea ce nu știau cititorii, și ceea ce eu am aflat abia după mulți ani, era faptul că Stone nutrea o aversiune față de tot ce ținea de ginecologie (ca să nu mai amintim de obstetrică). Atitudinea lui își avea originile în ultimul an de școală medicală, când făcuse un lucru nemaiauzit: își cumpărase propriul său cadavru, pentru a putea stăpâni la perfecțiune anatomia, pe care o învățase atât de bine în primul an de studii pe un cadavru împărțit cu ceilalți studenți. Exemplarul de sex masculin, adus de la azil, pe care exersase în anul întâi, era antic și chircit, cu mușchi și tendoane fantomatice – la fel ca majoritatea celor din sălile de anatomie ale universității din Edinburgh. Împărțise cadavrul acela cu alți cinci studenți, dar avusese noroc cu cel pe care îl achiziționase în ultimul an: o femeie de vârstă mijlocie, bine hrănită – un tip pe care el îl asocia cu fabricile de linoleum din Fife. Disecția pe care Stone o realizase pe mâna acestui cadavru era atât de elegantă (pe degetul mijlociu expunând doar membrana tendonului și incizând-o și pe aceasta la inelar, pentru a da la iveală tendoanele mușchiului *flexor sublimis*, aidoma firelor unui pod suspendat, cu *profundus* trecând printre ele), încât profesorul de anatomie o păstrase pentru a o arăta studenților din anul întâi. Vreme de săptămâni, Thomas Stone trudise la cadavrul lui, petrecând cu el mai mult timp decât cu oricare altă femeie, cu excepția mamei lui. Se simțea în largul lui alături de el, iar sentimentul de familiaritate deriva din acea cunoaștere intimă. Pe o parte, îi incizase obrazul până la ureche, fixând pielea cu suturi pentru a expune glanda parotidă și nervul facial, ale cărui ramificații se întindeau ca o labă de gâscă – de unde și numele de *pes anserinus.* Pe cealaltă parte a feței, îndepărtase tot țesutul subcutanat și stratul de grăsime, pentru a expune numeroșii mușchi de expresie, ale căror

contracții concertate în timpul vieții redaseră tristețea, bucuria și tot restul gamei de emoții. Nu se gândea la femeia respectivă ca la o persoană. Era, pur și simplu, o întruchipare a cunoașterii, îmbălsămată și personificată. În fiecare seară așeza la loc mușchii și flapsurile de piele ce atârnau pe muchii înguste, după care întindea deasupra cârpe îmbibate în formol. Uneori, când o învelea cu foaia de pânză cauciucată și îi așeza bine marginile în jur, își amintea de ritualul de fiecare seară în care mama lui îl așeza în pat, la culcare. De fiecare dată când se întorcea în camera lui, resimțea mai acut singurătatea care îl înconjura.

În ziua în care îndepărtase intestinele pentru a expune aorta și rinichii, văzuse uterul. Nu era punguța zbârcită pe care se așteptase s-o vadă, afundată în deschiderea pelvisului, ci depășea marginea bazinului. Câteva zile mai târziu, se oprise asupra pelvisului, cu manualul de disecție *Cunningham* deschis la un nou capitol. Înaintase pas cu pas, minunându-se de explicațiile detaliate din carte, în vreme ce îndepărta strat cu strat țesuturile. Manualul sugera o incizie verticală în partea frontală a uterului, după care chirurgul urma să-l deschidă încet. Așa făcuse și el, și din interior căzuse un făt, cu capul mai mare decât un grepfrut, cu pleoapele strânse și cu membrele încrucișate, ca ale unei insecte. Atârna de cordonul ombilical ca un talisman obscen la cingătoarea unui vânător de capete. Se vedea colul uterin al mamei, înnegrit din cauza infecției și a cangrenei. Catastrofa care o lovise pe femeia aceea fusese imortalizată în formol.

Stone abia dacă izbutise să ajungă la chiuvetă înainte ca mâncarea din seara aceea să-i vină înapoi. Se simțea trădat, ca și când cineva îl spionase. În tot acest timp își închipuise că era singur cu ea. Acum nu mai putea continua. Nu se mai putea uita la ea, nici măcar nu mai putea să pună totul la loc sau s-o acopere cu ceva. A doua zi îl rugase pe asistentul nedumerit să ia cadavrul de acolo, cu toate că disecția pelvisului era incompletă, iar membrele inferioare încă nu fuseseră atinse. Dar Thomas Stone terminase.

La spitalul Missing, datorită Hemei, Stone nu fusese niciodată nevoit să se aventureze pe teritoriul sistemului reproducător feminin. Era un domeniu pe care i-l cedase ei (deşi nu-i stătea în fire să cedeze nimic).

El şi Hemlatha se purtau respectuos, colegial, ba chiar prietenește în afara sălii de operaţii. La urma urmelor, la Missing nu existau decât trei medici – Hema, Stone şi Ghosh – şi ar fi fost neplăcut să nu se înţeleagă între ei. Dar în sala de operaţii nr. 3, Hema şi Stone se provocau reciproc. Hema avea un stil precis şi atent – era o exemplificare vie, după părerea sorei-şefe, a motivului pentru care chirurgii ar fi trebuit să fie mai degrabă femei. Uneori, sora-şefă avea impresia că Hemlatha mai întâi asculta şi *abia apoi* gândea atunci când discuta cu un pacient în clinică, în loc să încerce să le facă pe ambele deodată. Hema era un chirurg care făcea patru noduri acolo unde altul s-ar fi mulţumit cu trei. Niciodată nu ieşea din sala de operaţii înainte ca pacienta să se trezească din anestezie. Zona ei de lucru era clară şi ordonată asemenea unei demonstraţii anatomice, cu structurile vulnerabile atent identificate şi protejate, cu sângerarea meticulos controlată. Sorei-şefe, zona i se părea statică şi totuşi vie, ca o pictură de Tizian sau de da Vinci. „Cum ar putea un chirurg să ştie unde se află", îi plăcea Hemei să spună, „dacă nu ştie pe unde a fost?"

Pentru Stone, ceea ce conta mai mult era manevrarea la minimum a ţesuturilor; el nu avea timp pentru estetica zonei de lucru. „Hema, dacă vrei lucruri drăguţe, disecă un cadavru", îi recomandase el la un moment dat. „Stone, dacă tu vrei sânge peste tot, fă-te măcelar", replicase ea. Atât de vastă şi de bogată îi era experienţa chirurgicală, încât cele nouă degete ale lui îşi puteau găsi drumul pe un teren plin de sânge, pentru alţii lipsit de puncte de reper; mişcările îi erau precise şi economice, iar rezultatele – excelente.

În rarele ocazii când în sală era adusă o femeie, încă murdară de pământ pe tălpi, cu o împunsătură de taur care se întindea spre pelvis, ori vreo fată de la bar cu o rană de cuţit sau de glonţ

în apropierea uterului, Stone și Hemlatha se spălau amândoi și pătrundeau în abdomen în pereche, răţoindu-se unul la altul, izbindu-se cap în cap și lovindu-și reciproc degetele din când în când cu mânerul pensei hemostatice. Sora-șefă povestea că ținea un registru în care nota cine a stat în partea dreaptă a mesei de operații la fiecare intervenție în doi și avea grijă ca data următoare să schimbe locurile. În vreme ce Hemlatha rezeca meticulos un uter sau cosea o ruptură de vezică, Stone, care n-avea deloc ureche muzicală, fluiera totuși *God Save the Queen*[1], ceea ce pe Hema o irita întotdeauna. Dacă Stone era cel care începea intervenția, ea vorbea despre chirurgii renumiți din trecut – Cooper, Halsted, Cushing – și deplângea faptul că actualii chirurgi din regiunile tropicale nu aminteau prin nimic de acea splendidă moștenire medicală.

Stone nu credea în glorificarea chirurgilor sau a operațiilor. „Chirurgia e chirurgie și cu asta basta", îi plăcea să spună și, din principiu, nu putea avea o părere mai bună despre un neurochirurg decât despre un ortoped. „Un bun chirurg are nevoie de curaj, iar pentru asta este obligatoriu să aibă o pereche de boașe zdravene", scrisese el în manuscrisul manualului său, conștient că redactorul din Anglia va elimina fraza, dar savurând experiența de a așterne cuvintele pe hârtie. Stone demonstra în scris o volubilitate, un spirit combativ și o forță pe care nu le manifesta în exprimarea verbală. „Curaj?! Ce e chestia asta cu «curajul»?" întrebase Hema. „Ce, e viața *ta* în joc?"

O cezariană nu depășea, tehnic vorbind, limitele abilităților lui Stone. Dar, în ziua aceea, simplul *gând* de a folosi scalpelul pe trupul sorei Mary Joseph Praise – asistenta lui în sala de operații, confidenta lui de încredere, dactilografa, muza lui și femeia pe care își dăduse seama că o iubește – îl îngrozea. Ea era deja într-o stare teribilă, palidă și asudată, cu pulsul atât de slab,

---

[1] „Dumnezeu s-o apere pe regină", imnul național al Marii Britanii și al multor state din Commonwealth (n.tr.)

încât avea impresia că orice gest al lui ar fi trimis-o dincolo de prag. Pe o necunoscută poate că nu ar fi evitat să încerce o cezariană. „Medicul care se tratează pe sine însuși are un pacient zevzec" era o maximă pe care o cunoștea foarte bine. Dar ce se putea spune despre un chirurg care încerca o intervenție nefamiliară pe o persoană care-i era dragă? Exista o maximă și pentru asta?

După publicarea cărții sale, Stone începuse să citeze din ea tot mai des, ca și când, puse pe hârtie, cuvintele lui ar fi căpătat o legitimitate mai mare decât ideile nepublicate (și nerostite până atunci). Scrisese în acel volum că „Medicul care se tratează pe sine însuși are un pacient zevzec, *însă există circumstanțe în care nu are de ales...*" Și continuase cu povestea degetului pe care și-l amputase singur, pe urmă cu cea în care fusese nevoit să facă o blocare nervoasă pe propriul său cot drept și apoi, cu „ajutorul" sorei Mary Joseph Praise, practicase o incizie în carne, mâna lui stângă preluând unele dintre acțiuni, în vreme ce sora Mary Joseph Praise îi servea drept mână dreaptă. Își dăduse seama atunci, privind-o cum secționează țesuturile, că, dacă ar fi vrut, ar fi putut face mult mai multe decât doar să-l asiste. Această poveste a amputării, împreună cu fotografia lui, cu cele nouă degete așezate în evantai în fața bărbiei, fusese cea care asigurase succesul volumului. Existau atâtea alte manuale de chirurgie, încât era de mirare cât de popular devenise *Chirurgul eficient* (sau *Scurt manual*, așa cum ajunsese să fie cunoscută). Deși era o carte de chirurgie tropicală, cele mai mari vânzări fuseseră înregistrate în țări din alte regiuni geografice. Poate că explicația consta în stilul ei incisiv, în tonul alert și în umorul deseori acid și forțat. În scrierea ei se bazase exclusiv pe propria-i experiență și pe atenta interpretare a experienței altora. Cititorii și-l imaginau ca pe un tip revoluționar, însă unul care prefera să-i opereze pe săraci în loc să susțină reformarea domeniului. Studenții îi trimiteau scrisori elogioase, iar când răspunsurile lui conștiincioase

(redactate de sora Mary Joseph Praise) nu reflectau același ton de spovedanie siropoasă, se îmbufnau.

Ilustrațiile din manual (toate desenele și explicațiile îi aparțineau sorei Mary Joseph Praise) aveau un stil simplu, ca și când ar fi fost schițate pe un șervețel; fără vreo tentativă de a respecta proporțiile sau perspectiva corectă, însă de o claritate exemplară. Cartea fusese tradusă în portugheză, spaniolă și franceză.

„Operații îndrăznețe efectuate în cele mai negre regiuni ale Africii", așa descrisese editorul cartea în textul de pe ultima copertă. Neștiind nimic despre „continentul negru", cititorul umplea singur spațiile libere, imaginându-și-l pe Stone într-un cort în care singura sursă de lumină era o lampă cu kerosen ținută de un hotentot, cu elefanții tropăind pe afară, în vreme ce bunul doctor recita din Cicero și exciza părți din el însuși, la fel de nepăsător de parcă ar fi scos pietre din trupul altcuiva. Ceea ce nici Stone, nici cititorii n-ar fi admis era că autoamputarea aceea fusese tot atât de mult un act de eroism, pe cât fusese unul de orgoliu.

– Pacienta îți aparține, doctore Stone, spuse sora-șefă pentru a treia oară.

Stone se așeză pe locul lăsat liber, între picioarele sorei Mary Joseph Praise, pe care sora-șefă era la fel de puțin dornică să i-l cedeze, pe cât era el să-l ocupe. Nu era obișnuit să stea în poziția aceasta, cel puțin nu în cazul unei femei. La bărbați, se așeza astfel pentru a repara un scrot perforat, iar la ambele sexe pentru a închide un abces rectal sau pentru a ligatura și exciza hemoroizi ori fistule anale. În rest însă, rareori se așeza în timpul operațiilor pe care le efectua.

Când îndepărtă stângaci labiile, un nou val de sânge se scurse. Ajustă lampa cu braț lung și apoi se aplecă pentru a privi spre uter.

Încercă să-și amintească regula citricelor, învățată în anii studenției. Cum era? Lămâia verde, lămâia, portocala și grepfrutul echivalau cu o dilatare a colului de patru, șase, opt, respectiv

zece centimetri. Sau să fi fost oare doi, patru, șase și opt? Oare nu mai era vorba și despre un bob de strugure ori despre o prună pe acolo?

Ceea ce văzu îi alungă sângele din obraji: colul uterin era deja mai mare decât un grepfrut și se apropia de dimensiunile unui pepene. Și acolo, înăuntru, ca în fundul unui puț însângerat, se afla capul unui copil, cu țesuturile din jur aplatizate. Părul fin, negru și umed, reflecta luminile din sală.

În clipa aceea, păru că cineva străin, care dormitase până atunci în adâncul lui Stone, preia controlul asupra situației. Dacă exista o conexiune între el și bietul prunc din pântecele femeii, Thomas Stone n-o sesiză. Imaginea acelui cap nu făcu decât să-l agite. Teama îi fu alungată de mânie, iar mânia avea propriul ei raționament denaturat: Ce obrăznicie pe acest invadator, să-i pună în pericol viața lui Mary! Era ca și cum ar fi zărit cadavrul unei cărți care atacase corpul lui Mary, iar singura cale de a-i aduce ei alinare era aceea de a-l extrage de acolo. Vederea acelui cap lucios nu stârni în sufletul lui Thomas Stone sentimente tandre, ci doar repulsie. Și îi dădu o idee.

„Găsește inamicul și lupta e câștigată", obișnuia el să spună.

Iar acum găsise inamicul.

– Flatulență, fluide, fecale, false excrescențe și făt – toate își au locul mai bine afară decât înăuntru, rosti el cu glas tare, de parcă tocmai născocise fraza. În cartea sa o numise Regula celor cinci F. Și astfel ajunse singur la o decizie cumplită. Mult mai bine era, hotărî el, să sape o gaură în capul cârtiței – deja nu se mai gândea la el ca la un copil – decât să facă experimente pe sora Mary Joseph Praise cu o cezariană, operație pe care n-o stăpânea bine și care, aproape sigur, în starea ei, avea să-i fie fatală. Inamicul era mai degrabă o falsă excrescență, un corp străin, un cancer, nu un făt. Fără îndoială, creatura aceea era deja moartă. Da, va da o gaură în capul acela, îl va goli de conținut, îl va strivi ca pe o piatră la fiere și apoi va scoate craniul

stâlcit care se afla acolo, în pelvis. La nevoie, va folosi foarfeca pentru clavicule și bisturiul pentru coaste; va înșfăca, va tăia, va despica și va zdrobi toate acele părți ale corpului care blocau nașterea, fiindcă numai scoțând totul de acolo îi va putea opri chinurile și sângerarea lui Mary. Da, da, mai bine afară decât înăuntru.

Conform logicii sale iraționale, luase o decizie rațională. Făcea ceea ce nu trebuia pentru a face ceea ce trebuie, după cum ar fi spus sora Mary Joseph Praise.

Șocată și oripilată, sora-șefă își spuse că bărbatul așezat între picioarele sorei Mary Joseph Praise nu semăna câtuși de puțin cu retrasul, energicul și extrem de competentul Thomas Stone *al lor*. Bărbatul de aici nu avea nimic în comun cu Thomas Stone, MCRC, autor al *Chirurgului eficient*. Locul lui fusese luat de acest individ disperat, agitat, care nu aducea deloc cu un Membru al Colegiului Regal de Chirurgie, ci mai degrabă cu cineva pentru care acronimul MCRC însemna (așa cum deseori susținuse doctorul Ghosh) „Maimuțoi Caraghios Rătăcind pe Coclauri".

Însuflețit de-acum de sentimentul că avea o misiune de dus la bun sfârșit, Stone așează tratatul de *Chirurgie Obstetrică* de Munro Kerr[1] pe pântecele umflat a sorei Mary Joseph Praise, proptindu-l ca să stea deschis, ca o carte de bucate.

– La naiba, Hemlatha, al dracu' moment ți-ai ales să pleci! exclamă el cu glas tare, simțind cum îi revenea curajul.

Două blasfemii, remarcă sora-șefă.

– Stăpânirea limbii, murmură ea abia auzit.

Își luă singură pulsul, fiindcă, în ciuda credinței în Domnul, o îngrijorau palpitațiile care își făcuseră apariția în cursul anului trecut, ca un oaspete nepoftit. Acum inima îi bătea cu întreruperi, iar ea simțea cum îi piereau puterile.

---

[1] John Martin Munro Kerr (1868–1960), obstetrician și ginecolog scoțian, autorul tratatului *Operative Obstetrics* (n.red.)

Bizarele instrumente pe care Stone le ceruse și pe care sora-șefă i le dăduse după ce le scosese dintr-un dulap vechi refuzau să se lase îmblânzite de mâinile lui.

– Unde dracu' e Ghosh? strigă el, fiindcă de multe ori Ghosh făcea echipă cu Hema la avorturi și la ligaturarea trompelor și, ca un băiat bun la toate, avea mai multă experiență decât el în privința sistemului reproducător feminin. Sora-șefă trimise încă un mesager la apartamentul lui Ghosh, mai mult pentru a-l liniști pe Stone decât cu speranța că internistul se întorsese. Poate că ar fi fost mai bine să trimită o slujnică la barul Nilul Albastru sau prin preajma acestuia, ca să întrebe de doctorul *banya*[1]. Chiar și beat, Ghosh tot ar fi putut să-i spună lui Stone că ceea ce avea de gând să facă nu era alegerea unui chirurg eficient, ci a unuia idiot, că decizia lui era una greșită și că logica după care se conducea era ilogică. Sora-șefă simțea că sarcina și nașterea aceasta erau, într-un fel, vina ei, că o lipsă de atenție din partea ei se soldase cu un asemenea rezultat. Totuși, văzând șuvoaiele de sânge care curgeau, presupunea că fătul era de mult mort. Dacă ar fi bănuit fie și pentru o singură clipă că era viu (habar nu avea că sunt gemeni), ar fi intervenit.

Stone își lăsa capul când pe un umăr, când pe celălalt, după cum erau orientate desenele instrumentelor din tratatul lui Munro Kerr – perforator Smellie, cranioclast Braun, cefalotrib Jardine – încercând în același timp să manevreze și el respectivele obiecte. Cele pe care le avea el păreau rude îndepărtate ale celor prezentate în carte, fiind însă proiectate în vederea aceluiași scop sinistru.

Cu două cleme Jacobs, prinse capul fratelui meu.

– Te văd în vizuina ta, creatură scormonitoare! Naiba să te ia fiindcă o chinuiești pe Mary! murmură el.

Apoi, cu foarfeca, tăie pielea dintre cele două cleme și-i dădu intrusului prima sa lecție despre ceea ce însemna durerea.

---

[1] Aparținând castei „bania", casta negustorilor și a bancherilor din India (n.red.)

Încercă apoi să aplice cefalotribul – zdrobitorul de țeste pe cap. Acest instrument medieval, straniu și greoi, avea trei componente separate. Cea din mijloc era un pinten menit să pătrundă adânc în creier, făcând o incizie largă în craniu. În dreapta și în stânga lui se aflau două piese asemănătoare cu forcepsul, având rolul de a prinde exteriorul capului. Odată asamblate, cele trei piese se îmbinau formând un mâner unic, cu indentații potrivite pentru degete. Stone avea să poată apuca și strivi craniul, astfel încât să nu-i alunece din mână. Și gata, afară cu intrusul!

Era răcoare în sala de operații, dar broboane de sudoare îi picurau de pe frunte, intrându-i în ochi și udându-i masca.

Încercă să înfigă pintenul.

(Protejat vreme de opt luni și deja rănit de foarfecă, fratele meu, Shiva, țipă în pântece. L-am tras deoparte, în siguranță, iar pintenul a alunecat pe lângă capul lui.)

Stone decise că-i va fi mai ușor dacă va aplica mai întâi cele două lame exterioare ale cefalotribului, pentru ca *apoi* să tragă capul mai aproape și de-abia *după aceea* să înfigă pintenul. Mâinile lui se descurcau cu greu în spațiul acela îngust. Sora-șefă se înfioră gândindu-se la vătămările pe care probabil că le sufereau țesuturile sorei Mary Joseph Praise și copilul, în timp ce Stone trecea fiecare piesă a instrumentului pe după câte o ureche, astfel încât, în sfârșit, prinse bine capul – sau așa își închipuia el.

Sora-șefă era gata să leșine. „Este de datoria asistentei să anticipeze orice nevoie a medicului." Oare nu asta le tot repeta ea rezidentelor? Dar acum totul era anapoda, foarte anapoda, iar ea nu știa cum să repare situația. Regreta chiar și că scosese instrumentele acelea. Un obstetrician milostiv le inventase pentru mamele cu nevoi disperate, nu pentru medicii disperați. Chiar dacă are o unealtă, prostul tot prost rămâne. În mâinile lui Stone, instrumentele preluaseră controlul, ele gândeau acum în locul lui. Iar sora-șefă știa că lucrurile nu aveau cum să se sfârșească bine.

CAPITOLUL 5
ULTIMELE CLIPE

Chiar în ultimul moment, când se pregătea să se izbească de suprafața apei, doctorița Hemlatha văzu cum oceanul dispare, făcând loc pământului sterp.

Și, înainte de a putea procesa imaginea, avionul atinse panglica de asfalt într-o ploaie de scântei, cu scârțâituri de pneuri, scuturându-și coada și, după ce încetini, țopăi pe pistă ca un câine scăpat din lesă.

Ușurarea resimțită de pasageri se transformă în uluire și în stânjeneală, fiindcă până și cei mai înverșunați atei se rugaseră pentru ajutorul divin.

Avionul se opri, însă pilotul continua să se certe cu turnul de control, trăgând în același timp din țigară, cu toate că aprinsese cu mare ifos lampa cu FUMATUL INTERZIS după ce aterizaseră.

Băiețelul scâncea, iar Hema îl legănă în brațe cu o pricepere pe care nu știa că o are.

– O să-ți pun pe picior un bandaj mic-mititel, bine? Și durerea o să treacă.

Armeanul cel tânăr găsise pe undeva un baston și, împreună, cioplir o atelă.

Când huruitul motorului încetă, Hema simți cum liniștea din cabină îi apăsa timpanele. Pilotul se uită în jur cu un zâmbet

superior pe față, ca și când ar fi fost curios să vadă cum reziștaseră pasagerii lui. Aproape în treacăt, spuse:

– Facem o escală ca să luăm ceva bagaje și niște persoane foarte importante. Suntem în Djibouti! Zâmbi, arătându-și dinții stricați, și continuă: Nu mi-ar fi dat permisiunea să aterizez dacă nu aș fi avut o urgență. Așa că am simulat o cedare de motor.

Și ridică din umeri, de parcă modestia l-ar fi împiedicat să accepte laudele.

Hemlatha își auzi cu surprindere propria voce spărgând tăcerea înconjurătoare.

– Bagaje? Mercenar nenorocit! Dar ce-ți închipui că suntem noi? Capre? Ai oprit motorul și ai lăsat avionul să cadă doar așa, ca să aterizezi în Djibouti? Fără să ne previi? Așa, pur și simplu?

Poate că ar fi trebuit să-i fie recunoscătoare, să fie fericită că era încă în viață, dar în ierarhia ei emoțională, furia avea întotdeauna întâietate.

– *Nenorocit?!* exclamă pilotul, înroșindu-se la față. Nenorocit? repetă el, strecurându-se cu greu afară din cabină, cu genunchii albi lovindu-i-se unul de altul sub marginea pantalonilor scurți.

Se proțăpi în fața ei, gâfâind de efort. Se pare că apelativul „nenorocit" îl irita mai mult decât „mercenar". Simțea față de indianca aceea mai mult dispreț decât mânie. Însă ridică o mână.

– Te debarc aici, femeie nerușinată, dacă nu-ți convine.

Mai târziu avea să susțină că ridicase mâna doar așa, ca un gest oarecare, fără intenția de a o lovi – ferească Dumnezeu ca el, un domn, un francez, să lovească o femeie!

Dar era deja prea târziu, fiindcă Hemlatha își simți membrele mișcându-se parcă de la sine, alimentate de furie și de indignare. Avea impresia că urmărește acțiunile altcuiva, ale unei Hemlatha care nu existase anterior. Noua Hemlatha, al cărei permis pentru viață tocmai fusese reînnoit, cu un țel bine definit, se ridică în picioare. Era la fel de înaltă ca pilotul. Îi vedea rețeaua de capilare de pe obrazul stâng. Își ridică ochelarii pe frunte și îl privi în ochi.

Bărbatul se crispă. Văzu că era o femeie frumoasă. Se considera un cuceritor și se întrebă dacă ratase ocazia de a bea ceva cu ea în seara aceea, la hotelul Ghion. Abia acum îi observă însă pe pasagerii aplecați deasupra copilului. Abia acum remarcă furia tatălui și pumnii încleștați ai unora dintre cei strânși în spatele femeii.

„Ce mai specimen", își spuse Hema în vreme ce-l studia. Hemangioame pe întreaga suprafață vizibilă a pielii. Ochi afectați de icter. Fără îndoială că are sânii măriți, subsuorile lipsite de păr și testiculele sfrijite, de mărimea unor biete nuci – și toate astea fiindcă ficatul lui nu mai elimină estrogenii produși în mod normal în organismul masculin. Și mirosul acela stătut, de ienupăr, al respirației lui! „Ah, da", își spuse ea, punându-i un diagnostic mai grav decât acela de ciroză: era un colonist îmbibat în gin, opunându-se realității din Africa postcolonială. „În India, localnicii încă se mai pleacă în fața unora ca voi, au supușenia asta în sânge. Dar într-un avion etiopian nu se ține seama de asemenea reguli."

Își simțea furia clocotind, o furie îndreptată nu doar spre el, ci spre *toți* bărbații care, pe vremea când lucra la Spitalul General Guvernamental din India, o manipulaseră, o trataseră ca pe o persoană de mâna a doua, o pedepsiseră pentru simplul fapt că era femeie, se jucaseră cu programul și cu timpul ei, o mutaseră când încolo, când încoace, fără un „mulțumesc" sau un „adio" măcar.

Faptul că se afla atât de aproape de el, că-i încălca spațiul sacru, *bawana*, îl năucea și îi distrăgea atenția. Dar mâna lui era tot acolo, ridicată. Iar acum, de parcă abia atunci ar fi observat-o, pilotul o mișcă – nu pentru a o lovi pe ea, avea să susțină el ulterior, ci pentru a se convinge că era cu adevărat mâna lui și că încă îi mai asculta comenzile.

Mâna ridicată era o insultă suficient de gravă, dar când o văzu că începe să se miște, Hema reacționă într-un fel care, mai târziu, când avea să-și amintească momentul respectiv, îi adusese sângele în obraji.

Degetele ei țâșniră spre șortul lui și îi prinseră ca într-un cleste testiculele, protejate doar de lenjeria de corp. Brațul ei se mișcase cu o lejeritate care o surprinsese, o lejeritate sesizabilă și în felul în care distanța dintre degetul mare și arătător lăsa canalele spermatice care legau testiculele de corp să treacă nestingherite. Ani mai târziu, avea să-și spună că purtarea ei de atunci fusese dictată de mediul în care se afla și de obiceiul adoptat de *shifta*[1] și de alți infractori est-africani de a le reteza testiculele victimelor. Când ești la Roma, te porți ca romanii...

Ochii ei străluceau ca ai unui martir. Sudoarea îi transformase *pottu* din mijlocul frunții dintr-un punct într-un semn de exclamare. Purta un sari din bumbac, mai răcoros, și mai devreme, când stătuse pe banchetă, și-l sumețise până la genunchi. La naiba cu buna-cuviință – iar acum, că se ridicase, pânza păstrase aceeași formă, conturându-i coapsele. Broboane de transpirație îi luceau pe buza de sus în vreme ce își strângea prada între degete, pentru a-i aplica francezului aceeași doză de frică și de tensiune la care o supusese și el pe ea.

– Ascultă, drăguță, rosti ea (hotărând în sinea ei că avea într-adevăr de-a face cu o atrofie testiculară și încercând în același timp să-și amintească de *tunica albugineae*, de tunica nu-mai-știu-cum, de vasul deferent, desigur, și de chestia aia crestată din spate, cum i-o fi zicând... epididim!). Îi văzu umerii strângându-se și sângele scurgându-i-se din obraji, de parcă tocmai ar fi deschis robinetelul de acolo, de jos. Pe frunte îi apăru rură broboane diferite de cele de sudoare.

– Cel puțin, sifilisul nu ți-a ajuns într-un stadiu prea avansat, fiindcă încă mai poți să simți durerea testiculară, nu-i așa?

Mâna lui ridicată coborî încet și apoi, aproape ca o mângâiere, se opri pe antebrațul ei, implorând-o parcă să nu strângă mai tare. O tăcere ca de catedrală se așternuse în avion.

---

[1] Termen folosit în Eritreea, Etiopia, Kenia și Somalia cu sensul de „infractor", „rebel" sau „bandit" (n.red.)

– Acum mă asculți? întrebă ea (gândindu-se că totuși nu așa ar fi dorit să se familiarizeze cu anatomia masculină). Vorbim de la egal la egal acum? Viața mea în mâinile tale și bijuteriile tale de familie în ale mele? Chiar crezi că ai dreptul să îngrozești oamenii în felul ăsta? Băiețelul de-acolo și-a rupt piciorul din cauza cascadoriei tale.

Fără a-și desprinde privirea de pe chipul franțuzului, se adresă celorlalți pasageri:

– Are cineva un cuțit ascuțit? Sau o lamă?

Fosnetul pe care-l auzi era, probabil, contracția involuntară a mușchilor cremasteri ai tuturor bărbaților de la bord, care își puneau la adăpost fabricuțele de spermă pendulante.

– Nu ni s-a permis... a trebuit să..., bâigui pilotul.

– Scoate-ți imediat portofelul și plătește pentru copilul ăsta, spuse Hema, care nu credea în promisiuni financiare.

Când francezul dădu să numere bancnotele cu degete tremurătoare, tânărul armean îi smulse portofelul și i-l întinse tatălui.

Unul dintre yemeniți își regăsise glasul și proferă un șir de înjurături, fluturându-și un deget în fața pilotului.

– Acum, continuă Hema, plătește și biletele de zbor pentru copil și pentru părinții lui. Și decolează cât mai repede. Altfel, nu numai că vei ajunge cumva, dar eu, personal, îi voi cere împăratului să se asigure că nu vei mai obține nici măcar un post în care să mâni cămilele.

Auziră trapa de închidere a avionului deschizându-se, urmată de exclamațiile mirate ale hamalilor care roboteau pe afară.

Francezul încuviință mut, cu ochii adânciți în orbite. Franța colonizase Djibouti și unele regiuni din Somalia, și chiar trăsese niște sfori pe lângă englezi în India înainte de a se hotărî pentru o poziție de forță în Pondicherry. Dar, în după-amiaza aceea fierbinte, sufletul unei femei cu pielea de culoare, care nu avea să mai fie niciodată la fel ca înainte, și care era susținută de malayali, armeni, greci și yemeniți, dovedi că era liber.

– Ei bine, cum poate cineva să rămână sănătos la minte pe o vreme atât de caldă? spuse Hemlatha fără a i se adresa cuiva anume, descleștându-și degetele și plecând să se spele pe mâini în vreme ce-și înăbușea râsul.

CAPITOLUL 6

ABISINIA MEA

Hema stătea cu privirea ațintită spre pământul de dedesubt, așteptând ca avionul să treacă de ținutul deșertic și mărăcinos și să ajungă la povârnișul abrupt care anunța platoul muntos și înverzit al Etiopiei. Da, își spuse ea, aici e casa mea acum. Abisinia mea! Numele i se părea mult mai romantic decât „Etiopia".

Țara era, în esență, un masiv muntos care se înălța din cele trei deșerturi – somalez, Danakil și sudanez. Chiar și acum, Hema încă se mai simțea ca un David Livingstone ori un Evelyn Waugh[1] explorând această străveche civilizație, acest bastion al creștinismului care, până la invazia trupelor italiene ale lui Mussolini, în 1936, fusese unica țară africană niciodată colonizată. În cartea sa și în articolele trimise ziarului *Times* din Londra, Waugh îl numise pe Maiestatea Sa Haile Selassie Întâiul „Halal Scandal", considerând că împăratul dăduse dovadă de lașitate atunci când plecase din țară la sosirea trupelor lui Mussolini. Cuvintele lui îi sugerau Hemei că Waugh nu putea accepta ideea regalității africane; nu putea accepta faptul că dinastia împăratului Selassie, avându-și originile în vremea regelui Solomon

---

[1] Scriitor și jurnalist englez (1903–1966), autor de romane, biografii și cărți de călătorie (n.tr.)

și a reginei din Saba, făcea ca marile familii regale precum Windsor sau Romanov să pară doar o adunătură de parveniți. Ea, una, nu avea o părere bună despre Waugh ori despre cartea lui.

Noii pasageri care se îmbarcară în avion la Djibouti erau localnici sau somalezi. (Și, de fapt, își spuse ea, ce deosebire exista între cele nouă națiii, alta decât linia trasată pe hartă de un cartograf occidental?) Toți fumau și mestecau khat și, în ciuda ochilor încețoșați, erau oameni veseli. Avionul, deja prea familiar pentru Hema, era plin de baloți de khat transportați spre Addis Abeba. Era un lucru ciudat, dat fiind că planta urma de obicei drumul invers: cultivată în Etiopia, pe lângă Harer, era exportată pe calea ferată spre Djibouti și apoi, cu avioanele, în Aden. Acest profitabil comerț cu khat dusese la înființarea Liniilor Aeriene Etiopiene. Hema auzise că o problemă oarecare ivită în transportul pe șosea și pe calea ferată, cuplată cu nevoia de cantități mari de khat pentru o nuntă, determinase această inversare de direcție și escala neprevăzută în Djibouti. Khatul trebuia să ajungă la destinatar pentru a fi mestecat în circa o zi de la culegere, altfel își pierdea proprietățile. Hema și-i imagină pe negustorii somalezi, yemeniți și sudanezi în micile *souk*[1]-uri pe care le întâlneai pe fiecare stradă și alee, și pe proprietarii magazinelor mari din Merkato, în Addis Abeba, privindu-și ceasurile Tissot și răstindu-se la ucenici în vreme ce-și așteptau marfa. Și-i imagină pe invitații de la nuntă cu gurile prea amorțite pentru a scuipa, și totuși scuipând și înjurând, spunându-și unul altuia că mireasa era mai urâtă decât își aminteau și că negul acela mare pe care-l avea pe ceafă nu putea să însemne decât că moștenise și zgârcenia tatălui ei.

Hema își închipui apoi că-i povestește mamei ei întâmplarea cu pilotul. Îi veni să râdă, drept care somalezul din fața ei, care abia urcase la bord, zâmbi.

---

[1] Piețe comerciale în orașele musulmane (n.tr.)

În Madras fusese foarte cald și umed în toate cele trei săptămâni cât stătuse ea acolo, însă în comparație cu Aden, păruse un paradis. Casa cu trei camere a părinților ei din cartierul Mylapore, foarte aproape de templu, se dovedise încăpătoare în copilărie, însă acum, în această vizită, îi dăduse o senzație de claustrofobie. Deși le trimitea cecuri bancare în mod regulat părinților ei, constatase cu dezamăgire că nu făcuseră nici o îmbunătățire de la ultima ei vizită. În interior, zugrăveala se cojise, formând pe pereți desene abstracte, iar bucătăria, înnegrită de fum, semăna cu un beci. Străduța îngustă, pe care înainte rar trecea câte o mașină se transformase acum într-o arteră aglomerată, iar zidul împrejmuitor nu mai avea nici urmă de var, căpătând culoarea pământului pe care fusese ridicat. Numai grădina avusese de câștigat de pe urma trecerii timpului, tufele de bougainvillea formând o perdea între casă și stradă. Cei doi mangotieri crescuseră mult și erau încărcați de fructe. Unul era de soi Alphonso, iar celălalt – un hibrid cu fructe care la prima mușcătură păreau de cauciuc, dar care ți se topeau pe urmă în gură ca înghețata.

Unica decorațiune din camera de zi era, ca întotdeauna, calendarul-reclamă pentru laptele praf Glaxo, atârnat într-un cui. Bebelușul alb, dolofan, nu creșcuse de când îl știa ea. Textul care însoțea fotografia anunța: „Cu Glaxo, copiii cresc osoși și sănătoși". Era suficient pentru ca orice mamă care își alăpta copilul la sân să se simtă vinovată fiindcă își înfometa sugarul. În copilărie, Hema nu dăduse aproape niciodată atenție bebelușului Glaxo. Acum, calendarul îi atrăsese privirile și îi stârnise mânia. Ce prezență insidioasă fusese răzgâiatul acela în viața ei! Un băgăcios cu un mesaj mincinos. Hema luase calendarul din perete, însă dreptunghiul deschis la culoare rămas pe zid în urma lui îi atrăgea atenția așa cum bebelușul n-o făcuse niciodată. Nu se îndoia că, imediat după plecarea ei, un alt copil Glaxo îi luase locul.

În cursul scurtei sale vacanțe, Hema angajase zugravi și instalase ventilatoare de plafon. Sathyamurthy, tatăl acelui spin

în coastă din copilăria ei, Velu, se uita peste gard, în vreme ce lucrătorii aduceau o toaletă în stil occidental, pe care urmau să o cimenteze pe locul vechiului closet indian. Omul pufni și clătinase din cap. „Nu e pentru mine, cârcotaș bătrân", spusese Hema în engleză. „Mama are probleme cu șoldurile." Iar Sathyamurthy răspunsese cu unicele cuvinte în engleză pe care le știa: „La naiba cu China, pupă-mă, Eisenhower!" Apoi zâmbise și-i făcuse cu mâna, iar ea își fluturase la rândul ei degetele în aer.

Somalezul așezat în fața ei purta o cămașă din poliester albastru lucios și un ceas de aur care îi atârna lejer la încheietura subțire. Degetele de la picioare i se vedeau din sandale, strălucind ca abanosul lustruit. Figura lui i se părea cunoscută. Omul schiță o plecăciune, zâmbi, își arătă degetele, ca și când ar fi făcut o ofertă la o licitație, după care spuse:

– Trei copii, două focuri, o noapte!

Acum își amintea. Îl chema Adid.

– Ce zici, tot la dublu joci zilele astea?

Dinții lui ca de fildeș luminară interiorul avionului. Bărbatul le spuse ceva prietenilor săi. Aceștia zâmbiră și înclinară din cap, cu un aer înțelept. Ce dinți sănătoși au, remarcă Hema. Îi admira culoarea neagră a pielii, un negru atât de intens, încât părea că are o nuanță purpurie. Directoarea de la școala ei, doamna Hood, avea un ten ca porțelanul fin, atât de alb, încât fetele credeau că, dacă ar atinge-o, li s-ar albi și lor degetele; în cazul lui Adid, Hema își imagina că s-ar înnegri. Atitudinea regală a somalezului, schimbările calme de expresie de pe chipul lui, fiecare gând fiind marcat de o mișcare în tandem a buzei și sprâncenei, îi dădeau Hemei senzația bizară că i-ar plăcea să-i sugă degetul arătător.

Ultima dată îl văzuse pe Adid în robă largă, cu turban pe cap, în sala de urgențe de la Missing. Era impasibil, cu toate că soția lui, însărcinată, era pradă convulsiilor. Când Hemlatha desfăcuse veșmintele de bumbac, găsise în interiorul lor o fetiță palidă și anemică. Tensiunea îi urcase până la cer. Eclampsie! În vreme

ce Hemlatha, în sala de operații nr. 3, îi aducea pe lume primul născut prin cezariană, Adid dispăruse și se întorsese cu o soție mai vârstnică, tot în chinurile facerii, care era pe punctul de a naște în căruța trasă de cal, oprită în fața ambulatoriului. Hema dăduse fuga afară la timp pentru a tăia cordonul obilical. Apăsase apoi pântecele femeii, dar, în loc de placentă, apăruse un geamăn. Zâmbetul lui Adid când văzuse și cel de-al doilea copil, al treilea în total, i se lățise de la o ureche la alta. Hema îi sugerase să poarte la gât o pancartă pe care să scrie: O NOAPTE, DOUĂ FOCURI, TREI COPII. Adid râsese ca unul care nu auzise în viața lui cuvântul „griji".

– Da, da, spuse acum, ridicând vocea pentru a acoperi huruitul motoarelor; vorbea cu accentul francez, repezit, al djiboutienilor. Bogăția unui bărbat e dată doar de numărul copiilor pe care i-a zămislit. La urma urmei, ce altceva lăsăm pe lume în urma noastră, doamnă doctor?

Hema, căreia doar cu câteva minute înainte gândurile îi brodaseră pe o temă similară, decise că, din punctul acesta de vedere, ea era săracă lipită.

– Așa el replică ea. Înseamnă că tu ești deja multimilionar.

O expresie strengărească îi trecu fugar pe chip și, ridicând o sprânceană, Adid arătă cu privirea spre o femeie înfășurată în bumbac roșu cu portocaliu, cu vălul pe față, care stătea ceva mai încolo pe bancă. De sub țesătura robei se ivea un picior deschis la culoare, pictat cu henna. Hemlatha bănuia că era yemenită. Sau o musulmană din India ori Pakistan.

– Și ea e...? începu Hema, sperând că nu era nepoliticos să pună întrebări despre naționalitatea ei.

Adid încuviință cu mișcări energice din cap.

– Da, mai are trei luni, cel puțin. Și mai am încă una însărcinată acasă!

– Știi ce? replică Hema, privind fix către pelvisul lui Adid. O să-l rog pe doctorul Ghosh să-ți facă o reducere de preț la

vasectomie, două la preț de una. E mai ieftin așa decât să le legi trompele tuturor nevestelor.

Cei doi soți gujarati de vizavi se uitară încruntați la Adid când acesta izbucni în râs, lovindu-și coapsele cu palmele.

– De ce nu-ți aduci soțiile la clinica antenatală? Un tip inteligent ca tine n-ar trebui să aștepte până ce dă de necaz. Doar nu vrei să le vezi suferind.

– Nu este alegerea mea. Știi și dumneata cum sunt femeile. Nu vin decât atunci când nu mai știu de ele, replică el cu simplitate.

„Adevărat", își spuse Hema. Cu ani în urmă, o arăboaica din Merkato fusese în travaliu vreme de câteva zile, iar soțul, un negustor bogat, îl adusese pe doctorul Bachelli s-o vadă. Dar ea să nu lase un medic bărbat să se uite la ea, femeia se proptise în spatele ușii de la dormitor, astfel că orice tentativă de a intra ar fi riscat s-o strivească. Murise de una singură după ușa aceea, faptă care stârnise admirația semenelor sale.

Fiindcă îi era foame și ca să-i scoată din sărite și mai tare pe soții gujarati, Hema acceptă de la Adid câteva frunze de khat, pe care și le îndesă în gură. Era un lucru pe care nici n-ar fi visat că-l va face vreodată, dar evenimentele din ultimele ore schimbaseră totul.

La început, frunzele de khat i se părură amare, dar pe urmă guguloiul acela deveni aproape dulce, chiar plăcut.

– Minunea minunilor! exclamă ea cu glas tare, cu obrazul umflat ca al unui hârciog, în vreme ce maxilarul i se angajă în ritmul acela lenes al miilor de mestecători de khat pe care îi văzuse în viața ei.

Ca o veritabilă profesionistă, își folosi geanta pentru a-și sprijini cotul și își ridică picioarele pe banca de lemn, unul întins, iar genunchiul celuilalt ridicat sub bărbie. Se aplecă apoi spre Adid, care avea un chef de vorbă surprinzător.

– ... și ne-am petrecut aproape tot anotimpul ploios departe de Addis, în Aweyde, aproape de Harer.

– Cunosc foarte bine Aweyde, replică Hema, ceea ce nu era câtuși de puțin adevărat. Condusese până acolo cu trei ani în urmă, într-o vacanță, pentru a vedea vechea cetate Harer. Tot ce-și amintea despre Aweyde era că întregul oraș semăna cu o piață de khat. Casele erau simple și uniforme, fără urmă de var pe ziduri.

– Cunosc foarte bine Aweyde, repetă ea, și sub efectul frunzelor de khat, chiar i se părea că îl cunoaște. Oamenii de acolo sunt suficient de bogați pentru a conduce fiecare câte un Mercedes, însă nici unul nu vrea să cheltuiască un cent pentru a-și vopsi ușa de la intrare. Am dreptate?

– Doamnă doctor, de unde știți asta? întrebă Adid, uimit.

Hema zâmbi, ca pentru a spune: „Foarte puține lucruri îmi scapă mie, prietene". Și, în clipa următoare, gândurile îi zburară la testiculele francezului, la pliurile cutate, la creasta mediană care separa o mingiucă de alta, la țesutul contractil, la celulele Sertoli... Mintea îi alerga, hiperactivă.

În cabină era mai răcoare și faptul că mergea spre casă îi dădea o senzație de bine. Ar fi vrut să-i spună lui Adid: „Când eram studentă la medicină, trebuia să examinăm pacienții în căutarea unor dureri *viscerale*. Durerea viscerală e diferită de cea de la genunchi, de exemplu. Ea vine din interior, de la organele interne. E o durere greu de caracterizat și de localizat, și totuși chinuitoare. Ca studenți, trebuia să presăm testiculele ca să verificăm existența durerii viscerale intacte, fiindcă boli precum sifilisul pot determina pierderea senzațiilor de acest tip. Într-o zi, la patul unui bolnav de sifilis, profesorul m-a ales pe mine pentru a demonstra cum e cu durerea viscerală. Bărbații din grupul nostru râneau. Eram îndrăzneață pe atunci și n-am ezitat. Am scos afară biluțele... scuze, testiculele. Pacientul avea sifilis în formă avansată. Când am strâns, omul mi-a surâs. Nimic. Nici o durere. Nici o reacție. Așa că am strâns mai tare, foarte tare. Tot nimic. Dar unul dintre colegii mei bărbați a leșinat!"

Adid râni, de parcă *i-ar fi spus* cu-adevărat povestea.

*

Avionul coborî, intrând și ieșind din straturile de nori risipiți deasupra Addis Abebei. Pentru câteva momente, pădurile dese de eucalipt ascunseră orașul. Împăratul Menelik importase cu ani în urmă eucalipți din Madagascar, nu pentru uleiul care putea fi extras din ei, ci pentru lemn, a cărui lipsă aproape că îl determinase să renunțe la capitală. Arborii se aclimatizaseră perfect pe solul etiopian și crescuseră repede: doisprezece metri în cinci ani, plus douăzeci de metri în alți doisprezece ani. Menelik îi plantase pe hectare întregi. Eucalipții erau indestructibili acum, revenind în forță ori de câte ori erau doborâți și dovedindu-se ideali pentru construcția caselor.

Printre arbori se zăreau luminișuri cu *tukul*-uri circulare, acoperite cu stuf, și un țarc înconjurat cu nuiele spinoase, să nu iasă animalele. Apoi, la marginea orașului, zări o puzderie de case cu acoperișuri din tablă ondulată, strânse una în alta. O biserică cu o turlă nu prea înaltă se ivi în zare, urmată de orașul propriu-zis. Iată Churchill Road, care pornea de la gară și urca abrupt spre Piazza, pe care rulau încet câteva mașini și autobuze. Imaginea zonei centrale, cu aspect atât de modern îi aduse aminte de împăratul Haile Selassie. În anii domniei lui, țara trecuse prin mai multe schimbări decât în ultimele trei secole împreună. La nivelul străzii, portretul său – cu nas acvilin, buze subțiri, frunte înaltă – era expus în fiecare casă. Tatăl Hemei era cel mai înfocat susținător al împăratului, fiindcă înainte de izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial, când Mussolini își pregătea invazia, Haile Selassie avertizase lumea întreagă cu privire la prețul de plătit dacă toți ceilalți stăteau deoparte și îi permiteau Italiei să cotropească o țară suverană precum Etiopia; o astfel de lipsă de acțiune, afirmase el, va alimenta nu numai pretențiile teritoriale ale Italiei, ci și pe cele ale Germaniei. „Dumnezeu și istoria își vor aminti atitudinea voastră", declarase el în fața Ligii Națiunilor – și așa fusese. Aceste cuvinte îl transformaseră într-un simbol: mititelul care s-a opus tiranului (și a pierdut).

– Vedeți spitalul Missing, doamnă? o întrebă Adid, care privea peste umărul ei.

– Missing lipsește[1], replică ea.

În apropiere de aeroport, pantele unui deal se transformaseră într-o mare de un portocaliu înflăcărat, de la florile de *meskel*, sugerând că anotimpul ploios luase sfârșit. Un alt deal era acoperit de șoproane și de barăci din tablă ondulată, de un maro ruginiu sau mai închise la culoare. Fiecare baracă avea un perete comun cu vecina ei, astfel că împreună aduceau cu un șir de vagoane de tren cu forme neregulate, care șerpuia de-a latul colinei, întinzându-și ramurile și ramificațiile în toate direcțiile.

Francezul roti avionul deasupra pistei, pentru ca agentul vamal să aibă timp să urce pe bicicletă și să alunge vacile rătăcite pe panglica de beton. Schiță un cerc în aer și apoi ateriză.

Automobile și furgonete ale poliției etiopiene, de un verde ca fierea, se apropiară în viteză de avion, urmate de toți funcționarii Liniilor Aeriene Etiopiene. Trapa compartimentului de mărfuri se deschise și mâini febrile începură să descarce baloții de khat. Oamenii încărcară marfa într-un VW Combi, apoi într-o camionetă și, când și aceasta se umplu, înghesuiră restul de baloți în mașinile de poliție, care porniră în goană, cu sirenele în funcțiune. Abia după aceea li se permise pasagerilor să coboare.

Motorul de șase sute de mililitri al Fiatului Seicento alb cu albastru șuiera în vreme ce se străduia să o ducă pe Hemlatha împreună cu Grundigul ei. Ea însăși urmărise cu atenție așezarea cutiei masive pe portbagajul de pe capotă.

Era o după-amiază de vară perfectă în Addis Abeba, care o ajută să uite că revenea la Missing cu peste două zile întârziere. Lumina la această altitudine era foarte diferită de cea din Madras, părând să pătrundă în tot ce întâlnea în cale, în loc să se reflecte

---

[1] Joc de cuvinte; în limba engleză, *missing* înseamnă „dispărut", „care lipsește" (n.tr.)

pe fiecare suprafață. În adierea vântului nu se simțea nici urmă de ploaie, deși asta se putea schimba într-o clipă. Simți în aer izul lemnos, medicinal, de eucalipt, un miros care nu și-ar fi găsit locul în nici un parfum, însă care avea o notă revigorantă în aerul înconjurător. Putea sesiza totodată mirosul tămâii presărate de fiecare locuitor pe cuptorul cu cărbuni. Se bucura că era în viață, că se întorsese în Addis Abeba, însă nu știa ce să facă cu valul de nostalgie care o copleșise, un dor și o neîmplinire pe care nu le putea defini.

Odată cu sfârșitul ploilor, pe străzi apăruseră tarabe improvizate la care se vindeau ardei roșii și verzi, lămâi și porumb copt. Un bărbat cu o oaie așezată pe ceafă, ca un fular behăitor, se chinuia să vadă drumul în fața lui. O femeie vindea frunze de eucalipt folosite în chip de combustibil pentru a găti *injera*, un fel de clătite preparate din boabe de *tef*. Mai departe, o fetiță turna aluat într-o tigaie uriașă, așezată pe trei cărămizi deasupra unui foc. Când *injera* era gata, fata o desprindea de tigaie ca pe o față de masă, o împăturea o dată, de două ori și încă o dată, după care o așeza într-un coș.

O bătrână în haine negre, de doliu se opri să ajute o mamă să-și așeze copilul în spate, într-o bocceluță încropită din *shama* – bucata de bumbac alb pe care bărbații și femeile o purtau deopotrivă în jurul umerilor.

Un bărbat cu picioare subțiratice, ghemuite la piept se târa de-a lungul trotuarului murdar. Avea în fiecare mână câte o bucată de lemn prevăzută cu mâner; așeza bucățile pe pământ și apoi își împingea șezutul înainte. Se mișca surprinzător de bine, ca o literă M plimbându-se pe stradă. Scurta absență din oraș îi dădea Hemei impresia că toate aceste scene aveau un aer de noutate.

Câțiva catâri încărcați cu lemne mergeau agale, cu expresii docile și angelice, în ciuda bicelor pe care le primeau de la stăpânul lor, care alerga desculț alături de ei. Șoferul taxiului apăsă pe

claxon. Cu tot șuierul motorului, mașina nu izbutea decât să se târască, la fel ca oricare dobitoc cu spinarea încărcată.

Un camion care transporta oi – bietele animale erau atât de înghesuite, încât abia dacă mai puteau clipi – îi depăși. Acestea erau animalele fericite, care erau *transportate* cu mașina la abator. Înainte de Meskel, sărbătoarea care celebra descoperirea crucii lui Iisus, uriașe turme de oi soseau în capitală, bietele rumegătoare reușind cu greu să se mai țină pe picioare din cauza extenuării, ajunse la capătul puterilor după marșul spre masa de ospăț. Apoi, în zilele de după Meskel, nu mai vedeai picior de oaie în oraș. Negustorii de piei colindau pe străzi și pe alei strigând *Ye beg koda alle!* – „Piei de oaie, cine mai are!" Câte o gospodină îl chema pe câte unul și, după puțină tocmeală, omul pleca mai departe cu încă o piele așezată peste cele de pe umăr, strigându-și în continuare mesajul.

Deodată, Hemlatha observă copii pretutindeni în jur, de parcă în toți anii de până acum aceștia fuseseră invizibili. Doi băieți alergau cu cercuri de metal, pe care le mânau înainte cu un băț, șerpuind când încolo, când încoace și imitând huruitul mașinilor. Un țânc de vreo doi ani, cu dâre de muci de la nas până la buza de sus, îi urmărea cu invidie. Avea capul ras, îi rămăsese doar un smoc de păr în față; când venise prima dată în Etiopia, Hemei i se spusese că tunsoarea aceea ciudată își avea rostul ei: dacă Domnul voia să cheme copilul la el (și îi chema pe prea mulți dintre ei), îl putea apuca de smocul acela pentru a-l ridica la ceruri.

Mama țânculului de pe stradă se zărea pe după perdeaua din mărgele a cafenelei – *buna-bet* –, deși localul era în realitate un bar, cu licori mai tari decât cafeaua. Noaptea, barul era învăluit în lumina neoanelor vopsite în verde, galben și roșu, iar femeia, transformată deja la acea oră, le oferea clienților băuturi și compania ei. Espressorul de pe tejgheaua zincată stabilea clasa localului: o moștenire din vremea ocupației italiene. Privirea

femeii se opri, ternă, asupra taxiului, apoi asupra Hemei, și expresia i se aspri, de parcă ar fi văzut o rivală. Își ridică ochii spre ciudata cutie de pe capotă și apoi afișă un aer nonșalant, parcă pentru a spune: „Nu mă impresionezi deloc". Poate era o ambiară, își zise Hema, cu pielea aceea de culoarea nucii și cu pomeți înalți. Era drăguță. Probabil una dintre prietenele lui Ghosh. Avea un pieptene înfipt neglijent în păr, ca și când ar fi luat o pauză în procesul aranjării lui. Picioarele unse cu Nivea îi luceau. Poate chiar înghițea câte un pic de cremă când și când, în speranța că-i va mai albi pielea. „Din câte știu eu, funcționează", își zise ea, deși ideea o făcu să se scuture de repulsie.

Printre clădirile noi din beton se aflau căsuțe din chirpici, cu pereții nevopsiți, în structura cărora se zăreau paiele, crengile și lutul. Tot ce trebuia era o prăjină înfiptă în pământ, cu o cutie goală răsturnată în vârf, pentru a spune: „Și asta e o *buna-bet*, și, cu toate că n-avem un espressor, cu toate că vindem *tej*[1] și *talla*[2] în loc de bere St. George îmbuteliată, oferim aceleași servicii ca și cealaltă".

Cea mai veche profesie din lume nu se izbea aici de nici o rezistență, nici măcar din partea Hemei. Aflase că n-ar fi avut nici un rost – ar fi fost ca și când ai fi zis că te lipsești de oxigen. Dar consecințele unei asemenea toleranțe i se păreau evidente: abcese ovariene și pe trompele uterine, infertilitate cauzată de gonoree, bebeluși morți la naștere sau născuți cu sifilis congenital.

Pe strada principală, Hema văzu o echipă de muncitori de etnie gurage, toți zâmbitori, cu pielea neagră și oase mari, însoțiți de un supraveghetor italian care râdea. Membrii acestei etnii proveneau din sud și aveau reputația binemeritată de oameni harnici, dispuși să facă și munci pe care localnicii le refuzau.

---

[1] Hidromel (vin de miere) aromatizat cu frunze de *gesho*, o varietate de crușin. De obicei se produce în casă. (n.red.)

[2] Bere etiopiană produsă în casă (n.red.)

Când aveau nevoie de mână de lucru suplimentară la Missing, era suficient ca Gebrew să iasă pe poartă și să strige: „Gurage!" Deși, în ultima vreme, termenul ajunsese să fie considerat o jignire, așa că era preferabil acum să strige „Coolie!"[1]

Muncitorii erau desculți – cu excepția supraveghetorului și a unuia care își îndesase picioarele în pantofi de plastic prea mici, în care făcuse găuri ca să-și poată scoate degetele mari. În mod normal, Hema ar fi fost furioasă la vederea muncitorilor negri cu un supraveghetor alb, dar acum nu era, și se întrebă de ce; poate fiindcă italienii care rămaseseră în Etiopia după eliberare erau atât de deschiși și de toleranți, mereu gata să se ia singuri în râs, încât era greu să le porți pică. Pentru italieni, viața era simplă, un interludiu între două mese, nimic mai mult, nimic mai puțin. Sau poate că asta constataseră ei că e atitudinea cea mai potrivită în respectivele circumstanțe. Hema observă că muncitorii se opreau din lucru imediat ce supraveghetorul se întorcea cu spatele. Era un ritm de melc, însă permitea construirea de școli, de clădiri de birouri, a unui mare oficiu poștal, a unei bănci naționale pe măsura catedralei Trinity, a clădirii Parlamentului și a Palatului Jubilee. Viziunea împăratului despre o capitală africană în stil european începea să prindă contur.

Poate fiindcă se mai gândea încă la împărat și fiindcă taxiul ajunsese la intersecția în care, în locul șirului de magazine de astăzi, se afla odinioară un eșafod, Hemei îi reveni deodată în minte o scenă care încă o bântuia.

Exact în acest loc, în 1946, în primele luni de la sosirea lor în Addis Abeba, ea și Ghosh dăduseră peste o mulțime de oameni care blocaseră strada. Ridicându-se pe pragul Volkswagenului lui Ghosh, Hema zărise un podium încropit în grabă și trei lațuri care atârnau. Un camion Trenta Quattro modificat, cu însemne militare oprise alături. Trei prizonieri etiopieni, cu cătușe la

---

[1] Apelativ folosit pentru a-i desemna pe lucrătorii manuali sau pe sclavii din Asia, în special din China și din India. A ieșit din uz la începutul secolului XX. (n.red.)

mâini, aflați pe platforma din spate a camionului fusese ridicați în picioare. Cei trei nu aveau sacouri, dar așa cum erau îmbrăcați, cu cămăși, pantaloni și pantofi, păreau că tocmai ar fi fost întrerupți de la masă.

Un ofițer etiopian în uniforma gărzilor imperiale citise ceva de pe o coală de hârtie, pe care o azvârlise apoi în lături. Hema privise fascinată cum ofițerul trece fiecare laț peste capul câte unui prizonier, poziționând nodul într-o parte, în spatele urechii. Condamnații păreau împăcați cu soarta lor, ceea ce era în sine o formă de curaj extrem. Ținuta unuia dintre ei, mai înalt și mai vârstnic, o îndemnase pe Hema să-și spună că prizonierii erau militari. Omul, cărunt, cu spatele drept, îi vorbise ofițerului imperial, care își înclinase capul pentru a asculta. Încuviințase și apoi îi scosese lațul. Prizonierul se aplecase peste marginea camionului și întinsese mâinile încătușate spre o femeie care plângea. Ea îi scosese un inel de pe deget și apoi îi sărutase mâna. Condamnatul făcuse un pas în spate, se uitase înapoi ca un actor care își caută locul pe scenă și schițase o plecăciune către călău, care îi răspunsese cu același gest și îi pusese din nou lațul, cu delicatețea unui soț care își împodobește tânăra mireasă.

Hema nu înțelesese ceea ce văzuse – nu atunci, pe loc. Într-un fel, crezuse că asista la un soi de teatru. Violența scenei care urmase – demararea camionului, siluetele care se zbăteau, unghiul ciudat și imposibil al capului căzut pe piept, năvala nebună a mulțimii pentru a smulge pantofii din picioarele cadavrelor – i se păruse mai puțin tulburătoare decât ideea că trăia într-o țară în care se puteau petrece asemenea lucruri. Sigur, se întâlnise cu brutalitatea și cruzimea în Madras, dar acolo luau forma nepăsării, a indiferenței față de suferință, ori a corupției.

Hema se simțise rău zile la rând după aceea. Se gândise să plece din Etiopia. Nu apăruse nimic despre evenimentul acela în *Ethiopian Herald*, nici un comentariu al autorităților. Bărbații aceia complotaseră cu gând de revoluție, așa ziceau oamenii, iar împăratul reacționase ca atare. Nu făcea decât să țină o țară fragilă pe linia de plutire.

Hema nu-l uitase niciodată pe călăul şovăitor – un bărbat frumos, ale cărui tâmple formau un unghi ascuţit cu fruntea, astfel încât capul lui semăna cu o secure. Avea nasul aplatizat la rădăcină, ca de la o veche fractură. Îşi amintea plecăciunea solemnă la adresa condamnatului, pe care o făcuse înainte de a-şi duce ordinele la îndeplinire. Simţise compasiune şi chiar respect pentru el. Conflictul dintre datorie şi sentimentele lui fusese vizibil în gestul acela. Dacă ar fi refuzat să execute ordinele primite, gâtul lui ar fi ajuns şi el în laţ. Hema era sigură că acţionase împotriva propriei sale conştiinţe.

„Poate că asta e ceea ce m-a ţinut în Addis Abeba în toţi aceşti ani", îşi spuse ea, „această alăturare dintre cultură şi brutalitate, această făurire a noului din creuzetul forţelor primare. Oraşul se dezvoltă, iar eu mă simt parte a acestei evoluţii, aşa cum nu mă simţeam în Madras, unde totul părea finalizat cu secole înainte de a mă naşte eu. A mai observat cineva, în afara părinţilor mei, că am plecat de acolo?" „De ce nu rămâi în India? Sunt atât de multe femei care mor inutil aici, în Madras", spusese tatăl ei cu jumătate de gură la ultima ei vizită. „Vrei să le ofer săracilor servicii gratuite de aici, din casă?" replicase ea. „Dacă nu, găseşte-mi o slujbă. Să mă angajeze municipalitatea sau serviciile medicale de stat. Dacă ţara mea are nevoie de mine, de ce nu mă foloseşte?" Amândoi ştiau însă răspunsul: posturile ajungeau la cei dispuşi să ungă rotiţele. Oftă, iar şoferul taxiului întoarse capul spre ea. Simţea încă o dată durerea despărţirii de părinţii ei.

Imaginea ţăranilor desculţi care purtau pe cap greutăţi imposibile şi a căruţelor trase de cai contribuia la întărirea aurei de mister care învăluia acest străvechi regat şi aproape că justifica fabuloasele relatări ale lui Presbyter Johannes[1], care scrisese în Evul Mediu despre un mitic regat creştin înconjurat de teritorii

---

[1] Presbiterul (sau Părintele) Ioan a fost un personaj legendar în Evul Mediu. În Europa se credea că este conducătorul unui regat creştin aflat în India sau în Etiopia. (n.red.)

musulmane. Da, poate că în America era epoca transplanturilor renale, poate că vaccinul antipoliomielitic urma să ajungă cât de curând în India, dar aici Hemei i se părea că poate păcăli timpul, aici se întorsese într-o epocă anterioară, cu toate cunoștințele ei de secol XX. Puterea cobora, de la Majestatea Sa la ras[1], la dejazmach[2] și la următoarele trepte nobiliare, apoi la vasali și la cei din clasa inferioară. Priceperea ei era atât de rar întâlnită aici, atât de necesară pentru cei mai săraci dintre săraci, și uneori chiar și pentru cei din palatul imperial, încât se simțea prețuită. Și oare nu asta era definiția acelui intangibil „acasă"? Printr-o „acasă" nu este locul din care provii, ci acela în care ești dorită.

Pe la ora două a după-amiezii, taxiul opri la porțile maronii ale spitalului Missing – o lume în sine.

Zidul de piatră înconjura terenul așezământului și ascundea clădirile. Eucalipții se înălțau deasupra lui, iar acolo unde nu erau eucalipți, creșteau brazi, acacia și jacaranda. Cioburi de sticlă verde fuseseră încastrate în partea de sus a zidului, pentru a-i ține departe pe eventualii intruși – jafurile și furturile mărunte erau la ordinea zilei în Addis Abeba –, dar trandafirii care se revărsau peste el mai atenuau obstacolul. Poarta de fier forjat, acoperită cu tablă stătea de obicei închisă, iar pietonii intrau pe ușa mai mică, decupată în metal. Acum însă, poarta cea mare era larg deschisă, ca și ușița.

Înăuntru, Hema văzu că erau deschise deopotrivă ghișeul și ușa gheretei de pază a lui Gebrew, iar când ajunse în vârful colinei, constată că toate ușile și ferestrele ambulatoriului erau, de asemenea, deschise; Gebrew însuși, paznicul (care, întâmplător, era și preot), încerca să proptească ușa șopronului cu o piatră, să nu se închidă.

---

[1] Titlu nobiliar militar etiopian rezervat unui important demnitar sau căpeteniei unei provincii istorice (n.red.)

[2] Titlu militar etiopian acordat comandantului unui corp de armată (n.red.)

Zărind taxiul, bărbatul veni în fugă, cu poalele mantalei primite din rezervele armatei fluturând în urmă, cu turbanul alb, preoțesc, prea mare pentru fața lui, strângând crucifixul, mătăniile și pămătuful de muște într-o mână. Părea că încerca să gonească taxiul. Gebrew era un tip nervos, care vorbea prea repede și gesticula smucit, însă acum era mai agitat decât de obicei. Părea uluit s-o vadă, de parcă nu s-ar fi așteptat să se mai întoarcă.

– Slăvit fie cerul că v-a adus înapoi teafără, bine v-ați întors, madam, ce mai faceți, bine? Dumnezeu a răspuns la rugăciunile noastre, turui el în amharică.

Ea se strădui să țină pasul cu plecăciunile lui, însă omul nu se mai oprea, așa că strigă la el:

– Gebrew!

Îi întinse o bancnotă de cinci birr.

– Ia castronul și du-te la Sheba și adu, te rog, *doro-wot*, îi spuse, referindu-se la savurosul curry cu pui gătit în ardei etiopieni *berbere*.

Se descurca greu în amharică și nu putea vorbi decât la timpul prezent, dar *doro wot* era unul dintre primii termeni pe care îi învățase. În ultimele nopți petrecute în Madras tot visase la *doro-wot*, după atâtea zile cu o dietă strict vegetariană. *Wot* era turnat pe *injera* fragede ca niște clătite, iar alături erau alte *injera* rulate, pe care ea le folosea pentru a lua carnea ca într-o lingură. Până când avea să soseacă Gebrew cu mâncarea, sosul de curry se va fi îmbibat deja în *injera* care căptușeau bolul. Îi lăsa gura apă numai când se gândea la *doro-wot*.

– Acu' mă duc madam, Sheba este cel mai bun, binecuvântat e bucătarul lor, Sheba este...

– Spune-mi, Gebrew, de ce sunt deschise toate ușile și ferestrele?

De-abia acum observă că degetele și unghiile lui erau murdare de sânge, că de mâneci avea lipiți fulgi și că în pămătuful de muște i se prinseseră pene. Gebrew răspunse:

– Vai, madam! Asta încercam să vă spun. Copilul e înțepenit! Copilul! Și Sora! Și copilul!

Nu înțelegea nimic. Niciodată nu-l văzuse atât de tulburat. Zâmbi și așteptă.

– Madam! Sora e naștere! Și nu naștere bine!

– Cum? Ce-ai spus?

Poate din cauză că fusese plecată și o vreme nu mai auzise pe nimeni vorbind în amharică, înțelegea acum greșit.

– Sora, madam, insistă Gebrew, alarmat fiindcă nu se putea face înțeles și sperând că volumul ridicat al vocii îi va fi de ajutor, deși nu reuși să scoată decât un chițăit.

La Missing, apelativul „Sora" se referea întotdeauna la sora Mary Joseph Praise, fiindcă ea era singura călugăriță cu excepția sorei-șefe Hirst, căreia toată lumea îi spunea „sora-șefă", iar celelalte asistente și infirmiere erau asistenta Almaz ori asistenta Esther, în nici un caz „Sora".

Spre stupefacția Hemei, Gebrew începu să plângă, iar vocea i se făcu pițigăiată.

– Trecerea e închisă! Am încercat orice. Am deschis toate ușile și ferestrele. Am spintecat o găină!

Se prinse cu mâinile de burtă și se încordă într-o bizară imitație de travaliu. Încercă și în engleză:

– Bebe! Bebe? Madam, bebe?

Ceea ce încerca el să îi spună era cât se poate de limpede, nu aveai cum să te înșeli. Însă Hemei i-ar fi fost dificil să creadă așa ceva, indiferent de limba în care i s-ar fi vorbit.

CAPITOLUL 7
FETOR TERRIBILIS

Ușile sălii de operație se deschiseră brusc. Stagiara țipă. Sora-șefă își duse mâinile la piept la vederea femeii în sari care stătea în prag, cu mâinile în șolduri, gâfâind, cu nările fremătând. Toți încremeniră. De unde să știe dacă era chiar Hema a lor sau o nălucă? Părea mai înaltă și mai mare decât Hema, și avea ochii injectați ai unui balaur. Îndoielile li se spulberară abia atunci când apariția deschise gura și vorbi:

Ce aiureli îndrugă Gebrew? Pentru numele lui Dumnezeu, ce se întâmplă?

– E un miracol! exclamă sora-șefă, referindu-se la sosirea Hemei, însă replica ei nu făcu decât să o zăpăcească și mai rău pe Hema.

Stagiara, cu fața îmbujorată de urmele variolei, adăugă:

– Amin.

La vederea Hemei, Stone se ridică și fruntea i se descreți. Deși nu rosti nici un cuvânt, avea expresia unui om căzut într-o prăpastie care zărește frânghia de salvare coborâtă din ceruri.

Mulți ani mai târziu, amintindu-și aceste momente, Hema avea să-mi spună:

– Mi s-a încleiat gura, fiule. Broboane de transpirație mi-au năpădit fața și gâtul, deși era groaznic de frig în sală. Vezi tu, chiar înainte să analizez datele medicale, remarcasem deja mirosul.

– Ce miros?

– Nu vei găsi asta în nici un manual, Marion, așa că nu te osteni să cauți. Dar mi s-a întipărit aici, avea să-mi spună ea, ducându-și un deget la frunte. Dacă aș alege să scriu un tratat, deși nu am nici o intenție în acest sens, aș rezerva un capitol întreg exclusiv mirosurilor obstetrice. Era un iz deopotrivă de substanță astringentă și de zaharină, aceste două note opuse îmbinându-se în ceea ce ea numise *fetor terribilis*. Întotdeauna înseamnă dezastru în sala de nașteri. Mamă moartă, copil mort, tată ucigaș... Sau toate la un loc.

Nu-i venea să creadă cât sânge era pe podea. Imaginea instrumentelor zăcând alandala – pe pacientă, lângă pacientă, pe masa de operații – îi agresa simțurile. Dar, în primul rând și încerca să nu se gândească la asta – nu putea accepta faptul că sora Mary Joseph Praise, scumpa soră care ar fi trebuit să stea aici, în picioare, cu halat, cu mască și cu mănuși, o oază de calm în mijlocul acestei catastrofe, zăcea aproape fără viață pe masa aceea, albă ca porțelanul, cu buzele lipsite de orice culoare.

Gândurile Hemei deveniră deodată disociate, ca și cum nu ar mai fi fost ale ei, ci s-ar fi preschimbat într-un text elegant caligrafiat, care se derula în fața ei ca prin vis. Mâna stângă a sorei Mary Joseph Praise, întinsă pe masă, cu palma în sus, îi atrase privirea. Avea degetele îndoite, numai arătătorul fiind ușor îndreptat, ca și cum ar fi arătat spre ceva când adormise sau intrase în comă. Era o poziție de odihnă pe care rareori o putea asocia cu sora Mary Joseph Praise. În orele următoare, ochii Hemei aveau să se întoarcă în repetate rânduri spre mâna aceea.

Silueta lui Thomas Stone o readuse la realitate și îi dădu energie. Faptul că-l vedea în locul acela sacrosanct dintre picioarele unei femei, rezervat întotdeauna obstetricianului, o scotea din sărite. Acela era locul *ei*, teritoriul ei. Îl împinse la o parte, iar în graba lui, Stone dărâmă taburetul. Încercă să-i explice tot ce se întâmplase: cum o găsiseră pe soră, cum descoperiseră sarcina și apoi travaliul problematic, șocul, sângerarea care nu se mai oprea...

– *Ayoh*, ce e asta? îl întrerupse ea cu ochii măriți de îngrijorare, cu sprâncenele ridicate și cu gura deschisă ca un O perfect, arătând spre trepanatorul plin de sânge și spre tratatul deschis, sprijinit pe pântecele sorei Mary Joseph Praise. *Cărți* și alte aiureli?

Le mătură cu mâna și obiectele căzură pe podea, zăngănind și stârnind ecou în sală.

Stagiarei i se zbătea inima în piept ca o molie în abajurul unei lămpi. Neștiind ce să facă acum cu mâinile, și le îndesă în buzunare. Se liniști singură, spunându-și că ea nu avusese nici un amestec în chestia cu cărțile și cu alte aiureli. Greșeala ei – și acum începea să-și dea seama de acest lucru –, era una care ținea de solidul simț clinic; nu observase cât de gravă era starea sorei Mary Joseph Praise atunci când îi dusese mesajul doctorului Stone. Presupusese că alții aveau grijă de ea. Nimeni nu știuse însă că sora Mary Joseph Praise era atât de bolnavă și nimeni nu-i spusese sorei-șefe.

Sora Mary Joseph Praise își mișcă ușor capul și sora-șefă crezu, cel puțin pentru o clipă, că era conștientă de faptul că îi ținea mâna într-ale ei. Dar atât de necruțătoare era durerea care o chinuia, încât sora nu-i putea recunoaște gestul cald.

În mâinile lui am văzut o lance mare de aur, iar în vârful ei de fier părea să strălucească un punct de foc.

Din frânturile pe care le putea înțelege, sora-șefă deduse că sora Mary Joseph Praise murmura cuvintele Sfintei Tereza, pe care amândouă le știau atât de bine.

Mă simțeam ca și când el mi-ar fi implântat-o în inimă de mai multe ori, pătrunzându-mi până în măruntaie. Iar când o scotea, părea să le scoată și pe ele odată cu ea, lăsându-mă înflăcărată de o aprinsă dragoste pentru Dumnezeu. Durerea era atât de mare, încât am gemut de câteva ori. Dulceața acestei dureri intense este atât de teribilă, încât nu poți dori să ia sfârșit, iar sufletul nu e mulțumit cu nimic mai puțin decât Dumnezeu.

Dar, spre deosebire de Sfânta Tereza din Avila, sora Mary Joseph Praise cu siguranță *dorea* ca durerea să ia sfârșit. Și, chiar în clipa aceea, avea să-mi spună sora-șefă, suferința a părut să-i scadă puțin, iar sora a suspinat și a rostit limpede:

Mă minunez, Doamne, de îndurarea Ta. Și știu că nu o merit.

Urmă o scurtă perioadă de luciditate, cu mișcări frenetice ale ochilor și cu alte încercări de a vorbi, însă nu reușeau să deslușească nimic din spusele ei. Lumina se revărsa în încăpere, iar sora-șefă povestea că era ca și cum un lințoliu țesut peste chipul ei se topea. În clipa în care sora Mary Joseph Praise privi în jurul ei, în sala de operații nr. 3 – sala ei vreme de atâția ani –, sora-șefă crezu că își dăduse seama că *ea* era acum pacienta care trebuia operată și că șansa nu îi surâdea.

– Poate simțea că *merită* să moară, avea să-mi spună sora-șefă, încercând să ghicească gândurile mamei mele. Dacă credința și iertarea sunt menite să contrabalanseze natura intrinsec păcătoasă a omului, ale ei fuseseră insuficiente, așa că acum simțea rușine. Și totuși, trebuie să fi crezut, cu toate imperfecțiunile ei, că Dumnezeu o iubea și că iertarea o aștepta în împărăția Lui, dacă nu aici, pe pământ.

Sora-șefă se întrebase dacă pe mama o speria ideea de a muri în Africa, atât de departe de locul în care se născuse. Poate că undeva în adâncul ei – undeva în adâncul fiecărei ființe umane – zace ascunsă dorința de a aduce cercul vieții înapoi la punctul său de pornire, iar în cazul ei acesta era Cochin.

Apoi sora-șefă o auzi pe mama șoptind clar *„Miserere mei, Deus"* înainte ca vorbele să i se stingă pe buze. Sora-șefă rosti restul psalmului în latină, preluând ea rolul vocii, în timp ce buzele sorei Mary Joseph Praise se mișcau tăcute:

– ...„Că iată întru fărădelegi m-am zămislit și în păcate m-a născut maica mea... Stropi-mă-vei cu isop și mă voi curăți; spăla-mă-vei și mai vârtos decât zăpada mă voi albi."

Când sfârșise de intonat psalmul, avea să povestească sora-șefă, lințoliul acela o acoperise din nou. Lumina pierea din lumea ei.

– Ridică taburetul, Stone, se răsti Hema. Iar tu, continuă ea pocnind din degete spre stagiară, scoate mâinile din buzunare.

Stone așeză taburetul în picioare, iar Hemlatha se așeză. Mănunchiul de chei pe care îl scosese pentru a deschide ușa casei în care locuia era prins acum la talie, pe sari, și zornăi în timp ce se așeza. Sub luminile sălii de operații, diamantul de pe nasul ei scânteia. Șuvițe de păr desprinse îi cădeau peste urechi și îi veneau în ochi; suflă printre buzele strânse, pentru a le îndepărta. Își sumeți umerii, șocată de oroarea și de cruzimea scenei pe care o avea înaintea ochilor. Și cu acest gest, își scutură aerul de călător, însușindu-și-l pe acela de obstetrician. Misiunea care o aștepta, oricât de dificilă, de periculoasă ori de neplăcută ar fi fost, îi revenea ei și numai ei.

Hema își dădu seama că trăgea cu greu aer în piept. Plămânii ei ar fi avut nevoie de o săptămână ca să se aclimatizeze. Venise din Madras, de la nivelul mării, direct într-o sală de operații aflată la 2 460 de metri altitudine, fără să mai pună la socoteală și taburetul pe care stătea. Nările i se dilatau la fiecare răsuflare, ca ale unui armăsar de rasă pură după cursa de un sfert de milă.

Dar respirația i se tăiase și din cauza a ceea ce vedea în fața ochilor. Gebrew nu-și pierduse mințile și nici nu băuse prea mult *talla*, ci spusese adevărul. Miracolul de fiecare zi al concepției se petrecuse în singurul loc în care n-ar fi trebuit: în pântecele sorei Mary Joseph Praise. Da, sora Mary Joseph Praise era însărcinată, fusese așa vreme de luni întregi înainte ca ea să plece spre India! Și nu doar însărcinată, ci acum era gata să nască. Iar tatăl?

„Cine altcineva?" se întrebă Hema, aruncând o privire spre chipul cenușiu al lui Stone.

„Și de ce nu?" se întrebă. „De ce ar trebui să fiu surprinsă?" „Incidența cancerului de col uterin", își aminti ea cuvintele profesorului, „este cea mai mare la prostituate și *aproape* zero la

călugărițe. De ce *aproape* zero, și nu zero? Fiindcă nici o călugăriță nu se naște călugăriță! Fiindcă nu toate sunt caste!" „Dar bat câmpii, acum avem alte probleme", se admonestă Hema singură, vârându-și mâinile în mănușile pe care i le întinsese sora-șefă.

Stagiara înscrise în registru sosirea doctoriței Hemlatha. Se mustră fiindcă nu se gândise ea însăși la mănuși.

Hema își desfăcu la rândul ei picioarele. Și le simțea umflate după drumul lung în avion. Își îndoi degetele sub baretele sandalelor și își propti tălpile pe podeaua însângerată, pentru a se echilibra mai bine. Cu degetele de la mâna stângă depărtă labiile. Și apoi, cu o mișcare ce părea ușoară în urma nenumăratelor repetări, trase cu mâna dreaptă marginea posterioară, deschizând vederii canalul de naștere.

– Rama, Rama, ăsta-i un instrument din epoca de piatră! strigă ea în timp ce desfăcea cu atenție întâi un braț al trepanatorului, apoi și pe celălalt, trăgându-le ușor pe lângă urechile copilului. Când scoase instrumentul, îl privi cu dezgust și-l azvârli deoparte.

Sora-șefă se simți ușurată. Orice s-ar fi întâmplat înainte, acum preluase controlul un obstetrician adevărat. Nu putea să nu remarce că Stone și Hemlatha își inversaseră rolurile: acum, Hema era cea care striga și azvârlea cu instrumente.

Sora-șefă îi făcu rapid un scurt istoric: că sora Mary Joseph Praise avusese dureri mari, cu spasme, după care durerile încetaseră brusc, iar ea păruse aproape lucidă, vorbise..., dar acum starea i se deteriorase din nou.

– Dumnezeule, exclamă Hema, știind bine că în mod firesc durerile nu încetează înainte ca fătul să fie expulzat, pare a fi o ruptură uterină.

Așa s-ar fi explicat tot sângele acela de pe podea. Placenta previa – o placentă poziționată pe deschiderea uterului – ar fi fost o altă posibilitate. Și nici una dintre ele nu era bună.

– Când nu ați mai auzit zgomotele fetale? întrebă ea.

Nimeni nu răspunse.

– Tensiunea?

– Șaizeci la palpare, răspunse anestezista după o vreme, de parcă ar fi așteptat ca altcineva să rostească cifra de care ea era responsabilă.

Hema privi pe lângă abdomenul umflat al sorei Mary Joseph Praise, pentru a o fixa pe asistenta Asqual cu o privire usturătoare.

– Și aștepți să ajungă la zero înainte s-o asiști respirator? Pune-i un tub traheal. Conectează-l la ventilatorul manual. Dacă se trezește, dă-i pethidină intravenos. Spune-mi când e gata. Unde-i Ghosh? Ați trimis după el?

Asistenta Asqual trecu la treabă, recunoscătoare pentru instrucțiunile pe care le primea pas cu pas, fiindcă mintea ei se împotmolise.

– Și cine s-a dus după sânge? Cum? Nimeni?! Dar nu-s decât idioți aici? Duceți-vă! Fuga! Fuga!

Două persoane se repeziră spre ușă.

Adunați-i pe toți și luați-le sânge! mai strigă ea. Avem nevoie de mult sânge!

Hema introduse apoi două degete de la mâna dreaptă în jurul capului copilului. Cu stânga, apăsă abdomenul sorei Mary Joseph Praise, privind pe deasupra pentru a-i vedea fața; era cenușie, mai cenușie decât a lui Stone.

Cu degetele tremurând, asistenta Asqual izbuti să introducă tubul traheal. La fiecare presare manuală a balonului, pieptul sorei Mary Joseph Praise se umfla.

Mâinile Hemei erau o prelungire a ochilor săi și le folosea pentru a explora spațiul pe care îl considera poarta către locul ei de muncă; în interior, degetele ei analizau, ajutate de mâna din exterior. Închise ochii, pentru a înțelege mai bine ce îi transmiteau degetele despre lărgimea pelvisului și despre poziția fătului.

– Dar ce avem aici...? întrebă ea cu glas tare.

Într-adevăr, capul copilului ajunsese jos, dar ce mai era și asta? Încă un cap?

– Dumnezeule mare, Stone! exclamă Hemlatha, trăgându-și mâna de parcă ar fi atins cărbuni încinși.

Stone își ridică privirea. Nu înțelegea nimic, dar se temea să întrebe. Ea își ațintí ochii asupra lui cu o expresie încordată, așteptând un răspuns, *orice* răspuns, pregătită să țipe la el îndată ce l-ar fi auzit.

– Mai bine afară decât înăuntru? bâigui Stone, crezând că ea se referise la strădaniile lui de a sfărâma craniul fătului.

– La naiba, Thomas Stone, nu-mi cita din cartea ta idioată! Crezi că asta e o glumă?

Stone, care nu credea deloc că era o glumă și care știa că ceea ce făcea Hema acum era un lucru pe care el ar fi putut și ar fi trebuit să-l facă, se îmbujoră. Hemlatha își îndreptă iar atenția spre spațiul acela dificil din trupul sorei Mary Joseph Praise, în care *două* vieți erau în pericol de moarte. Cuvintele ei țâșniră ca niște lovituri de pumn îndreptate spre Stone:

– *O singură* consultație prenatală? Nu puteai să mă lași s-o consult măcar *o dată* înainte de naștere? Mi-aș fi anulat vacanța acasă. Uită-te în ce situație am ajuns! Miracol, pe naiba! Complet evitabil... *complet evitabil!*

Ultimele două cuvinte șfichiuiseră aidoma unui bici.

Stone stătea ca un elev în fața directorului școlii. Hema părea că așteaptă un răspuns de la el, așa că bâigui:

– N-am știut!

Hemlatha rămase cu gura căscată, măsurându-l din priviri. Exista o parte a ei care nu putea crede că Stone o lăsase însărcinată pe sora Mary Joseph Praise... Cine și-ar fi putut imagina așa ceva? Dar cinismul obstetricianului care le văzuse pe toate reveni în prim-plan.

– Încă mai crezi în nașterea virgină, doctore Stone? În imaculata concepțiune? întrebă ea, ocolind masa pentru a se apropia de el. În cazul ăsta, află un lucru de la mine, domnule Chirurg Eficient: ce avem aici e chiar mai tare decât povestea cu ieslea din Betleem. Fiindcă fecioara noastră are gemeni! Făcu o mică

pauză, pentru ca vorbele ei să aibă efect. Pentru numele Domnului, nu puteai să faci o cezariană? reluă ea după o scurtă pauză, ridicând vocea, astfel încât ultimul cuvânt rămase plutind în aer, deasupra lui Stone.

– Mănuși și halat, repede! strigă ea. Instrumentar pentru cezariană! Treziți-vă cu toții! Voi nu vreți s-o salvăm? Repede! Repede! Repede!

Repetă îndemnul și în amharică – *Tolo, tolo, tolo!* –, în caz că engleza nu ar fi fost suficient de explicită.

Tonul autoritar al vocii ei îi împiedica să cadă iar în starea aceea de șoc care îi paralizase înainte.

Iar voi, asistentelor, ce stați aici așa, țepene și inutile? turui Hemlatha mai departe, în vreme ce-și punea halatul steril și o pereche nouă de mănuși, fiindcă nu mai avea timp să se spele. Voi nu puteați să-i spuneți ceva? Soră-șefă?

Sora-șefă se uită în pământ.

– Cu cât timp în urmă s-au oprit sunetele cardiace fetale? Și care era ritmul cardiac fetal?

– Totul s-a petrecut prea repede. Noi...

– Oh, taci odată, Stone. Unul dintre voi să-mi răspundă clar. Altfel, tăceți cu toții. Tensiunea acum?

– Aproape șaizeci.

– Unde-i sângele? Am de-a face doar cu surzi și cu tâmpiți? Răspundeți-mi!

Spitalul nu avea o bancă de sânge. Dacă erau norocoși, găseau în frigider cel mult un litru. Rudele pacienților ezitau să doneze sânge. Hema insistase la un moment dat pe lângă soțul unei bolnave să doneze sânge pentru ea, dar omul refuzase categoric. Când ea îi spusese că, dacă situația ar sta invers, femeia ar dona, fără îndoială, pentru el, soțul replicase: „N-o cunoașteți pe femeia mea. Abia așteaptă să crăp ca să-mi ia vacile și pământul." De nenumărate ori, ea, Ghosh, Stone și sora-șefă donau sânge și le rugau pe unele dintre asistente să procedeze la fel. Cel puțin

o dată pe an, Ghosh își lua mașina și-i aducea pe membrii echipei lui de crichet să doneze sânge.

– Nu s-a gândit nimeni la sânge? întrebă Hema din nou. Cine nu are treabă aici să meargă imediat să doneze! E una dintre noi, pentru numele lui Dumnezeu! Duceți-vă! Nu, nu și tu, Stone! Pune-ți mănușile, omule, ce naiba! Fă-te util! Care era ritmul cardiac fetal?

Stagiara nu-și dezlipea privirea de pe registru, îngrozită la gândul de a dona sânge și neîndrăznind să ridice ochii. Din câte știa, nimeni nu *încercase* măcar să afle ritmul cardiac al fătului. Toți fuseseră preocupați exclusiv de mamă. Fata bară cu o linie cuvintele „Cezariană recomandată", pe care ea însăși le scrisese, bănuind că nu erau de bun augur pentru sora-șefă. Nu era o consolare nici să-l vadă pe dr. Stone stând încremenit, cu privirea în pământ, ca un câine care nu-și ascultase stăpânul: instinctele îi spuneau s-o șteargă rapid, dar era conștient în același timp că cea mai mică mișcare n-ar face decât să-i agraveze pedeapsa.

Hema vedea că fața sorei Mary Joseph Praise își pierdea orice culoare. Avea pleoapele pe trei sferturi închise și privirea încețoșată, acum nefocalizată – o privire care mult prea des era un semn prevestitor al morții.

– Tensiunea?

– N-o mai simt...

– Nu contează, pune sânge, toarnă puțin iod aici, să începem!

Deschise cutia sterilă cu instrumentarul, luă scalpelul și tăie pielea – nu mai era timp nici pentru sterilizare – cu o incizie verticală sub ombilic. Și încă nu-i venea să creadă nici ce făcea, nici pe cine opera.

O parte a ei se așteptase ca sora Mary Joseph Praise să se ridice imediat și să protesteze. Însă nu se auzi decât bufnitura unui trup căzând și, când se întoarse, o văzu pe sora-șefă prăbușită pe podea.

CAPITOLUL 8
OAMENII DE LA MISSING

– Stăpânirea trupului.

Aceasta fusese primele cuvinte ale sorei-șefe când își revenise. Își pierduse cunoștința timp de cel mult cinci secunde. Toți erau în aceleași poziții ca mai înainte, însă acum se uitau în jos, la ea. Stagiara dădu fuga s-o ajute. În ciuda protestelor Hemei, sora-șefă se propti în genunchi, se agăță cu mâinile și izbuti să se așeze pe taburet.

– *Nu* plec! strigă ea.

Erau prea ocupați ca să mai stea s-o contrazică.

Ședea lângă planșa pe care era imobilizat brațul drept al sorei Mary Joseph Praise; în sfârșit, în vână i se scurgea sânge dintr-un flacon. Sora-șefă se aplecă spre mâna aceea, studiindu-i degetele. Nu voia să vadă ce făceau doctorii, cu mănușile lor înroșite, în pântecele sorei. Încă se simțea ametită.

În vreme ce îi masa degetele pentru a potoli tremurul propriilor ei mâini, cuvintele îi veniră în minte pe neașteptate: „Unelte ale Domnului". Sora Mary Joseph Praise avea degete frumoase, moi și subțiri, fiecare dintre ele amintind de o delicată sculptură. Chiar și nemișcate sugerau o agilitate deosebită. Ale ei, dimpotrivă, erau de un alb făinos, cu încheieturile mari și roșii, de parcă cineva ar fi bătut-o la palme; excrescențele acelea erau roadele vârstei, ale muncii, ale săpunurilor caustice și ale soluțiilor de

sterilizare – principalele unelte ale profesiei ei. Ridurile și cutele din palme nu aminteau de altceva decât de dragostea ei pentru pământul etiopian și despre disponibilitatea ei de a săpa, de a planta și de a plivi laolaltă cu Gebrew. El era paznic, grădinar, om bun la toate și preot, și considera că sora-șefă nu avea de ce să-și murdărească mâinile.

Acum, sora-șefă simțea cum tot trupul i se zguduia. „Doamne, poți să mă iei la tine", spuse în sinea ei, „dar mai stai puțin, până ce termină ei, fiindcă nu vreau să le distrag iar atenția." Cât de tare jinduia la o ceașcă de cafea din plantele cultivate chiar de ei, pe pământul de la Missing! Îi plăcea senzația aceea zgrunțuroasă pe care i-o dădeau boabele măcinate cu piatra de moară și felul în care lunecau pe gât în jos, ca niște alice mărunte. Italienii lăsaseră în urma lor pasiunea pentru *macchiato* și espresso, astfel că în fiecare cafenea din Addis Abeba te puteai delecta cu aceste băuturi. Sorei-șefe nu-i trebuia însă așa ceva. Cafeaua de la Missing, preparată în modul tradițional, asta îi dădea ei putere să reziste toată ziua și de ea avea nevoie acum.

Lacrimi i se scurseră în cutele din colțurile gurii. „Una dintre dragele mele dragi", își spuse ea, „fiica pe care n-am putut-o avea niciodată, acum, însărcinată..." De atâtea ori aici, la Missing, sora-șefă aflase taine de nerostit, dezvăluite de vreo boală cumplită. Perspectiva morții avea puterea de a scoate la lumină, pe neașteptate, trecutul, astfel încât să formeze cu prezentul o uniune păcătoasă. „Dar, Doamne", strigă în sinea ei, „ai fi putut să ne ferești de asta! Ai fi putut s-o ferești pe ea!"

În vreme ce-i mângâia mâna, sora-șefă se gândi la ceea ce o îndemnase pe sora Mary Joseph Praise să hotărască să-și ascundă trupul sub veșmântul călugăresc ori sub masca și halatul din clinică. Orice ar fi fost nu funcționase. Acoperirea nu făcuse decât să scoată și mai tare în evidență puțina carne trupească expusă. Atunci când un chip era atât de frumos, cu buzele atât de pline, nici chiar un văl nu-i putea suprima senzualitatea.

La câțiva ani după sosirea sorei Mary Joseph Praise, sora-șefă își spusese că ar trebui să renunțe amândouă la veșmântul monahal. Guvernul etiopian închisese o școală misionară americană din Debre Zeit fiindcă ar fi încercat să facă prozeliți. Sora-șefă avea de condus un spital, nu era treaba ei să convertească suflete, și hotărâse că ar fi o idee bună să renunțe la rasa albă. Dar când o văzuse pe sora Mary Joseph Praise ieșind din sala de operații nr. 3 în fustă și în bluză, simțise nevoia să dea fuga și s-o acopere cu un cearșaf. W.W. Gonafer, laborantul de la Missing, care stătea alături de sora-șefă, o văzuse și el pe tânăra călugăriță în haine laice. Încremenise ca un ogar care a găsit vânatul, un val de roșeață întinzându-i-se de la gulerul cămășii până la rădăcina părului, de parcă poftele carnale i-ar fi circulat prin trup odată cu sângele. Și sora-șefă decisese că, la Missing, călugărițele își vor păstra veșmântul alb.

O exclamație scurtă, scoasă de Hema ori poate de Thomas Stone, o readuse în prezent. Ridică brusc capul și, fără să vrea, se uită... Ceea ce văzu o făcu să se scuture, temându-se că va leșina din nou. Își trase capul între umeri, închise ochii și își sili mintea să se îndrepte pe alte făgașuri...

Sora-șefă nu își luase ca model în viață un sfânt, cineva pe care să-l invoce acum, la nevoie. Să se gândească la Sfânta Caterina de Siena bând puroiul invalizilor...? Oh, cât de dezgustător i se părea! Pentru ea, asemenea purtări nu erau altceva decât un tip de slăbiciune continentală, și își pierdea răbdarea când auzea de idile celeste, de stigmate și de palme sângerânde. Cât despre Sfânta Tereza din Avila... mă rog, nu avea nimic împotriva ei. N-o deranja adulația pe care o resimțea sora Mary Joseph Praise față de Tereza, dar în secret era de acord cu doctorul Ghosh, specialistul în medicină internă de la Missing, care susținea că celebrele viziuni și extazuri ale sfintei probabil că nu fuseseră altceva decât accese de isterie. Ghosh îi arătase sorei-șefe fotografii pe care Charcot, faimosul neurolog francez, le făcuse pacientelor sale isterice de la spitalul Salpêtrière din Paris. Charcot era de părere că respectivele

halucinații își aveau originea în uter – *hystera*, în limba greacă. Pacienții săi, numai femei, adoptaseră posturi zâmbitoare provocatoare, i se păreau sorei-șefe – pe care Charcot le denumise „Răstignirea" și „Beatitudinea". Cum putea cineva să zâmbească în fața paraliziei sau a orbirii? *La belle indifférence*, iată cum numise Charcot fenomenul.

Dacă avusese și ea viziuni, sora Mary Joseph Praise nu era omul care să vorbească despre ele. În unele dimineți părea nedormită, avea obrajii aprinși și mergea parcă plutind, ca și cum picioarele ei ar fi depus eforturi pentru a rămâne lipite de pământ. Poate că așa se explicau stăpânirea de sine și seninătatea ei atunci când lucra umăr la umăr cu Thomas Stone, un om care, în ciuda tuturor calităților lui, se dovedea prea puțin încurajator cu cei care trudeau alături de el.

Credința sorei-șefe avea un caracter mai pragmatic. Nutrea în suflet dorința de a ajuta. Și cine avea mai mare nevoie de ajutor decât cei bolnavi și suferinzi, cu mult mai mult aici decât în Yorkshire? De aceea venise în Etiopia, cu aproape o viață de om în urmă. Fotografiile, amintirile și cărțile pe care le adusese cu ea dispăruseră în toți acești ani sau fuseseră rătăcite. Nu-și făcuse niciodată griji din cauza asta. La urma urmei, orice Biblie era la fel de bună ca alta. Iar obiectele de strictă necesitate erau și ele ușor de înlocuit: setul de croitorie, acuarelele, hainele.

Dar ajunsese să prețuiască lucrurile impalpabile: poziția pe care o dobândise în orașul acesta, în care pentru toată lumea era „sora-șefă", chiar și pentru ea însăși, inventivitatea pe care și-o descoperise și care îi permisese să închege un spital cu o atmosferă plăcută – un fel de paradis est-african, cum îi spunea ea – dintr-o droaie dezorganizată de clădiri rudimentare, precum și micul grup alcătuit din medicii pe care îi reunise și care, în timp, deveniseră dragii ei dragi. Cordonul ombilical care o legase de Societatea Ordinului Pruncului Sfânt și de Misiunea Sudanului Interior se uscase și căzuse. Și ea, și dragii ei dragi erau acum prizonieri autoexilați la Missing.

Missing nu era numele corect, firește, și din când în când sora-șefă mai încerca să le atragă oamenilor atenția, să-i învețe să spună „Mi-si-*u-ne*" în loc de „Missing". Dar adevărul e că în anul acela nu se mai numise nici măcar Missing, ci fusese ori Memorialul Basel, ori Memorialul Baden (se vedea nevoită să consulte hârtia lipită pe birou, pentru a fi sigură), nume primite în cinstea vreunei biserici generoase din Elveția sau din Germania. Baptiștii din Houston ofereau donații mari, însă nu se preocupau de numele spitalului. Doctorului Ghosh îi plăcea să spună că spitalul lor putea lua la fel de multe forme ca un zeu hindus. „Într-o zi oarecare, numai sora-șefă știe unde lucrăm, dacă ne aflăm în Clinica Tennessee Baptistă ori în clinica Texas Metodistă, așa că cine mă poate condamna dacă întârzii la treabă, când trebuie să mă dau jos din pat și să-mi *caut* locul de muncă?! O, soră-șefă, iartă-mă!" Da, prizonieri erau cu toții, își spuse sora-șefă acum, surâzând fără să vrea, oameni care nu prea puteau să-și aleagă colegii de celulă. Însă chiar și pentru Ghosh, fără îndoială una dintre cele mai bizare creații ale Domnului, ea simțea o afecțiune maternă, dar și îngrijorarea aceea pe care ți-o stârnește un copil neastâmpărat.

Sora-șefă oftă și auzi cu surprindere cuvintele revărsându-se, simțind cum ceilalți din sala de operații se întorc și se uită la ea. Abia atunci își dădu seama că buzele ei rosteau de zor rugăciuni. De când împlinise cincizeci de ani, sesizase de câteva ori asemenea discrepanțe și disonanțe între gândurile și acțiunile ei, iar acum erau din ce în ce mai dese. De pildă, în aceste momente cât se poate de nepotrivite, mintea ei era ocupată să lipească imagini într-un jurnal mental. De ce? Când va avea ea ocazia să revadă toate aceste amintiri? La o cină aniversară? Pe patul de moarte? La porțile de mărgăritar[1] ale raiului? Renunțase cu mult timp în urmă să se mai gândească la asemenea lucruri. Tatăl ei, un miner

[1] Nume dat în unele denominații creștine căii prin care se pătrunde în împărăția cerului. Expresia este inspirată din descrierea Noului Ierusalim din Apocalipsa. (n.red.)

care obișnuia să se piardă în alcool și în întunecimile tunelurilor subterane, făcuse o pasiune pentru cuvintele acestea, „porțile de mărgăritar". Rostite de el, păreau a fi poreclа unei femeiuști ușuratice, una dintre multele care se interpuseseră între el și îndatoririle sale conjugale.

De un lucru era însă cât se poate de sigură sora-șefă: imaginea pe care o zărise cu câteva clipe în urmă, când ridicase ochii fără să vrea, era una pe care n-avea s-o uite niciodată. Fiindcă iată ce se întâmplase: o rază de soare se ivise deodată de după un nor și, prin cine știe ce potrivire de anotimp și de altitudine, căzuse drept pe fereastra cu sticlă mată a sălii de operații nr. 3. Albă și tremurândă, fusese reflectată de sticlă, de metal, de faianță, și exact atunci Hema sau Stone, ori cine o fi fost, scosese o exclamație sonoră care o făcuse pe sora-șefă să ridice capul. Și în clipa aceea îi văzuse pe toți aplecați ca hienele deasupra unui leș, uitându-se în abdomenul deschis al sorei Mary Joseph Praise, cercetând conținutul lui scandalos. Văzuse raza de lumină croindu-și drum printre coate și șolduri și apoi căzând drept pe uterul gravid al sorei Mary Joseph Praise, care ieșea, umflat, din tăietura însângerată, ca o obscenitate pe limba unui sfânt. O masă de sânge negru-albăstrui – un hematom – întindea ligamentul lat al uterului și lucea în lumină ca oștile cerești. Sora-șefă simțise că aceasta fusese de la bun început intenția soarelui, aceea de a-i găsi pe cei nenăscuți. *Ne-am văzut într-o lumină nouă. Măștile ne-au căzut.* Da, era genul acela de eveniment care putea fi numit „miracol" – numai că nimic nu se *întâmplase*, de fapt. Legile naturii nu fuseseră suspendate (lucru care, după părerea sorei-șefe, era o condiție strict necesară pentru săvârșirea miracolelor). Dar era ca și cum locul gemenilor, atât pe tărâmul celest, cât și pe cel pământesc, fusese bine stabilit încă dinainte de naștere și știa că nimic – nici măcar parfumul familiar al eucaliptului, nici imaginea frunzelor lui înfipte într-o nară, nici răpăitul ploii pe acoperișul de tablă ondulată și nici mirosul visceral al unui abdomen proaspăt deschis – nimic nu avea să mai fie vreodată la fel.

CAPITOLUL 9
CE ÎȚI CERE DATORIA

Hema mânuia bisturiul de parcă ar fi mânat-o focul. Nu avea timp să oprească sângerările și, în orice caz, acestea erau foarte reduse acolo unde lucra, ceea ce nu prevestea nimic bun. Deschise peritoneul și poziționă rapid retractoarele pentru a ține depărtate marginile incizici. Uterul ieși afară. Și, o clipă mai târziu, sub privirile ei, păru să se umfle și să devină luminos... Îngheță o clipă, până ce-și dădu seama că soarele pătrunsese deodată prin fereastra mată și luminase masa de operație. În toți anii de când era la Missing, nu-și amintea să se mai fi întâmplat vreodată așa ceva.

Așa cum se temuse, uterul avea o ruptură laterală. Sângele umpluse ligamentul lat de pe o parte. Asta însemna că, după ce va scoate copiii, va trebui să facă o histerectomie de urgență, o misiune deloc ușoară în caz de graviditate, arterele uterine fiind răsucite, îngroșate și transportând jumătate de litru de sânge pe minut. Pentru a nu mai aminti de masivul cheag care lucea în lumină, crescând sub privirile ei și hlizindu-se la ea ca un Buddha surâzător, parcă spunându-i: „Hema, am deformat anatomia, disecția va fi una teribil de dificilă, toate punctele tale de reper deja au dispărut. Dar îndrăznește, cum să nu?"

Hema credea în numerologie. Iar în afară de numele unei persoane, nimic nu era mai important decât cifrele. „Ce e cu ziua

de azi?" se întrebă ea. „E ziua a douăzecea a lunii a noua. Nici un șapte și nici un patru... Avionul aproape că s-a prăbușit, un copil și-a rupt piciorul... Eu i-am strivit «podoabele» unui francuz... Ce mai urmează deci?"

Lovi cu o foarfecă degetele lui Stone.

– Oprește-te!

Tot bâjbâia la un vas care supura, când ea avea nevoie de retracție.

Făcu o incizie în uter și încercă să scoată geamănul aflat în partea de sus, și totuși cu capul în jos, răsturnat. Acesta ar fi ieșit al doilea dacă nașterea ar fi decurs normal, însă acum avea să fie întâiul născut. Ciudat însă, geamănul, cu mâna proptită în obraz, nu mișca.

Lărgi incizia uterină. Aplică sucțiune pe gura copilului. Și trase brusc aer în piept, atât de tare, încât masca îi intră în gură, fiindcă văzuse care era problema.

Copiii erau uniți în dreptul capului. Un tub scurt, cărnos, trecea de la creștetul unuia la al celuilalt, un tub mai îngust și puțin mai întunecat la culoare decât cordoanele ombilicale. Erau legați unul de altul, însă exista o ruptură în conexiunea aceasta, una căscată, provocată, fără îndoială, de bâjbâielile lui Stone cu cranioclastul. Și prin această ruptură, puținul sânge din trupurile celor doi copii se scurgea afară.

„Te rog, Doamne, fă să fie un singur vas de sânge, și acela mic! Să nu fie în el creier, meninge, vreun ventricul, vreo arteră cerebrală, lichid cerebrospinal, ori mai știu eu ce!" Și Hema le spuse cu glas tare, lui Stone, tuturor din sală, lui Dumnezeu și gemenilor care, dacă urmau să supraviețuiască, aveau să fie, probabil, irevocabil afectați de decizia ei:

– Ar putea avea convulsii în clipa în care tai tubul. Unul dintre gemeni ar putea sângera complet, iar celălalt ar putea să primească brusc un aflux de sânge. Ar putea face meningită...

Era o tehnică pe care chirurgii o foloseau atunci când se vedeau nevoiți să ia decizii dificile: gândește cu glas tare, adresându-i-te

asistentului, fiindcă s-ar putea ca astfel să-ți clarifici tu însuți opțiunile. Și, teoretic, îi ofereai asistentului timpul necesar pentru a-ți atrage atenția asupra eventualului raționament greșit – deși ea nu avea de gând să țină seama acum de opiniile celui responsabil de greșeala asta. Era nevoie de o decizie înțeleaptă, pentru a nu greși din nou. Fiindcă de multe ori *a doua* greșeală, făcută în graba de a o corecta pe prima, era cea care pecetluia soarta pacientului.

– N-am de ales, adăugă ea. Trebuie să tai.

Aplică cleme pe tub, la ieșirea acestuia din fiecare craniu. Invocă numele zeului Shiva, își ținu răsuflarea și tăie deasupra fiecărei cleme, pregătindu-se sufletește pentru ceva teribil.

Nu se întâmplă nimic.

Legă cioturile. Tăie cordonul ombilical și scoase primul copil, un băiat. I-l întinse stagiarei în halat, cu mănuși în mâini, care aștepta aproape. Bebelușul nu fusese afectat de intervențiile tatălui său. Apoi îl scoase pe celălalt, tot un băiat, un geamăn identic, al cărui scalp fusese rănit de cuțitul lui Stone și al cărui craniu ar fi fost strivit dacă nu ar fi sosit ea la timp.

Ambii copii erau mici, de cel mult un kilogram și jumătate. Fără îndoială, nu ajunseseră la termen. Prematuri cu o lună, poate chiar mai mult. Nici unul nu plângea.

Distrasă de scurgerea abundentă din uterul fragil al sorei Mary Joseph Praise, Hema își întoarse atenția de la copii înapoi spre mamă.

– Cât e tensiunea arterială? întrebă, privind mai întâi spre asistenta Asqual, apoi spre fața sorei Mary Joseph Praise.

Anestezista, cu albul ochilor sclipind ca porțelanul, clătină din cap. Chipul cu trăsături frumoase al sorei Mary Joseph Praise părea acum umflat, lipsit de viață.

– Mai mult sânge! Pentru numele lui Dumnezeu! Dați-i-l!

În vreme ce robotea în cavitatea abdominală, aplatizată acum, Hemlatha își aminti că, atunci când îi întinsese cel de-al doilea copil, remarcase cu mirare că stagiara stătea tot acolo, încremenită,

ținându-l pe primul în brațe, cu o expresie goală pe chip. Dar nu avea timp să-și facă griji pentru asta. Odată ce copiii erau afară, datoria ei de obstetrician era aceea de a-și îndrepta toată atenția asupra sorei Mary Joseph Praise; datoria ei era față de mamă.

CAPITOLUL 10

Dansul lui Shiva

Noi, cei doi bebeluși încă fără nume, nou-veniți, nu respiram. Dacă majoritatea nou-născuților întâmpină viața în afara uterului cu un țipăt puternic, noi am venit pe lume cu cel mai trist cântec dintre toate: cântecul mut al copiilor născuți morți. Brațele noastre nu erau strânse la piept, mâinile nu ne erau încleștate în pumni. Eram moi și fără vlagă, ca două plătici rănite.

Iată legenda nașterii noastre: gemeni identici aduși pe lume de o călugăriță care a murit în travaliu, cu tată necunoscut – posibil, și totuși greu de imaginat, Thomas Stone. Legenda a crescut, înflorind odată cu trecerea timpului și, mereu respusă, noi detalii au ieșit la lumină. Dar, privind înapoi acum, după cincizeci de ani, știu că încă lipsesc unele amănunte.

După ce contracțiile au încetat, l-am tras pe fratele meu înapoi în pântece, ferindu-l din calea sulițelor și acelor care se năpusteau asupra lui pe unica noastă ieșire firească. Atacurile s-au oprit. Și apoi îmi amintesc – chiar cred că îmi amintesc – vocile înăbușite și zornăitul cuțitelor de afară. În vreme ce salvatorii se apropiau de noi, îmi aduc aminte de lumina orbitoare și de degetele puternice care mă trăgeau. Sfâșierea tăcerii și a întunericului, zarva asurzitoare de afară erau copleșitoare, încât aproape că am ratat clipa în care am fost separați fizic unul de celălalt, când cordonul

care îmi unea capul cu cel al lui Shiva a dispărut. Încă mai simt șocul acelei despărțiri. Chiar și acum, lucrul la care mă gândesc cel mai des nu este acela că zăceam acolo fără suflare, nemișcat în ligheanul de aramă, venit pe lume fără a fi însă viu. Nu, îmi amintesc doar separarea de Shiva. Dar să ne întoarcem la legendă.

Stagiara a pus cei doi copii într-un lighean de aramă în care se colecta, de obicei, placenta și i-a dus la fereastră. Apoi a notat în registrul de nașteri: *Gemeni japonezi uniți la nivelul capului, dar acum separați.* În graba ei de a se face utilă, uitase complet de ABC-ul oricărei nașteri: căi aeriene, respirație și circulație. Se gândea doar la ceea ce citise cu o seară înainte privitor la ieterul nou-născuților și la rolul pozitiv al luminii soarelui. Învățase fragmentul acela pe de rost. Își dorea să fi citit și despre gemenii japonezi (cuvântul „siamezi" nu-i venea deloc în minte) ori despre asfixia sugarilor, dar n-o făcuse. Citise doar despre ieter. Dar în clipa când lăsă ligheanul jos își dădu seama că, pentru ca lumina soarelui să aibă efect, era necesar ca bebelușii să fie vii, iar aceștia nu erau. Durerea și rușinea îi înrăutățiră starea de confuzie. Așa că plecă de lângă ei.

Gemenii zăceau față în față, simțind pe piele atingerea galvanică a ligheanului de aramă. În registru, stagiara trecuse cuvintele „asfixie albă" pentru a le descrie paloarea cadaverică.

Razele soarelui, care inundaseră încăperea cu câteva clipe în urmă, căzură acum pe lighean. Arama avea o strălucire portocalie. Moleculele ei începură să vibreze. *Prana* din ea trecu prin pielea translucidă a gemenilor, pătrunzându-le în carnea pufoasă.

Hemlatha reteză ligamentele late și pensă arterele uterine, rugându-se ca, în măcelul acela însângerat, să nu prindă de fapt în cleme ureterele și să provoace un blocaj renal.

– Repede, repede, repede! exclamă ea, simțindu-se tentată să-l plesnească pe Stone peste frunte, nu peste degete. Retrage aici cum trebuie, omule!

Îl urmări privind spre capul sorei Mary Joseph Praise, care se clătina precum acela al unei păpuși din cârpe, în vreme ce anestezista trăgea de brațul ei, în încercarea de a găsi o altă venă. Înlăcrimată și pierdută în durerea ei, sora-șefă îi mângâia cealaltă mână.

În cele din urmă, când Hema aruncă uterul, cu pense cu tot, într-un vas, nu văzu nici o pulsație în aorta abdominală. Mâinile ei, ferme până atunci, începură să-i tremure în vreme ce umplea o seringă cu adrenalină, atașându-i apoi un ac de nouă centimetri. Ridică sânul stâng al sorei Mary Joseph Praise, ezită o clipă, invocă din nou numele Domnului și apoi înfipse acul printre coaste, în inimă. Trase pistonul înapoi și un vălurel de sânge cardiac se ivi în seringă. „Niciodată, atunci când a fost necesar să recurg la adrenalină pe inimă, n-a funcționat", își spuse Hema. „Nici măcar o dată. Poate o fac doar pentru a-mi da mie însămi de știre că pacientul a murit. Dar trebuie să fi funcționat undeva, cândva, la cineva. Altfel, de ce-am mai învăța procedura?"

Hemlatha se mândrea cu capacitatea ei de a fi metodică în cazuri de urgență, păstrându-și sângele rece. Dar își înăbuși un suspin acum, în vreme ce aștepta cu mâna dreaptă cufundată în abdomenul sorei Mary Joseph Praise, cu palma în jos, deasupra coloanei vertebrale, sperând să simtă o zvâcnire în aortă, o pulsație sub degetele ei. Nu putea uita că încerca să repornească tocmai inima scumpei sore și că viața acesteia i se scurgea printre degete. Fuseseră legate una de alta prin soarta comună a două femei din India aflate într-o țară străină. Conexiunea dintre ele cobora până în vremea în care lucraseră la Spitalul General Guvernamental din Madras, chiar dacă pe atunci nu se cunoșteau. Faptul că împărtășiseră aceeași geografie, același peisaj al amintirilor le transformase într-un fel în surori, în membre ale aceleiași familii. Iar acum Hema vedea cum mâinile surorii ei se învinețeau, cum unghiile i se înnegreau la bază, iar pielea îi căpăta o nuanță ternă. Era mâna unui cadavru, iar cea care i-o ținea în palmele ei era sora-șefă, care stătea cu capul plecat, de parcă ar fi dormit.

Hema aşteptă mai mult decât ar fi aşteptat în alte circumstanţe. Trecu o vreme înainte să spună, cu vocea tremurând:

– Ajunge. Am pierdut-o.

În liniştea care se aşternuse în sala de operaţii, primul născut, cel care scăpase de perforarea craniului, îşi făcu simţită prezenţa. Izbi cu mâinile în marginea ligheanului de aramă. Şi lovi cu călcâiul stâng, stârnind un dangăt înăbuşit. Apoi, dacă tot ieşise cu bine din pântecele acela muribund, întinse ambele braţe spre cer şi, o clipă mai târziu, către fratele lui.

Aici sunt, vesti el. *Să uităm de dacă, de parcă, de cum şi pentru ce. Înţeleg situaţia şi circumstanţele şi, la vremea potrivită, vom analiza detaliile, în primul rând naşterea şi copulaţia, şi moartea – astea sunt datele elementare, dacă stai să judeci bine... M-am născut, o dată e de-ajuns. Ajutaţi-mi fratele. Uitaţi-vă! Aici! Veniţi repede! Ajutaţi-l!*

Hemlatha răspunse chemării lui, rostind „Shiva, Shiva", invocând numele divinităţii ei personale, zeul pe care ceilalţi îl considerau a fi Distrugătorul, dar despre care ea credea că este totodată un zeu al transformării, cel care poate face ca un lucru bun să se nască din ceva cumplit. Mai târziu, avea să spună că îşi închipuise despre gemeni tot ce poate fi mai rău. Unul dintre ei avea capul însângerat, şi apoi mai era şi problema tubului de carne care îi legase unul de celălalt, şi Dumnezeu ştie câte mai suferiseră înainte să-i scoată ea din uter. Dar presupusese că sora-şefă ori stagiara, ori amândouă se vor ocupa să-i readucă la viaţă în vreme ce ea lucra asupra mamei, deşi îşi amintea că o văzuse pe cea dintâi şezând nemişcată.

Stagiara încremeni când auzi nou-născutul care revenise la viaţă pe la spatele ei, contrazicându-i cele mai elementare supoziţii de ordin clinic. Copilul nu mai era alb, ci roz, şi *nu avea* icter. Celălalt era vineţiu ca un ou de măcăleandru, nemişcat şi tăcut, de parcă ar fi fost crisalida lepădată din care se ivise cel care plângea. Auzindu-i plânsul, sora-şefă sări de pe taburet. Privirea ei era limpede pentru stagiară: o considera un caz lipsit de orice

speranță. Hemlatha îl luă în primire pe geamănul care nu mișca, în vreme ce sora-șefă se grăbi să-l spele pe celălalt.

Fratele care respira privi în jur din ligheanul de aramă. Ochii lui micuți, de nou-născut, cercetau încăperea, încercând să înțeleagă ce vedeau în jur.

Iată-l acolo pe bărbatul pe care toți îl credeau tatăl, un tip alb, înalt și vânjos, părând pierdut în lumea lui. Mâinile tatălui erau nefiresc de albe din cauza talcului care i se lipise de ele după ce-și scoase mănușile. Își ținea degetele împreunate, într-o postură împărtășită deopotrivă de chirurgi, preoți și penitenți. Ochii albaștri îi erau adânciți în orbite, sub streașina unei frunți care uneori îi conferea o expresie pătimașă, dar care în această zi îl făcea să pară insipid. Din penumbra streșinei țâșnea tăișul lung al nasului, un nas ascuțit, potrivit cu profesia posesorului său. Buzele îi erau subțiri și drepte, parcă trasate cu rigla. De fapt, tot chipul lui era alcătuit numai din linii drepte și colțuri, care se uneau în bărbia de forma unei lanțete, ca și când ar fi fost tăiată dintr-un singur bloc de granit. Părul îi era pieptănat cu cărare pe dreapta, una care își avea originile în copilărie, când fiece folicul îi fusese îmblânzit de pieptene, pentru a ști exact în ce direcție să se îndrepte. În creștet era tuns inegal, de parcă, după ce ar fi cerut „Scurt la ceafă și în părți" și i s-ar fi făcut pe plac, s-ar fi ridicat de pe scaun și ar fi plecat, în ciuda protestelor frizerului. Era genul acela de față hotărâtă și încăpățânată, care, cu părul prins în codiță la spate și cu un ochean la ochi, nu ar fi fost nelalocul ei pe puntea unui vas de război englezesc. Exceptând, desigur, șuvoiul de lacrimi care i se scurgea pe obraji.

Și de pe chipul acela ud de lacrimi, un glas se făcu auzit:

– Cum rămâne cu Mary? întrebă el, surprinzându-i pe toți cei prezenți, fiindcă fusese tăcut atât de mult timp.

Silabele rostite măsurat erau un fitil cu aprindere întârziată.

– Îmi pare rău, Thomas. E prea târziu, replică Hemlatha în vreme ce curăța faringele nou-născutului, suflându-i apoi aer în plămâni cu mișcări rapide, aproape disperate.

Iritarea îi dispăruse din glas, locul ei fiind luat de mila pentru Stone. Îi aruncă o privire fugară, peste umăr.

Un sunet sfâșietor răsună de pe buzele lui Stone – urletul unei minți rătăcite. Fusese un observator pasiv și un asistent inutil încă de la sosirea Hemei. Acum făcu un salt înainte și înhață un scalpel de pe tava cu instrumente. Puse o mână pe pieptul sorei Mary Joseph Praise. Hemlatha își spuse că ar trebui să-l oprească, dar decise că nu era prudent să se apropie prea mult de un individ cu un cuțit în mână.

Stone ridică sânul sorei Mary Joseph Praise. Mottoul acelor pionieri ai resuscitării, The Royal Humane Society, îi răsună în minte: *Lateat scintillula forsan* – o scânteie firavă ar putea fi încă ascunsă undeva.

Împinse sânul în sus și într-o parte. Sub bisturiul său, o tăietură roșie se căscă între a patra și a cincea coastă. Mai trase o dată cu bisturiul peste incizie, și încă o dată, până ce trecu de mușchi. Dacă mai devreme fusese neîndemânatic, acum avea mișcările unui om care nu își permitea să ezite. Tăie cartilagiile care uneau cele două coaste de stern. Depărtă coastele și privi incredul în vreme ce mâna lui fără mănușă dispăru în cavitatea caldă a pieptului ei. Dădu la o parte plămânul buretos. Acolo, sub degetele lui, ca un pește mort într-un coș de răchită, se afla inima sorei Mary Joseph Praise. O strânse, mirat de dimensiunile ei, fiindu-i aproape imposibil s-o cuprindă cu palma. În același timp, îi ceru anestezistei să continue să-i insufle aer în plămâni, să nu se oprească.

Mâna lui dreaptă era îngropată în toracele ei, dar privirea îi rămăsese fixată pe sânul stâng al sorei, pe care îl ținea într-o parte cu mâna stângă. Sânul era ferm, tare, nicidecum ca inima, lunecoasă și moale. Văzu umbre albăstrui ivindu-se pe fața ei – o nuanță pe care tenul ei măsliniu nu ar fi trebuit s-o poată căpăta.

Abdomenul îi coborâse, cu pielea zbârcită, ca un balon dezumflat, iar cele două jumătăți erau căscate ca o carte al cărei cotor cedase.

– Doamne? Doamne? Doamne?! striga Stone cu fiecare presare a inimii, invocând un Dumnezeu la care renunțase și în care nu credea.

Dar sora Mary Joseph Praise credea, se trezea înaintea zorilor pentru a-și face rugăciunile și rostea altele seara, înainte de a se culca. Fiecare clipă din viața ei și fiecare zi din calendar fuseseră pline de aspecte divine și nici o bucățică de mâncare nu intra în gura ei fără binecuvântarea Domnului. *Să faci din viața ta ceva bun și frumos pentru Dumnezeu.* Chiar dacă niciodată nu înțelesese deviza asta, Thomas Stone o respectase, fiindcă reprezenta acea trăsătură care o adusese în sala de operații și o făcuse să-l ajute cu tratatele lui. De aceea striga acum numele Domnului, fiindcă, dacă exista un Dumnezeu, ei bine, Dumnezeu îi datora al naibii de mult un miracol slujitoarei lui devotate, sora Mary Joseph Praise. Altfel, Dumnezeu nu era decât un farsor nerușinat, așa cum bănuise el întotdeauna.

– Dacă vrei să cred, Doamne, îți mai dau o șansă.

Ușile sălii de operații se deschiseră larg.

Toate privirile se întoarseră spre cel care intră.

Dar era numai Gebrew cu ochii lui mari, preot, slujitor al lui Dumnezeu și paznic. În bolul acoperit pe care îl ținea în mână erau *injera* și *wot*, iar mirosul lor se suprapuse peste cel de placentă, sânge, lichid amniotic și meconiu. Gebrew șovăia să intre în acest *sanctum sanctorum*. Ținea vasul cu mâncare în față, deși nu era sigur că acesta era ingredientul care putea salva situația. Ochii aproape că-i ieșiră din orbite când o văzu, pe altarul din această încăpere sacră, pe sora Mary Joseph Praise spintecată ca un miel jertfit, cu mâna lui Stone în pieptul ei. Începu să tremure. Așeză mâncarea pe podea, se lăsă pe vine lângă unul dintre pereți, își scoase mătăniile și începu să se roage în timp ce se legăna.

Stone își reluă eforturile.

– Îți cer un miracol și îl vreau acum! declară el, în vreme ce trupul i se clătina în față și-n spate.

Continuă să maseze chiar și atunci când inima îi devenise ca o piftie în mână, dar acum striga de-a binelea.

– Pâini și pești afurisiți... Lazăr... leproși... Moise și Marea Roșie.

Litania lui Gebrew în străvechea limbă giiz părea să țină isonul cuvintelor lui Stone, ca și cum etiopianul i-ar fi tradus spusele, fiindcă prin părțile acelea de lume Dumnezeu n-ar fi știut engleza.

Stone își ridică privirea în tavan, pregătit să-l vadă despicându-du-se și un înger coborând să rezolve lucrurile acolo unde chirurgii și preoții dăduseră greș. Dar nu zări decât un păianjen negru atârnând de un fir, privind cu ochii lui compuși scena sinistră de dedesubt. Umerii lui Stone se prăbușiră și, cu toate că mâna lui se afla încă în toracele sorei Mary Joseph Praise, acum abia dacă o mai mângâia. Suspina greu și lacrimile îi picurau pe trupul ei. Capul i se plecă în față, cu fruntea sprijinită pe brațele care încă se aflau pe pieptul ei. Nimeni nu îndrăznea să se apropie de el. Rămăseseră încremeniți văzându-l pe chirurg înfrânt, complet distrus.

Într-un târziu, el ridică privirea, zărind parcă pentru prima dată faianța verzuie care acoperea pereții până la jumătate, ușa batantă verde ce dădea spre autoclavă, vitrina cu instrumente, uterul însângerat cu colierul lui de pense hemostatice înfășurat în prosopul verde, placenta neagră-albăstruie alături, pe masa de disecție, și ferestrele mate, în nuanța jadului, filtrând lumina soarelui. Cum îndrăzneau toate lucrurile astea să mai existe, dacă Mary nu mai era?

În clipa aceea, privirea îi căzu asupra gemenilor, care nu se mai aflau în patul lor de aramă; atunci văzu nimbul de lumină portocalie care îi învăluia. În mod inexplicabil, ambii copii erau

vii, al doilea era la fel de rozaliu acum ca primul, aveau ochi strălucitori, iar unul dintre ei părea că îl scrutează pe el.

– Oh, nu, nu, nu! exclamă el cu o voce jalnică. Nu! Nu *ăsta* e miracolul pe care l-am cerut!

Când își retrase mâna din pieptul surorii Mary, se auzi un gâlgâit. Ieși din sală.

Și se întoarse cu o mătură cu coadă lungă. Dădu jos păianjenul de pe tavan și apoi, cu călcâiul, îl strivi pe pardoseală.

Sora-șefă înțelese că era pornit pe blasfemii. Pentru el, păianjenul era Dumnezeu, pe Dumnezeu îl omorâse astfel.

– Thomas, spuse Hemlatha folosindu-i prenumele care, pe buzele ei, avu o sonoritate stranie acolo, în sala de operații nr. 3, unde întotdeauna păstrau un ton oficial.

Ambii copii erau acum în brațele Hemei, spălați, cu căile respiratorii curățate și înfășați în pături moi. Cel în țeasta căruia Stone încercase să înfigă pintenul aspirase puțin lichid amniotic, dar părea să-și fi revenit; pe rana de la cap avea un pansament mare. La celălalt copil se vedea doar ciotul tubului de carne care îl legase de fratele său, un ciot suturat cu fir pentru cordonul ombilical.

Hemlatha constatase că băieții își puteau mișca membrele, nici unul nu avea strabism, și păreau să vadă și să audă.

– Thomas, spuse din nou, apropiindu-se, dar el se crispă. Și se întoarse cu spatele. Nu voia să se uite.

Omul acesta pe care crezuse că-l cunoștea bine, alături de care lucrase vreme de șapte ani, stătea acum cocârjat, de parcă ar fi avut gută.

„Asta", își spuse ea, „e durere viscerală." Oricât de furioasă fusese pe el, intensitatea durerii și a rușinii lui o mișca acum. „În toți acești ani", continuă ea să-și spună, „ar fi trebuit să ne dăm seama că el și Sora formau o pereche perfectă. Poate că, dacă i-am fi încurajat, s-ar fi conturat ceva. De câte ori n-am văzut-o asistându-l în sala de operații, lucrând la manuscrisele lui, luând notițe pentru el în clinică? De ce am presupus că nu era nimic

alteeva între ei? Ar fi trebuit să întind mâna peste masă și să-i altoiesc una. Ar fi trebuit să țip la el: «Nu fi orb! Uită-te la ce ți oferă femeia aceasta! Uită-te cât de mult te iubește! Cere-o în căsătorie! Însoară-te cu ea! Convinge-o să renunțe la veșmântul călugăresc, să-și renege jurămintele. E limpede că dăruirea ei se îndreaptă mai întâi spre tine.» Dar nu, Thomas, n-am spus nimic din toate astea fiindcă, la fel ca toți ceilalți, am crezut că ești incapabil de mai mult. Cine ar fi crezut că inima ta ascunde atâta simțire? Acum îmi dau seama. Da, acum îi avem pe acești doi copii care stau mărturie pentru sentimentele din inimile voastre."

Cele două ghemotoace din brațele ei o îmboldiră să continue, fiindcă erau, la urma urmei, copiii lui, deși nici chiar acum, când gândea asta, nu-i venea să creadă că era adevărat. Fără îndoială, el nu va încerca să nege. Iar ea nu putea fugi de acest moment, trebuia neapărat să deschidă subiectul. Cine altcineva să vorbească în numele celor doi copii? Stone era un neghiob care o pierduse pe unica femeie din lume creată pentru el. Acum însă, îi fuseseră dăruiți doi fii. Și toți cei de la Missing aveau să strângă rândurile în jurul lor. El nu avea să ducă nicidecum lipsă de ajutor.

Se mai apropie puțin de el.

– Ce nume le vom pune bebelușilor?

Vocea îi trăda nesiguranța.

Stone păru că n-o aude. După o vreme, repetă întrebarea. El își împinse brusc bărbia spre ea, ca pentru a-i spune să le pună ce nume vrea.

– Te rog să-i iei din fața ochilor mei, șopti încet, pe un ton foarte blând.

Se întoarse cu spatele la copii, uitându-se din nou la sora Mary Joseph Praise. Așadar, nu observă că vorbele lui căzură asupra Hemei ca stropii de ulei încins. Nu văzu flăcările de mânie care-i țâșniră din ochi. Hema îi interpretase greșit intențiile, și el pe ale ei.

Stone ar fi vrut să fugă, dar nu de copii, și nici de responsabilitate. Misterul, caracterul *imposibil* al existenței lor era cel care-l făcea să le întoarcă spatele. Nu se putea gândi decât la sora Mary Joseph Praise. Nu se putea gândi decât la felul în care își ascunsese ea sarcina, așteptând... nimeni nu știa ce. Ca răspuns la întrebarea Hemei, i-ar fi fost simplu să spună: „De ce mă întrebi pe mine? Nu știu mai multe decât tine despre asta." Doar că avea certitudinea aceea, ca un spin în măruntaie, că totuși, cumva, *era* responsabil, deși nu-și amintea nici cum, nici când, nici unde.

Sora Mary Joseph Praise zăcea fără suflare, eliberată de povara celor două vieți pe care le purtase în pântece, ca și când acesta ar fi fost unicul ei rost pe pământ. Sora-șefă îi coborâse pleoapele peste ochi, însă ele nu voiau să stea închise. Ochii aceia întredeschiși și uitătura lor goală subliniau violent realitatea morții ei.

Stone îi aruncă o ultimă privire. Voia să și-o amintească nu ca pe sora Mary Joseph Praise, nu ca pe asistenta lui, ci ca pe femeia căreia ar fi trebuit să-i declare dragostea lui, ca pe femeia pe care ar fi trebuit s-o iubească și cu care ar fi trebuit să se însoare. Voia ca imaginea sinistră a cadavrului ei să i se întipărească în minte. Trăise până atunci doar pentru muncă, muncă și numai muncă. Era singurul domeniu în care se simțea împlinit, singurul lucru pe care i-l dăruise sorei Mary Joseph Praise. Dar acum, munca îl trădase.

Vederea rănilor ei îl făcea să se rușineze. Ele nu aveau să se mai vindece, să formeze cicatrici și apoi să se estompeze pe trupul ei. *El* va purta cicatricea. Nu știuse să trăiască decât într-un singur fel, iar asta îl costase. Dar ar fi fost gata să se schimbe pentru ea, dacă ea i-ar fi cerut-o. S-ar fi schimbat. Dacă ea ar fi știut. Acum, ce mai conta?

Se întoarse din nou să plece, privind în jur ca pentru a-și întipări în memorie locul acela în care își cizelase și își rafinase arta, locul pe care îl dotase așa cum avusese el nevoie și pe care îl considerase adevăratul lui cămin. Privi și absorbi totul, fiindcă

ştia că nu se va mai întoarce niciodată. Fu surprins s-o zărească din nou pe Hema în spatele lui, şi încă o dată vederea ghemotoacelor din braţele ei îi stârni repulsie.

– Stone, gândeşte-te la asta, spuse ea. Întoarce-mi mie spatele dacă vrei, fiindcă eu nu am nevoie de tine. Dar nu le întoarce spatele acestor copii. A doua oară n-am să te mai întreb.

Ţinând micile poveri în braţe, Hema aşteptă răspunsul lui. Stone era pe punctul de a-i vorbi cu sinceritate, de a-i spune totul. În ochii lui se citeau durerea şi nedumerirea. Ceea ce nu se vedea însă era fie şi doar o urmă de recunoaştere a unei legături cu cei doi copii. El vorbi ca un om care tocmai a primit o lovitură în cap:

– Hema, nu înţeleg cine... ce caută ei aici... de ce a murit Mary.

Ea aşteptă. Stone dădea târcoale unui adevăr care ar fi putut ieşi la iveală dacă ea ar fi aşteptat. Ar fi vrut să-l înhaţe însă de urechi şi să-l scuture ca să îi smulgă adevărul acela din el.

Într-un târziu, Stone îi întâlni privirea, refuzând să se uite la copii, iar cuvintele pe care le rosti nu erau cele pe care ar fi vrut ea să le audă.

– Hema, nu vreau să-i mai văd niciodată.

Ultimele ei zăgazuri se frânseră. Clocotea de mânie pentru copii, înfuriată fiindcă el părea să creadă că era singurul care pierduse ceva.

– Ce-ai spus, Thomas?

Stone îşi dădu seama, probabil, că lupta tocmai începuse.

– Ei au ucis-o, replică. Nu vreau să-i văd.

„Deci aşa stau lucrurile", îşi spuse Hema. „Aşa ieşim unii din viaţa celorlalţi." Gemenii scâncirăîn braţele ei.

– Dar ai cui sunt ei? Nu cumva ai tăi? Şi atunci, nu tu ai ucis-o?

Gura i se deschise, o mască a durerii. Nu avea un răspuns, aşa că se întoarse să plece.

– M-ai auzit, Stone! *Tu* ai ucis-o! repetă Hema, ridicând vocea atât de tare, încât să acopere orice alt sunet.

El se chirci, biciuit de cuvintele ei. Ei îi plăcea. Nu simțea milă pentru el – pentru un om care nu voia să-și recunoască propriii copii. Stone împinse atât de tare ușa batantă, încât aceasta scârțâi în semn de protest.

– Stone, tu ai ucis-o! strigă Hema în urma lui. Sunt copiii tăi!

Stagiara întrerupse tăcerea care se așternuse. Încerca să anticipeze, așa că deschise o tăviță cu instrumente pentru circumcizie și își puse mănuși. Singurul lucru pe care sora-șefă îi permitea să-l facă nesupravegheată era să folosească ghilotina pentru prepuț.

Dar, în loc s-o laude, Hema se răsti la ea:

– Dumnezeule, fată, dar nu crezi că micuții ăștia au trecut deja prin destule? Sunt prematuri! Încă n-au scăpat de pericol. Peste toate astea vrei să le mai retezi și cocoșelul?... Dar tu? Tu ce-ai făcut în tot timpul ăsta, eh? Trebuia să ai grijă de capătul prin care mănâncă, nu de cel prin care fac pipi!

Hema legăna gemenii, încântată de răsuflarea lor, de zâmbetele lor liniștite, atât de deosebite de obișnuitele fețișoare anxioase, panicate, ale nou-născuților. Mama lor zăcea moartă în aceeași încăpere, tatăl lor dăduse bir cu fugiții, dar ei nu știau nimic din toate astea.

Sora-șefă, Gebrew, anestezista și toți cei care se mai aflau acolo plângeau lângă trupul Sorei. Vestea ajunsese la infirmiere și la slujnice, iar acum un bocet funerar, un țipător *lulululululululu* ascuțit, răsuna în inima spitalului. Și tânguirea avea să mai continue câteva ore.

Chiar și stagiara începu să vădească primele semne ale unui simț clinic solid. În loc să facă eforturi pentru a părea ceea ce nu era, plângea acum pentru Soră – unica asistentă care o înțelesese cu adevărat. Pentru prima dată, stagiara îi privea pe cei doi copii

nu ca pe simpli „fetuși" ori „nou-născuți", ci ca pe doi copii orfani, la fel ca ea însăși, copii de compătimit. Lacrimile îi curgeau pe obraji. Trupul i se frânse, de parcă apretul s-ar fi scurs nu numai din hainele ei, ci și din oase. Spre uluirea ei, sora-șefă se apropie și îi cuprinse umerii cu brațul. Pe chipul acesteia se citea nu doar durere, ci și spaimă. Cum se va descurca Missing fără Sora? Sau fără Stone? Fiindcă, fără îndoială, el nu avea să se mai întoarcă, asta era limpede.

Hemlatha se izolă de plânsetele din jur în vreme ce legăna copiii. Apoi începu să îngâne un cântec, iar inelele de la gleznă prinseră să-i zornăie încet, ca niște castaniete, când își muta greutatea de pe un picior pe altul. Resimțea și ea, la fel de acut ca toți ceilalți, pierderea sorei Mary Joseph Praise, și totuși i se părea că era îndemnată – poate chiar de Sora însăși – să-și îndrepte întreaga atenție, în aceste clipe, către cei doi copii. Gemenii respirau ușor, cu degetele desfăcute, lipite de obraji. Își aveau locul în brațele ei. Cât de frumoasă și de oribilă poate fi viața, își spuse ea. Prea oribilă pentru a o numi, simplu, tragică. Viața este mai mult decât tragică. Sora Mary, mireasa lui Hristos, părăsise lumea în care abia ce adusese doi copii.

Hema se gândi la Shiva, divinitatea ei personală, spunându-și că unica reacție rațională în fața nebuniei vieții în acest al treizecilea an al existenței sale era aceea de a cultiva un fel de nebunie interioară, de a se lansa în dansul smintit al lui Shiva, de a imita zâmbetul rigid, artificial, al lui Shiva, de a se roti și de a-și flutura cele șase brațe și șase picioare pe ritmul unei melodii interioare, al răpăitului de tobe. *Tim-taga-taga, tim-taga-taga, tim-taga...* Hema se mișca încetișor, cu genunchii îndoiți, bătând din călcâie și apoi călcând pe vârful piciorului, în armonie cu muzica din mintea ei.

Cei care se aflau în sala de operații nr. 3 o priveau de parcă ar fi înnebunit, însă ea continuă să danseze chiar și în timp cei ei spălau cadavrul, dansă ca și când mișcările ei minimaliste ar fi fost varianta prescurtată a unui dans mult mai amplu, mai

cuprinzător, mai nesăbuit, unul care ar fi unit lumea întreagă, salvând-o de la dispariție.

Gânduri ridicole îi treceau prin minte în timp ce dansa: noul ei Grundig, buzele lui Adid și degetele lui lungi, bufnitura sorei-șefe când se prăbușise, senzația respingătoare a testiculelor francezului, dar și satisfacția resimțită la vederea roșeții care i se așternuse pe față, Gebrew cu pene de găină lipite de piele. Ce călătorie... ce zi... ce nebunie, mult mai mult decât tragică! Ce să faci altceva, decât să dansezi, să dansezi, doar să dansezi...

Era surprinzător de grațioasă și de agilă, unduirile Bharatnatyam ale gâtului, capului și umerilor fiindu-i deja automate, sprâncenele ridicându-i-se și coborând, ochii fulgerând într-o parte și-n alta spre marginile orbitelor, picioarele mișcându-i-se, cu un surâs rigid întipărit pe față – și toate astea în vreme ce ținea bebelușii în brațe.

Afară, lumina pălea, iar leii din cuștile de lângă Monumentul Sidist Kilo[1] începură să ragă de foame și de nerăbdare, în așteptarea hălcilor de carne pe care îngrijitorul avea să le arunce printre zăbrele. La poalele Munților Entoto, hienele îi auziră și se opriră din înaintarea lor către marginea orașului, trei pași înainte și unul înapoi, lașe și oportuniste. În palatul său, împăratul punea la punct o vizită oficială în Bulgaria și poate în Jamaica, unde avea adepți – rastafarienii, care adoptaseră acest apelativ pornind de la numele lui anterior încoronării, Ras Teferi, și care îl credeau Dumnezeu (o idee care nu l-ar fi deranjat la supușii săi, dar care, venind de undeva de departe și din motive pe care nu le înțelegea, îi stârnea o anumită suspiciune).

Ultimele patruzeci și opt de ore îi schimbaseră irevocabil viața Hemei. Ținea în brațe doi nou-născuți care se uitau pieziș la ea

---

[1] Monument din Addis Abeba, în memoria victimelor masacrului fascist de la 19 februarie 1937 (Masacrul „Graziani"). Se află în piața cu același nume, în apropierea Grădinii Zoologice Imperiale. (n.red.)

din când în când, ca pentru a-și confirma sosirea, norocul. Ea se simțea amețită, aeriană parcă. „Am câștigat la loterie fără a cumpăra măcar un bilet", își spuse ea în gând. „Bebelușii aceștia mi-au astupat o gaură în inimă pe care nici măcar nu știam că o am."

Dar exista un pericol în analogia asta: auzise ea de un hamal de la Gara Centrală din Madras care câștigase sute de mii de rupii și, drept urmare, viața îi fusese tulburată în așa măsură, încât în scurt timp omul se întorsese la muncă. Atunci când câștigi, deseori pierzi, ăsta e adevărul. Nu există o monedă capabilă să îndrepte un spirit strâmb ori să deschidă o inimă închistată, un suflet egoist – și aici se gândea la Stone.

Thomas Stone se rugase pentru un miracol. Și prostovanul nu înțelesese că acești doi bebeluși erau, într-adevăr, miracole. Erau miracole obstetrice, fiindcă supraviețuiseră atacurilor lui. Hema hotărî că numele geamănului care respirase primul va fi Marion. Marion Sims, avea să-mi spună ea mai târziu, era un medic din Alabama care revoluționase chirurgia ginecologică. Era considerat părintele obstetricii și al ginecologiei, un fel de sfânt protector al acestui domeniu medical. Botezându-mă cu numele lui, îl cinstea și îi mulțumea totodată.

– Și Shiva, de la Shiva, spuse ea privind spre copilul cu perforația circulară în scalp, cel care respirase mai târziu, cel pentru salvarea căruia făcuse eforturi, un copil aproape mort până ce invocase ea numele zeului Shiva, moment în care bebelușul luase prima gură de aer.

– Da, Marion și Shiva.

Ataşă și „Praise" la ambele nume, în amintirea mamei lor.

Și, în final, fără tragere de inimă, aproape ca și când și-ar fi adus aminte în ultimul moment, fiindcă nu poți fugi de propriul-ți destin și fiindcă el nu trebuia să scape basma curată, adăugă și numele nostru de familie, numele bărbatului care tocmai părăsise încăperea: Stone.

PARTEA A II-A

Atunci când un drug
intră într-o gaură,
creează un alt suflet
care va fi ori un drug,
ori o gaură.

A Patra Lege a Mișcării enunțată de Newton (așa cum au formulat-o Marii Domni Seniori ai Colegiului Creștin din Madras în timpul inițierii/tachinării lui A. Ghosh, Pilangiu Junior, Lotul 1938, St. Thomas Hall, blocul D, Tambaram, Madras)

CAPITOLUL II

DESPRE LIMBAJUL DE LA CĂPĂTÂIUL BOLNAVULUI ȘI CEL DIN DORMITOR

În dimineața nașterii celor doi gemeni, doctorul Alki Ghosh s-a trezit în apartamentul său, în uguitul porumbeilor pe pervazul geamului. Păsările îi apăruseră și în visul în care stătea din uriașul copac banyan din fața casei în care copilărise, în India. Încercase să tragă cu ochiul la nunta care se desfășura înăuntru, dar nu reușise nici măcar după ce păsările șterseseră ferestrele cu aripile lor.

Acum, că se trezise, numai vechiul banyan din curtea comună mai părea aievea. Ramurile lui erau susținute de rădăcini aeriene ca niște stâlpi, care, pentru ochii lui de copil, păreau să fi țâșnit din pământ îndreptându-se în sus, nu invers. De neclintit în fața musonilor și a arșițelor verii, copacul acela îi fusese protector și îndrumător. Unitatea militară de lângă St. Thomas Mount, la periferia Madrasului, era plină de progenituri ale militarilor și ale lucrătorilor de la căile ferate, iar asta îi convenea de minune unui copil fără tată – mai cu seamă unuia a cărui mamă era prea distrusă de moartea soțului pentru a le mai fi de vreun folos copiilor. Anand Ghoshe, un bengalez din Calcutta, fusese trimis la Madras de Căile Ferate Indiene. Își întâlnise viitoarea soție, fiica anglo-indiană a șefului de gară din Perambur, la o serată dansantă la care se dusese într-o doară. Nici una dintre cele două

familii nu se arătase de acord cu căsătoria lor. Cuplul avusese doi copii, mai întâi o fată, apoi un băiat. Micul Abhi Ghoshe avea doar o lună când tatăl lui murise răpus de hepatită. Cu timpul, devenise un puștan descurcăreț, amator de distracții, gata să ia viața în piept. La majorat, renunțase la e-ul din coada numelui de familie, fiindcă i se părea de prisos, ca o aluniță. În primul an de școală medicală, îi murise mama. Sora lui și soțul acesteia se depărtaseră de el, supărați că locuința primită de la armată îi revenise lui. Sora lui îi explicase clar că el nu mai exista pentru ea și, cu timpul, Abhi se convinsese că era adevărat.

Dimineața era momentul din zi în care Ghosh resimțea cel mai puternic absența Hemei de la Missing. Bungalow-ul ei, ascuns de gardul viu, se afla la o aruncătură de băț de al lui, însă acum era înțesat și tăcut. Ori de câte ori ea pleca în concediu în India, viața lui devenea insuportabilă, fiindcă se temea că se va întoarce măritată.

La aeroport, înainte de plecarea ei, abia se stăpânise să nu-i spună: „Hema, hai să ne căsătorim", însă știa că ea și-ar fi dat capul pe spate și-ar fi izbucnit în râs. Îi plăcea s-o vadă râzând, dar nu pe seama lui, așa că își înghițise cererea în căsătorie.

– Zevzecule! replicase ea înainte de a se îmbarca, atunci când o întrebase încă o dată dacă avea de gând să se vadă cu potențiali miri. De când mă cunoști tu pe mine? De ce îți tot închipui că am nevoie de un mire în viața mea? O să caut o mireasă pentru *tine*, asta o să fac! Fiindcă tu ești cel obsedat de căsătorie.

Pentru Hema, gelozia lui era mica lor glumă personală: Ghosh se juca de-a pretendentul ei (sau cel puțin așa credea ea), iar Hema își interpreta rolul respingându-l.

Dacă ar fi știut ea cât de tare îl chinuiau imaginile care îl asaltau, nepoftite: Hema în sari de mireasă, împovărată cu un colier de monede de aur... Hema așezată lângă un ginerică hidos, ambii cu ghirlande înfășurate la gât, ca jugul pe un bivol...

– Foarte bine, dă-i drumul! Ce-mi pasă mie?! exclamă el cu glas tare, de parcă ea s-ar fi aflat în cameră cu el. Dar întreabă-te dacă el te poate iubi așa cum te iubesc eu. Ce rost a mai avut atâta educație, dacă îi permiți tatălui tău să te mâne din spate ca pe o vacă dusă la taurul lui Brahma?

Îi veni în minte imaginea unui penis bovin. Oftă.

De data asta, când plecarea Hemei păruse inevitabilă, Ghosh procedase diferit: fără a spune nimănui, expediase formulare de aplicare pentru un post de intern în America. Într-adevăr, avea treizeci și doi de ani, dar încă nu era prea târziu să ia totul de la capăt. Faptul că trimisese plicul îi dăduse impresia că era stăpân peste propriul lui destin, impresie accentuată atunci când spitalul Cook County din Chicago îi telegrafiase cu mesajul că îi va trimite un voucher pentru biletul de avion. Scrisoarea și contractul nu-i atenuaseră grijile în legătură cu Hema, însă îi îngăduiseră să se simtă mai puțin neajutorat.

Din bucătărie, Ghosh auzi bufnituri violente: Almaz scotea apă din Mussolini.

– Pentru numele Domnului, fii blândă! îi strigă, așa cum făcea aproape în fiecare zi.

Mașina de gătit avea trei ochiuri, însă cuptorul voluminos de dedesubt, care amintea de burdihanul unui anume dictator căzut în dizgrație, era cel care îi atrăsese porecla. Pe una dintre laturile ei era încastrat un bazin metalic și, ori de câte ori mașina de gătit era în funcțiune, apa se încălzea automat. Almaz bombăni ceva, cum că trebuia să taie lemne și apoi să facă focul în Mussolini – și toate astea, pentru ce? Ca să prepare o ceașcă din praful ăla de cafea puturos, pentru *getta*?! (Dimineața, Ghosh prefera cafeaua instant în locul fierturii etiopiene semisolide.) Dar pentru el nu era atât de prețioasă cafeaua, ci apa fierbinte cu care să se îmbăieze.

Își trase pătura peste cap, în vreme ce Almaz se împleticea spre baie, cărând cazanul din care ieșeau aburi.

– Piele de *banya*! mormăi ea în amharică.

Amharica era singura limbă pe care o vorbea, însă Ghosh bănuia că femeia înțelegea engleza mai bine decât lăsa impresia. După ce goli cazanul în cadă, își termină gândul:

– Trebuie să fie tare bolnavă, de trebuie spălată așa, în fiecare zi. Ce nenoroc că *getta* nu are piele de *habesha*[1]. Ar rămâne curată fără să fie nevoie de atâta săpuneală.

Fără îndoială, Almaz fusese la biserică în dimineața asta. Când Ghosh venise în Etiopia, în vreme ce mergea pe strada Menelik, o femeie de pe celălalt trotuar se oprise și făcuse o plecăciune în direcția lui, iar el fluturase mâna spre ea. De-abia mai târziu își dăduse el seama că ea se plecase de fapt în fața bisericii de vizavi. Trecătorii își plecau capetele când ajungeau în fața unei biserici, îi sărutau zidul de trei ori, se închinau și de-abia apoi plecau mai departe. Dacă erau curați, puteau intra, altfel, rămâneau pe celălalt trotuar.

Almaz era înaltă, cu pielea de culoarea scoarței de stejar și cu fața în formă de scut. Ochii ei ovali aveau colțurile aplecate spre puntea nasului, ceea ce dădea privirii ei o nuanță pasională, ademenitoare. Bărbia pătrată contrazicea însă mesajul lor, iar această tușă de androginie îi atrăgea priviri admirative. Avea mâini mari, însă frumos modelate, șolduri late și fese ce formau un soi de proeminență încăpătoare, pe care Ghosh credea că ar fi putut ține în echilibru o ceașcă și o farfurioară.

Avea douăzeci și șase de ani când venise la Missing, în chinurile facerii, însărcinată în nouă luni, cu obrajii roșii de mândrie fiindcă pe *acest* copil îl adusese până la termen, spre deosebire de ceilalți, care nu se prinseseră în pântecele ei. În cursul vizitelor prenatale la clinică, practicantele notaseră de două ori în fișa ei SCFA (sunete de cord fetal auzite). Dar în ziua travaliului, Hema auzise doar liniște. La examinare constatase că „bebelușul"

---

[1] Termen generic pentru „etiopian" și „eritreean", care elimină distincția dintre diferitele triburi și proclamă unitatea lor ca popor al aceleiași regiuni (n.red.)

era un uriaș fibrom uterin și că SCFA nu fuseseră altceva decât un răpăit sec în creierul vreunei stagiare.

Almaz refuzase să accepte diagnosticul.

– Uite! exclamase ea, scoțându-și la vedere un sân umflat și storcând din el un jet de lapte. Ar putea o țâță să facă asta dacă n-ar exista un copil de hrănit?

Da, o țâță putea să facă asta, și multe altele, dacă posesoarea ei credea că era adevărat. Fusese nevoie de trei luni fără nici un semn real de travaliu și de o radiografie care arăta că nu exista un craniu de copil, o coloană vertebrală, pentru ca Almaz să recunoască adevărul. La operație, pe care femeia o acceptase într-un târziu, Hema fusese nevoită să extirpe atât fibromul, cât și uterul pe care îl cotropise. Cei din orașul Sabatha încă o mai așteptau pe Almaz să revină cu copilul. Ea însă nu se putuse întoarce. Rămăsese și devenise una dintre cei de la Missing.

Ghosh o auzi pe Almaz întorcându-se în bucătărie, zăngănind o ceașcă și o farfurioară. Aroma cafelei îl făcu să scoată nasul de sub pătură.

– Mai dorești ceva? întrebă ea, studiindu-l.

Da, trebuie să te anunț că plec de la Missing. Serios. N-o pot lăsa pe Hema să mă joace ca pe o marionetă. Dar nu spuse asta. Clătină doar din cap. Știa că Almaz înțelegea intuitiv ce efect avea absența Hemei asupra lui.

– Yesus Christos, te rog iartă-l pe acest păcătos, care noaptea trecută s-a dedat la băut, rosti ea în vreme ce se apleacă să ia o sticlă de bere de sub pat.

Din păcate, Almaz era într-o dispoziție de evanghelizare, iar Ghosh avea impresia că trage cu urechea la conversația ei personală cu Dumnezeu. „Ce idee nefericită fusese aceea de a da Biblia pe mâna oricui altcuiva în afara preoților", își spuse el. În felul acesta, fiecare devenise predicator.

– Binecuvântați fie Sfântul Gavriil, Sfântul Mihail și toți ceilalți sfinți, continuă ea în amharică, încrezătoare că el înțelegea, căci m-am rugat ca stăpânul meu să fie un om nou, să se dezbare într-o zi de obiceiurile lui de *dooriye*, dar am greșit, Sfinția Ta.

Termenul *dooriye* îl determină pe Ghosh să replice. Însemna „nătărău", „destrăbălat", „depravat", și îl duru să-l audă.

– Ce-ți dă ție dreptul să-mi vorbești în felul ăsta? exclamă el, deși nu era chiar atât de înfuriat pe cât răzbătea din vocea lui.

Era pe punctul de a adăuga „Ce, ești soția mea?", dar își înăbuși cuvintele. Spre nemărginita lui rușine, el și Almaz avuseseră relații intime de două ori în decursul anilor, și în ambele ocazii fusese beat. Ea se întinsese pe spate, ridicase bazinul, desfăcuse picioarele, mormăind în vreme ce șoldurile ei intrau în ritm cu ale lui, dar nu mai mult decât mormăia cu privire la cafea sau la apa fiartă. El își zisese că, pentru Almaz, mormăitul era deopotrivă limbajul plăcerii și al suferinței. Când terminaseră, ea oftase, își trăsese fusta în jos și întrebase „Mai dorești ceva?", după care plecase, lăsându-l singur cu sentimentul lui de vinovăție.

O aprecia fiindcă nu se folosea de aceste două episoade împotriva lui. Dar ele îi dăduseră permisiunea să-l cicălească, să ridice tonul mormăitului. Asta era prerogativa ei, dar sfinții să-i ajute pe toți ceilalți care i se adresau în același fel; Almaz îl apăra pe el, bunurile și reputația lui cu gura și deopotrivă cu pumnii și cu picioarele, dacă era nevoie. Uneori, el avea impresia că era proprietatea ei.

– De ce mă cicălești așa? o întrebă el, cu o voce mai calmă.

Știa că nu va avea niciodată curajul să-i dea această veste.

– Cine a zis că vorbeam cu tine? replică Almaz.

Dar când rămase singur, văzu cele două aspirine de pe farfurioară, alături de cafea, și inima i se topi. „Marea mea alinare", își spuse Ghosh, doar pentru a suta oară de când sosise în Etiopia, „a venit întotdeauna de la femeile de aici." Țara în sine îl luase complet prin surprindere. În ciuda ilustrațiilor pe care le văzuse în *National Geographic*, nu fusese deloc pregătit pentru acest tărâm muntos, învăluit în cețuri. Frigul, altitudinea, trandafirii sălbatici, copacii înalți, totul îi reamintea de Coonoor, o așezare de deal din India, pe care o vizitase cândva în copilărie. Maiestatea Sa Imperială o fi fost o personalitate excepțională ca alură și atitudine, însă Ghosh descoperise că supușii săi aveau aceleași

trăsături fizice. Nasul ascuțit, parcă sculptat, și ochii plini de viață îi plasau undeva între persani și africani, cu părul creț al acestora din urmă și cu pielea de culoare mai deschisă a celor dintâi. Rezervați, excesiv de convenționali și deseori morocănoși, se mâniau ușor, văzând pretutindeni insulte la adresa orgoliului lor. Cât despre teoriile conspirației și cel mai crunt pesimism, fără îndoială că etiopienii stăpâneau piața în domeniu. Dar odată ce treceai dincolo de aceste caracteristici superficiale, descopereai oameni foarte inteligenți, ospitalieri, iubitori și generoși.

– Îți mulțumesc, Almaz! strigă Ghosh, dar ea se prefăcu că nu-l aude.

În baie, o durere ascuțită la urinare îl obligă să-și întrerupă jetul.

– Parcă m-aș da pe tobogan pe lama unui brici, folosindu-mi ouțele drept frână, murmură el, cu lacrimi în ochi.

Oare cum îi ziceau francezii? *Chaude pisse*, dar asta era departe de a descrie simptomele lui. Motivul misterioasei iritații să fie cumva lipsa de utilizare? Sau o piatră la rinichi? Ori mai degrabă, așa cum bănuia el, o inflamație a canalului de evacuare a urinei? Penicilina nu avusese nici un efect asupra problemei respective, care ba se agrava, ba se atenua. Încercase să identifice cauzele, petrecând ore întregi studiindu-și la microscop urina proprie și pe cea a altor bărbați cu simptome similare, de parcă ar fi fost oala de noapte a profeților din vechime.

După prima lui legătură amoroasă în Etiopia (singura dată când nu folosise un prezervativ), apelase la metoda de teren a armatelor aliate pentru „profilaxia postexpunere", așa cum era numită în cărți: spală-te cu săpun și cu clorură de mercur, apoi aplică în uretră unguent pe bază de compus proteinic de argint și împinge-l pe toată lungimea canalului. Parcă era o penitență inventată de iezuiți. După părerea lui, „profilaxia" asta era una dintre cauzele senzației de arsură care apărea când și când, fiind mai intensă în unele dimineți. Oare câte alte metode verificate în timp erau la fel de inutile? „Când te gândești", își spunea

Ghosh, „la milioanele pe care armatele lumii le cheltuiesc pe asemenea «seturi» sau că, înainte ca Pasteur să descopere germenii patogeni, medicii ajungeau la duel contrazicându-se cu privire la meritele balsamului de Peru în comparație cu uleiul de catran pentru rănile infectate!" Ignoranța era la fel de dinamică precum cunoașterea și creștea în proporție egală. Și totuși, fiecare generație de medici își închipuia că ignoranța era caracteristica exclusivă a înaintașilor.

Nimic nu e mai eficient decât experiența personală în alegerea unei specializări, astfel că Ghosh devenise *de facto* specialistul în sifilis, venerologul, autoritatea supremă în materie de boli venerice. De la palat sau din ambasade, toate VIP-urile cu vreo afecțiune sexuală veneau să-l consulte pe el. Poate că cei din comitatul Cook, din America, vor fi interesați de experiența lui în domeniu.

După ce se îmbăie și se îmbrăcă, Ghosh străbătu cei două sute de metri până la clădirea ambulatoriului. Îl căuta pe Adam, preparatorul cu un singur ochi care, sub îndrumarea lui, devenise un diagnostician talentat. Dar Adam nu era prin preajmă, așa că se duse la W.W. Gonad, un tip cu multe titluri – laborant, tehnician al băncii de sânge, administrator adjunct – toate scrise pe ecusonul prins pe halatul lui alb, supradimensionat. Numele lui real și complet era Wonde Wossen Gonafer, însă el îl occidentalizase, transformându-l în W.W. Gonad[1]. Ghosh și sora-șefă se grăbiseră să-i atragă atenția asupra semnificației noului său apelativ, dar se dovedise că W.W. nu avea nevoie de explicații în acest sens. „Nu-i așa că englezii au nume ca domnul Strong, domnul Wright, domnul Head, domnul Carpenter, domnul Mason sau domnul Rich?[2] Ei bine, eu voi fi dl W.W. Gonad!

---

[1] Gonadă, glandă sexuală (n.tr.)

[2] În ordine, în limba engleză: Puternic, Muncitor, Cap, Dulgher, Zidar, Bogat (n.tr.)

El fusese unul dintre primii etiopieni pe care Ghosh îi cunoscuse îndeaproape. Fire aparent melancolică, era un tip ambiţios, iubitor de distracţie. Urbanizarea şi educaţia îi conferiseră o anume gravitate, un soi de politeţe exagerată, cu gâtul şi trunchiul înclinate, gata de plecăciune, conversaţia fiindu-i des presărată cu suspinele cuiva cu inima frântă. Consumul de alcool uneori îi exagera această caracteristică, alteori i-o anihila.

Ghosh îi ceru lui W.W. să-i facă o injecţie cu B12. Merita să încerce – la urma urmelor, chiar şi placebo avea un *oarecare* efect.

În vreme ce pregătea seringa, W.W. plescăi din limbă.

– Trebuie să ai grijă să foloseşti întotdeauna o metodă profilactică, doctore Ghosh, spuse el şi imediat adoptă o expresie vinovată, fiindcă nu era chiar omul potrivit pentru a da un asemenea sfat.

– Folosesc. După acea primă dată, n-am mai avut niciodată contact sexual fără cauciuc. Nu mă crezi? De-asta nu înţeleg ce-i cu senzaţia asta de arsură pe care o am în unele dimineţi. Dar tu, domnule? Tu de ce nu foloseşti prezervativul, W.W.?

Gonad purta pernuţe de înălţare la călcâie şi din această cauză avea un mers înclinat din bazin, ca de struţ. Îşi purta părul într-o coamă voluminoasă, în ceea ce avea să fie numit, mai târziu, stil afro. Acum îşi îndreptă spatele, lungindu-se până la cei 1,62 metri ai înălţimii lui, şi spuse pe un ton semeţ:

– Dacă aş vrea să fac dragoste cu o mănuşă de cauciuc, n-ar trebui să ies niciodată din spital pentru asta.

Dacă Ghosh ar fi ştiut de gravitatea situaţiei în care se afla în acele momente sora Mary Joseph Praise, în camera ei, ar fi dat fuga s-o ajute şi poate că i-ar fi salvat viaţa. Dar în momentul acela nimeni nu ştia încă nimic. Stagiara urma să-i trimită sorei mesajul lui Stone şi, când o făcu, nu se gândi să spună nimănui cât de rău îi era acesteia.

Ghosh făcu fără grabă câteva ture de salon împreună cu moaşa şi cu stagiarele. Le arătă celor mai noi stagiare o reacţie

alergică la sulfamidă și elimină fluidul ascitic din abdomenul unui bolnav de ciroză. Activitatea în ambulatoriu se întinse apoi pe aproape toată durata zilei, cu excepția unei prelegeri despre tuberculoză ținute în fața studentelor. Faptul că astfel era mereu ocupat îl ajuta să uite de Hema, care ar fi trebuit să se întoarcă deja de două zile. Nu-i venea în minte decât o singură explicație pentru întârzierea ei, una care îl deprima.

Spre sfârșitul după-amiezii, Ghosh urcă în mașină și plecă din incinta spitalului. Rată în acest fel cu doar câteva minute agitația care se stârni când Thomas Stone ieși din clădirea asistentelor cu sora Mary Joseph Praise în brațe.

Parcă în apropiere de Leul lui Iuda, un monument marcant al zonei de lângă gară. Sculptat în blocuri de piatră de un cenușiu închis, cu o coroană pătrată pe cap, leul cubist semăna cu o piesă din jocul de șah. Fantele ochilor de sub fruntea joasă priveau de-a latul piațetei. Sculptura conferea acestei zone a orașului un aer avangardist.

Ghosh intră în lumea cromată și lăcuită a lui Ferraro, unde o tunsoare costa de zece ori mai mult decât una la Jai Hind, frizeria indiană. Dar atmosfera de la Ferraro, cu ferestrele din sticlă givrată și firma sa specifică, în dungi albe și roșii, era revigorantă. Pereții cu oglinzi, salba de globuri luminoase, fotoliul din piele roșcată care avea mai multe manete și leviere cromate decât masa de operații de la Missing – toate astea nu le puteai vedea decât într-o firmă italiană.

Ferraro însuși, în halatul său de un alb imaculat, fără guler, era peste tot: în spatele lui Ghosh pentru a-l ajuta să-și dezbrace haina, alături de el, conducându-l spre fotoliu, și în fața lui, pentru a-i pune pelerina de protecție. Ferraro vorbea în italiană și n-avea nici o importanță că Ghosh înțelegea doar câteva cuvinte; conversația era mai degrabă un fel de muzică ambientală, nu necesita răspuns. Se simțea relaxat în prezența bărbatului ceva mai vârstnic. „Ferește-te de medicul tânăr și de frizerul bătrân", așa

era zicala, dar Ghosh era de părere că atât el, cât și Ferraro se aflau pe mâini bune.

Italianul fusese soldat în Eritreea înainte de a se face frizer la Addis Abeba. Dacă ar fi vorbit aceeași limbă, Ghosh ar fi avut multe să-l întrebe. I-ar fi plăcut să afle câte ceva despre epidemia de tifos din anii 1940, în timpul căreia un oficial italian cu minte strălucită decisese să trateze orașul întreg cu DDT pentru a scăpa de păduchi și de tifos. Oare cum rezolvaseră italienii problema bolilor venerice la soldații care nu se limitau cu nici un chip la cele șase italience din Asmara care erau, oficial, curvele companiei?

Se simți îndemnat să i se destăinuie lui Ferraro, să-i povestească despre gelozia care îi rodea sufletul, să-i spună că pleca din țară din cauza unei femei care nu-i lua dragostea în serios. Italianul scoase un ușor plescăit, de parcă ar fi intuit și problema, și genul ei. Înclinarea pe spate a scaunului era întotdeauna primul lui pas către găsirea unei soluții. Nici unul dintre ei nu bănuia că, în acel moment, inima sorei Mary Joseph Praise încetase să mai bată.

Ferraro înfășură cu mișcări delicate primul prosop fierbinte pe gâtul lui Ghosh. Când îl așeză și pe ultimul, lăsându-l pe doctor în întuneric, tăcu, plin de tact. Ghosh îl auzi mergând în vârful picioarelor spre locul în care își lăsase țigara și apoi suflând fumul.

„Dacă aș putea să am un valet, el ar fi omul potrivit", își spuse în sinea lui. Nici o clipă nu te puteai îndoi că acesta fusese destinul omului – să fie frizer. Instinctele îi erau perfecte, iar chelia, nesemnificativă.

Ghosh ieși din frizerie învăluit într-un nor de aftershave. La volan din nou, privi în jurul lui de parcă ar fi făcut-o pentru ultima dată: urcând panta abruptă pe Churchill Road, dincolo de Jai Hind, spre semafor, unde înainte să se aprindă lumina verde era necesar un echilibru fin între accelerație și ambreiaj. Coti la stânga, trecu de prăvălia cu mirodenii a lui Vanilal, pe lângă magazinul de țesături al lui Vartanian și opri la poștă.

Fetița leproasă care bătea această zonă frecventată de numeroși străini se transformase în adolescentă parcă peste noapte. Sânii ei obraznici împungeau prin *shama*, iar cartilajul nasului i se prăbușise, formând un nas lat. Ghosh îi puse o bancnotă de un birr în mâna ca o gheară.

Auzi zgomot de castaniete și se întoarse. Un *listiro*[1], cu capsule de sticle înfipte într-un cui pe cutia de pantofi, ridică ochii spre el. Ghosh așteptă rezemat de zidul oficiului poștal, alături de alți șase bărbați care fumau sau citeau ziarul, în vreme ce câțiva *listiro* lucrau ca albinele la pantofii lor. „Tot italienii sunt responsabili și pentru asta", își spuse el. Oamenii își lustruiau încălțările mai des decât se lustruiau pe ei înșiși, în baie.

Începuseră să cadă stropi de ploaie și coatele lustragiului se mișcau iute, ca niște pistoane. Pe ceafa băiatului, Ghosh zări un petic de piele albinoasă. Doar nu era gulerul lui Venus?! Atât de tânăr și deja cu cicatrice de sifilis vindecat? *Venereum insontium* – sifilisul „inocent contractat" – era încă prezent în manuale, deși Ghosh nu credea în așa ceva. Lăsând la o parte sifilisul congenital, în care mama era cea care infecta copilul încă nenăscut, el considera că orice caz de sifilis este contractat pe cale sexuală. Văzuse puști de cinci ani mimând în doi actul copulării și reușindu-le de minune.

O rupere de nori bruscă îl trimise în fugă în mașină. Ploaia alungă mantia de plictis care învăluise piața. Felinarele se aprinseră, reflectate de accesoriile cromate ale automobilelor în mișcare. Autobuzele Ambassa deveniră de un roșu aprins. Pe acoperișul clădirii Olivetti cu trei etaje (care găzduia totodată compania Pan-Am, Ristorante Venezia și firma Motilal Import-Exports), halba de neon se umplu cu bere aurie, își umflă spuma albă și se stinse, după care ciclul se reluă. Firma aceea stârnise senzație când fusese aprinsă prima dată. Indigenii desculți, care își mânau turmele de oi în oraș pentru festivalul

---

[1] Lustragiu (n.red.)

Meskel, se opriseră să urmărească spectacolul, iar rumegătoarele o luaseră razna, blocând traficul.

La barul St. George, ploaia se scurgea de pe umbrelele Campari pe asfalt. Înăuntru era plin de străini și de localnici care considerau că ambianța merita prețurile practicate. Ușile din sticlă nu lăsau să iasă în stradă aroma bogată de *cannoli*, *biscotti*, *cassata* cu ciocolată, cafea măcinată și parfum. Sunetul unui gramofon se împletea cu susurul vocilor, cu clinchetul ceștilor și al farfuriilor, cu scârțâitul scaunelor trase pe podea și cu zgomotul paharelor trântite pe mesele acoperite cu mușama.

Tocmai se așezase la bar, când zări în oglindă imaginea reflectată a lui Helen. Ședea la o masă în colțul îndepărtat. Era miopă, așa că probabil nu avea să-l vadă. Pielea ei albă contrasta cu părul, negru ca tăciunele. Nu-i acorda nici o atenție însoțitorului ei, care nu era altul decât doctorul Bachelli. Primul impuls al lui Ghosh fu acela de a pleca imediat, însă, cum chelnerul aștepta alături, ceru o bere.

– Doamne, Helen, ce frumoasă ești! murmură el pentru sine, studiindu-i imaginea în oglindă. La St. George nu existau animatoare, însă clientele stilate erau primite bine. Helen își ținea picioarele încrucișate sub fustă, iar pielea coapselor îi era albă ca frișca. Își amintea mușchii aceia generoși, care anihilau orice nevoie de o pernă de susținere. O aluniță pe maxilar adăuga o notă în plus eleganței ei. Dar de ce obișnuiau cele mai drăguțe fete de etnie mixtă – *killi*, așa cum li se spunea deseori, deși termenul era depreciativ – să afișeze aerul ăsta de plictis, de parcă ar fi fost mai presus de toate și de toți?

Bachelli, cu batista-i de mătase asortată cu cravata fluturând din buzunarul sacoului alb-gălbui, părea în seara asta mult mai vârstnic decât cei cincizeci, cincizeci și ceva de ani pe care îi avea. Mustața lui subțire, pieptănată cu grijă, și expresia de stăpânire de sine, cum stătea așa, cu țigara în mână, îl enervau pe Ghosh, deoarece vedea în ele propria lui inerție, lucrul care îl ținuse

în Africa atât de mult. Ghosh ținea la Bachelli; omul nu era un medic extraordinar, dar își cunoștea limitele în medicină, deși nu întotdeauna și pe cele în privința alcoolului.

Cu numai o săptămână în urmă, fusese șocat să-l vadă beat, cântând *Giovinezza* și împleticindu-se pe mijlocul străzii, chiar în Piazza. Era aproape miezul nopții, iar Ghosh oprise imediat mașina și încercase să-l ia din stradă. Bachelli începuse să vociferereze, strigând ceva despre Adowa, fapt pentru care, dacă avea să mai insiste, risca să ia bătaie. Omul era pierdut în amintiri despre îmbarcarea alături de restul trupelor în portul din Napoli, în 1934. Era pe atunci un tânăr ofițer în Legiunea 230 a Miliției Fasciste Naționale și pleca să lupte pentru Il Duce, să cucerească Abisinia, să spele rușinea înfrângerii administrate de împăratul Menelik la Adowa, în 1896. Acolo, zece mii de soldați italieni, plus tot atâția *askari* eritreeni, porniseră să invadeze și să cucerească Etiopia. Fuseseră învinși însă de luptătorii desculți ai împăratului Menelik, înarmați cu sulițe și puști Remington (care le fuseseră vândute de nimeni altul decât Rimbaud). Nici o armată europeană nu încasase o asemenea înfrângere în Africa, și umilința lăsase urme atât de adânci în mentalul italian, încât chiar și oameni veniți pe lume mai târziu, după bătălia de la Adowa, erau mânați de dorința de răzbunare.

Ghosh nu înțelesese nimic din toate astea decât atunci când venise în Africa. Nu realizase că victoria lui Menelik îl inspirase pe Marcus Garvey să fondeze mișcarea Înapoi în Africa și nici că trezise conștiința panafricanismului în Kenya, Sudan și Congo. Pentru a înțelege toate acestea, trebuia să trăiești în Africa.

Italienii nu uitaseră niciodată umilința suferită, așa că la următoarea încercare, aproximativ patruzeci de ani mai târziu, Mussolini nu lăsase nimic la voia întâmplării. Mottoul său era *Qualsiasi mezzo!* – să învingi prin orice mijloace. Călăreții etiopieni cu scuturi din piele, sulițe și puști antice, care trăgeau foc cu foc, constataseră că inamicul cu care luptau era un nor de fosgen care îi sufoca de moarte – la naiba cu protocolul de la Geneva!

Bachelli participase la respectiva confruntare. Și, văzându-i fața roșie de alcool și de orgoliu în vreme ce mărșăluia victorios în Piazza, Ghosh își spusese că acela trebuie să fi fost cel mai plin de mândrie moment din viața lui.

Acum, Ghosh ședea la bar încercând să treacă nevăzut, dar studiindu-i pe cei doi în oglindă. Când o întâlnise prima dată pe Helen, se îndrăgostise nebunește de ea... vreme de câteva zile. Ori de câte ori îl zărea, Helen avea aceeași replică: „Dă-mi bani, te rog". Când el întreba pentru ce, ea clipea și apoi se îmbufna, ca și când întrebarea ar fi fost nelalocul ei. Apoi spunea: „A murit mama" sau „Trebuie să fac un avort" – ce-i trecea prin minte în momentul acela. Majoritatea animatoarelor din baruri aveau inimi de aur și până la urmă se măritau bine, dar inima lui Helen era dintr-un metal inferior.

Bietul Bachelli era topit după ea, și era așa de mulți ani, cu toate că avea o soție eritreeană. Îi dădea bani. Îi accepta egoismul, pe care ajunsese chiar să îl considere ca de la sine înțeles. O numea *donna delinquente* a lui, aducând ca dovadă alunița de pe obraz. Ghosh ar fi vrut să-l întrebe dacă într-adevăr credea ceva din teribila carte a lui Lombroso, *La Donna Delinquente*. În „studiile" asupra prostituatelor și criminalelor, Cesare Lombroso descoperise „caracteristici de degenerare": o distribuție „primitivă" a părului pubian, un aspect facial „atavic" și un exces de alunițe. Era pseudoștiință, aiureli curate.

Ghosh plecă brusc, fără să-și termine berea; dintr-odată, ideea de a sta de vorbă cu oricare dintre cei doi i se păru insuportabilă.

Magazinul de gaz lichefiat Avakian tocmai trăgea obloanele, iar în spatele lui luminile din Piazza – iluzia fulgurantă a Romei – se stinseră. Acum domnea întunericul, iar drumul trecea pe lângă zidul de piatră lung și sumbru, ca al unei fortărețe, care zăgăzuia coasta dealului. O deschizătură în pietrele acoperite de mușchi dădea spre Säba Dereja – Șaptezeci de trepte –, o scurtătură pentru pietoni spre sensul giratoriu de la Sidist Kilo, deși treptele

erau atât de tocite, încât formau mai degrabă o rampă decât o scară, fiind lunecoase atunci când ploua. Ghosh lăsă în urmă biserica armenească, apoi coti pe lângă obeliscul de la Arat Kilo – un alt monument amintind de război, amplasat într-un sens giratoriu – trecu de cupolele și fleșele gotice ale catedralei Trinity și ale clădirii Parlamentului, al cărui arhitect se inspirase din clădirea de pe malurile Tamisei. Ajuns la Palatul Vechi, fiindcă nu era încă pregătit să se întoarcă acasă, coti spre Casa INCES, un cartier de vile frumușele.

Nu avea chef de Ibis sau de vreunul dintre barurile mari din Piazza, care aveau treizeci de animatoare. În față zări o clădire simplă, din blocuri de beton. Părea împărțită în patru baruri. Erau sute de astfel de locuri în Addis. O strălucire palidă de neon răzbătea de la două intrări. O scândură forma un podeț peste șanțul deschis. Alese ușa din dreapta, trecând prin perdeaua de mărgele. Așa cum bănuise după dimensiunile localului, era deservit de o singură femeie. Lampa fluorescentă fusese vopsită în portocaliu, creând o ambianță uterină acutizată de tămâia care fumega pe tava cu cărbuni. Două taburete înalte, tapițate, erau așezate în fața unei tejghele scurte din lemn. Sticlele de pe raftul din spatele ei aveau etichete impresionante: Pinch, Johnny Walker, gin Bombay – chiar dacă erau pline cu *tej* distilat în casă. Maiestatea Sa Haile Selassie Întâiul, în uniforma gărzilor imperiale, privea în jos dintr-un poster prins pe perete. O femeie cu picioare lungi, în costum de baie, îi zâmbea Maiestății Sale de pe un calendar Michelin.

Puținul spațiu care mai rămăsese era ocupat de o masă și de două scaune. La masă stăteau barmanița și un client care o ținea de mână; bărbatul părea decis să-i păstreze atenția. În clipa în care Ghosh hotărî că nu avea rost să rămână, fata își eliberă mâna, își trase scaunul în spate, se ridică și schiță o plecăciune. Tocurile înalte îi subliniau gambele. „Ojă închisă la culoare pe unghiile de la picioare. Foarte drăguță", își spuse el. Zâmbetul

părea sincer și sugera o dispoziție mai fericită decât cea a lui Helen. Clientul trecu posac pe lângă Ghosh, ieșind fără un cuvânt.

„Țara laptelui și a mierii", gândi Ghosh. Lapte, miere și iubire de avere.

El și fata făcură schimb de saluturi și de plecăciuni, cele mai adânci scăzând treptat până la ultimele, reduse la simple înclinări ale capului. Ghosh se așeză pe taburetul de la bar, în vreme ce ea trecu în spatele tejghelei. Avea vreo douăzeci de ani, probabil, dar oasele mari și rotunjimea pieptului sub bluză sugerau că născuse cel puțin un copil.

– *Min the tetaleh?* întrebă ea arătând cu degetul spre gură, pentru eventualitatea că el nu înțelegea amharica.

– Regret din suflet că ți-am alungat admiratorul. Dacă aș fi știut că este aici sau că ține la tine atât de mult, nu v-aș fi tulburat întâlnirea.

Ea căscă ochii mari, surprinsă.

– Ăla?! Nu voia decât să întindă de berea aia până mâine-dimineață, fără să-mi facă și mie cinste cu una. E din Tigre. Vorbești amharică mai bine decât el, spuse ea volubilă, ușurată că nu trebuia să-și petreacă seara conversând în limbajul semnelor.

Fusta ei de bumbac alb, rar, se sfârșea imediat sub genunchi. Bordura colorată se repeta pe marginile bluzei și pe *shama* cu volane pe care și-o pusese pe umeri. La păr își făcuse un permanent întins, în stil occidental. O bandă de tatuaje în forma unor linii ondulate, apropiate unele de altele, îi alungea gâtul. Avea ochi frumoși, își spuse Ghosh.

O chema Turunesh, dar el hotărî să-i spună așa cum le spunea tuturor femeilor din Addis Abeba: Konjit – nume care însemna „frumoasă".

– Eu vreau un St. George. Și, te rog, prepară unul și pentru tine. Trebuie să sărbătorim.

Ea se înclină, în semn de mulțumire.

– Este ziua ta, deci?

– Nu, Konjit, e chiar mai bine de atât.

Era pe punctul de a adăuga: „E ziua în care m-am eliberat de sub jugul unei femei care m-a chinuit mai bine de zece ani. Ziua în care am decis că șederea mea în Africa s-a sfârșit și că America mă așteaptă." În loc de asta, spuse doar:

– Este ziua în care am văzut-o pe cea mai frumoasă femeie din Addis Abeba.

Dinții ei erau puternici și egali. Când râdea, sub buza de sus i se zărea o fâșiuță de gingie. Era conștientă și stânjenită de acest lucru, fiindcă își duse mâna la gură.

Ceva în interiorul lui se topi auzindu-i râsul vesel și, pentru prima dată de când se trezise în dimineața aceea, se simți aproape normal.

Când venise în Addis Abeba, căzuse într-o depresie profundă. Se gândise să plece imediat, constatând că se înșelase complet în privința intențiilor Hemei atunci când trimisese după el. Ceea ce crezuse el că era încununarea unei curtări care începuse pe când erau interni în India se dovedise a fi doar imaginația lui. Hema își închipuise că-i face o favoare lui Ghosh (și spitalului Missing). El izbutise să-și ascundă stânjeneala și umilirea. Era vremea ploilor interminabile, și asta era suficient pentru a-i stârni oricui gânduri suicidare. Barul Ibis din Piazza fusese cel care îl salvase. Căuta să bea ceva și fusese atras de intrarea cu boltă de iederă brodată cu beculețe de Crăciun. Dinăuntru se auzeau muzică și râsete de femei. Odată ce trecuse pragul, își spusese că a murit și s-a reîncarnat ca Nabucodonosor. În femeile acelea de la Ibis – Lulu, Marta, Sara, Tsahai, Meskel, Sheba, Mebrat – și în restaurantul și barul care ocupau două etaje și trei verande închise, își găsise o familie. Fetele îl întâmpinaseră ca pe un vechi prieten de mult pierdut, readucându-i buna dispoziție, încurajându-i firea glumeață, mereu bucuroase să fie alături de el. Frumusețile feminine erau la fel de dese ca stropii de ploaie de afară, cu tenuri într-o variată gamă coloristică, de la *café au lait* la negru cărbune. Cele câteva metise de la Ibis aveau pielea albă sau măslinie și ochi căprui-albăstrii ori chiar verzi. Contopirea

a două rase producea de obicei roade exotice și splendide, al căror sâmbure era însă imprevizibil și deseori acru.

Dar, dintre toate calitățile femeilor pe care le întâlnise în Addis, cea mai importantă era disponibilitatea lor. Vreme de luni întregi după ce sosise în Addis Abeba, mult după ce descoperise Ibisul și alte baruri, Ghosh se abținuse de la relații sexuale. Ironic în acea perioadă fusese faptul că singura femeie pe care o dorea îi respingea avansurile, în vreme ce în jurul lui erau femei care niciodată nu spuneau „nu". Avea douăzeci și patru de ani și nu era complet lipsit de experiență când sosise în Etiopia. Singura sa relație intimă în India fusese cu o tânără novice pe nume Virgin Magdalene Kumar. La scurt timp după ce idila lor de trei luni se încheiase, ea părăsise ordinul monahal și se măritase cu un tip pe care Ghosh îl cunoștea (și, probabil, își schimbase numele în Magdalene Kumar simplu).

– Hema, sunt doar un biet bărbat! murmură el acum, ca de fiecare dată când i se părea că i-a fost necredincios.

Întinse mâna și pipăi pielea de pe coastele lui Konjit, simțind carnea de dedesubt.

– Ah, draga mea, să trimitem să ni se aducă cină? Trebuie să mai punem puțină carne pe tine. Și avem nevoie de putere pentru ce vom face în seara asta. Pentru mine, îți mărturisesc, este prima și întâia dată.

Dacă ea ar fi fost mai în vârstă (multe baruri de acest tip erau administrate de femei trecute de prima tinerețe, care puseseră bani deoparte pentru un loc al lor în vreme ce lucraseră pentru un bar cu ștaif, cum era Ibis), ar fi folosit un alt ton, unul mai puțin direct, mai curtenitor – o formă de flatare mai elegantă. Dar cu ea alese abordarea de școlar obrăznicuț.

Când fata întinse mâna să-i atingă părul, mângâindu-l pe cap, Ghosh începu să toarcă de plăcere. La radio, ritmul în surdină al unui *krar* repeta o frază muzicală din șase note pe scala pentatonică, acorduri ce păreau comune oricărui tip de muzică etiopiană, fie ea lentă sau vioaie. Ghosh recunoscu melodia,

era una populară. Se numea *Tizita*, iar termenul nu avea echivalent în engleză. *Tizita* însemna „amintiri înfiorate de regrete". „Mai existau oare și altfel de amintiri?" se întrebă Ghosh.

– Ai o piele foarte frumoasă. Ce ești tu? *Banya*? întrebă ea.

– Da, frumoasa mea, sunt indian. Și cum nimic altceva în afară de piele nu e frumos la mine, ești drăguță că spui asta.

– Nu, nu, de ce vorbești așa? Jur pe toți sfinții că aș vrea să am părul tău. Mă nedumerește amharica ta. Ești sigur că mama ta nu e *habesha*?

– Mă flatezi!

Învățase puțină amharică în spital, dar numai prin conversații intime, ca aceasta de acum, căpătase fluență în exprimare. Și formulase el o teorie, cum că amharica de la căpătâiul bolnavului și cea din dormitor erau de fapt unul și același lucru. „Te rog să te întinzi. Scoate-ți cămașa. Deschide gura. Trage aer adânc în piept..." Limbajul dragostei era același cu cel al medicinei.

De fapt, eu nu știu decât amharica dragostei. Dacă m-ai trimite să cumpăr un creion, n-aș putea, fiindcă nu cunosc cuvintele.

Ea râse și din nou încercă să-și acopere gura. Ghosh îi prinse mâinile, așa că ea își trase buza de sus peste dinți, parcă pentru a-i ascunde un gest care lui i se păru nubil și înduioșător.

– Dar de ce-ți ascunzi zâmbetul?... Iată! Cât e de frumos!

Mult, mult mai târziu se retrăseră în camera din spate; el închise ochii, prefăcându-se, ca de fiecare dată, că împreună cu el era Hema. O Hema cât se poate de doritoare.

Ceața plutea la câțiva centimetri deasupra pământului când ieși afară și aduse cu ea o liniște funebră și un frig care-ți îngheța oasele. Se ușură pe marginea drumului. O hienă râse – poate de fapta ori de dotarea lui, nu știa sigur. Se răsuci și văzu doi ochi sălbatici lucind dintre copacii înșirați în spatele primului rând de case. O luă la fugă în timp ce încerca să-și ridice fermoarul, descuie mașina și sări înăuntru. Porni rapid motorul și demară. Un tip care se ușura trebuia să fie atent la multe alte

lucruri în afară de hiene. *Shifta, leba, madjiratmachi* și tot soiul de răufăcători constituiau o amenințare după miezul nopții, chiar și în inima orașului, chiar și în apropierea drumurilor asfaltate. Cu numai o lună în urmă, doi bărbați jefuiseră și violaseră o englezoaică, după care îi tăiaseră limba, crezând că fără ea nu-i va mai putea da în vileag. O altă victimă a unui jaf, un bărbat, rămăsese fără oute, fiindu-i retezate – o practică deloc rară – în speranța că așa nu va mai avea curaj să se răzbune. Și aceștia doi avuseseră noroc. Alții erau pur și simplu uciși.

Porțile de la Missing erau larg deschise când se întoarse el, iar asta era ceva ciudat. Se apropie de bungalow-ul lui și opri sub adăpostul deschis pe laterale. Când farurile luminară zidul de piatră, apăsă brusc frâna, îngrozit de ceea ce văzu: o siluetă albă, fantomatică, se ridică de la pământ în fața mașinii lui, cu o strălucire roșiatică în ochi, exact ca a hienei. Dar nu era o hienă, ci o Almaz înlăcrimată, disperată, care în mod evident îl aștepta.

– Hema, Hema, ce-ai făcut? murmură pentru sine, convins că răul se întâmplase și că Hema se întorsese măritată.

Altfel de ce-ar fi stat Almaz trează până la o oră atât de târzie, dacă nu ca să-i spună lui asta? Și ea, și tot restul lumii știau ce simte el pentru Hema. Singura persoană care nu știa era Hema însăși.

Silueta fantomatică dădu fuga la portiera pasagerului, o deschise și urcă în mașină. Plecându-și fruntea, fără a-l privi în ochi și vorbindu-i pe un ton cât se poate de oficial, Almaz îi spuse:

– Îmi pare rău să-ți dau o veste proastă.

– Hema e, nu-i așa?

– Hema? Nu. E sora Mary Joseph Praise.

– Sora? Ce s-a întâmplat cu Sora?

– E cu Domnul acum, binecuvântat fie sufletul ei!

– *Ce?!*

– Dumnezeu să ne aibă în pază, dar e moartă, explică Almaz, hohotind acum. A murit aducând pe lume gemeni. Doctorița Hema a sosit, dar n-a putut s-o salveze. Doctorița Hema a salvat gemenii.

Ghosh nu mai auzise nimic după ce Almaz rostise prima dată numele Sorei și pomenise de moarte. Îi ceru să repete, și după aceea să-i spună încă o dată tot ce știa, dar de fiecare dată totul se reducea la faptul că Sora era moartă. Și la ceva cu niște gemeni.

– Iar acum nu-l mai găsim pe doctorul Stone, încheie Almaz. A dispărut. Și *trebuie* să-l găsim. Sora-șefă zice că trebuie!

– De ce? izbuti Ghosh să întrebe când își regăsi glasul, însă chiar în vreme ce rostea cuvintele își dădu seama că știa răspunsul.

Cei doi aveau în comun faptul că erau singurii medici bărbați de la Missing. Ghosh îl cunoștea pe Stone atât de bine cât îl putea cunoaște cineva, excepție făcând, poate, sora Mary Joseph Praise.

– De ce? Fiindcă el suferă cel mai mult, spuse Almaz. Așa zice sora-șefă. Trebuie să-l găsim înainte să facă o prostie.

„E deja puțin cam târziu pentru asta", replică Ghosh în sinea sa.

CAPITOLUL 12
CAPĂTUL PĂMÂNTULUI

În dimineața de după cele două nașteri și un deces, sora-șefă Hirst intră în biroul ei la o oră foarte matinală, ca și când ar fi fost o zi ca oricare alta. Dormise numai câteva ore. Împreună cu Ghosh, umblase de colo până colo, căutându-l pe Thomas Stone până târziu în noapte. Menajera lui Stone, Rosina, stătuse de veghe în apartamentul lui, dar acesta nu apăruse.

Sora-șefă dădu la o parte hârtiile îngrămădite pe biroul ei. Pe fereastră îi vedea pe pacienți așteptând la rând în ambulatoriu sau mai degrabă le vedea umbrelele colorate. Oamenii credeau că soarele exacerba orice boală, așa că erau acolo tot atâtea umbrele câți pacienți. Ridică receptorul telefonului.

– Adam? spuse ea când preparatorul răspunse la celălalt capăt al firului. Te rog, trimite-i vorbă lui Gebrew să închidă porțile. Trimite pacienții la spitalul rusesc. Și, Adam, tratează te rog cât poți mai bine cu bolnavii care au intrat deja în ambulatoriu. Le voi ruga pe asistente să treacă pe la cabinetele lor și să rezolve situația. Anunță-le pe stagiare că toate cursurile sunt anulate.

„Slavă Domnului pentru Adam", își spuse ea apoi. Educația lui se limitase la trei clase, ceea ce era un mare păcat, fiindcă ar fi putut deveni cu ușurință medic. Nu numai că se pricepea să prepare cele cincisprezece mixturi, unguente și amestecuri pe care spitalul Missing le oferea pacienților din ambulatoriu, dar

avea și un excelent simț clinic. Cu unicul său ochi sănătos (celălalt era acoperit de o albeață ca de lapte din cauza unei infecții din copilărie), îi detecta pe cei cu adevărat grav bolnavi printre numeroșii localnici care veneau ținând strâns în mână flacoanele de medicamente albastre, gradate, cerând să le fie reumplute. Din păcate, suferința cel mai frecvent acuzată în ambulatoriu era *„Raschn... libehn... hodehn"*, adică, literal, „Capul... inima... și stomacul meu", pacientul atingându-și cu mâna zonele respective ale corpului. Ghosh îl numise „sindromul RLH". Suferinzii erau de obicei vârstnici sau tinere femei. Dacă li se cerea să fie mai precișii, pacienții adăugau uneori că li se învârte capul *(rasehn yazoregnal)* ori că le arde *(yakatelegnal)*, că au inima obosită *(lib dekam)* sau că au crampe ori dureri abdominale *(hod kurteth)*, dar aceste simptome erau descrise printre dinți și fără tragere de inimă, fiindcă *rasehn-libehn-hodehn* ar fi trebuit să fie suficient pentru orice doctor care-și merită banii. De-abia după un an întreg petrecut în Addis Abeba își dăduse sora-șefă seama că așa se exprimau în Etiopia stresul, anxietatea, neînțelegerile conjugale și deprimarea – așa erau ele *somatizate*, după cum spunea Ghosh că se numește fenomenul în limbaj de specialitate. Suferința de ordin psihic era proiectată asupra unei părți a corpului, fiindcă aceasta era, în cultura respectivă, modalitatea de a exprima tipul respectiv de durere. Pacienții nu sesizau nici o legătură între purtarea unui soț abuziv, cicăleala unei soacre sau decesul unui copil și amețelile sau palpitațiile pe care le acuzau. Și cu toții știau care era tratamentul pentru ceea ce-i supăra: o injecție. Poate că unii se mulțumeau cu *mistura carminativa* ori cu un amestec de trisilicat de magneziu și beladonă, ori cu orice altă combinație care-i venea medicului în minte, dar după părerea lor nimic nu vindeca mai bine decât *marfey* (acul). Ghosh se opusese din răsputeri injecțiilor cu vitamina B pentru sindromul RLH, dar sora-șefă îl convinsese că, pentru Missing, era mai bine să le ofere, decât să riște ca pacienții nemulțumiți să apeleze la vreunul dintre vracii din Merkato, cu acele lor hipodermice nesterilizate. Injecția

cu B-complex era ieftină, iar efectul era instantaneu, pacientul zâmbind cu gura până la urechi și coborând dealul în pas săltat.

Telefonul sună și, de data asta, sora-șefă se bucură auzindu-l. În general îl detesta, fiindcă întotdeauna i se părea un deranj obraznic. Centrala micuță de la Missing era încă o noutate. Sora-șefă refuzase să-i fie montată o derivație în apartamentul ei, dar considera important să existe telefoane în cele ale medicilor și în sala de urgențe. Chiar și acest aparat din biroul ei i se părea un lux, dar acum se repezi la receptor, sperând să audă vești bune, vești despre Stone.

– Vă rog să rămâneți pe fir pentru Excelența Sa, Ministrul Scrisului, rosti o voce feminină.

Sora-șefă auzi o serie de păcănituri ușoare și își imagină un cățel mic pășind pe podelele din lemn ale palatului. Își ațintì privirea asupra teancurilor de Biblii de pe peretele din spate. Erau atât de multe, încât păreau o baricadă din piele sintetică, lucioasă.

Ministrul veni la aparat, o întrebă de sănătate și apoi spuse:

– Maiestatea Sa este îndurerată de pierderea pe care ați suferit-o. Vă roagă să-i acceptați cele mai profunde condoleanțe.

Sora-șefă și-l închipui pe ministru în picioare, aplecându-și spinarea în vreme ce vorbea în receptor.

– Maiestatea Sa, personal, mi-a cerut să vă telefonez, continuă oficialul.

– Este foarte, foarte amabil din partea Maiestății Sale să se gândească la noi... în aceste clipe, replică ea.

Faptul că știa tot ce se petrece în imperiul său era un element esențial al puterii de care dispunea împăratul și un aspect al charismei sale. Sora-șefă se întrebă cum de ajunsese vestea la palat atât de repede. Dr. Thomas Stone, asistat de sora Mary Joseph Praise, scosese două apendice regale, iar Hema îi făcuse o cezariană de urgență unei nepoate a împăratului care nu mai

avusese timp să ajungă în Elveția. De atunci, alte câteva femei din familia regală apelaseră la ea.

Dacă avea nevoie de vreun ajutor din partea palatului, adăugă ministrul, sora-șefă trebuia doar să spună. Oficialul nu pomeni de modul în care se stinsese sora Mary Joseph Praise, nici de copii.

– Apropo, adăugă el, iar sora-șefă își ciuli urechile, înțelegând că de-abia acum urma să audă adevăratul motiv al apelului telefonic. Dacă se va întâmpla ca un militar... un ofițer superior să vină la Missing pentru a fi tratat, pentru o intervenție chirurgicală mâine sau poimâine, împăratul ar dori să fie informat. Mă puteți suna pe mine personal.

Și îi dădu numărul.

Ce fel de ofițer?

Tăcerea care se așternu îi sugeră sorei-șefe că ministrul se gândește bine înainte de a răspunde.

Un ofițer al Gărzii Imperiale. Un ofițer care nu ar trebui... să zicem așa... să se afle la Missing.

Pentru o intervenție chirurgicală ați spus? Oh, nu. Am închis spitalul. Nu mai avem nici un chirurg, domnule ministru. Vedeți dumneavoastră, domnul doctor Thomas Stone este... indispus. Ei formau o echipă, înțelegeți...

– Vă mulțumesc, doamnă. Vă rog să ne anunțați.

După ce închise telefonul, sora-șefă mai zăbovi cu gândul asupra convorbirii avute. Împăratul Haile Selassie construise o forță militară puternică și modernă, formată din armată, marină, forțe aeriene și garda imperială. Aceasta din urmă era la fel de numeroasă ca celelalte, după modelul Gărzii Reginei de la Palatul Buckingham. Dar, tot ca aceasta din urmă, nu era doar o unitate ceremonială. Membrii ei, soldați profesioniști, nu difereau prin nimic de restul forțelor armate, fiind pregătiți pentru luptă. Cadeți de excepție de la toate unitățile erau trimiși să studieze la Sandhurst, West Point sau Poona[1]. Timpul petrecut acolo avea

[1] Academii militare de elită din Marea Britanie, SUA și, respectiv, India (n.tr.)

însă darul de a dezvolta conștiința socială, iar împăratul se temea de o lovitură de stat pusă la cale de acești tineri ofițeri. Faptul că dispunea de una dintre cele mai mari forțe armate de pe continent era un motiv de mândrie, dar constituia, totodată, un potențial risc pentru Maiestatea Sa. Împăratul întreținea în mod deliberat o atmosferă de concurență între cele patru corpuri ale armatei, ale căror cartiere generale erau amplasate la distanțe mari unele de altele, iar pe generalii care dobândeau prea multă putere avea grijă să-i transfere. Acum, sora-șefă bănuia că la mijloc se afla o astfel de situație, altfel de ce-ar fi telefonat ministrul personal?

Oficialul habar nu avea ce însemna pentru Missing să nu mai aibă un chirurg, își spuse ea. Înainte de sosirea lui Thomas Stone, spitalul se putea ocupa de majoritatea cazurilor care țineau de medicina internă sau de pediatrie grație lui Ghosh și putea rezolva probleme obstetrice și ginecologice complicate mulțumită Hemei. În decursul anilor se perindaseră pe acolo câțiva medici, unii dintre ei, chirurgi pricepuți. Dar, până la Stone, Missing nu avusese niciodată un chirurg competent și cu pregătire de specialitate. Existența unuia însemna că puteau să reducă fracturi complicate, să elimine guși și alte tipuri de tumori, să efectueze grefe de piele în caz de arsuri, să repare hernii strangulate, să extirpe prostate mărite sau sâni canceroși și să facă trepanații pentru a slăbi presiunea exercitată asupra creierului de un cheag de sânge. Prezența lui Stone (având alături o asistentă ca sora Mary Joseph Praise) ridicase spitalul Missing la un nivel superior. Iar acum, absența lui schimba totul.

Telefonul sună din nou după câteva minute, dar de această dată zbârnâitul lui i se păru de rău augur. Ridică ușor receptorul la ureche. „Te rog, Doamne, ține-l în viață pe Stone!"

– Alo? Sunt Eli Harris. De la congregația baptistă din Houston... Alo?

Pentru un apel venit din America, legătura părea excelentă. Sora-șefă era atât de surprinsă, încât nu spuse nimic.

– Alo? repetă glasul.

– Da, replică ea pe un ton mohorât.

– Vă sun de la hotelul Ghion din Addis Abeba. Pot vorbi cu sora-şefă Hirst?

Depărtă receptorul de ureche, acoperindu-l cu mâna. Era speriată şi nedumerită. Oare ce căuta Harris în Etiopia? Se obişnuise să trateze cu donatorii şi cu organizaţiile caritabile prin poştă. Trebuia să gândească rapid, dar mintea ei refuza să coopereze. Într-un târziu, duse din nou receptorul la ureche.

– Îi voi transmite mesajul, domnule Harris. Vă va contacta ea...

– Pot să ştiu cu cine vorbesc?

– Vedeţi dumneavoastră, avem un deces în rândul personalului. Probabil că vă va contacta abia peste vreo două zile.

Omul începu să spună ceva, dar ea închise brusc. Apoi ridică receptorul din furcă şi se încruntă la el, sfidându-l parcă să sune iar.

Baptiştii din Houston erau în ultima vreme cei mai generoşi şi mai constanţi finanţatori ai spitalului Missing. Sora-şefă trimitea în fiecare săptămână misive scrise de mână către diverse congregaţii din America şi din Europa, cu rugămintea ca, dacă ele nu puteau ajuta, să expedieze scrisorile mai departe. Dacă primea un răspuns ce părea cât de cât interesat, le trimitea imediat cartea lui Thomas Stone, *Chirurgul eficient – Scurt manual de chirurgie tropicală*. Deşi taxele poştale erau mari, era mai eficientă decât oricare broşură de prezentare. Donatorii, constatase ea, nutreau întotdeauna o curiozitate morbidă cu privire la ceea ce putea funcţiona greşit în organismul uman, iar fotografiile şi ilustraţiile (desenate de sora Mary Joseph Praise) din carte le satisfăceau această înclinaţie. Era în carte, la capitolul despre apendicită, o imagine a unei creaturi stranii, cu faţă de porc, blană ca de câine şi ochi mici, miopi, iar ea aşeza întotdeauna scrisoarea la pagina respectivă, ca pe un semn de carte. Legenda fotografiei era limpede: „Wombatul este un marsupial nocturn

care trăiește doar în Australia, și unicul motiv pentru care îl menționăm aici este ciudata sa particularitate de a fi singurul animal, pe lângă oameni și maimuțele antropoide, care are apendice." Mai mult decât orice schimb de scrisori, tratatul acela le asigurase susținerea financiară a baptiștilor din Houston.

O jumătate de oră mai târziu sosi Ghosh, clătinând din cap.

– Am fost la Ambasada Britanică. Am bătut tot orașul. M-am dus din nou acasă la el. Rosina e acolo și nu l-a văzut. Am căutat peste tot aici, la Missing...

– Hai să facem o plimbare, îl întrerupse sora-șefă.

În timp ce se apropiau de poartă, văzură un taxi urcând coasta dealului. Pasagerul era un bărbat alb.

– Trebuie să fie Eli Harris, spuse sora-șefă, lăsându-se în jos pe bancheta mașinii, cu o vioiciune care îl uimi pe Ghosh.

Îi povesti despre telefonul primit de la Harris.

– Dacă îmi amintesc bine, l-am convins să finanțeze un proiect care a fost ideea ta: o campanie împotriva sifilisului și a gonoreei, la nivelul întregului oraș. Probabil că a venit acum să vadă în ce stadiu suntem.

Ghosh trase de volan și mașina aproape că ieși de pe drum.

– Dar noi nu avem un asemenea proiect!

– Firește că nu, oftă ea.

Ghosh nu arăta niciodată bine dimineața, nici măcar după ce se îmbăia și se rădea, iar astăzi nu avusese timp nici pentru una, nici pentru cealaltă. Peri negri îi urcau pe bărbie, înconjurându-i buzele și ajungând aproape până sub ochii injectați.

– Unde mergem? întrebă el.

– La Gulele. Trebuie să ne ocupăm de înmormântare.

Drumul continuă în tăcere.

Cimitirul Gulele se afla la marginea orașului. Șoseaua trecea printr-o pădure în care frunzișul des al copacilor dădea impresia că deja s-a înserat. Brusc, în fața lor se iviră porțile sumbre din fier forjat, care contrastau cu albul zidului din calcar. Înăuntru,

o alee cu pietriș urca până pe un platou cu eucalipți și pini. Nu existau în Addis Abeba copaci mai înalți decât cei din cimitirul Gulele.

Pășiră printre morminte, strivind sub tălpi frunzele uscate și rămurelele. Nici un zgomot al orașului și nici o voce nu răsunau aici; tot ce se auzea era doar tăcerea pădurii și liniștea morții. O burniță măruntă uda crengile copacilor, adunându-se apoi în picuri mari, care le cădeau pe cap și pe brațe. Sora-șefă avea impresia că încalcă un teritoriu interzis. Se opri în fața unui mormânt nu mai mare decât o Biblie de altar.

– Un bebeluș, Ghosh, spuse ea, dornică să audă un glas omenesc, fie și numai al ei. Armean, judecând după nume. Doamne, și a murit anul trecut!

Florile depuse lângă piatra funerară erau proaspete. Sora-șefă rosti în șoaptă un *Ave Maria*.

Ceva mai departe erau mormintele unor tineri soldați italieni: NATO A ROMA, NATO A NAPOLI, dar indiferent unde se născuseră, toți erau DECEDUTO AD ADDIS ABEBA. O podidiră lacrimile gândindu-se că se stinseseră atât de departe de casă.

Chipul lui John Melly îi apăru în fața ochilor și auzi parcă aievea *Imnul lui Bunyan*. Era cel care fusese cântat la înmormântarea lui. Uneori își amintea melodia. Cuvintele îi veneau pe buze aproape spontan. Se întoarse spre Ghosh.

– Știai că am fost îndrăgostită odată?

Ghosh încremeni locului, cu o expresie stânjenită.

– Adică... de un bărbat? bâigui în cele din urmă, când izbuti să vorbească.

– Sigur că de un bărbat! pufni ea.

Ghosh rămase tăcut o vreme, după care spuse:

– Ne închipuim că știm tot ce e de știut despre colegii noștri, dar, în realitate, știm atât de puține!

– Cred că nici *eu însămi* nu mi-am dat seama că îl iubesc decât atunci când a murit. Eram atât de tânără! Cel mai ușor lucru din lume este să iubești un om pe moarte.

– El te-a iubit?

– Cred că da. Fiindcă a murit încercând să mă salveze, răspunse ea și ochii i se umplură de lacrimi. Era în 1935. Abia sosisem în țară și nici că puteam alege un moment mai nepotrivit. Împăratul fugise, iar trupele italiene se pregăteau să pătrundă în oraș. Năvăliseră tâlharii, jefuind și siluind. John Melly aranjase ca un camion de la Legația britanică să vină să mă ia. Vezi tu, eram voluntară la ceea ce avea să devină spitalul Missing. El s-a oprit să ajute un rănit căzut în stradă și un hoț l-a împușcat. Fără nici un motiv. L-am îngrijit vreme de zece zile, după care a murit. Într-o zi o să-ți povestesc totul despre el.

Și în clipa următoare se văzu nevoită să se așeze pe jos, ținându-și capul în mâini și începu să plângă neștăpânit.

– Sunt bine, Ghosh. Lasă-mă doar un minut.

Nu-l jelea atât pe Melly, cât trecerea anilor. Venise în Addis Abeba din Anglia, după ce învățase într-o școală de maici și administrase infirmeria elevilor. Acceptase un post la Ministerul de Interior a Sudanului, pentru a lucra în Harer, Etiopia. Ajunsă în Addis, aflase că ordinele de serviciu îi fuseseră anulate din cauza invaziei italiene, așa că pur și simplu rămăsese la un mic spital abandonat de protestanții americani. În cursul primului an văzuse cum soldații – unii dintre tinerii îngropați acolo, în cimitir – și civilii italieni veniseră în număr mare să populeze noua colonie: dulgheri, zidari, tehnicieni. Florino, țăranul simplu, devenise brusc Don Florino, odată ce trecuse Canalul Suez. Șoferul de pe ambulanță se transformase brusc în medic. Ea își văzuse de treabă, așa cum făcuseră prăvăliașii indieni, negustorii armeni, hotelierii greci și comercianții levantini în timpul ocupației. În 1941, când roata norocului se întorsese în Europa și în Africa de Nord pentru puterile Axei, ea era tot acolo. Din balconul hotelului Bella Napoli, sora-șefă îl văzuse pe Wingate

cu trupele lui britanice mărșăluind în oraș, escortându-l pe împăratul Haile Selassie, care se întorsese după șase ani petrecuți în exil. Ea nu-l mai văzuse niciodată pe suveranul mic de statură, care părea uluit de transformările pe care le suferise capitala lui. Capul i se rotea când într-o parte, când în cealaltă, privind cinematografele, hotelurile, magazinele, firmele fluorescente, clădirile cu multe etaje, străzile asfaltate, mărginite de copaci... Sora-șefă îi spusese corespondentului agenției Reuters, care stătea lângă ea, că poate împăratul își dorea să mai fi rămas încă o vreme în exil. Spre mâhnirea ei, cuvintele îi fuseseră redate ca atare în toate ziarele străine (fiind, din fericire, atribuite unui „observator anonim"). Zâmbi aducându-și aminte de momentele acelea.

Se ridică și își șterse lacrimile. Porniră amândoi mai departe, pe aleea dintre șirurile de morminte și apoi pe alta.

– Nu! exclamă ea deodată. Nu e bine. Nu pot îngădui s-o lăsăm pe fiica noastră iubită în locul acesta.

De-abia când ieșiră din nou la lumina soarelui simți că poate respira.

– Ghosh, dacă o să mă îngropi la Gulele, n-o să te iert niciodată. Cum el decisese că tăcerea era cea mai bună strategie, sora-șefă continuă: Noi, creștinii, credem că la a doua venire a Domnului Iisus, morții vor învia din morminte.

Ghosh fusese crescut în credința creștină, un detaliu pe care ea părea să nu și-l amintească niciodată.

– Soră-șefă, ți se întâmplă uneori să ai îndoieli?

Ea observă că vocea îi era răgușită acum, iar pleoapele îi coborâseră peste ochi. Din nou își aminti că nu numai ea suferea.

– Îndoiala e verișoară primară cu credința, Ghosh. Ca să ai credință, trebuie să-ți alungi neîncrederea. Iubita noastră Soră credea... Mă tem că într-un loc atât de umed și de trist ca Gulele, chiar și ei îi va fi greu să învie când va veni vremea.

– Și atunci ce rămâne? Incinerarea?

Unul dintre frizerii indieni era și *pujari* și aranja incinerările hindușilor care mureau în Addis Abeba.

– Sigur că nu! exclamă ea, întrebându-se dacă Ghosh juca teatru sau era obtuz de-a binelea. *Înmormântarea* rămâne. Și cred că știu exact locul potrivit.

Parcară la bungalow-ul lui Ghosh și făcură câțiva pași până în spatele spitalului, unde arbuștii de *callistemon*[1] erau atât de plini de flori, încât părea că luaseră foc. Marginea proprietății era marcată de acacia, ale căror coroane plate schițau o linie frântă pe fundalul cerului. Colțul vestic forma un promontoriu înălțat deasupra unei văi întinse. Terenul, cât vedeai cu ochii, aparținea unui *ras* – un duce – înrudit cu Maiestatea Sa Haile Selassie.

Un pârâu clipocea ascuns de bolovani. O turmă de oi păștea sub privirile unui băiețandru care stătea jos, cu toiagul alături, și își curăța dinții cu o crenguță. Privi spre sora-șefă și spre Ghosh mijindu-și ochii și apoi le făcu semne cu mâna. La fel ca în zilele lui David, băiatul avea la el o praștie. Cu secole în urmă, un ciobănaș la fel ca el observase cât de vioaie deveneau rumegătoarele lui după ce mâncau niște bobițe roșii. După acea descoperire întâmplătoare, comerțul și obiceiul de a bea cafea se răspândiseră în Yemen, apoi spre Amsterdam, spre Caraibe, America de Sud și, în cele din urmă, în lumea întreagă, dar totul începuse aici, în Etiopia, pe un câmp ca acesta.

Un puț nefolosit se căsca în colțul terenului. Cu cinci ani în urmă, unul dintre câinii de la Missing căzuse înăuntru. Lătrăturile disperate îi atrăseseră atenția lui Gebrew, care o pescuise pe Koochooloo cu ajutorul unui laț, reușind aproape s-o sugrume în cursul operațiunii de salvare. Se impusese acoperirea puțului și, supraveghind lucrările, sora-șefă găsise în jurul zidului de

---

[1] Arbust decorativ, cu frunze lanceolate și flori roșii grupate în inflorescențe, care au aspectul unui pămătuf tubular (de unde și denumirea populară de „spălător de sticle") (n.red.)

piatră prezervative și mucuri de țigară și hotărâse că zona trebuia să fie curățată. Muncitorii din părțile locului smulseseră buruienile și plantaseră gazon indigen. În două luni, un splendid covor verde înconjura puțul. Gebrew avea grijă de această pajiște, ghemuindu-se la pământ, mergând pe vine, înșfăcând câte un mănunchi de iarbă cu mâna stângă și retezându-l cu secera ținută în dreapta.

Sora Mary Joseph Praise descoperise arbustul sălbatic de cafea de lângă puț. Fără Gebrew, care îi tăia în mod regulat mlădițele din vârf, s-ar fi înălțat prea mult. Cu cele câteva bănci vechi aduse din ambulatoriu, pajiștea devenise locul în care până și Thomas Stone uita o vreme de grijile lui. Cu o țigară în mână, cu gândurile duse, fuma și privea în vreme ce sora Mary Joseph Praise și sora-șefă își pliveau plantele. Dar nu trecea mult și își arunca țigara în iarbă (un obicei pe care sora-șefă îl considera vulgar) și pleca în grabă, de parcă l-ar fi chemat cine știe ce chestiune urgentă.

Sora-șefă înalță o rugăciune tăcută. „Dragă Doamne, numai Tu știi ce se va alege de Missing acum. Doi dintre noi s-au dus. Un copil e un miracol, iar noi avem doi. Dar pentru domnul Harris și ai lui, ei nu sunt miracole." Ceea ce se întâmplase avea să fie perceput de ei ca o rușine, ceva scandalos, un motiv de a-și retrage finanțarea. Missing nu primea venituri din partea pacienților, ci se baza doar pe donații. Modesta sa extindere din ultimii ani fusese posibilă grație lui Harris și altor câțiva donatori. Sora-șefă nu avea bani puși deoparte pentru zile grele. Conștiința n-o lăsa să pună bani deoparte atunci când aceștia îi permiteau să trateze conjunctivitele granuloase și să prevină orbirea, ori să administreze penicilină și să vindece sifilisul, iar lista putea continua la nesfârșit. Ce avea să facă?

Sora-șefă studie priveliștea ce se deschidea în toate direcțiile. Imaginile nu-i treceau însă dincolo de retină, fiindcă era absorbită de propriile gânduri. Treptat însă, valea, mireasma de dafin, verdele proaspăt, adierea blândă a vântului, felul în care lumina

cădea pe pantele din depărtare, albia pârâului și, mai presus de toate, cerul năpădit de nori într-o parte – toate își lăsară amprenta asupra ei. Pentru prima dată de la moartea sorei Mary Joseph Praise, se simțea cuprinsă de un sentiment de pace, de certitudine, pe care nu îl încercase înainte. Era sigură că acesta era locul, că aici trebuia să ia sfârșit lunga călătorie a sorei Mary Joseph Praise. Își amintea cum, în primele ei zile de la sosirea în Addis, când totul părea atât de sumbru și de înfricoșător, atât de tragic după moartea lui Melly, Dumnezeu Își pogorâse harul asupra ei și îi destăinuise planul Lui, însă o făcuse în momentul hotărât de El.

– Eu nu văd cum, Doamne, dar știu că Tu vezi, rosti ea.

CAPITOLUL 13
SORA ÎN BRAȚELE LUI IISUS

Muncitorii indigeni, desculți, erau firi vesele. Când Ghosh le spuse ce aveau de făcut, scoaseră cloncăniturile obișnuite de condoleanțe. Tipul masiv cu mandibula proeminentă își scoase jacheta hărtănită, colegul său mai scund se debarasă de puloverul vechi. Cei doi își scuipară apoi în palme, luară târnăcoapele și se puseră pe treabă. *Ce s-a întâmplat s-a întâmplat* și *ce va fi va fi* – asta era filosofia lor și, cu toate că săpau acum la un mormânt, munca avea să le aducă o sticlă de *tej* sau de *talla* și, poate, un pat și o femeie binevoitoare. Sudoarea le lucea pe umeri și pe frunte, umezindu-le cămășile de lucru.

Cerul începuse să se încrunte, valuri de nori cenușii îngrămădindu-se ca oile la piață. Dar până după-amiază, o boltă de un albastru desăvârșit se întindea de la o zare la alta.

Chemat de sora-șefă în sala de urgențe, Ghosh zări un bărbat alb, subțire și foarte palid, așteptând lângă un stâlp. Își plecă fruntea, sigur că era Eli Harris și simțindu-se recunoscător fiindcă omul stătea cu spatele la el.

Înăuntru, Adam îi făcu semn spre o perdea. Ghosh auzi hârâieli regulate însoțind fiecare respirație, în ritmul unei locomotive. Găsi patru etiopieni stând în picioare, trei dintre ei în sacouri sport și al patrulea într-o jachetă groasă. Erau strânși în jurul

târgii, de parcă se rugau. Toți aveau pantofi cafenii, lustruiți cu salivă. Când se strânseră unii în alții pentru a-i face lui loc, Ghosh observă sub haina unuia un ham vișiniu.

– Doctore, spuse cel culcat pe masă, întinzând o mână și încercând să se ridice, dar chircindu-se de efort. Mebratu mă numesc. Vă mulțumesc că ați venit să mă vedeți.

Avea în jur de treizeci de ani, iar engleza lui era excelentă. O mustață subțire i se arcuia deasupra gurii puternice. Durerea îl făcea să fie tras la față, însă avea o figură frumoasă, neobișnuită, iar nasul frânt îi sublinia caracterul. I se părea cunoscut, dar n-ar fi putut spune de unde. Spre deosebire de însoțitorii săi, părea un tip stoic, neînfricat, cu toate că el era cel suferind.

– Vă spun, niciodată nu m-a durut așa.

Și rânji cu gura până la urechi, până când un nou acces de durere îl chirci.

„Nu am cum să te consult astăzi. Iubita noastră Soră a murit și din clipă-n clipă mă aștept să vină cineva să-mi spună că au găsit cadavrul doctorului Thomas Stone. Pentru numele Domnului, du-te la spitalul militar!" Asta ar fi vrut Ghosh să-i spună, dar, văzându-i suferința, ezită.

Apucă mâna întinsă a bărbatului și, în timp ce o mușinea, îi palpă artera radială sub deget. Pulsul bubuia cu o sută douăzeci de bătăi pe minut. Pentru Ghosh, echivalentul unui gol perfect marcat pe teren era să poată măsura pulsul fără a se folosi de ceas.

– Când a început? întrebă el, măsurând cu privirea abdomenul umflat ce părea atât de nelalocul lui pe trupul zvelt și musculos al bărbatului.

– Ieri-dimineață. Încercam să... să-mi golesc intestinele, explică pacientul, cu o expresie stânjenită. Și deodată am simțit o durere aici.

Arătă în partea de jos a abdomenului.

– În timp ce stăteați pe toaletă?

– Pe vine, da. În câteva secunde am simțit ceva umflându-se... și încordându-se. A venit ca o lovitură de trăsnet.

Cuvintele cu care pacientul își descria simptomele îi atraseră atenția. Cu ochii minții, Ghosh revăzu cărticica lui Zachary Cope, *Diagnosticul abdomenului acut în versuri*. Găsise bijuteria aceea pe rafturile prăfuite ale unui anticariat din Madras. Fusese o adevărată revelație pentru el. Cine și-ar fi închipuit că un tratat medical putea fi plin de caricaturi, scris într-un stil atât de amuzant, oferind totuși informații utile? Își aminti versurile lui Cope privitoare la blocarea bruscă a traiectului intestinal normal:

... când rapid s-a instalat distensia
Fără-ndoială îți va atrage atenția.

Puse și următoarea întrebare, cu toate că știa deja răspunsul. Existau și asemenea momente, când diagnosticul era scris clar pe fruntea pacientului. Sau reieșea limpede din primele lui vorbe. Ori era anunțat de un simplu miros.

– Ieri-dimineață, răspunse Mebratu la întrebarea lui. Chiar înainte să înceapă durerea. De atunci n-am mai avut nici scaun, nici gaze, nimic.

Uneori o buclă-a mațului se-ncurcă,
Și răsucindu-se la bază, 'ți dă de furcă...

– Și câte clisme ați încercat?

Mebratu râse scurt și ascuțit.

– A, deci știați și asta! Două. Dar n-au rezolvat nimic.

Omul nu era constipat, ci avea ocluzie: nici măcar gazele nu puteau trece. Intestinul lui era complet blocat.

În afara nișei, cei trei bărbați păreau să discute în contradictoriu.

Limba lui Mebratu era uscată, maronie și încărcată. Era deshidratat, dar nu anemic. Ghosh îi dezveli abdomenul grotesc

umflat, care nu se dilată când Mebratu trase aer în piept. De abia dacă se clinti. „Asta-i treaba care îmi revine mie", își spuse Ghosh scoțându-și stetoscopul. Echivalentul meu pentru săparea unui mormânt. Zi de zi, burți, piepturi, cărnuri.

În locul obișnuitelor bolboroseli intestinale, în stetoscop auzi o cascadă de sunete ascuțite, ca apa picurând pe o tipsie de zinc. Pe fundal răsuna ritmul regulat al inimii. Uimitor cât de eficient se transmitea sunetul prin ansele pline cu fluid ale intestinelor! Iată o observație pe care n-o întâlnise niciodată în tratatele medicale.

– Aveți un volvulus, spuse Ghosh, scoțându-și brațele stetoscopului din urechi. Vocea îi venea parcă de la depărtare și nu părea a fi a lui. O porțiune din intestinul gros, colonul, se răsucește în ea însăși, așa.

Și folosi tuburile de cauciuc ale stetoscopului pentru a demonstra mai întâi formarea unei bucle și apoi răsucirea ei la bază.

– E o afecțiune des întâlnită aici, continuă el. Etiopienii au colonul lung și mobil. Acest lucru și ceva anume din regimul alimentar îi predispune la volvulus, după părerea noastră.

Mebratu încercă să compare simptomele sale cu explicațiile medicului. Colțurile gurii i se ridicară. Râdea.

– Ați știut ce am imediat ce v-am spus cum mă simt, nu-i așa, doctore? Înainte de a face toate... toate lucrurile astea.

– Cred că da.

– Și... se va desrăsuci singur?

– Nu, trebuie îndreptat la loc. Chirurgical.

– E o afecțiune des întâlnită, spuneați. Compatrioții mei care pățesc asta... Ce se întâmplă cu ei?

În clipa aceea, Ghosh făcu legătura între figura bărbatului și o scenă pe care și-ar fi dorit s-o uite.

– Fără operație? Mor. Fluxul de sânge de la baza buclei intestinale este și el oprit, un pericol dublu. Fiindcă sângele nici nu mai intră, nici nu mai iese. Intestinul se va cangrena.

– Uite ce e, doctore, e un moment cu totul nepotrivit pentru așa ceva.

– Da, *este* un moment cu totul nepotrivit! izbucni Ghosh, luându-l prin surprindere pe Mebratu. De ce ați venit aici, dacă pot să întreb? De ce la Missing? De ce nu v-ați dus la spitalul militar?

– Ce altceva ați mai înțeles despre mine?

– Știu că sunteți ofițer.

– Clovnii ăia, făcu omul, arătând cu bărbia spre însoțitorii lui de afară. Nu ne pricepem să ne îmbrăcăm în civil. Dacă nu au pantofii lustruiți cu scuipat, li se pare că sunt în pielea goală.

– De fapt, e mai mult decât atât. Cu ani în urmă, la scurt timp după ce am venit aici, v-am văzut conducând o execuție. N-o să uit asta niciodată.

– Acum opt ani și două luni. Pe 6 iulie. Îmi amintesc și eu. Erați acolo?

– Fără să vreau.

O simplă plimbare cu mașina prin oraș se transformase în altceva când mulțimea din stradă îi forțase, pe el și pe Hema, să asiste la execuția aceea.

– Vă rog să înțelegeți că a fost cel mai dureros ordin pe care l-am dus la îndeplinire vreodată. Oamenii aceia erau prietenii mei.

– Am bănuit asta, spuse Ghosh, aducându-și aminte de strania demnitate care se degajase din atitudinea condamnatului și a călăului deopotrivă.

Un alt val de durere îl cuprinse pe Mebratu și amândoi bărbații așteptară să treacă.

– *Asta* e o altfel de durere, glumi pacientul, încercând să zâmbească.

– Ar trebui să știți că mai devreme am primit un telefon de la palat. Sorei-șefe i s-a cerut să anunțe dacă apare vreun militar solicitând să fie tratat.

– Ce?! strigă Mebratu înjurând și dând să se ridice, dar mișcarea îl făcu să urle de durere, iar însoțitorii săi dădură buzna

înăuntru. Și sora-șefă a anunțat deja la palat? izbuti el să întrebe în cele din urmă.

– Nu. Mi-a spus că nu vă va da în vileag, știind că nu aveți unde altundeva să vă duceți.

Pacientul se relaxă. Prietenii săi purtară o discuție scurtă, apoi rămaseră în încăpere.

– Mulțumesc. Mulțumiți-i sorei-șefe din partea mea. Sunt colonelul Mebratu, din Garda Imperială. Câțiva dintre noi plănuiseră să ne întâlnim astăzi în Addis. Eu am venit din Gondar. Când am ajuns, am constatat că întrunirea fusese anulată. Ne temeam că am fost... compromiși. Dar nu am primit mesajul decât când am ajuns acolo. Înainte să plec din Gondar, ieri, au început durerile. M-am dus la un medic acolo. La fel ca dumneavoastră, și-a dat seama probabil ce am, dar nu mi-a spus nimic. Mi-a cerut să revin a doua zi dimineață, fiindcă voia să mă consulte din nou. Probabil că el a trimis vorbă la palat, altfel de ce ar fi telefonat ei la spitalele din Addis Abeba? Dacă sunt descoperit aici, în capitală, spânzurătoarea mă așteaptă și pe mine. Trebuie să mă tratați. Nu pot fi văzut azi la spitalul militar.

– Mai e o problemă, replică Ghosh. Chirurgul nostru a... a plecat.

– Am auzit despre... pierderea suferită. Îmi pare rău. Dacă doctorul Stone nu poate opera, trebuie s-o faceți dumneavoastră.

– Dar eu nu pot...

– Doctore, alte opțiuni nu am. Dacă nu mă operați, mor.

Unul dintre cei trei bărbați făcu un pas în față. Cu barba sa gălbuie, părea mai degrabă un profesor decât un militar.

– Dacă viața dumitale ar depinde de asta? Ai face-o?

Colonelul Mebratu puse o mână pe mâneca lui Ghosh.

– Iartă-l pe fratele meu, rosti el zâmbindu-i medicului, ca pentru a-i spune: „Vezi ce trebuie să fac ca să păstrez pacea?" Dar cu glas tare continuă: Dacă se întâmplă ceva, veți putea spune

cu mâna pe inimă că nu ştiaţi nimic despre mine, domnule doctor. Şi chiar aşa este. Nu ştiţi decât lucrurile pe care le-aţi ghicit.

Ghosh telefonă la apartamentul Hemei. Îi trecuse prin minte că Mebratu şi oamenii lui puneau la cale un fel de lovitură de stat. Care altul ar fi putut fi motivul întâlnirii din Addis? Ghosh avea în faţă o enigmă: cum poţi să tratezi un soldat care era, pe deasupra, un călău implicat în acte de trădare împotriva împăratului? Dar, firește, ca medic, datoria sa era faţă de pacient. Colonelul nu-i displăcea, dar de fratele lui se putea lipsi. Era greu să nu-ţi placă un om care îndura cu stoicism durerea fizică şi izbutea să-şi păstreze bunele maniere.

Pe lângă zumzetul din receptor, îşi auzea sângele năvălindu-i în ureche la fiecare bătaie a inimii. Glasul repezit al Hemei când zise „Alo" sugera că era încruntată.

– Eu sunt, spuse el. Ştii pe cine avem aici în seara asta?

Îi povesti totul, iar ea îl întrerupse.

– De ce îmi spui mie toate astea?

– Hema, tu ai auzit ce-am zis? Trebuie să-l operăm. E de datoria noastră.

Nu era deloc impresionată, aşa că el adăugă:

– Oamenii sunt disperaţi. Nu au unde altundeva să se ducă. Sunt înarmaţi.

– Dacă sunt chiar atât de disperaţi, pot să-i taie singuri burta. Eu sunt ginecolog obstetrician. Spune-le că tocmai am adus pe lume gemeni şi nu sunt în stare să operez.

– Hema!

Era atât de furios, încât abia dacă mai putea vorbi. Ea ar fi trebuit să fie de partea lui, cel puţin în chestiunile medicale.

– Ţi se pare o nimica toată ce am în cârcă acum? Lucrurile prin care am trecut ieri? Tu n-ai fost acolo, Ghosh. Iar acum, fiece răsuflare a acestor copii este responsabilitatea mea.

– Hema, nu zic că...

– *Tu* să-l operezi! Tu l-ai asistat la un volvulus, nu? întrebă ea, referindu-se la Stone. Eu n-am operat niciodată așa ceva.

Tăcerea era punctată doar de sunetul respirației ei. „Chiar nu-i pasă dacă risc să fiu împușcat? De ce are atitudinea asta față de mine? De parcă i-aș fi dușman. De parcă eu aș fi provocat dezastrul peste care a dat atunci când s-a întors. Ce, eu l-am invitat pe colonel aici?"

– Dacă va trebui să rezec o parte a intestinului gros și să fac o anastomoză, Hema? Sau o colostomie?...

– Eu am născut. Sunt indispusă. Am plecat din oraș. Nu-s aici azi!

– Hema, avem o obligație față de pacient... jurământul hipocratic...

Ea râse, un hohot amar, tăios.

– Jurământul hipocratic funcționează dacă stai în Londra și bei ceai. Aici, în junglă, nu există asemenea jurăminte. Eu îmi cunosc obligațiile. Pacientul e norocos să te aibă pe tine, asta-i tot ce pot spune. E mai bine decât nimic.

Și închise.

Ghosh era specializat în medicina internă, în toate domeniile ei. Insuficiență cardiacă, pneumonie, bizare afecțiuni neurologice, febre ciudate, erupții, simptome inexplicabile – acesta era teritoriul lui. Putea diagnostica afecțiuni de natură chirurgicală banale, dar nu era pregătit să le rezolve în sala de operații.

În zilele bune de la Missing, ori de câte ori deschidea ușa sălii de operații, Stone îl invita să se spele și să-l asiste. Asta îi oferea sorei Mary Joseph Praise ocazia să se odihnească, iar faptul că-l asista pe Stone constituia pentru Ghosh o bine-venită schimbare a rutinei sale zilnice. Prezența lui transforma tăcerea monahală a sălii de operații nr. 3 într-o zarvă carnavalescă, iar pe Stone nu părea să-l deranjeze. Ghosh punea întrebări în stânga și-n dreapta, incitându-l pe chirurg să vorbească, să-l învețe, ba chiar să se piardă printre amintiri. Seara, Ghosh o asista uneori pe

Hema când avea de făcut vreo cezariană de urgență. Câteodată, trimitea ea după el când trebuia să facă o rezecție de amploare, din cauza unui uter sau a unor ovare cuprinse de cancer.

Însă acum, iată-l singur, stând în locul lui Stone, în partea dreaptă a pacientului, cu scalpelul în mână. Era un loc pe care nu-l mai ocupase de mulți ani. Ultima dată când stătuse în dreapta fusese pe când era intern. Ca recompensă pentru serviciile aduse, îl lăsaseră să opereze un hidrocel, în vreme ce chirurgul stătea vizavi de el și îl îndruma în fiecare etapă a intervenției.

La instrucțiunile sale, asistenta introduse un tub rectal în anus, dirijându-l pe cât posibil mai sus.

– Ar fi bine să începem, îi spuse stagiarei care se spălase, îmbrăcase halatul și-și pusese mănușile, așteptând de cealaltă parte a mesei, gata să-l asiste.

Ușoarele ei urme de vărsat erau ascunse de halat și de mască. Deși pleoapele îi erau umflate, avea ochi frumoși.

– Nu putem termina dacă nu începem, adăugă el, așa că, dacă vrem să terminăm, ar fi cazul să începem, nu?

Cu o incizie mare trebuie să pornim
– de cele mici în aste cazuri ne ferim –
Bucla s-o scoți, c-o răsucire să o muți
– o răsucire-n sens orar, e bine să nu uiți –
Și-apoi în sus să introduci un tub rectal –
Prin el gazele-or pufni ca un furnal...

Cu un colon umflat la proporțiile unui Hindenburg[1], nici nu i-ar fi fost greu să înțepe intestinul și să împrăștie fecalele în cavitatea abdominală. Făcu o incizie mediană și apoi o adânci atent, ca un genist care dezamorsează o bombă. Exact când panica amenința să se instaleze, fiindcă i se părea că nu ajunge

[1] Dirijabil german de mari dimensiuni, destinat transportului de pasageri, construit de compania Zeppelin (n.red.)

nicăieri, suprafața lucitoare a peritoneului – acea membrană delicată care căptușește cavitatea abdominală – ieși la iveală. Când îl deschise, din el începu să curgă un fluid de culoarea paielor. Introducându-și degetul în gaură și folosindu-l ca jalon, tăie peritoneul în lungul inciziei.

Imediat, colonul țâșni ca un zepelin ieșind din hangarul lui. Acoperi laturile inciziei cu comprese umede, inseră un retractor Balfour de mari dimensiuni pentru a ține marginile deschise și scoase complet ansa răsucită, sprijinind-o pe comprese. Era la fel de lată ca pneul unei mașini, închisă la culoare, mustind și tensionată din cauza fluidului – spre deosebire de restul intestinului, roz și moale. Se vedea locul unde se răsucise, adânc în abdomen. Manevrând cu mișcări ușoare cele două părți ale buclei, desrăsuci în sensul acelor de ceasornic, așa cum indicase Cope. Auzi un gâlgâit și, în aceeași clipă, culoarea albăstruie începu să se estompeze pe segmentul dilatat. La margini, acesta devenise deja roz.

Pipăi prin intestin după tubul rectal pe care îl introdusese asistenta Asqual. Îl dirijă mai sus, ca pe o vergea printr-o bridă. Când tubul ajunse la segmentul dilatat, fură răsplătiți cu un șuier sonor și cu un jet de fluid și de gaze, care se scurse în găleata de dedesubt.

– „Iar bucla se contractă și vei putea vedea totu'-așezat la loc, cum trebuie să stea", recită Ghosh, iar stagiara, care habar nu avea ce spunea el, replică:

– Da, domnule doctor.

Ghosh își strânse degetele în mănușă. Păreau competente și puternice, degete de chirurg. „Nu poți simți asta, își spuse el, decât după ce ți-ai asumat responsabilitatea supremă."

După ce cususe, în timp ce își scotea mănușile, văzu chipul Hemei reflectat în geamurile ușilor batante. Fugi după ea. Deși alerga, o prinse curând pe culoar. Ea se opri lângă o coloană, gâfâind.

– Deci? întrebă când reuși să vorbească. Totul a mers bine?

Zâmbeau amândoi larg.

– Da... A trebuit doar să desrăsucesc ansa, răspunse el, fără a putea să-și ascundă mândria și entuziasmul din voce.

– S-ar putea răsuci din nou.

– Păi, omul n-a avut prea multe opțiuni – cu sau nimic, dat fiind că celălalt medic de aici n-a vrut să ajute.

– Adevărat. Bravo ție! Acum trebuie să plec. Almaz și Rosina stau cu bebelușii.

– Hema!

Ce-i?

– M-ai fi ajutat dacă aș fi dat de necaz?

– Nu, am venit până acolo doar așa, să fac mișcare... spuse ea și, parcă împotriva voinței ei, o strălucire i se aprinse în ochi. Fraierule! Ce ți-ai închipuit?

Cu Hema, chiar și sarcasmul părea un dar. Își înăbuși pornirea de a face sluj în fața ei ca un câțel recunoscător, prea grăbit să uite săpuneala pe care o primise cu numai câteva minute în urmă.

– Chiar ieri, reluă ea, am trecut pe lângă locul în care am văzut execuția aceea și m-am gândit la ea... După o pauză în care păru să-l studieze cu meticulozitate, întrebă: Ai mâncat ceva pe ziua de azi?

Și de-abia atunci observă el: iubita lui, frumoasa lui întoarsă din Madras nemăritată, era mai *magnifiată* decât oricând. Între sari și bluză erau vizibile rotunjimi suculente. Avea pielea de sub bărbie ușor pufoasă, ca un al doilea munte al lui Venus.

– N-am mai mâncat de când ai plecat tu în India, răspunse el – lucru care era aproape adevărat.

– Ai slăbit. Nu e bine. Vino să mănânci. Avem tone de mâncare. Toată lumea aduce câte ceva.

Și se îndepărtă. El îi studie legănarea feselor care se mișcau într-o parte și în cealaltă, gata parcă să-și ia zborul de pe șolduri. Adusese din India mai mult din ea însăși, numai bună de iubit. Nu era nicidecum momentul potrivit pentru asta, însă era excitat.

Se îmbrăcă și constată că se gândea din nou la operație. „N-ar fi trebuit oare să prind colonul sigmoid de peretele abdominal, ca să nu se mai răsucească iar? Nu l-am văzut cumva pe Stone procedând astfel? Colopexie parcă se numește. Mi-a vorbit oare Stone despre pericolele colopexiei și m-a sfătuit să n-o fac sau mi-a recomandat-o? Sper că am scos toți bureții. Trebuia să i mai fi numărat o dată. Trebuia să mai fi aruncat o ultimă privire. Să verific orice posibilă sângerare cât eram acolo." Și-l amintea pe Stone spunând: *Când abdomenul e deschis, tu îl controlezi. Dar, odată ce îl închizi, el te controlează pe tine.*

– Înțeleg la ce te-ai referit, Thomas, rosti Ghosh, ieșind din sala de operații.

Era seara târziu când personalul spitalului se strânse lângă groapa săpată în pământ, căptușită acum cu scânduri. Nu mai era vreme de pierdut, fiindcă, după tradiția etiopiană, nimeni nu mănâncă înainte ca decedatul să fie îngropat – așa că asistentele și stagiarele erau flămânde. Sicriul sosi, purtat pe umeri de brancardieri, străbătând același drum pe care sora Mary Joseph Praise obișnuia să vină în acest luminiș. Hema pășea în urma lor, alături de menajera lui Stone, Rosina, și de cea a lui Ghosh, Almaz, cele trei femei ducându-i cu schimbul în brațe pe bebelușii înfășurați în pleduri.

Oamenii lăsară sicriul jos, lângă marginea gropii, și ridicară capacul. Se auziră suspine și plânsete înăbușite în rândul celor care nu văzuseră încă trupul.

Asistentele o îmbrăcaseră pe sora Mary Joseph Praise în veșmintele pe care tânăra călugăriță le purtase atunci când își dăruise trupul și sufletul lui Hristos – veșmântul ei „nupțial". Vălul arcuit era menit să arate că gândurile ei nu mai zăboveau asupra lucrurilor pământești, ci se îndreptau doar spre împărăția cerurilor. Era un simbol al faptului că ea era deja moartă pentru lume, însă în ceața care începea să se lase nu se mai întrevedea nici un simbol. Gulerul din jurul gâtului îi atârna ca o bărbiță. Roba îi era albă, întreruptă doar de un cordon alb, împletit.

Mâinile ei ieşeau din mâneci şi se încrucişau la mijlocul trupului, cu degetele odihnindu-se pe o Biblie şi pe un rozariu. Iniţial, carmelitele desculţe nu purtau încălţăminte – de aici li se trăgea şi numele. Ordinul sorei Mary Joseph Praise fusese suficient de practic încât să le permită membrelor ei să poarte sandale. Sora-şefă însă îi lăsase picioarele goale.

Tot sora-şefă fusese cea care preferase să nu-l cheme pe părintele de la Rosa, de la biserica catolică St. Joseph, care găsea ceva de criticat mereu, cu sau fără motiv, iar aici erau destule. Fusese pe punctul de a-l chema pe Andy McGuire de la biserica anglicană. Pastorul ar fi venit, fără îndoială, şi ar fi fost o alinare pentru toţi. Dar în cele din urmă sora-şefă îşi spusese că sora Mary Joseph Praise şi-ar fi dorit ca familia ei de la Missing să fie singura care s-o conducă pe ultimul drum. Aceeaşi intuiţie o împinsese să-l roage cu puţin timp înainte pe Gebrew să se pregătească pentru a rosti o scurtă rugăciune. Sora întotdeauna nutrise respect pentru Gebrew, cu toate că, pentru el, preoţia ocupa locul al treilea, după îndatoririle de paznic şi grădinar, şi ar fi fost mulţumită să ştie cât de onorat şi de alinat se simţea el ca urmare a acestei solicitări.

În aerul răcoros şi nemişcat, sora-şefă ridică o mână.

– Sora Mary Joseph Praise ne-ar fi spus aşa: „Nu plângeţi pentru mine. Iisus este mântuirea mea." Acest lucru ar trebui să ne mângâie şi pe noi.

După ce rosti aceste cuvinte, sora-şefă îşi pierdu şirul ideilor. Ce altceva ar mai fi fost de zis? Îi făcu un semn din cap lui Gebrew, îmbrăcat într-o tunică de un alb imaculat, care-i ajungea până la genunchi, cu pantaloni pe dedesubt şi cu un turban răsucit strâns pe cap. Acestea erau veşmintele ceremoniale pe care le purta numai de Timkat, în ziua de Epifanie[1]. Gebrew rostea

---

[1] Sărbătorită pe 6 ianuarie, la catolici, Epifania celebrează în principal venirea magilor la pruncul Iisus, şi astfel revelarea lui Hristos ca fiinţă fizică în faţa neevreilor; la creştinii de rit ortodox, Boboteaza, sărbătorită la aceeaşi dată, celebrează botezul lui Iisus în Iordan şi revelarea sa lumii întregi ca fiu al lui Dumnezeu. (n.tr.)

liturgia în biblica limbă giiz, limba oficială a Bisericii Ortodoxe Etiopiene. Cu mare efort, izbuti să se limiteze la o psalmodiere scurtă. Apoi, asistentele și stagiarele intonară imnul preferat al sorei Mary Joseph Praise, cel pe care îl învățaseră de la ea și pe care îl cântau dimineața în căminul lor.

Iisus e viu! Înspăimântați nu mai putem să fim
Acum de a ta groază, moarte;
Iisus e viu! Și prin aceasta noi cu toții știm
Că tu, mormânt, de noi nu mai ai parte.
Aleluia!

Fiecare făcu încă un pas înainte, încercând să mai fure o ultimă privire înainte să fie pus capacul peste sicriu. Gebrew avea să spună mai târziu că fața sorei Mary Joseph Praise strălucea, că avea o expresie liniștită, fiindcă știa că suferințele ei pe pământ luaseră sfârșit. Almaz avea să insiste că un parfum de liliac se ridicase din sicriu când capacul fusese bătut în cuie.

Ghosh simțea că i se transmitea un mesaj. Sora parcă îi spunea: *Folosește-ți înțelept timpul. Nu mai irosi alți ani în așteptarea unei iubiri care poate că nu-ți va fi întoarsă niciodată. Pleacă din țara asta, de dragul meu.*

Hema, care stătea aproape de el, îi făgădui în tăcere sorei Mary Joseph Praise că va avea grijă de noi ca și când am fi fost ai ei.

Cu frânghii trecute pe sub sicriu, brancardierii o coborâră pe Soră în mormânt. Pietrele mari și grele cerute de tradiția etiopiană îi fură înmânate celui mai înalt dintre *coolies*, care stătea cu câte un picior pe o margine și pe alta a gropii. Pietrele aveau rolul de a ține hienele departe.

În final, cei doi muncitori împinseră pământul înapoi în groapă, iar ceremonia se apropie de sfârșit. Nu mai rămăseseră decât bocetele.

Și eu, și Shiva, de atât de puțin timp veniți pe acest pământ, am fost surprinși de sunetele acelea nepământene. Și am deschis ochii pentru a contempla lumea în care atât de multe erau deja cu susul în jos.

CAPITOLUL 14
CUNOȘTINȚE DESPRE MÂNTUITOR

A doua zi după înmormântare, Ghosh se trezi devreme. De data asta gândurile nu-i mai zburară la Hema, ci la Stone. Imediat ce se îmbrăcă, se duse direct în apartamentul chirurgului, dar nu găsi nici un indiciu cum că ocupantul lui s-ar fi întors. Dezamăgit, se îndreptă spre biroul sorei-șefe. Ea ridică spre el o privire plină de speranță. Ghosh însă clătină din cap.

Era nerăbdător să-și viziteze pacientul și să vadă roadele muncii sale. Făcuse operația fără tragere de inimă, dar acum era animat de un entuziasm care-l lua până și pe el prin surprindere. Probabil că era un sentiment pe care Stone îl încerca în mod obișnuit.

– Aș putea deveni dependent de el, spuse, fără a se adresa cuiva anume.

Îl găsi pe colonelul Mebratu așezat pe marginea patului. Fratele lui îl ajuta să se îmbrace.

– Doctore Ghosh! exclamă pacientul, zâmbind ca un om fără nici o grijă pe lume, deși era limpede că avea dureri. Să vă dau raportul: am tras gaze azi-noapte, am avut scaun azi. Mâine urmează niște aur!

Era un om obișnuit să-i încânte pe ceilalți și, chiar în această stare de slăbiciune, charisma sa era neștirbită. Pentru cineva care coborâse de pe masa de operații cu nici douăzeci și patru

de ore în urmă, arăta excelent. Ghosh examină incizia: era curată și intactă.

– Domnule doctor, trebuie să mă întorc azi la regimentul meu din Gondar. Nu mai pot lipsi mult. Știu că e prea curând, dar nu am de ales. Dacă nu mă arăt la față, stârnesc și mai multe suspiciuni. Nu cred că ați vrea să-mi fi salvat viața doar pentru a mă vedea spânzurat. Pot aranja să-mi fie administrate perfuzii acasă sau orice-mi recomandați.

Ghosh deschise gura să protesteze, dar își dădu seama că nu avea rost să insiste.

– Bine, spuse apoi. Dar există un pericol real ca rana să se deschidă dacă faceți efort. O să vă dau morfină. Trebuie să călătoriți întins pe spate. Vă vom administra fluide intravenos, mâine veți putea bea câte puțină apă și apoi supă limpede. Vă voi scrie totul. Peste circa zece zile vor trebui scoase firele.

Colonelul încuviință. Fratele lui, bărbosul, îi strânse mâna lui Ghosh și se aplecă adânc, rostindu-și încet mulțumirile.

– Îl veți însoți pe drum? întrebă Ghosh.

– Da, firește. Am chemat o furgonetă. Odată ce el ajunge cu bine, eu pot să plec la noul meu post din Siberia. Apoi, văzând expresia nedumerită a medicului, adăugă: Sunt exilat.

– Și dumneavoastră sunteți militar?

– Nu, în momentul de față nu sunt nimic, domnule doctor. Sunt un nimeni.

Colonelul puse o mână pe umărul fratelui său.

– Fratele meu este prea modest. Știți că are un masterat în sociologie obținut la Universitatea Columbia? Da, Maiestatea Sa Imperială l-a trimis în Statele Unite. Bătrânul n-a fost însă deloc încântat când fratele meu s-a simțit atras de mișcarea lui Marcus Garvey. Nu l-a mai lăsat să-și urmeze și doctoratul. L-a chemat înapoi, pentru a fi administrator de provincie. Ar fi trebuit să-i permită să-și termine studiile.

– Nu, nu, am venit de bunăvoie, replică fratele lui. Am vrut să-mi ajut poporul. Dar pentru asta, sunt trimis în Siberia.

Ghosh nu zise nimic, aşteptând alte explicaţii.

– Spune-i de ce, îl îndemnă colonelul. La urma urmei, e o chestiune de sănătate.

Fratele oftă.

– Ministerul Sănătăţii a construit în fosta noastră provincie o clinică publică. Maiestatea Sa Imperială a venit să taie panglica la inaugurare. Jumătate din bugetul meu pentru întregul district a fost cheltuit pentru a pune totul la punct pe drumul străbătut de împărat. S-a vopsit, s-au reparat garduri, a fost adus chiar şi un buldozer pentru a fi dărâmate cocioabele. Imediat ce Maiestatea Sa a plecat, clinica a fost închisă.

– De ce?

– Pentru că bugetul pentru ea fusese deja cheltuit!

– Şi n-aţi protestat?

– Ba sigur că da! N-am primit însă nici un răspuns la mesajele trimise. Ministrul Sănătăţii le-a interceptat. Aşa că am redeschis clinica eu, cu de la mine putere. Am avut nevoie de vreo zece mii de birr. L-am convins pe un medic de la o misiune aflată într-un oraş la optzeci de kilometri distanţă să vină o dată pe săptămână. Aveam o asistentă medicală pensionată, care lucrase în armată şi care se ocupa de pansamente, şi am găsit o moaşă care a acceptat să vină acolo. Un fabricant clandestin de alcool mi-a dat un generator. Oamenii mă iubeau. Ministerul Sănătăţii ar fi vrut să mă vadă mort. Împăratul m-a chemat în Addis.

– Cum aţi făcut rost de bani?

– Prin mită! Oamenii veneau cu câte un coş mare de *injera*, în care se aflau mai mulţi bani decât *injera*. Când au văzut că folosesc banii cu un scop bun, mi-au dat mai mulţi, fiindcă se temeau să nu-i dau în vileag.

– I-aţi spus toate astea Maiestăţii Sale?

– Ah! E foarte complicat. Toată lumea îi şuşoteşte câte ceva la ureche. „Maiestate", i-am spus când mi-a acordat o audienţă, „centrul de sănătate are nevoie de un buget pentru a funcţiona".

– Ştia, interveni colonelul.

– M-a ascultat. Privirea lui nu lăsa să se întrevadă nimic. Când am terminat, Maiestatea Sa i-a șoptit ceva lui Abba Hanna, ministrul Vistieriei. Abba Hanna a scris ceva în registru. Iar ceilalți miniștri... I-ați văzut vreodată? Sunt într-o continuă stare de teroare. Niciodată nu știu dacă sunt sau nu în grațiile stăpânului. Maiestatea Sa mi-a mulțumit pentru serviciile aduse provinciei respective etc. etc., eu am făcut plecăciuni una după alta și am plecat, retrăgându-mă cu spatele. În celălalt capăt al încăperii m-am alăturat ministrului Vistieriei, care mi-a dat trei sute de birr! Eu aveam nevoie de treizeci de mii, sau chiar de trei sute de mii. Din câte știu eu, împăratul a spus să-mi dea o sută de mii, iar Abba Hanna a hotărât că-mi erau suficienți numai trei sute. Sau împăratul să fi fost cu ideea celor trei sute de birr? Pe cine să întreb? Deja următorul solicitant își spunea povestea, așa că ministrul a dat fuga să-și reia poziția lângă Maiestatea Sa. Am dat să strig, din capătul sălii: „Maiestate, a greșit cumva ministrul?" Dar prietenii m-au târât afară...

– Altfel n-ai mai fi fost acum aici, să ne povestești, interveni colonelul. Fratele meu nesăbuit!

Apoi Mebratu ridică ochii spre Ghosh, cu o expresie serioasă, și îi luă mâna în palmele sale.

– Domnule doctor Ghosh, sunteți un chirurg mai bun decât Stone. Fiindcă un chirurg la îndemână face cât doi absenți.

– Nu, am avut noroc. Stone e cel mai bun.

– Vă mulțumesc și pentru altceva. Vedeți dumneavoastră, am avut dureri cumplite tot drumul din Gondar până aici. Prin comparație, călătoria înapoi va fi chiar ușoară. Durerea a fost... Știam că, indiferent ce aș fi avut, starea urma să mi se agraveze și aveam să mor. Dar eu aveam unele opțiuni. Am venit la dumneavoastră. Când mi-ați spus că, în asemenea cazuri, compatrioții mei mor pur și simplu...

Chipul colonelului căpătă o expresie împietrită, iar Ghosh nu-și putea da seama dacă era mânios sau se străduia să-și rețină lacrimile. Omul își drese glasul și continuă:

– Faptul că i-au închis fratelui meu centrul de sănătate a fost o crimă. Când am venit în Addis Abeba pentru întâlnirea cu... colegii mei, eram pregătit să ascult. Dar nu eram sigur. Aţi putea spune că motivele îmi erau suspecte. Voiam să produc o schimbare, dar o voiam din îndemnuri pozitive, sau doar pentru putere? Vă povestesc acum lucruri pe care nu trebuie să le repetaţi nimănui, înţelegeţi?

Ghosh încuviinţă.

– Călătoria, durerea, operaţia... Dumnezeu mi-a arătat suferinţa poporului meu. Totul a fost un mesaj. Felul în care îi tratăm pe cei mai mărunţi dintre fraţii noştri, pe ţăranii suferinzi de volvulus – *aceasta* este măsura ţării în care trăim, nu tancurile sau avioanele de luptă şi nici cât de mare este palatul împăratului. Cred că Dumnezeu v-a adus în calea mea.

Mai târziu, după ce ei plecară, Ghosh îşi dădu seama că, deşi iniţial fusese mai degrabă înclinat să-l deteste pe colonelul Mebratu, se întâmplase exact contrariul. Totodată, expatriat fiind, era înclinat să proiecteze asupra Maiestăţii Sale anumite calităţi pozitive. Acum nu mai era chiar atât de sigur că avea dreptate.

Domnul Elihu Harris era îmbrăcat nepotrivit din cap până-n picioare. Aceasta fu primul lucru pe care-l remarcă sora-şefă când bărbatul închise uşa în urma lui şi se apropie de biroul ei pentru a se prezenta. Avea tot dreptul să fie iritat, dat fiind că mai trecuse pe la Missing şi în ultimele două zile, fără a o putea întâlni pe sora-şefă. Şi totuşi, părea recunoscător s-o vadă şi îngrijorat fiindcă îi răpea din timp.

– Nu ştiam că veţi veni, domnule Harris, spuse şora-şefă. În orice alte circumstanţe, ar fi fost o plăcere să vă întâlnesc. Dar, înţelegeţi dumneavoastră, ieri am îngropat-o pe sora Mary Joseph Praise.

– Adică... Harris îşi înghiţi cu greu nodul din gât. Deschise gura şi o închise la loc. Citea o atât de mare suferinţă în privirea

sorei-șefe, încât era rușinat fiindcă n-o observase mai devreme. Adică... tânăra călugăriță din India...? reluă el. Asistenta lui Thomas Stone?

– Exact. Iar Thomas Stone a plecat. A dispărut. Sunt foarte neliniștită în privința lui. Este un om distrus.

Harris avea un chip plăcut, însă, din cauza buzei de sus prea mari și a dinților din față inegali, nu se putea spune că era un bărbat frumos. Acum se mișcă ușor în scaunul său. Fără îndoială, ar fi vrut să întrebe cum se întâmplase așa ceva, dar n-o făcu. Sora-șefă își dădu seama că era genul de om care nu știa să insiste pentru drepturile sale nici chiar atunci când se afla în avantaj. Văzându-l așezat pe scaun în fața ei, cu ochii blânzi, căprui, neîndrăznind s-o privească drept în față, inima începu să i se înmoaie.

Și îi povesti totul, într-o revărsare de fraze simple, împovărate de mesajul pe care îl transmiteau. Când sfârși, adăugă, suflându-și nasul:

– Vizita dumneavoastră a survenit în cel mai nepotrivit moment pentru noi. O mare parte din activitatea noastră aici, la Missing, se baza pe Thomas Stone. Era cel mai bun chirurg din oraș. Niciodată n-a știut că datorită persoanelor din familia regală pe care le-a operat ni s-a permis nouă să funcționăm mai departe. Guvernul ne cere să plătim o taxă anuală substanțială pentru privilegiul de a munci aici, vă puteți imagina așa ceva? Dacă ar vrea, ar putea foarte ușor să ne închidă. Chiar și faptul că dumneavoastră ne-ați dat bani, domnule Harris, s-a datorat cărții scrise de el... Acesta ar putea fi sfârșitul spitalului Missing.

În timp ce ea vorbea, Harris se adânci mai mult în scaunul său, ca și când cineva și-ar fi pus piciorul pe pieptul lui. Avea un tic nervos, își netezea întruna părul de pe frunte, deși nu era deloc în pericol să-i cadă.

„Există în lume oameni condamnați să greșească întotdeauna momentul", își spuse sora-șefă. Oameni ale căror mașini se strică

în drum spre propria lor nuntă, oameni a căror vacanță este compromisă de fiecare dată de ploaie sau a căror zi de glorie personală e umbrită de decesul vreunei personalități, rămânând în istorie, pentru toată lumea, exclusiv pentru acest sumbru motiv. Astfel de oameni erau un spin în coastă, și totuși neajutorarea lor nu putea să nu stârnească milă. Nu era vina lui Harris că Sora murise și că Stone dispăruse. Dar iată-l aici.

Dacă voia o dare de seamă asupra banilor pe care îi donase, ea nu avea nimic să-i arate. Sora-șefă trimitea rapoarte de activitate numai dacă era presată în acest sens, și, cum lucrurile pe care doreau donatorii să fie cheltuiți banii lor nu aveau nici o legătură cu nevoile reale ale spitalului, rapoartele ei aveau întotdeauna un conținut fictiv. Dar știuse mereu că urma să vină o dată și o zi ca aceasta.

Harris se înecă și tuși. Când își reveni, după ce își drese glasul de câteva ori și își făcu de lucru cu batista, ajunse în mod indirect și la subiectul discuției sale cu sora-șefă. Dar nu era ceea ce bănuise ea că va fi.

– Ați avut dreptate cu privire la planul nostru de a finanța o misiune pentru populația Oromo, spuse el, iar sora-șefă își aminti vag că citise ceva de acest gen într-una dintre scrisorile lui. Medicul de la Wollo mi-a trimis o telegramă. Poliția a ocupat clădirea. Guvernatorul districtual nu va încerca s-o evacueze. Proviziile sunt vândute. Biserica locală a predicat împotriva noastră, susținând că suntem niște diavoli! Trebuia să vin, ca să pun lucrurile la punct.

– Scuzați-mă că vă vorbesc direct, domnule Harris, dar cum ați fi putut finanța un obiectiv pe care nu l-ați văzut niciodată? întrebă sora-șefă și, în aceeași clipă, simți o înțepătură de vinovăție, fiindcă Harris nu văzuse nici Missing până astăzi. Dacă-mi amintesc bine, v-am scris că nu mi se pare o atitudine înțeleaptă.

– Este greșeala mea, replică Harris, frângându-și mâinile. *Eu* i-am convins pe cei din comitetul bisericii mele... Încă nu le-am

spus, adăugă el aproape în șoaptă, după care își drese glasul și continuă: Intențiile mele..., așa cum sper că va înțelege comitetul, au fost unele onorabile. Speram să le aduc vestea cea bună despre Mântuitorul nostru celor care nu au aflat-o încă.

Sora-șefă oftă, exasperată.

– Credeați că sunt toți adoratori ai focului? Că venerează copacii? Domnule Harris, și ei sunt creștini! Nu au mai multă nevoie de vestea cea bună decât aveți dumneavoastră de ulei pentru păr.

– Dar mi se pare că nu este un creștinism autentic. E un fel păgân de..., bâigui el, netezindu-și smocul de păr de pe frunte.

– Păgân! Domnule Harris, pe vremea în care strămoșii *noștri* din Yorkshire și din Saxonia foloseau craniile dușmanilor pe post de farfurii, creștinii de aici cântau psalmii. Îi cred că Chivotul Legământului se află ascuns într-o biserică din Axum. Nu degetul vreunui sfânt ori unghia unui papă, ci Chivotul! Credincioșii etiopieni îmbracă fără teamă cămășile celor care tocmai au murit de ciumă! Pentru ei, ciuma este o cale certă, venită de la Dumnezeu, de a dobândi viața veșnică și mântuirea. Atât sunt de însetați după viața de apoi! insistă ea, bătând cu palma în masă și nu se putu stăpâni să nu adauge: Spuneți-mi, enoriașii din parohia dumneavoastră din Dallas jinduiesc la fel de tare după mântuire?

Harris se înroși la față și se uită în jur, căutând parcă un loc în care să se ascundă. Însă nu-și spusese ultimul cuvânt. Oamenii de felul lui deveneau rigizi în convingerile lor, fiindcă ele erau tot ce aveau.

– Din Houston, nu din Dallas, spuse el încet. Dar, soră-șefă, preoții de aici sunt aproape analfabeți – Gebrew, paznicul dumneavoastră, nu înțelege litania pe care o recită fiindcă este în limba giiz, pe care nimeni n-o mai vorbește. Și dacă aderă la doctrina monofizită conform căreia Iisus a avut doar natură divină, nu și umană, înseamnă...

– Oprește-te! Domnule Harris, oprește-te! exclamă sora-șefă, acoperindu-și urechile. Oh, cât de tare mă necăjești!

Se ridică și ocoli biroul, iar Harris se trase înapoi, de parcă s-ar fi temut să nu-l urecheze. Dar ea se apropie de fereastră și își rezemă fruntea de geam.

– Când te uiți prin Addis Abeba și vezi copii desculți, tremurând în ploaie, și leproși cerșind o bucată de pâine, ți se pare că toată aiureala asta monofizită mai are o cât de mică importanță? Dumnezeu ne va judeca, domnule Harris, după... – vocea începu să-i tremure când gândul îi zbură la sora Mary Joseph Praise – ... după faptele pe care le-am făcut pentru a alina suferințele semenilor noștri. Nu cred că Domnului îi pasă de doctrina pe care ne-o asumăm.

Imaginea chipului ei banal, ofilit, lipit de geam, a obrajilor umezi și a degetelor împletite... i se păru lui Harris mai plină de forță decât oricare alta pe care o văzuse vreodată. Iată o femeie care putea renunța la restricțiile impuse de ordinul ei atunci când acestea îi stăteau în cale. Buzele ei rostiseră un fel de adevăr fundamental care, datorită simplității lui, rămânea nespus într-o biserică precum cea a lui, unde ciorovăielile și disputele păreau a fi unica rațiune de existență a comitetului, dar și o modalitate de manifestare a credinței. Era o mică binecuvântare faptul că un ocean îi despărțea pe cei care acționau, ca sora-șefă, de cei care îi susțineau, fiindcă dacă ar fi fost aproape unii de alții, ar fi ieșit scântei.

Harris își fixă privirea pe teancul de Biblii lipit de perete. Nu le văzuse când intrase în birou.

– Avem mai multe Biblii englezești decât toți vorbitorii de engleză din țară, spuse sora-șefă, care se întorsese și văzuse încotro privea Harris. Biblii poloneze, cehe, italiene, franceze, suedeze. Cred că unele au aparținut elevilor de la școlile de duminică. Avem nevoie de mâncare și de medicamente. Dar primim Biblii. Întotdeauna m-am întrebat, zâmbi ea, dacă bunii oameni care ne trimit Biblii chiar cred că foametea și parazitozele

se vindecă doar prin lectura Scripturilor. Pacienții noștri nu știu să citească.

– Mă simt rușinat, replică Harris.

– Nu, nu, nu fiți, vă rog! Oamenilor de aici le plac Bibliile acestea. Biblia e cel mai de preț obiect al unei familii. Știți ce a făcut împăratul Menelik, cel care a domnit înainte de Haile Selassie, când s-a îmbolnăvit? A *mâncat* niște pagini din Biblie. Nu cred că l-a ajutat, totuși. Etiopia este o țară în care hârtia – *worketu* – este foarte prețuită. Știați că, în rândul sărăcilor, căsătoria este consfințită prin simpla scriere a celor două nume pe o bucată de hârtie? Iar pentru a divorța, este suficient să rupi hârtia. Preoții le dau oamenilor bucățele de hârtie cu versete din Biblie. Ei le împăturesc iar și iar, până ce obțin niște pătrățele mici, pe care le învelesc apoi în piele și le poartă în jurul gâtului. Mi-a făcut plăcere să dăruiesc Biblii. Dar ministrul de Interne a considerat că urmăresc astfel să fac prozeliți. „Cum aș putea să fac așa ceva când nimeni nu știe să citească aici? Și apoi, aceasta este și credința dumneavoastră", am replicat eu. Dar ministrul nu a fost de acord cu mine, așa că acum Bibliile stau aici, teancuri, domnule Harris. Și se înmulțesc în șopron, ca iepurii. Dau pe dinafară în camerele de depozitare și în biroul meu. Le folosim ca să proptim rafturile. Sau ca să tapetăm pereții colibelor *chikka*. Și pentru orice altceva!

Se apropie de ușă și-i făcu semn s-o urmeze afară.

– Să facem o plimbare. Priviți, spuse ca când ieșiră pe culoar, arătându-i o plăcuță deasupra unei uși: SALA DE OPERAȚII NR. 1.

Încăperea era un fel de dulap plin de Biblii. Fără un cuvânt, indică spre o altă cameră, de cealaltă parte a culoarului, în care erau depozitate mături și găleți. Pe plăcuța de deasupra ușii scria SALA DE OPERAȚII NR. 2.

– Avem o singură sală de intervenții chirurgicale, pe care am botezat-o Sala de operații nr. 3. Judecă-mă aspru dacă vrei, domnule Harris, dar eu iau tot ce primesc în numele Domnului

pentru a-i ajuta pe oamenii aceştia. Şi, dacă donatorii mei insistă să-mi ofere o altă sală de operaţii pentru celebrul Thomas Stone, când eu am, de fapt, nevoie de catetere, seringi, penicilină şi bani pentru butelii de oxigen cu care să pot menţine în funcţiune singura sală de operaţii, zic şi eu că am noi săli de operaţie.

Pe treptele departamentului ambulatoriu, bougainvillea era în plină floare, îmbrăcând stâlpii şopronului, astfel încât acoperişul părea mai înalt decât era de fapt. Un bărbat trecu pe lângă ei cu paşi repezi, înfăşurat într-o ţesătură grea, albă, peste o tunică militară veche. Turbanul alb şi apărătoarea de muşte pe care o ţinea în mână îi confereau un aer aparte.

– Iată-l pe Gebrew, despre care tocmai vorbeam, spuse sora-şefă în clipa în care el îi observă, se opri şi se înclină. Slujitor al Domnului. Şi paznic. Şi... unul dintre îndoliaţii noştri.

Harris văzu cu surprindere că Gebrew era relativ tânăr. Într-una dintre scrisori, sora-şefă îi scrisese despre o fată Hareri de doisprezece sau treisprezece ani care fusese adusă la Missing pe moarte, cu un cordon ombilical tăiat care-i atârna printre picioare. Născuse cu câteva zile în urmă, dar placenta nu se eliminase nicicum. Familia ei făcuse două zile pe drum, cu catârul şi cu autobuzul, pentru a ajunge la spital. Şi când Gebrew, mişcat, o ridicase din căruţă, fata ţipase. Fără să vrea, Gebrew, slujitorul Domnului, călcase pe cordonul ombilical, iar placenta se desprinsese. Fata fusese vindecată chiar înainte de a păşi pragul sălii de urgenţă.

Harris tremura în cămaşa lui de bumbac fără mâneci, cu ochii fugindu-i când într-o parte, când în alta, trăgându-se de guler şi apoi potrivindu-şi pe cap o cască pe care sora-şefă nu o observase până atunci.

Sora-şefă îl conduse prin salonul copiilor, care nu era altceva decât o cameră zugrăvită într-un liliachiu aprins, cu sugarii culcaţi în paturi înalte, cu grilaje de metal. Mamele şedeau pe podea, lângă paturi. Toată sărira în picioare la intrarea ei şi se înclinară.

– Copilul de aici are tetanos și va muri. Celălalt are meningită și, dacă va trăi, s-ar putea să rămână orb sau surd. Iar mama lui, explică sora-șefă trecându-și cu afecțiune brațul în jurul unei femei firave, își neglijează ceilalți trei copii prin faptul că stă aici zi și noapte. Doamne, s-a întâmplat ca un copil să cadă într-un puț, să fie împuns de un taur sau chiar răpit, în vreme ce mama lui se afla aici. Omenesc ar fi să-i spunem să plece acasă și să ia copilul cu ea.

– Și atunci, de ce mai e aici?

– Uită-te cât de slabă este! Noi îi dăm să mănânce. Îi dăm și porțiile micuțului, pe care el nu le poate mânca, pe lângă cele cuvenite ei. Am cerut să i se dea în fiecare zi câte un ou și, în plus, i se administrează injecții cu fier și medicamente pentru anchilostomiază. În câteva zile îi vom face rost de bani pentru biletul de autobuz și o vom trimite acasă cu copilul, dacă va mai trăi până atunci. Dar cel puțin ea va fi mai sănătoasă, va putea să-și crească mai bine ceilalți copii... Așa, micuțul de aici urmează să fie operat...

În salonul bărbaților, o încăpere lungă și îngustă, în care se aflau patruzeci de bolnavi, continuă să prezinte situația. Pacienții care puteau se ridicau să-i salute. Unul era comatos, cu gura deschisă, cu ochii ațintiți în gol. Altul ședea aplecat în față pe o pernă specială, chinuindu-se din greu să respire. Doi bărbați, unul lângă altul, aveau abdomenele umflate, ca două gravide în nouă luni.

– Afectare reumatică a unei valve cardiace, nu putem face nimic..., iar cei doi de aici au ciroză, explică sora-șefă.

Harris era uimit să vadă de cât de puțin era nevoie pentru a întreține viața. O bucată mare de pâine într-un lighenaș ciobit și o cană uriașă din cositor, plină cu ceai îndulcit: acesta era micul dejun și prânzul. În multe cazuri, după cum se vedea, aceste bunătăți erau împărțite cu rudele care ședeau pe vine lângă pat.

Când ieșiră din salon, sora-șefă se opri pentru a-și trage sufletul.

– Știți că în momentul de față avem fonduri pentru trei zile, atâta tot? Uneori, când mă culc seara, n-am idee cum ne vom mai descurca a doua zi dimineață.

– Și ce veți face? întrebă Harris, dar imediat își dădu seama că știa deja răspunsul.

Sora-șefă zâmbi și ochii aproape îi dispărură de pe față, pierduți în faldurile ridicate ale obrajilor, care îi dădeau un aer copilăresc.

– Într-adevăr, domnule Harris. Mă rog. Și apoi iau suma din fondul pentru construcții sau din cel în care mai sunt bani, oricare ar fi acela. Dumnezeu îmi știe chinurile sau așa vreau să cred. El trebuie să aprobe transferul. Răul cu care ne luptăm nu este lipsa credinței. Ne aflăm în cea mai religioasă țară din lume. Și nici măcar boala nu este cea cu care ne luptăm, ci sărăcia. Banii pentru mâncare, pentru medicamente... asta ne ajută. Atunci când nu putem vindeca un om sau nu putem salva o viață, pacienții noștri se pot simți măcar îngrijiți. Aceasta ar trebui să fie un drept uman elementar.

Îngrijorarea lui Harris cu privire la reacția comitetului dispăruse aproape complet.

Recunosc, domnule Harris, că, pe măsură ce îmbătrânesc, nu mă mai rog pentru iertare, ci pentru bani cu care să pot împlini lucrările Lui. Știi, dragă domnule, continuă ea, luându-i mâna într-ale ei și bătând o ușurel, că în cele mai negre momente ale mele, dumneata ai fost de multe ori răspunsul la rugăciunile pe care le-am înălțat?

Sora-șefă își spuse că a vorbit suficient. Jucase la risc. Nu mai avea nimic de pus pe masă, în afară de adevăr.

CAPITOLUL 15
STRÂMBĂTATEA ȘARPELUI

Lui Ghosh, nou-născuții i se păreau ireali, numai nas și cute, ca și cum ar fi apărut de niciunde în casa Hemei, rezultatul unui experiment științific care o luase razna. Încerca să scoată sunete adecvate și să pară interesat, însă constată că era invidios pentru atenția de care se bucurau.

Se scurseseră cinci zile de la moartea sorei Mary Joseph Praise. Ghosh trecuse pe acasă pe la Hema seara devreme, înainte de a pleca să-l caute pe Stone. Acolo o găsise pe Almaz, care se simțea în elementul ei, prinsă cu îngrijirea bebelușilor și abia remarcându-i prezența. În ultimele zile fusese nevoit să-și prepare singur cafeaua și să-și încălzească apa de baie. Sora-șefă, asistenta Asqual, Rosina și mai multe eleve erau și ele acolo, mișunând în jurul bebelușilor. Rosina, care nu mai avea nimic de făcut acum, că Thomas Stone dispăruse, se mutase în apartamentul Hemei. Nimeni nu observă când el ieși pe ușă.

Conduse mai întâi spre hotelurile Ghion și Ras, apoi se duse la poliție, la un sergent pe care îl cunoștea. Acesta nu avea însă nici o veste pentru el. Străbătu Piazza de la un capăt la altul și apoi, după o bere la St. George's, hotărî că era timpul să se întoarcă acasă. Planurile sale de a pleca începuseră să prindă formă. Avea un bilet de avion spre Roma și, de acolo, spre Chicago. Plecarea era peste patru săptămâni. Până atunci, poate

că lucrurile de la Missing se vor fi rezolvat. Nu se mai vedea rămânând aici, acum că Stone dispăruse și Sora murise. Dar nu-și găsise încă suficient curaj pentru a-i spune sorei-șefe sau lui Almaz... sau Hemei.

Se întunecase deja când opri mașina sub șopron. O zări pe Almaz ghemuită lângă zidul din capăt, înfofolită până la ochi. Îl aștepta exact așa cum făcuse în seara în care murise sora Mary Joseph Praise.

– Oh, Doamne! Ce s-a mai întâmplat?

Ea veni la portiera din partea pasagerului, o deschise și urcă în mașină.

– E ceva cu Stone? Ce s-a întâmplat?

– Unde ai fost? Nu, nu e nimic cu Stone. Unul dintre copii a încetat să mai respire. Să mergem la doctorița Hema.

În lumina albăstruie a nopții, dormitorul Hemei părea suprarealist, ca un decor de film. Era în cămașă de noapte, cu părul desfăcut, curgându-i pe umeri. Ghosh constată că-i era greu să privească în altă parte.

Cei doi nou-născuți se aflau pe pat, cu piepturile ridicându-se și coborând ritmic, cu ochii închiși și cu chipurile senine.

Întorcându-se spre Hema, observă că aceasta tremura, gata să izbucnească în plâns. Întinse mâinile cu palmele în sus, întrebând parcă ce se întâmplase. În loc de răspuns, ea se repezi în brațele lui.

Ghosh o strânse la piept.

În toți anii de când o cunoștea o văzuse veselă, furioasă, tristă și chiar deprimată, dar întotdeauna plină de energie. Niciodată n-o văzuse speriată. Acum parcă era alteineva.

Încercă s-o conducă afară din cameră, cu brațul încă în jurul umerilor ei, dar ea se opuse.

– Nu, șopti. Nu pot să plec.

– Ce s-a întâmplat?

– Am venit să mă uit la ei imediat ce i-am culcat. L-am văzut pe Marion respirând normal. Dar Shiva... Plângea acum, arătând cu mâna spre bebelușul cu pansament la cap. I-am văzut abdomenul ridicându-se și apoi coborând când a expirat..., iar după aceea, nimic. M-am uitat cât am putut de mult. „Hema, ai închipuiri", mi-am zis. Dar l-am văzut albăstrindu-se la față, era vizibil chiar și în lumina asta, mai ales când i-am comparat culoarea cu cea a lui Marion. L-am atins și a zvâcnit din brațe ca și când ar fi căzut, și a tras adânc aer în piept. Degetele i s-au încleștat pe degetul meu. Parcă îmi spunea „Nu mă părăsi!" Și respira din nou. O, Shiva al meu! Dacă n-aș fi fost aici... el n-ar mai fi viu acum.

Hohotea, cu fața îngropată în mâini, sprijinită pe pieptul lui. Ghosh o ținu în brațe, iar lacrimile ei îi udară cămașa. Nu știa ce să spună. Spera să nu miroasă a bere. Apoi, ea se desprinse și, o clipă mai târziu, îl luă de braț. Almaz stătea în spatele lor, privindu-l pe Shiva.

De ce le pusese Hema nume copiilor? Lui i se părea ceva prematur. Nici nu le putea rosti numele. Oare erau negociabile? Dacă apărea Thomas Stone? Și de ce să-i dai nume de zeu hindus copilului unei călugărițe și al unui englez? Iar celuilalt geamăn, tot băiat, de ce îi spusese Marion? Fără îndoială că era ceva temporar, până ce Stone avea să-și vină în fire sau până când cineva de la Ambasada Britanică ori din altă parte avea să facă aranjamentele necesare. Dar Hema se purta de parcă bebelușii ar fi fost ai ei.

– S-a mai întâmplat și altă dată? întrebă el.

– Da! Încă o dată. Cam treizeci de minute mai târziu. Exact când mă pregăteam să mă întorc. A expirat... și s-a oprit. M-am forțat să aștept. Nu se putea să nu respire! Am stat așa până când n-am mai putut suporta. Când l-am atins, a reînceput să respire, ca și cum ar fi așteptat acel mic impuls, ca și cum uitase. Nu m-am mișcat de aici în ultimele trei ore. Îmi era prea frică până și să mă duc la baie. N-am avut încredere să las pe altcineva

în loc și, în plus, nici n-aș fi putut să explic... Slavă Domnului că Almaz a decis să rămână ca să mă ajute cu mesele de noapte! Eu am trimis-o după tine.

– Du-te acum, spuse el. Îi veghez eu.

Hema se întoarse aproape imediat.

– Ce părere ai? îl întrebă rezemându-se de brațul lui, în vreme ce-și ștergea ochii cu batista. N-ar trebui să-l asculți la plămâni? N-a tușit și n-a gâfâit.

Cu un deget la bărbie, privind printre pleoape, Ghosh studie copilul în tăcere. După un lung răstimp, spuse:

Îl voi examina complet când se va trezi. Dar cred că știu despre ce este vorba.

Felul în care îl privi îi încălzi inima. Nu mai era aceeași Hema care reacționa cu scepticism la orice cuvânt al lui.

– De fapt, sunt sigur, reluă el. Apneea nou-născutului prematur. E bine descrisă în tratate. Vezi tu, creierul lui este încă imatur, iar centrul respirator, cel care declanșează fiecare respirație, nu e complet dezvoltat. Din când în când, copilul „uită" să mai respire.

– Ești sigur că nu e altceva?

Nu-l contrazicea, dar, ca orice mamă, aștepta certitudini din partea medicului.

El încuviință.

– Sunt sigur. Ai avut noroc. De obicei, apneea devine fatală înainte să fie recunoscută de cineva.

– Nu spune asta! O, Doamne! Ce putem face, Ghosh?

Era pe punctul de a-i spune că nimeni nu putea face nimic. Absolut nimic. Unica posibilitate era aceea de a-i pune pe prematuri în incubatoare care să-i ajute să respire până ce li se maturizau plămânii. Dar acest lucru se întâmpla rareori, chiar și în Anglia sau în America. Iar la Missing, nici nu intra în discuție.

Ea îi aștepta răspunsul, cu ochii lipiți de buzele lui.

– Uite ce-o să facem, replică Ghosh, iar ea suspină.

Inventă totul pe loc. Nu știa dacă planul lui va funcționa, dar știa sigur că nu avea inima să-i spună că nu era nimic de făcut.

– Adu-mi un scaun, continuă el. Unul din camera de zi. Dă-mi și câteva dintre brățările tale de gleznă și un clește. Și niște ață sau sfoară. Plus un carnețel, dacă ai. Și spune-i lui Almaz să pună de cafea. S-o facă tare de tot, multă și să umple termosul.

Această nouă Hema, mama adoptivă a copiilor, se ridică îndată să facă tot ce i se ceruse, fără a întreba cum ori de ce. Ghosh o privi îndepărtându-se.

– Dacă aș fi știut că ești atât de amabilă, aș fi cerut un coniac și un masaj la picioare, murmură el pentru sine. Iar dacă planul meu nu funcționează... cel puțin o să am deja bagajele făcute.

Ghosh ședea pe scaun și bea cafea, cu o ață legată de deget. Casa era tăcută în jurul lui. Era ora două noaptea. Celălalt capăt al ței era prins de una dintre brățările ei de gleznă, pe care o tăiase în două și-o înfășurase pe piciorul lui Shiva. Micuții clopoței din argint atașați de brățară zornăiau plăcut când bebelușul își mișca piciorul.

Ghosh își pusese ceasul de mână pe brațul fotoliului. Pe prima pagină a unui caiet trasase linii verticale, formând astfel coloane în capul cărora scrisese data și ora. Shiva se mișcă în somn. Se auzi zornăitul reconfortant al brățării. Mai devreme hrăniseră copiii, adăugând o picătură de cafea în laptele lui Shiva. Cafeina, spera Ghosh, fiind un iritant și un stimulent al sistemului nervos, va menține în funcțiune centrul respirator. Un efect avusese în mod cert: bebelușul era mai agitat decât fratele lui.

Hema dormea pe sofaua din colțul îndepărtat al camerei de zi, lângă dormitor. Un lampadar pe care îl mutaseră în dormitor îi oferea suficientă lumină cât să poată vedea pagina caietului.

Ghosh studie pereții. O fetiță cu codiță și un semisari stătea între doi adulți. O fotografie înrămată a prim-ministrului Jawaharlal Nehru, arătos și gânditor, cu un deget la bărbie, atârna pe perete în fața scaunului pe care ședea el. Își închipuise că

dormitorul Hemei era ordonat, cu fiecare lucru aşezat la locul lui. Însă erau haine întinse peste balustrada patului, o valiză deschisă pe podea, alte haine îngrămădite într-un colţ, cărţi şi ziare aşezate teanc pe un scaun. Şi, imediat după uşă, observă el abia acum, se afla o cutie cât o servantă. „Ia te uită", îşi spuse Ghosh, apropiindu-se să citească ce scria pe cutie. Un Grundig, nici mai mult, nici mai puţin. Cea mai bună calitate. Gramofonul lui cu radio îşi dăduse obştescul sfârşit cu câteva luni în urmă.

Din când în când se uita la copil să se asigure că pieptul lui mic continua să se mişte. Când se felicită pentru că rezistase o oră, căscă, se uită la ceas şi constată stupefiat că trecuseră doar şapte minute. „Doamne, o să fie foarte greu", îşi zise. Termină cafeaua din ceaşcă şi îşi mai turnă una.

Se ridică şi începu să se plimbe prin cameră. Pe un raft era un şir de cărţi legate. Pe cotor, cu litere aurii, scria SERIA MARI CLASICI AI LUMII. Luă un volum şi se aşeză. Volumul era splendid legat, cu coperte din piele şi pagini bordate cu auriu, ce lăsau impresia că n-au fost deschise niciodată.

La ora patru dimineaţa, se duse s-o trezească pe Hema. În somn arăta ca o fetiţă, cu mâinile împreunate sub obraz. O bătu uşor pe umăr, iar ea deschise ochii, îl văzu şi zâmbi. El îi întinse o ceaşcă de cafea.

– E rândul meu?

Ghosh înceuviinţă, iar ea se ridică.

– I s-a mai oprit respiraţia?

– De două ori. Vizibil.

– Doamne! Oh, Doamne! Deci nu e doar în mintea mea, nu? Ce noroc am avut că am văzut de prima dată!

– Bea asta, spală-te pe faţă şi vino în dormitor.

Când ea se întoarse, Ghosh îi dădu firul legat de inel şi caietul cu creionul ataşat.

– Orice ai face, nu te întinde pe pat. Aşază-te pe scaunul ăsta. Numai aşa o să poţi rămâne trează. Eu am citit şi asta mi-a fost

de ajutor. Am ridicat privirea la finele fiecărei pagini. Dacă am auzit clopoțeii, nu m-am mai uitat și am citit mai departe. Când respirația i s-a oprit, am tras de inel și a reînceput imediat. Pățul ăsta de om uită pur și simplu să respire.

– De ce-ar trebui să-și amintească? Bietul bebeluș!

Hema abia se așezase pe scaun, când auzi un zgomot ciudat. Avu nevoie de o secundă să-și dea seama că era Ghosh care sforăia. Se îndreptă în vârful picioarelor spre sofaua pe care dormea ca dus pe altă lume, semănând cu un urs mare de jucărie. Îl acoperi cu pătura care alunecase pe podea și se întoarse să-și reia veghea. Sforăitul lui era liniștitor, o asigura că nu era singură. Luă cartea din care citise el.

Cumpărase setul acela de douăsprezece volume de la un angajat al Ambasadei Britanice care se întorcea acasă. Spre rușinea ei, nu citise nici măcar unul. Ghosh pusese un semn la pagina nouăzeci și doi. Chiar ajunsese până acolo? Și de ce alesese tocmai cartea asta? Răsfoi până la prima pagină:

Cine dintre cei care tânjesc să afle istoria omului și felul în care acest amestec ciudat se comportă în variile experimente ale Timpului, n-a zăbovit măcar în treacăt asupra vieții Sfintei Tereza, cine n-a surâs cu blândețe la gândul fetiței care a pornit într-o dimineață, de mână cu frățiorul ei, copil încă, spre martiriul din țara maurilor?

Citi de trei ori fraza de început înainte de a înțelege la ce se referea. Apoi se uită la titlul cărții. *Middlemarch*. De ce n-o fi putut autorul să scrie mai clar? Dar continuă să citească, fiindcă Ghosh izbutise s-o facă. Și, treptat, se cufundă în lectură.

A doua zi dimineață, în timp ce-și făcea turele, Ghosh se întrebă ce s-o fi întâmplat cu colonelul, dacă reușise să se întoarcă în garnizoana sa din Gondar fără incidente. Dacă Mebratu ar fi

fost arestat sau chiar spânzurat, oare vestea ar fi ajuns vreodată la Missing? În *The Ethiopian Herald* nu scria niciodată despre trădări, ca și cum scrisul în sine ar fi fost o trădare.

După ce-și examină pacienții, găsi un incubator într-unul dintre șoproanele de depozitare din spatele bungalow-ului sorei-șefe. La urma urmei, el era pediatrul spitalului. În primii săi ani la Missing încropise un incubator pentru copiii prematuri. Însă, odată ce guvernul suedez deschisese un spital pentru copii în Addis Abeba, toți prematurii de la Missing începuseră să fie trimiși acolo, iar incubatorul fusese dosit într-un colț.

În ciuda aleăturii sale delicate, cu sticlă pe cele patru fețe și cu baza din tablă, era încă intact. Îl rugă pe Gebrew să-l spele, să-l dea cu praf antipurici, să-l lase la soare câteva ore și să-l clătească apoi cu apă fierbinte. Înainte de a-l instala în dormitorul Hemei, Ghosh îl șterse cu alcool. Nici nu apucă să facă un pas înapoi pentru a-și admira opera, că Almaz se și roti în jurul lui de trei ori, țâțâind din buze și abia stăpânindu-se să nu scuipe.

– Ca să-l feresc de deochi, îi explică ea în amharică, ștergându-și gura cu dosul palmei.

– Să-mi amintești să nu te invit vreodată în sala de operații, spuse Ghosh în engleză. Hema? strigă apoi, în speranța că-i va veni și ea în ajutor. Antisepsie? Lister? Pasteur? Ori nu mai crezi în chestii din astea?

– Uiți că sunt postpartum, băiete! replică ea. Alungarea spiritelor rele e mult mai importantă.

Gemenii fură așezați alături în incubator, înfășați ca două larve, cu căciulițe, astfel că numai fețișoarele zbârcite li se mai vedeau. Oricât de departe îi punea Hema unul de altul, când se întorcea la ei, îi găsea formând un V: capetele li se atingeau, față în față, așa cum stătuseră în uter.

În unele nopți, când îi venea rândul să stea de veghe lângă copii în timp ce dormeau, istovit, luptându-se cu somnul, vorbea singur. „De ce stai aici? Ea ar face asta pentru tine?" Vechile resentimente îi încleștau maxilarul. „Prostănacule, te-ai lăsat iar

îmbrobodit de vraja ei?" De ce îi lipsea voința de a spune lucrurile pe care trebuia să le spună?

Își zise că imediat ce copilul, acest Shiva, va trece peste problema lui respiratorie, va pleca. Știind-o pe Hema, era sigur că, odată ce nu va mai fi nevoită să se bazeze pe el, va reveni la atitudinea ei dintotdeauna. De la vizita lui Harris, nu se știa limpede dacă baptiștii din Houston vor mai continua să finanțeze spitalul. Sora-șefă nu-i împărtășea părerea ei.

De două săptămâni, el și Hema îl supravegheau pe Shiva. Ziua primeau ajutor, însă noaptea se bazau doar pe ei înșiși. Terminaseră *Middlemarch* într-o săptămână și cartea le oferise un subiect generos de discuție. El alesese în continuare trilogia *Trei orașe* a lui Zola, începând cu *Paris*, și amândoi o găsiseră pasionantă. Episoadele de apnee ale lui Shiva se reduseseră de la peste douăzeci pe zi la numai două și apoi dispărură complet. Dar, pentru o mai mare siguranță, ei își continuară veghea și în a treia săptămână.

Sofaua Hemei era prea mică pentru un bărbat de proporțiile lui Ghosh și, văzându-l ghemuit acolo, îi era recunoscătoare, conștientă fiind de sacrificiul lui. Ar fi fost uimită să afle cât de mult îi plăcea să se așeze în locul din care ea tocmai se ridicase și să se acopere cu pătura care purta încă parfumul viselor ei. Auzea prin somn zornăitul clopoțeilor de la piciorul lui Shiva și într-o noapte visă că Hema dansa pentru el. Goală. Fusese ceva atât de viu, de real, încât a doua zi dimineață dădu fuga la biroul agenției de voiaj, Cook's Travel, așteptă în față până ce se deschise, și își anulă biletul spre America. O făcuse înainte chiar de a bea o cafea, înainte de a avea timp să se răzgândească.

Sora-șefă părea din ce în ce mai gârbovită, iar chipul ei era tot mai ofilit, după moartea sorei Mary Joseph Praise. Își petrecea serile în apartamentul Hemei – la fel ca toți ceilalți –, dar nu protesta când Ghosh și Hema o trimiteau acasă la ora opt, însoțită de Koochooloo. Câinele adoptase o atitudine protectoare

față de ea și, cum ceilalți doi căței fără nume de la Missing se țineau deseori după Koochooloo, sora-șefă putea spune că era urmată de un alai.

La două săptămâni după înmormântarea Sorei, Gebrew zări un *coolie* desculț trecând pe lângă el, cu brațul drept într-un ghips lung, întins în lateral. Mai rău încă, omul cădea din picioare de somn, se împletica și era în pericol să-și spargă capul și să-și rupă și celălalt braț. Gebrew se simți vinovat, fiindcă el îl trimisese la spitalul rusesc, atunci când omul se înființase la Missing cu o fractură. Medicilor ruși le plăcea grozav să administreze injecții cu barbiturice, oricare ar fi fost suferința bolnavului, și cum pacienții făcuseră o pasiune pentru seringă, nimeni nu pleca de la spitalul rusesc nesedat. Din anii petrecuți la Missing, Gebrew știa că antebrațul fracturat trebuia pus în ghips cu cotul îndoit la nouăzeci de grade, într-o poziție neutră și funcțională, la jumătatea distanței între pronație și supinație – chiar dacă el habar nu avea ce însemnau acești termeni. Îl însoți pe muncitor la sala de urgențe, unde, după ce Ghosh îi făcu o radiografie, infirmierii îi înlocuiră ghipsul. În clipa aceea, deși nici unul dintre ei nu își dădu seama de acest lucru, spitalul Missing își relua oficial activitatea.

Hema refuza să-i părăsească pe nou-născuți. Pretindea că nu mai e doctor, ci mamă. Și era genul acela de mamă temătoare pentru copiii ei, care dorea să fie mereu în preajma lor și șovăia să se despartă de ei. Cele două *mamithus* – Rosina a lui Stone și Almaz a lui Ghosh – dormeau cu rândul pe o saltea în bucătărie și erau gata să dea o mână de ajutor.

Cu Stone dispărut sau mort și Hema mamă cu normă întreagă, odată ce porțile spitalului se redeschiseră, povara de pe umerii lui Ghosh deveni uriașă. Sora-șefă îl angajase pe Bachelli să se ocupe de cabinetele din ambulatoriu, unde erau consultați cei mai mulți dintre pacienții de la Missing. Astfel, Ghosh avea libertatea de a opera atunci când putea și de a se concentra asupra pacienților internați în spital.

*

La șase săptămâni după moartea sorei Mary Joseph Praise sosi și piatra de mormânt, adusă cu o căruță trasă de un măgar. Hema și Ghosh se duseră să supravegheze așezarea ei. Pietrarul cioplise pe ea o cruce coptă, iar dedesubt scrisese literele copiate de pe hârtia pe care i-o dăduse sora-șefă:

ΣORA MARΨ IOΣЬΠH ΠRAIΣЬ
NAΣKYTA 1928, ЬЄKЬΔATA 1954
OKPOTITA IN BRATЬAЬ ΛYI IIΣYΣ

Sora-șefă apăru și ea, gâfâind agitată, și toți trei rămaseră nemișcați, studiind bizara inscripție. Pietrarul se uita și el, așteptând laude. Sora-șefă oftă, exasperată.

– Cred că nu prea mai poate face nimic acum, spuse ea, înclinând din cap spre lucrător.

Acesta își strânse uneltele, își luă animalul de căpăstru și plecă.

– Mă gândeam, răsună glasul Hemei, aspru, că ar fi trebuit să scrie de fapt: „Moartă de mâna unui chirurg. Acum ocrotită în brațele lui Iisus."

– Hema! protestă sora-șefă. Stăpânirea limbii!

– Ba deloc! Greșelile bogaților sunt acoperite cu bani, iar ale chirurgilor, cu pământ.

– Sora Mary Joseph Praise este acoperită cu pământul țării pe care ajunsese s-o iubească, replică sora-șefă, sperând să pună punct acestui gen de discuții.

– Și un chirurg e cel care a așezat-o acolo, insistă Hema, care trebuia să aibă ultimul cuvânt.

– Un chirurg care a părăsit acum țara.

Hema și Ghosh se întoarseră spre sora-șefă, privind-o cu gurile căscate.

– Am primit un telefon de la consulatul britanic, le explică ea, pe un ton rușinat. De aceea am întârziat. Din câte am înțeles, Stone a ajuns la granița kenyană, iar de acolo s-a dus la Nairobi,

nu mă întrebați cum. E într-o stare jalnică. De la băutură, presupun. Omul era ieșit din minți.

– Dar nu e rănit sau așa ceva? întrebă Ghosh.

– Din câte știu, e încă întreg. Tocmai i-am telefonat domnului Elihu Harris. Da, l-am implicat pe Harris. Baptiștii au o misiune numeroasă în Kenya. Harris crede că, dacă se lasă de băutură, Stone ar putea lucra acolo. Sau, dacă nu vrea, îi poate aranja el să plece în America.

– Dar cum rămâne cu cărțile și cu lucrurile lui? insistă Ghosh. Să i le trimitem?

– Îmi închipui că ne va scrie în legătură cu ele odată ce se va stabilli undeva, răspunse sora-șefă.

Pentru Hema, vestea era bună și totodată iritantă. Însemna că Stone renunțase la copii și la orice pretenții asupra lor. Își dorea totuși ca el să fi semnat o hârtie în sensul ăsta. Încă se simțea nesigură. Era posibil ca un om care își formase un nume la Missing, a cărui iubită era îngropată la Missing și ai cărui copii creșteau la Missing să nu se poată rupe de acolo atât de ușor.

Strâmbătatea șarpelui e încă suficient de dreaptă ca el să se poată strecura prin *gaura de șarpe*, spuse Hema.

Stone nu e un șarpe! ripostă Ghosh, iar ea, uimită, nu reuși să spună nimic. E prietenul meu, continuă el pe un ton care părea o provocare să-l contrazică. Să nu uităm ce coleg bun și valoros ne-a fost în toți anii ăștia, câte servicii a adus spitalului și câte vieți a salvat. Nu e șarpe!

Și, cu aceste cuvinte, se răsuci pe călcâie și plecă.

Hema își simțea conștiința apăsată de cuvintele lui. Nu-i putea pretinde să gândească mereu la fel ca ea, mai ales dacă ținea la el. Ghosh era un om pe picioarele lui, și așa fusese mereu.

Îl privi cum se îndepărta și o cuprinse un fior de spaimă. Niciodată n-o preocupaseră în mod deosebit sentimentele lui, dar acum, lângă mormânt, se simțea ca o fetișcană care, scoțând apă din puț, întâlnește un necunoscut arătos – o șansă ce nu apare decât o dată în viață, dar pe care ea o zădărnicește spunând cel mai deplasat lucru.

CAPITOLUL 16
MIREASĂ PENTRU UN AN

Vaca de lapte fusese marota Hemei, dar odată ce prima înghițitură de lapte gras i se duse pe gât în jos, nu mai existase cale de întoarcere, chiar dacă Ghosh îi demontase orice argument în favoarea ținerii unei vaci.

– Cred că glumești, Hema! Nu poți le dai unor nou-născuți lapte de *vacă*!

– Cine zice asta? replicase ea, dar fără prea multă convingere.

– *Eu* zic. Și pe urmă, de atâtea săptămâni le merge foarte bine cu lapte praf! Așa că rămân pe lapte praf.

După cuvintele acide pe care le rostise la mormântul Sorei, Hema avusese premoniția teribilă că el va pleca de la Missing, dar în zilele următoare i se arătase iarăși devotat, întorcându-se să doarmă pe canapea. Felul calm și metodic în care abordase problema lui Shiva îi dezvăluise o latură a lui pe care ea n-o apreciase până atunci. Lângă ușă, pe perete, lipise o hârtie pe care reprezentase grafic ritmul în care se răriseră și dispăruseră episoadele acelea înspăimântătoare de apnee. Hema n-ar fi avut niciodată curajul să spună ceea ce spusese el într-o seară, și anume că veghea lor luase sfârșit.

Dormise pe canapea în fiecare noapte din ziua în care îl chemase, iar acum ea n-ar mai fi vrut să-l lase să plece. Sforăitul lui era un fundal sonor pe care ajunsese să se bazeze. Dar nu se

putea împiedica să nu se certe cu el din când în când; era un obicei vechi și își spunea că acesta era felul ei de a se arăta tandră.

Nu scoseseră brățara de la piciorul lui Shiva, chiar dacă acum nu mai era nevoie de ea. Zornăitul ei devenise o parte din Shiva însuși. Dacă i-ar fi scos-o ar fi însemnat să-i ia totodată și glasul.

Dimineața devreme, o talangă vestea că pe alee își făcuseră apariția, ca într-o procesiune, vaca, vițelul și Asrat, lăptarul. Sunetul tălăngii amintea de clopoțeii de la glezna lui Shiva. Asrat cerea un preț mai mare fiindcă aducea lăptăria acasă la client, dar faptul că vaca era mulsă sub privirile atente ale Rosinei sau ale lui Almaz excludea orice risc de îndoire cu apă a laptelui.

Când se trezea Hema, casa era plină de aroma laptelui fiert. Începuse să-și adauge tot mai mult lapte în cafeaua de dimineață. În scurt timp, cum auzea talanga, cum începea să-i lase gura apă, de parcă ar fi fost unul dintre câinii lui Pavlov. „Cafeaua" ei de dimineață se transformase în două căni mari, plus alte două în timpul zilei, mai mult lapte decât cafea, și o încânta aroma untoasă care îi rămânea pe buze și pe limbă. Spre deosebire de laptele de bivoliță din copilăria ei, cel de aici era mult mai gustos, datorită pășunilor.

Când Asrat — al cărui calm bovin provenea, așa cum credea Hema, din faptul că își lăsa vacile să doarmă noaptea în coliba lui — îi spusese într-o dimineață: „Dacă doamna ar vrea să cumpere mălai, laptele ar ieși atât de gros, încât lingura ar sta singură în el", ea nu stătuse pe gânduri nici o clipă. Nu peste mult timp, un muncitor adusese o căruță cu zece saci pe care erau imprimate cuvintele FUNDAȚIA ROCKEFELLER și NU POATE FI REDISTRIBUIT.

– Cea mai bună investiție pe care am făcut-o vreodată! exclamase Hema, lingându-și buzele ca o școlăriță. Mălaiul face toată diferența.

– Nu se poate zice că e un experiment controlat, replicase Ghosh, ținând seama de eroarea de calcul pe care ai introdus-o plătind pentru mălai.

Asrat priponea animalele în spatele bucătăriei, legând vițelul așa încât să nu ajungă la uger, iar el mergea să distribuie laptele rămas la alte locuințe. Vaca și vițelul ei își „vorbeau" cu mugete promițătoare de alinare. Hema și-o amintea pe mama ei spunând: „O vacă poartă întreg universul în trupul ei, pe Brahma în coarne, pe Agni în frunte, pe Indra în cap..."

Strigătul vițelului după mama lui nu semăna nicidecum cu plânsul gemenilor, însă emoția pe care o transmitea era identică. În toți anii în care lucrase ca obstetrician, Hema nu se gândise niciodată cu adevărat la plânsul bebelușilor, niciodată nu zăbovise cu mintea asupra acelei frecvențe sonore care făcea ca buzele și limba unui nou-născut să tremure ca trestia în vânt. Era un sunet neajutorat, imperios, dar important în primul rând prin ceea ce semnala: un travaliu încheiat cu succes, un copil născut viu. Numai atunci când lipsea devenea demn de remarcat. Dar acum, când copiii ei, Shiva și Marion ai ei, plângeau, i se părea un sunet ca nici un altul pe lume. O chema din tenebrele somnului și o făcea să șușotească îndemnuri blânde, în vreme ce dădea fuga la incubator. Era o chemare *personală*: bebelușii ei o voiau pe ea!

Își amintea de un fenomen pe care îl trăise ani de-a rândul: când era pe punctul de-a adormi, i se părea că o strigă cineva pe nume. Acum își spunea că erau gemenii ei încă nenăscuți, care îi dădeau de veste că vin.

Mai erau și alte zgomote pe care se obișnuise să le perceapă în noua ei calitate de mamă. Pleoscăitul rufelor ude pe piatra de spălat. Legănatul frânghiei pe care atârnau scutecele (stindarde ale fecundității) și fâlfâitul acestora, care dădea alarma înaintea vijeliei, trimițându-le pe Rosina și pe Almaz în fugă afară. Clinchetele biberoanelor lovindu-se unul de altul în apa care fierbea. Cântecele Rosinei și vorbăria ei neîncetată. Almaz trântind oalele și cratițele – toate aceste zgomote alcătuiau corala mulțumirii ei interioare.

Un astrolog indian din Maharashtra, care se afla într-un turneu prin Africa de Est, veni într-o zi la ea acasă, în ciuda obiecțiilor lui Ghosh. Hema îl plătise ca să afle viitorul copiilor. Ochelarii și stilourile din buzunarul cămășii îl făceau să pară mai degrabă un tânăr funcționar la căile ferate. După ce își notă ora exactă a nașterii gemenilor, ceru să afle datele de naștere ale părinților. Hema i-o spuse mai întâi pe a ei, apoi îndrăzni să i-o dea pe a lui Ghosh, aruncându-i acestuia o privire amenințătoare. Astrologul își consultă tabelele și făcu o sumedenie de calcule pe o jumătate de foaie de hârtie. În cele din urmă spuse „Imposibil" și se uită nervos la Hema, ocolind însă privirea lui Ghosh. Își închise stiloul, își strânse hârtiile și, spre stupefacția Hemei, se îndreptă spre ușă.

– Oricare ar fi destinul lor, spuse el, de un lucru poți fi sigură: este legat de cel al tatălui.

Ghosh îl prinse din urmă la poartă, dar omul refuză banii pe care el încercă să i-i dea.

– Doctor *saab*, mă tem că nu poți fi dumneata tatăl.

Ghosh se prefăcu serios tulburat de această veste. Când îi povesti însă Hemei, ea nu se arătă nici pe departe la fel de amuzată ca el. Cuvintele astrologului îi stârniseră temeri, de parcă ar fi prevăzut întoarcerea lui Thomas Stone.

A doua zi, Ghosh o găsi stând pe vine, luând făină de orez în pumn și desenând un *rangoli* – un complex tipar decorativ – pe podeaua de lemn din fața dormitorului, străduindu-se ca liniile să fie neîntrerupte, astfel încât spiritele malefice să nu poată pătrunde. Deasupra cadrului ușii atârnase o mască înfățișând un diavol bărbos, cu ochii injectați, cu limba scoasă – o altă metodă de alungare a deochiului. Toate acestea deveniră o parte a ritualului ei matinal, împreună cu piesa „Suprabhatam" pe care o asculta la Grundig, în interpretarea lui M.S. Subbulakshmi. Melodia sincopată, ca o serie de sughițuri, îi amintea lui Ghosh de femeile care măturau curtea în jurul copacului banyan, dimineața

devreme, în Madras și de *dhobi*[1] care își anunța prezența sunând din clopoțelul bicicletei. „Suprabhatam" era piesa cu care posturile de radio își începeau emisia în fiecare zi și, student fiind, îi auzise cuvintele murmurate de pacienții muribunzi. Îl amuza faptul că fusese nevoie să vină până în Etiopia pentru a afla ce era melodia în realitate: o invocare și o chemare la deșteptare a zeului Venkateswara.

Ghosh remarcase că dulapul din dormitorul Hemei se transformase într-un altar închinat simbolului zeului Shiva: un *lingam*[2] înalt. Pe lângă statuetele din alamă reprezentându-i pe Ganesh, Lakshmi și pe Muruga, apăruse acum o sculptură cu aer sinistru, din abanos, a indescifrabilului Venkateswara, dar și o statuetă din ceramică a Imaculatei Inimi a Fecioarei Maria și un Hrist răstignit, tot din ceramică, cu sângele prelingându-i-se prin găurile lăsate de cuie. Ghosh nu spuse nimic.

Fără tevatură și cu totul neașteptat, el devenise chirurgul de la Missing. Deși era departe de a fi un al doilea Thomas Stone, deja se ocupase de câteva abdomene acute (cu aceleași emoții ca prima dată), de răni de cuțit și de fracturi severe, ba chiar făcuse și o traheotomie. În sala de nașteri, o femeie se confruntase deodată cu o obstrucție a căilor respiratorii. Ghosh venise în fugă și făcuse o incizie în partea de sus a gâtului, deschizând membrana cricotiroidă. Șuieratul aerului care pătrundea în torace îi fusese o răsplată suficientă, la fel și buzele femeii, care din vineții redevenire roz. În aceeași zi, ajutat de lumina mai bună din sala de operații, făcuse prima sa tiroidectomie. Sala de operații nr. 3 îi devenise deja un loc familiar, deși încă plin de pericole. Nimic nu era o rutină pentru el.

În ziua în care gemenii împliniră două luni, Ghosh era în mijlocul unei operații când stagiara își strecură capul pe ușă ca

---

[1] Membru al castei spălătorilor de rufe, în India (n.red.)

[2] *Lingam* (sau *linga*) este o piatră, adesea în formă de falus, folosită ca obiect de cult în templele hinduse închinate zeului Shiva (n.red.)

să-i spună că Hema avea nevoie urgent de el. Ghosh amputa un picior atât de grav afectat de o infecție cronică, încât devenise o masă purulentă. Băiatul venise singur din satul lui din apropiere de Axum – un drum de câteva zile – pentru a-l implora pe Ghosh să-i reteze bucata aceea care îl incomoda. „Stă lipită de corpul meu de trei ani", îi explicase tânărul, arătând spre laba piciorului care ajunsese de patru ori mai mare decât cealaltă și era diformă, cu degetele abia vizibile.

„Talpa de Madura" putea fi întâlnită în orice loc în care oamenii obișnuiau să meargă desculți, dar orașul Madurai, situat aproape de Madras, avea tristul renume de a fi asociat cu numele acestei boli. Nici o localitate nu putea avea o soartă bună dacă o maladie ajungea să-i poarte numele: abdomen de Delhi, depresie de Baghdad, pântecăraie turcească. Talpa de Madura debuta atunci când omul călca pe un spin sau pe un cui de mari dimensiuni. Cum viața pe care o ducea îl obliga să meargă mai departe, treptat, piciorul era înghițit de o micoză care invada oase, tendoane și mușchi. Nimic altceva nu ajuta, în afară de amputare.

Încurajat de vechea zicală chirurgicală conform căreia „Și un idiot poate amputa un picior", Ghosh hotărâse să treacă la treabă. Dacă mai avea încă ezitări, acestea se datorau celeilalte jumătăți a zicalei: „dar e nevoie de un chirurg competent pentru a-l salva". Și totuși, piciorul acesta nu mai putea fi salvat.

Băiatul era primul pacient pe care îl văzuse Ghosh vreodată intrând în sala de operații cântând și bătând din palme, în culmea bucuriei că va fi operat. Incizează pielea de deasupra gleznei, lăsând un fald în partea din spate, pentru a acoperi ciotul. Leagă vasele de sânge și taie osul cu fierăstrăul. Auzi bufnitura piciorului căzut în găleata de dedesubt. În clipa aceea intră stagiara cu mesajul de la Hema.

Ghosh acoperi rana cu un prosop steril umed și fugi spre casă, smulgându-și masca și boneta, pradă celor mai sumbre închipuiri.

Dădu buzna în dormitorul Hemei, aproape fără suflare.

– Ce s-a întâmplat?

Hema, într-un sari de mătase, împrăștiase orez pe podea. Cu caractere sanscrite, scrisese numele băieților din bombele de orez. Shiva era în brațele ei, iar Rosina îl ținea pe Marion. Alături mai erau câteva femei din India, care se uitau la el cu priviri dezaprobatoare.

– A venit poșta, spuse Hema. Am uitat să facem *nama-karanam*, Ghosh. Ceremonia de botez. Trebuia oficiată în ziua a unsprezecea, dar se poate și în a șaisprezecea. Noi n-am făcut-o deloc, dar mama îmi scrie că, dacă o s-o facem chiar după primirea telegramei ei, totul va fi în regulă.

– Și m-ai scos din operație pentru chestia asta?!

Era furios. Îi stătea pe limbă s-o întrebe: „Cum poți să crezi în asemenea vrăjitorii?"

– Uite ce e, șuieră Hema, stânjenită de purtarea lui, tatăl trebuie să șoptească numele copilului la urechea lui. Dacă nu vrei s-o faci tu, chem pe altcineva.

Cuvântul acela, „tată", schimbă totul. Se înfioră de emoție. Șopti repede „Marion" și pe urmă „Shiva" la urechea fiecărui copil, îi pupă pe amândoi și apoi o sărută pe Hema pe obraz, înainte ca ea să se poată feri, îi spuse „Pa, mămico", scandalizându-le pe invitatele ei, după care o zbughi înapoi în sala de operații, pentru a coase pliul de piele peste ciot.

Gemenii ar fi fost greu de deosebit în lipsa brățării de gleznă pe care Hema o lăsase pe piciorul lui Shiva ca pe un talisman. În vreme ce Shiva era tăcut și liniștit, Marion își încrunta sprâncenele a concentrare atunci când Ghosh îl ținea în brațe, de parcă ar fi încercat să împace figura aceea ciudată cu sunetele curioase pe care le scotea. Shiva era puțin mai mic, iar pe capul lui încă se vedeau urmele tentativei eșuate de extracție a lui Stone. Copilul scâncea doar când îl auzea pe fratele lui plângând, ca pentru a-și demonstra solidaritatea.

La vârsta de douăsprezece săptămâni, gemenii luaseră în greutate, plânsetele lor erau sonore, iar mișcările, viguroase. Își încleștau pumnii la piept, iar când și când își întindeau brațele și își priveau mânuțele cu o mirare sașie.

Nu păreau conștienți unul de existența celuilalt, dar Hema socotea că motivul era unul simplu: credeau că sunt una și aceeași ființă. Când erau hrăniți cu biberonul, unul în brațele Rosinei, iar celălalt în ale Hemei ori în ale lui Ghosh, le plăcea să fie aproape unul de altul, să li se atingă capetele sau membrele. Dacă unul dintre ei era dus în altă cameră, amândoi începeau să scâncească.

La vârsta de cinci luni, băieții aveau câte o claie de bucle negre. Moșteniseră ochii apropiați ai lui Stone, ceea ce le dădea o înfățișare hipervigilentă, de parcă și-ar fi examinat mediul, ca niște clinicieni. În funcție de lumină, irisurile lor erau de un căprui foarte deschis sau de un albastru întunecat. Frunțile rotunde și generoase, precum și arcul perfect format de buza superioară, erau clar moștenite de la sora Mary Joseph Praise. Gemenii erau mult mai frumoși decât copiii Glaxo, considera Hema. În plus, erau doi. Și erau ai ei.

Spre încântarea Hemei, Ghosh avea mâini de aur când trebuia să-i adoarmă. Îl culca pe fiecare pe câte un antebraț, cu obrajii lipiți de umerii lui și cu piciorușele odihnindu-li-se pe perna confortabilă a burții lui. Și dădea astfel ocol dormitorului Hemei, legănându-se și clătinând din cap. Cum nu știa cântece de leagăn, apela la repertoriul lui de versuri deocheate. Într-o seară, sora-șefă îl luă deoparte și-i spuse:

– Poezioarele tale îmi zădărnicesc rugăciunile.

Ghosh și-o închipui imediat în genunchi, recitând:

A fost odată un bărbățel în Madras născut
Care avea outele din fier bătut.
Când vânturile suflau,
Outele zornăiau,
Iar prin fund scântei îi ieșeau.

– Îmi pare rău, soră-șefă, se scuză el.

– Nu cred că e deloc bine pentru ei să audă asemenea lucruri la o vârstă atât de fragedă.

Ghosh abia dacă-și mai putea aminti cum era viața lui înainte de nașterea gemenilor. Când ei se culcușeau în brațele lui, când îi zâmbeau sau își lipeau de el bărbiile umede, simțea că-și iese din piele de mândrie. Marion și Shiva – acum nici nu-și putea imagina nume mai potrivite. În ultima vreme, umerii îl dureau și mâinile îi erau amorțite atunci când *mamithus* îi luau din brațe copiii adormiți.

De când începuse să doarmă pe canapeaua Hemei, nu mai simțise nici urmă de disconfort la urinare.

Hema își regăsise ceva din vechea ei atitudine. Uneori, Ghosh resimțea lipsa duelurilor verbale dintre ei. Oare jinduise toți anii ăștia la ea tocmai fiindcă se arătase atât de inabordabilă? Dar dacă ar fi acceptat să se mărite cu el imediat ce venise în Etiopia? Oare ar fi supraviețuit pasiunea lui? Oricine are nevoie de o obsesie, iar în ultimii opt ani ea fusese obsesia lui, lucru pentru care poate că ar fi trebuit să-i fie recunoscător.

În multe seri, după ce culca băieții, Ghosh se întorcea să termine ce avea de făcut la spital. Din acea primă seară petrecută în camera Hemei, nu mai pusese în gură nici un strop de bere. Acolo, pe canapeaua aceea îngustă, dormea liniștit și se trezea revigorat.

Trăind sub același acoperiș, constatase că Hema obișnuia să mestece khat. Începuse în nopțile de veghe petrecute la căpătâiul lui Shiva, ca să rămână trează. În scurt timp, semnul ei de carte, în *Middlemarch*, ajunsese dincolo de al lui, iar romanul lui Zola îl începuse înaintea lui. Încercase să ascundă frunzele de el, iar lui i se păruse înduioșător cum se fâstâcise când adusese vorba despre ele în fața ei.

– Nu știu la ce te referi, replicase Hema.

După aceea nu mai pomenise niciodată despre khat, dar își dădea seama că mestecase câteva frunze înainte de venirea lui atunci când o vedea tricotând până târziu în noapte sau când îl aștepta și era mai vorbăreață chiar decât Rosina. Frunzele i le aducea Adid, negustorul mereu zâmbitor pe care-l întâlnise în avion când se întorsese din Aden și a cărui companie îi încânta pe amândoi.

Cât despre Ghosh, drogul lui era apropierea de Hema. Se atingea ușor de ea când așeza copiii adormiți în pătuțul care înlocuise incubatorul. Și se simțea încurajat când ea nu se întorcea cu spatele, răstindu-se la el. O privea în timp ce-și bea cafeaua de dimineață, iar ea îi făcea liste de cumpărături ori se consulta cu Alnaz în legătură cu programul zilnic. Într-o zi, îl văzu uitându-se la ea.

Ce s-a întâmplat? Arăt oribil dimineața, știu. Asta e?

Nu. Dimpotrivă.

Ea roși.

Ia mai taci! replică, dar strălucirea din privirea ei nu pieri.

Într-o seară, la cină, el spuse, mai mult pentru sine decât pentru ea:

– Mă întreb ce-o mai fi cu Thomas Stone.

Hema își împinse scaunul în spate și se ridică.

– Te rog să nu mai pomenești niciodată numele ăsta în casa mea.

În ochii ei înlăcrimați se citea spaima. Ghosh se apropie de ea. Putea suporta accesele ei de furie, le putea face față, dar nu îl lăsa inima s-o vadă suferind. Îi apucă mâinile și o trase spre el; ea se opuse, dar în final cedă, când el murmură:

– Nu-i nimic. N-am vrut să te supăr. Nu-i nimic.

„Mi-aș vinde cel mai bun prieten ca să te pot strânge în brațe așa."

– Dacă vine și-i cere înapoi? L-ai auzit pe astrolog, spuse ea, tremurând. Te-ai gândit la asta?

– N-o să vină, răspunse el, însă vocea îi șovăi.

Hema se duse spre dormitor.

– Ei bine, dacă încearcă, va trebui să treacă peste cadavrul meu, mă auzi? Peste cadavrul meu!

Într-o noapte foarte rece, când gemenii aveau deja nouă luni, când *mamithus* dormeau în camerele lor, iar sora-șefă se întorsese în apartamentul ei, totul se schimbă. Nu mai exista nici un motiv pentru ca Ghosh să doarmă pe canapea, dar nici unul dintre ei nu deschisese subiectul plecării lui.

Ghosh veni puțin înainte de miezul nopții și o găsi pe Hema șezând la masă, în camera de zi. Se apropie pentru ca ea să-i poată privi ochii de aproape și să simtă dacă mirosea a băutură – întotdeauna proceda așa când se întorcea atât de târziu. Ea îl împinse.

Intră în dormitor să se uite la gemeni. Când ieși, îi spuse:

– Miroase a tămâie.

O mai certase și înainte fiindcă îi lăsa pe gemeni să doarmă în fum.

– Ai halucinații. Poate că zeii încearcă să ajungă la tine, replică ea, prefăcându-se preocupată să-i pună lui mâncarea pe masă. Macaroane pregătite de Rosina, îi explică, ridicând capacul de pe un vas. Iar Almaz ți-a lăsat curry cu pui. Se întrec care să te hrănească. Numai Dumnezeu știe de ce.

Ghosh își prinse șervetul sub gulerul cămășii.

– Zici *de mine* că sunt necredincios? Dacă ai citit Vedele sau Bhagavad Gita, îți amintești de omul care s-a dus la înțeleptul Ramakrishna și i-a spus: „O, stăpâne, nu știu cum să-l iubesc pe Dumnezeu". O văzu pe Hema încruntându-se și continuă: Înțeleptul l-a întrebat dacă iubește ceva sau pe cineva. „Îmi iubesc fiul", a răspuns omul, iar Ramakrishna i-a zis: „Aici e dragostea și datoria ta către Dumnezeu, în iubirea și în datoria pe care o îndeplinești față de acel copil".

– Dar tu unde ai fost până la ora asta, domnule Preacucernic?

– Am făcut o cezariană. Am terminat într-un sfert de oră.

Hema făcuse trei cezariene în săptămânile de după naşterea gemenilor: una pentru a-l învăţa pe Ghosh, alta pentru a-l asista în vreme ce opera el şi a treia oară doar pentru a-l urmări la treabă. Nici o femeie nu avea să moară la Missing sau să fie trimisă în altă parte dacă avea nevoie de o cezariană.

– Copilul avea cordonul înfăşurat în jurul gâtului. Acum e bine. Iar mama a cerut deja oul fiert care i se cuvine.

În ultima vreme, ei îi plăcea să-şi petreacă serile privindu-l pe el în timp ce mânca. Toate apetiturile lui erau generoase. Ghosh trăia în centrul unei revărsări de idei şi de proiecte care se îngrămădeau în jurul canapelei ei.

Mintea îi zburase în altă parte, aşa că îl rugă să repete ce spusese.

Am zis că, dacă aş fi plecat, acum aş fi fost deja intern la spitalul districtului Cook. Am fost pe punctul de a pleca din Etiopia, ştii?

– De ce? Fiindcă a dispărut Stone?

Nu, femeie! Înainte de asta. Înainte să apară gemenii sau să moară Sora. Înţelegi, eram convins că o să te întorci din India măritată.

Pentru Hema explicaţia lui era atât de absurdă, atât de neaşteptată – un memento al vremurilor nevinovate de demult –, încât izbucni în râs. Consternarea de pe chipul lui Ghosh o amuză şi mai tare, iar acul de siguranţă care îi ţinea bluza strânsă la piept zbură prin aer şi ateriză în farfuria lui. Era deja prea mult pentru ea, aşa că îşi duse mâinile la sâni şi se ridică de pe scaun, ţinându-se de burtă de-atâta râs.

De când se întorsese din India şi după tragedia Sorei, avusese puţine ocazii de-a râde în hohote. Când îşi regăsi suflul, îi spuse:

– Asta-mi place la tine, Ghosh. Aproape că uitasem. Tu ştii să mă faci să râd ca nimeni altcineva pe lumea asta.

Se aşeză din nou pe scaun, rezemată de spătar.

Ghosh se oprise din mâncat. Împinse farfuria într-o parte. Se vedea că era supărat, iar ea nu ştia de ce. Îşi şterse buzele cu

șervetul, cu mișcări precise și deliberate. Când vorbi, avea un tremur în voce.

– Crezi că am făcut o glumă? Ți se pare că dorința mea de atâția ani de a mă însura cu tine a fost o glumă?

Ea nu reuși să se uite în ochii lui. Nu-i spusese niciodată ce-i trecuse prin minte atunci când crezuse că avionul se va prăbuși, și nici că ultimul ei gând se îndreptase spre el. Zâmbetul pe care-l avea pe chip i se păru fals și nu izbuti să-l mai mențină. Își întoarse privirea, dar cu coada ochiului zări masca amenințătoare agățată deasupra ușii de la dormitor.

Ghosh își lăsă capul în palme. Starea de spirit i se schimbase din efervescență în disperare. Hema scoase din sărite. Și toate astea numai fiindcă râsese? Încă o dată se simți nesigură în preajma lui, așa cum se întâmplase în ziua aceea, la mormântul sorei Mary Joseph Praise.

– E timpul să mă mut înapoi în apartamentul meu, spuse el.

– Nu! replică ea cu atâta forță, încât tresăriră amândoi.

Își apropie scaunul de al lui. Îi trase mâinile de pe față și i le ținu în palmele ei. Studie straniul profil al colegului ei, al acestui prieten vechi, nu tocmai arătos, dar minunat, care acceptase ca soarta lui să devină atât de strâns legată de a ei. Acum părea hotărât să plece. Nu se uita la ea căutând un răspuns ori o îndrumare.

Ea îi sărută mâna. El se opuse. Hema se apropie mai mult. Îi trase capul la pieptul ei care, fără acul de siguranță, era mai expus decât fusese vreodată în fața unui bărbat. Îl ținu așa cum o ținuse el în noaptea în care Shiva încetase să mai respire.

După o vreme, îi întoarse fața spre a ei. Și, înainte să apuce să se gândească la ceea ce făcea sau de ce, ori la felul în care se întâmplaseră toate, îl sărută. Îi plăcu senzația pe care i-o dădeau buzele lui lipite de ale ei. Își dădea seama acum, și se simțea rușinată înțelegând cât de egoist se purtase cu el, cum îl folosise în toți anii aceștia. N-o făcuse în mod conștient. Și totuși, îl tratase de parcă rostul lui pe lume ar fi fost să-i facă ei pe plac.

Venise rândul ei să suspine și îl conduse, așa uluit cum era, în cel de-al doilea dormitor, pe care îl folosea ca să depoziteze lucruri și să calce rufe și pe care ar fi trebuit să i-l dea lui cu mult timp în urmă, în loc să-l lase să doarmă pe sofa. Se dezbrăcară pe întuneric și goliră patul de mormanul de scutece, prosoape, sariuri și diverse alte lucruri. Își reluară îmbrățișarea sub așternut.

– Hema, dacă rămâi gravidă? întrebă el.

– O, nu înțelegi, replică ea. Am treizeci de ani. S-ar putea să fi întârziat deja prea mult.

Spre rușinea lui, acum că acele sfere magnifice care-i bântuiseră imaginația erau libere, în palmele lui, acum că ea îi aparținea din cap până-n picioare, de la bărbia cărnoasă până la gropițele de deasupra feselor, transformarea membrului său dintr-o carne moale într-un bambus viguros nu se petrecu. Când își dădu seama ce era în neregulă, Hema nu spuse nimic. Iar tăcerea ei nu făcu decât să sporească supărarea lui. Nu știa că ea se învinuia singură, că-și închipuia că fusese prea nerăbdătoare și că interpretase eronat semnalele bărbatului de lângă ea. Râsul unei hiene în depărtare părea să-și bată joc de amândoi.

Ea rămase perfect nemișcată, ca și când ar fi stat pe o mină de teren. La un moment dat, adormi. Se trezi cu senzația că urca la suprafață de sub ape, urmând să revină la viață. Și asta datorită gurii lui Ghosh care era în jurul sânului ei stâng, încercând parcă să-l înghită. Îi îndruma mișcările, ghidând-o când într-o direcție, când în alta, ceea ce o făcu să-și spună că până și atunci când fusese cum nu se poate mai pasiv, deținuse totuși frâiele.

Imaginea capului său masiv și a buzelor lui așezate acolo unde nici un bărbat n-o mai atinsese vreodată îi aduse un val de sânge în obraji, în piept și undeva adânc, în pelvis. Una dintre mâinile lui îi ținea celălalt sân, trimițându-i valuri de fiori în tot corpul, în vreme ce cu cealaltă îi mângâia interiorul coapselor. Constată că și mâinile ei răspundeau chemării, trăgându-i capul spre ea, întinzându-se spre spatele lui lat, dorindu-și ca el s-o

înghită pe de-a-ntregul. Iar de data asta simți pe coapsele ei o promisiune inconfundabilă.

În clipa aceea, în fața dorinței lui animalice, înțelese că îl pierduse pentru totdeauna ca simplu tovarăș de distracție. Nu mai era același Ghosh cu care se juca, cel care existase doar ca o reflectare a propriei ei existențe. Se simțea rușinată fiindcă nu-l văzuse până atunci în această lumină, fiindcă își închipuise că știa natura acestui tip de plăcere și, în consecință, și-o negase sieși și i-o refuzase lui atâția ani. Îl trase în ea și îl primi – coleg, medic, străin, prieten și iubit. Oftă, regretând toate acele seri în care stătuseră față-n față, ironizându-se și aruncându-și săgeți (deși, dacă se gândea bine, ea fusese de cele mai multe ori cea care ironizase și aruncase săgeți), când ar fi putut, de fapt, să fie angajați în acest uimitor dialog fără cuvinte.

Hema se trezi dimineață devreme, îi hrăni și îi schimbă pe gemeni, iar când aceștia adormiră din nou, se întoarse la Ghosh. O luară de la capăt, dornici, de parcă ar fi fost prima dată. Senzațiile erau unice și inimaginabile, tăblia patului se izbea de zid, dându-le de știre Rosinei și lui Almaz, care tocmai sosiseră în bucătărie, dar ei nu-i păsa. Adormiră iar, și abia când auziră talanga vacii și mugetul vițelului se ridicară din pat.

Ghosh o opri când se pregătea să iasă din cameră.

– Căsătoria cu mine ți se mai pare o glumă deplasată?

– Ce tot spui acolo?

– Hema, te măriți cu mine?

Era nepregătit pentru răspunsul ei și mai târziu avea să se întrebe cum de venise ea atât de repede cu o replică la care el, unul, nu s-ar fi gândit în nici un caz.

– Da, dar numai pentru un an.

– Ce?!

– Recunoaște adevărul! Doar situația asta cu copiii ne-a adus împreună. Nu vreau să te simți obligat. Mă mărit cu tine pentru un an. Și pe urmă, gata.

– Dar este absurd! izbucni Ghosh.

– Avem posibilitatea să continuăm încă un an. Sau nu.

– Eu știu ce vreau, Hema. Vreau să fie pentru totdeauna. Mereu mi-am dorit să fie pentru totdeauna. Știu că la sfârșitul anului voi vrea să continuăm.

– Ei, poate că *tu* știi, drăguțule. Dar dacă eu nu știu? Iar acum... ai o operație programată în dimineața asta, nu? Foarte bine, îi poți spune sorei-șefe că o să încep să fac din nou histerectomii și alte intervenții deosebite. Și a venit timpul să înveți și tu câteva operații ginecologice, altele decât cezarienele.

Îi aruncă o privire peste umăr în vreme ce ieșea din cameră, iar zâmbetul ei șugubăț, malițiozitatea din ochii ei, sprâncenele arcuite și înclinarea gâtului – toate aminteau de o dansatoare care trimite un semnal fără cuvinte. Mesajul ei îl amuțise. În loc de un an sau de o viață întreagă, nu se mai putea gândi acum decât la noaptea următoare și, cu toate că nu mai erau până atunci decât douăsprezece ore, simțea că mai are de așteptat o eternitate.

PARTEA A TREIA

Nu voi tăia piatra din bășică, ci voi lăsa această operație în seama celor care fac această meserie...

Jurământul lui Hippocrate

Al lor e al iubirii rod fără de piatră
A cărui dragoste e-napoiată.

Tiruvalluvar, *Kural*

CAPITOLUL 17
Tizita

Îmi amintesc de zorii zilei, când zbor prin bucătărie în brațele lui Ghosh. El numără în barbă: „Un-doi... un-doi-trei". Ne rotim, ne avântăm, țâșnim. Mult, mult timp am crezut că dansul este meseria lui.

Facem o întoarcere în fața cuptorului și ajungem la ușa din spate, pe care Ghosh o descuie și trage ivărul cu o mișcare grațioasă a mâinii.

Intră Almaz și Rosina și închid repede ușa, pentru a ține afară frigul și pe Koochooloo, care dă din coadă așteptând micul dejun. Ambele *mamithus* sunt înfofolite ca niște mumii și doar ochii li se văd prin deschizătura ca o semilună. Încep să-și scoată straturi de haine, și mirosul de iarbă cosită, apoi de pământ săpat și la urmă de *berbere* și de foc de cărbuni se degajă ca un abur înmiresmat din trupurile lor.

Eu râd nestăpânit, anticipativ, și-mi îndes bărbia în piept, fiindcă știu că degetele Rosinei, reci ca niște țurțuri, îmi vor mângâia în curând obrazul. Prima dată când a făcut-o, am izbucnit în râs în loc să plâng: o greșeală, fiindcă așa am încurajat acest ritual de care mă tem și pe care îl aștept în fiecare zi.

*

După micul dejun, Hema și Ghosh ne sărută, pe mine și pe Shiva, de rămas-bun. Lacrimi. Disperare. Mânuțe încleștate. Dar ei pleacă oricum, se duc la spital.

Rosina ne așază în căruciorul dublu. Nu peste mult timp, cu mâinile ridicate, implor să fiu luat în brațe. Vreau să stau mai sus. Vreau să am perspectiva adulților. Ea cedează. Shiva e mulțumit oriunde ar sta, atâta timp cât nimeni nu încearcă să-i ia brățara de la gleznă.

Fruntea Rosinei e ca o minge de ciocolată. Părul ei împletit în codițe formează șiruri ordonate, spre spate, după care zburătăcește într-un evantai care-i ajunge până pe umeri. Rosina sare, se leagănă și cântă. Piruetele ei sunt mai rapide decât ale lui Ghosh. De sus, de unde stau eu, rochia ei plisată se umflă, preschimbându-se într-o superbă floare deschisă, de sub care, când și când, i se zărește pantofii roz din plastic.

Rosina vorbește fără oprire. Noi suntem tăcuți, nu scoatem un cuvânt, dar avem o sumedenie de gânduri și de impresii, toate nerostite. Amharica Rosinei sfârnește râsetele lui Almaz și ale lui Gebrew, fiindcă silabele pe care le pronunță ea gutural, de parcă și-ar drege glasul, nu există. Dar asta nu o descurajează. Uneori o rupe pe italiană, mai ales când încearcă să fie convingătoare, să-și susțină opiniile. *Italinya* îi vine ușor pe buze și, în mod ciudat, este ușor de înțeles, cu toate că nimeni altcineva n-o mai folosește. Atunci când vorbește cu sine însăși sau când cântă, o face în limba ei maternă din Eritreea, tigrinya. Atunci vocea i se descătușează, slobozind un noian de cuvinte.

Almaz, care lucrase înainte pentru Ghosh, este acum bucătăreasă în gospodăria lui și a Hemei. Stă neclintită, ca un baobab în rădăcini, pe locul ei din fața cuptorului, uriașă în comparație cu Rosina, scoțând numai oftaturi și suspine sonore sau un ocazional *Ewunuth!* – „Nu mai spune!" –, pentru a-i îndemna pe Rosina și pe Gebrew să turuie mai departe, deși nici unul dintre ei nu are nevoie de încurajări în acest sens. Almaz are pielea cu o nuanță mai deschisă decât Rosina și își poartă părul prins

într-un *shash* portocaliu fin, care formează un fel de boneta frigiană. În vreme ce dinții Rosinei strălucesc ca niște faruri aprinse, Almaz rareori și-i arată pe ai ei.

Pe la jumătatea dimineții, când ne întoarcem din excursia noastră de la bungalow până la Urgențe, la salonul femeilor și apoi la poartă, cu Koochooloo pe post de gardă de corp, bucătăria este însuflețită. Aburul se ridică în vălătuci când Almaz ridică pe rând capacele oalelor. Flotorul de argint de pe oala sub presiune șuieră și zornăie. Mâinile pricepute ale lui Almaz taie roșii, ceapă și coriandru proaspăt, formând mormane care privesc de sus la grămăjoarele de ghimbir și de usturoi. Are mereu la îndemână o gamă variată de condimente și de mirodenii: frunze de curry, turmeric, coriandru uscat, cuișoare, scorțișoară, semințe de muștar, pudră de chilli, toate în mici boluri de inox așezate pe un platou mare. Ca un alchimist furibund, presară un praf de una, un pumn de alta, după care își udă degetele și stropește amestecul din mojar. Apoi bate cu pistilul, iar trosnetele umede ale rămurelelor se transformă în scurt timp în scrâșnetul pietrei pe piatră.

Semințele de muștar explodează în uleiul fierbinte. Pentru a se feri de proiectile, Almaz ține un capac deasupra cratiței. *Rap-rap-rap!* Ca grindina pe un acoperiș de tablă. Adaugă apoi semințe de chimen, care sfârâie, se închid la culoare și pocnesc. Un fum uscat, aromat, alungă izul de muștar. De-abia după aceea adaugă ceapa, câteva mâini pline, iar acum zgomotele amintesc de cele ale vieții ce ia naștere din focul primordial.

Deodată, Rosina mă întinde lui Almaz, iar ea o ia la fugă pe ușa din spate, cu picioarele încrucișându-i-se ca lamele unei foarfeci. Noi nu știm asta, însă Rosina poartă în ea sămânța unei revoluții. Este însărcinată cu o fetiță, Genet. Noi trei – eu, Shiva și Genet – suntem împreună încă de la început. Ea este încă în pântec, în vreme ce eu și fratele meu ne familiarizăm cu lumea de afară. Trecerea în brațele lui Almaz este neașteptată.

Scâncesc pe umărul ei, periculos de aproape de oalele care dau în clocot. Ea lasă linguroiul din mână și mă așază pe un șold. Bâjbâie cu mâna prin bluză, gâfâind de efort, și scoate un sân.

– Uite-l, îmi spune și mi-l dă să-l țin bine.

Multe daruri am primit, dar acesta este primul pe care mi-l amintesc. Și, de fiecare dată când îmi este oferit, e o nouă surpriză. Când îmi este luat, totul repornește de la zero. Dar iată-l acum, viu și cald, eliberat din culcușul lui de pânză și întins mie, ca o medalie pe care nu o merit. Almaz, care rareori vorbește, își reia amestecatul în oală, îngânând o melodie. E ca și cum sânul nu i-ar aparține mai mult decât îi aparține linguroiul.

În cărucior, Shiva scapă din mână camionul din lemn, pe care saliva lui l-a transformat într-o masă mustoasă. Spre deosebire de brățara de la gleznă, jucăria este separabilă de el. La vederea sfârcului magnific, Shiva dă drumul camionului pe podea. Deși eu sunt cel aflat în posesia sânului, mângâindu-l și palpându-l, sunt totodată și mâna lui dreaptă.

Vrăjit, Shiva mă îmboldește și-mi transmite instrucțiuni tăcute: „Aruncă-mi-l și mie!" Când n-o pot face, îmi spune: „Desfă-l și vezi ce-i înăuntru." Și asta pare imposibil. Îl modelez, îl împung și mă uit cum revine la loc.

„Bagă-l în gură!", mă îndeamnă Shiva, fiindcă mai ales așa se familiarizează el cu lumea înconjurătoare. Mie ideea mi se pare absurdă.

Sânul este exact așa cum nu e Almaz: vesel, vibrant, un membru plăcut al casei noastre.

Când încerc să-l ridic, ca să-l studiez mai bine, sânul mi se revarsă printre degete. Vreau să mă conving de felul în care toate fețele lui converg spre vârf, moțul întunecat prin care el respiră și percepe lumea. Sânul îmi ajunge până la genunchi. Sau poate ajunge până la genunchii lui Almaz. N-am cum să fiu sigur. Tremură ca un jeleu. Aburul se condensează pe suprafața lui, atenuându-i luciul. Din el se ridică aroma ghimbirului și a chimenului pisat, de pe degetele lui Almaz. După

mulți ani, când am sărutat primul sân de femeie, m-a năpădit o foame teribilă.

O izbucnire de lumină și un val de aer rece vestesc revenirea Rosinei. Iată-mă înapoi în brațele ei, îndepărtat de sânul care dispare la fel de misterios cum a apărut, înghițit de bluza lui Almaz.

Puțin înainte de prânz, când răcoarea s-a dus și ceturile s-au ridicat, ne jucăm pe pajiște până ce ni se înroșesc obrajii. Rosina ne dă să mâncăm. Foamea și somnul se armonizează perfect în corpurile noastre, ca orezul și curry-ul, ca iaurtul și bananele. Este o vârstă a perfecțiunii, a poftelor simple.

După masă, eu și Shiva adormim cu brațele unul în jurul celuilalt, respirându-ne în față, cu frunțile atingându-ni-se. În acea stare neclară dintre veghe și vis, cântecul pe care îl aud nu este al Rosinei. E *Tizita*, melodia pe care o cânta Almaz când îi țineam sânul în mână.

Voi auzi cântecul acela în toți anii petrecuți în Etiopia. Când voi pleca din Addis Abeba, tânăr bărbat fiind, îl voi lua cu mine pe o casetă, alături de „Aqualung". Plecările sau moartea iminentă te obligă să-ți definești adevăratele gusturi. În anii mei de exil, când caseta se va uza, voi întâlni etiopieni pe tărâmuri străine. Formula mea de salut în limba noastră comună este o scânteie, o trimitere către o comunitate, către o rețea: numărul de telefon al doamnei Woizero Menen, care, în schimbul unei sume modeste, gătește *injera* și *wot* și ți le servește în casa ei, dacă o suni cu o zi înainte; numele taximetristului Ato Girma, al cărui văr lucrează la Liniile Aeriene Etiopiene și aduce *kibe* – unt etiopian –, fiindcă fără untul vacilor care trăiesc și pasc la altitudine, porția ta de *wot* ar avea gust de fast-food american. Pentru sărbătoarea de Meskel, dacă vrei să tai o oaie în Brooklyn, cheamă-l pe Yohannes, în Boston, încearcă la Regina din Saba. În anii pe care îi voi petrece departe de țara mea natală, trăind

în America, voi vedea cum etiopienii sunt invizibili pentru toți ceilalți, și totuși atât de vizibili pentru mine. Prin intermediul lor voi găsi alte înregistrări cu *Tizita*.

Toți sunt dornici să împartă cu mine, să-mi încredințeze cântecul acela, ca și cum numai *Tizita* poate explica strania inerție care îi cuprinde. Tot ea explică și cum se face că erau strălucitori acasă, cu The Jackson 5, The Temptations și *Tizita* mereu pe buze, cu o tunsoare afro perfectă, cu fundurile rotunjoare legănându-se deasupra ghetelor Double-O-Seven, și cum apoi, primul pas făcut în America – în spatele tejghelei într-un 7-Eleven[1], respirând gaze de eșapament într-o parcare subterană, vânzând ziare la un stand în aeroport ori lucrând la magazinul de suvenire de la hotelul Marriott – s-a dovedit a fi unul înecremenit locului, un adăpost pe care pregetă să-l părăsească, de teamă să nu aibă o soartă mai rea decât invizibilitatea, anume extincția.

Versiunea mai lentă a melodiei *Tizita*, interpretată de Getachew Kassa, o lamentație vioaie, însă halucinantă, pe fondul unor arpegii în gamă minoră, este cea mai cunoscută. Mai există una, tot a lui, într-un ritm alert, latino. Mahmoud Ahmed, Aster Aweke, Teddy Afro... toți artiștii etiopieni înregistrează o *Tizita*. O fac în Addis Abeba, dar și în exil, în Khartoum (da, în Khartoum, ceea ce demonstrează că până și în iad există studiouri de înregistrări) și, desigur, la Roma, Washington, Atlanta, Dallas, Boston și New York. *Tizita* este imnul inimii, plânsetul diasporei, care răsună în sus și-n jos pe Eighteenth Street, în zona Adams Morgan din Washington, D.C., unde se revarsă din Fasika's, Addis Abeba, Meskerem, Red Sea și din alte birturi etiopiene, acoperind ritmurile de salsa și ragace răzbat din localuri precum El Rincon și Queen of India.

---

[1] Lanț de magazine în care se comercializează articole cu preț unic (n.red.)

Există o *Tizita* vioaie, o *Tizita* lentă, o *Tizita* instrumentală (care a devenit atât de populară grație etniei ashanti), o *Tizita* lungă și una scurtă... tot atâtea versiuni câți artiști o cântă.

Primul ei vers... Îl aud și acum.

Tizitash zeweter wode ene eye metah.
Nu pot să nu mă gândesc la tine.

CAPITOLUL 18

PĂCATELE TATĂLUI

În casa noastră, trebuia să te avânți în larmă și să-ți faci loc în față dacă voiai să fii auzit. Glasul de sirenă navală era al lui Ghosh, stârnind ecou și transformându-se în râs. Vocea Hemei era ciripit de pasăre, însă, dacă era provocată, devenea ascuțită ca iataganul lui Saladin care, dacă e să credem ceea ce scrie în cartea mea, *Richard Inimă de Leu și cruciadele*, putea reteza o eșarfă de mătase lăsată să cadă pe lama lui. Almaz, bucătăreasa noastră, poate că era tăcută pe dinafară, dar buzele i se mișcau mereu, în rugăciune ori în cântec, nimeni nu știa exact în ce. Pentru Rosina, tăcerea era un afront personal, drept care vorbea chiar și când stătea într-o încăpere goală și turuia până și prin dulapuri. Genet, la cei aproape șase ani ai ei, dădea semne că și-a moștenit mama, spunându-și povești despre ea însăși cu o voce cântată și creându-și astfel propria ei mitologie.

Dacă ShivaMarion ar fi venit pe lume vaginal (lucru imposibil, dat fiind modul în care erau unite capetele noastre), Shiva ar fi fost primul născut, și deci geamănul cel mare. Dar când cezariana a inversat ordinea firească a nașterii, eu am respirat primul, devenind fratele mai mare cu câteva secunde. Și, totodată, am devenit purtătorul de cuvânt al cuplului ShivaMarion.

Ținându-ne după Hema și Ghosh în Piazza ori strecurându-ne printre căruțe și camioane în magazinul de haine al lui Motilal,

în aglomeratul Merkato din Addis Abeba, n-am auzit-o niciodată pe Hema spunând: „Cămașa aceea albastră i-ar sta atât de bine lui Shiva" sau „Sandalele astea sunt perfecte pentru Marion". Sosirea doctorilor Ghosh și Hema însemna că scaunele erau scoase la iveală și șterse de praf, un băiat era trimis în fugă să aducă biscuiți și Fanta ori Coca-Cola, în ciuda tuturor protestelor. Metri de croitorie erau întinși pentru a ne măsura, mâini aspre ne ciupeau de obraji și o mică mulțime se aduna să se zgâiască, de parcă ShivaMarion ar fi fost un leu în cușcă la Sidist Kilo[1]. Ca urmare, Hema și Ghosh cumpărau în dublu exemplar orice hăinuță pe care o considerau necesară, lucru valabil și pentru bâte de cricket, stilouri și biciclete. Atunci când ne vedeau și exclamau „Ia te uită! Ce drăguț!", oare oamenii chiar își închipuiau că ne aleseserăm noi înșine haine identice? Recunosc, nu o singură dată când am încercat să mă îmbrac altfel decât Shiva m-am simțit ciudat chiar de când ne-am privit amândoi în oglindă. Era ca și cum aș fi avut șlițul deschis la pantaloni, pur și simplu ceva nu era cum trebuie.

Noi, „Gemenii", eram celebri nu doar pentru că ne îmbrăcam la fel, ci și pentru că alergam de colo-colo cu viteză maximă, întotdeauna în cadență – o creatură cu patru picioare, care nu cunoștea decât o singură cale de a ajunge de la punctul A la punctul B. Când ShivaMarion erau nevoiți să meargă, fiecare o făcea cu brațul pe după umerii celuilalt, și de fapt nu era un mers propriu-zis, ci mai degrabă un fel de trap, noi fiind campioni la cursele în trei picioare înainte chiar de a ști că există așa ceva. Când ne așezam, împărțeam același scaun, nevăzând nici un motiv pentru a ocupa două. Am învățat chiar și să folosim toaleta împreună, direcționând un jet dublu în hăul de porțelan. Privind înapoi în timp, s-ar putea spune că eram într-o oarecare măsură răspunzători pentru faptul că oamenii ne tratau ca pe o entitate colectivă.

Spune-le *Gemenilor* să vină la masă.

---

[1] Grădină zoologică din Addis Abeba (n.red.)

Băieți, nu credeți că e timpul pentru baie?

ShivaMarion, vreți spaghete sau *injera* și *wot* în seara asta?

Niciodată nu eram tratați individual. Când răspundeam la o întrebare, nimănui nu-i păsa care dintre noi doi vorbește. Răspunsul primit de la unul era răspunsul amândurora.

Adulții poate credeau că Shiva, fratele meu harnic, mereu activ, era din firea sa scump la vorbă. Dacă însă zornăitul brățării de gleznă, pe care el insista să o poarte, putea fi considerat vorbire, atunci Shiva era un gură-spartă teribil, tăcând doar atunci când își înăbușea clopoțeii sub șosetă, ca să meargă la școală. Cei mari credeau, poate, că eu nu-i dădeam și lui ocazia să vorbească (ceea ce era adevărat), dar nimeni nu mi-a spus să tac. În orice caz, în zarva din bungalow-ul nostru, unde amatorii de bridge se adunau de două ori pe săptămână și unde un disc de 78 rpm se rotea mereu la Grundig, iar pașii greoi ai lui Ghosh care se chinuia să învețe rumba și cha-cha-cha făceau să zăngăne vesela, doi ani s-au scurs înainte ca vreunul dintre adulți să conștientizeze pe deplin faptul că Shiva încetase să mai vorbească.

În primii ani de viață, Shiva fusese considerat mai delicat: țeasta lui încercase Stone s-o strivească înainte să ne salveze Hema. Dar, după aceea, Shiva trecuse cu bine de fiecare etapă de dezvoltare, ținându-și capul atunci când mi l-am ținut și eu și începând să meargă de-a bușilea la vreme. Spusese „Amma" și „Ghosh" la momentul potrivit și amândoi am hotărât să începem să mergem când mai aveam o lună până să împlinim un an. Hema și Ghosh nu își făceau griji în privința lui. Dacă e s-o credem pe Hema, am uitat mersul la câteva zile după ce am făcut primii pași, fiindcă am descoperit fuga. Shiva a vorbit atât cât a considerat că e nevoie până după vârsta de patru ani, când a început să fie mai zgârcit cu vorbele.

Mă grăbesc să spun că fratele meu râdea și plângea la momentele potrivite. Adesea se comporta ca și când ar fi fost pe punctul de a spune ceva exact când începeam eu să vorbesc. Îmi sublinia

cuvintele cu exclamații ale brățării sale de gleznă și cânta entuziast *la-la-la* cu mine în cadă. Cât despre cuvintele în sine, de ele nu avea nevoie. Citea fluent, dar refuza s-o facă cu glas tare. Putea aduna și scădea numere mari dintr-o privire, scriind deja rezultatul în vreme ce eu încă mai socoteam pe degete. Nota mereu câte ceva, pentru sine ori pentru ceilalți, lăsând notițele în urma lui ca pe niște resturi. Desena minunat, însă în cele mai ciudate locuri, de pildă, pe cutiile de carton sau pe pungile de hârtie. În perioada aceea, cel mai mult îi plăcea s-o deseneze pe Veronica. Aveam în casă un număr al revistei de benzi desenate *Archie* – îl cumpărasem eu de la librăria lui Papadakis; în cele trei desene de la pagina șaisprezece apăreau Veronica și Betty. Shiva putea reproduce fidel pagina aceea, inclusiv bulele de text, scrisul folosit și hașurile. Era ca și cum și-ar fi depozitat în minte o fotografie pe care o putea lipi pe hârtie oricând dorea. Nu uita și nu omitea nimic, nici măcar numărul paginii sau pata lăsată de o musculiță care-și găsise moartea pe marginea originalului. Am remarcat că întotdeauna accentua linia curbă de sub sânul Veronicăi, mai ales comparativ cu a lui Betty. Am verificat în sursa inspirației lui și, desigur, linia era acolo, dar a lui Shiva era mai groasă și mai întunecată. Uneori improviza și se abătea de la imaginea originală, desenând sânii ca pe niște rachete ascuțite, gata de lansare, ori ca pe niște baloane care atârnau până la genunchi.

Eu și Genet acopeream tăcerea lui Shiva. Eu o făceam inconștient. Dacă vorbeam exagerat de mult, era fiindcă mi se părea necesar să suplinesc aportul lui ShivaMarion. Desigur, *eu* nu aveam probleme în comunicarea cu Shiva. La prima oră a dimineții, scuturarea brățării de gleznă – *cing-ding* – spunea: „Marion, te-ai trezit?" *Dis-cing* îmi transmitea: „E timpul să te scoli". Dacă-și freca fruntea de a mea însemna: „Sus cu tine, somnorosule!" Era suficient ca unul dintre noi să *se gândească* la ceva, iar celălalt se și ridica să facă lucrul respectiv.

Doamna Garretty, profesoara noastră, a fost cea care a descoperit că Shiva renunțase la vorbit. La Școala Urbană și Rurală Loomis mergeau copii de comercianți, de diplomați, de consultanți militari, medici, profesori, reprezentanți ai Comisiei Economice pentru Africa, ai Crucii Roșii, ai OMS, UNESCO, UNICEF, și, mai cu seamă, ai recent constituitei OUA – Organizația pentru Unitatea Africii. Împăratul dăruise tinerei organizații o clădire extraordinară, Africa Hall – o mișcare abilă, care aducea sediul general al organizației în Addis Abeba, impulsionând afacerile tuturor, de la animatoarele din baruri până la importatorii de Fiat, Peugeot și Mercedes. Copiii celor din OUA s-ar fi putut duce la Liceul Gebremariam, o clădire impunătoare aflată pe cea mai abruptă porțiune a Churchill Road. Dar reprezentanții țărilor francofone – Mali, Guineea, Camerun, Coasta de Fildeș, Senegal, Mauritius și Madagascar – își aținteseră privirile spre viitor, astfel că mașinile cu plăcuțe de Corp Diplomatic îi duceau pe *les enfants* pe lângă liceu, la Școala Loomis. Pentru a nu omite nimic, trebuie să menționez și St. Joseph, la care, după spusele soției-șefe, iezuiții, acei soldați ai lui Hristos, credeau în Dumnezeu și în biciul lui. Dar St. Joseph era școală de băieți, deci ieșea din discuție pentru noi, din cauza lui Genet.

Dar de ce ne-au ținut departe de agitația din școlile guvernamentale? Dacă am fi mers acolo, am fi fost singurii elevi străini și ne-am fi numărat printre puținii copii care aveau mai mult de o pereche de încălțări și o casă cu apă curentă și canalizare. Însă Hema și Ghosh și-au spus că unica opțiune este aceea de a ne trimite la Școala Loomis, administrată de expatriații britanici.

Profesorii noștri de la Loomis aveau bacalaureatul și, câte unii, atestat de studii pedagogice. E uimitor cum o robă din crep negru purtată peste un sacou sau o bluză îi poate conferi unui barcagiu din Londra ori unei florărese de lângă Covent Garden prestanța unui profesor de la Oxford. În Africa, la naiba cu accentul – atâta vreme cât e unul străin și ai culoarea potrivită a pielii.

Ritual. Acesta era balsamul care alina îngrijorarea părinților cu privire la ceea ce primeau odraslele lor la Școala Loomis, în în schimbul banilor plătiți. Concursul de echitație, competiția atletică, spectacolul de Crăciun, carnavalul școlii, piesa de teatru a școlii, Noaptea lui Guy Fawkes[1], Ziua Fondatorilor și absolvirea – duceam acasă atâtea înștiințări mimeografiate, încât Hema simțea că amețește. Fiecare dintre noi era repartizat la o Casă (Casa zilei de luni, Casa zilei de marți, Casa zilei de miercuri), fiecare cu echipele, culorile și căpitanii ei. În competiția atletică, ne întreceam pentru gloria Casei noastre și pentru Cupa Loomis. În fiecare dimineață, în sala de întruniri, domnul Loomis dădea semnalul pentru rugăciunea întrunirii. Urma o lectură din Biblie și apoi cântam cu avânt imnul din cartea albastră de imnuri, în vreme ce un profesor sau altul lovea clapele pianului.

Sunt convins că se poate cumpăra de la Harrods, din Londra, un echipament care să-i permită oricărui englez întreprinzător să fondeze o școală britanică oriunde în lumea a treia. Nu e nevoie decât de robe negre, de formulare tipărite pentru notele de sfârșit de trimestru, de cărți de imnuri, insigne de șef de clasă și de o programă școlară. Ritualul întrunirii este însă obligatoriu.

Din păcate, notele obținute de elevii de la Loomis la *levels*[2] erau jalnice, comparativ cu cele înregistrate la școlile guvernamentale. Acolo, profesorii indieni erau absolvenți de studii de specialitate, cu diplomă, pe care împăratul îi angajase din statul creștin Kerala, de unde venise și sora Mary Joseph Praise. Întrebați-l pe un etiopian din străinătate dacă nu cumva a învățat fizica sau matematica de la un profesor pe nume Kurien, Koshy,

---

[1] Sărbătoare care comemorează complotul lui Guy Fawkes și al unui grup de restaurații catolici din Anglia împotriva guvernării protestante din țară. În ziua de 5 noiembrie, în Marea Britanie se sărbătorește dejucarea complotului, printr-un ritual însoțit de focuri de artificii. (n.red.)

[2] Examene GCE (General Certificate of Education) pentru elevii cu vârsta între 14 și 16 ani, care le permit acestora să urmeze cursurile unui liceu (n.red.)

Thomas, George, Varugese, Ninan, Mathews, Jacob, Judas, Chandy, Eapen, Pathros ori Paulos, şi foarte probabil veţi vedea i cum se luminează chipul. Aceşti profesori fuseseră crescuţi în conformitate cu ritualul ortodox adus de Sfântul Toma în India. Dar în activitatea lor profesională, unicul ritual pe care îl respectau era acela de a întipări tabla înmulţirii, tabelul periodic şi legile lui Newton în minţile elevilor etiopieni, care erau toţi la fel de inteligenţi şi vădeau o înclinaţie deosebită pentru aritmetică.

Învăţătoarea mea, doamna Garretty, îi suna pe Hema şi pe Ghosh acasă, după orele de curs, în zilele când eu nu mă duceam la şcoală din cauza vreunei febre. Pentru ea eram adorabilii gemeni Stone, băieţeii aceia drăguţi cu părul negru şi cu ochi deschişi la culoare, care se îmbrăcau la fel şi care, plini de veselie, cântau, alergau, desenau, ţopăiau, băteau din palme şi vorbeau peste măsură la orele ei. În ziua în care eu rămâneam acasă, Shiva alerga, desena, ţopăia şi bătea din palme, dar nu rostea nici un cuvânt, iar când i se cerea, nu voia sau nu putea să vorbească.

Mai întâi, Hema a refuzat să creadă, apoi a început s-o învinovăţească pe doamna Garretty. După aceea s-a învinovăţit pe sine însăşi. A anulat lecţiile de dans de la Clubul Juventus, tocmai când Ghosh deprinsese foxtrotul şi izbutea să înconjoare sala în paşi de dans. Discurile au apucat să se odihnească pentru prima dată după ani de zile. Clubul de bridge s-a mutat în vechiul bungalow al lui Ghosh, pe care el îl utiliza ca birou şi clinică pentru pacienţii pe care îi consulta în particular.

Hema a început să împrumute cărţi de Kipling, Ruskin, C.S. Lewis, Edgar Allan Poe, R.K. Narayan şi mulţi alţi autori de la biblioteca Serviciului de Informaţii al Statelor Unite şi de la cea a Consiliului Britanic. Seara, ea şi Ghosh ne citeau cu rândul, încrezători că literatura de valoare îl va stimula şi încuraja pe Shiva să vorbească. În vremea aceea, înainte de apariţia pe scară largă a televiziunii, obiceiul ni se părea distractiv – mai puţin cărţile lui C.S. Lewis, în ale cărui dulapuri magice nu

credeam deloc, și cele ale lui Ruskin, din care nici Hema, nici Ghosh nu înțelegeau mai nimic și nu ne citeau prea mult. Dar perseverau amândoi, cu speranța că, la un moment dat cel puțin, Shiva va striga la ei să se oprească, așa cum am făcut eu. Continuau să citească și după ce adormeam, fiindcă Hema credea că astfel era antrenat subconștientul. Dacă își făcuseră griji la naștere pentru supraviețuirea lui Shiva, acum erau neliniștiți cu privire la efectele întârziate ale instrumentelor obstetrice învechite care acționaseră asupra capului său. Nu se dădeau în lături de la nimic, hotărâți să-l facă pe Shiva să vorbească.

Shiva rămânea tăcut.

Într-o zi, la scurt timp după ce am împlinit opt ani, când ne-am întors de la școală, am constatat că Hema instalase o tablă școlară în sufragerie. Ea stătea în picioare, cu creta la îndemână și cu o sclipire maniacală în privire. Câte un exemplar din *Caligrafia lui Bickham pe înțelesul tuturor* (*Manualul tinerilor funcționari*) se afla pe locurile noastre de la masă. Pe fiecare carte era așezat câte un stilou Pelikan nou – visul oricărui școlar –, împreună cu cartușe de cerneală, o noutate la vremea aceea.

Va veni o vreme când voi fi încântat să știu că sunt considerat un chirurg cu un scris frumos. Notele mele la caligrafie au sugerat, poate, existența unor aptitudini similare în privința bisturiului (deși aș spune că nu există o regulă în acest sens, și nici reciproca nu este adevărată: scrisul strâmb și chinuit nu indică o tehnică necorespunzătoare în sala de operații). Într-o zi aveam să-i mulțumesc printre dinți Hemei pentru că ne obliga să copiem texte cu un scris rotund și înflorit:

Cunoașterea este facilitată de exercițiul frecvent.
Arta cizelează și perfecționează natura.
Norocul este o iubită frumoasă, dar capricioasă.
Ziua de ieri nu se mai întoarce.
Când e îngâmfată, frumusețea devine de disprețuit.
Înțelepciunea este mai de preț decât avuția.

Shiva întindea deja mâna după stiloul lui Pelikan. Genet nu spunea nimic. Poziția ei în asemenea chestiuni era una delicată.

Eu am rămas nemișcat. Nu aveam încredere în motivația Hemei: vinovăția duce la acțiuni justificabile, însă rareori *juste*. În plus, plănuisem o paradă specială a mașinuțelor mele Dinky pe poteca șerpuită pe care o săpasem pe o moviliță de lângă casă. Așa că momentul pe care și-l alesese Hema era unul cu totul nepotrivit.

– De ce nu putem să mergem afară, să ne jucăm? Eu nu vreau să fac asta! am anunțat.

Buzele Hemei se strânseră. Părea a se gândi nu la *ceea ce spusesem* eu, ci la persoana mea, la încăpățânarea care mă caracteriza. În subconștient cel puțin mă învinovățea pe mine pentru problema lui Shiva. I se părea că eu, ba chiar și Genet, îi camuflasem tăcerea cu o perdea de cuvinte.

– Tu vorbește pentru tine, Marion, replică ea.

– Așa am făcut. De ce nu ne... nu mă pot duce să mă joc?

Shiva își pusese deja cartușul în stilou.

De ce? O să-ți spun eu de ce. Fiindcă școala voastră nu e doar o joacă. Trebuie să am grijă de *adevăratele* studii! Și acum stai jos, Marion!

Genet se așeză în tăcere.

– Nu, am ripostat. Nu e drept! Și, în plus, n-o să-l ajute pe Shiva.

– Marion, dacă vrei să-ți rup urechea...

– *N-o să vorbească decât atunci când o să fie gata!* am strigat.

Și cu asta am zbughit-o afară. Am fugit pe după primul colț al casei, iar în curbă am prins viteză. La al doilea colț, am nimerit drept în pieptul lat al lui Zemui. Primul meu gând a fost că Hema trimisese armata după mine.

– Vere, unde arde? întrebă Zemui zâmbind și dezlipindu-mă de el.

Uniforma lui măslinie era apretată ca întotdeauna, iar centura, hamul și ghetele îi străluceau, maronii. Din reflex, bătu

din piciorul drept și ridică mâna în semn de salut cu atâta vigoare, încât mi-am zis că-i vor zbura degetele.

Sergentul Zemui era șoferul celui care devenise acum colonel în Garda Imperială, colonelul Mebratu. Cu ani în urmă, Ghosh îi salvase viața în sala de operații. Odinioară existaseră suspiciuni în privința lui, însă acum se afla în grațiile împăratului. Devenise comandantul Gărzii Imperiale și totodată omul de legătură cu atașații militari în Etiopia ai Marii Britanii, Indiei, Belgiei și Statelor Unite. Îndatoririle lui de serviciu presupuneau deseori recepții și dineuri diplomatice, ca să nu mai vorbim de obișnuitele partide de bridge de la noi de acasă. Bietul Zemui nu-și putea începe lungul drum spre casă, spre soția și copiii săi, decât după ce colonelul punea capul pe pernă, iar mașina de serviciu era parcată în garaj. Pentru a se deplasa mai ușor, colonelul îi dăduse o motocicletă. Dar cum șoferul, care locuia aproape de Missing, nu voia să-și strice pneurile pe drumul de piatră și prundiș care ducea la casa lui, obținuse de la Ghosh permisiunea să-și parcheze motocicleta sub șopronul nostru. Acolo, prețiosul lui vehicul era ferit de stihiile naturii și de vandali.

– Exact persoana pe care doream s-o văd! spuse Zemui. Ce s-a întâmplat, tânărul meu stăpân?

– Nimic, am răspuns, simțindu-mă deodată stânjenit. Necazurile mele păreau prea mărunte în comparație cu grijile unui soldat care de-abia se întorsese dintr-un tur alături de forțele ONU de menținere a păcii în cadrul războiului civil din Congo.

– Cum de-ai venit să-ți iei motocicleta atât de târziu? am întrebat.

– Șeful a fost la o petrecere până la patru dimineața. Când l-am dus acasă, răsărea deja soarele. Mi-a spus că pot să mă întorc seara. Știi ce, vino și stai jos. Vreau să-mi mai citești o dată scrisoarea asta.

Se așeză pe marginea verandei, scoase din buzunar aerograma în roșu și albastru și mi-o întinse. Își ridică apoi casca de plută și extrase o țigară pe jumătate fumată, ascunsă abil sub una

dintre curelele din exterior. Casca, amintind de cea a exploratorilor din vechime, făcea parte din uniforma Gărzii Imperiale, ușor de recunoscut de la distanță.

– Zemui, nu pot să ți-o citesc mai târziu? Mă caută Hema, i-am răspuns obraznic. Dacă mă prinde, îmi taie limba.

– O, asta e ceva serios. Sigur c-o putem lăsa pe mai târziu, replică el, sărind în picioare. Puse scrisoarea în buzunar, însă îi simțisem dezamăgirea din glas. Crezi că Darwin a primit deja plicul meu?

– Sunt sigur că răspunsul lui e pe drum. Trebuie să ajungă din zi în zi.

Mă salută și plecă spre partea din spate a casei.

Darwin era un soldat canadian care fusese rănit la Katanga. Citisem de atâtea ori scrisoarea lui către Zemui, încât o știam pe de rost. Zicea că în Toronto e frig și ninge. Uneori se simțea descurajat și nu știa dacă se va obișnui vreodată cu piciorul de lemn.

„Există în Etiopia femei care-și încredințează soarta în mâinile unui bărbat cu un singur picior și cu fața tăiată? Ha, ha!" Nu era bogat, dar dacă prietenul lui, Zemui, va avea vreodată nevoie de ceva, el unul, Darwin, îl va ajuta, fiindcă niciodată nu va uita cum i-a salvat acesta viața. Eu scrisesem în engleză un răspuns din partea lui Zemui, traducând cât mai bine cu putință. Mă întrebam cum se înțeleseseră ei în Congo. Zemui îmi arătase un pandantiv din aur pe care-l purta la gât, o cruce a Sfintei Brigita. Rănit, Darwin i-o strecurase în mână atunci când se despărțiseră, pe câmpul de luptă.

La vederea Rosinei, care se uita la mine în vreme ce Zemui se apropia de ea, am luat-o din nou la fugă. Simțeam un gol alături de mine, acolo unde ar fi trebuit să alerge fratele meu.

Mormântul mamei mele, cu haloul lui de trandafiri proaspăt tunși și cu inscripția OKPOTITA IN BRATEΛE ΛYI ΠΣYΣ, nu mă atrăgea deloc. Dar în cămăruța autoclavei de lângă sala de

operații nr. 3 îi simțeam prezența, un parfum, o senzație familiară mie. Acolo m-au dus picioarele. Nu era cea mai bună alegere pentru o ascunzătoare.

N-am înțeles niciodată reținerea lui Shiva de a vizita încăperea aceea. Poate că i se părea că o trădează pe Hema, care îi veghease fiece răsuflare și se legase printr-un fir de glezna lui. Venirea aici era unul dintre puținele lucruri pe care le făceam singur.

Așezat pe scaunul mamei mele, învăluit în mirosul de săpun medicinal al cardiganului ei, i-am vorbit sau poate că mi-am vorbit mie însumi. M-am plâns de nedreptățile de acasă. Mi-am mărturisit cea mai mare spaimă: că Hema și Ghosh ar putea dispărea într-o zi, așa cum Stone și Sora nu mai existau în viețile noastre. Acesta era unul dintre motivele pentru care zăboveam deseori în apropierea porții: cine știe, poate că Thomas Stone se va întoarce. Îmi imaginam că, într-o dimineață însorită, când aerul va fi atât de proaspăt și de înviorător încât aproape că-l vei putea auzi pârâind, Gebrew va deschide porțile de la Missing și, în loc de pacienții care dau buzna, acolo, în prag, va sta Thomas Stone. Faptul că nu știam cum arată nici el, nici mama, nu avea importanță pentru această fantezie. Privirea i se va opri asupra mea. Și după câteva secunde, îmi va zâmbi, cu mândrie.

Aveam nevoie să cred asta.

M-am întors la bungalow să-mi încasez săpuneala cuvenită. Dar în loc de asta, am găsit casa răsunând de acordurile muzicii. Hema îi conducea în pas de dans pe Shiva și pe Genet. Toți trei purtau brățări de gleznă pentru dans, nu ca aceea pe care o avea Shiva, ci fâșii mari de piele, cu patru cercuri concentrice de clopoței de alamă. Mutaseră masa lângă perete. Ritmul era dat de o muzică clasică hindusă, cu răpăit sacadat de *tabla*[1]. Hema își prinsese sariul trecându-i marginea printre picioare, astfel

[1] Instrument de percuție indian, alcătuit din două tobe mici, *daya* (din lemn) și *dagga* (din metal) (n.red.)

încât acum părea că poartă o pereche de șalvari. Cât timp fusesem afară, îi învățase pe Shiva și pe Genet o serie complexă de pași și de poziții. Brațele apropiate, brațele depărtate, brațele unite, indicând, lăsându-se în jos, desenând un arc, slobozind o săgeată imaginară, ochii privind încoace și-ncolo, piciorul lunecând, cu o armonie sonoră ori de câte ori călcâiele izbeau podeaua. M-a durut să văd asta.

Eu, Shiva și Genet veniserăm pe lume aproape în același timp. (Genet era cu jumătate de pas în urma noastră și la un pântec distanță, dar ne ajunsese deja.)

Sugari fiind, făcusem deseori schimb de biberoane și de suzete, spre consternarea Hemei. Plăcerea lui Shiva de a sări în găleți, bălți sau șanțuri îi îngrozea pe cei mari, care se temeau să nu se înece. Pentru a-l ține departe de apele adânci, sora-șefă cumpărase un mic bazin Jolly Baby. În el ne bălăceam toți trei în pielea goală și pozam pentru fotografii care într-o zi aveau să ne facă să roșim. Primul nostru cireș, primul nostru matineu, primul mort – am trecut împreună de aceste jaloane ale vieții. În căsuța noastră din copac, ne zgâriam cojile de pe bube până ce dădea sângele și apoi juram pe roșu că noi, cei Trei *Muschitari*, vom rămâne împreună și nu vom mai primi pe nimeni altcineva între noi.

Acum sosise momentul primei separări. Eu mă uitam la ei pe geam. Hema mi-a făcut semn să mă alătur lor. Nu mai era supărată. Fruntea îi lucea de transpirație și de obraji i se lipiseră șuvițe de păr. Dacă avusese de gând să mă pedepsească, vedea probabil în expresia de pe chipul meu că îmi primisem deja papara.

Cu o brățară pe gleznă, Genet părea mai feminină, mai fetiță decât băiețoiul cu care eram obișnuit. Niciodată nu mă gândisem prea mult la lucruri de genul acesta. În jocurile noastre, ea era la fel ca orice băiat. Acum, dansând, era ușor în contratimp, străduindu-se să țină pasul și totuși, grațioasă, extrem de grațioasă, ca și cum brățara aceea de pe gleznă i-ar fi deșteptat această latură. Chiar și când își pierdea rândul sau greșea

o întoarcere, era dintr-o dată – și nu m-am putut împiedica să observ asta – fată din cap până-n picioare.

Fratele meu nu greșea pașii. Învățase dansul într-o clipă, era evident. Avea un fel de a-și ține bărbia sus, de parcă s-ar fi temut că, altfel, buclele care-i stăteau în echilibru în creștet aveau să i cadă, iar asta îl făcea să pară mai înalt, mai drept decât mine. Această trăsătură a lui era accentuată în dans. Când era entuziasmat de ceva, ochii îi deveneau, din căprui, albaștri – așa erau și acum, în vreme ce călcâiele lui loveau podeaua la unison cu ale Hemei, reproducând fiecare înclinare și fiecare gest al ei. Era ca și cum brățara de gleznă ar fi fost cea care îl punea în mișcare, copiind sunetul brățărilor Hemei. Am studiat creatura aceea suplă și agilă, ca și când aș fi văzut-o atunci pentru prima dată.

Fratele meu, care putea reproduce orice din memorie, care jongla cu numere uriașe în minte fără nici o dificultate, găsise acum un nou vehicul de locomoție și un nou limbaj în care să se exprime, separat de mine. Nu voiam să mă alătur lor. Eram sigur că aș fi arătat stângaci. Eram invidios, de parcă aș fi fost un copil handicapat, care ar vrea să participe, dar nu poate.

– Trădătorule! i-am spus în șoaptă lui Shiva.

Dar el m-a auzit. Urechile lui nu aveau nici o problemă și ar fi știut ce am spus chiar dacă aș fi rostit cuvintele doar în gând.

Fratele meu, partenerul meu de țeastă, acest mic zeu dansator s-a întors, ferindu-și ochii.

CAPITOLUL 19

SĂ LE DĂM CÂINILOR CEEA CE LI SE CUVINE

Cu o săptămână înainte ca Shiva să renunțe la brățara sa de gleznă, eram cu toții în mașină. Mergeam în oraș, când o motocicletă cu sirena în funcțiune trecu în viteză pe lângă noi, făcându-ne semn să eliberăm calea.

– Bine, bine, spuse Ghosh, trăgând pe dreapta. Maiestatea Sa Imperială Haile Selassie Întâiul, leul lui Iuda, are nevoie de tot drumul.

Am cotit pe Menelik II Avenue. În capătul de jos al pantei se afla Africa Hall, care semăna cu o cutie de acuarele răsturnată. Panelurile ei pastelate erau menite să reproducă bordurile colorate ale *shamei* tradiționale. Sediul cel nou al Organizației pentru Unitatea Africii era înconjurat de drapelele tuturor țărilor de pe continent. În scurta sa existență, clădirea fusese deja onorată cu vizitele unor personalități ca Nasser, Nkrumah, Obote și Tubman.

Palatul Jubileului Imperial se afla pe cealaltă latură a străzii. De fiecare parte a porților palatului erau santinele călare din Garda Imperială. Reședința împăratului se înălța în spatele grădinilor luxuriante, ca o palidă halucinație a Palatului Buckingham. Noaptea, clădirea iluminată strălucea în nuanțe de fildeș. Fiindcă venise sezonul sărbătorilor, unul dintre pinii

din curte fusese împodobit cu beculețe și transformat într-un uriaș pom de Crăciun.

Pietoni, mașini, căruțe, totul se opri. Un bărbat desculț, cu ochi lăptoși, își scoase pălăria ponosită, dând la iveală un cerc de bucle cărunte. Trei femei în haine negre, de doliu, cu umbrele, așteptau alături de noi. Urcaseră dealul și acum erau transpirate. Una dintre ele se așeză pe bordură și își scoase pantoful din plastic. Doi tineri se traseră înapoi de la marginea trotuarului, nemulțumiți că fuseseră nevoiți să-și întrerupă plimbarea.

Femeia care se așezase spuse:

– Poate că Maiestatea Sa ne va duce cu mașina. Spuneți-i că nu ne permitem să mergem cu autobuzul, iar picioarele mă dor de nu mai pot.

Bătrânul se încruntă și își mișcă buzele, ca și când și-ar fi pregătit scuipatul cu care să pedepsească o atare blasfemie.

Un Volkswagen verde cu sirenă și megafon trecu în viteză. Nu credeam că un Volkswagen poate să meargă atât de repede.

– Pun pariu că Maiestatea Sa e în noul Lincoln, i-am spus eu lui Ghosh.

– Nu cred c-o să câștigi.

Era 1963, anul în care fusese asasinat Kennedy. După spusele unui coleg de școală, al cărui tată era membru al Parlamentului, Lincolnul era mașina pe care o folosise președintele Kennedy, însă nu și cea în care fusese împușcat. Cea a împăratului era acoperită și arăta spectaculos, nu atât datorită liniei sale, cât lungimii imposibile. În oraș circula o glumă, cum că pentru a ajunge din Palatul Vechi, de pe culmea dealului, unde își desfășura activitatea, la Palatul Jubileului, de jos, împăratul nu trebuia decât să urce în Lincoln pe bancheta din spate și să coboare prin față.

Dintre cele douăzeci și șase de mașini aflate la dispoziția Maiestății Sale, douăzeci erau Rolls-Royce-uri. Una era un cadou de Crăciun din partea reginei Marii Britanii. Am încercat să-mi imaginez ce alte daruri mai puteau fi sub pomul de Crăciun al unui monarh.

*

Trecu pe lângă noi un Land Rover: Garda Imperială, nu poliția. Rula încet, cu ușa din spate deschisă. Soldați cu armele pe genunchi priveau în jur. S-a auzit un zgomot ca de tobe de război: o coloană de opt motociclete, dispuse două câte două, apăru parcă de nicăieri. Aerul vibra ușor în jurul motorului. Razele soarelui se reflectau în suprafețele cromate ale farurilor și ale barelor de protecție. În ciuda costumelor negre, cu mănuși și căști albe, motocicliștii îmi aminteau de războinicii cu ochi mari și ciuf zburlit care coborâseră călare de pe dealuri la aniversarea căderii lui Mussolini, cu înfățișări crude, dornici parcă să ucidă din nou.

Pământul se cutremură la trecerea motocicletelor Ducati, cu rezervele lor uriașe de cai-putere gata să fie eliberate printr-o simplă răsucire a încheieturii.

Rolls-Royce-ul verde al Maiestății Sale era lustruit oglindă. De pe locul său, împăratul privea pe ferestrele special construite pentru ca monarhii să poată vedea și să fie văzuți. În urma motocicletelor, automobilul său era aproape tăcut, auzindu-se doar un slab șuier al valvelor.

Cu banii dați pe mașina asta, murmură Ghosh, am putea hrăni vreme de o lună toți copiii din imperiu.

Bătrânul de alături îngenunchease. Când Rollsul ajunse în dreptul nostru, se aplecă și sărută pământul.

L-am văzut pe împărat cât se poate de limpede, cu Lulu, cățelul lui miniatural, în poală. Maiestatea Sa se uită drept la noi, zâmbind când ne-am aplecat. Își lipi apoi palmele una de alta. Și, în clipa următoare, trecuse de noi.

– Ai văzut asta? întrebă Hema, entuziasmată. Ai văzut salutul *namaste*[1]?

– În onoarea ta a fost, replică Ghosh. Știe cine ești.

---

[1] Salut indian, însoțit de împreunarea palmelor și de o ușoară înclinare a corpului (n.red.)

– Nu te prosti! Din cauza sariului a fost. Și totuși, ce drăguț!

– Asta-i tot ce trebuie pentru a-ți suci ție capul? Un singur *namaste*?

– Termină, Ghosh! Eu nu mă implic în politică. Îmi place bătrânelul.

Rollsul coti către porțile palatului. Motocicliștii și Land Roverul opriră imediat dincolo de porți. Cei doi soldați călare, impecabili, cu pantalonii verzi, cu jachetele și căștile albe, prezentară onorul.

Un polițist ținea la distanță mulțimea obișnuită de petiționari care aștepta lângă porți. O bătrână care flutura în mână o hârtie îi atrăsese probabil atenția împăratului. Rollsul se opri. Am zărit micul chihuahua, cu labele din față pe fereastră, scuturându-și capul înainte și înapoi: Lulu lătra. Plecându-se adânc, bătrâna întinse hârtia spre fereastră, ținând-o cu ambele mâini.

Părea a spune ceva. Împăratul asculta. Femeia vorbea însuflețit, gesticulând, zgâlțâindu-și trupul, iar acum o puteam auzi și noi, limpede.

Mașina se puse în mișcare, dar bătrâna nu terminase. Încerca să fugă odată cu Rollsul, nedezlipindu-și degetele de pe geam. Când nu mai putu ține pasul, strigă: *Leha, leha!* – „Hoțul, hoțul!" Se uită în jur după o piatră și, cum nu găsi nici una, își scoase un pantof și, înainte ca altcineva să poată reacționa, îl azvârli spre Rolls, lovindu-i portbagajul.

Am văzut doar bastonul polițistului ridicându-se, iar o clipă mai târziu, femeia era prăbușită pe stradă, ca un sac. Porțile palatului se închiseră. Motocicliștii se repeziră și începură să-i lovească pe toți cei de la poartă, fără a ține seama de țipetele lor. Deși nemișcată, bătrâna încasă un șut zdravăn în coaste. Santinelele călare priveau drept înainte. Caii lor disciplinați stăteau neclintiți, numai pielea le zvâcnea.

Am rămas încremeniți. Cei doi tineri din spatele nostru rânjiră și plecară în grabă. Femeia de lângă noi își luă capul în mâini și exclamă:

– Cum pot să-i facă așa ceva unei bunicuțe?

Bătrânul cu pălăria în mână nu răspunse, dar se vedea că era zdruncinat.

Când mașina noastră a demarat, am observat că motocicliștii se întorseseră asupra polițistului, trăgându-i o mamă de bătaie. Greșeala lui fusese aceea că n-o doborâse pe bătrână înainte ca aceasta să deschidă gura și să-i facă pe toți de rușine.

Deși am asistat la multe scene de violență, chiar și acum, după atâția ani, imaginea aceea încă mi-a rămas vie în minte. Neașteptata lovire a bătrânei la câteva secunde după ce împăratul ne salutase atât de cordial mi se părea o trădare, iar odată cu ea venise conștientizarea faptului că nici Hema, nici Ghosh nu puteau face nimic pentru a schimba situația.

În mintea mea, cățelul acela cu ochi bulbucați era părtaș la cruzimea la care asistasem. El era unica ființă căreia i se permitea să meargă înaintea Maiestății Sale. Acel chihuahua mânca și dormea în condiții mai bune decât majoritatea supușilor imperiali. Din ziua aceea, am avut o altă percepție asupra împăratului și a lui Lulu. Și, cu siguranță, nu mi-a plăcut câinele acela îngâmfat.

Dacă Lulu era împărăteasa canină a Etiopiei, Koochooloo și cei doi câini fără nume ai noștri erau plebea. Un dentist iranian care lucrase pentru scurt timp la Missing o botezase „Koochooloo". În Etiopia, dacă îi dai nume unui câine înseamnă că îl salvezi. Cei doi căței anonimi de la Missing aveau blana jerpelită, atât de murdară de noroi și de catran, încât nici nu mai puteai ști ce culoare avusese inițial. În anotimpul ploios, când toți ceilalți câini își căutau adăpost, ei preferau să stea în ploaie, de frică să nu încaseze vreun bocanc în cap. Este foarte posibil să fi fost, de fapt, mai multe rânduri de câini fără nume, care treceau pe la noi în perechi.

Sora Mary Joseph Praise îi dăduse de mâncare lui Koochooloo după ce dentistul iranian plecase. Iar după moartea ei, Almaz preluase această misiune.

Ochii lui Koochooloo erau aidoma unor perle negre, expresivi, sugerând o fire jucăușă și neastâmpărată, pe care dezamăgirile vieții nu reușiseră s-o copleșească. Câinii nu au sprâncene, știu asta, dar jur că ea avea niște pliuri de piele care se puteau mișca independent unul de altul și care izbuteau să redea teamă, amuzament și chiar o privire confuză, ca a lui Stan din filmele cu Stan și Bran pe care le văzusem la Cinema Adowa. Nu se punea problema ca Koochooloo să intre vreodată la noi în casă. Vacile erau sacre, dar câinii, nu.

N-am știut că era gestantă decât în prima zi a Anului Nou. N-o mai văzuserăm de două zile și, chiar înainte de a pleca la școală, am găsit-o după o grămadă de lemne, într-un ungher. În lumina lanternei am constatat că era la capătul puterilor. Abia dacă își mai putea ține capul ridicat. Ghemulețele de blană de lângă burta ei explicau totul.

Am dat fuga amândoi la Hema și la Ghosh, apoi la sora-șefă, pentru a le spune extraordinara veste. Ne-am gândit imediat la nume. Privind acum înapoi în timp, lipsa de entuziasm a adulților ar fi trebuit să ne avertizeze.

După școală, taxiul ne-a lăsat în fața porții de la Missing. Nici nu ajunseserăm pe culmea dealului când am văzut, deși la început n-am știut la ce ne uităm. Cățelușii erau într-un sac mare de plastic, a cărui gură fusese legată de țeava de eșapament a unui taxi. Mai târziu am aflat că șoferul îl văzuse pe Gebrew încercând să scape de pui și îi propusese o modalitate mai curată de a termina cu ei decât înecul. Iar Gebrew, mereu încântat de mașinării, se lăsase convins ușor.

Sub privirile noastre, șoferul a rotit cheia în contact, sacul s-a umflat și, în câteva secunde, motorul s-a înecat. Koochooloo, care în dimineața aceea abia dacă putea să meargă, se învârtea

pe lângă roțile mașinii, încercând să muște din sacul plin de fum. Înăuntru, puii ei, cu boticurile lipite de plastic, se cățărau unul peste altul în încercarea de a scăpa din sac. Expresia cățelei era una de cruntă durere. Era înnebunită, disperată. Pentru pacienți și trecători, era un spectacol amuzant. O mică mulțime se adunase deja acolo.

Eu eram ca amorțit, nu-mi venea să cred. Să fie oare acesta un ritual necesar pentru creșterea puilor, unul despre care nu știam? Dar mi-am dat seama din reacțiile adulților din jur că mă înșelam. În sufletul meu, mă simțeam aidoma lui Koochooloo.

Shiva n-a așteptat însă reacția nimănui. A alergat spre mașină și a încercat să desfacă sacul de la țeava de eșapament, arzându-se la mâini. Stătea în genunchi, trăgând de plasticul gros. Gebrew l-a ridicat de acolo, în vreme ce el se zbătea și dădea din picioare. S-a oprit abia când a văzut că puii se preschimbaseră într-o moviliță nemișcată de blană.

Am aruncat o privire spre Genet, iar expresia detașată de pe chipul ei m-a șocat: sugera că știa ea bine cum stau lucrurile în lumea în care trăiam, și că știuse asta cu mult înaintea noastră. Nimic n-o surprindea.

Niciodată n-am înțeles cum ne-a putut ierta Koochooloo și cum a putut trăi mai departe la Missing. Ea nu știa nimic despre rațiile sorei-șefe și despre edictele ei în privința câinilor din perimetrul spitalului. Așa cum nici noi n-am știut că de mai multe ori în trecut, urmând ordinele primite, Gebrew îi smulsese cățelușii de la piept și îi înecase.

Shiva își julise genunchii și făcuse bășici în palme. Hema, Ghosh și sora-șefă veniseră repede după noi în sala de urgențe. Ghosh aplică Silvadene pe arsuri și îi pansă genunchii. Cei mari nu aveau nimic de zis despre căței.

– De ce l-ai lăsat pe Gebrew să facă una ca asta? l-am întrebat.

Ghosh nu-și ridică ochii de la genunchii lui Shiva. Era incapabil să ne mintă, dar în acest caz nu ne spusese ce avea să se întâmple.

– Nu da vina pe Gebrew, interveni sora-șefă. El a urmat instrucțiunile mele. Îmi pare rău, dar nu ne putem permite să avem haite de câini slobozi la Missing.

Cuvintele ei nu aveau deloc un ton de scuză.

– Koochooloo va uita în cele din urmă, spuse Hema cu blândețe în glas. Animalele nu au o memorie atât de bună, dragii mei.

– *Tu* ai uita dacă cineva ne-ar ucide, pe mine sau pe Marion?

Toți adulții se întoarseră spre mine. Dar nu eu vorbisem. Mai mult decât atât, mă aflam la mai bine de doi metri de locul în care stătea Shiva, bandajat la genunchi. Ochii lui căprui deveniseră de un albastru ca de oțel, cu pupilele cât două gămălii de ac. Își ținea bărbia mai sus ca oricând, cu gâtul întins, ațintindu-și nasul în jos, la lumea populată de oameni pentru care el părea că nutrește cel mai profund dispreț.

Tu *ai uita dacă cineva ne-ar ucide, pe mine sau pe Marion?*

Cuvintele fuseseră modulate de coardele vocale și formulate de buzele și de limba fratelui meu, până atunci tăcut. Pentru primele sale cuvinte, rostite după ani întregi, alesese o frază pe care nici unul dintre noi nu avea să o uite vreodată.

Adulții priviră întâi la Shiva, apoi la mine. Eu am clătinat din cap și am arătat spre el. Într-un târziu, Hema întrebă în șoaptă:

– Shiva... ce-ai spus?

– Ne-ai uita mâine dacă ne-ar ucide cineva azi?

Hema întinse mâna spre el, să-l îmbrățișeze, cu lacrimi de bucurie în ochi. Dar Shiva se trase înapoi, se feri de toți, de parcă ar fi fost niște asasini. Apoi se aplecă, își rulă șoseta în jos, își smulse brățara de la gleznă și o puse pe masă. Brățara aceea nu-i părăsise *niciodată* piciorul, cu excepția zilelor în care fusese reparată, mărită și, de trei sau patru ori, înlocuită cu una nouă. Era ca și cum și-ar fi retezat un deget și l-ar fi depus pe masă.

– Shiva, răsună la un moment dat glasul sorei-șefe, dacă am fi lăsat-o pe Koochooloo să păstreze puii, am avea acum vreo șaizeci de câini aici, la Missing.

– Ce s-a întâmplat cu ceilalți cățeluși? întrebă el, înainte ca eu să apuc să deschid gura.

Sora-șefă bălmăji ceva, cum că Gebrew scăpase de ei într-un mod omenesc, că ideea cu gazele de eșapament fusese greșită, pusă în practică fără permisiunea ei, și că Gebrew ar fi trebuit să termine totul cu mult înainte de a ne întoarce noi de la școală.

Eu mă aflam acum lângă fratele meu. Shiva îmi atinse umărul și îmi șopti ceva la ureche.

– Ce-a spus? mă întrebă Hema.

– A zis că, dacă toți sunteți atât de răi, pentru ce să vorbească? Spune că nu crede că sora Mary Joseph Praise sau Thomas Stone ar fi făcut așa ceva. Poate că, dacă ei ar fi fost încă aici, lucrul ăsta nu s-ar fi întâmplat niciodată.

Hema oftă, ca și când s-ar fi așteptat ca unul dintre noi să pomenească numele lor în acest context.

Dragii mei, replică ea apoi, cu voce aspră, nu aveți cum să știți ce-ar face ei.

Shiva ieși din încăpere. Sora-șefă și Ghosh stăteau încremeniți, ca și când ar fi văzut o stafie. Acum rămaseseră ei muți. Cum pot oare acești adulți, cărora le pasă atât de mult dacă fratele meu vorbește sau nu, care îi îngrijesc pe săraci, pe bolnavi și pe orfani, care au fost la fel de tulburați ca noi de cruzimea față de bătrâna aceea de la palat, cum pot – m-am întrebat eu – să fie atât de indiferenți față de brutalitatea la care fuseserăm martori?

Mai târziu am întrebat-o pe sora-șefă dacă ea credea că moartea cățelușilor lăsase cicatrici pe dinăuntrul lui Koochooloo. Sora-șefă mi-a răspuns că nu știe asta, dar că spitalul Missing nu-și poate permite să crească mai mulți câini, trei fiind numărul maxim admis. Și nu, nu credea că există un rai separat al cățeilor și, sincer, nu știa care o fi părerea lui Dumnezeu despre numărul

adecvat de câini la Missing, dar El îi dăduse mână liberă în privința asta și nu era dispusă să dezbată subiectul cu mine.

După uciderea cățeilor, am citit în ochii lui Koochooloo dezamăgirea pe care o resimțea față de noi, ca specie. Căuta locuri în care să se poată ghemui fără a da nas în nas cu oamenii. Îi lăsam mâncare afară, iar dacă mânca, o făcea când nu eram noi prin preajmă.

Vreme de săptămâni, a existat o singură persoană în fața căreia încerca să dea din coadă, iar aceasta era Shiva.

Când fratele meu a învățat să danseze Bharatnatyam (devenind *sishya* al Hemei, ea vorbind deja despre *arangetram* – debutul lui), am început să-l percep ca fiind separat de mine. Acum, că vorbea și se putea exprima singur, ShivaMarion nu se mai comportau întotdeauna ca o singură ființă. Până atunci, deosebirile dintre noi ne făcuseră complementari. Dar în zilele de după moartea cățelușilor, am simțit cum identitățile noastre se separă treptat. Fratele meu, geamănul meu identic, resimțea durerile animalelor. Cât despre problemele oamenilor, deocamdată cel puțin, pe acestea le lăsa în seama mea.

CAPITOLUL 20

BABA-OARBA

Domnul Loomis, directorul Școlii Urbane și Rurale Loomis, a avut grijă ca vacanța cea mare a elevilor să coincidă cu anotimpul ploios. În acest fel, el putea pleca în Anglia în iulie și august, relaxându-se, cheltuind banii din taxele plătite de elevi, în vreme ce noi rămâneam în Addis Abeba. Cei care se stabiliseră de mulți ani în capitală se refereau la lunile musonului cu termenul „iarnă", fapt care îi deruta întotdeauna pe nou-veniți, pentru care iulie nu putea fi decât o lună de vară.

Ploua atât de mult, încât nu se oprea nici în visele mele. Mă trezeam cu bucurie fiindcă nu mai aveam școală, dar murmurul necontenit de pe acoperișul de tablă îmi domolea imediat euforia. Era iarna celui de-al unsprezecelea an din viața mea și, când mă duceam seara la culcare, mă rugam ca norii să se reverse asupra domnului Loomis oriunde ar fi fost el, în Brighton sau în Bornemouth. Îmi doream ca o furtună cu tunete și fulgere să-l urmeze pretutindeni, în fiecare minut al zilei.

Shiva nu era afectat de frig, de ceață sau de umezeală, în vreme ce eu deveneam morocănos și pesimist. Afară, dincolo de fereastra noastră, se formase un lac maroniu presărat cu atoli de noroi roșcat. Nici nu mai credeam că din mocirla aceea vor putea reapărea vreodată o pajiște și un răzor cu flori.

În zilele de miercuri, Hema ne ducea la biblioteca Institutului American și la cea a Consiliului Britanic, unde înapoiam cărțile, împrumutam un alt teanc pe care îl încărcam în mașină, apoi ne îndreptam spre Teatrul Empire sau spre Cinema Adowa, pentru un matineu. Aveam voie să citim tot ce doream, dar Hema ne cerea să completăm câte o jumătate de pagină cu noile cuvinte învățate și numărul de pagini citite. Trebuia, de asemenea, să copiem o frază sau o idee memorabilă, pe care s-o discutăm la cină.

Mă înfuria această programă de iarnă, însă ea a fost cea care l-a adus în viața mea pe căpitanul Horatio Hornblower[1]. Sora-șefă, a cărei abilitate de a-mi citi în suflet încă n-o apreciam pe deplin, mă rugase la un moment dat să împrumut pentru ea romanul *A Ship of the Line*[2]. L-am deschis din curiozitate și m-am pomenit navigând într-o lume mai umedă și mai dezolantă decât a mea. Și, în mod ciudat, îmi făcea plăcere să fiu acolo. Grație lui C.S. Forester, mă aflam pe o corabie veche, în celălalt capăt al pământului, și în mintea lui Horatio Hornblower, un om care semăna cu Ghosh și cu Hema, un erou în profesia lui. Dar era totodată și ca mine: „singur și nefericit". Firește, *în realitate*, eu nu eram nici singur, nici nefericit, dar în perioada musonului mi se părea necesar să mă consider așa. Nedreptatea Amiralității din Londra, ironia răului de mare al lui Hornblower, tragedia întoarcerii sale dintr-o lungă călătorie pentru a-și găsi copiii pe patul de moarte din cauza varicelei... Aveam și eu echivalentele mele, oricât ar fi fost ele de banale, pentru toate aceste nenorociri.

După ore de lectură, tânjeam să ies din casă; știam că și Genet simțea același lucru. Shiva desena și scria ceva. Exercițiile de caligrafie ale Hemei concentrau un flux nestăvilit de cerneală din stiloul lui, dar suportul ales de el era constituit tot din pungi de hârtie, din șervețele și din ultimele pagini ale cărților. Îi plăcea

---

[1] Eroul unei serii de romane scrise de C.S. Forester, ofițer în Marina Regală britanică (n.tr.)

[2] *Un vas de linie*, al doilea roman din seria căpitanului Hornblower (n.tr.)

să deseneze BMW-ul lui Zemui, și o făcea în fiecare sezon ploios. Iar atunci când o schița și pe ea, Veronica era călare pe o motocicletă.

Într-o vineri, după ce Ghosh și Hema plecaseră la muncă, ploaia reîncepu în forță, însoțită acum de tunete și de grindină. Zgomotul de pe acoperiș era asurzitor. Am deschis ușa de la bucătărie și m-a întâmpinat un miros de piele umedă: trei măgari se adăpostiseră sub streașină, alături de stăpânul lor. Dacă lemnul pe care îl aduseseră era la fel de ud ca ei, perspectivele nu erau prea bune pentru cuptorul nostru. Animalele stăteau nemișcate, împăcate cu soarta lor, pe jumătate adormite, cu pielea tresăltându-le involuntar.

Când m-am întors în camera de zi, Genet strigă, pentru a acoperi zgomotul ploii:

Hai să jucăm baba-oarba!

— Ce joc caraghios! am exclamat. Un joc prostesc, de fete!

Dar ea căuta deja ceva cu care să ne legăm la ochi.

Niciodată n-am înțeles de ce baba-oarba era un joc atât de popular la școală, mai cu seamă în clasa lui Genet. Văzusem gloata țopăind în jurul celui care „era", înghiontindu-l sau împingându-l până ce acesta izbutea să prindă un jucător. Cel legat la ochi trebuia să spună cum îl cheamă pe cel prins sau să-i dea drumul.

Noi modificaserăm jocul pentru a-l putea juca în casă: fără împinsături. Te puteai feri fiind foarte tăcut (deși cu zgomotul de pe acoperiș, puteai chiar să fluieri fără să-ți trădezi prezența). Te puteai ascunde oriunde, cu excepția bucătăriei, și nu sub sau dincolo de un obstacol. Timpul era esența jocului: cât de repede îi putea găsi cel legat la ochi pe ceilalți doi.

În dimineața aceea, Genet a fost prima „babă-oarbă". A avut nevoie de cincisprezece minute pentru a-l găsi pe Shiva și de încă zece pentru a da de mine.

Aţi putea crede că, după douăzeci şi cinci de minute de stat locului, eram plictisit. Dar nu. Eram intrigat.

Era nevoie de disciplină pentru a sta complet nemişcat. Mă simţeam ca Omul Invizibil – unul dintre personajele mele favorite din revistele cu benzi desenate. Omul Invizibil stătea pe loc, în vreme ce lumea se mişca în jurul-i şi duşmanul lui de moarte se străduia să-l găsească.

În colanţi albi, legată la ochi, cu braţele întinse înainte şi punând întâi un picior în faţă, apoi pe celălalt, Genet părea neajutorată, de parcă ar fi mers pe o scândură scoasă în afara punţii, pe o corabie de piraţi. Avea postura şi echilibrul cuiva care era în stare să facă roata cu un braţ ţinut pe lângă corp şi care putea merge în mâini mai graţios decât Ghosh pe două picioare. Îşi prindea bentiţe din mărgele galbene şi argintii în părul pieptănat cu cărare la mijloc şi despărţit în două codiţe. Lui Genet nu-i păsa prea mult de felul în care se îmbrăca, dar când venea vorba despre bentiţe, piepteni, agrafe şi clame, era pretenţioasă. Desigur, această trăsătură ar fi putut fi indusă mai degrabă de Hema, de Rosina sau de Almaz: mereu îi pieptănau părul şi i-l împleteau în codiţe mici sau i-l prindeau în coadă de cal. Uneori, Hema îi punea *kohl* în interiorul pleoapei de jos. Linia aceea neagră îi accentua ochii, făcându-i să scânteieze şi să lucească aidoma unor oglinzi.

Fetele cresc mai repede decât băieţii, aşa se spune, iar eu cred asta, fiindcă Genet se purta de parcă ar fi avut mai mult decât cei zece ani ai ei. Nu avea încredere în lume, era mai combativă şi mai bătăioasă. Dacă eu eram prea dispus să mă las în seama adulţilor şi să presupun că ştiu ei ce fac, ea era exact opusul meu, mereu gata să-i considere supuşi greşelii. Dar acum, legată la ochi, avea o vulnerabilitate de care nu fusesem niciodată conştient înainte; întregul ei arsenal defensiv părea să constea în intensitatea privirii.

De două ori, Genet aproape că dădu peste mine, schimbând direcţia în ultimul moment. A treia oară se afla la doar câţiva

milimetri distanță, iar Omul Invizibil din mine scoase un pufnet în încercarea de a-și înăbuși râsul. Brațele ei, agitându-se ca paletele unei mori de vânt, mă găsiră și mai să mă aleg cu ochii scoși.

Apoi lucrurile au luat o întorsătură stranie.

Când am fost eu legat la ochi, am găsit-o pe Genet în treizeci de *secunde*, iar pe Shiva în cincisprezece. Cum? Mi-am urmat nasul. Habar nu aveam că era posibil așa ceva. „Vedeam" olfactiv. Mi-am folosit un instinct care a ieșit la iveală abia atunci când mi-a fost imposibil să văd ceva.

Când a venit rândul lui, Shiva ne-a găsit la fel de repede. Dintr-odată am uitat complet de ploaie.

Când am legat-o din nou pe Genet la ochi, a avut nevoie chiar de mai mult timp decât prima dată. Îi nasul nu-i era de nici un ajutor. Timp de o jumătate de oră am privit-o adulmecând în dreapta și-n stânga.

Frustrată, și-a smuls legătura de la ochi și ne-a acuzat că nu stăm locului și că ne-am înțeles unul cu celălalt. Dar la ambele capete de acuzare eram nevinovați.

Când Ghosh a venit acasă pentru masa de prânz, și eu, și Genet ne-am repezit la el să-i povestim despre joc.

– Stați! Încetați! strigă el. Nu înțeleg dacă vorbiți amândoi. Genet, tu prima. „Începe cu începutul și continuă până când ajungi la sfârșit și atunci te oprești." Cine a zis asta?

– Tu, replică Genet.

– Regele din *Alice în Țara Minunilor*, interveni Shiva, la pagina nouăzeci și trei. Capitolul doisprezece. Și ai sărit peste patru cuvinte și două virgule.

– Ba n-am făcut așa ceva! ripostă Ghosh, prefăcându-se jignit, dar neputând să-și ascundă surprinderea.

– Ai sărit peste: „Regele a spus", virgulă, „pe un ton grav", virgulă.

– Mare dreptate ai..., acceptă Ghosh. Acum, povestește-mi ce s-a întâmplat, Genet.

Ea îi spuse și apoi îi ceru să arbitreze el. Ghosh o așeză ba ici, ba colo, și de fiecare dată, legat la ochi fiind, m-am dus direct la ea. La cererea lui, l-am legat și pe Ghosh, dar nici el nu s-a descurcat mai bine decât Genet. Am continuat să „explorăm fenomenul", cum se exprimase Ghosh, dar el trebuia să se întoarcă la spital.

Fruntea lui Genet rămase încruntată toată după-amiaza, sprâncenele ei formând un V clar. Simțeam pe obraji veninul din privirea ei.

– La ce te uiți? mă întrebă la un moment dat.

– Ce, e ilegal să mă uit?

– Da.

Am scos limba. Ea țâșni de pe scaun și se repezi la mine. Mă așteptasem la mișcarea aceasta. Ne-am rostogolit la podea. În scurt timp am imobilizat-o cu fața în sus, cu brațele deasupra capului, m-am așezat călare pe ea, însă nu mi-a fost deloc ușor.

– Dă-te la o parte de pe mine!

– De ce? Ca să mă lovești iar?

– Dă-te, am spus!

– O să mă dau. Dar dacă începi iar, uite ce-o să-ți fac.

Mi-am înfipt genunchiul în coastele ei, sub braț. Furia i s-a transformat în țipete și râsete isterice. Mă implora să mă opresc. Cunoscând-o și știind cât de repede reizbucnea focul când credeai că l-ai stins, i-am mai administrat o doză, pentru siguranță. Când m-am ridicat, am avut grijă să nu mă întorc cu spatele la ea.

Genet fugea mai repede decât Shiva, însă nu mă întrecea pe distanțe scurte. Sprinta fără pic de efort, tălpile ei abia atingând solul, și putea alerga o zi întreagă. Nu m-aș fi întrecut cu ea niciodată pe mai mult de cincizeci de metri. La cățăratul în copaci, la fotbal, la lupte sau la duel cu săbiile – la toate astea ne era egală.

Dar joaca de-a baba-oarba marcase o diferență între noi.

o

În timpul cinei cu Hema și Ghosh, Genet rămase tăcută. Bentițele galbene și argintii lăsaseră locul unei clame fioroase, cu un ac de croșetat trecut de-a latul prin ea. La întrebarea Hemei, vorbi despre cartea pe care o citea, *Cei Șapte Misterioși*. Stătea alături de mine și de Shiva, ferindu-se de Almaz și de Rosina, care se tot înghesuiau printre noi, încercând să ne mai pună câte ceva în farfurii. Ele mâncau întotdeauna mai târziu, în bucătărie.

După masă, Genet spuse noapte bună și se retrase în camera Rosinei, în spatele bungalow-ului nostru. L-am găsit pe Ghosh căutând prin *Alice în Țara Minunilor*. M-am uitat peste umărul lui când a ajuns la pagina nouăzeci și trei. Shiva avusese dreptate, inclusiv în privința celor două virgule.

Ploaia s-a oprit exact când ne-am băgat noi în pat, prea târziu ca să mai profităm de acest respiro. Liniștea era deopotrivă o ușurare și o frustrare, fiindcă, în orice moment, ploaia putea să reînceapă.

Hema veni să ne citească în dormitorul nostru, un ritual zilnic pe care nu-l întrerupsese niciodată de când îl începuse, ca reacție la tăcerea lui Shiva. Textul din ultimele zile era *Mâncătorul de oameni din Malgudi*, de R.K. Narayan. Ghosh se așezase pe cealaltă margine a patului și asculta, cu fruntea plecată. Cartea începuse într-un ritm lent și încă nu devenise mai alertă. Dar poate că așa trebuia. Odată ce ne-am obișnuit cu lumea înceată, „plictisitoare", a satului indian, cartea s-a dovedit a fi interesantă și chiar amuzantă. Malgudi era populat cu personaje care aminteau de oameni pe care îi cunoșteam, prizonieri ai propriilor obiceiuri și profesii, însuflețiți de o credință nebunească și irațională care îi subjugase, dar pe care nu o puteau recunoaște.

Sunetul telefonului era străin de lumea din Malgudi și întrerupse firul poveștii. Ghosh ridică receptorul.

– Imediat, spuse el, privind spre Hema, apoi adăugă, lăsând telefonul jos: Prințesa Turunesh e în travaliu. Șase centimetri. Dureri la fiecare cinci minute. Sora-șefă e cu ea în salonul privat.

– Ce înseamnă „șase centimetri"? am întrebat eu.

Ghosh era pe punctul de a răspunde, însă Hema, care se afla deja la oglindă, pieptănându-și părul, replică repede:

– Nimic, dragule. Prințesa va avea un bebeluș, în curând. Eu trebuie să plec.

– Vin cu tine, spuse Ghosh.

O putea asista, dacă ea opta pentru o cezariană.

Niciodată nu-mi plăcea când plecau seara. Nu-mi era frică de hoți, dar aveam o neliniște privindu-i pe Hema și pe Ghosh, o teamă că, în ciuda celor mai bune intenții ale lor, s-ar putea să nu se mai întoarcă. Pe timpul zilei niciodată nu mă simțeam așa, dar seara, când se duceau să danseze la Juventus sau să joace bridge la doamna Reddy și la Evangeline, stăteam și-i așteptam, imaginându-mi cele mai rele lucruri.

După ce au plecat, m-am dus în camera de zi, în pijama și cu picioarele goale, și am început să caut pe banda de unde scurte a Grundigului.

Prin bâzâitul paraziților am auzit motocicleta. Pe la jumătatea aleii noastre, sergentul Zemui oprea întotdeauna motorul, ca să nu ne deranjeze. Apoi, în liniște, mai puțin scârțâitul suspensiilor și zăngănitul apărătoarelor, își ducea motorul în șopron. Armonia finală era bufnitura metalică a vehiculului ridicat pe cricul central.

Îmi plăcea BMW-ul acela urâțel și modul în care motorul lui umflat ca un uger ieșea într-o parte și în alta a șasiului. Și lui Shiva îi plăcea. Orice mașinărie trebuie să aibă un gen sau altul, iar acel BMW era o „ea" regală. De când mă știu, îmi amintesc huruitul ei gutural, un fel de *lub-dub*, pe care îl auzeam dimineața devreme și seara la culcare, când Zemui pleca și când se întorcea de la muncă. Ori de câte ori auzeam tropăitul bocancilor lui grei, îmi părea rău pentru el. Îmi imaginam casa lui pustie, mai cu seamă în această perioadă ploioasă și noroioasă a anului.

În ciuda pelerinei de ploaie și a glugii din plastic de deasupra căștii, era imposibil să nu se ude.

Cinci minute mai târziu am auzit deschizându-se ușa de la bucătărie. Apăru Genet, îmbrăcată în fosta mea pijama, care îmi rămăsese mică.

Furia de mai devreme îi dispăruse. În locul ei i se așternuse pe chip ceva ce văzusem rareori la ea: tristețe. Avea părul prins cu o bentiță albastră. Era vlăguită, închisă în sine, de parcă trecuseră ani întregi de când o văzusem ultima dată, nu doar câteva minute.

– Unde e Shiva? mă întrebă, stând în fața mea.

– În camera noastră. De ce?

– Am întrebat și eu. Fără motiv.

– Hema și Ghosh s-au dus la spital, am precizat.

– Știu. I-am auzit când îi spuneau mamei.

– Te simți bine?

Ridică din umeri. Ochii ei priveau prin scala iluminată a Grundigului, undeva departe. În irisul ei drept era o mică scamă, înconjurată de un fuior de fum, în locul unde odată îi sărise o scânteie. Se întâmplase când eram mult mai mici și detonam capse de pistol pe asfalt, lovindu-le cu o piatră grea. Pata nu se vedea decât de aproape și din anumite unghiuri. De la distanță, ușoara asimetrie dădea privirii ei un aer visător.

La un post de radio chinezesc care se auzea cu intermitențe, o voce deformată de femeie scotea sunete pe care nici un gât n-ar trebui să le poată emite. Mie mi se părea caraghios, dar Genet nu zâmbea.

– Marion, vrei să te joci de-a baba-oarba cu mine? mă întrebă ea cu blândețe în glas. Doar o dată.

Am oftat din greu.

– Te rog!

Intensitatea din glasul ei mă luă prin surprindere. Vorbea de parcă viitorul i-ar fi depins de jocul acela.

– Te-ai întors doar pentru asta? Shiva este deja în pat.

Rămase o clipă pe gânduri. Apoi răspunse:

– Atunci, doar noi doi. Te rog, Marion!

Niciodată n-am știut cum să-i spun nu lui Genet. Nu credeam că de data asta va avea mai mult noroc să mă găsească, iar asta o va deprima și mai tare. Dar dacă asta era dorința ei...

Afară, ploaia alungase toate stelele de pe cer. Noaptea neagră se prelingea printre jaluzele, în casă și sub legătura de pe ochii mei.

– M-am răzgândit, am spus în necunoscut.

Ea mă ignoră, făcând încă un nod, ca să strângă bine legătura. Și, ca să fie mai sigură, îmi puse pe cap un sac gol de făină de orez, rulându-i marginile în sus, ca să nu-mi acopere gura.

– M-ai auzit? am întrebat. Nu vreau să mai joc, n-am fost de acord să mai joc.

– Ai trișat! Recunoști?

Vocea nici măcar nu părea a ei.

– N-o să recunosc ceva ce nu este adevărat.

O pală de vânt zgâlțâi ferestrele. Așa își dregea bungalow-ul nostru glasul, prevenindu-ne să ne pregătim pentru mai multă ploaie.

Genet dispăru din nou și, când se întoarse, mi-am simțit mâinile legate de corp cu o bucată de piele: cureaua lui Ghosh.

– Asta, ca să nu-ți scoți legătura.

Apoi mă înhăță de umeri și începu să mă rotească. Mâinile ei erau ca niște vâsle care mă plesneau pe piept, pe umeri și mă învârteau ca pe un titirez. Când am strigat la ea să înceteze, m-a mai rotit de câteva ori.

– Numără până la douăzeci. Și nu trage cu ochiul!

Încă mă mai învârteam în bezna aceea interioară, întrebându-mă de ce era greața un tovarăș atât de fidel al amețelii, când m-am izbit de ceva. O margine dură. Sofaua. Mă împunsese în coaste, dar mă împiedicase să cad. Nu era cinstit așa, să mă

lege, să-mi distrugă echilibrul... Mă păcălise. Dacă voise să mă dezorienteze, reușise.

– Trișoareo! am strigat. Dacă vrei atât de mult să câștigi, spune că ai câștigat, și gata!

Un zgomot ascuțit pe acoperișul de tablă mă făcu să tresar. O ghindă? Am așteptat, dar n-am auzit-o rostogolindu-se pe pantă. Un hoț care încerca să vadă dacă era cineva acasă? Cu mâinile legate, eram de două ori neajutorat. Am strănutat. Am așteptat și al doilea strănut – întotdeauna veneau în perechi. Dar nu și în seara asta. Am blestemat sacul acela umed.

– *Reglează-ți bine curajul în dulie!* am strigat.

Habar nu aveam ce însemna asta, însă Ghosh o spunea mereu. Mi se părea ceva vulgar și sfidător, o expresie numai bună s-o repeți atunci când ai nevoie de mai mult curaj. Inima îmi bubuia în piept. Aveam nevoie de curaj.

Mirosul pe care a trebuit să-l urmez nu era la fel de distinct ca de dimineață. Faptul că nu puteam duce mâinile în față și că aveam un sac pe cap constituia un handicap uriaș.

– O să te găsesc eu! am urlat. Dar asta-i ultima oară.

În sufragerie am dibuit cu piciorul servanta, rostind: „Reglează-ți bine curajul în dulie!" ca pe o mantră. De acolo, am pornit pe coridorul ce ducea la dormitoare.

Știam locurile în care scândurile înguste din podea scârțâiau. Multe fuseseră nopțile în care stătusem în fața camerei lui Ghosh și a Hemei, ascultând, mai ales atunci când mi se părea că se ceartă. La ei, ceea ce părea o ciorovăială putea fi, de fapt, contrariul. Am auzit-o odată pe Hema vorbind despre mine ca „fiul tatălui său, încăpățânat până și-n greșeală", și apoi râzând. Eu nu mă consideram încăpățânat și nu-mi trecuse prin minte că aș putea semăna în vreun fel cu omul pe care uneori mi-l închipuiam intrând pe poarta principală de la Missing. Hema nu-i pomenea niciodată numele, iar tonul ei atunci când mă comparase cu el sugerase o vagă mândrie. Într-o seară am auzit-o spunând: *„Unde? Unde exact? În ce circumstanțe?* Nu crezi că, dacă ne-am fi

uitat la chipul Sorei, sau la chipul *lui*, ne-am fi dat seama? *Cum de n-am știut?* Ei ar fi trebuit să ne spună. Zi ceva, Ghosh!" Nu am priceput despre ce era vorba. Iar Ghosh nu i-a răspuns nimic, în mod straniu.

Acum, cu ochii legați, îmi aminteam fiecare cuvânt al lor. Faptul că-mi acoperisem ochii deschisese noi canale în memoria mea, tot la fel cum îmi intensificase simțul olfactiv. Mi-am spus că trebuia să-i întreb pe Hema și pe Ghosh despre discuția aceea. Despre ce vorbiseră? Dar cum aș fi putut să-i întreb? Doar nu le puteam spune că trăsesem cu urechea!

Nasul m-a condus în dormitorul nostru. Am intrat. Am mai făcut un pas. Am ajuns în locul în care mirosul se simțea cel mai bine. Eram lângă masa de toaletă. M-am aplecat în față și obrazul meu a atins o bucată de flanel. Pijamaua ei. O pusese pe masa mea de toaletă. Ca un ogar de vânătoare, mi-am îngropat nasul în țesătură, mi-am frecat fața de ea și am aruncat pijamaua, ascuțindu-mi mirosul.

– Foarte isteț! am spus.

Știam că Shiva era în patul lui. Probabil că își pusese brățara de gleznă cea mare, pentru dans, fiindcă răsuna acum cu acel zgomot care la el era echivalent cu un „hm" nedefinit.

M-am întors pe unde venisem. Teoretic, în bucătărie nu aveam voie să ne jucăm, dar într-acolo ducea mirosul. Aromele de ghimbir, de ceapă, de cardamom și de cuișoare formau un fel de perdea prin care trebuia să-mi fac loc.

Dintr-un impuls, m-am lăsat în genunchi și mi-am lipit nasul de pardoseală. Ce șanse avea un biped cu nasul la mare înălțime în aer, în fața unui gonaci patruped, cu nasul aproape de pământ? Da, iat-o! Urma olfactivă cotea spre dreapta.

Apropiindu-mă de cămară, mi-am dat seama că jocul acela, început pentru a alunga plictiseala ploilor musonice, nu mai era un simplu joc. Acum nu mai existau reguli. Și nimic nu avea să mai fie la fel după acest moment. Știam asta. Poate că aveam

doar unsprezece ani, dar conștiința mea atinsese deja apogeul maturității. Trupul avea să-mi crească și să îmbătrânească, în curând aveam să știu mai multe și să dobândesc o experiență mai bogată, dar esența mea, personalitatea lui Marion, partea aceea din mine care percepea și înțelegea lumea, consemnând-o într-un jurnal intim pentru posteritate, era deja bine înrădăcinată în trupul meu. Nu avea să fie niciodată mai puternică și mai pregnantă decât în momentele acelea, când nu-mi puteam folosi ochii și mâinile.

M-am ridicat în picioare când am intrat în cămară.

– Știu că ești aici, am spus.

Ecoul m-a ajutat să mă orientez în încăperea aceea lungă și îngustă. Știam exact unde era și m-am îndreptat spre ea.

Genet era în fața mea. Dacă aș fi avut mâinile libere, le-aș fi întins spre ea și aș fi ciupit-o sau aș fi gâdilat-o. Am auzit un sunet înăbușit. Poate râdea, însă nu prea credeam asta. Plângea.

Voiam s-o alin. Impulsul de-a o face era tot mai intens, un fel de instinct primar, la fel ca acela care mă condusese la ea.

M-am apropiat mai mult.

Ea m-a îmbrâncit, dar a făcut-o fără convingere. Ghiontul era, de fapt, o rugăminte mută să *nu* plec.

Întotdeauna presupusesem că Genet era mulțumită de viața ei. Mânca împreună cu noi la masă, mergea cu noi la școală și făcea parte din familie. Ea nu avea tată, noi nu-i aveam pe părinții noștri adevărați, și îmi închipuiam că, la fel ca noi, se simțea norocoasă să-i aibă pe Hema și pe Ghosh. Mie mi se părea că suntem egali, dar probabil că în acest fel ignoram unele lucruri peste care ea nu putea trece. Dormitorul nostru era mai mare decât camera mică și rece pe care o împărțea ea cu mama ei. Noaptea, dacă voia se ducă la toaletă, Genet trebuia să iasă în curte și să treacă pe lângă șopronul în care erau depozitate lemnele de foc. În vreme ce Hema și Ghosh ne înveleau seara la culcare, ne purtau în lumea fermecată din Malgudi și apoi ne stingeau lumina, Genet citea singură la lumina unui un mic bec

fără abajur, încercând să nu dea atenție radioului pe care Rosina îl asculta până târziu în noapte. Nu aveau decât un singur pat, în care mama și fiica dormeau împreună, deși probabil că Genet ar fi fost încântată să aibă unul numai pentru ea. Un arzător cu cărbuni încălzea camera. Mirosul de fum care îi îmbiba hainele o stânjenea. Nouă ni se părea plăcut și confortabil apartamentul nostru; ei îi era rușine de încăperea în care trăia. Înainte vreme, ne jucam toți trei în camera aceea la fel de des ca în casa noastră. Dar în ultimul timp, deși Rosina ne primea întotdeauna bine, Genet nu ne mai încuraja să venim pe la ea.

Legat la ochi, am înțeles dintr-odată toate aceste lucruri. Și i-am perceput competitivitatea acerbă într-o lumină pe care n-o sesizasem niciodată înainte.

Încă un pas. Am așteptat. Ghiontul și îmbrânceala n-au venit. Mi-am înclinat capul, încercând să-mi dau seama unde se afla exact Genet. Urechea și apoi obrazul ei m-au atins. Ude. Respirația ei sacadată și fierbinte îmi încălzea gâtul. Încet, și-a așezat bărbia pe umărul meu.

Eul acela primar se simțea protector, îndatoritor. *Privește și învață*, îmi spunea. Apără și alină. Mă simțeam un erou.

Stăteam cu picioarele apropiate. Mă aplecasem în față ca să-i contrabalansez greutatea. Când Genet s-a mișcat, am căzut peste ea, prinzând-o între mine și raft. Corpurile ni se atingeau la coapse, la șolduri și la piept, iar obrajii ne erau încă lipiți. Am așteptat ca ea să mă împingă înapoi la verticală, dar n-a făcut-o.

Cât de bine ne știam unul altuia trupurile, de la luptele pe care le încingeam, din momentele când ne trăgeam unul pe altul ca să ne urcăm în căsuța din copac și când, mai mici fiind, ne bălăceam împreună în baie. În lăzile mari, pline de paie, în care era expediată sticlăria la Missing, ne jucaserăm de-a casa și de-a doctorul. Niciodată nu fusesem conștienți de deosebirile anatomice dintre noi. Dar acum, legat la ochi, cu fața ei invizibilă pentru mine și cu a mea acoperită de un sac, totul era nou și necunoscut. Nu mai eram Omul Invizibil. Eram orbul care poate vedea,

nevăzătorul a cărui stângăcie e compensată de celelalte simțuri, exacerbate de orbire.

Deși aveam brațele legate de corp, îmi puteam roti mâinile în față. I-am atins șoldurile. Pielea îi era rece. Nu se clinti din loc. Avea nevoie de atingerea mea, de căldura mea. Am tras-o spre mine.

Tremura.

Era goală.

Nu știu câte minute am stat acolo. Era exact acea mângâiere de care părea să aibă nevoie în seara aceea. Dacă ea ar fi știut să ceară sau dacă eu aș fi știut să ofer, ne-am fi descurcat și fără legătura de pe ochi... Slavă Domnului pentru legătura aceea!

Ea își strecură mâinile în spațiul dintre brațele și corpul meu. Mă îmbrățișă. Pentru mine era o poziție nefirească, greu de susținut. Și totuși, nu îndrăzneam să spun nimic, de teamă ca ea să nu-mi dea drumul.

Ploaia murmura încet pe tabla acoperișului. După o veșnicie, își retrase brațele. Îmi luă sacul de orez de pe față.

Mă dezlegă, eliberându-mi mâinile, și am auzit catarama curelei căzând pe pardoseală. Dar îmi lăsă legătura pe ochi. Dacă aș fi vrut, aș fi putut să mi-o scot eu.

Îmi lipsea îmbrățișarea ei. Voiam s-o simt din nou, acum că aveam brațele libere. M-am întins spre ea. Goală, părea mai mică, mai delicată.

Ceva moale și cărnos îmi atinse buzele. Nu mai fusesem sărutat niciodată înainte. Uitându-ne la filme, râdeam amândoi când îi vedeam pe actori sărutându-se. Întotdeauna era câte un film italian, mai cu seamă la Cinema Adowa. Era dublat sau avea subtitrare. De obicei era difuzat înainte de scurtmetrajul comic – cu Chaplin sau cu Stan și Bran – și de fiecare dată era plin de pupături. Shiva studia cu mare seriozitate smotocelile acelea de pe ecran, înclinând capul într-o parte. Eu și Genet, nu. Pupăturile erau o prostie. Adulții habar n-aveau cât de caraghioși păreau.

Buzele noastre erau uscate. Un mare vacs, exact așa cum îmi închipuisem. Poate că sărutul avea același scop ca îmbrățișarea. Să dai și să primești alinare. Mi-am înclinat capul pe un umăr, ca în filme, întrebându-mă dacă senzația va fi mai plăcută așa. I-am prins buza de jos între buzele mele. Asta era o nouă descoperire, anume că gura putea fi un instrument tactil atât de delicat, mai ales în absența văzului. Limba ei îmi atinse buzele și am vrut să-mi trag capul înapoi. Mi-am amintit de acadeaua de douăzeci și cinci de cenți pe care o lingeam toți trei, cu rândul. Acum, încet, gurile noastre gustau bomboana fără bomboană. Nu era foarte plăcut. Dar nici dezgustător.

Palmele lui Genet erau pe fața mea. Așa făceau în filme. Mi-am ridicat mâna dreaptă pe umerii ei, apoi am coborât-o pe piept. I-am simțit micile umflături pe care se aflau sfârcurile, deloc diferite de ale mele. Degetele ei au alunecat în jos, atingându-mi pieptul acolo unde ar fi trebuit să mă gâdil, dar nu m-am gâdilat. Mâna mea a alunecat peste abdomenul ei și apoi mai jos, între picioare, peste o fisură moale, spațiul acela gol absența – fiind mai incitant decât ceea ce s-ar fi putut afla acolo. Mâna ei, șovăitoare, la fel ca a mea, îmi trecu de talie, prospectând terenul. Când mi-a prins membrul, senzația a fost *atât* de diferită de ceea ce simțeam când mă atingeam eu!

Ușa care dădea din exterior în bucătărie se deschise.

Probabil că era Rosina. Sau poate erau Ghosh și Hema. Pașii se duseră în camera de zi.

Am făcut un pas înapoi. Mi-am smuls legătura de la ochi, clipind des pe întuneric. Mă simțeam un extraterestru care ateriza pe Pământ.

În lumina care se reflecta din bucătărie, ochii lui Genet erau umezi, fața, congestionată și buzele, umflate. Nu voia să se uite la mine. Mă prefera legat la ochi. Avea ochii oblici și vârful nasului ușor ridicat. Fruntea îi era teșită, nu ca a Rosinei, rotundă. Semăna cu bustul reginei Nefertiti din cartea mea, *Zorii istoriei.*

Nu mai aveam ochii legați, dar îmi păstrasem hiperacuitatea simțurilor. Puteam vedea viitorul. Figura lui Genet de acolo, din cămară, era cea care dezvăluia cel mai mult despre ea, purtând în sine aluzii la femeia în care avea să se transforme. Puteam vedea cum ochii ei își vor păstra seninătatea și frumusețea, disimulând genul acela de neliniște și de nesăbuință atât de vizibil în seara asta. Pomeții i se vor accentua, exprimându-i voința extraordinară, făcându-i nasul să pară și mai ascuțit și alungindu-i mai mult ochii minunați. Buza de jos i-o va depăși pe cea de sus, mușchii de pe pieptul ei vor rodi, iar picioarele îi vor deveni ca niște liane înalte. Într-o țară cu oameni frumoși, ea va fi splendidă și exotică. Bărbații – știam asta înainte de a fi cazul s-o știu – îi vor percepe disprețul și o vor dori. *Eu* o voi dori mai presus de toți ceilalți. Îmi va ridica în cale obstacole. Poate că niciodată nu voi mai fi atât de puternic pentru ea sau atât de aproape cum fuseserem în seara asta. În ciuda acestei conștientizări, aveam să tot încerc.

Am știut toate astea. Le-am simțit, le-am văzut. Ca un fulger îmi apăruseră în planul conștiinței, dar dovada încă n-o aveam.

De undeva din casă, Rosina o strigă pe nume.

Am ridicat cureaua de pe jos. Cum de puteam fi amândoi atât de liniștiți, n-o să știu niciodată.

I-am atins umerii încet, cu grijă. Celălalt moment de atingere dispăruse de mult. Privirea ei se întoarse către mine, încărcată de un sentiment ce putea fi dragoste sau opusul ei.

– Întotdeauna o să te găsesc, i-am șoptit.

– Poate, îmi spuse ea, apropiindu-și gura de urechea mea. Dar poate că o să știu să mă ascund mai bine.

Rosina intră în bucătărie și înceremeni văzându-ne.

– Ce faceți voi aici? întrebă ea în amharică. Zâmbea din obișnuință, dar sprâncenele ridicate denotau confuzie. Te-am căutat peste tot. Unde-ți sunt hainele? Ce înseamnă asta?

– E un joc, am răspuns eu, agitând în mână legătura pentru ochi și cureaua, ca și când asta ar fi explicat totul, dar gâtul îmi era atât de uscat, încât cred că nu am articulat nici un sunet.

Genet trecu pe lângă mine, îndreptându-se spre camera de zi. Rosina o prinse de mână.

– Unde-ți sunt hainele, fata mea?

– Dă-mi drumul.

– Dar de ce ești dezbrăcată?

Genet nu spuse nimic, cu o expresie sfidătoare pe chip. Rosina o zgâlțâi.

– De ce ți le-ai scos?

Când răspunse, vocea lui Genet era tăioasă, pusă pe ceartă.

– *Tu* de ce-ți scoți hainele pentru Zemui? Când mă trimiți afară din casă, n-o faci ca să te dezbraci?

Rosina rămase cu gura căscată. Când izbuti să vorbească, replică:

– Zemui e tatăl tău. E soțul meu.

Pe figura fiicei ei nu se citi nici un sentiment de tulburare. Râse – un râs crud, batjocoritor, ca și când ar mai fi auzit înainte cuvintele acelea. Mi-a fost teamă pentru dădaca mea când Genet i-a răspuns:

– *Soțul* tău? *Tatăl* meu? Minți. Tatăl meu ar rămâne peste noapte. Tatăl meu ne-ar lua să locuim cu el, într-o casă adevărată, exclamă ea. Era furioasă, iar lacrimile i se rostogoleau pe obraji când continuă: Soțul tău nu ar avea o altă soție și trei copii. Soțul tău n-ar veni acasă și m-ar trimite să mă joc, ca să se poată juca el cu tine.

Își trase brațul din mâna Rosinei și se duse să-și ia hainele.

Rosina uitase că eram și eu acolo.

Inocența, zilele lipsite de griji, toate atârnau acum deasupra unui hău. Într-un târziu, se întoarse spre mine.

Ne-am măsurat din priviri, de parcă am fi fost doi străini. Intrasem în cămară fără să văd. Acum legătura de pe ochi mi se ridicase. *Zemui era tatăl lui Genet.* Oare eu eram singurul care nu știuse asta? Cât de prost puteam fi? De ce nu îmi trecuse niciodată prin minte să întreb? Oare Shiva știa? Toate acele ore pe

care colonelul le petrecuse la noi jucând bridge... Era logic ca Zemui să se afle și el prin preajmă în răstimpul respectiv. Desigur, într-o societate cu descendență pe linie feminină, aceste lucruri sunt ușor acceptate și nimeni nu întreabă de tată atunci când nu e prezent unul. Dar eu *ar fi trebuit* să întreb. Acum îmi dădeam seama. Semnele nu lipsiseră. Fusesem orb, naiv și prost. Toate scrisorile pe care i le scrisesem lui Zemui pentru Darwin, întrebându-l despre familie și transmițând cele mai bune urări pentru amicul lui, nu mă făcuseră să bănuiesc că Genet era fiica lui. Toate acele cuvinte scrise, toate cuvintele rostite erau doar suprafața licăritoare a unui râu adânc și învolburat. Și când îmi aduc aminte de nopțile în care stăteam în pat și, auzind motocicleta, îl compătimeam pe Zemui pentru că pleca spre casă prin ploaie, pe întuneric! În mod limpede, nu eram singurul care îl compătimea.

Rosina mă cunoștea bine, îmi putea citi gândurile. Mi-am înclinat capul: pierdusem ceva din prețuirea iubitei mele dădace. Cu colțul ochiului am văzut că și ea își plecase fruntea, de parcă îmi greșise cu ceva, de parcă n-ar fi vrut ca eu să aflu despre această latură a ei. Aș fi vrut să-i spun: *Cât despre ce ai văzut, a fost un joc...*

Dar n-am spus nimic.

Genet se întoarse, în pijamaua de flanel. Ieși fără să arunce măcar o privire în urmă, iar Rosina plecă după ea.

Shiva era în sufragerie, lângă ușa bucătăriei.

După ce ușa s-a închis, eu am rămas în cămară, cu fața la rafturi. În aer persista o mireasmă, un ozon generat de mine și de Genet, de voințele noastre.

Am auzit pași apropiindu-se și apoi oprindu-se și am știut că Shiva se afla de cealaltă parte a ușii, la fel de bine cum știam că eu mă aflam de partea asta. ShivaMarion nu putea ascunde prea multe de Shiva ori de Marion. Dar eu am strâns din ochi, m-am făcut invizibil și m-am transportat într-un loc în care eram complet singur, în care nimeni nu-mi putea împărtăși gândurile.

CAPITOLUL 21
CÂND ȘTII CE VEI AUZI

În zilele care au urmat, când Rosina își trecea degetele prin buclele mele sau când insista să-mi calce cămașa înainte de a ieși din casă, o făcea ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Dar eu percepeam altfel toate aceste gesturi ale ei. Erau familiare, însă aveau totodată menirea să nu mă scape din ochi nici o secundă, și astfel să-și așeze propriul trup între mine și fiica ei.

Chiar se întâmplase ceva în seara aceea, în cămară, așa cum se temea Rosina. Mă sprijinisem de un perete și, la fel ca în benzile desenate, trecusem prin el. Căzusem din greșeală, e drept, dar acum, că ajunsesem de partea cealaltă, voiam să rămân acolo. Năzuiam să fiu aproape de Genet mai mult decât orice altceva, iar Rosina știa asta.

Percepeam un nou aspect al Rosinei – o perfidie, să-i spunem. Aceeași perfidie mă caracteriza și pe mine, fiindcă nu mă mai simțeam îndemnat să-i spun ce gândesc. Dar sentimentele mele erau greu de disimulat. Când eram alături de Genet, îmi simțeam sângele năvălindu-mi în obraji. Uitasem cum să *fiu*, pur și simplu.

Tot restul vacanței, Genet a stat în preajma lui Shiva. Era evident că, spre deosebire de a mea, prezența lui nu era stânjenitoare. Îi priveam punându-și muzică pentru orele de dans, făcând loc în sufragerie, încheindu-și brățările de gleznă și efectuându-și mișcările complexe. Nu eram gelos. Shiva era reprezentantul

meu, așa cum și eu fusesem al lui când cu sânul lui Almaz. Dacă eu nu puteam fi alături de Genet, oare nu constituia Shiva cea mai bună soluție?

Poate că instinctul meu de ogar, abilitatea mea de a o găsi pe Genet după miros, nu era decât un truc banal, de salon. Sau poate că nu. N-am mai jucat de atunci baba-oarba. Ideea în sine era deconcertantă.

Îl evitam pe Zemui când venea să-și lase ori să-și ia motocicleta, sau când sosea colonelul Mehratu la o partidă de bridge. Colonelului îi plăcea să-și conducă Peugeotul, jeepul sau Mercedesul de serviciu, și ultima dată când Zemui m-a zărit, era în șa, astfel că a zâmbit și mi-a făcut cu mâna.

Când m-am întâlnit în cele din urmă cu el, am vrut să mă simt iritat: avea ceva în comun cu Thomas Stone, deși Zemui, cel puțin, își vedea fiica în fiecare zi. Dar când mi-a strâns mâna și, bucuros, a scos o nouă scrisoare de la Darwin, m-am pomenit așezându-mă alături de el pe treptele bucătăriei. M-am simțit tentat să-l întreb: „De ce n-o rogi pe fiica ta să-ți citească?" Dar n-am întrebat, pentru că am înțeles atunci un lucru pe care îl ignorasem înainte: fără îndoială, Genet nu-i ușura deloc situația tatălui ei. Eu îi citeam și îi scriam scrisorile fiindcă fiica lui refuzase s-o facă.

Într-o seară de vineri, colonelul veni la Missing și intră în vechiul apartament al lui Ghosh, aducând cu el o nouă energie, ca și cum nu ar fi sosit un singur om, ci un regiment întreg, complet echipat, cu tot cu fanfara militară. O jumătate de oră mai târziu, jocul se întinsese la două mese. Jucătorii – Hema, Ghosh, Adid, Babu, Evangeline, doamna Reddy și un nou-venit – păreau complet absorbiți de cărțile lor, cu chipurile îmbujorate de concentrare. Adid, negustorul de khat și un vechi prieten al Hemei, avea un magazin în Merkato, vecin cu al lui Babu, pe care, de altfel, îl și adusese în grup. O explozie de replici, ca un

oftat colectiv, semnala încheierea unei mâini. Îmi plăcea să i privesc jucând.

Colonelul, care se întorsese de curând de la Londra, îi adusese lui Ghosh o sticlă de Glenfiddich – o raritate –, nouă – bomboane, iar Hemei, un Chanel no. 5. Țigările din scrumiere erau Dunhill și 555 – tot contribuția lui. Deși purta un pulover și o cămașă deschisă în față, bărbia înfiptă în piept și umerii trași spre spate dădeau impresia că este încă în uniformă. Dacă el ar fi părăsit încăperea, îmi imaginam că ceilalți s-ar fi prăbușit ca niște jucării cu arcul neîntors.

Evangeline, o anglo-indiană ce constituia o prezență regulată la masa de bridge, se întoarse spre colonelul Mebratu:

– O păsărică mi-a șoptit că în curând s-ar putea să deveniți general de brigadă. Este adevărat?

Colonelul se încruntă.

– Ce zvonuri ticăloase! Ce comunitate mârșăvită! Și mă tem, Evangeline, că tu te afli în centrul ei. Dar în cazul de față trebuie să te corectez, draga mea. Nu voi deveni *în curând* general de brigadă. Începând de ieri, chiar *sunt* general de brigadă.

Ei bine, nimic nu le-a mai stat în cale după această veste. Zemui și Gebrew au făcut două drumuri ca să aducă mâncare de la hotelul Ras.

Mult mai târziu în seara aceea, Mebratu și Ghosh conversau la un pahar de coniac și un trabuc.

– În Coreea, în '52, eram una dintre cele cincisprezece națiuni din forțele ONU. Nu îmi încheiasem de mult pregătirea pentru comandă când am ajuns acolo. Celelalte țări ne subestimau. Vezi tu, ele nu știau nimic despre curajul etiopienilor, despre bătălia de la Adowa și așa mai departe. Dar le-am arătat noi în Coreea! Când ne-am dus în Congo, știau deja la ce să se aștepte din partea noastră. Am avut un comandant irlandez, apoi unul suedez, dar în al treilea an l-au numit pe generalul nostru, Guebre, comandant al *tuturor* forțelor ONU. Știi, Ghosh, ca militar de

carieră, acela este momentul de care sunt cel mai mândru. Mult mai mândru chiar decât de promovarea de ieri.

Niciodată n-o să știu cum, dar Ghosh a înțeles prin ce treceam după episodul cu cămara. Poate și-a dat seama că eram ținut departe de Genet și că Shiva nu participase la evenimentul respectiv. Poate vedea că mă fâstâceam în preajma lui Zemui. Ori poate scria pe fruntea mea că devenisem conștient de complexitatea firii umane – ca să folosesc un termen mai blând decât „duplicitate". Încercam să decid unde să-mi plasez adevărul propriu și cât să dezvălui despre mine însumi, și-mi era de ajutor să am în Ghosh un tată atât de statornic, niciodată capricios, niciodată indiscret, care știa de fiecare dată când aveam nevoie de el. Dacă Hema ar fi auzit ce se petrecuse în cămară, aș fi aflat în secunda următoare. Dar Ghosh, dacă aflase, știa să aibă răbdare, să-și păstreze cumpătul și să mă asculte. Dacă i se părea că n-are nici un rost să-i spună, era în stare să păstreze secretul chiar și față de ea.

Într-o după-amiază ploioasă, când Genet și Shiva își făceau lecția de dans cu Hema, Ghosh a telefonat și mi-a cerut să vin în sala de urgențe.

Vreau să simți un puls cu totul neobișnuit.

Ghosh era acum în primul rând chirurg, operând doar anumite cazuri trei zile pe săptămână și ocupându-se de urgențe la nevoie. Dar, așa cum spunea adesea la masa de seară, în sufletul lui era încă un internist și nu rezista să nu treacă pe la urgențe, ca să-i vadă pe unii pacienți al căror diagnostic era un mister imposibil de dezlegat pentru Adam și pentru Bachelli.

Eram recunoscător pentru telefonul primit. Niciodată nu mă interesase dansul și mă enerva s-o văd pe Genet entuziasmată de o activitate la care eu nu participam. Mi-am pus haina de ploaie și galoșii, apoi am ieșit imediat, cu umbrela în mână.

Demisse avea douăzeci și ceva de ani și stătea pe taburetul de examinare în fața lui Ghosh, îmbrăcat doar în niște pantaloni

de călărie ponosiți. Am remarcat imediat cum i se bălăia capul, de parcă un tambur excentric i s-ar fi rotit înăuntru. Era primul meu contact oficial cu un pacient și mă simțeam stânjenit. Oare ce-o crede plugarul acesta desculț văzând că în sala de consultație intră un băiețandru? Omul era însă încântat să mă vadă. Mai târziu mi-am dat seama că pacienții se simțeau privilegiați având parte de un asemenea tratament preferențial. Nu numai că trecuseră de Adam, nu numai că îi consultase doctorul *tilik*, același medic renumit la care apelau și capetele încoronate, dar acum primeau și un bonus: pe mine.

Ghosh îmi ghidă degetele pentru a simți pulsul lui Demisse, la încheietura mâinii. Era imposibil de ratat, o undă puternică, izbitoare, sub vârfurile degetelor mele. Am remarcat că bâțâiala capului urma același ritm cu pulsul.

– Acum simte-l pe al meu, mă îndemnă Ghosh, întinzându-mi brațul.

Era greu de găsit, mai subtil. Mi-a cerut să-l iau din nou pe-al lui Demisse.

– Descrie-l, îmi spuse apoi.

– Mare... puternic. De parcă e ceva viu sub piele, ceva care lovește, am răspuns.

– Exact! Este un caz clasic de puls *colapsant* sau puls berbece hidraulic. Numele complet e puls Corrigan de tip berbece hidraulic.

Îmi întinse un tub din sticlă, lung de treizeci de centimetri, pe care-l văzusem pe biroul lui.

– Ridică-l! Așa, acum întoarce-l invers.

Tubul era închis la ambele capete, și înăuntru avea puțină apă. Când l-am răsturnat, apa a năvălit spre partea de jos cu un pleoscăit neașteptat și cu o izbitură.

– Înăuntru e vid, îmi explică Ghosh. E o jucărie cu care se distrau copiii în Irlanda. Un berbece hidraulic. Când a palpat pentru prima dată un puls ca al lui Demisse, doctorul Corrigan și-a amintit de jucăria respectivă.

Ghosh confecționase berbecele hidraulic pentru mine. Închisese un capăt al unui tub de sticlă în flacăra unui bec Bunsen, introdusese câteva picături de apă în tub pe la capătul deschis, încinsese partea de tub de deasupra lichidului pentru a scoate aerul și sigilase repede capătul deschis, la flacără.

– Inima lui Demisse trimite sângele în aortă – vasul mare care iese din inimă, continuă Ghosh să-mi explice, desenându-mi o schiță pe o foaie de hârtie. O valvă aflată exact aici, la ieșirea din inimă, ar trebui să se închidă după ce mușchiul cardiac se contractă, pentru ca sângele să nu se întoarcă în inimă. Valva lui nu se închide bine. De aceea, inima pompează sângele cum trebuie, dar jumătate din cantitatea expulzată revine în inimă între două contracții. *Asta* îi dă caracterul acela colapsant.

Ce interesant era să poți atinge un om cu vârfurile degetelor și să afli toate aceste lucruri despre el! I-am spus acest lucru lui Ghosh și, judecând după expresia lui, ai fi crezut că zisesem cine știe ce lucru profund.

Mă chema mai des în timpul vacanțelor. Venea și Shiva uneori, dar nu și dacă îl deranja de la ora de dans ori dacă tocmai desena ceva. Învățasem să recunosc pulsul lent, greoi, al unei valve aortice îngustate. Era opusul pulsului colapsant. Deschiderea mică a valvei făcea ca pulsul să fie slab și prelung. *Pulsus parvus et tardus*, spunea Ghosh.

Îmi plăceau cuvintele acelea în latină, pentru demnitatea lor, pentru sonoritatea lor străină și pentru felul în care mi se împleticea limba rostindu-le. Mi se părea că, deprinzând limba aceea specială a cărturarilor și a învățaților, dobândeam un fel de forță. Aceasta era partea pură și nobilă a lumii, nepângărită de secrete și de înșelătorii. Cât de extraordinar mi se părea faptul că un cuvânt putea servi drept simbol al unei povești elaborate despre o maladie! Când am încercat să-i spun asta lui Ghosh, el s-a entuziasmat.

– Da! Un tezaur de cuvinte! Asta vei găsi în medicină. Iată, de pildă, metaforele alimentare pe care le folosim pentru a descrie

bolile: ficat de nucșoară, splină cocos, spută sos de angoasă sau scaune jeleu de coacăze. Dacă ne gândim numai la *fructe*, avem limba căpșună din scarlatină, care a doua zi devine limba zmeură. Sau ce să mai zicem de angiomul căpșună, de stomacul pepene, de leziunile cancerigene cotor de măr sau de aspectul de coajă de portocală al cancerului de sân... Și astea sunt doar fructele! Ca să nu mai pomenim de elementele nonvegetariene!

Într-o zi i-am arătat lui Ghosh un carnet în care îmi notasem tot ce-mi spusese el și fiecare tip de puls despre care auzisem. Ca un păsărar, le enumerasem pe cele palpate: *pulsus paradoxus*, *pulsus alternans*, *pulsus bisferiens*..., însoțite de desene simple, ilustrând modul în care ar fi putut arăta. El scrisese pe pagina de gardă: *Nam et ipsa scientia potestas est!* „În traducere, «Cunoașterea înseamnă putere». Și cred asta cu tărie, Marion."

Nu ne-am oprit la pulsuri. Mă duceam la Ghosh cât de des puteam. Unghii, limbi, fețe... În curând, carnetul meu era plin ochi cu desene și cu tot felul de cuvinte noi. În sfârșit, găsisem o utilizare pentru măiestria mea caligrafică: fiecare figură era atent etichetată.

Într-o vineri seară, în ultimul sfârșit de săptămână înainte de reînceperea școlii, m-am dus cu Ghosh la Farinachi, confecționerul de instrumente. Ghosh i-a întins două stetoscoape vechi și o schiță a unui stetoscop pedagogic imaginat de el. Farinachi, un sicilian morocănos și adus de spate, purta o vestă pe sub șorțul din piele. Studie desenul cu atenție, printr-un nor de fum de trabuc, trasându-i conturul cu arătătorul lui lung. Mai lucrase câteva dispozitive pentru Ghosh, inclusiv retractorul Ghosh și pensa pentru scalp Ghosh. Acum, sicilianul ridică din umeri, ca și cum ar fi zis că, dacă clientul dorește, el se supune.

Pe drumul de întoarcere, Ghosh scoase un cadou pe care îl împachetase pentru mine. Era propriul meu stetoscop nou-nouț.

– Nu trebuie să aștepți după Farinachi. Acum, că știi pulsurile, vom începe să auscultăm sunetele inimii.

M-am simțit mișcat. Era primul meu dar care nu fusese oferit în dublu exemplar. Îmi aparținea mie și numai mie.

Privind retrospectiv, îmi dau seama că Ghosh m-a salvat atunci când m-a chemat să-i iau pulsul lui Demisse. Mama mea era moartă, iar tata, o fantomă. Mă simțeam tot mai izolat de Shiva și de Hema, și asta mă făcea să-mi fie rușine. Dăruindu-mi stetoscopul, Ghosh îmi spunea: „Marion, poți fi tu însuți. E în regulă". Mă invitase într-o lume care nu era secretă, fiind însă bine ascunsă. În ea aveai nevoie de un ghid. Trebuia să știi ce anume cauți, dar și *cum* să cauți. Trebuia să te străduiești ca să percepi lumea aceea. Dar, dacă o făceai, dacă aveai acel gen de curiozitate, dacă nutreai un interes înnăscut pentru binele semenilor tăi, un lucru straniu se întâmpla: puteai să-ți lași în pragul ei micile neplăceri ale vieții. Și asta putea da dependență.

CAPITOLUL 22
ȘCOALA SUFERINȚEI

Într-o dimineață, spre sfârșitul primului trimestru, când eu, Shiva și Genet ne apropiam de poarta de la Missing cu ghiozdanele în mână, am văzut un cuplu alergând la deal, spre noi, cu bărbatul ținând în brațe un bebeluș al cărui trup atârna inert. Păreau pe cale să se prăbușească, și totuși continuau să alerge pe panta înclinată, fără suflare. Câtă vreme fugeau cu copilul în brațe, pentru ei micuțul era încă viu, și deci mai exista speranță.

Fără să stea pe gânduri, ShivaMarion dădură fuga în întâmpinarea lor. Suferința părinților ne pusese în mișcare, fără a ne da timp de gândire, iar un nivel mental superior intrase în funcțiune, hotărând pentru noi și ghidându-ne să acționăm ca un singur organism. Îmi amintesc că m-am gândit, pe fondul acelei panici, cât îmi lipsise starea aceea și ce incitant mi se părea să fim ShivaMarion. În clipa în care am luat copilul din brațele tatălui (al cărui mers devenise acum împleticit) și am gonit spre spital, mâna lui Shiva pe șalele mele era ca un motor suplimentar, pașii lui în perfectă cadență cu ai mei arătându-mi că era gata să ducă misiunea mai departe în cazul în care eu aș fi obosit. Eram conștient de pielea copilului, de felul în care îmi răcorea mâna, absorbind căldura din ea în timp ce alergam. Am știut atunci că niciodată n-o să mai privesc cu indiferență sintagma „cu sânge clocotind", simțind acum opusul ei.

Am dus bebelușul în sala de urgențe și am așteptat afară, gâfâind. Când au ajuns părinții lui, le-am ținut ușa deschisă. Câteva minute mai târziu, am auzit un țipăt, proteste gălăgioase și apoi vaietul care are aceeași semnificație în orice limbă de pe pământ. Era un sunet mult prea familiar.

Mai exista la Missing un zgomot care îmi punea adrenalina în mișcare: scrâșnetul porții deschise de Gebrew în cea mai mare viteză. Întotdeauna vestea o urgență teribilă.

Copilăria petrecută la Missing era însoțită de lecții privind rezistența, curajul și fragilitatea vieții. Știam mai bine decât majoritatea copiilor ce lină era granița dintre tărâmul sănătății și cel al bolii, dintre trupul viu și atingerea înghețată a morții, dintre terenul solid și smârcul înșelător.

Învățasem despre suferință lucruri pe care nu mi le explicase Ghosh. În primul rând, aflasem că albul era uniforma bolii și a durerii și că bumbacul era țesătura ei. Fie că era subțire (*shama* sau *nettala*) sau groasă ca o pătură (caz în care se numea *gabby*), trebuia să țină capul cald și gura acoperită: nici soarele și nici vântul să nu le atingă, fiindcă pe calea lor veneau *mitch*, *birrd* și alte miasme funeste. Chiar și miniștrii cu sacou și ceas de buzunar obișnuiau, atunci când erau bolnavi, să-și pună o *nettala* peste haină, să-și îndese frunze de eucalipt în nas, să ia o doză suplimentară de *kosso*[1] împotriva teniei și abia apoi să dea fuga la doctor să fie consultați.

Zi după zi, mulțimi de oameni în veșminte albe urcau dealul spre noi, înotând împotriva curentului care, pentru ei, era gravitația. Cei cărora li se tăia respirația și cei infirmi se opreau la jumătatea drumului, ca să privească în sus, peste vârfurile eucaliptilor, spre locul în care șoimii africani planau în înaltul cerului albastru.

Odată ajunși pe culme, pacienții treceau pe la recepție, pentru a-și primi bonul. De acolo, încăpeau pe mâna lui Adam, omul pe

---

[1] Frunze pisate ale unei plante care crește în Etiopia (*Hagenia abyssinica*), folosite ca tratament antihelmintic (n.red.)

care Ghosh îl numea „cel mai bun clinician cu un singur ochi al lumii". „Zici că ți se taie răsuflarea?" îl întreba el pe câte un pacient. „Și totuși ai reușit să urci dealul în fugă și să prinzi bonul numărul patru?" După părerea lui Adam, un număr mai mic de zece pe bonul de ordine însemna, mai limpede decât orice investigație pe care ar fi putut s-o facă Ghosh, că pacientul respectiv era un ipohondru.

Din locul în care urmăream afluxul zilnic de bolnavi, am văzut într-o zi o eritreeană mândră, ducând un coș greu. În coș era ceva mare, care dădea pe dinafară, cu suprafața roșie și supurândă. Era sânul ei. Devenise atât de umflat din cauza cancerului, încât aceasta era unica modalitate prin care femeia și sânul ei mai puteau ajunge la Missing.

Desenam aceste scene în carnetul meu. Schițele nu semănau nici pe departe cu cele ale lui Shiva, dar mie îmi erau utile. O privire asupra lor mă ajuta să-mi amintesc momentul respectiv, chiar dacă nu aveam memoria fotografică a geamănului meu.

La pagina treizeci și patru desenasem profilul unui copil cu chipul bucălat, sănătos. Privit din cealaltă parte însă, profilului îi lipsea o parte de obraz, o nară și un ochi, astfel încât rămăseseră vizibile gingia roz, dinții albi și găvanul ochiului. Ghosh îmi spusese că această imagine cumplită purta numele de *cancrum oris*. Era provocată de o banală infecție dentară sau gingivală, care se întinsese din cauza malnutriției și a neglijenței, deseori în cursul unui episod de pojar sau de vărsat de vânt. Odată declanșată, infecția avansa rapid, provocând de cele mai multe ori decesul înainte ca bietul copil să poată fi adus la Missing.

Uneori, boala se oprea de la sine sau sistemul de apărare al organismului izbutea să-i pună stavilă, dar cu prețul unei jumătăți de față. Poate că moartea era o soartă mai bună decât viața cu o asemenea desfigurare. L-am urmărit pe Ghosh când l-a operat pe copilul acela. Mi s-a părut îngrozitor, dar am rămas uluit de ceea ce putea face acest om care stătea în fiecare seară la masă cu noi: rotise un fald de piele pentru a acoperi obrazul și un altul peste gaura de la nas. Planificase alte etape de

reconstrucție pentru o operație ulterioară. Chiar și așa, era imposibil să-i redea o față normală, cu atât mai puțin sufletul întreg, unui copil atât de desfigurat. După intervenție, Ghosh nu mi-a spus decât: „Nu te lăsa prea impresionat. Sunt chirurg din întâmplare, fiule. Fac și eu tot ce pot. Dar tatăl tău... nici un chirurg plastician în viață nu s-ar fi descurcat mai bine decât el cu fața aceea. Vezi tu, tatăl tău era un chirurg *adevărat*. Nu cred că am văzut vreodată altul mai bun decât el". Ce anume făcea din cineva un chirurg *adevărat*, l-am întrebat eu, iar Ghosh mi-a răspuns fără ezitare: *„Pasiunea* pentru profesia lui... și abilitatea, dexteritatea. Mâinile lui erau întotdeauna «liniștite». Vreau să spun că nu făcea nici o mișcare inutilă, nici un gest dramatic. Părea lent, mecanic, dar când te uitai la ceas, îți dădeai seama cât de rapid fusese. Dar mai importantă este încrederea pe care o ai odată ce faci prima incizie, încrederea în tine însuți, cea care îți permite să mergi mai departe și să obții rezultate mai bune. Eu sunt mulțumit că pot să fac unele lucruri simple, operațiile de bază. Însă mai tot timpul mi-e o frică teribilă."

Era modest. Dar, într-adevăr, Ghosh era un alt om în ambulatoriu, unde le dădea „consultații" pacienților atunci când Adam și Bachelli îi cereau părerea. Adevărata lui pricepere era evidentă în cazul acelor bolnavi care, pentru ochiul meu, păreau „normali". Ascunsă de privirile observatorului neșcolit, boala lăsase anumite urme. O femeie care împletea coșuri spusese la un moment dat: „De ziua Sfântului Ștefan am urinat pe un gard de sârmă ghimpată..." Altă dată, un *coolie* trist și absent povestise: „În dimineața de după postul de miercuri am călcat din greșeală peste apa aruncată din baia de dimineață a unei prostituate..." Ghosh îl ascultase în timp ce privirea sa cerceta veziculele de pe stern, care demonstrau că omul vizitase un tămăduitor local. Remarcase glasul îngroșat și bănuise că lueta îi fusese recent amputată, într-o a doua vizită la același șarlatan. Dar Ghosh știa să vadă ce se ascundea dincolo de cuvintele rostite, și o întrebare bine țintită putea aduce la lumină o poveste care se potrivea cu o alta din bogatul său catalog. Apoi venea timpul să caute

semnele trupești, dovezile bolii, să palpeze, să percuteze și să asculte cu stetoscopul pentru a găsi indiciile. El știa cum avea să se încheie povestea căreia pacientul îi cunoștea doar începutul.

Mai există o ultimă întâmplare de la Missing pe care trebuie s-o descriu, fiindcă – fără a avea legătură cu Ghosh – s-a petrecut în aceeași perioadă și explică turnura pe care a luat-o viața lui Shiva, dar și motivul pentru care s-a îndepărtat de a mea.

Într-o zi, dimineața târziu, în vreme ce eu și Shiva ședeam pe conducta aflată alături de colina de la Missing, o fată firavă, desculță, care nu avea mai mult de doisprezece ani urca panta cu picioarele țepene. Prematur adusă de spate, ca o bătrână, se sprijinea cu greu de tatăl ei, un uriaș. Pantalonii lui de călărie murdari și peticiți erau umflați deasupra picioarelor goale, cu unghii mari. Omul ar fi putut urca dealul din douăzeci de pași, însă își adaptase mersul la cel al fetei lui. Înaintau încet, ca niște melci, dar ceilalți vizitatori iuțeau pasul când ajungeau în dreptul lor, ca și când tatăl și fiica ar fi creat un câmp de respingere. Când s-au apropiat de noi, am înțeles de ce. Un miros incalificabil, de putreziciune, descompunere și încă ceva pentru care nu s-a inventat încă termenul potrivit, ne-a pătruns în nări. Nu avea nici un rost să-mi țin respirația sau să mă strâng de nas, fiindcă duhoarea ne-a copleșit pe loc, colorându-ne măruntaiele ca un strop de cerneală într-un pahar cu apă.

În felul acela în care copiii îi înțeleg pe cei de o seamă cu ei, am înțeles că miasma aceea teribilă nu era vina fetei. Mirosul venea *de la* ea, dar nu era al ei. Mai rău decât duhoarea (cu care copila trebuie că trăise deja vreme de mai multe zile) era să vezi pe chipul ei că știe cât de tare îi îngrețoșa pe ceilalți. Nu era de mirare că se dezobișnuise să mai privească oamenii în față. Lumea era pierdută pentru ea, dar și invers.

Când s-a oprit să-și tragă răsuflarea, o baltă prinse încet contur la picioarele ei goale. Privind în lungul drumului, am văzut dâra pe care o lăsase în urmă. Nu voi uita niciodată chipul tatălui ei. Sub pălăria lui de paie, țărănească, omul clocotea de

dragoste pentru fiica lui și de furie împotriva lumii care o respingea. Ochii lui injectați îi aținteau direct pe toți cei care se holbau și le căuta privirea chiar și celor care încercau să nu se uite. Le blestema mamele și blestema zeii în care credeau. Era înnebunit de un miros de care s-ar fi putut feri.

Am spus oare că fata nu privea pe nimeni în față? Pe nimeni, cu excepția lui Shiva. O clipă se scurse între ei, o abia sesizabilă relaxare a trăsăturilor copilei, ca și când Shiva o mângâiase, încercând să-i aline durerea. Bărbia lui ridicată coborî pentru ea, ochii i se albăstriră, iar buzele i se strânseră. Pleoapele ei străluciră brusc, umede. Tatăl, care înjurase în neștire tot drumul, tăcu.

Fratele meu, care odinioară vorbea prin intermediul brățării de la gleznă și al cărui dans putea fi la fel de complex ca al unei albine, nu știa că avea să-și dedice viața unor femei exact ca ea, niște paria ale societății, că avea să le caute la Autobus Terra, când soseau din provincie. Că va plăti oameni care să se ducă în cele mai îndepărtate sate și să le găsească acolo unde se ascunseseră, gonite de soții și de familiile lor. Că va distribui broșuri în toate locurile în care ajungeau camioanele Coca-Cola, cerându-le acestor femei – fete, de fapt – să iasă din ascunzători, să vină la el, pentru ca el să le vindece. Că va deveni cel mai mare expert mondial în...

Dar anticipez prea mult. De-abia mai târziu a aflat Shiva ce maladie se afla la originea acelui miros. În după-amiaza aceea, una dintre multele pe care le-am petrecut întrebându-mă care va fi viitorul meu, Shiva trecuse deja la acțiune. Fără să-și ia ochii de la ea, se apropiase de tată și de fiică și îi condusese la Hema. Privind retrospectiv, îmi dau seama că, odată cu acest gest, cariera lui fusese deja hotărâtă, fiind menită să difere considerabil de a mea.

CAPITOLUL 23
PLĂCINTA REȚINUTĂ ȘI ALTE DELICATESE

Ploile încetaseră, iar școala reîncepuse de mai puțin de două săptămâni, când Hema ne trezi cu ceea ce eu am considerat a fi o veste bună.

– Azi nu mergeți la școală. Stați acasă.

Erau niște tulburări în oraș, taxiurile nu circulau... Eu nu mai auzisem mare lucru după „azi nu mergeți la școală".

Era o zi perfectă pentru a rămâne acasă. Urma să înceapă celebrările de Meskel și pajiștile de la Missing erau deja pline de flori galbene. O să ne pierdem mingea de fotbal printre margarete, o să ne cățărăm în căsuța din copac... Dar imediat mi-am amintit: cu Genet vegheată de privirea atentă a Rosinei, nu avea să fie la fel.

Am deschis obloanele din lemn de la ferestrele dormitorului și m-am urcat pe pervaz. Lumina soarelui inunda camera. La prânz, temperatura avea să ajungă la douăzeci și două de grade, dar deocamdată cam tremuram în picioarele goale. De la geam se vedea până dincolo de zidul de la răsărit al complexului, spre un drum pustiu, șerpuit, care cobora și apoi dispărea printre dealurile care se înălțau în spatele lui, de parcă ar fi intrat la un moment dat în pământ, pentru a reieși la suprafață ceva mai departe, ca un biet firișor. Nu mersesem niciodată pe drumul acela, și nici nu știam cum să ajung la el, însă priveliștea lui era

una care, mi se părea mie, îmi aparținea. În partea stângă, un zid ca de fortăreață flanca drumul, îndepărtându-se odată cu el, străduindu-se să rămână vertical. Ciorchini uriași de bougainvillea purpurie se revărsau de pe el, atingându-i pe cei câțiva trecători îmbrăcați în *shama* albe. Lumina limpede a zorilor, culorile vii, toate aveau o calitate care nu îți îngăduia să te gândești la tulburări și la necazuri.

În sufragerie am observat expresia tensionată, preocupată, de pe chipul lui Ghosh. Era îmbrăcat cu cămașă, cravată și sacou. Părea că se trezise de câteva ceasuri bune. În halat de casă, Hema era ghemuită lângă el, răsucindu-și o buclă de păr pe deget. Am fost surprins s-o văd pe Genet acolo. Capul îi zvâcni în sus când am intrat, ca și când n-ar fi știut că locuiam și eu acolo, în casă. Rosina, care de obicei ne orchestra diminețile, nu se vedea pe nicăieri. În bucătărie am găsit-o pe Almaz, încremenită lângă aragaz. De-abia când oul începu să fumege îl luă din tigaie și mi-l puse în farfurie. Am remarcat că avea lacrimi în ochi.

– Împăratul, spuse ea la insistențele mele. Cum îndrăznesc să-i facă una ca asta Maiestății Sale?! Ce oameni nerecunoscători! Oare nu-și mai amintesc că el ne-a salvat de italieni? Că este alesul lui Dumnezeu?

Și mi-a povestit ce aflase: în vreme ce împăratul se afla într-o vizită de stat în Liberia, un grup de ofițeri din Garda Imperială preluase puterea în timpul nopții. Grupul era condus de generalul nostru de brigadă, Mebratu.

– Și Zemui?

– E cu ei, firește! replică ea în șoaptă, clătinând din cap.

– Rosina unde e?

Făcu semn cu bărbia spre camerele servitorilor. Genet intră în bucătărie, îndreptându-se spre ușa din spate. Părea speriată. Am oprit-o, prinzând-o de mână.

– Ești bine? am întrebat-o, observând lănțișorul de aur și cruciulița ciudată de la gâtul ei.

Ea încuviință din cap și ieși pe ușa din spate. Almaz n-o privi.

– E-adevărat, îmi spuse Ghosh, când m-am întors în sufragerie.

Apoi se uită la Hema, ca și când ar fi încercat să decidă împreună cât anume să ne dezvăluie și nouă. Nu-și puteau ascunde însă îngrijorarea.

Cu o seară în urmă, generalul Mebratu se dusese la reședința prințului moștenitor pentru a-i spune că se plănuia o lovitură împotriva tatălui său. La îndemnul generalului, prințul îi convocase pe miniștrii loiali împăratului. Dar, când aceștia sosiseră, Mebratu îi arestase pe toți.

Fusese un complot strălucit pus la cale, însă pe mine mă tulbura. Nu-mi puteam imagina Etiopia fără Haile Selassie la cârmă, nimeni nu putea. Țara și persoana lui păreau inextricabil legate. Generalul Mebratu era eroul nostru, un om plin de curaj și de îndrăzneală, care nu putea greși. Împăratul își pierduse în ochii noștri o parte din aură, însă nu m-aș fi așteptat la așa ceva din partea generalului. Era oare o trădare? Ieșise la lumină astfel o latură întunecată a firii lui? Ori poate făcuse ceea ce trebuia făcut?

– De unde știți toate astea? am întrebat.

Unul dintre prizonieri, un ministru bătrân și slăbit, avusese o criză de astm, așa că la prima oră a dimineții Ghosh fusese chemat la reședința prințului moștenitor.

– Generalul nu vrea să existe victime, dacă se poate. Își dorește ca totul să decurgă pașnic.

– Vrea să fie el împărat?

Ghosh clătină din cap.

– Nu, nu cred. Vrea doar ca săracii să aibă mâncare și pământ. Asta înseamnă că pământul trebuie luat de la familia regală și de la Biserică.

– Și atunci, ce face el este un lucru bun sau un lucru rău? întrebă Shiva, ridicând privirea din cartea pe care o adusese la masă.

Așa era el: nu-i plăcea ambiguitatea, voia ca totul să fie limpede ca lumina zilei. De multe ori când punea asemenea întrebări, o făcea fiindcă nu înțelegea ceea ce pentru mine era evident.

În acest caz însă, era o întrebare bună, una pe care și eu aș fi vrut să o pun.

– Dar Garda Imperială n-ar trebui să-l apere pe împărat? adăugă Shiva.

Ghosh tresări, ca și cum cuvintele lui îl răniseră.

– Asta nu e țara mea, cine sunt eu să judec? Mebratu o ducea bine. Nu a fost *nevoit* să facă un asemenea pas. Cred că l-a făcut pentru popor. Cu mult timp în urmă au existat suspiciuni serioase în privința lui, pe urmă a devenit favoritul curții, iar de curând a ridicat din nou suspiciuni și i-a fost teamă că nu peste mult timp va fi arestat.

Ghosh ne explică mai departe că, atunci când el plecase de la palatul prințului moștenitor, Zemui îl condusese până la mașină și îi dăduse ceva pentru Genet. Era pandantivul din aur pe care Darwin Easton și-l scosese de la gât și i-l dăruise lui, crucea Sfintei Brigita. Apoi îl rugase pe Ghosh să le transmită toată dragostea, ei și Rosinei.

După ce se îmbrăcă, Hema plecă împreună cu Ghosh spre spital.

– Rămâneți aproape de casă, băieți. Ați înțeles? Să nu ieșiți din curtea proprietății Missing, orice s-ar întâmpla.

După ce au plecat, eu m-am dus la poartă. M-am întâlnit numai cu trei pacienți care urcau dealul. Nici o mașină sau autobuz nu trecu pe lângă Missing. Am stat acolo cu Gebrew, privind afară. Liniștea era stranie, nu se auzea nici măcar tropăitul cailor sau zornăitul zurgălăilor de la hamuri.

– Atunci când taxiurile cu patru picioare rămân în grajdurile lor, poți să fii sigur că situația e gravă, spuse Gebrew.

În cele două clădiri de beton de vizavi de noi se aflau baruri, o croitorie și un atelier de reparații radio, însă acum nu se zărea nici o mișcare. Ignorând avertismentele Hemei și fără să țin seama de protestele lui Ghosh, am traversat strada care ducea spre micul souk arab, o construcție din plăci de lemn vopsită în galben canar, aflată între cele două clădiri mari. Ghișeul la care

se făceau tranzacțiile era închis, dar un copil ieși pe ușa crăpată, ținând în mână un pachet conic din hârtie de ziar, legat cu sfoară. Probabil zahăr de zece cenți, pentru ceaiul de dimineață. M-am strecurat înăuntru. Aerul era greu de mirosul de tămâie. Dacă m-aș fi aplecat peste tejghea, aș fi putut atinge peretele din spate. Toate prăvăliile arabe din Addis semănau cu aceasta, de parcă le-ar fi născut aceeași mamă. Din tavan, prinse pe o frânghie cu cârlige de rufe, atârnau pachete de Tide, pliculețe cu câte o doză de aspirină Bayer, de bomboane Chiclets și de paracetamol. Se roteau în aer ca decorațiunile de la o petrecere. Într-un cârlig de carne agățat de grindă erau prinse foi de ziar, gata pentru a fi folosite ca ambalaj. Un ghem de sfoară era atârnat de un alt cârlig. Într-un borcan de pe tejghea erau câteva țigări, iar mai multe pachete nedesfăcute zăceau alături. Pe rafturi erau înghesuite cutii de chibrituri, sticle cu suc, pixuri Bic, ascuțitori pentru creioane, pastile de tuse, cremă Nivea, agende, radiere, cerneală, lumânări, baterii, Coca Cola, Fanta, Pepsi, zahăr, ceai, orez, pâine, ulei pentru gătit și multe altele. Borcane cu ghivent pline cu biscuiți și *caramela* flancau tejgheaua, lăsând în mijloc un spațiu gol, peste care mă aplecasem eu. L-am văzut pe Ali Osman, cu capișonul său de dantelă lipit de cap, așezat pe covoraș alături de soția sa, de fetița lor și de doi bărbați. Pe podea abia dacă era loc suficient pentru ca Ali și ai lui să doarmă lipiți unul de altul, ca lingurile, cu genunchii îndoiți, iar acum aveau și oaspeți. Ședeau în jurul unei grămezi de khat.

Ali era îngrijorat.

– Marion, în vremuri ca astea, străinii ca noi pot avea de suferit, îmi spuse el.

Mi s-a părut ciudat să-l aud folosind cuvântul *ferengi* referindu-se la sine însuși și la mine, fiindcă amândoi venisem pe lume pe aceste meleaguri.

M-am întors la Gebrew și i-am dat și lui câteva dintre bomboanele pe care le cumpărasem. Deodată, Rosina trecu pe lângă noi.

– Ai grijă de Genet, spuse din mers, peste umăr.

Nu știam dacă vorbise cu mine sau cu Gebrew.

– Așteaptă! strigă el, dar Rosina nu se opri.

Am fugit după ea și am luat-o de mână.

– Stai, Rosina! Unde te duci? Te rog!

Se răsuci spre mine, ca și cum ar fi vrut să mă alunge, dar trăsăturile i se îndulciră. Era palidă și avea ochii umflați de plâns. Strângea din dinți, dar nu știam dacă de teamă sau de hotărâre.

– Băiatul are dreptate. Nu pleca, spuse Gebrew.

– Dar ce-ai vrea să fac, părinte? Nu l-am mai văzut pe Zemui de-o săptămână. El e un om simplu. Îmi fac griji pentru el. Pe mine o să mă asculte. O să-i spun că trebuie să le fie loial lui Dumnezeu și împăratului, mai presus de toate.

Deodată, mi s-a făcut frică. M-am agățat de Rosina. Ea se desprinse de mine, cu blândețe. Din obișnuință, mă ciupi de obraz și își trecu mâna prin părul meu. Apoi mă sărută în creștet.

– Fii realistă, insistă Gebrew. Sediul Gărzii Imperiale e prea departe. Dacă el este împreună cu generalul înseamnă că e în palat. Va trebui să treci pe lângă cartierul general al armatei și pe lângă secția a șasea de poliție. Îți va lua prea mult timp.

Cu un semn din mână, ea plecă. Gebrew, ai cărui ochi erau întotdeauna umezi din cauza conjunctivitei, părea gata să izbucnească în plâns. Pentru el, pericolul era mult mai mare decât îmi puteam eu închipui.

Zece minute mai târziu, apăru un jeep cu o mitralieră pe capotă, urmat de o mașină blindată. Erau soldați din Garda Imperială, cu figuri sumbre și căști de luptă în locul celor obișnuite, din plută. Salopetele de camuflaj și centurile cu muniție luaseră locul uniformelor măslinii. O voce răsună la megafonul de pe mașina blindată:

– Cetățeni! Păstrați-vă calmul. Maiestatea Sa prințul moștenitor Asfa Wossen a preluat conducerea guvernului. Va face un anunț oficial astăzi, la amiază. Ascultați Radio Addis Abeba la prânz. Radio Addis la prânz. Cetățeni! Păstrați-vă calmul...

Am plecat de lângă poartă și m-am îndreptat spre spital. W.W. Gonad ședea în fața băncii de sânge cu un radio cu tranzistori pe genunchi, înconjurat de asistente și de stagiare. Părea vesel și entuziasmat.

În bungalow-ul nostru, la ora prânzului, ne-am strâns lângă Grundig și lângă tranzistorul Rosinei, unul potrivit pe BBC, iar celălalt, pe Radio Addis Abeba. Almaz ședea într-o parte. Eu și Genet împărțeam un scaun. Hema luă ceasul de pe poliță căminului și-l întoarse. Expresia necontrolată de pe chipul ei îi trăda îngrijorarea. Sora-șefă părea cel mai puțin neliniștită, suflând în ceașca de cafea neagră și zâmbindu-mi. O voce tunătoare, fără chip, rosti în engleză: „Aici BBC World Service".

Într-un târziu, crainicul trecu de la știrea despre o grevă în minele de cărbuni britanice la ceea ce ne interesa pe noi: „Conform rapoartelor primite din Addis Abeba, capitala Etiopiei, un puci fără vărsare de sânge a avut loc în timp ce împăratul Haile Selassie se afla într-o vizită de stat în Liberia. Suveranul și-a întrerupt vizita și a anulat o alta, pe care urma să o facă în Brazilia".

„Puci" era un cuvânt nou pentru mine. Îmi sugera ceva antic și elegant, însă precizarea „fără vărsare de sânge" implica posibila existență a unei variante „sângeroase".

Mărturisesc că în acel moment am fost impresionat de faptul că BBC menționase la știri orașul nostru, și chiar Garda Imperială. Britanicii nu știau nimic despre Missing și nici despre drumul care se vedea de la fereastra mea. Acum însă, îi determinaserăm să privească spre noi. Ani mai târziu, atunci când Idi Amin a spus și a făcut lucruri oribile, mi-am dat seama că motivația lui a fost aceea de a-i zgâlțâi pe oamenii de treabă care locuiau pe meridianul Greenwich, de a-i face să-și ridice privirea

de la ceaiul lor cu fursecuri și să exclame: „Ah, da, Africa!" Pentru o clipă, ei vor fi fost la fel de conștienți de existența noastră cum eram noi de a lor.

Dar cum se putea ca BBC-ul de la Londra să știe ce se întâmpla aici? Noi, când ne uitam peste zidul de la Missing, nu vedeam nimic.

Mult după ora prânzului și după transmisia de la BBC, muzica marțială de la Radio Addis Abeba se întrerupse și, în foșnet de hârtii, glasul bâlbâit al prințului moștenitor Asfa Wossen se făcu auzit. Din când în când îl văzusem cu în ziar și în realitate, fiul cel mare al împăratului, palid și gras, părea un om gata să țipe la vederea unui șoricel. Nu avea prestanța și charisma împăratului. Prințul moștenitor citi o declarație – și era limpede că o citea – în amharica elegantă a autorităților, greu de înțeles pentru oricine altcineva în afară de Almaz și Gebrew. Când sfârși, Almaz ieși din cameră, supărată. Câteva minute mai târziu – oare cum reușiseră asta? – BBC difuză traducerea declarației.

„Poporul etiopian a așteptat ziua în care sărăcia și înapoierea vor dispărea, însă nimic nu s-a întâmplat..."

Prințul moștenitor continuase spunând că tatăl lui își dezamăgise supușii. Venise timpul unui nou conducător. Zorii unei noi zile se anunțaseră. Trăiască Etiopia!

– Astea sunt cuvintele generalului Mebratu, spuse Ghosh.

– Mai degrabă, ale fratelui său, replică Hema.

– Probabil că au stat cu arma la tâmpla prințului, opină sora-șefă. Vocea lui nu părea deloc convingătoare.

– Atunci ar fi trebuit să refuze să citească, am spus eu.

Toată lumea se întoarse să se uite la mine. Chiar și Shiva ridică privirea din cartea pe care o citea.

– Ar fi trebuit să zică: „Nu, nu citesc așa ceva. Mai bine mor decât să-mi trădez tatăl", am continuat.

– Marion are dreptate, se auzi într-un târziu vocea sorei-șefe. Asta spune multe despre caracterul prințului moștenitor.

– E doar un complot care s-a folosit de prinț, explică Ghosh. Ei nu vor să renunțe imediat la monarhie, vor ca populația să se obișnuiască mai întâi cu noțiunea de schimbare. Ați văzut cât de supărată era Almaz de ideea detronării împăratului?

– Dar ce le pasă lor de populație? Armele sunt la ei. Și puterea, replică Hema.

– Le pasă de un război civil, răspunse Ghosh. Țăranii îl venerează pe împărat. Să nu uităm nici armata teritorială, toți acei luptători deja vârstnici care i-au înfruntat pe italieni. Ei nu fac parte nici din armată, nici din Gardă, dar sunt mult mai numeroși. Și pot veni cu miile în oraș.

– Pot s-o facă oricum, interveni sora-șefă.

– Mebratu nu-și putea atrage sprijinul armatei, al poliției sau al forțelor aeriene cu multă vreme înainte, spuse Ghosh. Bănuiesc că riscul de a fi trădat ar fi fost cu atât mai mare cu cât ar fi implicat mai multe persoane înainte de lovitură. Generalul și fratele său, Eskinder, se certau când am ajuns eu acolo, azi-dimineață. Eskinder voia să-i fi prins în capcană pe toți generalii noaptea trecută, folosind același șiretlic cu care i-au capturat pe ceilalți loialiști. Generalul s-a opus.

– L-ai văzut pe general când te-ai dus acolo? am întrebat eu.

– Aș fi preferat să nu-l fi văzut, răspunse Hema cu un aer iritat. N-are nici un rost să se amestece în toată afacerea asta.

Ghosh oftă.

– M-am dus în calitate de medic, Hema, ți-am mai spus. Când am ajuns acolo, Tsigue Debou, șeful poliției, trecuse de partea lui Mebratu. Împreună cu Eskinder, îl presau să atace cartierul general al armatei înainte ca aceasta să se poată organiza. Generalul a refuzat. A dat un răspuns... emoțional. Oamenii aceia erau prietenii lui. Și era sigur că oamenii de bine din celelalte servicii i se vor alătura. Știi, și-a luat rămas bun de a mă conduce până la ușă și mi-a mulțumit. Mi-a spus că este hotărât să evite vărsarea de sânge.

Restul zilei s-a scurs dominat de liniștea nefirească de pe străzi. Foarte puțini pacienți veniseră la Missing, iar cei care se puteau deplasa plecaseră în grabă spre casele lor. Noi am așteptat, cu urechea lipită de radio.

Genet stătea în camera ei, singură. După-amiaza târziu, Hema m-a trimis s-o chem la noi. Am luat-o de mână și am adus-o. Afișa un aer brav, dar eu știam că era speriată și îngrijorată. În noaptea aceea a dormit pe sofaua noastră. Rosina nu se întorsese.

A doua zi, peste oraș domnea aceeași tăcere, iar zvonurile erau singurele care circulau. Doar cei mai curajoși comercianți își deschiseseră magazinele. Se spunea că armata ezita încă, nehotărâtă dacă să-i susțină pe autorii puciului sau să-i rămână loială împăratului.

La amiază, Gebrew veni să ne spună că ar fi bine să mergem la poartă. Am ajuns acolo imediat și am văzut un grup uriaș de studenți de la universitate cu drapele etiopiene. Chipurile lor străluceau de transpirație și de entuziasm. Erau grupați sub diferite stindarde: COLEGIUL DE ARTE ȘI ȘTIINȚE, COLEGIUL DE INGINERIE... Jandarmi cu banderole pe braț menținеau ordinea. Spre uimirea mea, l-am văzut pe W.W. Gonad mărșăluind sub stindardul Școlii de Afaceri. Ne-a adresat un zâmbet stânjenit, și-a potrivit cravata și și-a continuat drumul, încercând să arate ca un cadru didactic. Trebuie să fi fost acolo câteva mii de studenți și de profesori, și toți cântau într-un singur glas, în amharică:

Concetățeni, treziți-vă, istoria vă cheamă!
Gata cu sclavia, de libertate nu vă fie teamă!

Pe pancarte scria în engleză: PENTRU TOȚI, O REVOLUȚIE PAȘNICĂ și SĂ SUSȚINEM PAȘNIC NOUA GUVERNARE A POPORULUI.

De pe marginea străzii priveau spectatori îngrijorați care, la fel ca noi, stătuseră în case prea mult timp. Se adunaseră și câinii

vagabonzi, lătrând la demonstranți și sporind hărmălaia. O studentă drăguță, în blugi, ne întinse câțiva fluturași. Almaz împinse hârtia, de parcă ar fi fost contaminată.

– Hei, domnișorică! De-asta v-a trimis pe voi la universitate? strigă apoi în urma fetei.

Un bătrân cu barbă își agită apărătoarea de muște, de parcă ar fi vrut să-i lovească pe studenți.

– Dacă ați sta cu burta pe carte, n-ați avea timp pentru așa ceva! se răsti el. Nu uitați cine v-a construit universitatea și cine v-a învățat să citiți!

Am aflat mai târziu, de la W.W. Gonad, că în Merkato, negustorii musulmani și eritreeni îi primiseră pe demonstranți cu urale. Dar în toate celelalte zone ale capitalei, reacția populației fusese una rece, iar când manifestanții se îndreptaseră spre cartierul general al armatei, unde doreau să-i convingă pe militari să li se alăture, fuseseră întâmpinați într-o intersecție de un pluton în echipament de luptă. Tânărul comandant le spusese studenților că aveau la dispoziție exact un minut pentru a se dispersa; în caz contrar, le va da oamenilor săi ordin să tragă. Demonstranții încercaseră să spună ceva, dar sunetul pieliciilor trase ale armelor îi convinsese să se retragă. Atunci plecase W.W. Gonad din rândul manifestanților.

Eu încă mă bucuram că nu ne duseserăm la școală, dar îngrijorarea de pe chipurile adulților mă molipsise și pe mine. Ghosh și sora-șefă se întorseseră la spital, pentru eventualele urgențe. În după-amiaza aceea, Hema avea program la clinica de repoziționare. Shiva, care până atunci se arătase prea puțin interesat de tot ce se petrecea în jur, era neliniștit acum, de parcă simțea ceva ce nu mai era sesizat de nimeni altcineva. În mod cu totul neobișnuit pentru el, o rugă pe Hema să rămână acasă, să nu se ducă la muncă.

– Nici eu nu vreau să plec, iubirea mea, spuse ea, încă neștiind ce să facă, dar am program la repoziționare.

– Ia-ne și pe noi cu tine, îi ceru el, după care adăugă: Am exersat la caligrafie. Uită-te pe caietul meu. Exact așa cum ne-ai spus tu.

Scrisul lui era chiar mai ordonat decât exemplele cu înfloriturile din carte.

– Te rog! insistă Shiva.

– Nu pot, răspunse Hema. Trebuie să trec mai întâi pe la sala de nașteri.

– Venim și noi cu tine, replică el.

– Nu. Nu vreau să vă știu în sala de nașteri. Uite ce e, băieți, adăugă ea văzând dezamăgirea așternută pe chipul lui, duceți-vă la clinica de repoziționare și așteptați-mă acolo. Dar orice ați face, rămâneți împreună.

Foarte puține era ocaziile în care se întâmpla să primim o asemenea invitație. Spre deosebire de Ghosh, atunci când Hema folosea stetoscopul, nu-l aducea cu ea acasă. Halatul alb pe care îl zăriserăm pe umerii ei în spital rămânea acolo. Rareori mă gândeam la ea ca la un medic, fiindcă acasă era doar mamă. Ghosh vorbea tot timpul despre medicină, dar Hema n-o făcea niciodată. Știam că se ducea în sala de nașteri și că opera lunea și miercurea. Din câte auzisem, era un doctor foarte priceput și foarte căutat, însă nimeni nu ne spunea mai mult de atât. Voia să știm că atenția ei era mereu îndreptată asupra noastră și că munca n-o distrăgea niciodată de la această îndatorire. Clinica de repoziționare era un bun exemplu în acest sens. Auziserăm de ea de ani buni, însă nu aveam nici cea mai vagă idee ce se petrecea acolo. Conform dicționarului, „a repoziționa" însemna „a reașeza".

Când era nevoită să plece de acasă în miez de noapte, Hema arunca peste umăr cuvinte chiar mai ciudate decât „repoziționare": „eclampsie", „hemoragie postpartum" sau, cele mai înfricoșătoare dintre toate, „placintă reținută"[1]. Pe astea din urmă nu

[1] Stâlcire copilărească a sintagmei „placentă reținută" (n.tr.)

le găsisem nici măcar în dicționarul medical. Și niciodată plăcinta asta nu era altfel decât reținută. Părea ceva de temut, însă sosirea ei era întotdeauna necesară. Eu și Shiva ne uitam deseori după o asemenea plăcintă prin bucătăria de la Missing.

Shiva o desena în fel și chip, iar în multele lui schițe avea întotdeauna un aer misterios, enigmatic. Oare moartea mamei noastre să fi avut legătură cu plăcinta reținută? Ar fi fost simplu s-o întrebăm pe Hema, dar subiectul era inabordabil. Sau, cel puțin așa, ne sugera atitudinea Hemei.

Clinica pentru femei din spatele clădirii principale a spitalului nu se încadra în decorul văruit obișnuit la Missing, fiindcă era zugrăvită la exterior într-un verde crud și avea balustrade albastre. Ramurile unui hagenia revărsau inflorescențe portocalii pe scara de la intrare. Pământul de sub ele părea înflăcărat de lobelii albastre și de trifoi roz. Când am ajuns, o sumedenie de paciente însărcinate ședeau pe trepte, cu părul acoperit de câte un *shash*. În timp ce așteptău, unele dintre ele își puneau câte o floare pe după ureche și își întindeau picioarele în față. Cu *shama* albe care străluceau în soare și cu burțile umflate, ținând strâns în mână bonurile de ordine roz, semănau cu un cârd de gâște gureșe. Unele erau desculțe, iar altele își scoseseră pantofii din piele sintetică. În oraș domnea o atmosferă încordată, deși n-ai fi zis, văzându-le pe aceste femei și auzindu-le râsetele și sporovăiala despre glezne umflate, soți sau arsuri la stomac.

Când ne-au văzut, ne-au strigat ca să ne strângă mâinile, să ne întrebe cum ne cheamă, câți ani avem, să ne ciufulească părul și să remarce cât de mult semănam între noi. Au insistat să stăm puțin cu ele. Eu aș fi refuzat, numai că Shiva a zis imediat, bucuros, „da". Așa că m-am așezat acolo rușinat, aidoma unui pui de găină între cloști. Shiva părea în paradis.

De multe ori nu ne uităm cu adevărat la cei apropiați nouă și trebuie ca alții să ne spună că au crescut sau că au îmbătrânit. Recunosc, în general nu dădeam atenție înfățișării lui Shiva – la

urma urmei, era geamănul meu. Dar în clipa aceea l-am privit pe fratele meu într-o lumină cu totul nouă: frunte înaltă și bombată, creștetul plin de bucle ce amenințau să i se reverse pe față și în ochi, privirea senină și obiceiul de a-și duce un deget la obraz, exact ca Nehru în portretul agățat pe perete la noi acasă. Categoric nou mi s-a părut zâmbetul acela care îl transforma pe partenerul meu de uter într-un necunoscut cu ochi albaștri, conferindu-i un aer delicat, aerian, ca și când, dacă n-ar fi fost brațele vânjoase ale femeilor înfășurate pe umerii lui, ar fi putut să-și ia zborul de pe treptele acelea.

O gravidă citea un fluturaș rozaliu aruncat dintr-un avion al forțelor aeriene peste Piazza și Merkato. Era singura care știa să citească și silabisea încet:

– „Mesaj din partea Sfinției Sale, patriarhul Bisericii, Abuna Basilios", spuse ea, iar toate frunțile se plecară și mâinile schițară semnul crucii, de parcă Sfinția Sa s-ar fi aflat pe trepte, lângă ele. „Către copiii mei, creștinii din Etiopia, și către întregul popor etiopian. Ieri, în jurul orei zece a serii, membrii Gărzii Imperiale, care aveau datoria de a veghea la apărarea și bunăstarea familiei regale, au comis un act de trădare împotriva propriei lor țări..."

Așezat în mijlocul lor, asudând în căldura soarelui, tremuram. Era limpede că, pentru aceste doamne, cuvintele patriarhului erau cât se poate de adevărate. El vorbea în numele lui Dumnezeu. Iar acest lucru nu era deloc de bun augur pentru omul pe care noi îl admiram atât de mult, generalul Mebratu.

Femeile au devenit obraznice după ce lectura s-a încheiat, bătându-și joc de membrii Gărzii și apoi de bărbați în general, râzând și distrându-se de parcă ar fi fost la o nuntă. Shiva era în al nouălea cer, zâmbind cu gura până la urechi. Starea anterioară de neliniște i se evaporase. Era ca și când își găsise locul ideal, înconjurat de femei însărcinate. Erau multe lucrurile despre fratele meu pe care nu le înțelegeam.

Când apăru Hema, în ciuda protestelor ei, gravidele se străduiră să se ridice în picioare. Văzându-ne astfel adoptați de paciente, o mândrie de mamă i se aprinse în priviri.

Câte trei odată, femeile urcau pe mesele de examinare. Își trăgeau fustele în jos pe șale și își ridicau bluzele, dezgolindu-și abdomenele umflate ca niște pepeni. Când una dintre ele i-a făcut semn lui Shiva să se apropie și s-o țină de mână, el a venit lângă ea, iar eu l-am urmat. Hema și-a mușcat buzele.

– Trimestrul trei la sfârșit, spuse ea după o vreme, fără a explica la ce anume se referea.

Se folosea de ambele mâini pentru a confirma că poziția copilului era „alta decât cu capul în jos".

– Bebelușul nu poate ieși ușor dacă nu stă cu capul spre picioarele mamei. De aceea, de la clinica prenatală sunt trimise aici, la cea de repoziționare, ne explică Hema, menționând o altă clinică la care știam că mergea într-o altă zi a săptămânii, dar în aceeași încăpere.

Scoase apoi un stetoscop ciudat, mai mic: un fetoscop. Pâlnia lui avea o bridă de metal pe care își putea sprijini fruntea, apăsând ușor ca s-o fixeze bine pe piele, în vreme ce mâinile îi rămâneau libere ca să palpeze abdomenul. Ridică un deget în aer, ca un dirijor care cere liniște în sală. Toate discuțiile încetară, iar pacientele de pe tărgi și cele adunate ciorchine în jurul ușii își țineră respirația, până ce Hema se îndreptă de spate și declară:

– Galopează ca un armăsar!

Douăzeci de glasuri replicară:

– Slavă sfinților!

Hema nu ne lăsă și pe noi să ascultăm, ci trecu la treabă.

– Cu mâna aceasta, cuprind capul bebelușului. Pe cealaltă o așez acolo unde e fundulețul. De unde știu? exclamă ea apoi, uitându-se la Shiva de parcă întrebarea lui ar fi fost impertinentă, după care izbucni în râs. Dragul meu, ai idee câți copii am palpat eu în felul acesta? Acum nu trebuie să stau să mă mai gândesc.

Capul este tare ca o nucă de cocos. Fundul este mai moale, mai puțin bine definit. Mâinile îmi oferă o imagine a fătului, continuă ca să explice, desenând o formă în aer, deasupra abdomenului dezgolit. Bebelușul e cu spatele la mine. Acum, priviți.

Se așeză bine pe picioare, apoi, folosind o presiune fermă și constantă a palmelor făcute căuș, împinse capul într-o parte și șezutul în cealaltă, apropiindu-și concomitent mâinile una de cealaltă, ca pentru a menține copilul ghemuit. Ceva în felul în care degetele ei mari erau aliniate cu celelalte, toate apropiate strâns, îmi amintea de mișcările din dansul Bharatnatyam.

– Gata! Ați văzut? O ușoară rezistență la început, dar pe urmă cedează, iar bebelușul se întoarce.

Eu nu văzusem nimic.

– Ei, sigur că nu poți să vezi! Copilul plutește în apă. Odată ce încep întoarcerea, el sfârșește singur ultima parte. Acum nu mai e în prezentație pelviană. Este cu capul înainte. Normal.

Și ascultă iar inima fătului, pentru a se asigura că bate la fel de puternic.

În numai câteva clipe, cu aceeași energie vibrantă cu care se angaja într-un joc de cărți sau ne controla ortografia, terminase. Un singur bebeluș refuzase să facă tumba.

– După unii, clinica asta ar putea fi cea mai mare pierdere de timp. Ghosh vrea să fac un studiu, ca să văd câți bebeluși se întorc la loc, așa cum erau înainte de repoziționare. Știți cum spune el. „Practicile nestudiate nu merită practicate", îl cită Hema, apoi pufni, amintindu-și altceva. Când eram mică, aveam un vecin, un băiat pe nume Velu, care creștea pui de găină. Din când în când, o găină cotcodăcea într-un fel aparte, iar Velu știa, să nu mă întrebați cum, că ea semnala astfel că oul se înțepenise în poziție transversală. Și punea mâna și îl rotea pe verticală. Găina nu mai cotcodăcea, iar oul ieșea. Velu era un nesuferit când avea vârsta voastră. Dar acum îmi amintesc trucul lui cu ouăle și mă întreb dacă nu cumva l-am subestimat.

N-am spus nimic, de teamă să nu rup vraja. Atât de rar mi se întâmpla s-o aud gândind cu voce tare, ca acum!

– Ei, sincer vorbind, băieți, n-am nici o intenție să public o lucrare care m-ar putea scoate din afacerea asta. Chiar îmi place clinica de repoziționare.

– Și mie, replică Shiva.

– În India sau aici, doamnele sunt toate la fel, își continua Hema ideile, privind la femeile din jur.

Nici una dintre ele nu plecase. Așteptau ceaiul, pâinea și pastila cu vitamine care veneau întotdeauna după consult. Îi surâdeau Hemei cu o afecțiune de soră – ba nu, cu adorație.

– Uitați-vă la ele! Vesele și fericite. În câteva săptămâni, când va începe travaliul, vor țipa, vor urla și își vor blestema soții. Se vor transforma în niște diavolițe. Nici nu le veți mai recunoaște. Acum însă, sunt ca niște îngerași, declară Hema și apoi, oftând, adăugă: O femeie nu e niciodată mai femeie decât în starea asta.

Problemele din oraș și din țară dispăruseră, cel puțin pentru mine și pentru Shiva. Ce norocoși eram că aveam niște părinți ca Hema și ca Ghosh! De ce am fi putut să ne temem?

– Mamă, spuse Shiva, Ghosh zice că sarcina este o boală transmisibilă sexual.

– Zice asta știind că voi o să mi-o spuneți mie. Obrăznicătura! N-ar trebui să vă spună asemenea lucruri.

– Poți să ne arăți pe unde iese bebelușul? îi ceru Shiva.

Știam că vorbește cât se poate de serios și la fel de bine știam că, rostind aceste cuvinte, destrămase vraja. Eram furios pe el. Copiii trebuie să dovedească o anume abilitate atunci când au de-a face cu adulții, iar lui Shiva această calitate îi lipsea cu desăvârșire. În același fel misterios în care apăreau dinții definitivi, la fel se iviră stânjeneala și jena, pentru a-mi camufla sentimentul de vinovăție, în vreme ce rușinea îmi prinse rădăcini în trup, ca preț al curiozității.

– Bine, destul! E vremea ca voi, băieți, să plecați acasă, replică Hema.

– Mamă, ce înseamnă „sexual"? continuă Shiva să întrebe, în vreme ce ea ne împingea pe ușă afară.

De data asta, nu înțelegeam ce anume voia: o tachina sau pur și simplu așa gândea el? Iar răspunsul Hemei nu făcu decât să-mi sporească nedumerirea.

– Trebuie să mă duc la saloane pentru scurt timp. Voi, băieți, să nu ieșiți din casă.

Și ne scoase din încăpere. Vorbea pe un ton iritat, și totuși, dacă nu mă înșel, încerca din răsputeri să-și ascundă un zâmbet.

CAPITOLUL 24
IUBIREA PENTRU MURIBUNZI

Într-o țară în care nu poți descrie frumusețea peisajelor fără a folosi și cuvântul „cer", imaginea celor trei avioane într-o ascensiune abruptă îți tăia răsuflarea.

Din întâmplare, eram pe pajiștea din față. Unda de șoc a străbătut solul până la picioarele mele și mi-a urcat prin coloana vertebrală înainte de a auzi explozia. Am rămas încremenit locului. Un fuior de fum s-a ridicat în depărtare. Liniștea asurzitoare care a urmat a fost sfâșiată de țipetele sutelor de păsări care și-au luat zborul spre înaltul cerului și de lătrăturile tuturor câinilor din oraș.

Încă îmi mai doream să cred că toate astea – avioanele, bombele – făceau parte dintr-un plan grandios, din cursul așteptat al evenimentelor, și că Hema și Ghosh știau ce se petrecea, chiar dacă eu nu înțelegeam. Orice ar fi fost, ei puteau să rezolve totul.

Când Ghosh ieși din casă alergând din răsputeri și mă înhăță, cu teamă și îngrijorare în priviri, toate iluziile mi se spulberară. Adulții nu erau stăpâni pe situație. Bănuiesc că existaseră și înainte indicii care să-mi sugereze asta, însă chiar și atunci când am văzut-o pe bătrâna aceea bătută de gărzile împăratului mi-a fost mai ușor să cred că Hema și Ghosh controlau încă universul întreg.

Dar remedierea situației cu care ne confruntam acum era dincolo de posibilitățile lor.

Ghosh, Hema și Almaz aduseseră saltele pe coridor. Pereții noștri din *chikka* – chirpici – văruit ne ofereau prea puțină protecție. Pe coridor, gloanțele ar fi trecut mai întâi prin doi sau trei pereți de *chikka*. Gloanțele ne vâjâiau pe deasupra capetelor, părând că sunt aproape, în vreme ce pocnetele și bufnetele sunau ca și când ar fi fost undeva în depărtare. În bucătărie se auzi zgomot de sticlă spartă. Mai târziu am văzut că un geam fusese făcut țăndări. Eu stăteam întins pe saltea, înghețat, incapabil să mă mișc. Așteptam să aud pe cineva anunțând: „Această colosală eroare va fi remediată în cel mai scurt timp, iar voi vă veți putea duce din nou afară, la joacă."

– Cred că nu mă înșel dacă afirm că armata și forțele aeriene au decis să nu se alăture puciului, spuse Ghosh, uitându-se să vadă dacă remarca îi stârnește vreo reacție Hemei. Așa era.

Pleoapele lui Genet tremurau. Îmi puteam închipui cât de îngrijorată era: eu însumi simțeam un fior rece în piept ori de câte ori mă gândeam la Rosina, plecată deja de mai bine de douăzeci și patru de ore. Am întins brațul, iar degetele lui Genet mi-au strâns mâna.

Odată cu lăsarea întunericului, focurile de armă s-au intensificat și s-a făcut foarte frig. Netemătoare, sora-șefă făcea ture între noi și spital, în ciuda rugăminților noastre de a nu mai pleca. Când a trebuit să mă duc la baie, am mers târâș. Vedeam pe fereastră dârele strălucitoare ale trasoarelor traversând bolta într-o parte și în alta.

Gebrew încuiase și zăvorâse cu lanțul poarta principală, după care își părăsise ghereta lui de paznic și se retrăsese în clădirea principală a spitalului. Asistentele și elevele se aflau în sala de mese, împreună cu W.W. Gonad și cu Adam, preparatorul, care le veghea.

*

Puțin înainte de miezul nopții s-a auzit o bătaie în ușa din spate și, când Ghosh a deschis, în prag stătea Rosina! Eu, Genet și Shiva am fugit s-o îmbrățișăm. Printre lacrimi fierbinți, Genet țipă în tigrinya la mama ei, fiindcă o părăsise și o lăsase să-și facă atâtea griji.

Sora-șefă zâmbea din spatele Rosinei; mânați parcă de un instinct, ea și Gebrew se mai duseseră o dată până la poartă, ca să verifice. Și acolo, lipită de ea și adăpostindu-se de vânt, o găsiseră pe Rosina.

În vreme ce mânca, Rosina ne spuse că lucrurile erau mult mai rele decât își imaginase.

– Am vrut să ajung în partea de sus a orașului, dar armata blocase drumul. A trebuit să fac un ocol mare, mai întâi într-o direcție, apoi în alta.

Câteva rafale de armă în jurul unei vile o obligaseră să se ascundă, iar apoi tancurile și vehiculele blindate ale armatei o împiedicaseră să se întoarcă acasă. Își petrecuse noaptea pe veranda unui magazin din Merkato, unde se adăpostiseră și alți locuitori, pe întuneric. Dimineața nu putuse să plece din Merkato din cauza plutoanelor militare care le ordonaseră tuturor să elibereze străzile. Se lăsase deja seara când izbutise să parcurgă distanța de cinci kilometri. Iar acum ne confirma cele mai negre temeri: Garda Imperială era atacată de armată, de forțele aeriene și de poliție. Lupte aprige se dădeau pretutindeni, dar armata își concentra eforturile asupra pozițiilor generalului Mebratu.

Rosina se duse repede în camera ei ca să se spele și să-și schimbe hainele, și se întoarse cu salteaua ei, dar și cu *caramela* pentru noi. Genet încă n-o iertase, dar stătea lipită de ea.

Sora-șefă se așeză pe saltea și își întinse picioarele. Ducându-și mâna sub pulover, scoase un revolver, pe care-l îndesă între saltea și perete.

– Soră-șefă! exclamă Hema.

– Știu, Hema... Dar *nu* l-am cumpărat cu banii baptiștilor, dacă la asta te gândeai.

– Nu mă gândeam la asta, nicidecum, replică Hema, privind arma de parcă ar fi fost gata să explodeze.

– Îți dau cuvântul meu că e un cadou. Îl păstrez într-un loc în care nimeni nu l-ar putea găsi. Dar vezi tu, jefuitorii... de ei trebuie să ne temem. Pistolul ăsta i-ar putea opri. Și am mai cumpărat încă două arme. Acum sunt la W.W. Gonad și la Adam.

Almaz aduse un coș cu *injera* și *curry* de miel. Am mâncat cu degetele, toți din același vas. Apoi am început iarăși să așteptăm, ascultând pocniturile și pârâiturile în depărtare. Eu eram prea încordat ca să citesc sau să fac orice altceva, așa că stăteam pur și simplu.

Shiva ședea cu picioarele încrucișate. Cu atenție, îndoi o foaie de hârtie și o rupse în jumătate, apoi repetă procesul iar și iar, până când obținu un teanc de pătrățele. Știam că și el era la fel de zdruncinat ca mine. Privindu-i degetele mișcându-se metodic, mă simțeam ca și când mintea și mâinile mele ar fi fost ocupate. Puse apoi pe jos un pătrățel de hârtie, numără și așeză trei unul peste altul alături, după aceea șapte și în cele din urmă unsprezece. N-am putut să nu întreb.

– Numere prime, răspunse el, ca și cum asta ar fi explicat totul.

Se legăna înainte și înapoi, iar buzele i se mișcau. M-am minunat de acest dar al lui de a se distanța de ceea ce se petrecea în jur dansând, desenând motociclete ori jucându-se cu numerele prime. Avea o sumedenie de modalități de a urca în căsuța din copac aflată în mintea lui, adăpostindu-se de nebunia de jos și trăgând scara după el. Eram invidios.

Dar evadarea lui în această seară era incompletă; știam asta fiindcă, privindu-l, nu simțeam nici o liniște.

– Nu mai încerca, i-am spus. Hai să ne culcăm.

Își puse hârtiile deoparte imediat.

Rosina și Genet dormeau deja, istovite. Întoarcerea Rosinei fusese o mare ușurare, dar cea mai mare alinare pe care am

simțit-o în seara aceea a fost momentul în care fruntea mea a atins-o pe a lui Shiva, cu un sentiment de siguranță și desăvârșire – un cămin la capăt de lume. Slavă Domnului că, oricâte s-ar întâmpla, noi îl vom avea întotdeauna pe ShivaMarion pe care să ne bazăm, mi-am spus atunci. Firește, puteam apela la ShivaMarion oricând doream, deși – mi-am amintit eu cu un sentiment de vinovăție – n-o mai făcuserăm de ceva vreme. I-am dat un ghiont în coaste, iar el mi-a răspuns la fel și l-am simțit zâmbind fără să deschidă ochii. Asta m-a mai liniștit, fiindcă mai devreme în ziua aceea, pe treptele clinicii de repoziționare, îmi păruse un străin, însă acum era din nou Shiva. Împreună aveam un avantaj inechitabil față de restul lumii.

M-am trezit la un moment dat și am constatat că toți dormeau, cu excepția lui Ghosh și a sorei-șefe. Focurile de armă răsunau în rafale intense, întrerupte de imprevizibile momente de liniște, astfel că o auzeam limpede pe sora-șefă vorbind cu Ghosh:

– Când împăratul a fugit din Addis, în '36, chiar înainte de venirea italienilor, a fost un haos... Ar fi trebuit să mă duc la Legația britanică. O singură privire dacă arunca la infanteriștii sikh de la poartă, cu turbanele, bărbile și baionetele lor, nici un tâlhar nu mai avea curaj să se apropie. Cea mai mare greșeală a mea a fost că nu m-am dus acolo.

– Și de ce nu te-ai dus?

– De jenă. Cinasem o dată împreună cu ambasadorul și cu soția lui. Slavă Domnului pentru John Melly! Era un tânăr doctor misionar, care se așezase lângă mine. Mi-a vorbit despre credința lui și despre speranțele de a construi o școală medicală aici...

Vocea i se stinse.

– Mi-ai povestit o dată despre el, replică Ghosh. L-ai iubit. Ziceai că într-o zi o să-mi spui toată povestea.

Urmă o lungă tăcere. Eram tentat să deschid ochii, dar știam că așa vraja s-ar fi destrămat. Vocea sorei-șefe părea mai înfundată când reîncepu să vorbească:

– Prin faptul că am rămas aici, m-am făcut răspunzătoare pentru moartea lui John Melly. Pe atunci nu exista spitalul Missing. Oricum, mi-am spus că, fără îndoială, un așezământ medical va fi ferit de atacuri. Însă chiar propriul nostru infirmier a condus o gloată până aici. S-au năpustit asupra unei tinere asistente și au violat-o. Eu am fugit în celălalt capăt al infirmeriei, unde l-am găsit pe doctorul Sorkis. Tu nu l-ai cunoscut. Un ungur. Un chirurg teribil și un tip sumbru. Opera ca un tehnician. Dezinteresat. Am avut o sumedenie de doctori care s-au perindat pe aici înainte să veniți tu și Hema... Cu un nou oftat, sora-șefă își continuă povestea: În seara aceea însă, Sorkis a fost de neprețuit. Avea la el o pușcă și un pistol. Când gloata a ajuns la infirmerie, m-am rugat de Tesfaye – așa îl chema pe infirmier – prin ușa închisă: „Nu fi părtaș la asemenea ticăloșii, pentru numele lui Dumnezeu!" Dar el m-a luat în râs. „Nu există Dumnezeu, soră-șefă", așa mi-a spus. Și a mai zis multe alte lucruri urâte. Când au spart ușa, Sorkis a tras mai întâi la nivelul ochilor și apoi la șale. Zgomotul m-a asurzit. Când mi-a revenit auzul, erau bărbați care urlau de durere. Sorkis reîncărcase armele și ieșise, trăgând cu pușca la nivelul genunchilor. Mărturisesc că mi-a făcut plăcere să-i văd împletindu-se. Nu-mi era frică, eram furioasă. Tesfaye a atacat din nou... Își închipuia, cred, că mulțimea era încă de partea lui. Sorkis a ridicat pistolul – chiar cel pe care-l vezi aici – și a apăsat pe trăgaci. Înainte să aud sunetul, i-am văzut dinții lui Tesfaye împrăștiindu-se și ceafa pocnindu-i. Cu asta, luptele au încetat. Când italienii au intrat în oraș a doua zi dimineață, poți să spui că sunt trădătoare, Ghosh, dar eu una am fost bucuroasă, fiindcă așa au încetat jafurile. Atunci am descoperit că John Melly încercase să mă ducă undeva în siguranță. Își oprise camionul pentru a ajuta un rănit, iar în clipa aceea un bețiv s-a repezit la el și i-a tras un glonț în piept. Fără nici un motiv! Când am auzit, m-am dus în fugă la Legație. L-am vegheat continuu. S-a chinuit două săptămâni, dar credința nu i s-a zdruncinat nici măcar o clipă. Acesta

este unul dintre motivele pentru care n-am părăsit niciodată Etiopia. Am simțit că îi datorez lui asta. Când îl țineam de mână, mă ruga să-i cânt „Imnul lui Bunyan". Cred că i l-am cântat de o mie de ori înainte să moară.

„Cel care curaj va avea
Orice rău s-ar întâmpla
Pe Domnul să-l urmeze
Fără să șchiopăteze.
Nimic nu-l va descuraja
Și nu-l va face a ezita
Pe cel care-și dorește a fi
Un pelerin."

Ce descoperiri incredibile poți face atunci când stai cu ochii închiși! Niciodată n-o auzisem pe sora-șefă vorbind (și mai ales cântând!) despre trecutul ei. În mintea mea, avusesem impresia că ea sosise pe lume deja adultă, în veșmintele călugărești, și condusese Missing dintotdeauna. Povestea ei, depănată în șoaptă, mărturisirea ei despre frică, dragoste și crimă mi s-au părut mai înspăimântătoare decât împușcăturile din depărtare. Pe coridorul acela întunecat, iluminat doar de licărirea intermitentă a focurilor de armă și a trasoarelor de artilerie care proiecta umbre mișcătoare pe pereți, m-am lipit strâns de țeasta lui Shiva. Oare ce altceva nu mai știam? Voiam să dorm, dar imnul sorei-șefe și glasul ei tremuător încă-mi mai răsunau în urechi.

CAPITOLUL 25

MÂNIA CA FORMĂ DE IUBIRE

Până în seara următoare, totul se sfârșise: lovitura de stat eșuase. În trei zile, sute de soldați ai Gărzii Imperiale fuseseră uciși și mult mai mulți se predaseră. Am văzut un bărbat târât afară din clădirea aleătuită din blocuri de beton de vizavi de Missing. Acesta încercase să scape de uniforma sa distinctivă, însă faptul că purta doar o vestă și boxeri îl identificase ca rebel.

Când tancurile și vehiculele blindate ale armatei se apropiaseră, generalul Mebratu și un mic contingent din oamenii săi fugiseră prin partea din spate a Palatului Vechi, îndreptându-se spre nord, spre munți, la adăpostul întunericului.

În dimineața următoare, împăratul Haile Selassie Întâiul, Leul Cuceritor al lui Iuda, Rege al Regilor, Urmaș al lui Solomon, se întorsese în Addis Abeba cu avionul. Vestea despre revenirea lui se răspândise cu iuțeala fulgerului și o mulțime de locuitori care dansau și strigau se înșirase pe marginea drumului, la trecerea alaiului său. Oamenii năvăliseră în stradă, ținându-se de braț, țopăind la unison, de parcă ar fi avut arcuri la picioare, scandându-i numele mult timp după ce mașina lui trecuse. Printre ei se aflau Gebrew, W.W. Gonad și Almaz. Ea ne-a povestit apoi că pe figura Maiestății Sale se citea numai dragoste pentru poporul său și apreciere pentru loialitatea lui. „L-am văzut la fel de clar cum vă văd pe voi stând aici", spusese ea. „Jur că avea

lacrimi în ochi, Dumnezeu să mă trăsnească dacă mint!" Studenții care defilaseră pe străzi cu câteva zile înainte nu se mai zăreau nicăieri.

În oraș domnea o atmosferă de sărbătoare. Magazinele erau deschise. Taxiurile, atât cele motorizate, cât și cele trase de cai, circulau cu o energie furibundă. Soarele strălucea, iar în Addis Abeba ziua era minunată.

În bungalow-ul nostru domnea o atmosferă sumbră. Întotdeauna mă gândisem la Zemui și la generalul Mebratu ca la niște „tipi buni", eroii mei. Împăratul nu era nicidecum un „tip rău", iar tentativele autorilor puciului de a-i creiona o astfel de imagine erau neconvingătoare. Și totuși, aș fi vrut ca generalul să reușească în ceea ce începuse. Roata se întorsese însă și se întâmplase cel mai teribil lucru: eroii mei deveniseră „tipii cei răi" și nimeni nu mai îndrăznea să susțină contrariul.

Rosina și Genet sufereau cumplit așteptând vești și știind că, oricare ar fi fost acestea, nu aveau cum să fie bune.

Mi-a trecut prin minte că, probabil, Zemui nu avea să-și mai ia niciodată motocicleta. Darwin nu va mai primi alte scrisori de la prietenul lui. Iar serile de bridge cu generalul Mebratu ca suflet al petrecerii făceau parte aproape în mod sigur din trecut.

Împăratul oferise o recompensă uriașă pentru capturarea generalului Mebratu și a fratelui său. În noaptea de după întoarcerea Maiestății Sale răsunaseră schimburi de împușcături în diferite cartiere, fiind vânați ultimii „rebeli". Îmi părea rău pentru soldații de rând din Garda Imperială, ca acela pe care îl văzusem târât afară: păcatul lui nu era altul decât că se aflase de partea învinșilor, în tabăra greșită. Dar tot ce făcuse el fusese să respecte ordinele primite; generalul Mebratu îi hotărâse soarta.

Nu mai știam ce să cred despre generalul nostru. Omul pe care îl cunoscusem și îl admirasem părea a nu avea nici o legătură cu rebelul notoriu, căutat acum, care eșuase în lovitura de stat. De fiecare dată când mai auzeam focuri de armă izolate mă

întrebam dacă nu cumva erau ultimele răbufniri ale sale și ale lui Zemui.

A doua zi dimineață m-am trezit în vaierele ce răsunau din camera Rosinei. Pe coridor m-am întâlnit cu Hema și cu Ghosh și, împreună, am luat-o la fugă așa, în pijamale.

Gebrew și doi bărbați cu fețe posomorâte stăteau lângă ușa Rosinei. Plânsetele ei isterice erau în tigrinya, dar semnificația lor nu lăsa loc de îndoială pentru nimeni.

Am aflat că micul grup al generalului Mebratu se refugiase în Munții Entoto și de acolo făcuse un ocol și coborâse înapoi la sțes, lângă orașul Nazareth. Se îndreptaseră spre Muntele Zuquala, un vulcan adormit, unde speraseră să poată găsi adăpost pe pământurile familiei Mojo.

În cele din urmă, țăranii fuseseră cei care îl trădaseră pe general, scoțând strigăte sonore de *lulululu* când dăduseră peste grupul lui.

În scurt timp, forțele polițienești îl încercuiseră pe general. În ultimele lupte, rămas fără muniție, acesta dezarmase un polițist rănit și apoi se târâse până la un altul, pentru a-i lua arma. Îi ceruse ajutor fratelui său, Eskinder, dar acesta îl împușcase în față pe iubitul nostru general, după care își dusese țeava pistolului la gură și trăsese. Mă întrebam dacă avuseseră cumva un pact în privința sinuciderii. Sau Eskinder luase decizia pentru amândoi? Cât despre Zemui, tatăl lui Genet și prietenul lui Darwin, el refuzase să se predea și să-și ia viața. Îi atacase pe polițiștii care îl înconjuraseră și fusese împușcat.

Glonțul lui Eskinder lovise obrazul generalului și-i scosese ochiul drept, care țâșnise din orbită, apoi se oprise sub cel stâng. Printr-un miracol, glonțul nu pătrunsese în craniu. Generalul era inconștient, dar trăia. Fusese dus imediat la spitalul militar din Addis Abeba, aflat la circa o sută de kilometri depărtare.

Stăteam toți patru la masa din sufragerie, încercând să ignorăm plânsetele din camera Rosinei. Din când în când auzeam hohotele lui Genet. Deși Hema se dusese la ele și se întorsese, eu nu-mi găseam puterea s-o fac. Shiva își ținea palmele peste urechi, iar ochii îi erau umezi.

Eram încă în jurul mesei când am primit un telefon de la biroul domnului Loomis.

– Programul obișnuit, spuse Ghosh, așezând receptorul în furcă.

Școala Loomis își începea activitatea și ni se amintea că, dacă făceam parte din Casa zilei de marți, trebuia să nu uităm să ne aducem echipamentul de sport.

În pofida temerilor noastre, Ghosh ne convinse că ne va fi mai bine la școală decât să ascultăm toată ziua vaietele Rosinei. Ne duse el până acolo, eu și Shiva împărțind locul din față în mașină.

În apropiere de Banca Națională, o mulțime se revărsă de pe trotuar în stradă, plină de energie, îndreptându-se spre noi. Am înaintat foarte încet. Deodată am văzut drept în față, la fel de limpede ca pe o scenă, trei cadavre atârnate pe un eșafod improvizat. Ghosh ne spuse să ne uităm în altă parte, dar era deja prea târziu. În nemișcarea lor, cadavrele păreau că atârnă acolo de secole. Aveau capetele înclinate într-un unghi nefiresc, iar mâinile le erau legate la spate.

Mulțimea roia în jurul mașinii noastre. După toate aparențele, „festivitățile" abia se încheiaseră. Un tânăr însoțit de alți doi a lovit cu palma capota mașinii, iar zgomotul m-a făcut să tresar. Tânărul a rânjit și a spus ceva, cu siguranță nu ceva drăguț. Altcineva a lovit caroseria chiar deasupra capetelor noastre și apoi am simțit mașina legănându-se înainte și înapoi.

Eram sigur că gloata ne va atârna și pe noi în știreang. M-am prins cu mâinile de bord, pe punctul de a țipa.

– Păstrați-vă calmul, băieți! spuse Ghosh. Zâmbiți, faceți cu mâna, arătați-vă dinții! Dați încet din cap... ca și cum am fi venit tocmai pentru spectacol.

Nu știu dacă am zâmbit, dar știu că mi-am înghițit țipătul. Și eu, și Shiva rânjeam ca două maimuțe, prefăcându-ne că nu eram speriați. Am făcut semne cu mâna. Poate că la mijloc a fost imaginea celor doi gemeni identici sau impresia că noi, în mașină, eram la fel de exaltați ca mulțimea de afară, dar am auzit râsete, iar bătăile în caroseria mașinii au devenit mai voioase, mai puțin violente.

Ghosh continua să bâțâie din cap cu un zâmbet larg pe față, făcând cu mâna și turuind întruna: „Știu, știu, nenorocitule, bună dimineața și ție, da, într-adevăr, am venit să ne delectăm cu spectacolul ăsta sălbatic... Hai să te spânzurăm *pe tine*, pe legea mea, e fără îndoială foarte civilizat din partea voastră să faceți una ca asta, mulțumesc, mulțumesc". Continua să ruleze încet. Nu-l mai văzusem niciodată așa, exprimându-și disprețul și mânia atât de periculoase sub aparențe false și zâmbitoare. Într-un târziu am izbutit să trecem de mulțime, astfel că mașina rula liber. Privind înapoi, am văzut mâini care trăgeau de pantofii din piele ai cadavrelor.

Eu și Shiva ne țineam în brațe, în poziția noastră de la începuturi. Eram zdruncinați. În parcarea școlii, Ghosh opri motorul și ne strânse la pieptul lui. Am plâns pentru Zemui, pentru generalul Mebratu împușcat în ochi, pentru Genet și pentru Rosina, și în cele din urmă pentru mine. Așa, în brațele lui Ghosh și lipit de pieptul lui, îmi găsisem cel mai sigur sălaș din lume. El îmi șterse fața cu un capăt al batistei sale și apoi folosi celălalt capăt pentru Shiva.

– Ăsta a fost, poate, cel mai curajos dintre lucrurile pe care le veți face vreodată în viața voastră. V-ați păstrat cumpătul. V-ați reglat bine curajul în dulie. Sunt mândru de voi. Și știți ce? În weekendul care vine vom ieși din oraș. Vom merge la izvoarele fierbinți din Sodere, ori la Woliso. O să înotăm și o să uităm de toate astea.

Apoi ne mai îmbrățișă încă o dată.

– Dacă-l găsesc pe Mekonnen, vă va aștepta el aici cu taxiul la ora obișnuită. Dacă nu dau de el, vin eu, la patru.

Ajuns în pragul clasei, m-am întors să mă uit în urmă. Ghosh încă stătea acolo, făcându-ne semn cu mâna.

Școala Loomis era în fierbere. Toți copiii se lăudau cu ceea ce văzuseră și făcuseră. Eu n-am simțit nici o dorință să mă alătur lor sau să-i ascult.

În ziua aceea, în timp ce noi eram la școală, patru bărbați într-un jeep i-au făcut o vizită Ghosh. L-au săltat de parcă ar fi fost un criminal de rând, cu mâinile legate la spate. L-au lovit când a încercat să protesteze. Hema a aflat toate astea de la W.W. Gonad, care le spusese celor patru că greșeau, fără îndoială, luându-l pe chirurgul de la Missing. Pentru impertinența lui, W.W. a încasat un bocanc în stomac.

Hema refuză să creadă că Ghosh dispăruse. Fugi acasă, sigură că-l va găsi afundat în fotoliul lui, desculț, cu picioarele întinse pe taburet, citind o carte. Se aștepta să-l vadă, era sigură că va fi acolo și deja era furioasă pe el.

Dădu buzna pe ușa din față a bungalow-ului.

– Vezi cât de periculoasă este asocierea cu generalul? Ce ți-am spus eu?! Puteam să fim uciși din cauza ta!

Ori de câte ori se răstea la el așa, de parcă ar fi luat foc, Ghosh obișnuia să fluture o capă imaginară, ca un matador în fața taurului înfuriat. Nouă ni se părea caraghios, chiar dacă Hema avea de fiecare dată o cu totul altă părere.

Dar în casă domnea liniștea. Nu mai era nici un matador. Se duse din cameră în cameră, iar zornăitul brățărilor de la glezna ei stârni ecou pe coridoare. Și-l imagina pe Ghosh cu brațele răsucite la spate, lovit cu pumnii în față, cu picioarele în testicule... Prânzul îi veni înapoi pe gât și dădu fuga la baie. Mai târziu aprinse tămâie, sună un clopoțel și făgădui să facă pelerinaje la altarele din Tirupati și Velankani, dacă Ghosh scăpa cu viață.

Ridică apoi telefonul ca să-i spună sorei-şefe, dar linia era moartă. Telefoanele se defectaseră când căzuseră bombele, iar de atunci mai funcţionaseră doar sporadic. Se duse la fereastra bucătăriei şi se uită afară.

Maşina lui Ghosh era la spital. Dar chiar dacă ar fi urcat în ea, încotro ar fi putut s-o apuce? Unde îl duseseră? Iar dacă ar fi plecat şi ar fi fost şi ea arestată, copiii ei ar fi rămas singuri... Avu nevoie de un monumental efort de voinţă pentru a hotărî să ne aştepte.

Dinspre camerele servitorilor se auzea un monolog înlăcrimat. Era vocea Rosinei, deşi avea o sonoritate aspră şi nu semăna deloc cu glasul ei obişnuit. I se adresa lui Zemui, ori lui Dumnezeu, ori oamenilor care îi uciseseră soţul. Monologul începuse de dimineaţă şi încă nu atinsese apogeul.

Hema o văzu pe Genet ieşind, cu ochii roşii, însă stăpână pe sine, susţinând-o pe Rosina, care se clătina pe picioare. Se duceau la closetul din curte. Nu mai aveau pe nimeni ca să jelească împreună cu ele, în afară de Almaz şi de Gebrew, care în momentul acela se aflau în altă parte. Hemei i se păru că Genet se maturizase brusc, că o asprime se înstăpânise pe figura fetiţei, de pe care dispăruseră dulceaţa şi frumuseţea.

Hema îşi stropi obrajii cu apă. Trase adânc aer în piept. Era esenţial să-şi păstreze calmul de dragul nostru, îşi spuse ea.

Bău un pahar de apă trecută prin purificator. Tocmai lăsase paharul din mână, când Almaz intră în fugă.

– Doamnă, nu beţi apa! Se zice că rebelii au otrăvit rezervele de apă!

Dar era prea târziu; Hema îşi simţi faţa arzând şi se pomeni cuprinsă de cele mai cumplite crampe abdominale din viaţa ei.

CAPITOLUL 26
CHIPUL SUFERINȚEI

Când Gebrew ne-a întâmpinat la poartă și ne-a spus că niște oameni veniseră și-l luaseră pe Ghosh de la Missing, copilăria mea s-a sfârșit.

Aveam doisprezece ani, eram prea mare pentru a plânge, dar am plâns pentru a doua oară în ziua aceea, fiindcă altceva nu știam ce să fac.

Nu eram încă suficient de bărbat ca să dau buzna în casa celui care-l luase și să-l salvez de acolo. Singurul lucru pe care eram capabil să-l fac era să merg mai departe.

Shiva era alb la față și tăcut. Preț de o clipă, am simțit o imensă tristețe pentru el, frumosul meu frate care atinsese înălțimea unui adolescent fără a-și pierde rotunjimea umerilor de copil. Ochii lui îmi reflectau durerea, și în acea clipă am fost un organism unic, contopiți în trup și în conștiință deopotrivă. Și am fugit pe coasta dealului ca unul, înnebuniți să ajungem acasă.

Am găsit-o pe Hema pe canapea, palidă, transpirată, cu șuvițe de păr umed lipite de frunte. Almaz, cu dâre de lacrimi pe obraji, nu mai amintea deloc de femeia stoică pe care o știam. Stătea lângă Hema, ținând o găleată în mână.

– A băut apă, spuse ea înainte să apucăm noi să întrebăm ceva. Voi să nu beți!

– Sunt bine, zise Hema, însă cuvintele ei păreau golite de conținut.

Nu era bine. Cum putea spune că era? Cel mai cumplit coșmar al meu se adeverise: Ghosh dispăruse, iar Hema era bolnavă de moarte.

Mi-am îngropat fața în întunecimea sariului pe care-l purta, iar nările mi se umplură de mirosul ei. Mă simțeam responsabil pentru tot. Pentru rebeliunea dezastruoasă a generalului, pentru moartea lui Zemui, pentru arestarea celui care îmi era tată mai mult decât mi-ar fi putut fi oricine altcineva și, da, chiar și pentru otrava din apă...

În clipa aceea, ușa de la intrare se deschise brusc, iar sora-șefă și doctorul Bachelli apărură în prag. Bachelli ducea în mână geanta lui veche, din piele, și gâfâia. Sora-șefă, abia trăgându-și răsuflarea, strigă:

– Hema! Nu e nici o problemă cu apa! A fost doar un zvon! Apa e bună!

Hema avea un aer confuz.

– Dar... Am crampe și mi-e greață. Am vomitat.

– Am băut și eu. Apa nu are nimic. O să te simți mai bine în câteva minute.

Shiva se uită la mine.

O rază de speranță.

Apoi Hema se ridică, încercându-și parcă picioarele și capul. Mai târziu am aflat că scene similare se petrecuseră pretutindeni în oraș. Fusese o primă lecție de medicină. Uneori, crezându-te bolnav, chiar te îmbolnăvești.

Dacă exista cu adevărat Dumnezeu, tocmai ne dăruise un uriaș respiro. Eu mai voiam unul.

– Mama, ce e cu Ghosh? De ce l-au luat? O să-l spânzure? Dar ce a făcut? O fi rănit? Unde l-au dus?

Sora-șefă ne așeză pe canapea și își scoase batista în culori vii.

– Gata, gata, drăguții mei. O rezolvăm noi și pe asta. Trebuie să fim puternici cu toții, de dragul lui Ghosh. Panica nu ne ajută cu nimic.

Almaz, care nu spusese o vorbă până atunci, mulțumindu-se să ne privească cu mâinile în șolduri, o întrerupse în amharică:

– Și ce mai așteptăm? Trebuie să mergem de îndată la închisoarea Kerchele. Lăsați-mă să pregătesc mâncarea. Și avem nevoie de pături. De haine. Și de săpun. Haideți!

Cu Hema la volan, Volkswagenul părea o mașină ciudată. Bachelli stătea în față, iar Almaz și sora-șefă ședeau pe banchetă din spate, cu noi doi în poală. Am străbătut cu greu străzile orașului.

Vedeam Addis Abeba cu ochi noi. Întotdeauna mi se păruse un oraș frumos, cu artere largi în centru, cu piețe numeroase, cu monumente și grădini înconjurate de gărdulețe, pe care traficul rutier trebuia să le ocolească: Piața Mexic, Piața Patrioților, Piața Menelik... Străinii, ale căror unice cunoștințe despre Etiopia se limitau la imaginile unor oameni înfometați șezând în norii groși de praf, priveau în jur nevenindu-le să creadă când aterizau noaptea în aerul rece și cețos din Addis Abeba. La vederea bulevardelor și a luminilor liniilor de tramvai de pe Churchill Road, se întrebau uimiți dacă nu cumva avionul făcuse cale-ntoarsă, iar acum se aflau în Bruxelles ori în Amsterdam.

Dar după lovitura de stat și arestarea lui Ghosh, orașul îmi părea diferit. Piețele care comemorau vărsarea de sânge de la Adowa și eliberarea de sub dominația italiană deveniseră locuri potrivite pentru gloatele care se dedau la linșaje. Cât despre vilele pe care le admirasem odinioară, în nuanțe de roz, mov, arămiu, ascunse de perdele de bougainvillea – în ele puseseră la cale revoluția și apoi trădarea ei oameni precum generalul și omologii săi din armată și din poliție. Se simțea trădare pe străzi, trădare în vile. O puteam mirosi. Poate că întotdeauna fusese acolo.

*

După puțin timp, ne aflam deja la porțile verzi ale închisorii pe care toată lumea o numea Kerchele – o deformare a cuvântului italian *carcere*. Alții îi spuneau Alem Bekagne, o sintagmă care însemna, în amharică, „adio, lume crudă". Intrarea era dincolo de o cale ferată ce traversa un drum intens circulat. Acolo pavajul lipsea, la fel și acostamentul. Era doar asfalt care se termina brusc, lăsând în loc țărâna, țărână frământată acum de picioarele sutelor de rude îngrijorate, semenii noștri întru suferință. Stăteau încremenite în neajutorarea lor, dar ne-au lăsat să trecem și să ajungem în fața biroului santinelei.

Înainte ca sora-șefă să poată întreba, bărbatul spuse fără a-și ridica privirea:

– Nu știu dacă este aici, nu știu când o să știu dacă e aici sau nu. Dacă vreți să lăsați mâncare sau pături, sau altceva, dacă ruda voastră e aici, s-ar putea să le primească, dacă nu e, o să le primească alții. Scrieți-i numele pe o hârtie, împreună cu tot ce-i lăsați, și nu mai răspund la nici o întrebare.

Oamenii stăteau rezemați de zid, iar femeile se adăposteau sub umbrelele deschise, chiar dacă soarele era ascuns în spatele norilor. Almaz găsi un loc în care să se ghemuiască, de unde să poată urmări toate venirile și plecările, apoi nu se mai clinti de acolo.

O oră trecu astfel. Mă dureau picioarele, dar am continuat să așteptăm. Eram singurii străini aici, iar mulțimea ne arăta simpatie. Un bărbat, lector universitar, spuse că tatăl lui fusese în închisoarea aceasta cu mulți ani în urmă.

– Copil fiind, străbăteam în fugă cei cinci kilometri de acasă până aici, o dată pe zi, ca să-i aduc mâncare. Era foarte slab, dar de fiecare dată mai întâi îmi dădea mie să mănânc și apoi mă obliga să duc înapoi acasă mai bine de jumătate din ce adusesem. Știa că, pentru a mânca el, noi trebuia să flămânzim. Într-o zi, când mama și fratele meu mai mare au venit cu mâncarea, au auzit temutele cuvinte: „Nu mai e nevoie să-i aduceți mâncare".

Așa am aflat că tata murise. Și știți de ce l-au arestat azi pe fratele meu? Fără nici un motiv. E un om de afaceri care muncește din greu, dar e fiul unuia dintre vechii lor dușmani. Noi suntem primii suspectați. Vechii dușmani și copiii lor. Dumnezeu știe de ce m-au cruțat pe mine. Eu am participat la demonstrație, alături de studenții de la universitate. Dar ei l-au ridicat pe fratele meu. Fiindcă e fiul cel mare.

Bachelli luă un taxi până la Juventus Club pentru a încerca să-l determine pe consulul italian să se implice, iar după aceea se văzu nevoit să se întoarcă la Missing. Cu un medic arestat și cu al doilea – soția lui – așteptând în fața închisorii, întreaga activitate de la spital cădea în sarcina celui de-al treilea, adică Bachelli. Putea ține singur lucrurile sub control, supraveghindu-le pe asistente și pe Adam, preparatorul.

Noi – Shiva, Hema, sora-șefă și eu – ne-am dus la mașină să ne mai odihnim picioarele, să ne încălzim și să ne strângem unii lângă alții. După un sfert de oră, ne-am întors să ne uităm iar la porți. Și astfel am făcut drumuri de colo-colo, refuzând să plecăm, deși nu realizam nimic stând acolo.

După ce se lăsă întunericul, exact când ieșeam noi iar din mașină, un bărbat îmbrăcat într-o *shama* care îi acoperea capul, gura, gâtul și umerii trecu prin dreptul nostru. Dacă n-ar fi fost bocancii lui lustruiți și faptul că venise pe aleea îngustă din partea laterală a închisorii, ar fi putut trece drept un bărbat oarecare ce se îndrepta spre casă. În mână legăna o pânză sub care se întrezărea conturul unui vas acoperit – prânzul sau cina lui. Omul se uită fix la sora-șefă. Se opri în spatele mașinii, cu spatele spre stradă, ca și când s-ar fi ușurat.

– Nu priviți încoace! zise el brusc, în amharică. Doctorul este aici.

– E bine? șopti sora-șefă.

Bărbatul ezită.

– Are câteva vânătăi. Da, dar e bine.

– Te rog, te implor! interveni Hema, pe care eu n-o mai auzisem niciodată implorând. E soțul meu. Ce-o să se întâmple acum? Îi vor da drumul? El nu are nici o legătură cu toate astea...

Omul îi șuieră să tacă. O familie numeroasă trecu pe lângă noi. După ce oamenii se îndepărtară, bărbatul continuă:

– Dacă se află că vorbesc cu voi, e suficient ca să fiu și eu acuzat. Dacă vreau să fiu în siguranță, trebuie să acuz eu pe cineva. Ca animalele care-și mănâncă puii. Trăim vremuri urâte. Vorbesc cu voi fiindcă i-ați salvat viața soției mele.

– Îți mulțumim. Putem face ceva pentru dumneata? Pentru el...

– Nu în seara asta. Mâine-dimineață la ora zece să fiți aici. Nu, mai departe. Vedeți stâlpul acela de iluminat? Să fiți acolo și să aduceți o pătură, bani și un vas exact ca ăsta. Banii sunt pentru el. Acum, duceți-vă acasă!

Am fugit s-o chem pe Almaz, care nu se ridicase din locul ei. Fustele bogate îi stăteau în jur precum cortul unui circ ambulant, iar din *gabby* alb care îi înfășura capul și umerii i se vedeau numai ochii. Nici nu voia să audă de plecare. Avea să rămână peste noapte. Nimic n-o putea convinge. Cu inima strânsă, am lăsat-o acolo, dar numai după ce am forțat-o să îmbrace puloverul Hemei și apoi să se înfășoare în *gabby*.

Acasă, slavă Domnului, telefoanele funcționau. Sora-șefă vorbi la ambasada britanică și la cea indiană, obținând promisiunea că vor trimite pe cineva dimineață. Nimeni din familia regală nu acceptă să discute cu ea. Dacă însuși fiul împăratului era bănuit, la fel erau nepoții și nepoatele lui. Auzisem că umblau zvonuri despre nemulțumiri în rândul ofițerilor de rang inferior din armată, care considerau că generalii lor greșiseră atunci când refuzaseră să se alăture puciului. Probabil că era ceva adevăr în aceste zvonuri, fiindcă în ziua respectivă împăratul autorizase o mărire a soldelor pentru toți ofițerii armatei. Se mai spunea că doar intensa rivalitate dintre nivelurile superioare ale armatei și cele ale Gărzii Imperiale îl salvase pe Maiestatea Sa.

*

În noaptea aceea, eu și Shiva am dormit la Hema în pat. Parfumul pomezii de păr a lui Ghosh stăruia pe perna lui. Cărțile pe care le citea stăteau teanc pe noptieră, cu un creion între paginile *Indexului French al Diagnosticelor Diferențiale*, iar ochelarii lui stăteau într-un echilibru precar pe copertă. Ritualurile lui de culcare, în care își inspecta profilul sugându-și burta de zece ori, după care se întindea de-a latul saltelei timp de câteva minute, cu capul atârnat peste marginea ei – manevre „antigravitație" le spunea el – nu ni se păruseră interesante, dar acum, că el lipsea, importanța lor devenise limpede. „O altă zi în paradis" era replica lui inevitabilă atunci când își punea capul pe pernă. Acum înțelegeam ce voia să spună cu asta: o zi lipsită de evenimente era un dar prețios. Ședeam toți trei acolo, în pat, și așteptam, ca și când el s-ar fi dus doar până la bucătărie, urmând să apară în prag dintr-o clipă în alta. Hema plângea. Și ne traduse gândurile în cuvinte atunci când spuse:

– Doamne, promit să nu-l mai iau niciodată pe omul ăsta ca de la sine înțeles!

Sora-șefă, care hotărâse să doarmă în casa noastră, în patul meu și al lui Shiva, strigă:

– Hema, culcă-te acum. Băieți, rostiți-vă rugăciunile. Și nu vă faceți griji.

M-am rugat tuturor divinităților din încăpere, de la Murugan la Inima Sângerândă a lui Iisus.

La primele ore ale dimineții, Almaz se întoarse. Nu aflase nimic.

– Dar m-am ridicat de fiecare dată când a venit sau a plecat o mașină. Dacă doctorul era în ea, voiam să mă vadă.

Hema și sora-șefă plănuiseră să se ducă la locul de întâlnire la ora zece, cu mâncare, pături și bani. După aceea aveau să dea ture pe la ambasade și pe la membrii familiei regale. Hema ne convinse să rămânem acasă.

– Dacă telefonează cumva Ghosh? Trebuie să fie cineva aici și să preia mesajul.

Rosina și Genet erau și ele acasă, așa că nu eram chiar singuri. După ce își recăpătă puterile cu puțină pâine și cu ceai fierbinte, Almaz insistă să se întoarcă la Kerchele cu Hema și cu sora-șefă.

La prânz, încă nu se întorseseră. Eu, Shiva și Genet am făcut sendvișuri, în vreme ce Rosina se uita la noi cu privirile pierdute. Avea ochii roșii și respira greu.

– Nu vă faceți griji, spuse ea. Ghosh va fi bine.

Cumva, cuvintele ei nu păreau liniștitoare. Palidă și ciudat de moale, Genet îmi strânse mâna.

Koochooloo era genul de potaie care rareori scotea vreun sunet. La Missing, lătratul la străini ar fi însemnat un lătrat continuu. De aceea, când am auzit-o hămăind, i-am dat atenție. Privind pe fereastra camerei de zi, am văzut un bărbat neîngrijit, într-o jachetă verde de armată, venind pe alee și dispărând în spatele casei. Koochooloo parcă turbase, slobozind o rafală de lătrături asurzitoare. Mesajul ei era limpede: *Un ins foarte periculos e în pragul casei noastre.*

Am fugit la bucătărie, unde Rosina, Genet și Shiva erau deja la fereastră. Koochooloo se afla chiar sub noi, lătrând cum n-o mai auzisem niciodată. Înaintă și ceafa îi dispăru într-o horbotă de blană zburlită; colții i se vedeau clar. Individul își descheie jacheta groasă și scoase un revolver prins la betelia pantalonilor. Nu avea ham, nici cămașă, ci numai o vestă albă. La vederea armei, Koochooloo fugi. Era curajoasă, dar nu proastă.

– Îl cunosc, spuse Rosina în șoaptă. Zemui l-a dus cu motocicleta de câteva ori. E militar. Obișnuia să stea afară, chiar lângă poartă, sperând că Zemui o să treacă pe acolo. Întotdeauna îl lingușea. „În spatele lingușirilor stă invidia", îi spuneam eu lui Zemui. El se prefăcea că nu-l vede, sau îi zicea că merge într-o altă direcție.

Omul își îndesă arma la loc la brâu, după care se apropie de motocicletă și îi mângâie șaua.

– Vedeți? Ce v-am spus eu?! șușoti Rosina.

– Veniți afară, vă rog! strigă el. Știu că sunteți acolo.

– Stați aici, ne ceru Rosina, trăgând adânc aer în piept. Ba nu. Nu stați. Ieșiți toți trei pe ușa din față și fugiți până la spital. Așteptați acolo cu W.W. Așteptați până când vin eu după voi. Încuiați ușa în urma mea, mai adăugă ea, apoi trase ivărul și ieși din casă.

N-aș ști să spun de ce, în loc s-o ascultăm, am deschis din nou ușa toți trei și am urmat-o afară. Nu a fost o bravură. Poate că ideea de a fugi ni s-a părut mai periculoasă decât cea de a sta alături de singurul adult pe care ne puteam baza.

Intrusul avea ochii injectați și arăta ca și când ar fi dormit în hainele de pe el, dar era într-o dispoziție glumeață. Jacheta de camuflaj era suficient de mare pentru a-l înghiți cu totul, dar brațele îi ieșeau din mâneci. Îi lipsea bereta de pe cap. Avea o cută verticală întunecată în mijlocul frunții, ca o cusătură acolo unde i se îmbinau cele două jumătăți ale feței. În ciuda mustății sale țepoase, părea prea tânăr pentru uniforma sa.

– Asta, spuse el aproape torcând de plăcere, în vreme ce mângâia rezervorul de benzină al motocicletei, aparține acum... armatei.

Rosina își trase *shama* neagră peste păr – gestul unei femei când intră într-o biserică. Rămase tăcută și supusă în fața lui.

– M-ai auzit, femeie? Asta aparține armatei.

– Cred că așa e, spuse ea, cu privirea plecată. Poate că armata va veni și o va lua.

Tonul glasului îi era respectuos și de aceea cuvintele ei pătrunseră mai greu în mintea soldatului. Mai târziu m-am întrebat de ce a ales să-l provoace și să ne pună pe noi în pericol.

Omul clipi și exclamă cu glas ascuțit:

– *Eu* sunt armata!

Apoi o prinse de mână și o smuci spre el.

– *Eu* sunt armata!

– Da. Asta e casa doctorului. Dacă iei ceva, trebuie să-i spui lui.

– Doctorul? râse el. Doctorul e în închisoare. O să-i spun când o să-l mai văd. O să-l întreb de ce a angajat o târfă obraznică, așa ca tine. Ar trebui să te spânzurăm fiindcă te-ai culcat cu trădătorul ăla.

Rosina nu-și ridică privirea din pământ.

– Ești surdă, femeie?

– Nu, domnule.

Hai, spune-mi un singur lucru bun despre Zemui. *Spune-mi!*

Era tatăl copilului meu, răspunse Rosina încet, refuzând să-l privească în față.

O tragedie pentru bastardul tău. Mai spune-mi încă ceva. Haide!

– A făcut ce i s-a spus. A încercat să fie un soldat bun, ca dumneavoastră, domnule.

– Un soldat bun, da? Ca mine?

Individul se întoarse spre noi, de parcă ne-ar fi luat martori ai nerușinării ei. Apoi, cu o asemenea rapiditate încât nici unul dintre noi nu observă, o lovi cu dosul palmei. Fusese o lovitură teribilă, care o făcu să se dea înapoi împleticindu-se, și totuși ea nu căzu. Își ridică *shama* la față. Am văzut sângele curgând. Rosina își apropie picioarele și își îndreptă spatele. Instinctiv, eu și Shiva ne-am luat de mână.

Am simțit ceva ud curgându-mi pe picior. M-am întrebat dacă individul va observa, dar el era preocupat de o tăietură urâtă la încheietura degetului mijlociu. Am zărit o licărire albă– un tendon sau o bucățică de dinte.

– Pe dracu'! M-ai tăiat, cățea știrbă!

Cu colțul ochiului, am văzut-o pe Genet mișcându-se. Cunoșteam bine expresia aceea de pe chipul ei. S-a năpustit spre el. Individul a ridicat piciorul, a izbit-o în piept și a împins-o,

înainte ca ea să se poată apropia de el. Își scoase din nou arma, îi trase piedica și o îndreptă spre Rosina.

– Mai fă asta o dată, țânc bastard, și o omor pe maică-ta. Pricepi? Vrei să rămâi orfană? Iar voi doi, continuă el adresându-ni-se nouă de data asta, să nu-mi stați în cale. V-aș putea ucide pe toți chiar aici și aș primi o medalie.

Am recunoscut cu toții brelocul din plastic pe care îl scoase din buzunar. Avea forma hărții statului Congo. Nu exista decât un singur astfel de breloc în lumea noastră, iar acela îi aparținuse lui Zemui.

Încercând să ridice motocicleta de pe cric, fu cât pe ce să cadă. După ce se așeză în șa, căută din priviri pârghia și, găsind-o, încercă să pornească motorul, dar motocicleta era în viteză, astfel că țâșni în față, iar el aproape că se prăbuși din nou. Când își regăsi echilibrul, se uită să vadă dacă observaserăm.

Apăsă pedala, încercând să scoată motorul din viteză. Era la polul opus față de Zemui, care abia dacă atingea pârghia și manevra motocicleta de parcă ar fi fost delicată ca o pană. El încălzea cilindrii cu o mângâiere înceată, urmată de o apăsare rapidă, iar motorul prindea viață. Gândindu-mă la Zemui, care preferase să lupte până la moarte decât să se predea, m-am simțit rușinat. Aș fi vrut să pot acționa așa cum ar fi făcut-o adevăratul proprietar al motocicletei. I-am strâns mâna lui Shiva. ShivaMarion era prezent, nu mă îndoiam de asta, fiindcă și fratele meu mi-a strâns mâna.

Soldatul lovi pârghia de pornire de parcă ar fi călcat pe trupul unui inamic; fața i se înroși, iar de pe frunte începu să-i picure sudoare. Am simțit miros de benzină. Inundase carburatorul.

Era o zi rece, razele soarelui se prelingeau printre cei câțiva nori și scânteiau pe elementele cromate ale motocicletei. Intrusul se opri o clipă ca să-și tragă sufletul, apoi își scoase jacheta și o agăță pe locul din spate. Își scutură mâna cu degetul însângerat. Era un ins slăbănog, subțiratic. Enervat și umilit de motocicleta

care îi rezista, își trase buzele înapoi, ca într-un mârâit. Frustrarea lui era periculoasă.

– Lăsați-ne să vă împingem noi. Ați inundat motorul și numai așa mai poate porni acum.

Shiva fusese cel care vorbise.

– Când ajungeți la poalele dealului, puneți-o în viteza întâi, am adăugat eu. Își va da drumul imediat.

Se întoarse spre noi mirat, de parcă habar n-ar fi avut că eram în stare să vorbim, și cu atât mai mult în limba lui maternă.

– Așa o pornea el?

El n-o inunda niciodată, aș fi vrut să-i spun.

– De fiecare dată, am rostit cu glas tare. Mai ales dacă n-o mai pornise de ceva vreme.

Soldatul se încruntă.

– Bine. Voi doi ajutați-mă s-o împing.

Își înfipse pistolul mai adânc la brâu, pe după catarama curelei, apoi își îndesă sub fund jacheta pe care o pusese pe șa.

Din capătul aleii noastre, drumul acoperit cu pietriș care ducea spre Urgențe pornea pe teren plat, după care începea să coboare și părea că dispare peste un taluz, dincolo de care se vedeau ramurile de jos ale copacilor de lângă zidul împrejmuitor. Doar când ajungeai la jumătatea pantei observai că drumul cotește brusc, mult înainte de taluz, îndreptându-se apoi spre rondul aflat aproape de Urgențe.

– Împingeți! Împingeți, javrelor!

Am împins, iar el ne ajută aplecându-se în față și dând din picioare. În scurt timp rula deja, lingându-și buzele, mulțumit. Motocicleta șerpuia, iar ghidonul zvâcnea spasmodic.

– Țineți drept! am strigat.

ShivaMarion împingeau la unison, într-un trap în trei picioare, care nu peste mult timp se transformă în galop patruped.

– Nici o problemă! urlă el, punându-și picioarele pe pedale. Împingeți!

Prinseserăm deja viteză pe pantă, în jos.

– Dați drumul la benzină! țipă Shiva. Deschideți valva!

– Ce? A, da! zise soldatul și își luă mâna dreaptă de pe ghidon pentru a pipăi după maneta de sub rezervor. Secunde prețioase se scurseră..

– E pe cealaltă parte! am țipat eu.

Schimbă mâinile. N-o va găsi, dar nu mai conta, fiindcă avea suficient combustibil în carburator cât să-l ducă vreo doi kilometri.

Motocicleta prinsese viteză acum, suspensiile scârțâiau și apărătorile zornăiau. Accelerase din propria-i greutate la vale, ajutată și de eforturile noastre. Își luase privirea de la drum pentru a găsi valva. Când ridică ochii, ShivaMarion alerga din toate puterile, sporindu-i viteza cu fiece dram posibil. Îi vedeam mâna dreaptă încleștată pe accelerație, în vreme ce stânga nu se hotărâse încă dacă să-și continue căutările sau să revină pe ghidon.

– Băgați-o în viteză, repede! am strigat iar, dând motocicletei un ultim, disperat, impuls.

– Deschideți complet! răcni Shiva.

Soldatul reacționă lent, mai întâi rotind accelerația până la capăt și după aceea privind în jos pentru a apăsa pârghia de viteze. Pentru o clipă interminabilă, când intră în viteza întâi, motocicleta se înecă, roata din spate i se bloca – deci am ratat...

Și exact când acest gând îmi trecu prin minte, motorul tuși revenind la viață, turând până la roșu, cu furie, de parcă ne-ar fi spus: „De aici, lăsați pe mine, băieți!" Țâșni înainte, roata din spate împroșcând pietricele spre noi, aproape azvârlindu-și șoferul din șa, ceea ce-l făcu să apuce ghidonul și mai tare, strângând accelerația ca într-un clește, în loc să-i dea drumul.

Un urlet răsună când văzu ce se afla în față. Mai avea doar câțiva metri și câteva secunde pentru a coti înainte de taluz. Există un principiu al motociclismului care spune că trebuie întotdeauna să privești în direcția în care vrei să mergi, și niciodată în cea pe care încerci s-o eviți. Ochii lui, știam sigur, erau fixați

pe hăul care se apropia. BMW-ul huruia înainte, continuând să accelereze. Am fugit după el.

Roata din față atinse bordura de beton de pe marginea taluzului și se opri. Cea din spate se ridică în aer. Lipsită de greutatea motorului puternic, motocicleta s-ar fi rostogolit în față. Așa însă, cel aflat în șa țâșni peste ghidon, urletul transformându-i-se în răcnet. Descrise un arc de cerc perfect, zburând peste taluz și apoi în jos, până când căderea îi fu oprită de trunchiul unui copac. Am auzit un *vump*, un icnet involuntar produs de aerul care îi ieșea din plămâni. Din inerție, gâtul îi zvâcni înainte, iar fața i se izbi de copac. Apoi se prăbuși, rostogolindu-se încă vreo trei metri.

După ce înremeni o clipă cu roțile în sus, motocicleta căzu la pământ, pe o parte. Motorul se opri, dar roata din spate continuă să se învârtă. Nu mai auzisem niciodată o asemenea liniște.

Am coborât povârnișul și am ajuns la el. Îmi dorisem să se întâmple asta, dar acum mă simțeam îngrozitor. Aproape incredibil, bărbatul era conștient, întins pe spate, în stare de șoc, cu sângele șiroindu-i în ochi și curgându-i din nas și din gură. Nu mai era nimic milităresc în el. Avea expresia unui copil care se întinsese mai mult decât îi fusese plapuma, cu consecințe dezastruoase.

Avea piciorul răsucit atât de tare sub corp, încât am simțit că-mi vine să vomit. Gemea, ținându-se de stomac. Era o priveliște grotescă.

Nici starea feței și nici cea a piciorului nu păreau să-l preocupe atât cât burta.

– Te rog, îmi spuse.

Respira scurt, trăgându-se de curea. Ochii i se ațintiră asupra mea.

– Te rog! Scoate-l!

Pentru o clipă, am uitat ce le făcuse lui Zemui, Rosinei și lui Genet, ce îi făcuse lui Ghosh. Acum nu vedeam decât că suferea și îmi era milă de el.

Am ridicat privirea și am văzut-o pe Rosina, cu buza crăpată și umflată, fără un dinte din față.

– Te rog..., spuse el din nou, încleștându-și mâna pe piept. Scoate-mi asta. Pentru numele Sfântului Gavriil, scoate-mi asta!

– Îmi pare rău, am murmurat.

Continua să-și zgârme abdomenul cu degetele, cu gesturi disperate, dar zadarnice, iar acum am observat de ce. Patul pistolului îi pătrunsese în corp, aproape că îi dispăruse sub coaste, în partea stângă.

– Ferește-te! strigă Rosina. Încearcă să pună mâna pe armă!

– Ba nu, am bâiguit. Mânerul i-a zdrobit coastele de jos!

M-am auzit apoi spunându-i lui:

– Rezistă! Îl scot eu.

Am apucat mânerul acela cu ambele mâini și am tras din toate puterile. Bărbatul urlă. Pistolul nu se mișca. Am apucat arma altfel, mai bine.

Am simțit o lovitură, de parcă un măgar mi-ar fi tras o copită în mână, înainte să aud detunătura.

Apoi arma îmi rămase liberă în mâini, ca și cum n-ar fi fost niciodată prinsă acolo, ci doar stătuse lejer pe burta lui.

Am simțit miros de pânză arsă și de cordită. Am văzut o gaură roșie pe stomacul lui. Și am văzut viața scurgându-i-se din ochi la fel de lin ca o picătură de rouă de pe o petală de trandafir.

I-am pipăit pulsul. Pe acesta Ghosh nu mi-l arătase niciodată: pulsul absent.

Rosina o trimise pe Genet să-l cheme pe Gebrew, care veni în fugă. Bungalow-ul era destul de izolat și împușcătura fusese înăbușită de abdomenul omului, așa că zgomotul nu ajunsese până la el.

– Repede! S-ar putea să vină cineva după el, spuse Rosina. Dar mai întâi trebuie să ducem motocicleta.

Opintindu-ne toți cinci, am ridicat BMW-ul și am izbutit să-l ducem în magazie, imediat după curba din capătul aleii noastre.

În afară de o îndoitură în rezervor, motocicleta era în bună stare. În magazie, am aranjat grămezile de lemne de foc, teancurile de Biblii, capra de tăiat lemne, incubatorul și celelalte vechituri păstrate acolo, astfel încât motocicleta să nu se vadă.

Apoi ne-am întors la cadavru, fără a avea prea multe să ne spunem. Gebrew și Shiva au adus roaba și, cu ajutorul Rosinei și al lui Genet, au încărcat trupul în cuva ei ruginită. Eu mă rezemasem de un copac, privindu-i. Soldatul zăcea în roabă în poziția nefirească pe care numai morții o pot avea. Cu Rosina în frunte, am împins roaba printre copaci, pe poteca înconjurătoare, chiar sub zidul care împrejmuia Missing, până când am ajuns la Pământul Înecat. Aici, la mare adâncime în sol, se afla vechea fosă septică a spitalului, care ani de-a rândul dăduse pe-afară înainte de a fi scoasă din uz. Betonul oferit de USAID, fondurile Rockefeller și un antreprenor grec pe nume Achilles făcuseră posibilă construirea uneia noi. Dar scurgerile din vechea fosă mâncaseră pământul. Pătura fină de mușchi crescut deasupra era înșelătoare. Orice obiect mai greu decât o pietricică s-ar fi scufundat imediat. Duhoarea nelipsită îi ținea departe pe trecători. Sora-șefă pusese ca zona să fie împrejmuită cu sârmă ghimpată, iar pe panoul de alături scria în amharică PĂMÂNT ÎNECAT – cel mai apropiat echivalent al sintagmei „nisipuri mișcătoare".

Mirosul era copleșitor. Împingând în jos un stâlp al gardului, pentru ca sârma să se întindă pe pământ, Rosina și Gebrew înaintară cu roaba atât cât îndrăzniră. Eu m-am încruntat la Shiva. Stătea impasibil, cu privirea ațintită înainte, de parcă s-ar fi uitat la niște lustragii care își făceau treaba – cu totul altfel decât mă simțeam eu. Cei doi erau pe punctul de a răsturna cadavrul în groapă, când am strigat:

– Nu!

Am prins-o pe Rosina de mână, silind-o să lase roaba jos. Plângeam, zgâlțâit de hohote.

– Nu putem face asta! Nu e bine! Rosina... O, Doamne, ce-am făcut...

Rosina îmi trase o palmă, tare. Shiva puse o mână pe umărul meu, mai mult pentru a mă potoli decât pentru a mă susține. Rosina și Gebrew luară iar mânerele roabei și răsturnară cadavrul.

Pătura de mușchi se adânci ca o saltea. Fața cadavrului nu mai aparținea individului care ne terorizase. Acum era o figură patetică, un chip uman, nu chipul unui monstru.

Când trupul dispăru în adânc, Rosina scuipă în direcția lui. Apoi se întoarse spre mine, cu fața schimonosită de mânie și de ură.

– Ce-i cu tine? Nu știi că ar fi fost în stare să ne ucidă doar așa, ca să se distreze? N-a făcut-o doar fiindcă și-a dorit mai mult să fure motocicleta lui Zemui. Să nu simți altceva decât mândrie pentru ce-ai făcut.

Ne-am întors în tăcere. Când am ajuns acasă, în bucătărie, Rosina s-a răsucit spre noi, cu mâinile în șolduri.

– Nimeni în afară de noi nu știe ce s-a întâmplat, spuse ea. Și nimeni altcineva nu trebuie să știe. Nici Hema, nici Ghosh, nici sora-șefă. Nimeni. Shiva, ai înțeles? Genet? Gebrew?

Apoi se răsuci spre mine:

– Și tu? Marion?

M-am uitat la dădaca mea. Cu fața însângerată și cu dintele acela lipsă avea aerul unei străine. M-am pregătit pentru alte cuvinte aspre din partea ei. Dar ea a venit și m-a cuprins în brațe. Era felul acela de îmbrățișare pe care o femeie o dăruiește fiului sau eroului ei. Am strâns-o tare lângă mine. I-am simțit răsuflarea fierbinte în ureche când mi-a spus:

– Ești foarte curajos.

Aceasta mi-a fost consolarea: că totul era bine între mine și Rosina. Genet s-a apropiat și ea și și-a pus brațele în jurul meu.

Dacă așa trebuia să mă simt atunci când eram curajos – amorțit, năuc, incapabil să văd altceva decât degetele-mi mânjite de sânge, cu inima bătându-mi tare pentru fata care mă ținea în brațe –, atunci presupun că eram curajos.

CAPITOLUL 27
CHEMAREA MEDICINEI

Spânzurătoarea părea a fi soarta tuturor apropiaților generalului Mebratu. Pe Ghosh îl salvase până acum cetățenia lui indiană – asta, plus rugăciunile familiei și ale numeroșilor săi prieteni. Arestarea lui izbutise nu doar să oprească în loc totul în viața mea, ci și să spulbere orice sens pe care existența îl avusese vreodată pentru mine.

Atunci, pe fondul acelei disperări, m-am gândit la Thomas Stone. Înainte de pui, treceau luni întregi fără ca mintea să-mi zboare la el. Cum nu aveam nici o fotografie a lui și nu știam că era autorul unui tratat celebru (am aflat mai târziu că Hema aruncase toate exemplarele din *Scurt manual* de la Missing), Stone îmi părea ireal, doar o fantomă, o idee. Nu mi se părea posibil să am un tată la fel de alb la piele ca sora-șefă. Ideea că am o mamă indiană era mult mai ușor de acceptat.

Acum însă, că timpul încremenise în loc, gândurile îmi zăboveau asupra bărbatului al cărui chip nu mi-l puteam închipui. Eram fiul lui. Acesta era cel mai dificil moment din viața mea. Când soldatul venise să fure motocicleta și ar fi putut să ne omoare pe toți, Stone unde era? Când îl ucisesem pe intrus – așa priveam eu lucrurile – Stone unde fusese? Când masca aceea a morții îmi juca în fața ochilor noaptea, sau când mâini înghețate mă înșfăcau pe întuneric, Stone unde era? Și, mai presus de

toate, atunci când aveam nevoie ca singurul tată pe care îl cunoscusem să fie liber, Stone unde era?

În zilele acelea oribile – trecuseră deja două săptămâni, timp în care făceam drumuri dus-întors de acasă la închisoare, la Ambasada Indiei și la Ministerul de Externe –, eram convins că, dacă aș fi fost un fiu mai bun pentru Ghosh, dacă aș fi fost mai demn de el, poate că l-aș fi scutit de chinurile prin care trecea azi.

Și poate că nu era încă prea târziu.

Mă puteam schimba. Dar cum puteam să mă schimb?

Așteptam un semn.

Și semnul veni într-o dimineață vântoasă, când sosiră până la noi veștile despre alte spânzurători în Merkato. Plecasem grăbit spre poartă, fără un motiv anume. Oriunde m-aș fi aflat, eram nerăbdător să mă duc în altă parte. Pe drum îmi ajunse la nas un parfum misterios, dulce, ca de fructe. În aceeași clipă, un Citroën verde, rulând lin, cu pneurile din spate ascunse de apărătorile ca niște fustițe, opri în față la Urgențe. Un bărbat solid, întins pe bancheta din spate, fu coborât pe brațe de doi mai tineri, și deodată mirosul deveni mai puternic. Avea pielea în nuanța cafelei cu lapte și maxilarul de jos lat, ca al familiei regale, de parcă ar fi fost crescut cu frișcă și pișcoturi, nu cu *injera* și *wot*. Mie mi se părea că doarme. Respira adânc, sonor și gâfâit, ca o locomotivă suprasolicitată. La fiecare răsuflare emana mirosul acela dulceag, care avea chiar și o culoare: roșie.

Știam că mai simțisem mirosul acela înainte. Dar unde? Cum? Stăteam și mă gândeam în față la Urgențe în vreme ce-l purtau înăuntru pe brațe, încercând să elucidez această enigmă. Mi-am dat seama că mă angajasem într-un fel de reflecție, în acel gen de studiu al lumii pe care îl admiram atât de mult la Ghosh. Mi-am amintit cum făcuse el experimentul cu baba-oarba – un experiment orb la modul propriu al termenului – pentru a-mi verifica abilitatea de-a o găsi pe Genet cu ajutorul mirosului.

Mai târziu, dr. Bachelli mi-a spus că omul era în comă diabetică, mirosul fructat fiind caracteristic acestei boli. M-am dus în biroul lui Ghosh – vechiul lui bungalow – și am citit în tratatele sale despre cetonele care se acumulau în sânge și determinau mirosul respectiv. Iar de aici am citit mai departe, despre insulină, apoi despre pancreas și diabet... Lucrurile au început să se lege. A fost poate pentru prima dată în cele două săptămâni de când Ghosh era la închisoare, când am izbutit să mă gândesc la altceva. Mă așteptasem ca volumele acelea mari să fie imposibil de citit. Dar am constatat că mortarul și cărămizile medicinei (spre deosebire, de exemplu, de inginerie) erau reprezentate de cuvinte. Aveai nevoie doar de cuvinte înșirate unul după altul pentru a descrie o structură, pentru a explica modul în care funcționează și ce anume nu decurge normal. Termenii îmi erau necunoscuți, dar îi puteam căuta în dicționarul medical și îi puteam nota ca să îi consult pe viitor.

Abia trecuseră două zile, că am întâlnit din nou mirosul acela la poarta spitalului. Acum, sursa lui era o bătrână întinsă pe banca unei căruțe și sprijinită de rudele ei. Avea aceeași respirație gâfâită, și nici măcar duhoarea calului nu putea ascunde izul acela fructat.

– Acidoză diabetică, i-am spus lui Adam, iar el a replicat că era posibil.

Analizele de sânge și de urină au confirmat că avusesem dreptate.

La Missing, viața mergea mai departe. Indiferent dacă aveam un medic sau patru, pacienții continuau să vină. Problemele simple – tratarea deshidratării la sugari sau a febrelor, ori nașterile normale – erau abordate în mod obișnuit. Dar tot ce presupunea proceduri chirurgicale trebuia refuzat. Eu îmi petreceam timpul la Urgențe cu Adam sau mă închideam în bungalow-ul lui Ghosh, răsfoindu-i tratatele. Timpul trecea greu, iar teama pe care o resimțeam pentru Ghosh nu pălea deloc, dar cel puțin simțeam că găsisem și eu ceva echivalent cu

desenele și cu dansul lui Shiva – o pasiune care să țină departe de mine gândurile negre. Iar ceea ce făceam mi se părea mai serios decât preocupările lui Shiva. Ale mele îmi dădeau impresia unei străvechi alchimii care putea face ca porțile închisorii Kerchele să se deschidă.

În acea perioadă cumplită în care Ghosh era închis, Almaz stătea de veghe în fața închisorii, iar împăratul era atât de bănuitor față de toată lumea, încât Lulu trebuia să adulmece fiece bucățică din mâncarea Maiestății Sale, creierul meu olfactiv, inteligența aceea primară se trezi la viață. Întotdeauna cunoscuse mirosurile, în varietatea lor, dar acum găsea și etichete pentru ceea ce înregistra. Izul mucegăit de amoniac al insuficienței hepatice era însoțit de ochi galbeni și apărea în anotimpul ploios. Mirosul de pâine proaspăt coaptă al febrei tifoide putea fi simțit pe tot parcursul anului, iar ochii erau albi ca de porțelan, cu priviri neliniștite. Respirația amintind de o gură de canal a abceselor pulmonare, aroma de struguri a arsurilor infectate cu pseudomonas, duhoarea de urină stătută a insuficienței renale, mirosul de bere învechită al scrofulei – lista era uriașă.

Într-o seară, după cină, sora-șefă moțăia pe canapea în vreme ce Shiva desena absorbit la masa din sufragerie. Hema, care se plimba de colo-colo prin cameră, se opri lângă fotoliul meu. Era locul preferat în care obișnuia să stea Ghosh. Îmi ridicasem picioarele pe fotoliu și aveam un teanc de cărți alături. Cred că a înțeles că astfel îi păstram locul. Peste umărul meu văzu tratatul ei voluminos de ginecologie pe care îl deschisesem, din pură întâmplare, la imaginea unei vulve deformate de un uriaș chist Bartholin. N-am încercat câtuși de puțin să ascund ceea ce făceam. Am simțit că Hema încearcă să găsească o reacție adecvată. Își puse mâna pe părul meu, apoi alunecă spre ureche și am crezut că avea de gând să-mi răsucească lobul. Îi puteam sesiza indecizia. Îmi mângâie ușor urechea și după aceea umărul.

Când plecă de lângă fotoliu, am simțit greutatea cuvintelor pe care le lăsase nerostite. Aș fi vrut să strig în urma ei: „Mamă!

Ai înțeles greșit!" Dar așa cum ea își ținea uneori gândurile pentru sine, la fel învățam să fac și eu. Fiindcă la asta se rezumă creșterea, maturizarea: *ascunde* cadavrul, *nu*-ți deschide inima, *fă* presupuneri privind motivele celorlalți. Fiindcă ei în mod cert așa fac în ceea ce te privește.

Hema a crezut, sunt sigur de asta, că un interes lasciv pentru anatomia feminină fusese cel care mă condusese la pagina aceea din tratat. Și poate că așa fusese, dar mai existase și altceva. Oare m-ar fi crezut dacă i-aș fi spus că volumele acelea vechi, cu desenele lor în cerneală și peniță, cu fotografii ale unor părți de corp uman deformate grotesc de boală, îmi rezervau promisiuni nebănuite? *Obstetrica* de Kelly, *Ginecologia* de Jeffcoate și *Indexul diagnosticelor diferențiale* de French erau (cel puțin pentru mintea mea de copil) hărți ale spitalului Missing, ghiduri ale teritoriului pe care ne născuserăm. Unde, dacă nu în aceste cărți, cum, dacă nu prin medicină, putea fi explicat destinul nostru comun, matricid și patrifug? Cum altfel aș fi putut să înțeleg impulsul acela din mine — ucigaș să fi fost? Stăteam deseori treaz noaptea și mă întrebam asta — care îi venise de hac soldatului, și apoi impulsurile simultane de a ascunde fapta și de a o mărturisi? Poate că existau răspunsuri în literatura de calitate. Dar în lipsa lui Ghosh am descoperit, în adâncurile durerii mele, că răspunsul, că *toate* răspunsurile, explicația binelui și a răului, totul se afla în medicină. Atunci am crezut asta. Eram sigur că numai dacă voi crede Ghosh va fi eliberat.

În a treia săptămână după ce Ghosh fusese luat de acasă, m-am dus într-o dimineață la poartă exact când la St. Gabriel suna ora – semnul pentru Gebrew să dea drumul pacienților înăuntru. Intrarea îngustă permitea să treacă doar un om o dată. Unicul lucru care împiedica îmbulzeala și harababura era imaginea pe care Gebrew o oferea în veșmintele sale preoțești.

Doi bărbați se luaseră la întrecere, pășind peste pragul înalt al porții, de parcă ar fi fost la proba de obstacole.

– Purtați-vă cuviincios, pentru numele Domnului! îi admonestă Gebrew.

După ei veni o femeie care trecu pragul cu delicatețe, de parcă ar fi coborât dintr-o barcă ancorată la chei. În vreme ce pacienții își așteptau rândul ca să pipăie, ca niște găini ciugulind, cele patru extremități ale crucii pe care Gebrew o ținea în mână – o dată pentru Iisus răstignit, apoi pentru Maria, pentru toți sfinții și arhanghelii și, în cele din urmă, pentru cele patru creaturi din Cartea Apocalipsei – și apoi ca el să le atingă fruntea cu ea, ordinea se restabili. Acești oaspeți de la Missing se temeau de boli și de moarte, dar mai tare se temeau de damnarea veșnică.

Le studiam fețele, fiecare o enigmă, fiecare diferită de celelalte. Și speram ca fața următoare să fie a lui Ghosh.

Îmi imaginam ziua în care tatăl meu „adevărat", Thomas Stone, avea să intre pe poartă. Mă imaginam pe mine însumi stând acolo. Eram deja doctor și făceam o pauză între două operații, îmbrăcat în echipamentul meu verde, steril. Sau poate purtam halat alb, iar pe dedesubt, cămașă și cravată. Și știam imediat că era el.

Știam ce aveam să-i spun: *Ai venit mult prea târziu. Noi ne-am continuat viețile fără tine.*

CAPITOLUL 28
BUNUL DOCTOR

M-am trezit când zorile nu se iviseră încă. Am alergat cât de tare am putut prin întuneric, spre camera autoclavei. Iată gândul care mă trezise: dacă, cumva, sora Mary Joseph Praise putea interveni pentru ca Ghosh să fie eliberat? „Tata" nu va veni niciodată, dar dacă mama care mă născuse de-abia aștepta să-i cer ajutorul? Speram să nu-mi ia în nume de rău îndelungata absență de lângă scaunul ei.

Așezat acolo, privind ilustrația cu *Extazul Sfintei Tereza*, zărindu-i doar contururile vagi, fiindcă nu aprinsesem lumina, mă simțeam ca într-un confesional, dar fără dorința de a mă spovedi. Am rămas tăcut cam zece minute.

– Știi că mult timp am crezut că toți copiii vin pe lume câte doi, am spus apoi.

Făceam conversație. Nu voiam să aduc direct vorba despre Ghosh sau despre favoarea pe care intenționam să i-o cer.

– Cățeii lui Koochooloo vin câte patru și șase. La ferma Mulu am văzut o purcea cu de două ori mai mulți pui. Noi suntem gemeni identici, dar adevărul e că nu suntem chiar identici. Nu așa cum o bancnotă de un birr e identică cu alta, dacă nu ții seama de numărul de serie. Shiva este de fapt imaginea mea în oglindă. Eu sunt dreptaci, el e stângaci. Vârtejul meu de la ceafă e în stânga. Al lui e în dreapta.

Mi-am dus în mod automat mâna la nas – era iar ceva ce nu i spuneam. Cu o lună înainte de puci, mă certasem cu Walid, care mă ironiza din cauza numelui – o țintă atât de facilă! În timp ce ne ciorovăiam, m-am pomenit pus la pământ cu o lovitură de cap, o *testa*, iar lupta a luat sfârșit pentru mine. Unii susțin că *testa* – cuvânt care în italiană înseamnă „cap" – este una dintre străvechile arte marțiale etiopiene, dar dacă e așa, atunci în ea nu există *dojo*, nici centuri, ci numai nasuri sparte. Singura apărare împotriva „baroaselor" este să-ți apleci capul. Walid își folosise *testa* când nu mă așteptasem.

Spre surprinderea mea, Shiva mă ajutase să mă ridic. El, care era atât de sensibil la suferințele animalelor și ale femeilor însărcinate, ignora cu desăvârșire durerile celorlalți semeni, mai ales atunci când el însuși era cauza lor. Privisem cu uluire cum Shiva îl înfruntă pe Walid. Răspunsul acestuia din urmă fusese o nouă *testa*. Frunțile lor se ciocniseră cu un trosnet înfiorător. Când am fost în stare să mă uit, Shiva stătea ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Băieții mai mici veniseră în fugă, ca ulii atrași de un leș, fiindcă papara încasată de unul care îi teroriza pe toți era o veste grozavă. Walid era întins la pământ. Se ridicase și încercase încă o dată. Bufnitura seacă a țestelor îmi stârnise temeri cumplite pentru Shiva. Dar el abia dacă clipea, în vreme ce Walid zăcea ca dus pe altă lume, cu o tăietură mare pe frunte. Când se întorsese în cele din urmă la școală, devenise un școlar la locul lui.

În seara aceea, Shiva îmi dăduse voie să-i cercetez capul. Spre deosebire de mine, avea în creștet un fel de țugui mic, iar oasele frontale erau foarte groase și tari ca oțelul. Topografia mea era diferită. Îl întrebasem pe Ghosh care putea fi explicația, iar el afirmase că instrumentele folosite la nașterea lui Shiva determinaseră, probabil, această manieră „exuberantă" în care se vindecase craniul lui. Sau poate că totul avea legătură cu faptul că fusesem *conjuncți*. Eram prea mândru ca să întreb ce anume însemna asta cu exactitate.

O cărțulie de la Biblioteca Consiliului Britanic conținea imagini ale fraților Chang și Eng din Siam, cei mai cunoscuți siamezi. Câteva pagini mai departe era un portret al indianului Laloo, care făcuse înconjurul lumii alături de un circ. Laloo avea un „geamăn parazit care îi ieșea din piept". În fotografie, Laloo purta doar o pânză în jurul șoldurilor și pe pieptul lui gol se iteau două fese și o pereche de picioare. Mie mi se părea că geamănul parazit nu „ieșea" din Laloo, ci intra înapoi *în* el.

Atunci când mi-am putut dezlipi ochii de la imaginea aceea, fiecare cuvânt al textului explicativ s-a constituit pentru mine într-o revelație. Am aflat astfel că, dacă se întâmpla ca doi embrioni să crească în corpul mamei în același timp, rezultatul era o pereche de gemeni fraterni: cei doi nu semănau foarte bine și puteau fi băiat și fată. Dar dacă un singur embrion se scinda în primele zile de la formarea sa în două jumătăți separate, rezultau gemeni identici, ca mine și Shiva. Prin urmare, gemenii conjuncți erau gemeni identici la care scindarea timpurie a ovulului fecundat nu fusese completă, astfel că jumătățile rămăseseră lipite una de alta. Rezultatul putea fi ceva ca Eng și Chang, doi indivizi uniți în dreptul abdomenului sau în alt loc, dar putea fi și o entitate cu părți inegale, ca Laloo și geamănul lui parazit.

– Știai că eu și Shiva am fost *craniophagus*? Adică uniți la cap? am întrebat-o pe sora Mary Joseph Praise. Au retezat legătura care ne unea atunci când ne-am născut. A fost nevoie s-o facă fiindcă sângera.

Am rămas tăcut o vreme, sperând că ea înțelegea că astfel dovedeam respect. Era un lucru egoist să vorbesc despre nașterea noastră, ținând seama că momentul coincisese cu moartea ei. A urmat apoi o nouă tăcere îndelungată și stânjenitoare.

– Te rog, poți să-l scoți pe Ghosh din închisoare?

Gata, o spusesem!

Am așteptat un răspuns. În liniștea care se lăsase, m-am simțit copleșit de rușine și de vinovăție. Nu-i spusesem că rupsesem pagina cu Laloo și o luasem cu mine când plecasem de la

bibliotecă. Nu-i spusesem nimic despre uciderea soldatului și despre teama că mă aștepta o pedeapsă aspră într-o zi.

Și mai era un lucru asupra căruia păstrasem tăcerea, un lucru pe care îl înțelesesem abia după ce văzusem pozele cu Chang și Eng și cu Laloo: tubul acela de carne dintre mine și Shiva fusese tăiat și dispăruse de mult... numai că *nu* dispăruse de fapt, încă ne unea. Imaginea aceea a lui Laloo ilustra bine modul în care mă simțeam, ca și când bucăți din mine ar mai fi înfipte în Shiva, și frânturi din el, în mine. Eram legat de Shiva la bine și la rău. Tubul era încă acolo.

Cum ar fi fost ca ShivaMarion să trăiască și să umble cu capetele lipite sau – închipuiți-vă! – având un singur trup, cu două gâturi și două capete? Aș fi vrut oare să-mi trăiesc – să ne trăim – viața în lume așa? Sau aș fi preferat ca medicii să încerce să ne separe cu orice risc?

Dar nimeni nu ne dăduse posibilitatea de a alege. Ne separaseră, retezaseră tulpina aceea care ne unise. Deci cine ar fi putut spune că firea atât de diferită a lui Shiva, lumea aceea interioară a lui atât de bine delimitată, care nu cerea nimic din partea celorlalți, nu provenea din separarea de atunci sau că agitația și senzația mea că sunt incomplet nu-și aveau originea în același moment? Și, la urma urmei, încă eram amândoi o singură ființă, legați unul de altul, fie că ne plăcea, fie că nu.

Am ieșit brusc din camera autoclavei, fără să-mi iau rămas-bun. Cum m-aș fi putut aștepta ca Sora să mă ajute, când eu păstram în mine atâtea lucruri nespuse?

Nu meritam intervenția ei.

Așa că am rămas uluit când, o oră mai târziu, ea s-a produs.

A venit sub forma unei notițe criptice pe un carnet de rețete de la spitalul rus, pe care Gebrew a primit-o de la Teshome, omologul său de la poarta respectivului așezământ. Teshome îi spusese că era din partea unui medic rus care îl pusese să jure că va păstra secretul asupra identității sale. Pe o parte, doctorul mâzgălise: „Ghosh e bine. Absolut nici un pericol". Pe verso,

Ghosh scrisese: „Băieți, REGLAȚI-VĂ BINE CURAJUL ÎN DULIE! Mulțumesc, Almaz, nu-i nevoie să aștepți. Soră-șefă, te rog, imploră cerurile. Sper că frumoasa mireasă reînnoiește contractul anual. XXX G".

M-am dus înapoi în camera autoclavei. Am stat în spatele scaunului ca un penitent și i-am mulțumit sorei Mary Joseph Praise. Apoi i-am spus totul. N-am omis nimic. Am rugat-o să mă ierte... și să ne ajute mai departe să-l eliberăm pe Ghosh.

O priveam pe Almaz cu alți ochi, îi recunoșteam forța și hotărârea tăcută în veghea ei, noapte de noapte, lângă porțile închisorii Kerchele. Ceea ce-i lipsea ca educație era compensat prin caracter și loialitate.

Dar îmi pierdusem tot respectul pentru împărat. Chiar și Almaz, întotdeauna o regalistă convinsă, trecea printr-o criză a credinței.

Nimeni nu credea în mod real că Ghosh avusese vreun amestec în puci. Problema era aceeași pentru sutele de oameni care fuseseră arestați asemenea lui – că Maiestatea Sa Haile Selassie lua toate deciziile. Maiestatea Sa nu accepta să delege nimic și Maiestatea Sa nu vedea de ce s-ar grăbi.

În fiecare după-amiază mergeam la Kerchele să ducem mâncarea – una pe zi – la care aveam dreptul și să luăm vasul golit în ziua precedentă. Rudele care așteptau în fața închisorii ne deveniseră o a doua familie acum. Acela era, totodată, cel mai potrivit loc pentru a afla noi informații și zvonuri plauzibile. Auzisem că împăratul obișnuia să se plimbe dimineața în grădinile palatului, timp în care ministrul Securității, cel al Statului și cel al Scrisului veneau pe rând pentru a i se adresa. Mergeau la trei pași în spatele lui și îi dădeau raportul cu privire la evenimentele și zvonurile înregistrate în ultimele douăzeci și patru de ore. Fiecare dintre ei se întreba dacă nu cumva predecesorul său îi întinsese o capcană, menționând vreun lucru despre care el uitase să pomenească. Lulu, un soi de profet regal,

se ușura pe pantofii anumitor vizitatori, dar moara zvonurilor nu știa sigur dacă acesta era un semn că persoana în cauză era demnă de încredere sau dimpotrivă. Acestea erau lucrurile pe care le puteai afla venind la Kerchele.

A doua zi, la numai douăzeci și patru de ore de la vizita mea în cămăruța sorei Mary Joseph Praise, ni s-a permis să-l vedem pe Ghosh.

Curtea închisorii, cu pajiștea și cu arborii săi uriași, umbroși, părea locul ideal pentru un picnic. Sub desișul verde, prizonierii stăteau ca niște puieți desfrunziți.

L-am zărit imediat pe Ghosh. Eu și Shiva ne-am aruncat în brațele lui. Nu mi-am dat seama decât când ne-a strâns la piept că fusese ras în cap și că fața i se scofâlcise. Mi-am dat seama însă imediat că inima încetase să mă mai doară, pentru prima dată după mai bine de o lună. Mirosul hainelor, al lui însuși era un iz greu, comun, care m-a întristat, fiindcă sugera degradarea. Ne-am tras într-o parte, lăsându-le pe Hema și pe sora-șefă să se apropie de el, dar eu continuam să stau cu o mână lipită de trupul lui, de teamă că altfel ar putea dispărea. Pe unii bărbați scăderea în greutate îi avantajează, dar fără obrajii și maxilarele lui pline, Ghosh părea micșorat.

Almaz stătea în spate, cu fața aproape ascunsă sub *shama*, așteptând. Ghosh se eliberă din brațele Hemei și ale sorei-șefe și păși spre ea. Almaz făcu o plecăciune adâncă, apoi dădu să-i atingă picioarele, dar înainte s-o facă, el o prinse de brațe, o ridică și îi sărută mâinile. Apoi o îmbrățișă. Îi spuse cât de fericit fusese s-o vadă stând la poartă și făcând semne cu mâna când el era dus sau adus în vreun jeep acoperit, chiar dacă știuse că ea nu-l putea vedea. Almaz, ai cărei dinți abia acum îi observam cu adevărat, zâmbea cu gura până la urechi și lacrimile îi curgeau șiroaie pe obraji.

– Singura mea suferință a fost grija pentru voi toți. Vedeți voi, nu știam dacă nu cumva au arestat-o și pe Hema. Sau poate pe sora-șefă. Când am văzut-o pe Almaz stând în curtea

închisorii, ținând în mână fotografia aceea de familie înrămată, am înțeles că astfel îmi spunea că sunteți bine toți. Almaz, tu mi-ai luat o piatră de pe inimă.

Nici unul dintre noi nu știuse până atunci că veghea lui Almaz inclusese și fotografia aceea de familie și că, ori de câte ori intra sau ieșea o mașină din curtea închisorii, ea se ridica, ținea fotografia sus și zâmbea.

Minutele treceau repede, iar noi am insistat ca Ghosh să ne povestească totul. Nu cred că voia să ne sperie, dar nu ne putea minți.

– În prima noapte a fost cel mai rău. M-au băgat în cușca aia, spuse el, arătând spre un șopron scund și murdar, care semăna cu o magazie. E un loc mic, în care nu poți să stai în picioare. Acolo îi închid pe infractorii de drept comun, criminali și asasini, laolaltă cu pungași și cu copii ai străzii. Aerul e oribil înăuntru, iar noaptea ușa se încuie și nu se mai poate respira. Un individ, o brută, e mare și tare acolo, el hotărăște cine unde doarme. Unicul loc în care poți să ai puțin aer e lângă ușă, iar în schimbul ceasului, m-a lăsat să dorm acolo. Mi-am zis că, dacă ar fi să mai petrec încă o noapte acolo, aș muri. Fără cearșafuri, fără pături, dormeam pe pământul gol și rece. Când a răsărit soarele, mă scărpinam din cauza păduchilor. Un maior a venit direct de la palat, cu instrucțiuni să fiu dus la spitalul militar și să mi se dea tot ce-mi trebuie pentru a-l îngriji pe generalul Mebratu. Împăratul nu avea prea multă încredere în medicii care îl îngrijeau atunci. Când maiorul ăsta a văzut unde-mi petrecusem noaptea, că aveam fața umflată și că șchiopătam, s-a înfuriat. M-a luat imediat la spitalul militar, unde am putut să fac un duș, să mă despăduchez și să-mi schimb hainele. Acolo mi-au arătat radiografiile generalului și m-au dus la el. Și pe cine credeți că am găsit acolo, dacă nu pe Slava... doctorul Iaroslav, de la spitalul rus? Tremura tare și nu arăta deloc bine. Cât despre Mebratu, dormea adânc sau era inconștient. Slava mi-a spus că doctorii etiopieni refuzau să se apropie de general, îngroziți că, dacă ar muri,

ei ar avea de suferit, iar dacă l-ar salva, ar fi suspectați că sunt de partea lui. „Slava", i-am zis, „spune-mi că e sedat și că nu era așa înainte de a-l vedea tu". Mi-a răspuns că generalul fusese perfect conștient, că vorbise și nu avusese nici o slăbiciune a mâinilor și a picioarelor când venise el. „Eu m-am opus sedării", a adăugat Slava. În tot acest timp, alături de el mai era un medic rus, o tânără doctoriță pe nume Ecaterina, care a intervenit în discuția noastră: „Sedarea e foarte bună. E rănit la cap. Trebuie să-l operăm." Eu i-am zis: „Rănile la cap sunt importante numai fiindcă în cap se află creierul. Glonțul acela nu este aproape de creier". „Dar cum ai numi dumneata asta?" m-a întrebat ea, arătând spre ochiul generalului. „Tovarășă", am replicat eu, „aș numi-o orbită". Femeia nu avea deloc o părere bună despre mine și nu-mi plăcea lipsa ei de respect față de Slava. Chiar dacă era alcoolic, a fost un pionier al ortopediei înainte de a fi trimis în Etiopia. Din spatele ei, Slava mi-a spus pe mutește: „KGB!" M-am întors spre maior și l-am întrebat care erau instrucțiunile în privința autorității mele. „Poți cere orice îți trebuie", mi-a răspuns. „Dumneata deții controlul aici. Acestea sunt ordinele pe care le-am primit direct de la Maiestatea Sa." „Bun", am zis, „duceți-o pe doctorița aceasta înapoi la Spitalul Balcha. N-o lăsați să se întoarcă aici. Am nevoie de rachiu medicinal, de niște săruri și de două paturi în camera asta, pentru mine și pentru Slava". I-am administrat generalului toate antibioticele disponibile și i-am dat rachiul lui Slava, care s-a oprit din tremurat. Apoi am curățat împreună ochiul generalului chiar acolo, la patul lui, îndepărtând ceea ce atârna, fără să mai încercăm și altceva. Generalul nu s-a mișcat nici măcar o clipă. Nu aveam de gând să scot glonțul. În următoarele două nopți l-am avut alături pe Slava și am dormit într-un pat normal. Abia după trei zile a trecut efectul sedării comuniste. „Slava, i s-a dat o doză cât pentru un cal?" l-am întrebat. „Nu, dar i-a fost administrată de o mârțoagă pe nume Ecaterina!" mi-a răspuns el. Când s-a trezit, lăsând la o parte o ușoară durere de cap și

vocea nazală, generalul era în formă bună. Nu m-au mai lăsat să stau acolo, iar pe Slava l-au trimis afară. Atunci am scris biletul acela. Când m-am întors aici, m-au pus într-o celulă normală, cu niște tipi de treabă. M-au dus la el o dată sau de două ori pe zi, ca să-i pansez rana, dar n-am avut voie să schimb mai mult de câteva cuvinte cu generalul.

Eu văzusem deja doi șobolani uriași ieșind, în plină zi, dintr-un șanț săpat între două clădiri. Ghosh ascundea unele lucruri de noi, dar și noi îi ascundeam câte ceva.

Din ziua aceea ne-au fost permise două vizite săptămânal. Acum mai rămăsese o singură întrebare fără răspuns: când aveau să-l elibereze.

Unul câte unul, mulți dintre pacienții VIP ai lui Ghosh treceră pe la noi pe-acasă, ca să ia și să-i ducă vreun lucrușor special pe care și-l dorea – un anumit stilou, mai multe cărți, o hârtie dintr-un teanc anume. Și fiecare aducea un bilet scris de mâna lui, o rețetă pentru o mixtură, iar eu îi conduceam la Adam, preparatorul.

În absența lui, înțelesesem ce fel de medic era Ghosh. Acești membri ai familiei regale, miniștri sau diplomați, nu erau grav bolnavi – cel puțin, mie nu mi se părea. Nu aveau puterea de a-l scoate din închisoare, dar o aveau pe aceea de a intra și de a-l vedea. Iar el, trăgându-le de pleoapa de jos pentru a examina nuanța conjunctivei, cerându-le să scoată limba și luându-le pulsul, izbutea să le pună un diagnostic și să-i liniștească. Denumirea actuală, „medic de familie", nu este suficientă pentru a sugera tot ce era el de fapt.

La trei săptămâni după ce l-am văzut prima dată pe Ghosh, a început procesul generalului Mebratu, un spectacol organizat pentru observatorii internaționali. Un ziar clandestin publica informații despre proces, la fel ca alte câteva periodice străine. Mândru și fără remușcări, generalul nu se dezisese de faptele sale. Atitudinea lui îi impresionase profund pe cei care obținuseră

permisiunea să asiste la proces. Din boxa martorilor, îşi declamase mesajul: reformă funciară, reformă politică şi renunţarea la titlurile care îi transformau pe ţărani în sclavi. Cei care luptaseră pentru zădărnicirea puciului se întrebau acum de ce i se opuseseră. Auzisem că un grup de tineri ofiţeri complotaseră ca să-l scoată din închisoare, dar că generalul refuzase. Moartea oamenilor săi îi apăsa greu conştiinţa. Curtea îl condamnase la spânzurătoare. Ultimele cuvinte pe care le rostise în sala de judecată fuseseră: „Mă duc să le spun celorlalţi că seminţele pe care le-am plantat noi au prins rădăcini".

În seara celei de-a patruzeci şi noua zile de captivitate a lui Ghosh, un taxi urcă pe aleea noastră şi coti spre spatele casei. Am auzit-o pe Almaz ţipând şi am încercat să-mi imaginez ce catastrofă ne mai aştepta.

Cel care coborâse din taxi şi măsura din priviri locuinţa, ca şi cum n-ar mai fi văzut-o niciodată, era Ghosh al nostru. Gebrew, care de la poartă venise căţărat pe pragul portierei, sări jos, bătând din palme de încântare şi ţopăind. Genet şi Rosina ieşiră din camera lor. Noi am început să dansăm în jurul lui Ghosh. Aerul răsuna de strigăte şi de *lulululu* – sunetele bucuriei lui Almaz. Koochooloo era şi ea acolo, lătrând, dând din coadă şi urlând, imitată de la distanţă de cei doi câini fără nume.

Era miezul nopţii când ne-am culcat, eu şi Shiva înghesuiţi în pat cu Hema şi cu Ghosh. Nu era deloc confortabil şi totuşi, niciodată n-am dormit mai bine decât în noaptea aceea. Când m-am deşteptat şi am auzit sforăitul greu al lui Ghosh, mi s-a părut cel mai liniştitor sunet din lume.

Ne-am trezit devreme a doua zi dimineaţă, în aceeaşi dispoziţie de sărbătoare. Fără ca noi să ştim, în acele momente, generalul Mebratu, veteran al războaielor din Coreea şi Congo, absolvent al academiilor de la Sandhurst şi Fort Leavenworth, era dus spre eşafod.

L-au spânzurat într-un loc deschis din Merkato, locul în care își găsiseră cea mai fățișă susținere ideea puciului și procesiunea studenților. Călăul, am aflat după aceea, fusese aghiotantul împăratului, un om pe care generalul Mebratu îl cunoștea de ani buni. „Dacă ai ținut vreodată la un soldat, ai grijă cum faci nodul acela", se zice că i-ar fi spus generalul. Când lațul fusese așezat, exact în momentul în care camionul se pregătea să demareze, generalul Mebratu făcuse câțiva pași și sărise de pe platformă, devenind astfel un martir.

Am aflat vestea spre sfârșitul dimineții. În seara aceea, în vilele din piatră, în barăci și în casele *chikka* din chirpici, tinerii ofițeri care absolviseră Academia Militară din Holeta, Academia Militară din Harer sau Academia Forțelor Aeriene din Debre Zeit se dusesera la culcare plănuind să sfârșească ceea ce începuse generalul Mebratu.

Cu fiecare zi, faima generalului a continuat să sporească, până ce s-a ajuns la canonizarea lui neoficială. Figura lui apărea în broșuri anonime, zugrăvită în stilul străvechilor pictori de icoane etiopieni, cu galben, verde și roșu din abundență. Acestea înfățișau un Hristos negru, flancat de un Ioan Botezătorul negru și de însuși generalul Mebratu. Toți trei aveau aure galbene în jurul capului, iar la picioarele lor curgea râul Iordan. Legenda ilustrației spunea: *El este acela despre care a zis proorocul Isaia: „Glasul celui ce strigă în pustie: Pregătiți calea Domnului, drepte faceți cărările Lui".*

CAPITOLUL 29

Papucii lui Abu Kassem

La două zile după execuția generalului, personalul spitalului, în frunte cu Adam și W.W. Gonad, a organizat o petrecere de bun venit în cinstea lui Ghosh, cumpărând o vacă și închiriind un cort și o bucătăreasă.

Adam a tăiat gâtul animalului. Un brancardier, mare amator de *gored-gored* – carne crudă – a tăiat o fâșie subțire și tremurândă de carne de pe spinare, în vreme ce vaca se mai ținea încă pe picioare. Apoi au atârnat vita de un copac, au tranșat-o și au transportat carnea pe o masă din curte, pentru a fi pregătită.

Când am văzut un jeep al armatei apărând pe aleea noastră, mi-a înghețat sângele în vine. Bucătarii se opriră din robotit în timp ce un ofițer în uniformă intră în bungalow-ul nostru. M-am apropiat și eu de casă, ca un somnambul. Eram lângă ușa din față când ofițerul ieși, urmat de Hema și de Ghosh. Shiva era alături de mine.

– Băieți, spuse Ghosh. Motocicleta. Știți cine a venit s-o ia?

Era calm, fiindcă nu știa ce motiv ar fi avut să se alarmeze.

Prima mea reacție a fost una de ușurare – nu veniseră după Ghosh! Apoi, când am înțeles cu adevărat de ce venise ofițerul, m-a cuprins panica. Toți cinci, împreună, țesuserăm o poveste: *A venit un soldat cu cheia. A plecat cu motocicleta. N-am schimbat nici un cuvânt cu el.* I-o spuseserăm și Hemei în ziua în care soldatul

fusese dat dispărut. Dar așa preocupată cum fusese de arestarea lui Ghosh, uitase de ea.

Eram pe punctul de a răspunde, când m-am uitat mai bine la figura ofițerului.

Era intrusul, soldatul, cel care venise să ia motocicleta.

Era figura lui. Aceeași frunte, aceiași dinți, dar un trup mai puțin suplu. Uniforma fără pată, bine călcată și bereta îi dădeau aerul unui militar de carieră, aer pe care intrusul nu-l avusese. Am simțit cum fața mea își schimba culoarea.

Rosina și Genet se apropiară cu pași repezi, venind pe după colțul casei. Aflaseră vestea. Deja se formase o mulțime în jurul nostru.

– Un soldat a venit cu o cheie și a plecat cu motocicleta, spuse Shiva.

Eu am înclinat din cap:

– Da.

Ofițerul zâmbi. Se aplecă spre mine și întrebă pe un ton politicos, în engleză:

– Îți mai amintești și altceva? Ceva ce nu mi-ați spus?

– Ah, iat-o pe Rosina! îl întrerupse Ghosh, apoi adăugă în amharică: Rosina, domnul ofițer întreabă de motocicleta lui Zemui.

Rosina schiță o plecăciune adâncă. Mi-a revenit în minte politețea cu care îl tratase pe hoț și modul în care cuvintele pe care le rostise înfierbântaseră atunci situația. Speram că de data asta avea să fie mai prudentă.

– Da, domnule. Eram cu băieții când a venit...

Se opri brusc și își duse *shama* la gură, făcând ochii mari.

– Scuzați-mă, domnule, reluă ea apoi. Omul acela... semăna foarte bine cu dumneavoastră. Când v-am văzut chipul... iertați-mă... Făcu din nou o mică plecăciune și continuă: El nu era... nu era la fel de politicos ca dumneavoastră. Și era îmbrăcat... altfel decât dumneavoastră.

– Avem aceeași mamă, replică ofițerul cu un zâmbet sec. Într-adevăr, seamănă cu mine. Cu ce era îmbrăcat?

– Doar cu jacheta de armată. Fără cămașă. Cu un maiou alb pe dedesubt. Cu ghete, pantaloni.

– Ți s-a părut ceva neobișnuit la el?

– Avea arma înfiptă aici, răspunse Rosina arătând spre talie, în loc să fie în...

– Ham? sugeră ofițerul.

– Da. Și părea... avea ochii roșii. Părea să fie...

– Beat? rosti fratele intrusului, pe un ton moale. L-ai întrebat de ce vrea motocicleta?

– Domnule, vă rog! Avea pistolul acela! Și părea foarte furios. Avea cheia.

– Ce ți-a spus?

– A... a zis multe lucruri. A zis că ia motocicleta. Eu n-am spus nimic.

Se abătuse de la povestea pe care o repetaserăm împreună, dar părea să fie în regulă.

– De ce? Ce s-a întâmplat? Ce s-a întâmplat cu motocicleta? întrebă Shiva în engleză, cu o figură pe care nu se putea citi nimic.

Eram uluit de calmul și de curajul lui.

– Ei bine, asta nu știu, răspunse ofițerul într-o engleză perfectă. Atitudinea lui era mai blândă acum. N-ar fi trebuit să ia motocicleta. Armata nu-l va lăsa s-o păstreze, oricum.

Se întrerupse și făcu o pauză, de parcă s-ar fi gândit dacă să mai spună ceva sau nu. Când vorbi din nou, li se adresă lui Ghosh și Hemei.

– N-a mai fost văzut de când a venit aici. Eu sunt staționat în Dire Dawa și am aflat doar că a fost dat lipsă la apel acum două săptămâni. I-a spus femeii cu care trăia că se duce să ia o motocicletă.

Apoi se întoarse spre mine și spre Shiva.

– Deci l-ați văzut plecând cu motocicleta?

– Eu am auzit zgomotul, am răspuns.

Ofițerul încuviință.

– Domnule doctor, vă deranjează dacă arunc o privire în jur...?

– Nicidecum, replică Ghosh.

Am simțit că se prăbușește cerul pe mine când ofițerul și șoferul lui s-au îndreptat spre partea din spate a casei și apoi s-au îndepărtat pe aleea de pietriș. Ajunsesem oare până aici, cu Ghosh eliberat, doar pentru ca militarul acesta să ne trimită pe toți iar în iad? Genet se înfruntă la mine, în vreme ce Rosina se lăsă pe vine, lipindu-și de dinți o frunză de eucalipt. Cei doi se duseră până la taluz, apoi se întoarseră spre rond și dispărură vederii noastre. Dacă pe drumul înapoi treceau pe la magazia de unelte, soarta ne era pecetluită. Motocicleta era bine ascunsă, dar nu și pentru cineva hotărât să o găsească.

După o veșnicie, se întoarseră.

– Vă mulțumesc, domnule doctor, spuse ofițerul, întinzând mâna către Ghosh. Mă tem de ce e mai rău. Când împăratul nostru a revenit, unii dintre soldați au pus mâna pe sume mari de bani. Fratele meu a avut și el ceva de-a face cu asta. Poate că e un lucru bun că a dispărut.

Odată ce jeepul se pierdu în zare, Ghosh ne studie câteva clipe. Sesizase ceva în neregulă, dar nu întrebă nimic. Când el și Hema intrară în casă, m-am dus într-un colț și am vomitat. Genet și Shiva au venit după mine. Le-am făcut semn să plece. Sistemul gastrointestinal are propriul său creier, propria sa conștiință.

În cort, scaunele pliante se clătinau pe iarba moale. Curând, mesele începură să se aplece sub greutatea urcioarelor cu *tej* și a platourilor cu mâncare. *Kitfo* – carne crudă, tocată mare și amestecată cu *kibe* (un unt condimentat) – era preferatul meu. Acasă nu mâncam niciodată așa ceva, dar încă de mic mă delectasem cu *kitfo* în camera Rosinei sau în ghereta lui Gebrew. Azi nu aveam deloc poftă. Foile de *injera* erau așezate pe masă una peste alta, ca șervetele. *Gored-gored* era felul de mâncare la care se înghesuia toată lumea: cuburi de carne crudă, pe care le înmuiai în sos de ardei iute ca focul. Specialitățile veneau una

după alta: chiftele, curry cu carne, curry cu linte, limbă și rinichi. Altfel spus, ceea ce dimineața păscuse iarbă sub un copac ajun sese acum pe masa noastră.

Ghosh ședea într-un fotoliu, pe o platformă ușor ridicată. Una câte una, asistentele, elevele și ceilalți angajați de la Missing venir să-i strângă mâna și să le mulțumească sfinților fiindcă îl ajutaseră să reziste și să scape cu bine.

Rosina nu ieșise, dar am găsit-o pe Genet într-un colț al cortu lui. M-am așezat lângă ea. Îmbrăcată în negru, împingându-și de colo-colo mâncarea în farfurie, părea o verișoară posacă și îndepărtată a celei pe care o știam. De-abia dacă mai ieșise din casă de la moartea lui Zemui. Când un infirmier se apropie și o salută, sărutând-o pe obraji, ea abia dacă-l privi.

– Când o să te întorci la școală? am întrebat-o. Când o să începi să mănânci din nou cu noi?

– Mi-au ucis tatăl. Ai uitat? Nu-mi pasă de școală, replică ea, apoi șuieră: Spune-mi adevărul! I-ai zis lui Ghosh, nu?

– Nu i-am zis!

– Dar te gândeai să-i zici, nu-i așa? Spune-mi adevărul!

Aici mă prinsese. Când simțisem brațele lui Ghosh în jurul meu, atunci, în curtea închisorii, mărturisirea îmi stătuse pe buze. Fusesem însă nevoit s-o înghit la loc.

– De când a devenit gânditul o crimă?... Nu te uita la mine așa, am replicat.

Ea își luă farfuria și se așeză cât mai departe de mine. Chiar dacă eu nu aveam prea mare încredere în mine însumi, aș fi vrut ca ea să aibă. Mă durea că nu mă mai privea ca pe eroul care îl împușcase pe intrus.

Până spre sfârșitul după-amiezii, cortul era deja strâns și începură să-și facă apariția musafirii care aflaseră că Ghosh fusese eliberat. Pentru Evangeline și doamna Reddy, momentul era dulce-amărui, fiindcă, deși Ghosh se întorsese, generalul Mebratu dispăruse pentru totdeauna. Evangeline repeta întruna: „Atât

de tânăr! Atât de tânăr și nu mai este!", ștergându-se la ochi, în vreme ce doamna Reddy încerca s-o liniștească, trăgându-i capul la pieptul ei generos. Împreună, aduseseră o oală uriașă de *biriyani* cu pui și teribilul mango murat, preferatul lui Ghosh.

– Asta-i a doua ta lună de miere, scumpule, îi spuse Evangeline, făcându-i Hemei cu ochiul.

Adid, vechiul lor prieten, veni cu trei găini vii legate laolaltă de picioare și i le dădu lui Almaz. Apoi își scutură penele de pe imaculata lui cămașă albă din poliester pe care o purta peste un *ma'awis* lejer, în carouri, care-i ajungea până la sandale. După el apăru Babu, partenerul obișnuit de bridge al generalului Mebratu, care aduse o sticlă de Pinch, preferatul celui din urmă. Până la lăsarea întunericului lumea a început să vorbească despre o partidă, de dragul vremurilor trecute. Mă așteptam în orice clipă să-i văd sosind pe Zemui și pe generalul Mebratu.

În casă era un aer înăbușitor. Am deschis ferestrele din față și din spate. La un moment dat, Ghosh se duse în dormitor ca să-și scoată puloverul, iar Hema îl însoți. I-am urmat și am rămas în pragul ușii. El a intrat în baie să se spele pe dinți. Parcă nu se mai sătura de apa curentă de la robinet. Hema stătea în pragul băii și se uita la chipul lui reflectat în oglindă.

– Știi la ce mă gândeam...? l-am auzit pe Ghosh spunând. Am avut o rundă bună. Poate că ar trebui să plecăm... înainte de următorul puci.

– Unde? Înapoi în India? întrebă Hema.

– Nu... Băieții ar trebui să învețe hindi sau tamil ca limbă secundară obligatorie. E prea târziu pentru asta. Și, pe urmă, nu uita de ce am plecat de acolo, de fapt.

Nu știau că eu ascultam.

– Mulți profesori indieni s-au dus de aici în Zambia, spuse apoi Hema.

– Sau în America? În comitatul Cook? replică el, râzând.

– Persia? Se spune că au nevoi uriașe acolo, exact ca aici. Dar au și grămezi de bani de cheltuit.

Zambia? Persia? Oare glumeau? La urma urmei, vorbeau despre țara mea, despre pământul pe care mă născusem. Într-adevăr, potențialul ei de violență și de haos se arătase, dar era în continuare țara mea, era acasă. Cu cât ar fi mai rău să fii torturat într-o țară care nu e a ta?

Am avut o rundă bună.

Cuvintele lui Ghosh mă izbiseră parcă în piept: asta era țara mea, dar am înțeles imediat că nu era și țara lor. Ei nu se născuseră aici. Să fi fost oare pentru ei doar un loc de muncă bun atât cât dura și nimic mai mult? M-am strecurat afară.

Am pășit pe pajiște. Îmi amintesc aerul din seara aceea, atât de proaspăt încât i-ar fi putut învioră până și pe morți. Aroma eucaliptului ațâțând un foc în vatră, mirosul de iarbă udă, de bălegar folosit drept combustibil, de tutun, de mlaștină, și parfumul sutelor de trandafiri – aceasta era mireasma de la Missing. Ba nu, era mireasma întregului continent.

Puteți să spuneți că eram un copil nedorit, puteți spune că nașterea mea a fost un dezastru, puteți să mă numiți bastardul unei călugărițe păcătoase și al unui tată dispărut, ori ucigaș cu sânge rece care îl minte pe fratele victimei sale, dar pământul acela gras care hrănea trandafirii sorei-șefe făcea parte din carnea trupului meu. Pronunțam *Etio-pia*, ca un localnic. Lasă-i pe cei născuți pe alte pământuri să rostească *E-tii-o-pi-ia*, de parcă ar fi fost un nume compus, ca Sharm el-Sheikh, Dar es Salaam sau Rio de Janeiro. Munții Entoto pierzându-se în zare îmi încadrau orizontul. Dacă aș fi plecat, munții aceia s-ar fi cufundat la loc în pământ, s-ar fi topit până ce ar fi pierit de tot. Munții aveau nevoie să le privesc pantele împădurite, așa cum eu aveam nevoie de ei pentru a fi sigur că sunt viu. Bolta înstelată noaptea – și ea mi se cuvenea, era dreptul meu prin naștere. Un grădinar celest semăna semințe de *meskel*, astfel că, odată cu încheierea anotimpului ploios, margaretele înfloreau în semn de bun venit. Chiar și Pământul Înecat, puturosul petic cu nisipuri mișcătoare din spatele spitalului, care înghițise un cal,

un câine, un om și Dumnezeu știe mai ce – până și pe acesta îl revendicam.

Lumină și întuneric.

Generalul și împăratul.

Binele și răul.

Toate posibilitățile coexistau în mine și aveau nevoie ca eu să fiu aici. Dacă aș fi plecat, ce-ar mai fi rămas din mine?

La ora unsprezece, Ghosh se scuză în fața celor din camera de zi și veni cu noi, în dormitorul nostru. Hema ne urmă.

– N-am mai dormit în patul ăsta de când ai plecat tu, spuse Shiva.

Ghosh se simți mișcat. Se întinse în mijloc, iar noi ne-am ghemuit de-o parte și de alta a lui. Hema se așeză la capătul patului.

– În închisoare, lumina se stingea la ora opt. Fiecare dintre noi spunea o poveste. Asta era distracția noastră. Eu am spus povești din cărțile pe care vi le citeam vouă în camera asta. Unul dintre colegii mei de celulă, un negustor pe nume Tawfiq, ne spunea povestea lui Abu Kassem.

Era o poveste bine cunoscută copiilor din Africa întreagă: Abu Kassem, un negustor sărac din Bagdad, continua să-și poarte papucii vechi, tociți și de multe ori peticiți, chiar dacă ceilalți îl luau în râs din cauza lor. Într-un târziu, nici el nu mai suportase să-i vadă. Dar fiecare încercare de a scăpa de papuci se sfârșise cu un dezastru: când îi aruncase pe fereastră, căzuseră în capul unei femei însărcinate, care avortase, iar el fusese trimis la închisoare; când le dăduse drumul în canal, înfundaseră conducta principală, care se revărsase, iar Abu Kassem ajunsese iar la închisoare... Într-o seară, când Tawfiq și-a sfârșit povestea, un alt prizonier, un bătrân tăcut, cu un aer demn, a spus: „Abu Kassem ar putea să construiască o încăpere specială pentru papucii lui. De ce să încerce să se debaraseze de ei? Niciodată n-o să scape de papucii aceia!" Și apoi a râs, părând mulțumit că dăduse o asemenea replică. În noaptea aceea, bătrânul a murit în somn. În seara următoare, din respect pentru el, am rămas cu

toții tăcuți. Nu s-au mai spus povești. Îi auzeam pe unii plângând. Ăsta era întotdeauna cel mai greu moment pentru mine. Oh, băieți... Mă prefăceam că sunteți amândoi lângă mine, așa ca acum, și îmi imaginam chipul Hemei în fața mea. O seară mai târziu, abia așteptam să vorbim despre Abu Kassem. Toți gândeam la fel în privința asta. Bătrânul avusese dreptate. Papucii din poveste nu înseamnă decât că tot ce vezi și ce atingi, fiece sămânță pe care o plantezi sau n-o plantezi devine o parte din destinul tău... Eu am întâlnit-o pe Hema în salonul septic de la Spitalul General Guvernamental din Madras, în India, și această întâlnire m-a adus pe continentul african. Datorită ei am primit cel mai de preț dar al vieții mele: să fiu tatăl vostru. Tot datorită ei l-am operat pe generalul Mebratu, care mi-a devenit prieten. Fiindcă el mi-a fost prieten, am ajuns la închisoare. Și fiindcă sunt doctor, am putut să-l salvez, iar ei mi-au dat drumul. Fiindcă eu l-am salvat, ei l-au putut spânzura... Înțelegeți la ce mă refer?

Înțelegeam, însă vorbea cu atâta patos, încât nu aveam de gând să-l întrerup.

– Nu mi-am cunoscut niciodată tatăl și de aceea am crezut că nu e deloc important pentru mine. Sora mea îi resimțea atât de acut absența, încât lucrul ăsta a acrit-o, astfel că orice-ar fi fost și oricât ar fi avut, pentru ea tot nu era suficient. Eu i-am compensat absența acumulând cunoștințe și abilități, căutând aprecierea celorlalți. Acolo, la Kerchele, am înțeles în sfârșit că nici eu, nici sora mea nu ne-am dat seama că absența tatălui a fost, în realitate, perechea noastră de papuci. Pentru a începe să te descotorosești de papucii tăi, trebuie să recunoști că îi ai, că îți aparțin, iar apoi vor dispărea singuri.

Atâția ani nu știusem acest lucru despre Ghosh, nu știusem că tatăl lui murise când el era copil încă. Fusese și el ca noi, orfan de tată, dar cel puțin noi îl aveam pe el. Poate că lui îi fusese mai greu decât ne era nouă.

Ghosh oftă.

– Sper că într-o zi veți înțelege acest lucru la fel de bine cum l-am înțeles eu la Kerchele. Cheia către adevărata fericire este să-ți asumi propriii papuci, să-ți asumi cine și ce ești cu adevărat, cum arăți, să-ți asumi familia, talentele pe care le ai și pe cele pe care nu le ai. Dacă tot spui mereu că papucii nu sunt ai tăi, vei muri căutând, vei muri cu sufletul amar, simțind tot timpul că ți s-a făgăduit mai mult. *Nu doar acțiunile, ci și omisiunile noastre ne devin destin.*

După plecarea lui Ghosh, m-am întrebat dacă intrusul era perechea mea de papuci. Dacă da însemna că se întorseseră deja o dată la mine, sub forma fratelui său. Oare ce formă vor adopta a doua oară?

Exact când gândurile începuseră să-mi roiască în șiruri ilogice, ca un preludiu al somnului, am simțit cum cineva ridică plasa de țânțari. În clipa în care am văzut-o, era deja pe mine, presându-mi brațele pe pat.

Aș fi putut s-o dau jos. Dar n-am făcut-o. Îmi plăcea senzația trupului ei pe al meu și îmi plăcea izul vag de cărbune și de tămâie pe care îl degajau hainele ei. Poate că venise să mă împace după ce fusese atât de nepoliticoasă cu mine mai devreme. Probabil că intrase pe una dintre ferestrele deschise.

În lumina care venea din hol îi puteam vedea zâmbetul crispat de pe buze.

– Deci, Marion, i-ai spus lui Ghosh despre hoț?

– Dacă ai stat ascunsă, știi deja răspunsul.

Trezit din somn, Shiva se uită la noi, apoi se întoarse pe partea cealaltă și închise ochii.

– Aproape că i-ai spus ofițerului, fratele lui.

– Ba nu. Am fost doar surprins..., am replicat.

– Noi credem că le-ai zis lui Ghosh și Hemei.

– Sigur că nu le-am zis. N-o să le zic.

– De ce nu?

– Știi de ce. Dacă se află, o să fiu spânzurat.

– Nu, ne vor spânzura pe mine și pe mama, fii sigur. Iar tu vei fi de vină.

– Îi visez fața.

– Și eu. Și îl ucid în fiecare noapte. Aș vrea să-l fi împușcat *eu*.

– A fost un accident.

– Dacă l-aș fi împușcat eu, n-aș zice că a fost un accident. Dacă l-aș fi împușcat eu, n-am avea acum nici o grijă.

– E ușor de zis pentru tine, fiindcă nu tu l-ai ucis.

– Mama crede că o să spui. Suntem îngrijorate din cauza ta.

– Ce?! Ei, spune-i Rosinei să nu-și facă griji.

– O să-ți scape o dată și o să ne omori pe toți.

– Bine, oprește-te. Dacă voi știți că o să spun, de ce mai vorbești cu mine? Dă-te jos!

Se lăsă să alunece, astfel încât trupul ei era acum întins peste al meu. Fața ei plutea deasupra mea și pentru o secundă am crezut că o să mă sărute – ceea ce ar fi fost foarte ciudat, ținând seama de schimbul nostru de replici. I-am studiat ochii aflați atât de aproape de mine, pata de pe irisul drept, răsuflarea ei pe fața mea, dulce, plăcută. Puteam vedea deja frumusețea periculoasă în care avea să se transforme. Mi-am adus aminte de ultima dată când mai fuseserăm atât de aproape unul de altul. În cămară.

Pupilele i se dilatară, iar pleoapele îi coborâră peste irisuri.

Am simțit ceva cald acolo unde coapsele ei erau lipite de ale mele, o căldură care se răspândea.

Am simțit un lichid îmbibându-mi pijamaua. Aerul de sub plasa de țânțari s-a umplut de miros de urină. Apoi ochii i se ridicară, doar albul lor fiind vizibil, și își dădu capul pe spate. Tremura. Avea gâtul arcuit, cu mușchii încordați. Se mai uită o dată în jos.

– Asta ca să nu-ți uiți niciodată promisiunea.

Sări și dispăru înainte să mă pot gândi la o reacție. M-am ridicat, gata s-o iau pe urmele ei, s-o rup în bucăți.

Shiva mă trase înapoi – era împăciuitor sau voia să o protejeze pe ea, nu știu. Își ținea privirea plecată, ferindu-se să se uite la

mine. Am rămas locului, tremurând de furie, în vreme ce el a scos așternuturile de pe pat. Pijamaua mea avea fundul ud, a lui era uscată. În baie, Shiva a umplut cada, iar eu am intrat în apă. El s-a așezat pe toaletă, tăcut, dar ținându-mi companie. N-am schimbat nici un cuvânt. Înapoi în dormitor, tocmai îmi puneam o pijama curată, când Ghosh deschise ușa.

– Am văzut lumina aprinsă. Ce s-a întâmplat?

– Un accident, am spus.

Shiva păstră tăcerea. Mirosul era inconfundabil. Mi-era rușine. Aș fi putut spune despre Genet, dar n-am făcut-o. Am deschis fereastra vreme de câteva minute, după care am închis-o la loc.

Ghosh șterse salteaua și ne ajută s-o întoarcem. Aduse apoi așternuturi curate și făcu patul în locul nostru. Se vedea că era necăjit.

– Du-te înapoi la oaspeți, i-am spus. Noi suntem bine. Sigur.

– Băieții mei, băieții mei, murmură el, așezându-se pe marginea saltelei.

Știu ce credea: că eu făcusem în pat.

– Nici nu-mi pot închipui prin ce-ați trecut, reluă el.

Asta era adevărat. Nu-și putea închipui. Așa cum, probabil, nici noi nu puteam ști cât suferise el.

Oftă.

– N-o să vă mai părăsesc niciodată.

Am simțit un fior în piept la auzul acestor cuvinte, o dorință de a-l obliga să și le ia înapoi. Vorbise ca și când decizia i-ar fi aparținut. Ca și când ar fi uitat despre destin și despre papuci.

CAPITOLUL 30
CUVÂNT PENTRU CUVINTE

Șaizeci de zile trecuseră de la moartea lui Zemui, iar Genet încă stătea închisă în casă. Rosina, cu un aer înspăimântător din cauza dintelui lipsă, era sumbră și țepoasă ca un mistreț abisinian.

– Destul! îi spuse Gebrew de ziua Sfântului Gavril. O să topesc o cruce ca să-ți fac un dinte din argint. E vremea să zâmbești și să-ți pui alb în îmbrăcăminte. Dumnezeu vrea asta. Din cauza ta, lumea Lui e întunecată. Chiar și soția legitimă a lui Zemui a renunțat la doliu.

– O numești pe târfa aia soție? țipă ea la Gebrew. Muierea aia își desface picioarele chiar și numai pentru o adiere de vânt care intră în cameră. Să nu-mi vorbești mie de ea!

A doua zi, Rosina puse la fiert un cazan mare cu vopsea neagră, în care își îndesă apoi restul hainelor, plus multe dintre hainele de școală ale lui Genet.

Când Hema încercă s-o convingă pe Genet să se întoarcă la Loomis, Rosina răbufni:

– E încă în doliu.

Două zile mai târziu, într-o sâmbătă, am intrat în bucătărie și am auzit un *lululu* sărbătoresc din camera Rosinei. Am bătut la ușă. Rosina o întredeschise ușor, uitându-se la mine încruntată și cu un cuțit în mână.

– S-a întâmplat ceva? am întrebat-o.

– Nu-i nimic, mulțumesc, răspunse ea și închise ușa, dar nu înainte să apuc s-o văd pe Genet cu un prosop lipit de față și cu niște cârpe însângerate pe podea.

N-am putut să țin informația pentru mine. I-am spus Hemei, care s-a dus și a ciocănit la ușa lor.

Rosina ezită.

– Intră, dacă trebuie, spuse în cele din urmă, cu un aer posac. Am terminat.

Încăperea mirosea a aer închis, a tămâie și a încă ceva... a sânge proaspăt. Era greu de respirat. Becul gol care atârna din tavan era stins.

– Închide ușa! se răsti Rosina la mine.

– Las-o deschisă, Marion, interveni Hema. Și aprinde lumina.

O lamă de ras, o lampă cu spirt și o pânză însângerată se aflau lângă patul lui Genet. Ea ședea nemișcată, cu palmele lipite de obraji, cu coatele sprijinite pe genunchi. Era postura unui gânditor – dacă n-ar fi fost cârpele pe care le ținea în fiecare mână.

Hema îi trase degetele la o parte și de sub ele se zăriră două tăieturi verticale adânci, ca numărul 11, pe lângă marginea exterioară a fiecărei sprâncene. Sângele care se scursese era întunecat ca smoala.

– Cine-a făcut asta? întrebă Hema, acoperind rana și apăsând.

Nimeni nu rosti nici un cuvânt. Rosina stătea cu privirea ațintită pe peretele opus, cu un zâmbet strâmb pe față.

– Am întrebat cine a făcut asta?

Vocea Hemei era mai ascuțită decât lama care făcuse tăieturile.

Genet răspunse în engleză:

– Eu am vrut s-o facă.

Rosina îi spuse ceva repezit în tigrinya. Știam că fraza aceea guturală însemna ceva de genul „tacă-ți gura". Genet însă o ignoră.

– Acesta e semnul poporului meu, al tribului tatălui meu. Dacă tata ar fi trăit, ar fi fost foarte mândru de mine.

Hema deschise gura, cântărind parcă ceea ce avea să spună. Expresia i se îmblânzi.

– Tatăl tău nu mai trăiește, copilă. Tu însă, da, mulțumită lui Dumnezeu.

Rosina se încruntă, deloc încântată de dialogul în engleză.

– Vino cu mine. Lasă-mă să te pansez eu, spuse Hema pe un ton mai blând.

Eu am îngenuncheat alături de Genet.

– Vino cu noi, te rog!

Genet aruncă o privire plină de nervozitate spre mama ei, apoi șuieră:

– Din cauza voastră o să-mi fie și mai greu. Am vrut și eu semnele astea tot atât cât le-a vrut ea. Vă rog, vă rog, plecați!

Ghosh ne sfătui să avem răbdare.

– Nu este fiica noastră.

– Greșești, Ghosh. A mâncat la aceeași masă cu noi. Am trimis-o la școală pe cheltuiala noastră. Atunci când i se întâmplă ceva rău, nu putem să spunem: „Nu e fiica noastră."

Cuvintele Hemei m-au uluit. Ideea era nobilă. Dar dacă ea o privea ca pe sora mea, lucrurile se complicau în privința sentimentelor pe care le nutream eu pentru Genet...

Ghosh răspunse pe un ton împăciuitor:

– E doar pentru a ține departe *buda*, deochiul. La fel ca *pottu* din mijlocul frunții în India, draga mea.

– *Pottu* se șterge, *dragul meu.* Și nu se lasă cu vărsare de sânge.

O săptămână mai târziu, când Hema și Ghosh se întoarseră de la muncă, auziră vaietele Rosinei, la fel de răsunătoare ca întotdeauna, deloc diferite de ceea ce fuseseră în dimineața aceea, când plecaseră de acasă. Își plângea soarta, pe Dumnezeu, pe împărat, și îl certa pe Zemui fiindcă o părăsise.

– Asta e! exclamă Hema. Biata copilă o să înnebunească. Și noi o să stăm deoparte în timp ce se întâmplă asta?

Apoi ne strânse laolaltă, pe mine și pe Shiva, pe Almaz, pe Gebrew, pe W.W. și pe Ghosh. Împreună, am mers la ușa Rosinei

și am deschis-o. Hema o luă pe Genet de un braț și o duse în casa noastră, lăsându-ne pe noi, ceilalți, s-o potolim pe Rosina, care urla din toate puterile că îi era răpită fiica.

În spatele ușii închise a dormitorului Hemei auzeam zgomotele făcute de Genet în cadă. Hema ieși la un moment dat să ia lapte și îi ceru lui Almaz să taie felii de papaya și să pună zeamă de lămâie și zahăr pe ele. În scurt timp, Almaz intră și ea în dormitor și rămase acolo.

O oră mai târziu, Hema și Genet ieșiră braț la braț. Genet era îmbrăcată într-o bluză galbenă cu paiete și o fustă verde scânteietoare – piese din costumul de dans Bharatnatyam al Hemei. Părul îi fusese ridicat de pe frunte și pieptănat pe spate, iar Hema îi conturase ochii cu kohl negru. Genet era veselă și avea o atitudine regală, stând cu bărbia ridicată, în postura unei regine care își scuturase lanțurile și își recăpătase tronul. Era regina mea, singura pe care o voiam alături. Eram atât de mândru, atât de atras de ea! Cum ar fi putut să-mi fie soră, când îmi era deja altceva? Sariul verde sclipitor al Hemei se potrivea cu nuanța pielii ei. Aproape că nu am băgat de seamă când Almaz s-a retras în bucătărie, cu privirea întunecată și cu buzele roșii, cu obrajii fardați și cu cercei uriași care îi încadrau fața masivă.

Ne-am îngrămădit toți cinci în mașină, cu Genet pe bancheta din spate, între mine și Shiva. În Merkato, Hema i-a cumpărat haine noi lui Genet. Parcă ar fi fost Diwali, Meskel și Crăciunul, toate la un loc.

În cele din urmă ne-am așezat la Enrico's. Genet stătea în fața mea și îmi zâmbea în timp ce-și lingea înghețata. La început șovăielnic, apoi cu o rapiditate tot mai mare, vorbea vrute și nevrute. Dacă îi fusese spălat creierul, așa cum spunea Hema, însemna că apa se uscase de mult pe el.

Mi-am ales bine momentul, după ce am cercetat obstacolele de sub masă. O iubeam mult de tot, însă nu uitasem rușinea vizitei ei în patul meu cu nici două săptămâni în urmă. Mă încânta

imaginea ei șezând deasupra mea, un moment de o rară frumusețe. Dar voiam să șterg pentru totdeauna partea cu udatul.

I-am izbit violent fluierul piciorului cu vârful pantofului. A reușit să nu scoată nici un sunet, dar durerea i s-a citit pe chip și în lacrimile care i-au izvorât în ochi.

– Ce-ai pățit? o întrebă Ghosh.

– Mi-am mâncat înghețata prea repede, izbuti ea să spună.

– Ah! Durerea de cap cauzată de înghețată. Un fenomen cu dat. Știi, asta e ceva ce-ar trebui studiat, Hema, nu crezi? Să fie oare un echivalent al migrenei? Care e durata ei medie? Există și complicații?

– Dragul meu, replică Hema, sărutându-l pe obraz – un lucru care se întâmpla foarte rar, fiindcă ei evitau să-și etaleze afecțiunea în public –, dintre toate lucrurile pe care ai vrea să le studiezi, ai găsit în sfârșit unul pe care mi-ar face plăcere să-l studiez și eu împreună cu tine. Bănuiesc că ar implica multă înghețată, nu?

În mașină, Genet îmi arătă umflătura mare care îi apăruse pe fluierul piciorului.

– Cu asta ai terminat? mă întrebă în șoaptă.

– Nu, asta e doar încălzirea. Trebuie să-ți plătesc cu aceeași monedă.

– Mi-ai distruge hainele cele noi, se alintă ea, sprijinindu-se de mine.

Cicatricele de la capătul sprâncenelor erau încă înfuriate pe la margini. Hema le considera ceva barbar, dar mie mi se păreau minunate. Mi-am pus brațul în jurul ei. Shiva se uită la mine, curios să vadă ce-o să fac mai departe. Semnele de lângă ochi îi dădeau un aer neobișnuit de înțelept, fiindcă erau în locul acela în care oamenilor le apar riduri când îmbătrânesc. Genet zâmbi și cei doi 11 se lățiră. Mi-am simțit inima accelerând, neputincios. Cine era frumusețea aceasta? Nu era sora mea mai mică, în nici un caz. Nici măcar cea mai bună prietenă a mea nu era. Uneori îmi era inamică. Dar rămânea întotdeauna iubirea vieții mele.

– Deci, spuse ea din nou. Serios, ai terminat cu răzbunarea?

Am oftat.

– Da, am terminat.

– Bine.

Apoi îmi luă degetul mic și mi-l întoarse pe spate. Mi l-ar fi rupt dacă nu mi-aș fi tras mâna.

Genet dormi într-un pat pregătit pentru ea în camera noastră de zi. A doua zi dimineață, înainte de a pleca spre școală, Hema trimise după Rosina. Eu, Shiva și Genet ne-am furișat pe coridor, să ascultăm. Eu am tras și cu ochiul. Rosina stătea în fața Hemei așa cum stătuse în fața soldatului.

– Vreau să te văd din nou în bucătărie, ajutând-o pe Almaz. Iar de-acum înainte, în timpul zilei, ușa și fereastra camerei tale vor rămâne deschise. Trebuie să intre aer și lumină acolo.

Dacă Rosina avea să-și ceară fiica înapoi, acum era vremea s-o facă.

Ne-am ținut respirația.

Nu rosti nici un cuvânt. Făcu o plecăciune scurtă și plecă.

Ne-am reluat programul obișnuit la școală: multe teme pentru acasă, apoi tema dată de Hema, care includea caligrafie, discuții despre problemele curente, vocabular și date despre cărțile citite. Crichet pentru mine și Shiva, dans pentru Shiva și Genet. În multe seri, Ghosh juca împreună cu noi pe un teren improvizat pe peluza din fața casei. Pentru un om masiv ca el, manevra delicat bâta și ne învăța cum să lovim, cum să ne direcționăm mingea și cum să parăm.

Începând din acel an, Shiva fu scutit de proiectele pentru școală, ca urmare a negocierilor duse de Hema și de Ghosh cu profesorii de la Loomis. Ambele tabere s-au arătat ușurate. Shiva nu era obligat să scrie un eseu despre bătălia de la Hastings dacă nu-i vedea rostul. Școala va încasa taxele pentru el și îi va permite să asiste la ore, fiindcă nu-i deranja pe ceilalți elevi.

Shiva nu se sinchisea de programa școlară. Profesorii ne cunoșteau pe amândoi și îl înțelegeau în măsura în care îl putea înțelege cineva pe Shiva. Dar, la fel ca domnul Bailey, recent sosit de la Bristol, unii dintre ei erau nevoiți să-l descopere ei înșiși de la bun început. Bailey era singurul profesor din istoria școlii Loomis cu o diplomă de specialitate și, drept urmare, se simțea obligat să-și stabilească standarde foarte înalte. Doua treimi dintre elevi au picat primul test la matematică.

– Unul dintre voi a obținut un punctaj perfect, de o sută, dar nu și-a scris numele pe lucrare. Toți ceilalți v-ați comportat mizerabil. *Șaizeci și șase* la sută dintre voi au picat! exclamă profesorul Bailey. Ce părere aveți despre acest număr? *Șaizeci și șase!*

Pentru Shiva, întrebările retorice constituiau o capcană. El niciodată nu punea o întrebare al cărei răspuns îl cunoștea. Acum ridică mâna. Eu m-am făcut mai mic în bancă. Domnul Bailey ridică o sprânceană, de parcă locul din colț, pe care vreme de câteva luni izbutise să-l ignore, căpătase brusc iluzii cum că ar fi viu.

– Ai tu ceva de spus?

– Șaizeci și șase este cel de-al doilea număr favorit al meu, răspunse Shiva.

– Și de ce este al doilea număr favorit al tău, rogu-te?

– Fiindcă dacă iei toți divizorii lui șaizeci și șase, inclusiv pe șaizeci și șase, și îi aduni, obții un pătrat perfect.

Domnul Bailey nu putu să reziste. Notă pe tablă 1, 2, 3, 6, 11, 22, 33 și 66 și adună. Scrise apoi rezultatul, 144, moment în care Shiva exclamă:

– Doisprezece la pătrat. De aceea este șaizeci și șase un număr special. La fel sunt trei, douăzeci și doi, șaptezeci: suma divizorilor lor este un pătrat.

– Spune-ne, te rugăm, care este primul tău număr preferat, îi ceru Bailey, de data aceasta fără pic de sarcasm în glas, dacă șaizeci și șase este abia cel de-al doilea?

Shiva se duse imediat la tablă, neinvitat, și scrise: 10 213 223.

Bailey studie numărul vreme îndelungată, înroșindu-se ușor la față. Apoi ridică mâinile în aer, într-un gest care mie mi se păru foarte feminin.

– Și, rogu-te, de ce oare ne-ar interesa pe noi numărul acesta?

– Primele patru cifre formează numărul de înmatriculare al mașinii dumneavoastră.

Din expresia profesorului, am dedus că nu știa acest lucru.

– Asta este o coincidență, continuă Shiva. Numărul acesta, adăugă el bătând ușor cu creta în tablă și înfierbântându-se atât cât se putea înfierbânta el, este singurul care se descrie pe sine însuși atunci când îl citești: un zero, doi de unu, trei de doi și doi de trei!

Și fratele meu izbucni într-un râs încântat – un sunet atât de rar, încât clasa înlemni. Își scutură apoi creta de pe mâini și se așeză în bancă. Terminase.

Aceasta a fost singura lecție de matematică pe care am reținut-o în anul acela. Cât despre elevul care obținuse o sută de puncte la test... oricine ar fi fost el, desenase chipul Veronicăi pe lucrare, în loc să-și scrie numele.

Am cugetat la soarta noastră, îndeosebi la norocul care îi permitea lui să scape de temele pentru acasă. Și cred că am înțeles. Fiindcă Shiva *nu voia* ori *nu putea* să facă ceea ce i se cerea, nimeni nu-i mai cerea nimic. Iar fiindcă eu puteam, mie mi se cerea.

Shiva se ducea la clinica de repoziționare ori de câte ori îi permitea programul școlar. Izbutise să se facă acceptat la una dintre operațiile Hemei, o cezariană, iar acum era ca hipnotizat. *Anatomia lui Gray* devenise Biblia sa și desena într-un ritm frenetic, iar camera noastră se umplea de pagini cu desenele sale. Subiectele lui nu mai erau acum părți de motocicletă sau figura Veronicăi, ci schițe ale vulvei, uterului și vaselor de sânge uterine. Pentru a controla această revărsare de hârtie, Hema insista să deseneze în caiete, ceea ce Shiva făcea, umplând pagină după pagină. Rareori îl puteai vedea fără volumul lui Gray în mână.

Poate ca o reacție la purtarea lui, după orele de școală eu mă duceam la Ghosh. Știam pe unde își făcea el veacul: sala de operații nr. 3, sala de urgențe, salonul postoperator. Educația mea clinică prindea viteză. Uneori îl asistam la vasectomiile pe care le făcea în vechiul lui bungalow.

Într-o seară, eu și Genet făceam exerciții de caligrafie, copiind o pagină de aforisme din cartea lui Bickham, înainte de a trece la temele pentru școală. La un moment dat, am ridicat privirea și am văzut cu uimire că avea lacrimi în ochi.

– Dacă într-adevăr „virtutea își este sieși răsplată", spuse ea pe neașteptate, atunci tatăl meu ar trebui să fie în viață, nu-i așa? Și dacă „adevărul nu are nevoie de măști", eu de ce trebuie să pretind că Maiestatea Sa nu e scund sau că afecțiunea lui pentru câinele acela hidos este normală? Știai că are un servitor a cărui unică îndatorire este să poarte mereu cu el cam treizeci de perne de diferite mărimi, pe care să le așeze sub picioarele Maiestății Sale, astfel încât, oriunde s-ar așeza, picioarele să nu-i atârne în aer?

– Haide, Genet, nu vorbi așa! Doar nu vrei să ți se lungească gâtul pe frânghie.

Chiar și înainte de puci, era o erezie să spui ceva împotriva Maiestății Sale. Ajunseseră la eșafod oameni pentru mai puțin de atât. Acum însă, trebuia să fii de zece ori mai precaut.

– Nu-mi pasă. Îl urăsc. Poți să-i spui cui vrei.

Și ieși din cameră ca o vijelie.

Spre sfârșitul trimestrului, Rosina veni cu o bombă. Ceru un concediu pentru a se duce în nordul țării, la Asmara, în inima Eritreei. Și voia s-o ia pe Genet cu ea, să-i cunoască familia și pe părinții lui Zemui. Hema se temea că nu se va mai întoarce, așa că apelă la Almaz și la Gebrew, să încerce s-o convingă să nu plece sau să se ducă singură, însă Rosina era de neclintit. În cele din urmă, Genet rezolvă problema.

– Indiferent ce-ar fi, îi spuse ea Hemei, mă voi întoarce. Dar chiar vreau să-mi văd rudele.

Când taxiul care le ducea la autogară demară, Genet ne făcu veselă cu mâna. De trei zile era teribil de entuziasmată de călătoria lor și aproape că nu mai vorbise despre nimic altceva. Dar pentru mine (și pentru Hema) era foarte dureros. Chiar în noaptea aceea, vântul se stârni, frunzele începură să foșnească, iar până dimineață căzu și o aversă, prefigurând venirea ploilor mari.

Acum, că mai aveam puțin și împlineam paisprezece ani, devenisem conștient că pentru sora-șefă, pentru Bachelli și Ghosh și pentru Spitalul Missing, anotimpul ploios era sezonul laringitei, al difteriei și al pojarului. Munca nu mai cunoștea răgaz.

Într-o dimineață, ducându-mă spre poartă cu umbrela în mână, am văzut o femeie care urca dealul spre Missing. Șiroaie de apă se scurgeau de pe umbrela ei. Părea înspăimântată. Am recunoscut-o: lucra la unul dintre barurile aflate în clădirile de beton de vizavi de Missing. În unele dimineți arăta la fel ca acum, cu un chip banal și plăcut, purtând o fustă de bumbac drăguță și o bluză. O văzusem însă și seara, cu părul aranjat, cu tocuri înalte, cu bijuterii și haine elegante, având un aer strălucitor.

Mă întrebă pe unde s-o ia. O chema Tsige, așa cum aveam să aflu mai târziu. Am auzit tusea înăbușită, din gât, a bebelușului pe care îl purta în spate, în *shama*. Semăna cu strigătul unui gânsac, iar din acest motiv am lăsat Urgențele în urmă și am condus-o direct la salonul celor cu difterie. În alte perioade ale anului, acesta era salonul celor cu diaree sau cu deshidratare. O banchetă de laborator, acoperită cu folii roșii de cauciuc, mărginea cei patru pereți. O galerie de perdele înconjura încăperea la înălțimea capului, de ea fiind suspendate flacoane cu soluție intravenoasă. Astfel, la Missing puteau fi resuscitați deodată chiar și șaisprezece sau douăzeci de sugari așezați unul lângă altul pe bancheta aceea.

Bebelușul avea ochii strâns închiși și degetele îndoite, iar unghiile lui mici și translucide lăsau urme adânci în palmă. Mișcările de ridicare și de coborâre ale pieptului micuț păreau prea rapide pentru un copil de patru luni. Asistenta găsi o venă pe scalp și conectă o perfuzie. Veni și Ghosh și examină în grabă bebelușul. Mă lăsă să ascult cu stetoscopul lui. Mi se părea imposibil ca un piept atât de mic să fie așa de plin de scârțâituri, fluierături, șuierături și hârâituri. În stânga, bătăile inimii erau atât de accelerate, aveau un ritm atât de alert cum nu-mi imaginam că poate avea un puls.

– Observi picioarele curbate și umflătura de pe frunte? mă întrebă Ghosh. Și tiparul acela ca de prescură de pe pielea capului? Acestea sunt stigmatele rahitismului.

De la ora de religie din școală știam că stigmatele sunt rănile făcute de cuie, zgârieturile de la coroana de spini și tăietura lăsată de sulița lui Longinus în coasta Mântuitorului. Dar Ghosh se referise la urmele unei boli. În Piazza, ne arătase odată stigmatele sifilisului congenital la un băiat molatec care ședea pe vine pe trotuar: „Puntea nasului lată, ochii încețoșați, incisivii în formă de țăruș..." Citisem despre celelalte semne ale sifilisului: molarii ca niște dude, tibia cu muchie ascuțită și surditatea.

Toți sugarii din salonul de difterie păreau înrudiți între ei, fiindcă *toți* aveau stigmatele rahitismului, într-un grad mai mic sau mai mare. Erau zbârciți, cu ochi bulbucați și cu frunți mari.

Ghosh puse copilul în cortul de oxigenare încropit dintr-o folie de plastic.

– Difterie după pojar, pe lângă malnutriție și rahitism, îmi șopti el. Un lanț de catastrofe.

O luă apoi pe Tsige deoparte și-i explică într-o amharică surprinzător de fluentă ce anume se întâmplase. O sfătui să continue să-i dea bebelușului să sugă „indiferent de ceea ce-ți spun alții". Când femeia răspunse că micuțul nu prea sugea, el replică:

– Și totuși, pe el îl va liniști, fiindcă va ști că ești lângă el. Ești o mamă bună. Ăsta e un lucru greu.

Când el plecă, Tsige încercă să-i sărute mâna, dar Ghosh n-o lăsă.

– O să trec mai târziu să văd ce face copilul, îmi spuse el în drum spre ieșire. În seara asta avem o vasectomie. Doctorul Cooper, de la Ambasada Americană, vine să învețe. Vrei să aduci un set de instrumente sterilizate pentru vasectomie din sala de operații? Și să pui la priză sterilizatorul în apartamentul meu?

Am rămas în salonul de difterie alături de Tsige, fiindcă bănuiam că nu avea pe nimeni altcineva. Bebelușul ei nu arăta deloc mai bine. M-am gândit la magazinele de pe Churchill Road și la turiștii pe care-i văzusem oprindu-se acolo, crezând că se află într-o florărie, doar ca să constate mai apoi că „florile" erau jerbe mortuare. Apoi observau și sicriele de mărimea unor cutii de pantofi, pentru sugari.

Lacrimile șiroiau pe fața lui Tsige. Femeia vedea că bebelușul ei era cel mai bolnav copil de acolo. Celelalte femei se îndepărtaseră de ea, de parcă le ar fi adus ghinion. La un moment dat, am luat-o de mână. Am căutat cuvinte cu care să-i alin durerea, însă mi-am dat seama că nu aveam nevoie de ele. Când bebelușul ei începu să geamă la fiecare răsuflare, Tsige plânse pe umărul meu. Aș fi vrut ca Genet să fie lângă mine. Orice ar fi făcut ea acum în Asmara nu putea fi la fel de important ca tot ce se întâmpla aici. Genet spusese că vrea să devină medic. Pentru un copil inteligent, crescut la Missing, acest lucru părea inevitabil. Și totuși, ea nutrea o aversiune față de spital și nu era deloc interesată să stea pe lângă Hema sau Ghosh. Chiar dacă ar fi fost acum în Addis, eu tot nu-mi imaginam că ar fi stat aici, cu Tsige.

La ora trei în după-amiaza aceea, copilul lui Tsige muri. Fusese ca și când aș fi văzut pe cineva înecându-se cu încetul. Efortul de a respira se dovedise în cele din urmă prea dificil pentru pieptul acela micuț.

Imediat, asistenta de serviciu fugise prin ploaie în clădirea principală a spitalului, așa cum fusese instruită să facă. Mă îndemnă

prin semne să vin cu ea, dar am rămas nemișcat. Durerea unui părinte avea nevoie de un țap ispășitor, astfel că unii dintre ei deveneau câteodată violenți și voiau să se răzbune pe cei care încercaseră să-i ajute. Eu însă știam că nu trebuia să mă tem de Tsige.

O jumătate de oră mai târziu, femeia ținea trupul copilului în brațe, învelit în lințoliu, gata să plece spre casă. Cu întârziere, celelalte mame se strânseră în jurul ei. Acum își ridicară glasurile către cer, iar venele de pe gâturile lor le ieșeau în relief ca niște corzi. *Lulululului* strigară, sperând că lamentația le putea proteja într-un fel copiii.

Am însoțit-o pe Tsige până la poartă. Acolo, ea s-a întors spre mine, cu privirea îndurerată. Am rămas cu ochii ațintiți unul la celălalt vreme îndelungată sau așa mi s-a părut mie. Apoi ea a făcut o plecăciune și s-a îndepărtat, ducându-și mica povară. Resimțeam o mare tristețe pentru ea. Suferințele bebelușului ei încetaseră, dar ale ei abia începeau.

Dr. Cooper sosi punctual, la opt fix, în seara aceea, într-o mașină a ambasadei, exact în momentul în care apăru și pacientul, un domn din Polonia, într-un Kombi.

Ghosh deprinsese tehnica vasectomiei pe când fusese intern în India, direct de la Jhaver, pe care îl numea „maestrul tăietorilor de oute, personal responsabil pentru faptul că milioane de oameni n-au mai venit pe lume". Operația era o noutate în Etiopia, iar acum diverși expatriați, cu deosebire catolici, veneau la Ghosh în număr din ce în ce mai mare pentru o intervenție necunoscută sau nepermisă în țările lor.

– Am o propunere pentru dumneata, doctore Cooper. Te voi învăța să faci vasectomii și, odată ce vei deprinde bine tehnica, mă vei putea răsplăti efectuând operația pe un pacient VIP.

– Cunosc persoana? întrebă Cooper.

– Vorbești cu ea, replică Ghosh. Înțelegi, deci, că sunt direct interesat ca dumneata să-ți desăvârșești tehnica. Asistentul meu,

Marion, mă va ajuta să-ți evaluez abilitățile. Marion, să nu sufli un cuvânt către Hema – și nici dumneata, Cooper – despre planurile mele, vă rog!

Cooper avea părul tuns periuță și incisivi pătrați, încălecați, care semănau cu două pastile de gumă de mestecat. Accentul lui american era ascuțit, supărător la urechi, însă atenuat de modul în care lungea cuvintele, de atitudinea lui relaxată și afabilă, de parcă niciodată în viață nu avusese vreun moment neplăcut și nici nu se aștepta să aibă vreunul.

– Vezi una, faci una, înveți una. Așaaaa-i, amice? întrebă Cooper.

– Într-adevăr. E ușor de făcut, însă mai greu decât pare. Câteva preliminarii, doctore Cooper. Eu le spun pacienților să-și facă o clismă în seara dinaintea operației, fiindcă nimic nu-i lasă mai încordați decât constipația. Lapte cald amestecat cu miere și pus în punga de clismă așezată la înălțimea umărului, asta le recomand eu.

Și funcționează?

Dacă funcționează?! Dă-mi voie să-ți spun așa: dacă pacientul bea cumva un whisky cu apă minerală, îi zboară paharul din mână de-a dreptul.

– Am priceput! răspunse Cooper.

– De asemenea, îi cer pacientului să facă o baie caldă înainte. Îl relaxează. Și – adăugă Ghosh cu glas scăzut – îmi oferă mie o experiență olfactivă mai plăcută, înțelegi?

Pacientul nu rostise încă nici un cuvânt. Din câte îmi spusese Ghosh, era consultant în cadrul Comisiei Economice pentru Africa, un expert în problemele de control demografic și tată a cinci fete. Nu-l deranja deloc atenția care îi era acordată.

– Nu putem termina dacă nu începem, așa că ar fi bine să ne punem pe treabă, nu? Marion, încălzitorul, te rog.

Acționasem deja încălzitorul electric de sub masă.

– Iată primul lucru de care trebuie să ții seama. Dacă nu vrei ca scrotul să se contracte și testiculele să urce până la subraț,

în sală trebuie să fie foarte cald. Al doilea lucru este relaxarea. *Foarte* importantă. Un narcotic sau un barbituric ar putea fi de ajutor. Eu recomand treizeci de grame de Johnny Walker roșu sau negru. Nu am preferințe. E un *excelent* relaxant. Și da, poți să-i dai un păhăruț și pacientului!

Râsul se revărsă lejer de pe buzele lui Cooper, aidoma norilor care acopereau Munții Entoto.

Speram că medicul american era atent. Mai văzusem eu asta: când pacientului îi erau expuse părțile intime, chiar dacă în sală era cald, pielea scrotului – mușchiul dartos – se zbârcea și se chircea, iar mușchiul cremaster trăgea testiculele în sus. Apoi însă, după o dușcă bună de whisky (trasă de pacient) oferită abia în acest moment, nu înainte - săculețul își revenea.

Ambii chirurgi aveau deja mănușile pe mâini. Ghosh curăța atent zona și așeză pansamente sterile pentru a încadra câmpul de operație.

– Un alt pont, doctore Cooper. Cu toate că este o intervenție simplă, nu trebuie să permitem nici o sângerare. Știi cum arată un *brinjal*?

– Nu cred că știu.

– O vânătă?... *Melanzana?...* Pătlăgeaua vânătă?

Cooper înțelese în sfârșit despre ce era vorba.

– Ei bine, dacă nu controlezi cu meticulozitate sângerarea, o să obții o vânătă. Sau două. Și știi cum numim noi o asemenea complicație? Îi zicem „pacostea nenorocită de *brinjal*". Adică ceea ce ne-au dat să mâncăm cinci ani la cămin la facultatea de medicină pe care am urmat-o eu.

I-am întins pacientului doza de Johnny Walker, pe care acesta o înghiți dintr-odată.

Îmi plăcea grozav să-l asist pe Ghosh. Încă de când începuse să mă trateze ca și cum aș fi fost suficient de matur pentru a înțelege și a învăța, îmi luasem rolul cât se poate de în serios. Iar acum eram încântat să-l văd pe Cooper acolo, privind.

Stând în partea dreaptă a pacientului, Ghosh își apăsă arătătorul și degetul mare în partea dreaptă de sus a scrotului, acolo unde acesta se unea cu corpul.

– Simți aici tot felul de chestii fibroase – vase limfatice, artere, nervi și altele. Ei bine, vasul deferent se află și el aici și, cu exercițiu, îl vei putea deosebi de toate celelalte. Are cel mai mare raport perete-lumen dintre toate structurile tubulare ale organismului, dacă poți să crezi. Uite-l! O structură ca o nuia. Pune degetul lângă al meu.

Cooper pipăi și spuse:

– Îl simt. Vasul. Mda.

– Acum, împinge-l din spate spre față cu vârful arătătorului, prinde-l așa pe deget, ca să nu-ți scape.

Instrucțiunile pe care i le dădea lui Cooper semănau bine cu ceea ce-mi spusese mie atunci când îl asistasem. Îi plăcea mult să-i învețe pe ceilalți, iar Cooper era exact tipul de elev pe care îl merita. Dacă reușea acum să-l impresioneze cu lecția sa elaborată, asta se datora faptului că exersase mai întâi pe mine. *Practicarea* medicinei și *predarea* ei erau două lucruri intrinsec legate între ele, după părerea lui Ghosh. Suferea atunci când nu avea pe cine să învețe. Dar asta se întâmpla rar. Instruia bucuros o stagiară sau chiar o rudă, pe oricine se întâmpla să fie prin preajmă.

– Eu folosesc adrenalină împreună cu anestezicul local, pentru a reduce sângerarea la minimum. Și nu fi zgârcit cu ea.

Goli o seringă de cinci centimetri cubi de anestezic local în țesutul pe care arătătorul său îl împinsese în față.

– Dacă administrezi mai puțin de-atât, pacientul va avea dureri, iar testiculele vor urca până la subraț. Va trebui să chemi un specialist în chirurgie toracică pentru a le coborî. Acum... Vezi cum arătătorul meu ține încă întins vasul deferent? Fac o mică incizie în tegumentul scrotului. Împing mereu vasul, îl împing înainte... și... gata! Când îl văd în incizie, folosesc o Allis pentru a-l prinde.

Și extrase o fâșie scurtă de țesut albicios, ca un vierme.

– Pun o pensă aici, continuă el, una aici, și apoi tai între ele. Îndepărtez un segment de doi centimetri. Ideal ar fi să-l trimiți la patologie. Așa, dacă peste un an soția lui rămâne însărcinată, poți să-i arăți pacientului rezultatul de la patologie și va ști că motivul nu-i acela că tu nu ți-ai făcut treaba cum trebuie, ci că altul și-a făcut-o pe a lui din plin. Eu nu îl trimit la patolog pentru simplul motiv că nu avem unul. Dar, într-o vreme, era un patolog la clinica Ambasadei Americane din Beirut. Când făceam vasectomii pentru personalul american, trimiteam acolo bucățelele astea pe care le tăiam. Omul se ocupa de examenele patologice pentru toate ambasadele americane din Africa de Est și de Vest. Trimitea mereu înștiințări că specimenele mele erau incorect prelevate: deși *i se părea* că vede în ele ceva țesut uroepitelial, nu putea fi sigur că era vasul deferent. „Este vasul", îi scriam de fiecare dată. „Ce alt țesut uroepitelial aș fi putut să tai?! E vasul." Dar el se tot plângea: „Nu pot să fiu sigur. Nu e suficient țesut". Începuse să mă enerveze, înțelegi? Așa că, la un moment dat, i-am trimis o pereche de testicule de berbec. Le-am pus în formol și i le-am trimis în același pachet diplomatic, cu un bilet: „Acum e suficient țesut?" Niciodată n-am mai avut probleme cu el după aceea.

Cooper râse, iar masca îi tremură în dreptul gurii.

– Acum, reluă Ghosh, leg capetele inciziei cu catgut. Iar pe urmă îi spun pacientului: „Nici o comunicare cu soția nu-ți este permisă în următoarele nouăzeci de zile".

Apoi se întoarse spre pacient și-i repetă și lui fraza. Omul încuviință.

– Bine, poți să comunici, să-i zici: „Bună dimineața, dragă" și altele asemenea, dar fără sex timp de trei luni.

Pacientul zâmbi larg.

– Bine, poți să faci și sex, dar trebuie să folosești prezervativ.

– Eu folosesc interruptus, replică pacientul, vorbind pentru prima dată, cu un puternic accent est-european.

– Ce folosești? *Interruptus?* Te retragi și te rogi? Dumnezeule mare, omule! Nu e de mirare că ai cinci copii! E nobil din partea ta să încerci să cobori din tren la o stație mai devreme, dar nu e și sigur. Nu, domnule. Întrerupe interruptusul, dacă nu vrei să ajungi anul ăsta la jumătate de duzină. Și, văzând că pacientul adoptă un aer stânjenit, Ghosh adăugă: Știi cum le spunem noi tinerilor care folosesc coitus interruptus?

Expertul în control demografic clătină din cap.

– Le spunem tată! Tătic. Pater, Papa. Père. Nu, domnule, am făcut eu interruptusul pentru dumneata. Așteaptă trei luni și pe urmă o să-i poți spune doamnei să nu-și mai facă probleme, că o să tragi cu gloanțe oarbe, că n-o să mai aveți întreruperi și că o să stai inclusiv la desert, cafea și trabuc.

CAPITOLUL 31
SUVERANITATEA CĂRNII

Cu Genet și Rosina plecate, apartamentul nostru părea pustiu. Îmi era foarte dor de Genet. Și eu, și Hema ne temeam că n-o vom mai vedea niciodată. Ne promisese să ne sune și să ne scrie, dar trecuseră trei săptămâni și nu aveam nici o veste de la ea. În anul acela, 1968, am avut ploi torențiale. Nilul Albastru și fluviul Awash se revărsaseră și provocaseră inundații. Pârâul șopotitor din spatele spitalului Missing părea un adevărat râu. În Addis, populația stătea închisă în case, așa că un respiro între ploi elibera în aer iz de umanitate reprimată, de focuri de bălegar și de haine care nu se mai uscau. Iedera se cățăra pe burlane și găsea crăpături în ziduri, iar mormolocii se grăbeau să devină broaște orăcăitoare înainte să li se fi format pe deplin labele. Nici unul dintre copiii pe care îi cunoșteam nu se simțea tentat să-și ridice fața spre cer și să prindă picăturile de ploaie pe limbă, în nici un caz atunci când trăiam și respiram apă.

Acum, când eu și Shiva eram adolescenți, așteptând să împlinim paisprezece ani, mă tot așteptam să simt ceva diferit. Încercam să-mi ocup mereu timpul, dar nu mă puteam gândi decât la Genet și la ce-o fi făcând ea în Asmara. Speram să fie închisă în casă, tristă, și să-i fie dor de mine. Fără Genet ca martor, nimic din ceea ce făceam eu nu avea vreun sens.

*

Târziu într-o seară de marți, îl urmăream pe Ghosh în sala de operații nr. 3 în vreme ce extirpa o vezică biliară. Când a terminat, am trecut împreună pe la salonul postoperator pentru a-l vedea pe Etien, un diplomat din Coasta de Fildeș, un om pe care îl cunoșteam și care făcuse pe neașteptate o ocluzie intestinală. Operându-l, Ghosh descoperise un cancer rectal pe care fusese nevoit să-l rezece. Fusese o intervenție amplă și dificilă și știam că Ghosh spera într-o vindecare. Dar fusese silit să practice o colostomie pe peretele abdominal, un anus contra naturii.

– Etien este foarte deprimat, îmi spuse Ghosh. Nu din cauza cancerului, ci a colostomiei. Nu se poate împăca cu ideea ca fecalele să fie eliminate printr-o deschizătură în abdomenul lui.

Etien stătea cu cearșaful tras peste cap. Când Ghosh îl examină și îi spuse că operația arată splendid, îi dădură lacrimile. Refuza să se uite la locul acela și nu spuse decât:

– Cine se va mai căsători cu mine acum?

Replica lui Ghosh veni surprinzător de fermă:

– Etien, nu partea aceea a corpului ți-am tăiat-o, partea importantă în căsătorie. Vei găsi o femeie care te va iubi și îi vei explica. Dacă te va iubi pentru tine însuți, amândoi veți fi fericiți fiindcă ești în viață, spuse el cu o expresie ce nu lăsa loc de împotrivire, dar apoi privirea i se îndulci și adăugă: Etien, imaginează-ți cum ar fi fost dacă toți oamenii s-ar fi născut cu anusul pe burtă și pe-acolo ar fi eliminat *toată lumea* reziduurile. Și dacă cineva ți-ar fi zis că o să te opereze și-o să-ți reorienteze intestinele așa încât să se deschidă în partea din spate a corpului, între fese, într-un loc pe care nu-l poți vedea decât cu o oglindă și la care nu poți ajunge decât cu greu, și abia dacă îl poți spăla cum se cuvine...

După câteva secunde, Etien surâse și se șterse la ochi. Aruncă o privire spre colostomie. Era un pas mic în direcția potrivită.

Ghosh mai avea un pacient de văzut, dar mie îmi spuse să mă duc acasă, să nu întârzii la cină.

Începuse să plouă tare și nu aveam umbrelă. Am luat-o pe aleile acoperite care duceau de la sala de operații la salonul de urgențe și apoi la cel al bărbaților. Când am ajuns la capătul lor, am zbughit-o prin ploaie, sărind peste o baltă ca să ajung la camerele asistentelor. Rareori explorasem acest sălaș al femeilor. Acum părea pustiu. Dacă mergeam în lungul balconului exterior pentru ca apoi să cobor scările în celălalt capăt... mă rog, tot m-aș fi udat, dar aș fi ajuns cu cincizeci de metri mai aproape de casă înainte să fiu nevoit s-o iau iar la fugă prin ploaie. Speram că soția lui Adam, păzitoarea fecioarelor, cu crucea ei mare la gât, să nu mă vadă, fiindcă m-ar fi alungat.

Sus, pe verandă, se înșirau camerele asistentelor. Toate erau, probabil, în sala de mese, altfel ar fi stat rezemate pe balustrada verandei, aranjându-și părul, vopsindu-și unghiile, cosând și flecărind.

Am auzit muzică în camera din colț, care fusese odinioară a mamei. Fusesem acolo de câteva ori, dar, la fel ca la mormântul ei, nu era un loc în care să-i simt prezența. Armonia ciudată a muzicii m-a atras spre ea. Chitare și tobe repetau într-un ritm susținut un refren muzical mai întâi într-un registru, apoi în altul. În ultima vreme, unele piese etiopiene adoptaseră o sonoritate occidentală, cu acorduri de corni, chitară electrică și baterie care le înlocuiseră pe cele voalate ale coardelor și ale bătăilor din palme. Dar ceea ce auzeam nu era muzică etiopiană, și nu știam asta doar fiindcă textul era în engleză (deși o engleză din care nu înțelegeam mare lucru). Era o muzică total diferită, ca o nouă culoare în curcubeu.

Ușa era întredeschisă.

Femeia stătea desculță în mijlocul camerei, cu spatele spre mine. Un furou alb îi lăsa liberi umerii și se termina în dreptul genunchilor. Capul i se legăna dintr-o parte în alta, iar părul ei lung și drept, plin de chimicale, îi urma mișcările de parcă i-ar fi fost sudat de cap. Șoldurile i se unduiau în ritmul basilor, în vreme ce mâna dreaptă ridicată marca linia melodică. Probabil că

stânga era lipită de abdomen, fiindcă i se vedea doar cotul în lateral, ca toarta unei căni. Muzica pătrunsese în ea, îi lubrifiase încheieturile, îi flexibilizase oasele și carnea trupului, dând naștere acestor mișcări fluide, spiralate și senzuale.

Femeia se întoarse. Avea ochii închiși și fața înălțată. Buza de jos îi era răsucită, de parcă fusese ruptă și se vindecase apoi în poziție greșită.

Cunoșteam buza aceea și chipul cu vagi urme de vărsat, deși acum urmele îi texturau pielea și îi accentuau pomeții. Trupul era cel pe care nu-l recunoșteam. Fusese o veșnică stagiară, până când sorei-șefe i se făcuse milă de ea și-i conferise un titlu nou, acela de stagiară angajată, care o transformase complet. De la statutul de elevă perpetuă, devenise un instructor al noilor stagiare. În sala de clasă, cu manualele pe care le cunoștea pe de rost, putea deopotrivă să instileze cunoștințe teoretice în mințile cursantelor și să le demonstreze că acestea puteau rămâne acolo, dovedind-o prin modul în care reda materialul din cărți, fără a fi nevoită să privească în ele vreodată.

În mod obișnuit, își purta părul de pe frunte și de pe ceafă ridicat într-un coc atât de strâns, încât îi arcuia sprâncenele în sus. Iar când își mai punea și boneta de asistentă, părea că și-a lipit de cap un cornet de înghețată cu gura în jos.

Dincolo de pieptănătura ei bizară, întotdeauna stagiara angajată mi se păruse o ființă banală. La școală cunoșteam fete care nu erau nici urâte, nici frumoase, dar care se considerau într-un fel sau în celălalt, iar această convingere interioară chiar le făcea să arate urât sau drăguț. Heidi Enqvist era splendidă, însă nu și în propriii ei ochi, din păcate, drept care îi lipseau misterul și șarmul Ritei Vartanian care, în ciuda dinților ieșiți în afară și a nasului mare, izbutea să-i stârnească invidia lui Heidi.

Stagiara era din același aluat ca Heidi. Cred că de aceea se încorseta în uniforma ei țeapănă și apretată, adoptând o expresie serioasă, fără urmă de zâmbet. Unica ei identitate era aceea de angajată în domeniul asistenței medicale. În lumina lumii din jur,

după propria-i părere, ea însăși era un nimeni. Întotdeauna sesizasem disconfortul pe care îl resimțea în preajma noastră; pe de altă parte însă, era timidă și rezervată cu toată lumea.

Totuși, acum vedeam că era mai mult decât o simplă stagiară. Uniforma ascundea un trup plin de rotunjimi, ca siluetele pe care obișnuia să le deseneze Shiva, iar acest trup se mișca într-un mod care ar fi stârnit invidia unei dansatoare de harem.

Ținea încă ochii închiși. Dacă m-ar fi văzut, s-ar fi speriat, s-ar fi simțit stânjenită și, probabil, furioasă. Mă pregăteam să mă retrag când, spre surprinderea mea, ea făcu un pas spre mine, mă luă de mână și mă trase înăuntru, de parcă melodia sugera că era rândul meu să intervin. Dădu un picior ușii, s-o închidă. În cameră, muzica răsuna mai tare și mai intens.

Mă conduse cu pași mici, în ritmul muzicii, ghidându-mi trupul încolo și-ncoace. La început m-am simțit stânjenit. Aș fi vrut să râd sau să spun ceva isteț, așa cum fac adulții, dar expresia ei și melodia ritmată mă îndemnau să cred că orice altceva în afară de dans ar fi fost ca și când aș fi vorbit în biserică. Picioarele mi se mișcau fără efort. O imitam, umerii și șoldurile mișcându-mi-se în direcții opuse. Mâinile mele desenau forme în aer. Trucul era să nu gândesc. Corpul îmi părea segmentat, fiecare segment răspunzând la chemarea altui instrument. Schema urmată de pașii noștri lăsa impresia că era inevitabilă.

Exact când începusem să stăpânesc mișcările, mă trase către ea, cu obrazul lipit de gâtul ei, cu pieptul pe sânii ei, separat de carnea lor doar prin cea mai fină dintre țesături. Nu mai dansasem niciodată înainte, cu siguranță nu așa. Îi inspiram parfumul și sudoarea. Ea mă strânse, tăindu-mi răsuflarea, de parcă ar fi vrut să facă din trupurile noastre unul singur. Îmi ghidă brațul în jurul ei, cu palma peste coccis, și am ținut-o aproape de mine. Nu ne-am oprit nici o clipă din dans. Ea conducea.

Îi anticipam fiece pas, fără să știu de unde îmi venea priceperea. Ne roteam, apoi țâșneam când într-o parte, când în alta, ca un singur organism. Gândul mi-a zburat la Genet. Îmboldit,

am condus eu, iar ea m-a urmat. Am presat carnea aceea moale din locul în care se unesc picioarele numai fiindcă și ea presa, împingându-și șoldurile în mine. Sângele îmi năvăli în obraji, în brațe, în stomac, în viscere. Lumea dispăruse. Mă aflam într-un dialog elaborat cu ea.

Muzica nu se oprea, eu nu voiam să se mai oprească, și tocmai când îmi spuneam asta, se estompă. Vocea tărgănată a crainicului american nu semăna câtuși de puțin cu tonul alert și oficial al celor de la BBC. „Măi, măi", spuse el. „Îmm, hmm", de parcă ne-ar fi văzut pe noi dansând. „Ați mai auzit ceva asemănător? Este rock din Africa de Est. Postul de radio al Forțelor Armate, Asmara." Nu știam de existența acestui post. Auzisem despre o vastă prezență militară americană, un post de ascultare, cum i se zicea, chiar lângă Asmara, în Kagnew. Cine să știe că ei aveau ceva ce *noi* puteam asculta?

Eram încă strâns lipiți unul de altul, ținând lumea la distanță. Ea se uită în ochii mei și nu mi-am dat seama dacă stătea să râdă sau să plângă. Tot ce știam era că aș fi plâns împreună cu ea, aș fi râs sau m-aș fi așezat în patru labe și m-aș fi prefăcut că eram Koochooloo, dacă mi-ar fi cerut asta.

– Ești atât de frumoasă! am spus, luându-mă singur prin surprindere.

Ea icni. Cuvintele mele păreau să stârnească ecouri în ea. Oare spusesem ce nu trebuia? Buzele îi tremurară. Ochii începură să-i strălucească. Era bucuroasă. Spusesem ce trebuia.

Își aplecă fața și își apropie de mine buza aceea cu cicatricea boțită și cu ușoare umflături de o parte și de alta. Gura i se lipi de a mea, ca o pecete. În minte îmi veni cea mai bizară dintre imagini, aceea a conectării unui furtun de grădină la altul. Dar dintr-o parte în alta trecu nu apă, ci limba ei. De data aceasta, spre deosebire de seara aceea în cămară, cu Genet, am primit-o cu nesaț. Era extrem de incitant. Mi-am pus palma după ceafa ei. Mi-am lipit mai tare trupul de ea, simțind cum fiece atom din mine se excită.

M-am retras la un moment dat, să mă uit la ea și să-i spun: „Ești atât de frumoasă", fiindcă era o frază magică, una pe care știam că ar trebui s-o folosesc des, însă numai dacă într-adevăr credeam ceea ce spun. Nu știu cât timp am fost astfel cuplați, gură la gură, dar era ceva perfect natural, de parcă ne-am fi potolit o foame. Nu știam că aveam în mine un asemenea potențial, care mă ajuta să merg înainte. Ce anume urma – nu știam, însă corpul meu știa. Și aveam încredere în el. Eram gata.

Deodată, ea se trase deoparte. Mă îndepărtă. Apoi se așeză pe marginea patului. Plângea. Se întâmplase ceva, un lucru despre care corpul meu nu izbutise să mă informeze. Sau poate exista o regulă, o anume etichetă pe care eu n-o respectasem. M-am uitat la ușă, încercând să-mi evaluez fuga.

– Mă vei putea ierta vreodată? întrebă ea. Mama ta n-ar fi trebuit să moară. Poate dacă aș fi spus cuiva că îi e rău, cineva ar fi putut s-o ajute.

Asta era ceva uluitor. Simțeam cum mi se ridica părul pe ceafă. Uitasem complet că aceasta fusese camera mamei mele. Nu mi-o puteam imagina pe sora Mary Joseph Praise aici, în nici un caz cu un afiș cu Veneția pe un perete și pe altul cu un poster în alb și negru al unui cântăreț caucazian, cu pelvisul împins înainte spre microfonul pe care-l trăgea spre sine, cu fața contorsionată de efortul melodic. Mi-am întors din nou privirea spre stagiara angajată.

– Nu știam cât era de bolnavă, hohoti ea printre lacrimi, exact ca un copil mic.

– Nu-i nimic, am răspuns, cu senzația că altcineva îmi oferise cuvintele acelea.

– Spune că mă ierți.

– Spun, dacă nu mai plângi. Te rog!

– Spune!

– Te iert.

Dar ea începu să plângă și mai tare. Putea să audă cineva. Nu credeam deloc că era firesc să mă aflu în camera ei. Și în nici un caz nu era firesc s-o fac să plângă.

– Am spus! Am spus că te iert. Acum de ce mai plângi?

– Aproape că v-am lăsat să muriți, pe tine și pe fratele tău. Trebuia să vă ajut să respirați, când ați apărut. Trebuia să vă resuscitez. Dar am uitat.

Când venisem în camera aceasta mă simțisem pierdut, de parcă o parte din mine ar fi lipsit, și toate astea numai din cauză că Genet era plecată. Apoi uitasem de toate și îmi găsisem fericirea, ba nu, extazul, în dans, ca o insinuare a ceea ce-mi doream alături de Genet. Iar acum eram din nou pierdut, derutat. Paradisul îmi păruse atât de aproape, iar acum orbecăiam prin ceață. Ea mă prinse de mână și mă trase spre sine, pe pat.

– Poți să faci cu mine ce vrei. Oricând, îmi spuse, lăsându-și capul pe spate și privind în sus, spre mine.

La ce se referea oare?

– Ce să fac? am întrebat.

– *Orice.*

Îmi dădu drumul și căzu înapoi, pe pat. Era întinsă. Era gata. Pentru orice aș fi vrut să fac.

Da, era ceva ce voiam să fac. Dacă mi-ar fi fost dat frâu liber asupra trupului ei, știam că aș fi descoperit din instinct ce anume. O idee generală aveam. În fond, urma să împlinesc în curând paisprezece ani.

Ea îmi dăduse permisiunea, iar eu încă așteptam.

Se rostogoli cu fața în jos, arătându-mi fesele și privindu-mă peste umăr. Avea pleoapele umflate, cu o expresie visătoare, îndepărtată. Se roti apoi cu o sută optzeci de grade, venind cu capul spre mine, și se ridică în coate. Sânii îi atârnau, cu sfârcurile abia acoperite. Îmi urmă privirea spre decolteul ei.

Am auzit voci și pași afară. Celelalte asistente și stagiarele se întorseseră de la masă.

Nu voiam să plec. Dar lumea intervenise între noi. Ezitările mele mă condamnaseră. Ele și mărturisirea ei nesolicitată.

– Vreau să dansez din nou cu tine, am șoptit.

– Poți..., răspunse ea la fel, dar ca și când acesta ar fi fost răspunsul greșit.

– Și vreau să fac... orice cu tine.

– Da! Asta vreau și eu.

Acum ședea în genunchi pe pat, cu chipul luminat, zâmbind printre lacrimi.

– Vino, mă chemă cu brațele întinse, ademenitoare.

– Dar nu acum. O să mă întorc în altă zi.

Am pus mâna pe clanța ușii.

– Dar... ce părere ai de ceva acum? întrebă ea, suficient de tare ca să audă și lumea.

Am ieșit repede, sperând că, dacă mă văzuse cineva, i se va părea o vizită perfect normală.

Ploaia nu se potolise. Am lăsat-o să-mi șiroiască pe cap. Nu conta. Ploaia îmi era familiară. Dar această echilibristică pe muchia unor sentimente atât de puternice încât păreau capabile să mă poarte în zbor – asta era o revelație. Când am ajuns acasă eram ud până la piele. Am văzut ușa camerei în care stăteau Genet și Rosina și mi-am dorit să nu fi fost pus lacătul pe ea. Am rămas nemișcat, uitându-mă la ușa închisă.

Atunci, în acel moment, cu ploaia curgându-mi pe creștet, am luat hotărârea că trebuia să mă însor cu Genet. Da, acesta era destinul meu. Ceea ce simțisem cu stagiara nu voiam să mai simt cu nimeni altcineva în afară de Genet. Existau prea multe ispite, forțe puternice, gata să mă împingă să renunț la mărturisita mea intenție. Voiam să cedez ispitei, dar cu o singură femeie, iar aceea era Genet.

Dacă m-aș fi căsătorit cu ea, aș fi rezolvat totul. Aș fi împiedicat-o pe Rosina să se îndepărteze, i-aș fi făcut fericiți pe Hema, pe Ghosh și pe Rosina, și toți trei ne-ar fi avut pe amândoi ca pe copiii lor. Ne puteam vedea având și noi propriii noștri copii.

Am fi dărâmat camerele servitorilor și am fi construit încă o aripă a casei principale, cu un coridor de legătură, ca să putem trăi toți sub același acoperiș. Am fi avut o cameră, sau poate un apartament, și pentru Shiva. El ar fi fost fericit ca Genet să-i fie cumnată. Cum Shiva nu era genul care să privească înapoi, să celebreze trecutul, era cu atât mai important ca eu să păstrez familia unită.

Am intrat în casă, cu apa șiroindu-mi de pe haine pe podea. În baie, m-am dezbrăcat la piele și m-am studiat în oglindă, să văd și eu ce văzuse stagiara. Eram înalt pentru vârsta mea, aveam aproape un metru optzeci și pielea deschisă la culoare. Poate că aș fi putut trece drept o persoană de origine mediteraneeană. Ochii îmi erau căprui – niciodată n-am observat în ei tenta aceea de albastru pe care o vedeam în privirea lui Shiva. Expresia mea părea una prea sinceră și deschisă, mai ales având părul ud. Odată uscat, buclele își vor reveni și vor redobândi o voință proprie, refuzând să fie îmblânzite. Asta înseamnă să devii bărbat, mi-am spus, stând cu mâinile în șolduri și rotindu-mă pentru a-mi admira fesele și mijlocul.

M-am îmbrăcat și m-am întors la bucătărie, trăgând în piept aromele care se ridicau din oale și înșfăcând o bucată de carne înainte ca Almaz să-mi poată arde o palmă peste mână. Mă certă, dar era un sunet plăcut, la fel ca muzica din camera de zi, cu ritmul tobelor și zdupăitul Hemei și al lui Shiva dansând sau cu glasul Hemei strigând instrucțiuni.

Am auzit zăngănitul barei slăbite a Volkswagenului când Ghosh intră pe aleea din fața casei. Mă simțeam în al nouălea cer, ca și când aș fi fost epicentrul familiei noastre, din care lipseau doar Genet și Rosina, dar ele aveau, cu siguranță, să se întoarcă și atunci familia urma să fie întreagă.

Mi-am alungat din minte cuvintele stagiarei, despre ceea ce făcuse ea – sau nu făcuse – pentru mama. N-avea nici un rost să mă complac în durerile trecutului, când viitorul îmi putea

rezerva asemenea plăceri. Cât despre tata...? Nu, el nu avea să intre niciodată pe poarta de la Missing. Acum știam asta. Orice ar fi avut Thomas Stone, oriunde s-ar fi aflat acum, habar n-avea la ce renunțase.

CAPITOLUL 32

VREMEA SĂDIRII

Genet și Rosina se întoarseră cu două zile înainte de începerea școlii. Sosiră cu o agitație demnă de circul indian venit în Merkato. Taxiul care le aduse de la autogară se lăsase greu pe suspensii, fiindcă portbagajul și capota erau pline ochi cu bunătăți.

Primul lucru pe care l-am observat a fost dintele de aur al Rosinei și zâmbetul larg care îl însoțea. Genet era și ea transformată, radioasă, purtând o fustă de bumbac tradițională și un corset strâns, cu o *shama* asortată în jurul umerilor. Țipă de bucurie și se năpusti s-o îmbrățișeze pe Hema, aproape doborând-o la pământ. Apoi se repezi la Ghosh, la Shiva, la Almaz și la mine, după care se aruncă din nou în brațele Hemei. Rosina mă îmbrățișă cu dragoste și tandrețe, dar felul în care îl strânse îndelung la piept pe Shiva îmi dădu un fior de invidie. Absența ei mă ajutase să înțeleg limpede ceea ce nu realizasem înainte: că îl prefera pe Shiva. Oare din cauză că mă văzuse atunci, în cămară, cu fiica ei goală? Sau avusese întotdeauna o slăbiciune pentru el? Și oare numai eu observasem asta?

Acum vorbeau cu toții. Rosina, ținând încă brațul în jurul lui Shiva, îl lăsă pe Gebrew să-i admire dintele de aur.

– Genet, dragă, părul tău! exclamă Hema, văzând cum pletele îi fuseseră împletite în șiruri strânse, ca ale mamei ei, și

fiecare codiță se revărsa liberă la ceafă, unde era înfășurată pe un disc strălucitor. Te-ai tuns?

– Da! Nu-i așa că-ți place? Și uită-te la mâinile mele.

Palmele îi erau portocalii, vopsite cu henna.

– Dar este atât de... scurt! Și ți-ai făcut găuri în urechi, draga mea! continuă Hema, privind toartele albastre care îi atârnau pe lângă gât, după care o prinse de umeri și adăugă: Doamne, fata mea! Uită-te la tine! Ești mai înaltă și mai... plină!

– Țâțele tale sunt mai mari, remarcă Shiva.

– *Shiva!* se revoltară Hema și Ghosh într-un glas.

– Scuze, spuse el, mirat de reacția lor. Vreau să zic că sânii ei sunt mai mari.

– *Shiva!* Nu-i spui unei femei asemenea lucruri, îl admonestă Hema.

– Păi, unui bărbat nu poți să le spui, replică el, cu un aer nerăbdător.

– Nu-i nimic, doamnă, interveni Genet. Și e adevărat. Port cupa B sau chiar C! anunță ea, privindu-și cu mândrie sânii care se înălțau impresionant.

Rosina se săturase de subiectul respectiv.

– *Stai zitto!* i se adresă ea lui Genet, ducându-și un deget la buze, ceea ce o făcu pe fiica ei să izbucnească în râs.

– Doamnă, îi spuse Rosina Hemei în amharică, nu mă mai descurc deloc cu fata asta. Toți băieții se țin după ea. Dar credeți că are minte suficientă pentru a-i descuraja? Nu. Și ia uitați-vă cum se îmbracă!

Am constatat cu mâhnire că distingeam o notă de mândrie în glasul ei.

– Îmi plac grozav hainele din Asmara, explică Genet. Ah! Am adus cărți poștale. *Dov'è la mia borsetta, mama?* Vreau să vă arăt. O, e în taxi... Stați puțin.

Se aplecă mult înăuntru, pe fereastra deschisă a taxiului, delectându-ne cu priveliștea chiloților ei. Rosina strigă la ea în

tigrinya, dar fără nici un rezultat. Apoi Genet aruncă spre noi câteva cărți poștale.

– O, Asmara, nici nu vă imaginați ce oraș splendid au construit italienii cu atât de mult timp în urmă! Vedeți?

Nu era ceva cu care să te lauzi, fiind colonizat cu multă vreme înaintea Etiopiei. Clădirile ciudate, pline de culoare, erau numai muchii și unghiuri, ca piesele dintr-un set de geometrie.

În scurt timp, Hema și Ghosh se întoarseră în casă. Șoferul taxiului îl ajută pe Gebrew să descarce din mașină și să ducă în camera Rosinei taburete din lemn și un pat nou. Acesta din urmă era lucrat de mână dintr-un lemn închis la culoare – un dar din partea fratelui Rosinei din Asmara, după cum ni s-a spus.

M-am așezat pe patul cel nou, privind la Genet. Mi se părea că lipsise ani întregi. Ședeam fără cuvinte.

– Deci ce-ai mai făcut în iarna asta, Marion?

Dacă eu eram nesigur pe mine însumi în fața ei, Genet habar n-avea ce însemna să fii timid.

Mă gândisem la o sumedenie de lucruri despre care să-i povestesc. Îmi făcusem chiar și o listă. Dar fata aceasta frumoasă și înaltă – *femeia* aceasta, ar trebui să spun – care ședea lângă mine, atât de eritreeană și de îndrăgostită de tot ce era italian, îmi înnodase parcă limba. Pacienții pe care îi văzusem, cărțile pe care le citisem... nimic nu se putea compara cu Asmara.

– Păi, mai nimic, am răspuns. Știi cum e aici în anotimpul ploilor.

– Asta-i tot? Nimic? Nici un film, nici o aventură? Și... prietene?

Încă mă mai usturau cuvintele Rosinei, cu băieții care se țineau după Genet în Asmara. Asta era trădare. Sigur că avusese și ea un rol în asta: ce băiat ar mai alerga după tine dacă i-ai spune să-și vadă de treabă?

– Păi, am răspuns, nu știu cum e cu prietenele, dar...

Fără tragere de inimă la început, i-am povestit despre vizita în fosta cameră a mamei mele, dar am descris timpul petrecut alături de stagiară ca pe un lucru banal, iar pe mine, ca pe un participant indiferent. Însă pe măsură ce mă adânceam în relatare, îmi era tot mai greu să susțin tonul acela nepăsător.

Ochii lui Genet deveniră la fel de rotunzi ca toartele de la urechile ei.

– Deci ai făcut-o cu ea?

– Nu! am replicat.

Păru dezamăgită, deși eu m-aș fi așteptat să fie geloasă.

– Pentru numele Domnului, Marion, de ce nu?

Am clătinat din cap.

– N-am făcut-o fiindcă...

– Fiindcă ce? Spune odată! mă îndemnă ea, înghiontindu-mă în coaste, ca pentru a-mi scoate cuvintele mai repede. Pe cine aștepți? Pe regina Angliei? Să știi că e măritată.

– N-am făcut-o fiindcă... Știam că va fi grozav, mai mult decât grozav. Știam că va fi fantastic...

– Ce fel de explicație e asta? izbucni ea, dându-și ochii peste cap de frustrare.

– Dar... știam că vreau ca prima dată să fie cu tine.

Gata, o spusesem.

Genet se uită la mine îndelung, cu gura căscată. Mă simțeam vulnerabil. Mi-am ținut răsuflarea, sperând ca răspunsul ei să nu fie nici ironic, nici amuzat. Unul batjocoritor m-ar fi distrus. Se aplecă spre mine cu o privire dulce, cu o expresie tandră, îmi luă bărbia în palme și o clătină dintr-o parte în alta, de parcă aș fi fost un copil mic.

– *Ma che minchia?* întrebă Rosina cu mâinile în șolduri, întrerupându-ne cu bruschețe.

Nu observasem când se înapoiase în cameră.

Genet izbucni în râs. Rosinei nu i se părea nimic amuzant, dar ea se ținea cu mâinile de burtă, hohotind. Rosina îi aruncă

o privire încruntată, apoi renunță, bombănind ceva. Râsul acela isteric al lui Genet era ceva nou.

Când fu în stare să vorbească iar, Genet spuse:

– *„Ma che minchia?"* înseamnă „Ce mama dracului?" *Eu* tot spuneam asta în Asmara. O învățasem de la verii mei. Mama mă amenința că mă plesnește de fiecare dată când mă auzea. Iar acum, o spune *ea*, îți vine să crezi?... Deci, Marion, *che minchia*, eh?

Am luat cina împreună în bungalow, cu Genet alături de noi, în vreme ce Rosina și Almaz mâncau în bucătărie.

Mă obișnuisem să pun stăpânire pe Grundig odată ce ne ridicam de la masă. Deseori ascultam emisiunea „Rockul în Africa" până la miezul nopții, când se încheia. Muzica se armoniza cu ceea ce simțeam eu. În structura melodică a câte unui blues ori în baladele mișcătoare ale lui Dylan, ordinea era reinstituită. Shiva stătea lângă mine în majoritatea serilor. Muzica îi vorbea și lui.

Vocea crainicului se auzi în aparat: „Rockul Africii de Est, AFRS Asmara, unde toată lumea este la înălțime. Aici, la bază, este sâmbăta Boone's Farm. Primul transport de vin Boone's Farm a sosit seara trecută și, prieteni, dacă l-ați ratat, nu-mi place să vă spun, dar s-a terminat cu totul, la fel ca unii dintre cei de-aici. Acum, să-l ascultăm pe Bobby Vinton cu al său *My Heart Belongs Only to You*".

Mi-a plăcut să constat că Genet habar n-avea despre postul acesta. Verii ei din Asmara nu puteau fi chiar atât de grozavi dacă nu ascultau niciodată emisiunea asta.

Următorul cântec începu fără nici o prezentare. Am făcut o săritură.

– Asta e! am exclamat către Genet. Asta e melodia despre care îți spuneam.

În atâtea seri de când ascultam radioul, acum era pentru prima dată când auzeam cântecul pe care dansasem în camera stagiarei.

Eu mă legănam și mă răsuceam în ritmul muzicii, fără să observ expresia șocată de pe chipul Hemei și privirile fixe ale lui Ghosh și Genet. Am dat volumul mai tare. Rosina și Almaz veniră din bucătărie. Probabil credeau că am înnebunit. Era ceva cu totul neobișnuit pentru mine, însă nu mă puteam opri, sau nu voiam s-o fac, și ceva îmi spunea că acum era momentul pentru asta.

Shiva se ridică și mi se alătură, iar dansul lui era lin, fluid și elegant, ca și când toate lecțiile lui cu Hema ar fi fost doar o modalitate de a-și petrece timpul până ce avea să audă acest cântec. Lui Genet nu i-a trebuit mai mult ca să înceapă și ea. Am ridicat-o pe Hema de pe scaun și nu peste mult timp se mișca și ea în ton cu muzica. Ghosh nu avea nevoie de îndemnuri. Am încercat s-o atrag și pe Rosina, dar ea și Almaz au fugit la bucătărie. Am dansat toți cinci acolo, în camera de zi, până la ultima notă a melodiei.

Chuck Berry.

Așa îl chema pe interpret. Iar piesa era *Sweet Little Sixteen*, așa anunțase crainicul.

Când veni vremea de culcare, Genet spuse că se întoarce în camera Rosinei. Hema afișă o expresie rănită.

– Îi țin companie mamei, explică Genet. Acum am patul meu. În Asmara dormeam șase în cameră. Să am un pat numai pentru mine este un adevărat lux.

A doua zi, în Piazza, am găsit discul cu Chuck Berry într-un magazin de muzică. Pe copertă am citit că *Sweet Little Sixteen* fusese numărul unu în top în 1958! Vestea m-a distrus. Restul lumii auzise cântecul cu mai mult de un deceniu înainte ca eu să știu măcar că există. Când mi-am amintit de felul în care dansasem cu o seară în urmă, mi s-a părut dănțuirea unui nătâng, la fel ca mirarea unui țăran la vederea halbei de neon de pe clădirea Olivetti.

*

Cu o zi înainte de începerea noului an școlar, Hema și Ghosh ne-au luat cu ei la clubul grecesc, pentru gala anuală care celebra sfârșitul „iernii". M-am mirat auzind-o pe Genet spunând că ea rămâne acasă și își pregătește hainele pentru școală; ea, Rosina, Gebrew și Almaz plănuiseră o cină plăcută în camera Rosinei.

Formația care cânta era alcătuită din muzicieni ai orchestrelor armatei, forțelor aeriene și Gărzii Imperiale, care făceau un ban în plus. Puteau interpreta *Stardust*, *Begin the Beguine* sau *Tuxedo Junction* chiar și în somn. Piesele lui Chuck Berry nu erau însă în repertoriul lor.

Expatriații întorși din vacanță reveniseră în forță, toți bronzați. I-am văzut pe domnul și doamna G... – care, în realitate, nu erau căsătoriți. Umbla vorba că își părăsiseră consorții și copiii în Portugalia, pentru a trăi împreună. Domnul J..., un fermecător burlac din Goa, închis pentru scurt timp din cauza unor matrapazlâcuri financiare, era în plină formă. Expatriații recent sosiți aveau să-și învețe rapid rolurile, constatând că simplul fapt că erau străini era mai presus de orice talent sau pregătire profesională, constituind principalul lor atu. Nu peste mult timp aveau să devină de-ai casei, zâmbind și dansând la acest eveniment anual.

Întotdeauna crezusem că expatriații formau crema culturii și a stilului în lumea „civilizată". Vedeam însă acum că erau atât de departe de Broadway, de West End sau de La Scala, încât rămăseseră probabil cu un deceniu în urmă față de vremea lor, exact ca mine cu Chuck Berry. M-am uitat la fețele lor roșii și transpirate în vreme ce dansau, la strălucirea din ochii lor, și am simțit cum mă cuprinde tristețea și nerăbdarea.

Shiva dansă mai întâi cu Hema, apoi cu femeile pe care le cunoștea din grupul de bridge și, în cele din urmă, cu toate cele care păreau dornice să danseze. Brusc, mi-am dorit să nu mai fiu acolo. Am plecat devreme, spunându-le Hemei și lui Ghosh că iau un taxi până acasă.

M-am gândit la stagiară în vreme ce urcam dealul. O tot evitasem. Când era împreună cu elevele, nu dădea nici un semn că m-ar recunoaște. Când mă vedea alături de Shiva, ne saluta fără vreun comentariu. Prima dată când mă întâlnisem cu ea și era singură, mă oprise și mă întrebase:

– Tu ești Marion?

Din privirea ei înțelesesem că nimic nu se schimbase, că ușa ei încă îmi era deschisă.

– Nu, răspunsesem. Sunt Shiva.

De atunci nu mă mai întrebase niciodată.

Am auzit murmurul radioului în camera Rosinei, dar ușa era închisă și, în orice caz, nu voiam pe nimeni aproape.

M-am dus la culcare singur, cu gândurile mele. Mă simțeam mai bătrân decât cei treisprezece ani pe care îi aveam.

M-am trezit când s-a întors Shiva. L-am privit în oglindă. Era mai înalt decât mi se părea că sunt eu și avea șoldurile înguste și pasul ușor al unui dansator. Își scoase haina și cămașa. Părul îi fusese pieptănat cu cărare într-o parte când plecase de acasă, dar acum era o masă de bucle dezordonate. Avea buzele pline, aproape ca de femeie, și expresia de pe chipul lui părea visătoare, cu un aer profetic. Când rămase în lenjeria de corp, se studie în oglindă. Ridică un braț, iar pe celălalt îl întinse în față. Își închipuia că dansează cu o femeie. Făcu o piruetă grațioasă și se înclină.

– Ai petrecut bine? am întrebat.

Încremeni pe loc. Rămase cu brațele întinse. Se uită la mine în oglindă, iar privirea lui îmi făcu pielea ca de găină.

– Bine a petrecut toată lumea, răspunse el cu o voce răgușită, pe care nu i-o recunoșteam.

CAPITOLUL 33

O FORMĂ DE NEBUNIE

Taxiul ne lăsă, pe mine și pe Shiva, vizavi de poarta de la Missing, în fața clădirilor din blocuri de beton, exact când se aprinseră luminile de pe stradă. La șaisprezece ani, eram căpitanul, omul la bătaie și păstrătorul coșului în echipa noastră de cricket, iar Shiva era mijlocaș la bătaie. Punctul meu forte, ca deschizător, era lovirea cu putere a mingii și încercarea de a atenua prima salvă, demoralizându-i pe jucătorii adverși, în vreme ce principala calitate a lui Shiva era aceea de a-și apăra cu încrâncenare coșul și de a menține echipa montată, chiar dacă înscria rareori. Întotdeauna ne prindea seara la antrenament.

Am zărit o femeie între perdelele de mărgele, pe fondul luminii din bar, la capătul clădirii aflate cel mai aproape de prăvălia lui Ali.

– Bună! Așteptați-mă și pe mine! strigă ea.

Fusta strâmtă și pantofii cu tocuri o sileau să facă pași mici pe scândura care acoperea șanțul de scurgere a apei. Își strânse umerii împotriva frigului și zâmbi, astfel că ochii i se transformară în două fante înguste.

– Vai, dar ce mult ați crescut! Vă amintiți de mine? întrebă ea, aruncând priviri nesigure de la mine la Shiva.

Un parfum de iasomie îmi ajunse la nas.

După ce îi murise bebelușul o văzusem de multe ori pe Tsipe, dar numai de la distanță. Purtase doliu vreme de un an. În dimineața aceea ploioasă în care își adusese copilul la Missing părusese o femeie oarecare, cu o față simplă, sinceră. Acum însă, rujată, cu ochii rimelați și cu părul unduindu-i-se în valuri pe umeri, avea un aer izbitor.

Ne-am atins obrajii unul de altul ca rudele, întâi pe o parte, apoi pe cealaltă și încă o dată pe prima.

– Ăăă... el e... Dă-mi voie să ți-l prezint pe fratele meu, am spus.

– Lucrezi aici? întrebă Shiva.

El nu era niciodată tăcut în preajma femeilor.

– Nu mai lucrez, răspunse ea. Sunt proprietara acum. Și vă invit să intrați.

– Nu... Dar... mulțumim, m-am bâlbâit eu. Ne așteaptă mama.

– Ba nu ne așteaptă, ripostă Shiva.

– Sper că nu te superi dacă eu vin în altă zi, am adăugat.

– Oricând vreți, sunteți bine-veniți. Amândoi.

Se lăsă o tăcere stânjenitoare. Ea încă mă ținea de mână.

– Uite, începu ea. Știu că asta a fost cu mult timp în urmă, dar nu ți-am mulțumit niciodată. De fiecare dată când te-am văzut am vrut să-ți mulțumesc, dar mă temeam să nu te simți jenat și mi-era rușine... Azi, când v-am văzut atât de aproape, m-am gândit că e un moment potrivit.

– O, nu, am spus. Eu mi-am făcut griji că ai fi putut fi supărată pe mine... pe noi. Poate că ai dat vina pe Missing pentru...

– Nu, nu, nu! Eu sunt vinovată, replică ea, și lumina din ochi îi păli. Așa se întâmplă când pleci urechea la spusele unor bătrâne proaste. „Dă-i asta", „Fă aia", așa mi-au spus. În dimineața aceea m-am uitat la bietul meu copilaș și mi-am dat seama că toate doctoriile alea *habesha* îi făcuseră rău. Când tatăl tău l-a examinat pe micul meu Teferi, am știut că l-ar fi putut salva

dacă aș fi venit cu câteva zile mai înainte. Am greșit îngrozitor așteptând. Dar...

Am rămas tăcut, amintindu-mi cât de tristă fusese și cum plânsese pe umărul meu.

– Sper că Dumnezeu mă va ierta. Și că-mi va da o nouă șansă, reluă ea, vorbind cu patos, în vreme ce toate simțămintele i se reflectară pe față, fără a ascunde nimic. Dar iată ce voiam să vă spun: fie ca Domnul și sfinții să vegheze asupra voastră și să vă binecuvânteze pentru tot timpul pe care l-ați petrecut cu noi. Ce doctor bun e tatăl vostru! Și voi veți fi doctori?

– Da, am răspuns amândoi imediat, într-un glas.

Era singurul lucru pe care îl puteam spune fără îndoială în perioada aceea și era, de asemenea, unicul asupra căruia se părea că eram de acord cu Shiva.

Lumina îi reveni pe chip.

În vreme ce mergeam spre bungalow-ul nostru, Shiva spuse:

– De ce n-am intrat? Probabil că locuiește în spatele barului. Te-ar fi lăsat să te culci cu ea.

– Ce te face să crezi că ar trebui să mă culc cu fiecare femeie pe care o văd? m-am răstit la el cu mai mult venin în glas decât ar fi fost necesar. *Nu vreau* să mă culc cu ea. Și-n plus, nu e genul acela de femeie.

– Poate că nu mai e acum. Dar știe cum se face.

– Am avut și eu șansele mele, știi asta. E o problemă de alegere.

I-am povestit despre stagiară, ca pentru a-mi demonstra afirmația.

Shiva nu mai avu nimic de zis, așa că ne-am continuat drumul în tăcere. Încercase să mă enerveze. Nu voiam să mă gândesc la Tsige în felul acela, nu voiam să-mi imaginez chipul ei frumos și modul în care își câștiga existența. Era ceva dureros, așa că preferam să n-o fac. Dar Shiva nu avea astfel de scrupule.

– Într-o zi o să facem sex cu femei, îmi spuse. Iar eu cred că azi este o zi la fel de bună ca oricare alta.

Și privi în sus, ca pentru a se asigura că mersul stelelor era de bun augur.

M-am oprit și l-am apucat de cămașă. Am încercat să găsesc argumente pentru obiecțiile pe care le aveam, dar n-am reușit decât ceva jalnic.

– Uiți de Hema și de Ghosh? Crezi că asta i-ar face fericiți? Oamenii au o părere bună despre ei. Nu trebuie să facem nimic din ceea ce i-ar putea stânjeni.

– Cred că este inevitabil. Și ei o fac. Sunt sigur că...

– Oprește-te! am strigat.

Ce idee tulburătoare! Însă nu și pentru Shiva.

Chiar în luna în care am împlinit șaisprezece ani, vocea a început să-mi falseze exact atunci când nu voiam. Coșurile îmi tot apăreau, de parcă aș fi înghițit un sac cu semințe de muștar. Hainele pe care mi le cumpăra Hema îmi rămâneau mici în numai trei sau patru luni. Fire de păr îmi apăreau în cele mai bizare locuri. Gândurile la sexul opus, îndeosebi la Genet, mă împiedicau să mă concentrez. Era liniștitor să văd aceleași transformări fizice petrecându-se și la Shiva, dar, după discuția noastră referitoare la Tsige, n-am mai putut să vorbesc cu el despre dorințele pe care le simțeam sau despre reținerile care le însoțeau în mod obligatoriu. Shiva nu simțea nevoia unor astfel de rețineri.

– Închisoarea, l-am auzit într-o zi pe Ghosh spunându-i vesel lui Adid, e cel mai bun lucru pentru o căsnicie. Dacă nu poți să-ți trimiți nevasta la închisoare, du-te tu. Face minuni.

Acum, că înțelegeam la ce se referea, mă simțeam profund jenat, chiar șocat.

În ciuda cunoștințelor noastre despre corpul omenesc în contextul bolilor, eu și Shiva am fost mult timp neștiutori în privința chestiunilor sexuale – sau poate că numai eu fusesem așa. Habar nu aveam că semenii noștri de aceeași vârstă, atât la noi la școală,

cât și la școlile guvernamentale, trecuseră de mult prin faza inițierii sexuale, cu o animatoare de la bar ori cu o servitoare. Ei nu se chinuiseră ani întregi în ceața incertitudinii, ca mine, încercând să-și imagineze ceea ce era inimaginabil.

Îmi amintesc o poveste pe care colegul meu de clasă, Gaby, mi-o spusese pe când aveam doisprezece sau treisprezece ani, pe care o auzise de la un văr plecat în America și pe care, ani îndelungați, am crezut-o cu toții. „Când aterizezi în New York", îi spusese vărul, „o blondă splendidă intră în vorbă cu tine la aeroport. Parfumul ei e înnebunitor. Sâni mari, fustă mini. Și te prezintă fratelui ei. Amândoi se oferă să te ducă în oraș cu decapotabila lor și, firește, ca să nu pari grosolan, tu accepți. Pe drum, bărbatul spune: «Hai să trecem puțin pe la mine pe acasă, în Malibu, ca să bem un Martini înainte de a te conduce în Manhattan». Ajungi la conacul lor – o vilă cum n-ai mai văzut. Imediat ce intri, bărbatul scoate o armă și o îndreaptă spre tine, strigând: «Regulează-o pe soră-mea, că altfel te omor!»."

Câte nopți nu stătusem treaz, visând cu ochii deschiși la o asemenea soartă oribilă, perversă și minunată, dorindu-mi să mă pot duce în America doar pentru acest motiv. „Frate, lasă arma jos, că o regulez pe soră-ta gratis" devenise o replică pe care eu, Gaby și ceilalți din mica noastră gașcă ne-o spuneam unii altora, expresia noastră secretă, care ne dovedea tovărășia întru lubricitate adolescentină și fierbințeală sexuală. Chiar și după ce ne-am dat seama că povestea era absurdă, un basm de adormit copiii, tot ne încânta și repetam refrenul cu frenezie.

La câteva săptămâni după ce o văzusem pe Tsige în fața barului ei, m-am întâlnit cu stagiara angajată, în drum spre poarta de la Missing. Nu aveam cum să mă mai feresc de ea. Vederea ei mă neliniștea de fiecare dată.

Era însoțită de grupul ei de stagiare. Într-o asemenea situație, de obicei mă ignora. Acum însă zâmbi și sângele îi năvăli în obraji. I-am zâmbit și eu, ca să nu mă arăt prost crescut. Ea îmi

făcu cu ochiul și se apropie de mine, lăsându-le pe celelalte fete să meargă mai departe.

– Îți mulțumesc pentru seara trecută. Sper că sângele nu te-a speriat. Ai fost surprins? Te-am așteptat toți anii ăștia! Și a meritat. Când mai vii? întrebă, lipindu-se o clipă de mine. Număr zilele până atunci.

Își legănă fiece părticică din trup care se putea legăna, în vreme ce se îndepărtă în grabă pe urmele stagiarelor, de parcă Chuck Berry ar fi mers în spatele ei, cântând la chitară. Și îmi strigă peste umăr, suficient de tare ca să audă toată lumea:

– Data viitoare să nu mai fugi așa, după. Bine?

Am alergat spre casă. În ultima vreme, mai cu seamă la sfârșit de săptămână, Shiva ieșise de unul singur, iar eu nu mă gândisem prea mult la asta. Niciodată nu-mi trecuse prin minte că asta făcea el.

Shiva, Genet și Hema erau așezați la masă, iar Rosina îi servea. Ghosh se dusese să se spele. L-am târât pe Shiva până în camera noastră.

– Ea crede că am fost eu!

Îmi doream să nu-i fi povestit despre dansul cu stagiara.

– De ce nu m-ai întrebat? am continuat. Ți-aș fi interzis să te duci. Chiar ți-am interzis să te duci. Ce i-ai spus? Te-ai dat drept mine?

Shiva era nedumerit de mânia mea.

– Nu. Am fost eu însumi. Eu doar am bătut la ușa ei. Și n-am spus nimic. Restul l-a făcut ea.

– Dumnezeule! Așa, pur și simplu? V-ați pierdut virginitatea și tu, și ea?

– A fost prima mea dată cu ea. Și ce te face atât de sigur în privința ei, fratele meu mai mare?

Cuvintele lui m-au izbit ca un pumn în stomac. Nu-l auzisem niciodată pe Shiva vorbindu-mi sarcastic și tonul lui mi se părea tăios, urât. El continuă, în timp ce eu rămăsesem mut:

– Oricum, *pentru mine* nu a fost prima dată. M-am dus în Piazza în fiecare duminică.

– Ce?! De câte ori te-ai dus?

– De douăzeci și una de ori.

Nici nu mai puteam vorbi. Eram uluit, jenat, dezgustat și extrem de invidios.

– Cu aceeași femeie?

– Nu, cu douăzeci și una de femei diferite. Douăzeci și două, dacă o punem la socoteală și pe stagiară.

Stătea acolo cu bărbia îndreptată spre mine și cu un braț sprijinit alene de perete. Când mi-am regăsit glasul, am spus:

– Bine, te-ar deranja să nu te mai duci la stagiară?

– De ce? Te duci tu la ea?

Nu mai simțeam că aș avea vreo autoritate asupra lui, vreo experiență credibilă în baza căreia să-l sfătuiesc.

– Nu contează. Dar fă-mi o favoare. Spune-i cine ești, dacă te întorci la ea. Și mai stai acolo, ține-o în brațe și șoptește-i vorbe dulci la ureche când ai terminat. Spune-i că e frumoasă.

– Ce să-i șoptesc? De ce?

– Las-o baltă.

– Marion, toate femeile sunt frumoase, replică Shiva.

M-am uitat la el și mi-am dat seama că vorbise din convingere, fără urmă de sarcasm. Nu era stânjenit sau furios, nu îl deranja câtuși de puțin că îl luasem la rost. Eram suficient de vanitos ca să-mi închipui că-mi cunoșteam fratele. În realitate însă, nu-i știam decât ritualurile. Era înamorat de *Anatomia lui Gray* și purta volumul cu el pretutindeni. Atât de mare îi era pasiunea, încât urmele degetelor lui rămăseseră imprimate pe copertă. Când Ghosh îi adusese o ediție nouă a tratatului lui Gray, fratele meu se simțise insultat, de parcă i-ar fi oferit un cățeluș vagabond ca s-o înlocuiască pe iubita lui Koochooloo, care era pe ducă. Da, cunoșteam ritualurile lui Shiva, dar nu și logica de la baza lor. Shiva *chiar* le considera pe toate femeile frumoase, văzusem asta încă de la prima noastră vizită la clinica de repoziționare.

Nu lipsea de la nici o consultație acolo și o bătuse pe Hema la cap până când acceptase să-l învețe cum se întorc bebelușii. Nu exista nimic lasciv în interesul lui pentru aceste consultații, pentru obstetrică și ginecologie. Dacă ziua de vizită la clinica pica într-o sărbătoare sau dacă Hema hotăra să nu se ducă, dintr-un motiv oarecare, Shiva mergea singur și se așeza pe treptele clădirii încuiate. Iar acum eu îi spuneam să fie drăguț cu stagiara, când el putea susține că îi oferise fetei exact ceea ce își dorise, în vreme ce eu nu mă purtasem deloc frumos cu ea. Iar între timp, eu mă păstram pentru o femeie anume. Abstinența mea mi se părea nobilă, fiindcă era atât de dificilă. Ardeam de focul celibatului și voiam ca asta s-o impresioneze pe Genet. Cum ar fi putut să n-o impresioneze?!

Îmi fusese cât se poate de limpede, din sâmbăta aceea însorită când Genet se întorsese de la Asmara, că pubertatea nu era nicidecum încheiată pentru ea. Puseul de creștere din iarna aceea îi alungise totul: picioarele, degetele, chiar și genele. Pleoapele ei căpătaseră un aer adormit, iar ochii îi păreau chiar mai depărtați unul de celălalt. După întoarcerea de la Asmara, începuse să înnebunească toată casa. După *Manualul de pediatrie al lui Nelson*, înmugurirea sânilor și apariția părului pubian erau primele semne de pubertate la fete. Ce ciudat mi se părea că manualul ignorase primul indiciu pe care îl remarcasem eu – un miros matur, excitant, care ademenea aidoma unei sirene. Iar când își dădea cu parfum, cele două mirosuri se amestecau, iar rezultatul lor mă amețea complet. Nu-mi puteam imagina altceva decât că-i sfâșii hainele și că beau direct de la izvor.

Transformările lui Genet o puneau pe jar pe Rosina, vedeam asta clar. Hema și Rosina erau aliate, unite în dorința lor de-a o apăra pe Genet de prădători – de băieți, de pildă. Dar cele două mame nu erau suficient de protectoare pentru gustul meu și își sabotau propriile eforturi cumpărându-i haine și accesorii care o făceau și mai atrăgătoare în ochii sexului opus. Copoii – judecând după felul în care mă simțeam eu – nu se puteau împiedica

să nu amuşine la uşa noastră şi, mai mult decât atât, Genet era, aşa cum singură recunoştea, în călduri.

În trimestrul acela, într-o joi, Genet trimise vorbă că nu mai pleacă de la şcoală cu taxiul nostru şi că avea să vină acasă pe cont propriu. În vreme ce eu şi Shiva parcurgeam ultimii cincizeci de metri, pe aleea noastră opri un Mercedes-Benz negru, elegant, şi din el coborî Genet. Shiva intră în casă, însă eu am rămas afară.

– Nu-mi place să vii cu Rudy, am înştiinţat-o pe Genet.

Asta era mult prea puţin spus. Maşina aceea luxoasă îmi dădea un sentiment de inferioritate şi făcea să-mi clocotească sângele în vine. Tatăl lui Rudy deţinea monopolul la vânzarea porţelanului şi a instalaţiilor sanitare în Addis Abeba. Mai erau, probabil, încă vreo doi băieţi în şcoală care îşi conduceau propria lor maşină. Ceea ce mă râcâia însă cel mai tare era faptul că Rudy fusese unul dintre cei mai buni prieteni ai mei.

– Parcă ai fi mama, îmi spuse Genet, fără să ţină cont de suferinţa mea.

– Rudy este prinţul neîncoronat al toaletelor. Nu vrea decât să se culce cu tine.

– Şi tu nu vrei? replică ea, privindu-mă cu un aer cochet, cu capul plecat pe un umăr.

– Ba da. Dar vreau să mă culc *numai* cu tine. Şi te iubesc. Aşa că e altceva.

Cu toată timiditatea mea în faţa femeilor, nu aveam probleme în a-i mărturisi lui Genet ceea ce simţeam. Poate că greşeam dezvăluindu-mi astfel sentimentele. Asta îi conferă unei femei superficiale un avantaj asupra ta, dar încrederea mea în ea îmi spunea că Genet nu putea fi superficială, că o asemenea dragoste, un asemenea devotament din partea mea era eliberator şi înălţător pentru ea.

– Ai face-o cu mine? mă întrebă ea.

– Sigur că da. Visez la asta în fiecare noapte. Trebuie să mai așteptăm doar trei ani, Genet, până când o să ne putem căsători. Și apoi ne vom pierde virginitatea aici, am spus, arătându-i o pagină împăturită pe care o rupsesem dintr-o revistă *National Geographic*.

Înfățișa Lake Palace din Udaipur, un hotel de un alb scânteietor, în mijlocul unui lac de un albastru neîntinat.

– Vreau să ne căsătorim în India, am continuat.

Aveam o viziune a mea, mirele, sosind pe un elefant, un simbol al dorinței și al frustrării pe care mi le reprimasem – pentru asta, doar un elefant (sau un Jumbo Jet) putea fi suficient. Și o vedeam pe splendida Genet într-un sari auriu, cu bijuterii scânteietoare, cu iasomie în jurul ei... puteam vedea fiecare detaliu. Îi alesesem chiar și parfumul – Motiya Bela, din flori de iasomie.

– Iar ăsta e apartamentul nupțial.

Pe verso era înfățișată o cameră cu un pat cu baldachin imens și cu uși de sticlă uriașe, care se deschideau spre lac.

– Și uite baia, care are cadă cu picioare *și* un bideu!

Prințul neîncoronat al toaletelor n-ar fi fost în stare să vină cu o ofertă mai bună.

Genet era surprinsă și mișcată de fotografii și de faptul că purtam fila aceea în portofel. Tigroaica mea mă măsură cu un nou interes în privire.

– Marion, tu chiar te-ai gândit la asta, nu-i așa?

I-am descris cearșafurile de mătase albă de pe pat, i-am povestit cum draperiile de bumbac vor acoperi ferestrele ziua, dar se vor trage în lături noaptea, la fel ca ușile spre verandă.

– Voi acoperi patul cu petale de trandafiri și, când te voi dezbrăca, îți voi linge și îți voi săruta fiecare centimetru de corp, începând cu degetele de la picioare...

Ea gemu. Îmi puse un deget pe buze, își ridică ochii spre cer și își dădu capul pe spate, arătându-și gâtul.

– Dumnezeule, Marion, mai bine te oprești înainte să-mi pierd mințile, îmi zise, după care suspină și adăugă: Dar, ascultă, ce-ar fi dacă ți-aș spune că nu vreau să mă mărit? Că nu vreau să aștept. Vreau să fiu deflorată. *Acum.* Nu peste trei ani.

– Dar cum rămâne cu Hema? Și cu mama ta?

– Nu vreau să mă defloreze ele. Te vreau pe tine.

– Nu la asta mă...

Izbucni într-un hohot de râs pentru care am iertat-o, fiindcă m-a încurajat.

Știu la ce te-ai referit, prostuțule! Dar dacă *eu* nu am puterea ta de a rezista? Sunt zile în care chiar vreau s-o fac. Tu nu? Să trec odată peste asta! Doar ca să știu cum e. Oftă și continuă: Dacă tu nu vrei, poate că ar trebui să-l rog pe Shiva. Sau pe Rudy?

– Nu pe prințul toaletelor! Iar Shiva... Ei bine, Shiva nu mai e virgin. El a făcut-o deja. Și, în plus, credeam că mă iubești.

Ce? exclamă ea, bătând încântată din palme și uitându-se în jur după Shiva, aproape țopăind de bucurie. Shiva?

Ocolise întrebarea privind iubirea ei pentru mine. Era prea timidă pentru a o recunoaște, am presupus eu.

– Oh, Shiva, Shiva! Trebuie să aflăm de la el toate amănuntele. Vasăzică Shiva nu mai e virgin? Și atunci, tu ce mai aștepți?

– Te aștept pe tine și...

– O, oprește-te! Parcă ai fi un roman de dragoste prost. Parcă ai fi o fată, pentru numele lui Dumnezeu! Dacă vrei să fii primul, mișcă-te repede, Marion.

Părea serioasă, pe chipul ei nu se zărea nici urmă de umor. Mă speria când vorbea așa.

– Altfel, continuă ea, îi am pe alți câțiva în minte. Pe prietenul tău, Gaby, sau chiar pe prințul toaletelor, deși îi miroase gura a brânză.

Izbucni din nou în râs, savurând mâhnirea mea, dar arătându-mi și că glumea, slavă Domnului!

Nu mai suportam alte tachinări. Îmi era greu s-o aud pomenind numele altor pretendenți. Am tras cu ochiul la teancul de reviste de modă din mâna ei.

– Ce s-a întâmplat cu tine? am întrebat-o.

Eram furios acum. Îmi aminteam de fata care scria după *Caligrafia lui Bickham* și care, după moartea lui Zemui, începuse să citească frenetic toate cărțile pe care i le dădea Hema.

– Înainte erai... serioasă.

Acum, cele mai bune prietene ale ei erau două surori armene frumoase. Mergeau toate trei la cumpărături după-amiaza sau la filme, unde îi studiau pe actori, ale căror haine și atitudini le considerau un model de eleganță. Îi țineau pe toți băieții în șah. La un moment dat, Genet avusese note atât de bune, încât absolvise doi ani într-unul și ajunsese în aceeași clasă cu noi. Dar, în ultima vreme, rareori mai învăța, iar notele ei erau undeva pe la mijloc.

– Ce se întâmplă, Genet? Nu vrei să te faci doctor?

– Ba da, doctore, vreau să fiu doctor, răspunse ea și veni foarte aproape de mine. Doctore, vreau să mă consulți.

Își depărtă brațele, cu servieta într-o mână și cu revistele de modă în cealaltă. Își apropie mai mult trupul de al meu și își împinse bazinul spre mine.

– Mă doare acolo, jos, doctore!

Rosina țâșni pe ușa din față a bungalow-ului nostru ca o jucărie pe arcuri. Apariția ei bruscă era surprinzătoare și recunosc că avea un aer comic, dar tot nu cred că râsul lui Genet avea să fie pe placul Rosinei.

Într-un torent de tigrinya cu ceva italinya prin el, Rosina țipă la fiica ei și se repezi la amândoi. Genet țopăi în jurul meu pentru a se feri de ea, găsind alte motive de veselie în felul în care mama ei o alerga. Înțelegeam câte un cuvânt, două, dintre cele rostite de Rosina și îmi închipuiam ce spunea: „Unde ți-e mintea și ce-ți închipui că faci? Cine e băiatul cu mașina, nu știi că nu vrea decât un singur lucru de la tine? De ce te lipești de Marion de

parcă ai fi o fetișcană de la bar?" Fiecare întrebare îi stârnea lui Genet noi hohote de râs.

Rosina se încruntă către mine, ca și când eu ar fi trebuit să răspund în locul fiicei ei. Era a doua oară că ne prindea într-o postură compromițătoare. O dădu pe amharică și mă luă pe mine la rost:

– Tu! De ce nu s-a întors de la școală cu tine și cu Shiva? Și ce făceați aici, amândoi?

– O să fim doctori, mamă, ce părere ai?! strigă Genet în amharică, având lacrimi în ochi și de-abia reușind să vorbească. Îl învățam cum să consulte o femeie!

Figura șocată a Rosinei fu răsplata lui Genet, iar ea găsi toată situația atât de comică, încât scăpă pe jos servieta și revistele, se ținu de burtă și se îndreptă împleticindu-se spre camera lor. Am rămas amândoi privind-o cum se îndepărta, îndoită de mijloc. Rosina se întoarse spre mine și își disimulă confuzia afișând expresia aceea severă pe care o folosea când eu sau Shiva eram obraznici. Dar părea artificială, cu atât mai mult acum că, la un metru și optzeci și doi cât aveam, eram mai înalt decât doica mea.

– Tu ce-ai de spus în apărarea ta, Marion?

Mi-am aplecat capul și am făcut doi pași ezitanți spre ea.

– Vreau să spun..., am început, dar după aceea am luat-o în brațe, am ridicat-o și am învârtit-o în aer, în vreme ce ea bătea cu palmele în umerii mei. Vreau să spun că sunt fericit să te văd. Și că vreau să mă însor cu fiica ta!

– *Lasă-mă jos! Lasă-mă jos!*

Am lăsat-o jos, iar ea a încercat să-mi dea o palmă, dar am sărit într-o parte.

– Ești nebun, știi asta? exclamă Rosina, încercând să-și aranjeze bluza și să-și netezească fusta, hotărâtă să-și rețină zâmbetul cu orice chip. Duhurile rele au intrat în voi toți, copii.

Adună de pe jos servieta și revistele, apoi plecă pe urmele lui Genet, vorbind în gura mare, ca să auzim amândoi:

– Așteptați voi nițel, să iau un băț, să vă așez unul lângă altul, copii răi ce sunteți, și să vă bat până ce scot diavolul din voi!

– Rosina, de ce vorbești așa cu viitorul tău ginere? i-am strigat eu drept răspuns.

Se prefăcu că se întoarce și că vine după mine, dar m-am ferit.

– Nebunie! Sminteală! spuse ea și plecă, vorbind mai departe ca pentru sine.

Am ridicat privirea și l-am văzut pe Shiva uitându-se pe fereastră. Vântul stârnea prin frunzele eucaliptilor fosnetul acela sec care te îndemna să crezi va ploua. Dar cerul era senin. Prin geam îl vedeam pe Shiva studiindu-mă, cu fața îmbujorată. Privirile ni s-au întâlnit, iar expresia lui sugera că râsese, că probabil văzuse și auzise totul. I-am admirat postura, cu o mână în buzunar, cu genunchii încrucișați, lăsându-și greutatea pe un picior... Fratele meu era elegant chiar și atunci când stătea pur și simplu, la fel și Genet. Shiva zâmbea rareori, iar acum, în încordarea buzei lui superioare, se întrezărea umbra unui zâmbet pieziș. Am râs spre el, fără rețineri. Mă simțeam bine, mulțumit de mine însumi. Fratele meu îmi putea citi gândurile. Fratele meu mă iubea, o iubea pe Genet, iar eu îi iubeam pe amândoi. Da, Rosina avea dreptate, era o nebunie în jurul nostru la Missing, însă numai un nebun ar fi vrut să fie altundeva.

CAPITOLUL 34
VREMEA CULESULUI

Nebunia din seara aceea venise în cel mai nepotrivit moment. Era ultimul meu an la școala Loomis și eram hotărât să iau note bune la examenele finale. Motivația era una simplă: un nou și splendid spital în culoarea fildeșului, de cinci ori mai mare decât Missing, fusese construit pe o zonă mai înălțată, străjuind Churchill Road, oficiul poștal și Liceul Francez. Urma să fie spitalul universitar al unei noi facultăți de medicină, personalul fiind recrutat cu ajutorul Consiliului Britanic, al Swissaid și al USAID. Profesorii erau distinși medici proveniți din aceste țări, adică Marea Britanie, Elveția, SUA, care își încheiaseră de curând strălucite cariere academice și acceptaseră posturi pe termen scurt în Addis Abeba.

Așa că, imediat ce Rosina plecă după Genet, ducând cu ea manualele și revistele aruncate pe jos, decisă probabil să continue cearta, eu n-am mai pierdut nici o clipă. Am intrat în casă, m-am spălat și mi-am întins cărțile pe masa din sufragerie. Hema și Ghosh jucau bridge împreună cu câțiva prieteni în vechiul lui bungalow.

Am mâncat în timp ce învățam, fiindcă, pentru mine, fiecare minut conta. Socotisem câte zile, ore și minute rămăseseră până la examenul final. Dacă voiam să dorm, să joc cricket și să intru la facultatea de medicină, nu aveam timp de pierdut.

O oră mai târziu, veni și Genet să învețe cu mine. Am încercat să nu-mi ridic ochii din cărți. În scurt timp, ni se alătură și Shiva. Aduse pe masă *Principiile ginecologiei*, de Jeffcoate, iar volumul era plin de semne puse între pagini. El nu citea cărțile, ci le dezmembra și le digera, transformându-le în prelungiri ale propriului său corp.

Pentru a intra la școala de medicină, și eu, și Genet trebuia să obținem note mari la examenele finale. Genet susținea că îi place medicina la fel de mult ca mie, dar în ultima vreme mi se alătura mai târziu la învățat și se oprea mai repede decât mine; uneori nu venea deloc. În două seri pe săptămână luam taxiul până la casa domnului Mammen, pentru meditații la matematică și la chimie organică. Venise și Genet o dată, dar se revoltase împotriva disciplinei de fier impuse de Mammen și a doua oară nu mai călcase pe la el. Însă mie ajutorul lui mi se părea de neprețuit. La sfârșit de săptămână mă retrăgeam în vechiul apartament al lui Ghosh pentru a învăța, lăsându-i pe el și pe Hema liberi să dea radioul tare sau să-și primească prietenii fără teama că m-ar putea deranja. Genet ar fi putut să vină și ea în vechiul bungalow al lui Ghosh, dar rareori o făcea.

Shiva nu avea grijile noastre. Dusese tratative să renunțe complet la școală. Voia să lucreze ca asistent al Hemei, iar diplomele nu-l interesau. Hema îi spusese însă clar: dacă voia să lucreze cu ea, trebuia să-și termine ultimul an de școală, chiar dacă nu lua examenele de final. Între timp, învăța singur tot ce putea despre obstetrică și ginecologie. Am auzit-o la un moment dat pe Hema spunându-i lui Ghosh că Shiva avea mai multe cunoștințe de obstetrică și de ginecologie decât un student la medicină în ultimul an.

Shiva își însușise șopronul în care ascunseserăm motocicleta. Învățase sudura de la Farinachi și își ținea acolo aparatura necesară. Cam cu o lună înainte, deschisesem o dată ușa șopronului și constatasem cu uimire că peretele din spate era vizibil, fără

urmă de motocicletă, dar și de stivele de lemne și teancurile de Biblii în dosul cărora o ascunsesem.

– Am dezmembrat-o, îmi spusese Shiva când îl întrebasem.

Și îmi arătase baza mesei lui grele de lucru – blocul motorului nu se vedea din cauza suportului pătrat din lemn al acesteia. Înfășurase cadrul motocicletei în mușama și într-o prelată și îl înghesuise sub masă. Restul pieselor era depozitat în containere, de la unele de mărimea cutiilor de chibrituri până la lăzi așezate una peste alta în ordine, pe rafturile de metal pe care le sudase singur.

– Povestește-mi, Shiva, șopti Genet de după cartea ei, *Noțiuni de chimie*. Rezistase doar zece minute înainte de a sparge tăcerea, tulburându-mi totodată și concentrarea.

– Ce să-ți povestesc? întrebă el, fără să-și coboare glasul.

– Despre cum a fost prima dată! Despre ce altceva?! De ce nu mi-ai spus până acum? Tocmai am auzit de la Marion că nu mai ești virgin.

Povestea lui, pe care eu fusesem prea jenat și prea invidios ca să încerc s-o aflu, era uluitoare prin simplitatea ei.

– M-am dus în Piazza. Știi strada aceea laterală pe lângă brutăria Massawa, aceea pe care vezi camerele înșirate una lângă alta? Cu o femeie în pragul fiecărei uși și cu lumini de culori diferite?

– Cum ai ales una?

– N-am ales. M-am dus la prima ușă. Asta e tot, încheie el, zâmbind, și se întoarse la învățat.

– Ba nu, nu e tot! replică Genet și-i smulse cartea din mână. Ce s-a întâmplat pe urmă?

Eu m-am prefăcut enervat, dar fiecare celulă din creierul meu era atentă. Mă bucuram că Genet punea întrebările.

– Am întrebat-o cât mă costă. Ea a zis că treizeci. Eu am spus că n-am decât zece. Ea a zis că e bine. Și-a scos hainele și s-a întins pe pat...

– *Toate* hainele? am izbucnit eu.

Shiva se uită la mine, surprins.

– Toate, mai puțin bluza, pe care și-a ridicat-o.

– Avea sutien? Ce purta? se interesă Genet.

– Un mic pulover, cred. Ceva cu mâneci scurte. Și o fustă mini. Picioare goale și tocuri înalte. Nu avea lenjerie de corp. Nici sutien. S-a descălțat, și-a scos fusta, și-a ridicat bluza și s-a întins.

– O, Doamne! exclamă Genet. Spune mai departe!

– Mi-am scos și eu toate hainele. Eram gata. I-am spus că e prima dată pentru mine. Ea a zis: „Dumnezeu să ne-ajute!" Eu i-am zis că nu cred că vom avea nevoie de Dumnezeu. M-am așezat deasupra ei, ea m-a ajutat să încep...

– A durut-o? Tu aveai...?

– Erecție? Da. Nu, nu cred că a durut-o. Știi că vaginul are pereți elastici, care pot lăsa să treacă și capul unui copil...

– Bine, bine! îl întrerupse Genet. Și pe urmă?

– Ea a început să se miște și mi-a arătat cum, până când am înțeles. Am făcut așa până când am avut reacția ejaculatorie.

– Ce? întrebă Genet.

– Contracția vasului deferent și a veziculelor seminale, combinate cu secrețiile prostatice...

– A avut orgasm, i-am explicat eu.

Învățasem cuvântul dintr-o broșură grosolană, scrisă de un oarecare T.N. Raman, autor de literatură erotică. Un coleg de clasă, Satish, adusese asemenea broșurele când se întorsese din vacanța în Bombay. T.N. Raman era sursa majorității impresionante a cunoștințelor (sau a necunoștințelor) despre sex ale fiecărui elev indian.

– Aaa!... Și pe urmă? voi Genet să știe.

– Păi, m-am ridicat, m-am îmbrăcat și am plecat.

– Te-a durut? am întrebat eu.

– Deloc.

Din expresia lui serioasă, fără urmă de zâmbet, ai fi zis că vorbea despre o înghețată la Enrico's.

– Și gata? insistă Genet. Pe urmă ai plătit-o?

– Nu, am plătit-o la început.

– Ce ți-a zis când ai plecat?

Shiva se gândi o clipă.

– A zis că i-au plăcut corpul și pielea mea. Și că data viitoare o s-o facem... precum cățeii!

– Ce înseamnă asta, „precum cățeii"?

– Habar nu aveam. Așa că i-am zis: „De ce să mai așteptăm până data viitoare? Arată-mi acum."

Aveai bani?

Asta m-a întrebat și ea. „Ai bani?" N-aveam. Dar m-a lăsat s-o fac, oricum. Pe la spate, asta numea ea „precum cățeii". De data asta cred că a avut și ea... explozia ei.

Doamne! exclamă Genet, gemând și lăsându-se în jos în scaunul ei, roșie la față. Ce-i cu tine, Marion? Unde te duci?

Mă ridicasem de la masă. Mirosul lui Genet era copleșitor, aerul licărea parcă în roz din cauza lui.

Ce-i cu mine? am întrebat, mai puțin iritat decât lăsam să se vadă. Cum aș putea să învăț aici, spune-mi și mie? Nici nu-mi vine să cred că m-ai întrebat una ca asta!

Problema era că mă excitasem teribil, mai întâi auzind povestea lui Shiva, iar apoi văzând privirea înfierbântată a lui Genet, știind-o la un braț distanță de mine, adulmecându-i mirosul și știind că era dispusă. Dacă nu m-aș fi ridicat, aș fi avut propria mea explozie, în pantaloni. Trebuia să plec de-acolo. Mi-am îndesat în haină notițele la biologie.

Am găsit-o pe Rosina stând în ușa bucătăriei, pretinzând că văzuse ceva interesant la aragaz. Chiar dacă nu trăsese cu urechea și nu-i mirosise nimic, cu siguranță văzuse aburul rozaliu care plutea în sufragerie. Îmi evită privirea. Mama și fiica nu păreau să reușească să scape una de cealaltă, Genet fiind hotărâtă să se poarte cât mai revoltător, iar Rosina, la fel de hotărâtă

să reacționeze – și era greu de aflat cine pornise ostilitățile. Dintr-un punct de vedere, Rosina era aliata mea, fiindcă o ținea pe fiica ei în siguranță, pentru mine. Dar mă enerva s-o văd pândind așa.

– Mă duc la magazin, am zis, înțepat.

– Dar tocmai te așezasei să înveți, Marion.

M-am încruntat la ea, provocând-o să încerce să mă oprească.

Am mers alene până la poarta principală. Am cumpărat o sticlă de Cola, dar i-am dat-o lui Gebrew. Am rămas în ghereta lui de portar. Nu voiam să mă duc acasă înainte ca mintea și trupul să-mi revină la normal. Povestea lungă pe care mi-o îndrugă Gebrew, despre un nepot care le făcea probleme, se dovedi de ajutor.

Într-un târziu, i-am urat noapte bună și m-am întors. Când am ocolit rondul și am luat-o pe aleea spre bungalow-ul nostru, am văzut lumină în șopron. De multe ori, Shiva lucra adesea acolo seara, până târziu.

Ori de câte ori treceam pe aici pe întuneric, mă cuprindea un sentiment de spaimă când mă apropiam de locul în care zburase soldatul. În cimentul bordurii rămăsese o crăpătură, amintind de momentul în care fusese lovit de roata din față a BMW-ului.

Copacii gemeau și trosneau. Foșnetul frunzelor părea amenințător, ca o mână zornăind o grămadă de monede. Chiar mă așteptam să-l văd pe soldat apărând din întuneric și, după ani de asemenea închipuiri, mi s-ar fi părut de-a dreptul o ușurare dacă va fi fost să vină într-adevăr. Shiva nu avea astfel de temeri, fiindcă obișnuia să rămână în șopron până noaptea târziu. Pentru mine, trecerea anilor nu diminuase deloc povara celor întâmplate. Doar teama îmi devenise mai familiară. Înțelegeam ce-i determină pe unii oameni să-și mărturisească faptele după ani de la comiterea crimei: ei cred că doar așa vor înceta să se mai toture singuri. Am trecut repede de cotul acela al aleii.

Am auzit muzică de la radioul lui Shiva, în șopron.

Tocmai trecusem de el și mă apropiam de casă, când am zărit o siluetă coborând dealul cu pași hotărâți. Era beznă și, în clipa următoare, am auzit și un sunet. Persoana vorbea singură. Mi se ridicase inima în gât, dar am reușit să nu mă panichez, fiindcă vocea părea a unei femei. De-abia când silueta ajunse la câțiva pași de mine mi-am dat seama că era Rosina. Oare unde se ducea la ora asta? Se apropie mult de mine, studiindu-mi fața, așa cum făcea de multe ori, pentru a se asigura că nu sunt Shiva. Apoi, înainte de a-i observa mânia, îmi trase o palmă. În clipa următoare se repezi la mine, lovindu-mă și trăgându-mă de păr în jos cu mâna stângă, în vreme ce mă pălmuia cu dreapta.

– Te-am prevenit! strigă ea.

– Rosina! Ce tot spui? am întrebat, încercând să mă feresc.

Cuvintele mele nu făcură decât să o înfurie și mai tare. Cred că aș fi putut s-o opresc cu ușurință, dar eram prea șocat pentru a mai reacționa. Mă lovi încă o dată cu palma.

– Cinci minute vă las singuri, și uite ce se întâmplă! Ce isteț din partea voastră, tu să pretinzi că te duci la magazin, iar ea, la baie!

Când am rugat-o să-mi explice, s-a repezit la mine, dar de data asta m-am întors, astfel că lovitura m-a nimerit în ceafă.

– Am așteptat! strigă din nou. Am avut încredere în tine. Pe urmă m-am dus să vă caut. Am văzut-o urcând dealul. Ai trimis-o pe ea mai întâi, nu-i așa? Dacă rămâne însărcinată, ce se întâmplă? Înseamnă că o să fie o servitoare, la fel ca mine. Toată engleza și toate manualele alea n-o să mai facă nici doi bani în viața ei.

– Dar, Rosina, nu am...

– Nu mă minți, copile! Niciodată nu te-ai priceput să minți. Am văzut cum vă uitați unul la altul. Trebuia s-o fi ținut acasă încă de atunci.

Am rămas tăcut, uitându-mă la ea.

– Vrei o dovadă? Asta e? țipă ea mai departe.

Își duse mâna la brâu, scoase un obiect și-l aruncă spre mine. O pereche de chiloței de damă.

– Sângele *ei*... și sămânța ta!

Mi-am luat rufa aceea de pe față. Pe întuneric, nu puteam vedea nimic. Dar simțeam mirosul, parfumul lui Genet... și sperma. Era a mea. Recunoșteam izul acela ca de amidon. Nimeni nu mai avea un asemenea miros.

Nimeni în afară de fratele meu geamăn.

N-am avut puterea și dorința să fac altceva decât să mă târăsc în pat. Mă simțeam zdrobit. Singur. Shiva a venit la culcare mult mai târziu. Am așteptat să văd dacă spune ceva. La un moment dat a adormit, în vreme ce eu zăceam treaz. Exista în Etiopia o metodă de a stabili vinovăția, numită *lebashai*: un băiețel era drogat și apoi dus la locul crimei și rugat să indice vinovatul. Din păcate, de multe ori copilul în transă arăta spre un nevinovat, care era apoi ucis cu pietre sau înecat. *Lebashai* fusese interzisă în imperiu, dar în sate încă mai era practicată. Așa mă simțeam eu acum: acuzat pe nedrept de un deget întins spre mine, dar incapabil să mă dezvinovățesc.

Ceea ce *puteam* face însă era să mă răzbun. Vinovatul dormea chiar lângă mine. Aș fi putut să-l ucid pe Shiva chiar în noaptea aceea. M-am gândit la asta. Dar am decis că n-aș rezolva nimic așa. Lumea mea fusese deja distrusă. Brațele îmi erau neputincioase. Creierul îmi amorțise. Iubirea mea se preschimbase într-o bătaie de joc, în rahat! Nu mai aveam nici un motiv, nici o tragere de inimă să fac ceva, orice.

Genet nu veni la școală în ziua următoare. Shiva obținu permisiunea Hemei să se ducă împreună cu domnul Farinachi la Akaki, la fabrica de textile, unde una dintre uriașele mașini de vopsit se defectase. Farinachi fusese rugat să lucreze o piesă, iar el voia ca Shiva să vină și să vadă războiul de țesut.

Eu am rămas în pat. Când Hema veni să vadă ce s-a întâmplat, i-am spus că nu mă simt bine și nu mă duc la școală. Îmi luă pulsul și se uită în gâtul meu. Era nedumerită. Când încercă să mă descoasă, am replicat:

– Nu-i nimic, mă duc.

Era mai ușor așa decât să suport un interogatoriu.

Nu-mi amintesc nimic din ziua aceea de la școală. Ghosh și Hema nu aveau idee ce se întâmplase, dar știau că se întâmplase ceva. Ușa și fereastra de la camera Rosinei erau închise, însă o auzeau pe ea vorbind tare.

În seara aceea, Hema îmi spuse că veniseră în vizită trei rude ale Rosinei, doi bărbați și o femeie, și insistă să-i explic eu ce se petrecea. Nu-mi venea să cred că nu știa sau că Rosina nu-i spusese nimic. Aparent, nimeni nu vorbea despre ceea ce se întâmplase cu o seară înainte. Eu fusesem sigur că Rosina se va duce la Hema și mă va acuza, și nu înțelegeam de ce n-o făcuse până acum. Dacă Hema ar fi vorbit cu Shiva, bănuiesc că ar fi aflat totul. Dar nimănui nu-i trecea prin minte să-l întrebe pe el.

Shiva se întoarse exact când noi sfârșeam masa de seară, mulțumit de excursia lui cu Akaki. Nici Genet, nici Rosina nu erau la masă. Almaz spuse că mama și fiica se certaseră rău și că niște rude de-ale Rosinei veniseră să medieze conflictul.

Hema se ridică să se ducă să vadă ce se întâmplase, dar Ghosh o împiedică.

– Orice-ar fi, dacă te amesteci, o să complici lucrurile și mai mult.

Shiva nu spuse nimic, continuând să mănânce.

Eu păstram tăcerea, dar n-o făceam doar dintr-un impuls nobil. Nu credeam că exista cineva care să creadă varianta mea. De Shiva și de Genet depindea să mă salveze, dacă voiau s-o facă. Am studiat chipul fratelui meu, care stătea lângă mine la masă. Nimic nu arăta că ar fi fost conștient de dezastrul pe care îl provocase. Absolut nimic.

În seara aceea i-am spus lui Shiva că mă mut într-o cameră din vechiul bungalow al lui Ghosh, că mă duc să dorm și să învăț acolo. Voiam să fiu singur, am adăugat, fără să-l privesc.

El nu răspunse. Ar fi fost pentru prima dată în viața noastră când nu mai împărțeam același pat. Dacă mai existau fire și filamente de carne care mențineau laolaltă oul nostru divizat, eu le retezam.

Sâmbătă dimineață, când am venit la micul dejun, mi s-a părut că Shiva nu dormise deloc mai bine decât mine. După masă, el a plecat la Farinachi.

Eu mă pregăteam să mă întorc în camera mea să învăț, când Almaz a dat buzna în sufragerie.

– Ar fi bine să veniți, doamnă, îi spuse ea Hemei.

Și porni spre camerele servitorilor, urmată de Hema, de Ghosh și de mine.

Rosina ședea într-un colț al încăperii întunecate, cu un aer posac, defensiv, și totuși anxios. Genet zăcea în pat, palidă la față, cu broboane de sudoare pe frunte, cu ochii deschiși, dar cu privirea ternă și nefocalizată. În cameră plutea un iz acru și greu, de fierbințeală.

– Ce s-a întâmplat aici? întrebă Hema, dar Rosina nu răspunse și nici nu întoarse ochii spre ea.

Almaz aprinse lumina, se așeză astfel încât eu să nu pot vedea nimic și ridică pătura, arătându-i Hemei.

– Deschide fereastra, Marion, îmi spuse Ghosh, după care se apropie de pat ca să vadă mai bine.

– Dumnezeule! exclamă Hema.

Genet gemu de durere, iar Hema o prinse pe Rosina de umeri.

– Tu ai făcut asta? Tu i-ai făcut... asta bietei fete? Sufocându-se de furie, o zgâlțâi, dar ea nu ridică privirea. Femeie proastă! Doamne, Doamne! De ce?

În ochi îi lucea o expresie nebună, nedumerită, periculoasă. Mi-a trecut prin minte că ar fi putut s-o strângă de gât pe Rosina, dar ea o împinse într-o parte.

– Probabil că ai ucis-o, Rosina, știi asta?

Pe obrajii Rosinei apărură lacrimi, însă expresia ei rămase la fel de întunecată.

Ghosh o ridică pe Genet în brațe, iar ea scoase un geamăt nepământean.

– Mașina, spuse Ghosh, iar Almaz dădu fuga să deschidă ușa.

Hema i-a urmat afară. Eu am zăbovit o clipă în pragul casei lui Genet. Doica mea ședea exact la fel ca atunci când intrasem. Mi-am adus aminte de ziua în care luase o lamă s-o taie pe Genet pe față. Expresia ei fusese atunci sfidătoare, mândră. Acum însă, îi citeam pe chip rușine și frică.

Când m-am apropiat în fugă să urc și eu în mașină, Hema se răsuci pe călcâie și își apropie brusc fața de a mea.

Cred că tu ai ceva de-a face cu toate astea, Marion. Să știi că nu sunt proastă!

Apoi urcă în mașină și trânti portiera. Demarară, cu Ghosh la volan și cu Almaz în spate, ținând-o pe Genet în brațe. Eu am luat-o la fugă pe aleea noastră, am tăiat-o prin spatele șopronului și peste câmp, prinzându-i din urmă exact când intrau cu Genet în sala de urgențe.

Îi puseră perfuzii cu fluide și antibiotice, apoi Hema o duse în sala de operații nr. 3, pentru a o examina mai atent. Când ieși de acolo era încă zdruncinată, dar mai stăpână pe sine, cu o furie tăcută. Nu părea să-i pese dacă auzeam ce le spunea lui Ghosh și sorei-șefe.

– Vă puteți imagina că Rosina a plătit pe cineva ca să-i taie copilei clitorisul? Și nu doar clitorisul, ci și labiile mici, și apoi să-i coasă marginile împreună, cu ață de cusut! Dumnezeule mare, vă închipuiți câtă durere?! Am retezat suturile. Infecția e uriașă. Acum nu depinde decât de Dumnezeu.

Genet fu dusă pe scaunul cu rotile în singurul salon rezervat pentru VIP-uri. Ghosh îmi spusese la un moment dat că acolo stătuse și generalul Mebratu după ce fusese operat de urgență, la puțin timp după nașterea noastră.

M-am așezat pe scaunul de lângă patul ei. La un moment dat, Genet m-a strâns de mână, nu știu dacă în mod conștient sau doar dintr-un reflex. I-am ținut degetele într-ale mele.

Hema ședea vizavi de mine într-un fotoliu, cu coatele pe genunchi, cu capul în palme. Nu aveam nimic să ne spunem. Eu eram la fel de furios pe ea cât era și ea pe mine.

La un moment dat ridică fruntea și spuse:

– Oamenii care au făcut asta ar trebui trimiși la închisoare.

Nu era pentru prima dată că se vedea nevoită să salveze o femeie în situația lui Genet; probabil că era unul dintre specialiștii în tratarea circumciziilor feminine cârpăcite și infectate. Acum însă, chipul ei avea o expresie amară, pe care n-o mai văzusem niciodată înainte.

Se făcuse seară când Genet deschise ochii. Mă văzu și încercă să spună ceva. Am întrebat-o dacă vrea apă și a dat din cap ca da. I-am pus un pai în gură. Se uită în jur să vadă dacă mai era cineva în salon.

– Îmi pare rău, Marion, îmi șopti, cu ochii scăldați în lacrimi.

– Nu vorbi! Totul e în regulă.

Nu era, dar asta îmi veni pe buze.

– Trebuia... să aștept, murmură ea.

De ce n-ai așteptat? aș fi vrut să întreb. *Nu am avut parte nici de plăcerea, nici de onoarea de a fi primul tău iubit, dar am parte de toată vina.*

Gemu când încercă să se miște și își linse buzele. I-am mai dat puțină apă.

– Mama crede că tu ai fost, șopti cu voce slabă.

Am încuviințat, dar n-am spus nimic.

– Când i-am zis că a fost Shiva, m-a pălmuit. M-a lovit cu picioarele și m-a făcut mincinoasă. Nu m-a crezut. Mama crede că Shiva e virgin, încercă ea să râdă, dar făcu o strâmbătură de durere și tuși. După un timp reuși să vorbească din nou: Ascultă, am convins-o pe mama să-mi promită că nu-i spune Hemei.

Nu mi-am putut reprima un rânjet sarcastic.

– Păi, nu-ți face tu griji, că îi va spune. Probabil că-i spune chiar acum.

– Nu. N-o să-i spună. Asta a fost înțelegerea noastră.

– Cum adică?

– Am acceptat să-mi facă asta, cu condiția să... nu spună nimic. Trebuie să tacă. Nici un cuvânt Hemei. Și să nu mai țipe la tine.

Am căzut pe spătarul scaunului auzind-o. Genet acceptase ca o străină să-i taie părțile intime cu o lamă nesterilizată numai pentru a mă proteja pe mine? Deci eu eram acum vinovat pentru circumcizia ei? Era atât de absurd, încât aș fi vrut să râd, dar am constatat că nu puteam: sentimentul vinovăției se așternuse asupra mea, de parcă ar fi știut că eu eram casa lui, în care era bine-venit.

Shiva veni spre seară, palid și tras la față.

– Stai aici, i-am spus înainte de a apuca să deschidă gura. Nu știam dacă mă puteam controla în preajma lui și, în plus, aveam nevoie de o pauză. Rămâi cu ea până când mă întorc. Ține-o de mână. Devine agitată când îi dau drumul.

Nu mai aveam altceva să-i spun. Eram dincolo de limita mâniei, iar el trecuse de cea a regretelor.

Febra o chinui pe Genet vreme de trei zile. Ședeam lângă patul ei zi și noapte. Hema, Ghosh și sora-șefă intrau și ieșeau tot timpul din salon.

În a treia zi, Genet n-a mai urinat. Ghosh era foarte îngrijorat. Îi lua sânge chiar el, iar apoi eu sau Shiva dădeam fuga la laborator, îl ajutam pe W.W. să pregătească reactivii și eprubetele și să măsoare nivelul ureei din sânge: era crescut și creștea mereu.

Genet nu era niciodată inconștientă, ci doar somnolentă, deseori gemea și, la un moment dat, îi era o sete cumplită. O strigă pe mama ei o dată, dar Rosina nu era acolo. Almaz îmi spuse că refuza să iasă din camera ei, ceea ce era, probabil, un lucru bun.

Atmosfera din salon era și așa tensionată, fără riscul ca Hema să se repeadă la Rosina.

În a șasea zi, rinichii lui Genet începură să producă iar urină și o făcură în cantități uriașe, umplând punga sondei. Ghosh îi dublă și apoi îi triplă volumul de fluide injectate intravenos, încurajând-o să bea pentru a compensa pierderea.

– Asta înseamnă, sper, că rinichii ei își revin, spuse el. Dar nu pot concentra urina cum trebuie.

Într-o dimineață, când m-am trezit în scaun și i-am văzut textura pielii și fruntea relaxată, am știut că va trăi. Fusese oricum slabă, iar boala nu-i mai lăsase carne pe oase. Culoarea îi revenea însă. Sabia care atârnase deasupra capului ei dispăruse. Umerii mei începură să se relaxeze.

În după-amiaza aceea m-am dus în camera mea din apartamentul lui Ghosh și am căzut într-un somn negru. Abia când m-am trezit m-am gândit la Shiva. Înțelegea oare cum îmi spulberase visurile? Înțelegea cât o rănise pe Genet și pe noi toți? Voiam să-l fac să priceapă.

Necazul era că nu-mi trecea prin minte nici o altă modalitate de-a o face decât să-l lovesc cu pumnii până ce avea să simtă și el durerea pe care mi-o provocase mie. Îmi uram fratele. Și nimeni nu mă putea opri.

Nimeni – doar Genet.

Când îmi povestise despre înțelegerea ei cu Rosina, că acceptase circumcizia cu condiția ca mama ei să nu-i spună nimic Hemei, Genet nu apucase să termine ce avusese de zis. Mai târziu în acea primă noapte, izbutise să-și vină în fire pentru a mă ruga ceva. Mă pusese să jur.

– Marion, îmi zisese, pedepsește-mă pe mine, nu pe Shiva. Atacă-mă și alungă-mă, dar lasă-l pe el în pace.

– De ce? Nu pot să fac una ca asta. De ce să-l scutesc pe el?

– Marion, *eu* l-am determinat să facă ceea ce a făcut cu mine în seara aceea. *Eu* i-am cerut-o, rostise ea, și cuvintele ei mă loveau ca niște pumni în rinichi. Știi că Shiva e diferit... că el

gândește altfel. Crede-mă, dacă eu nu i-aș fi cerut, și-ar fi citit cartea mai departe, iar eu n-aș fi fost acum aici.

Cu greu atunci, în acea primă noapte, îmi dădusem cuvântul în fața ei că nu mă voi certa cu Shiva. Acceptasem în primul rând fiindcă mi se părea că noaptea aceea ar fi putut să fie ultima pentru ea.

Nu i-am spus niciodată Hemei ce s-a întâmplat cu adevărat, lăsând-o să creadă că făcusem orice-și închipuia ea că făcusem.

De ce, ați putea întreba, de ce mi-am respectat cuvântul? De ce nu m-am răzgândit când mi-am dat seama că va scăpa cu viață? De ce nu i-am spus Hemei adevărul? Vedeți dumneavoastră, în timpul luptei ei pentru a supraviețui, aflasem ceva despre mine și despre Genet. Fusesem foarte aproape de-a o pierde și asta mă ajutase să înțeleg că, în ciuda tuturor celor întâmplate, nu voiam să moară. Poate că nu aveam s-o iert niciodată. Dar încă o iubeam.

Când a fost externată din spital, am dus-o în brațe de la mașină până în casă. Nimeni n-a obiectat, și chiar dacă ar fi făcut-o, aș fi rămas pe poziție. Veghea mea neîntreruptă la patul ei îmi atrăsese acceptarea încrâncenată a Hemei. Nu îndrăznea să mi se opună.

În vreme ce o purtam pe fiica ei în casa noastră prin bucătărie, Rosina privea din ușa ei. Genet nu se uită nici o clipă în direcția aceea. Era ca și cum mama ei și camera în care trăise toată viața până atunci n-ar mai fi existat. Rosina stătea în prag, cu priviri rugătoare, implorând iertare. Dar capacitatea de răzbunare a unui copil este infinită și poate dura o viață.

Am dus-o pe Genet în fosta noastră cameră – camera lui Shiva – care de acum avea să fie a ei.

Stabilisերăm ca eu și Shiva să dormim în vechiul bungalow al lui Ghosh, dar separat – el în camera de zi.

O jumătate de oră mai târziu, când m-am dus să iau hainele lui Genet din camera Rosinei, am constatat că încuiase și că refuza

să răspundă, deși ciocăneam la ușă. Furios, am împins tăblia din lemn și, fiindcă nu se clintea, mi-am dat seama că baricadase ușa sau că o proptise cu propriul ei corp. O liniște ciudată se așternuse. M-am dus la fereastră. Obloanele erau coborâte, dar, cu ajutorul lui Almaz, am tras de lamelele subțiri până când au cedat. M-am cățărat pe pervaz și am încercat să mut dulapul cu mâinile goale, dar n-am reușit. Am întins gâtul ca să privesc pe deasupra lui. Ceea ce am văzut m-a determinat să mă propteșc cu spatele în cadrul ferestrei, să-mi pun tălpile pe dulap și să-l răstorn fără să mă mai gândesc la conținutul lui. Se prăbuși la podea cu un trosnet asurzitor, lemnul crăpă, oglinda se sparse, farfuriile se făcură țăndări. Toată lumea se apropie în fugă.

Acum vedeam clar. Toți puteam vedea. Hema, Ghosh și Shiva erau în spatele meu, chiar și Genet, auzind zgomotul, se târâse până acolo.

Există o precizie matematică a acelei scene, așa cum mi-o amintesc eu, dar nu e nici un unghi în *Geometria* lui Carr, sau în oricare alt text, care să poată descrie poziția gâtului. Și nu există în toată farmacopeea nici o pilulă care să poată șterge amintirea din mintea mea. Rosina atârna de o grindă, cu capul lăsat pe spate, cu gura deschisă și cu limba smulsă parcă de cineva din gâtul ei.

CAPITOLUL 35
DINTR-O FEBRĂ ÎN ALTA

Zidurile de piatră acoperite de mușchi și porțile masive dădeau Școlii Împărăteasa Menen aerul unei fortărețe antice. Cu șosetele ei albe, cu bluza de un albastru-deschis și cu fusta bleumarin, fără bentiță, agrafe sau cercei, Genet era doar una dintre eleve, care nu se deosebea prin nimic de celelalte. Unica ei podoabă era crucea Sfintei Brigita, care îi atârna la gât. Nici nu voia să iasă în evidență. Vechea Genet plină de viață pierise odată cu trupul pe care îl desprinseserăm din lațul prins în grindă și îl îngropaserăm în cimitirul Gulele.

Eu aveam un nou ritual: veneam s-o văd pe Genet în serile de sâmbătă. Școala ei era pe deal, ceva mai sus de palatul în care generalul Mebratu (alături de Zemui) luase ostateci și încercase să instaureze o nouă ordine în țară.

Genet ar fi putut să vină acasă la sfârșit de săptămână, dar zicea că spitalul Missing îi trezea amintiri dureroase. Insista că e fericită la Împărăteasa Menen. Profesorii indieni erau severi, dar buni. Izolată de societate și de noi, învăța din greu.

Am intrat amândoi la universitate, la cursul premedical, iar un an mai târziu am fost admiși la școala de medicină. Fără uniformă acum, în haine de zi cu zi, își păstra același stil vestimentar rezervat și supus. De fiecare dată când veneam s-o văd la căminul Mekane Yesus, de vizavi de universitate, mă rugam

ca aceea să fie ziua în care își va deschide iar inima, astfel încât să pot întrezări urmele fostei Genet. Era recunoscătoare pentru prânzul pe care i-l trimiteau Almaz și Hema, dar bariera pe care o ridicase în jurul ei nu se clintea.

Eu încă o iubeam.

Mi-aș fi dorit să n-o iubesc.

Am intrat amândoi la Școala de Medicină Haile Selassie Întâiul în 1974. Făceam parte de-abia din a treia generație de studenți admiși acolo. Genet și cu mine am fost repartizați ca parteneri de disecție pe același cadavru, ceea ce era un lucru bun pentru ea. Oricine altcineva ar fi fost deranjat de frecventele ei absențe și de faptul că deseori își ignora îndatoririle. Eu nu credeam că era leneșă. Nu existau motive pentru a crede asta. Ceva se cocea însă, iar eu habar n-aveam ce.

Cadrele didactice de la materiile generale erau foarte pricepute: profesori britanici și elvețieni, plus câțiva medici etiopieni care absolviseră cursurile Universității Americane din Beirut și urmaseră o pregătire postuniversitară în Anglia sau în America. Era și un indian: Ghosh al nostru, care avea un titlu academic: nu conferențiar, nu profesor asociat sau profesor asociat clinician (care ar fi desemnat o funcție onorifică, neretribuită), ci profesor de medicină și profesor colaborator de chirurgie.

Nu cred că, în cei douăzeci și opt de ani petrecuți de el în Etiopia, vreunul dintre noi și-a dat seama cât de vastă era erudiția lui Ghosh, nici măcar Hema. Dar sir Ian Hill, decanul noii școli medicale, a făcut-o. Ghosh publicase patruzeci și una de lucrări științifice și un capitol dintr-un manual. Interesul său inițial pentru maladiile cu transmitere sexuală se concretizase în studiul avansat al febrei recurente, domeniu în care era expertul numărul unu la nivel mondial, fiindcă forma acestei boli cauzate de păduchi era endemică în Etiopia și fiindcă nimeni altcineva nu o studiase îndeaproape.

Aflasem despre febra recurentă când eram încă elev și, într-o zi, Ali de la prăvălia de vizavi de Missing îl adusese la spital pe Saleem, fratele lui, și mă rugase pe mine să intervin. Saleem delira și avea febră mare. Mai târziu, Ghosh îmi spusese că povestea lui era una tipică: venise în Addis Abeba din satul lui cu toate lucrurile strânse într-o boccea, pe umăr. Ali îi găsise de lucru în aglomeratele hale din Merkato unde, sub ploile musonice sau pe arșiță, Saleem căra sacii cu mărfuri din camioane în depozite. Noaptea dormea înghesuit cu alte zece persoane într-o cameră închiriată. În anotimpul ploios, rareori putea să-și spele hainele, fiindcă ar fi durat zile întregi ca să se usuce. Condițiile în care trăia nu erau potrivite pentru oameni, dar erau prielnice pentru păduchi. Scărpinându-se, probabil că strivise la un moment dat un păduche, iar sângele insectei îi pătrunsese în organism prin zgârietură. Și cum venea de la sat, nu avea imunitate la această boală urbană.

La Urgențe, Saleem se întinsese pe jos, fiind semiconștient și prea slăbit pentru a sta în picioare ori așezat pe un scaun. Adam, preparatorul nostru cu un singur ochi, se aplecase asupra lui și, dintr-o singură mișcare grăbită, pusese diagnosticul.

Ani mai târziu, Ghosh îmi arătase corespondența pe care o purtase cu editorul revistei *New England Journal of Medicine*, care se pregătea să-i publice excelentul articol despre seria de cazuri de febră recurentă pe care le studiase. Editorul considera că formularea „semnul lui Adam" era prea pretențioasă. Ghosh apărase onoarea neșcolitului său preparator, cu riscul de a i se refuza publicarea în acea prestigioasă revistă de medicină.

Stimate dr. Giles,

... noi, în Etiopia, clasificăm herniile ca „sub genunchi" și „deasupra genunchiului", nu „directă" și „indirectă". E un alt ordin de mărime, domnule. La secția noastră de urgențe avem deseori chiar și cinci pacienți întinși pe podea din cauza febrei. Clinicianul întreabă: Să fie malarie? Să fie tifoidă? Ori febră

recurentă? Nu există nici o erupție care să-i permită să decidă („petele rozalii" ale febrei tifoide sunt invizibile pe localnicii etiopieni), deși eu recunosc că tifoida provoacă bronșită și puls lent, iar bolnavii de malarie au de multe ori splina foarte mărită. Aș ezita să public o lucrare despre febra recurentă fără să-i ofer clinicianului o modalitate practică de a pune diagnosticul, mai cu seamă în circumstanțe în care analizele serice și de sânge sunt dificil de efectuat. Medicul nu trebuie decât să pună mâna pe coapsa pacientului și să strângă mușchiul cvadriceps, să-l strângă tare. Bolnavii de febră recurentă vor sări, deoarece durerea și inflamația musculară sunt prezente în această boală. Pe lângă faptul că este un bun indiciu în diagnosticare, acest gest poate readuce pacientul din morți. Simptomul a fost remarcat pentru prima dată de Adam, astfel că merită să fie numit „semnul lui Adam".

Puteam și eu să depun mărturie pentru semnul lui Adam: Saleem urlase și țâșnise în picioare când preparatorul îl apăsase. Editorul îi răspunsese lui Ghosh în scris. Era mulțumit de toate celelalte date, însă „semnul lui Adam" continua să fie un punct sensibil. Ghosh rămăsese pe poziție.

Stimate dr. Giles,

... există semnul lui Chvostek, semnul lui Boas, semnul lui Courvoisier, semnul lui Quincke – se pare, deci, că oamenii albi își pot împrumuta fără opreliști numele unor lucruri diverse. Desigur că lumea este pregătită pentru un eponim în onoarea unui biet preparator care a văzut, cu singurul lui ochi, mai multe cazuri de febră recurentă decât vom vedea eu sau dumneavoastră cu doi.

Și astfel Ghosh, lucrând într-un obscur spital african, departe de lumea academică, a avut câștig de cauză. Articolul a fost publicat în prestigioasa publicație științifică și a contribuit, fără

îndoială, la invitația pe care a primit-o apoi, de a scrie un capitol în *Principiile medicinei interne* de Harrison – veritabilă biblie a studenților la medicină în ultimii ani de studiu. Hema i-a cumpărat noului nostru profesor două splendide costume cu dungulițe, unul negru și celălalt albastru, dar și un sacou de tweed cu petice din piele la coate, care să se asorteze titlului de profesor. Papionul a fost ideea lui. În toate privințele, mai cu seamă când nu costa mult și nu făcea rău nimănui, Ghosh hotăra singur pentru sine. Papionul spunea lumii întregi cât de mulțumit era el fiindcă trăia și cu ce avânt își celebra profesia, pe care o numea „ocupația mea romantică și pasională". Fiindcă în felul acesta practica el medicina și la fel își trăia și viața.

CAPITOLUL 36
SEMNELE PROGNOSTICULUI

Viața e plină de semne. Totul e să știi cum să le interpretezi. Ghosh numea asta euristică – o metodă de rezolvare a problemelor pentru care nu există nici o formulă.

Cerul roșu dimineața – marinar, păzește-ți viața.
Puroi undeva și puroi nicăieri înseamnă puroi în burtă.
Nivel mic de trombocite la femeie înseamnă lupus până la proba contrarie.
Ferește-te de omul cu albeață la ochi și cu ficatul mărit...

În ambulatoriu, Ghosh remarca o tânără cu răsuflarea tăiată, cu obrajii roșii care contrastau cu paloarea ei generală, și suspecta o îngustare a valvei mitrale cardiace, deși n-ar fi știut să spună exact de ce. Semnele îl determinau să asculte cu atenție murmurul ușor, huruitor, al stenozei mitrale, un murmur diavolesc pe care, așa cum spunea el, „nu-l auzi decât dacă știi că e acolo" și care era sesizabil doar cu pâlnia stetoscopului aplicată ușor peste apexul inimii, după un exercițiu fizic.

Îmi creasem și eu propria mea euristică, un amestec de raționament, intuiție, aspect facial și miros, lucruri care nu se găseau în nici o carte. Soldatul care încercase să fure motocicleta avusese

un anumit miros în momentul morții. Rosina avusese și ea unul, și ambele mirosuri fuseseră identice, sugerând decesul brusc.

Dar n-am avut încredere în nasul meu atunci când ar fi trebuit să am, când sesiza din partea lui Ghosh semnale care ar fi trebuit să-mi atragă atenția. Le-am ignorat, considerându-le o funcție a noii lui slujbe de profesor, un efect secundar al noilor costume și al mediului nou. Când mă aflam în preajma lui era ușor să mă liniștesc singur. Întotdeauna fusese o fire veselă și optimistă. Acum însă, era și mai jovial. Își găsise cea mai bună latură a personalității sale. Fiind un om care se mândrea cu „DEM – dragoste, educație și moștenire", excela în toate trei.

În ziua în care Hema și Ghosh își aniversau căsătoria, m-am trezit la 4.00 dimineața, ca să învăț. Două ore mai târziu, am ieșit din vechiul bungalow al lui Ghosh și m-am dus în casa principală. Shiva se mutase înapoi în camera în care copilăriserăm amândoi. Era încă întuneric înăuntru. Voiam să intru pe furiș la el, ca să văd dacă nu cumva o cămașă care îmi lipsea fusese spălată și pusă apoi în dulapul lui. Am ajuns odată cu Almaz. Am îmbrățișat-o și am așteptat până când ea mi-a făcut semnul crucii pe frunte și a murmurat o rugăciune.

Hema dormea încă. Ușa băii din hol era deschisă și dinăuntru ieșea abur. Ghosh stătea în fața chiuvetei cu un prosop în jurul șalelor, sprijinit cu toată greutatea pe lavoar. Era o oră prea matinală pentru el. M-am întrebat de ce folosea baia aceea. Ca să n-o trezească pe Hema? I-am auzit respirația grea înainte de a-l vedea și, în mod cert, înainte să mă vadă el pe mine. Efortul îmbăierii îl istovise. În imaginea reflectată în oglindă l-am văzut așa cum era când nu-și controla expresia. Am văzut o oboseală extremă. Am văzut tristețe și îngrijorare. Apoi m-a observat. Și în clipa în care se întoarse spre mine, masca jovialității îi era din nou lipită pe chip, ca și când niciodată n-ar fi lipsit de acolo.

– Ce s-a întâmplat? am întrebat.

Îmi simțeam stomacul ghem. Mirosul acela era acolo. Și trebuie să fi avut legătură cu ceea ce tocmai văzusem.

– Absolut nimic. Înfricoșător, nu? Se întrerupse pentru a trage aer în piept și reluă: Frumoasa mea soție doarme ca un înger. Fiii mei mă fac să fiu atât de mândru... În seara asta îmi scot soția la dans și îi voi cere să ne mai prelungim contractul marital cu încă un an. Unicul lucru nelalocul lui este acela că un păcătos ca mine nu merită asemenea binecuvântări.

Hema apăru în hol, scuturându-și părul de somn. Ghosh îmi aruncă o privire neliniștită. Se întoarse apoi spre oglindă și își dădu cu colonie. Ochii lui mă implorau să n-o sperii pe Hema. În efortul de a-și ține brațele ridicate, ritmul melodiei pe care o fredona era sacadat. Mi-am luat cămașa și am plecat.

Aveam un curs dimineață la prima oră, unul important. Dar mi-am urmat instinctul, intuiția,... nasul. M-am îmbrăcat și m-am ascuns apoi după șopronul lui Shiva. În scurt timp, Volkswagenul apăru din ceață; înăuntru era doar Ghosh. L-am urmat pe jos.

Am ajuns la Urgențe la timp pentru a-l vedea intrând în biroul sorei-șefe. Nu numai că se afla și ea acolo la o oră atât de matinală, dar venise chiar mai devreme și îl aștepta. Am stat o clipă acolo, întrebându-mă ce puteau însemna toate astea, când apăru Adam, cu un flacon de sânge în mână. Ușa sorei-șefe se deschise în fața lui. Câteva clipe mai târziu, Adam ieși cu mâna goală. Păru uimit să mă vadă și încercă să închidă ușa în urma lui, dar piciorul meu era deja în prag.

Ghosh era așezat pe un fotoliu-pat, cu picioarele ridicate și cu o pernă sub cap. Zâmbea. Corul din *Gloria in excelsis* de Bach se auzea la vechiul fonograf al sorei-șefe. Ea era aplecată peste brațul lui, cu mâna pe acul ce-i introducea sânge în venă. Ridicară amândoi privirea, crezând poate că era Adam, care se întorsese dintr-un motiv oarecare. Buzele lui Ghosh se mișcară:

– Fiule, știi că...

– Nu te obosi să mă minți, l-am întrerupt.

Se uită la sora-șefă, așteptând parcă un ajutor din partea ei. Ea oftă.

– Așa vrea soarta, Ghosh. Întotdeauna mi-am zis că Marion ar trebui să știe.

Nu voi uita niciodată nemișcarea, ezitarea și o urmă a ceva ce nu mai văzusem niciodată pe chipul lui Ghosh: subtilitate. Apoi, toate acestea lăsară locul resemnării și unei priviri distante. Pentru o clipă am perceput lumea prin ochii lui, prin intelectul și prin amplitudinea viziunii lui, care îi încorporase pe Hipocrat, pe Pavlov, pe Freud, pe Marie Curie, descoperirea streptomicinei și a penicilinei, grupele sanguine identificate de Lansteiner, o viziune care îngloba salonul septic în care o curtase pe Hema și sala de operații nr. 3 în care își începuse, cu reticență, cariera de chirurg; o viziune care îi amintea de nașterea noastră și privea spre viitor, dincolo de viața lui, spre finele vieții mele și mai departe. Și atunci, numai atunci, se stabiliză, se focaliză asupra prezentului, asupra acelui moment în care dragostea era palpabilă, atât de sesizabilă între tată și fiu, încât gândul că s-ar putea sfârși, iar amintirea i-ar fi fost unicul viitor îngăduit, era inacceptabil.

Bine, Marion, clinician în devenire. Ce crezi tu că ar putea fi?

Era un adept înfocat al metodei socratice, numai că de această dată el era pacientul, iar eu trebuia să fac apel la euristica mea.

Îi remarcasem paloarea și înainte, însă refuzasem s-o conștientizez. Acum îmi aminteam că văzusem în ultimele luni vânătăi pe brațele și pe picioarele lui, vânătăi pentru care, de fiecare dată, avea o explicație. Parcă doar cu o săptămână în urmă se tăiase la deget în hârtie. Se întâmplase chiar în fața mea și sângerase o vreme. Când îl văzusem câteva ore mai târziu, rana încă mai supura. Cum izbutisem să ignor asta? Îmi aminteam și câte ore petrecuse expus la radiațiile vechiului aparat cu raze X, bătrânul Koot pe care, în ciuda protestelor unanime, el continuase să-l folosească până când spitalul primise, într-un târziu, un aparat nou. Koot fusese zdrobit cu ciocanele și resturile sale fuseseră duse la Pământul Înecat. Acolo avea să-i țină companie soldatului mort, făcându-i oasele să strălucească.

– Cancer sanguin? Leucemie? am întrebat, detestând sunetul acelor cuvinte urâte pe buzele mele.

Boala lui Ghosh abia acum se născuse, abia acum prinsese viață, în clipa în care eu îi rostisem numele, și nu mai avea cum să dispară.

Ghosh zâmbi larg, se întoarse spre sora-șefă și înălță sprâncenele.

– Poți să crezi una ca asta, soră-șefă? Fiul meu, clinicianul!

Apoi glasul lui își pierdu efervescența. Vorbi mai departe pe un ton din care orice prefăcătorie dispăruse, așa cum dispar frunzele după un îngheț.

– Orice-ar fi, Marion, Hema nu trebuie să afle. Mi-am trimis probele de sânge acum doi ani, prin intermediul lui Eli Harris, doctorului Maxwell Wintrobe din Salt Lake City, Utah, SUA. Este un hematolog excelent. Îmi place grozav tratatul lui. Mi-a scris el, personal. Ceea ce am eu e ca un vulcan activ, care fierbe și scuipă lavă. Nu e chiar leucemie, ci una în pregătire; se numește metaplazie mieloidă, spuse Ghosh, rostind cuvintele cu atenție, de parcă ar fi fost ceva delicat și foarte elaborat. Să ții minte numele, Marion. Este o boală interesantă. Mi-au mai rămas încă mulți ani, sunt sigur. Singurul simptom problematic pe care-l am acum este anemia. Transfuziile astea de sânge sunt schimburile mele de ulei. În seara asta mă duc la dans cu Hema. E ziua noastră cea mare, știi. Și voiam mai multă energie.

– De ce nu vrei ca mama să știe? De ce nu mi-ai spus mie?

Ghosh clătină din cap.

– Hema ar lua-o razna... Ar începe să se agite, să se acuze... Nu te uita așa la mine, băiete. N-o fac din pură noblețe, ascultă-mă pe mine.

– Atunci, nu înțeleg.

– Tu n-ai știut nimic despre diagnosticul meu în ăștia doi ani, așa-i? Dacă ai fi știut, relația ta cu mine s-ar fi schimbat. Nu crezi? întrebă el zâmbind și-mi ciufuli părul. Știi ce anume mi-a oferit mie cea mai mare plăcere în viață? Bungalow-ul nostru,

normalitatea lui, banalitatea trezirii mele de dimineață în sunetul vaselor lui Almaz în bucătărie, munca mea... Orele de curs, vizitele în saloane cu studenții din anii mari... Faptul că vă vedeam pe tine și pe Shiva la masa de seară și apoi mă duceam să mă culc cu soția mea.

Se opri după aceste cuvinte, rămase tăcut vreme îndelungată, cu gândul la Hema, și apoi reluă:

– Vreau ca mai departe zilele mele să fie la fel ca până acum. N-aș vrea ca toți ceilalți să înceteze să se poarte normal cu mine. Știi la ce mă refer? Nu vreau ca toate astea să fie distruse, adăugă zâmbind. Când lucrurile vor deveni mai grave, dacă se va ajunge la asta, îi voi spune Hemei. Promit.

Mă privi scrutător.

– Vrei să păstrezi secretul? mă întrebă apoi. Te rog. Poți face asta pentru mine. Ca un dar, dacă vrei. Dăruiește-mi cât mai multe zile normale, atât cât e posibil să am. Și nu trebuie să-i spui nici fratelui tău. Știu că voi doi ați avut o... ruptură. Dar tu îl înțelegi pe Shiva mai bine decât oricine. Și știu că îți la el suficient de mult pentru a-l proteja și pentru a nu lăsa ca vestea asta să ajungă la el prea devreme.

I-am dat cuvântul meu.

Despre lunile următoare îmi amintesc prea puțin, cu excepția faptului că am înțeles cât de înțelept era Ghosh. Fusese o binecuvântare să nu știu vreme de doi ani. Acum, că aflasem, nu mai aveam cum să întorc timpul înapoi sau să șterg cunoașterea faptului respectiv. Era ca și cum Ghosh ar fi fost din nou la închisoare – și, într-un fel, chiar era. Am citit tot ce-am găsit despre metaplazia mieloidă (cât uram sintagma aceasta care lui îi plăcea!). Când aflasem eu vestea, măduva spinării lui nu dădea nici un semn deosebit. Apoi boala devenise mai activă, vulcanul începuse să clocotească, supurând lavă și scuipând urme de gaze sulfuroase când vânturile îi erau prielnice.

Îmi petreceam cât mai mult timp posibil alături de Ghosh. Voiam să am parte de fiece dram de înțelepciune pe care mi l putea transmite. Orice fiu ar trebui să noteze fiecare cuvânt spus de tatăl lui. Eu am încercat. De ce fusese nevoie de o boală pentru ca eu să apreciez valoarea timpului petrecut împreună cu el? Se pare că noi, oamenii, nu învățăm niciodată. De aceea retrăim lecția odată cu fiecare generație și pe urmă jinduim să scriem epistole. Ne dădăcim prietenii, îi luăm de umeri, îi zgâlțâim și le spunem: „Trăiește clipa. Ceea ce contează cu adevărat e momentul prezent!" Cei mai mulți dintre noi nu mai au cum să se întoarcă și să repare greșeala. Nu mai putem face nimic cu privire la ceea ce ar fi trebuit și la ceea ce am fi putut... Dar există și câțiva oameni norocoși, ca Ghosh, care nu au astfel de griji. El nu trebuia să repare nimic, în viața lui nu fusese nici o clipă netrăită din plin.

Din când în când, îmi făcea cu ochiul și îmi zâmbea din câte un colț al încăperii. Mă învăța acum cum se moare, după ce mă învățase cum se trăiește.

Shiva și Hema nu aflaseră nimic despre boala lui Ghosh; ei erau cufundați în propria lor aventură. Shiva o convinsese să-și ia un angajament major, acela de a le trata pe femeile cu fistulă veziculo-vaginală, pe scurt, fistulă. Nu era o maladie pe care Hema (sau orice alt chirurg ginecolog) s-o abordeze cu plăcere, fiindcă era dificil de vindecat.

Acum îmi explic de ce fata aceea pe care o văzuserăm în copilărie – cea care urcase dealul împreună cu tatăl ei, cu fruntea plecată de rușine, cu urina scurgându-i-se pe picioare la fiecare pas și cu un miros de nedescris – avusese o influență atât de puternică asupra vieții lui Shiva.

Fără știrea mea și a fratelui meu, Hema o operase de trei ori. Cusătura se rupsese după primele două intervenții, dar a treia oară ținuse. Noi n-am văzut-o când a plecat de la Missing, dar Hema ne-a dat cuvântul ei că fata se vindecase și părăsise fericită

spitalul. Cicatricile mentale nu aveau să se vindece însă niciodată. Pe vremea aceea înțelesesem prea puțin despre boala ei; era un subiect despre care Hema nu vorbea cu noi. Acum însă, știam și eu, și Shiva. După toate probabilitățile, posibil chiar înainte de adolescență, fata fusese obligată să se mărite cu un bărbat poate la fel de vârstnic ca tatăl ei. Dureroasa consumare a mariajului (și mai traumatizantă dacă circumcizia lăsase țesut cicatrizat la intrarea în vagin, de care trebuia să treacă soțul ei) probabil că o îngrozise. Poate că fusese prea mică pentru a face legătura între acest act și sarcina de mai târziu, dar în scurt timp pântecul începuse să i se umfle. Când debutase travaliul, capul copilului împinsese în oasele pelviene, dat fiind că deschiderea ei pelviană fusese deja îngustată de rahitism. Într-o țară dezvoltată sau într-un oraș mare i s-ar fi făcut o cezariană imediat după începerea contracțiilor. Dar într-un sat izolat, fără alt ajutor în afară de cel al soacrei, probabil că se chinuise zile întregi, uterul ei încercând imposibilul, dar reușind doar să împingă în mod repetat capul copilului în peretele vezicii urinare și al colului uterin, strivind țesuturile de oasele pelvisului. Curând, copilul murise în uter, iar mama ar fi urmat să aibă aceeași soartă la scurt timp, din cauza unei rupturi uterine, a unei infecții sau a septicemiei. A fost însă un caz fericit, familia izbutind s-o ducă pe mamă la un spital. Acolo, fătul mort a putut fi extras din uter bucată cu bucată, strivindu-i-se mai întâi capul.

În convalescența de după travaliul cumplit, țesuturile cuprinse de cangrenă ale canalului de naștere se necrozaseră, lăsând o gaură cu contur neregulat între vagin și vezica urinară. În loc ca urina să treacă din vezică în uretră și să fie eliminată prin orificiul de sub clitoris (numai atunci când femeia voia să urineze), conținutul vezicii se scurgea încontinuu în vagin și în jos, pe picioare. Hainele îi erau mereu ude și urina îi curgea șiroaie toată ziua. Vezica și uretra se infectau, devenind greu mirositoare. Foarte repede, labiile și coapsele mereu ude se macerau

din cauza puroiului care supura. Acesta trebuie să fi fost momentul când soțul ei o alungase, iar tatăl îi venise în ajutor.

Fistulele fuseseră descrise încă din Antichitate, dar abia în 1849, în Montgomery, Alabama, medicul Marion Sims, tizul meu, reușise pentru prima dată să repare o fistulă. Primele lui paciente fuseseră Anarcha, Betsy și Lucy, trei sclave alungate de familiile și de stăpânii lor din cauza stării în care ajunseseră. Sims le operase – cu acordul lor, ni se spune – într-o încercare de a vindeca fistula. Eterul tocmai fusese descoperit, dar utilizarea lui încă nu era răspândită, așa că pacientele lui au fost pe deplin conștiente. Sims închisese gaura care se căsca între vezică și vagin și crezuse că astfel le vindecase. Dar, o săptămână mai târziu, găsise deschideri minuscule pe conturul operației, prin care urina se scurgea. Medicul încercase însă în continuare. O operase pe Anarcha de circa treizeci de ori. Învățase câte ceva din fiecare eșec și își modificase tehnica până când, în sfârșit, reușise.

Atunci când o operase pe fata pe care o văzuserăm noi, Hema aplicase principiile stabilite de Marion Sims. Mai întâi pusese un cateter care ajungea prin uretră în vezică, pentru a devia fluxul de urină departe de fistulă și pentru a le permite țesuturilor ude, macerate, să se usuce și să se vindece. O săptămână mai târziu, o operase vaginal, folosind spatula curbată din aliaj de cositor pe care o inventase chirurgul din Alabama – speculul Sims, așa cum este numit în prezent – și care făcuse posibilă chirurgia vaginală. Fusese nevoită să rezece cu atenție marginile fistulei, încercând să găsească straturile odinioară distincte ale membranei vezicale, ale peretelui vezical, apoi pe cele ale peretelui și membranei vaginale. Odată ce terminase cu marginile, cususe strat cu strat. După numeroase eșecuri, Sims rugase un bijutier să-i confecționeze o sârmuliță subțire din argint, pe care o folosise apoi la suturarea rănii. Argintul determina cea mai slabă reacție inflamatorie a țesuturilor, iar inflamația era motivul pentru care suturile cedau. Hema utilizase catgut cromat.

La o lună după ce aflasem de boala sanguină a lui Ghosh, Hema ne anunță în timpul cinei că ea și Shiva operaseră consecutiv cincisprezece paciente cu fistulă, fără nici o recidivă.

– Îi datorez lui Shiva acest succes, spuse ea. El m-a convins să aloc mai mult timp pregătirii femeilor pentru operație. Așa că acum internăm bolnavele și vreme de două săptămâni le hrănim cu ouă, carne, lapte și le dăm vitamine. Le administrăm totodată antibiotice până când urina le devine curată și folosim pastă de oxid de zinc pentru a le trata coapsele și vulva. Shiva a venit cu ideea de a le deparazita și de a le corecta anemia feriprivă înainte de a le opera. Încercăm de asemenea să le întărim picioarele, le punem să facă mișcare. Cu rușine recunosc, adăugă ea, privind mândră spre Shiva, că el le-a înțeles și le-a recunoscut nevoile mai bine decât mine după atâția ani de experiență. Ca și ideea terapiei fizice...

– N-au cum să meargă după operație dacă nu pot s-o facă înainte, preciză Shiva.

La patru dintre paciente, gaura din vezică era atât de mare, cu țesuturile atât de atrofiate și de retrase, încât fusese imposibil să i se unească marginile. În cazul lor, Hema învățase să expună o bucată îngustă, dar groasă, de carne de sub labie și, ținând-o conectată la un capăt pentru a asigura irigarea cu sânge, să-i străpungă celălalt capăt și să-l tragă în vagin, pentru a „petici" fistula.

– Sora-șefă are un donator care dorește să sponsorizeze numai intervențiile pe fistule, spuse Shiva. Primim câte o mie de dolari americani în fiecare lună.

Mi-a fost greu și să mă uit la el, cu atât mai mult să-l felicit.

Renunțasem să-mi mai fac griji pentru Genet. Când a picat la două dintre materii în primul an și a fost nevoită să repete ambele semestre, eu eram prea preocupat de boala lui Ghosh și nu mi-a păsat. Dar nu se purta așa fiindcă voia să se distreze sau să-și trăiască viața din plin. În realitate, își pierduse dorința de

a învăța și își uitase țelul – dacă avusese vreodată unul. Era suficient să te lași pe tânjală și să lipsești de la cursuri o săptămână, ca să rămâi în urmă irecuperabil de mult, atât de alert era ritmul în primul an de școală medicală.

Când eram la jumătatea anului doi, am auzit că Genet lipsise iarăși de la câteva laboratoare de anatomie. M-am simțit obligat să văd ce e cu ea.

Ușa camerei ei de la căminul Mekane Yesus era deschisă. Înăuntru, oaspetele lui Genet stătea cu spatele la mine; nici unul dintre ei nu m-a observat la început. Colega ei de cameră nu era acolo. Încăperea mică, odinioară atât de îngrijită, era acum dezordonată și foarte încărcată. Era mobilată cu două paturi suprapuse și cu o masă pentru două persoane. Cât timp Zemui fusese în viață, Genet se purtase de parcă el ar fi călcat-o pe nervi. Dar bravul și loialul ei tată murise sub o rafală de gloanțe, iar acum ea îi lipise fotografia pe tavan, la numai câțiva centimetri de fața ei atunci când se culca în patul de sus.

Trăsăturile aspre și atitudinea înțepată a vizitatorului erau evidente. Îl știam, era un agitator care îi organiza pe studenți pentru a solicita reformarea programei și strângea semnături pentru a scăpa de un supraveghetor nepopular. Dar în primul rând era din Eritreea, la fel ca Genet. Eliberarea Eritreei era, în mod cert, principala lui cauză, una pe care însă trebuia s-o urmărească în secret. Vorbea cu Genet în tigrinya, dar am auzit și câteva cuvinte în engleză: „hegemonie" și „proletariat". Se opri în mijlocul frazei când mă simți dincolo de prag. Ochii lui bovini îmi aruncară o privire care părea să spună: „Niciodată nu vei fi unul dintre noi".

M-am adresat lui Genet în mod deliberat în amharică, pentru ca individul să vadă că o vorbeam mai bine decât el. După ce-i mai spuse ceva în tigrinya, se ridică și plecă.

– Cine sunt amicii ăștia radicali ai tăi, Genet?

– Ce amici radicali? Nu fac decât să mă văd cu eritreeni.

– Poliția secretă are informatori la etajul ăsta. Vor face legătura între tine și Frontul de Eliberare a Poporului Eritreean.

Ea ridică din umeri.

– Știi că FEPE face progrese mari, Marion? Nu, n-ai de unde să știi. Nu scrie asta în *Ethiopian Herald.* Dar mă îndoiesc că ai venit până aici ca să discutăm despre politică.

În trecut, poate că atitudinea ei m-ar fi rănit.

– Hema îți transmite salutări. Iar Ghosh spune că ar vrea să vii la masă într-o seară... Genet, mă îngrijorează orele tale de disecție. Anul ăsta nu are cine să facă laboratoarele pentru tine. Dacă nu te prezinți, o să pici orice ai face. *Haide,* Genet!

Chipul ei, atât de animat și de interesat când vorbise cu tipul acela, devenise acum posomorât.

– Îți mulțumesc, replică pe un ton înghețat.

Voiam mult de tot să-i spun că Ghosh era bolnav, s-o fac să iasă din starea aceea egocentrică. Și totuși, stăteam acolo, vrăjit de prezența ei. Era o magie care mă îndemna să mă întorc mereu la ea, spunându-mi că încă o iubesc, indiferent de purtarea ei, chiar și atunci când viețile noastre luaseră drumuri atât de diferite.

În ultimul meu an la școala de medicină, în timp ce îmi făceam stagiul de chirurgie, vulcanul lui Ghosh a erupt. Am ajuns acasă și am văzut pe chipul Hemei că aflase. M-am pregătit pentru tirada care avea să urmeze. Ea însă m-a îmbrățișat.

Ghosh vomitase sânge și avusese și o gravă hemoragie nazală. Încercase s-o ascundă, dar nu reușise. Acum se odihnea în dormitor. I-am aruncat o privire, apoi am ieșit din încăpere și m-am așezat cu Hema la masa din sufragerie. Almaz, cu ochii înroșiți, mi-a adus ceai.

– Mă bucur, cred, că nu mi-a spus, începu Hema. Era limpede, după pleoapele ei umflate, că plânsese toată după-amiaza. Mai ales că nu se poate face nimic. Așa am avut parte de ce e mai bun la el. Ce zile perfecte, fără să știu nimic din toate astea!

Își atinse inelul cu diamant de pe deget, pe care el i-l dăruise la ultima reînnoire a jurămintelor matrimoniale.

– Dacă aș fi știut..., reluă apoi, poate că am fi făcut o călătorie în America. L-am întrebat despre asta. A zis că a preferat să fim aici. Să fiu eu primul lucru pe care îl vede dimineața – asta e tot ce-și dorește! *Ayoh*, e un tip atât de romantic, chiar și acum! E ciudat, dar cu câteva luni în urmă chiar îmi ziceam că totul e atât de bine și de frumos, încât nu se poate să nu se întâmple ceva rău. Iar toate semnele erau în fața ochilor mei. Însă nu le-am dat atenție.

– Nici eu, am spus.

Am găsit-o pe Almaz plângând în bucătărie. Gebrew, cu ochii în lacrimi, ținându-și mica Biblie în mână, se legăna și îi citea versete pentru a o alina. Când m-a văzut, Gebrew mi-a spus:

– Vom posti pentru el. Nu ne-am rugat destul.

Almaz a încuviințat în tăcere și, cu toate că m-a lăsat s-o îmbrățișez și să încerc s-o liniștesc, era încă agitată.

– Nu ne-am rugat, spuse ea. De aceea ni se întâmplă asemenea lucruri.

L-am întrebat pe Gebrew dacă îl văzuse pe Shiva și mi-a răspuns că fratele meu fusese plecat toată ziua, iar dacă se întorsese, era probabil în atelierul lui. Mă însoți până la șopron.

– Mai porți încă sulul la tine? mă întrebă el.

Se referea la fâșia de pergament pe care el desenase un ochi, o stea în opt colțuri, un inel și o regină, la care adăugase cu un scris elegant un verset. Rulase apoi fâșia strâns și o introdusese într-un tub gol de cartuș. Pe metal scrijelise o cruce și numele meu.

– Da, îl am întotdeauna la mine, am răspuns, ceea ce era oarecum adevărat, fiindcă țineam amuleta în servietă.

– Trebuia să fi făcut unul și pentru domnul doctor Ghosh; Așa, poate că nu s-ar mai fi îmbolnăvit.

M-am minunat de credința dovedită de prietenul meu. În Etiopia, pentru a deveni preot, era suficient ca arhiepiscopul

din Addis Abeba să sufle într-un săculeț de pânză, care era dus apoi în orașele de provincie și deschis în curtea unei biserici, astfel fiind hirotonisiți în masă sute de preoți. Cu cât mai mulți, cu atât mai bine, din punctul de vedere al Bisericii Ortodoxe etiopiene.

Dar existența a mii și mii de clerici ridica anumite probleme pentru oamenii cu frica lui Dumnezeu, ca Almaz. Unii dintre indivizii respectivi erau niște beți și profitori, pentru care preoția era doar un mijloc de a scăpa de foame și, în același timp, de a-și satisface alte pofte. Chiar și în fața celui mai depravat preot care îi întindea crucifixul, Almaz era obligată să se oprească și să-i sărute cele patru extremități. O văzusem într-o zi cu hainele în dezordine și cu o expresie tulburată. Îmi spusese că respinsese cu umbrela avansurile unui preot, iar câțiva trecători îi săriseră în ajutor și-l luaseră pe respectivul la pumni. „Marion", adăugase ea apoi, „când o să fiu pe moarte, să te duci în Merkato și să-mi aduci *doi* preoți. Așa, la fel ca Iisus, o să pot muri cu un hoț la dreapta și cu unul la stânga mea."

Dar Gebrew era altfel. Almaz era sigură că Dumnezeu îl privea cu ochi buni. Gebrew își petrecea ore întregi cu nasul în cărțile lui de rugăciuni, sprijinit în *makaturia* – toiagul de rugăciune –, cu mătăniile prefirându-i-se printre degete. Chiar și atunci când renunța la veșmântul preoțesc ca să tundă iarba, ca să facă diverse treburi sau ca să stea de pază la poartă, își păstra turbanul pe cap, iar buzele nu i se opreau niciodată din murmurat.

– Te rog, fă un sul și pentru Ghosh, l-am îndemnat. Ai credință. Poate că nu este prea târziu.

Shiva tocmai se întorsese. Eu nu mai intrasem în șopron de o veșnicie și nu eram pregătit pentru harababura care domnea înăuntru. Piese de motor și casete electrice erau împrăștiate pe podea. Abia dacă mai rămăsese loc să te strecori până la aparatul lui de sudură, înconjurat de bucăți de metal. Shiva mărginise

pereții și tavanul șopronului cu o schelă din metal sudat, de care atârnau, prinse cu sârmă, uneltele lui. El se afla la masa de lucru, în spatele unui munte de cărți și de hârtii. Am reușit să ajung până acolo. Desena schița unui fel de cadru, un aparat despre care spunea că va permite o expunere mai bună în operațiile pentru fistule. Își lăsă creionul jos și aștepta. Nu știa nimic despre cele petrecute mai devreme în bungalow. I-am spus adevărul despre Ghosh.

Ascultă, dar nu zise nimic. Deși păli ușor, pe fața lui nu se citea aproape nimic. Închise ochii. Se cățărase în căsuța lui din copac și trăsese scara după el. Nu avea nici o întrebare. Am așteptat. Nici măcar această veste nu putea doborî zidul ridicat între noi.

Aveam nevoie de el. Purtasem singur secretul lui Ghosh, iar acum eram gata să împart povara. Aveam nevoie de puterea lui în zilele ce aveau să urmeze, însă nu voiam s-o recunosc. Ce gândea oare Shiva? Simțea totuși ceva? Am plecat după o vreme, dezgustat de faptul că ochii lui refuzau să se deschidă, convins că nu mă puteam baza pe el.

Dar Shiva mă surprinse. În noaptea care urmă și încă două după aceea, dormi pe coridor, în fața camerei lui Ghosh și a Hemei, învelit doar cu o pătură. Așa își exprima el dragostea pentru Ghosh, așa știa să-i stea aproape. A doua zi dimineață, Ghosh fu mișcat până la lacrimi văzându-l ghemuit în prag. Când Hema mi-a spus, am simțit cum ceva în jurul inimii mele se crapă, se face țăndări. În a patra noapte, cum starea lui Ghosh se înrăutățise, am decis să renunț la vechiul lui bungalow și să mă întorc în patul pe care îl împărțisem odinioară cu Shiva. Pe el am reușit să-l conving să nu se mai culce pe jos, pe coridor. Am dormit amândoi chinuiți, fiecare pe marginea saltelei, trezindu-ne de câteva ori să vedem ce face Ghosh. Dimineața, frunțile ni se atingeau.

Și eu, și Shiva aveam aceeași grupă de sânge cu Ghosh. Cu ajutorul lui Adam, făcusem provizii din sângele meu, în vederea

acestui moment. Acum, donă și Shiva. Dar sângele nu mai era suficient și determinase un periculos exces de fier. Trombocitele lui Ghosh nu mai funcționau, îi sângerau gingiile și avea hemoragii intestinale. Era tot mai slăbit.

Nu voia să se mute în spital. În scurt timp, din cauza anemiei, respira cu greu și nu mai putea sta întins. L-am transferat din patul conjugal, în care dormise mai bine de douăzeci de ani, în fotoliul lui preferat din camera de zi, cu picioarele ridicate pe taburet.

Fără zarvă, sistematic, căuta să petreacă timp cu toți cei pe care îi iubea. Trimise după Babu, Adid, Evangeline, doamna Reddy și după ceilalți parteneri de bridge. Îi auzeam râzând și depănând amintiri din trecut, deși nu râdeau tot timpul. Membrii echipei lui de crichet îi făcură o surpriză, venind îmbrăcați în echipamentul alb de joc, în onoarea căpitanului lor, și apoi îl delectară cu povești ale reușitelor lui pe teren, în care acestea erau mult exagerate.

Apoi ajunse la punctul în care era nevoit să inspire oxigen prin masca sprijinită lejer pe bărbia lui. Și veni rândul meu să am marea discuție cu el. Mă temusem de acest moment, refuzând să-i accept implicațiile.

– Mă eviți, Marion, mă dojeni Ghosh. Trebuie să începem. Nu putem termina dacă nu începem, am dreptate?

Niciodată n-aș fi crezut că-mi va spune ceea ce mi-a spus apoi:

– Nu vreau să te simți responsabil pentru întreaga familie. Hema este o femeie capabilă. Deși îmbătrânește, sora-șefă e puternică și plină de resurse. Îți spun toate astea fiindcă vreau să-ți duci cariera medicală pe culmi cât mai înalte. Să nu te simți dator să rămâi aici, nici față de Shiva, nici față de Hema ori de sora-șefă. Ori față de Genet, adăugă el, încruntându-se ușor când îi rosti numele, și se aplecă puțin în față, pentru a-mi lua mâna și a se asigura astfel că înțelegeam cât de serios vorbea. Am vrut atât de mult să mă duc în America, reluă el. Toți anii

ăștia am citit din *Harrison's*[1] și din alte tratate... despre lucrurile pe care le fac ei, despre analizele pe care le cer... E ca și când aș fi citit romane SF, știi? Banii nu sunt o problemă. E un meniu fără prețuri. Dar dacă tu ajungi acolo, n-o să mai fie ficțiune. O să fie adevărat.

În ochi îi apăru o privire visătoare, în timp ce-și imagina cum avea să fie.

– *Noi* te-am împiedicat să te duci, nu-i așa? Eu și Shiva. Nașterea noastră.

– Nu spune prostii! Îți poți închipui că aș fi renunțat la toate astea? întrebă el, descriind un arc de cerc cu mâna, ca pentru a indica familia, spitalul, căminul pe care și-l clădise într-un bungalow. Am fost un om binecuvântat. Înțelepciunea mea a fost aceea că am înțeles cu mult timp în urmă că banii, singuri, nu mă vor face fericit. Sau poate asta e doar o scuză pentru că nu vă las moștenire o avere uriașă! Aș fi *putut*, cu certitudine, să câștig mai mulți bani, dacă ăsta ar fi fost țelul meu. Însă regrete nu am. Pacienții mei VIP regretă atât de multe lucruri când ajung pe patul de moarte! Regretă amărăciunea pe care au sădit-o în inimile celorlalți. Și își dau seama că nici toți banii din lume, nici o slujbă religioasă, nici un elogiu, nici o procesiune funerară, oricât de fastuoasă ar fi ea, nu pot șterge amintirea unui spirit meschin. Desigur, noi doi am fost martori la multe decese în rândul celor săraci. Unicul lor regret este acela că s-au născut săraci și au suferit de când au venit pe lume până când au părăsit-o. Știi, în Cartea lui Iov, acesta îi spune lui Dumnezeu: „Trebuia să mă fi dus direct din pântec în mormânt! Ce rost a mai avut partea dintre ele, ce rost a mai avut *viața mea*, dacă a fost doar pentru a suferi?" Ceva de genul ăsta. Pentru săraci, moartea este, cel puțin, sfârșitul tuturor suferințelor.

---

[1] *Harrison's Principles of Internal Medicine*, manual de medicină internă, a cărui primă ediție a apărut în 1950, sub îngrijirea doctorului Tinsley Randolph Harrison (n.red.)

Râse, încântat parcă de ceea ce spusese. Degetele i se duseră în mod automat la buzunarul pijamalei și apoi în spatele urechii, în căutarea unui creion, fiindcă vechiul Ghosh ar fi notat imediat ideea. Dar nu avea creion și nici nu mai era nevoie să noteze ceva.

– Nu am suferit, continuă apoi. Ei, poate am suferit totuși, pentru scurt timp. Doar atunci când Hema, iubita mea, m-a ținut pe jar atâția ani de zile. Asta a fost suferință!

Zâmbetul lui sugera însă că fusese o suferință pe care n-ar fi dat-o în schimbul faimei sau al averii.

– Lui Shiva îi va merge de minune alături de Hema. Ea are nevoie de el, ca s-o țină mereu ocupată. Instinctul o va îndemna să se întoarcă în India. Și va face multă tevatură pe tema asta. Dar nu se va întoarce. Shiva va refuza. Așa că va rămâne și ea aici, în Addis. Ce vreau eu să spun e să nu-ți faci griji. Înțelegi?

Am încuviințat printr-o înclinare a capului, dar fără prea multă convingere.

– Am totuși și un mic regret. Dar în privința asta poți să mă ajuți tu. Fiindcă are legătură cu tatăl tău.

– Tu ești singurul tată pe care l-am avut vreodată, am replicat grăbit. Aș vrea ca Thomas Stone să aibă leucemia asta în locul tău. Nu mi-ar păsa deloc dacă ar muri!

Așteptă puțin înainte de a răspunde, înghițindu-și cu greu nodul din gât.

– Marion, nici nu-ți pot spune cât înseamnă pentru mine faptul că mă consideri tatăl tău. N-aș putea fi mai mândru de tine și de ce-ai devenit decât sunt acum. Dar am adus vorba despre Thomas Stone dintr-un motiv egoist. Așa cum am spus, ăsta este unul dintre regretele mele. Vezi tu, i-am fost tatălui tău un prieten atât de apropiat pe cât putea el să aibă. Trebuie să-ți imaginezi cum stăteau lucrurile atunci, Marion. În afară de mine, el era singurul medic bărbat de-aici, de la Missing. Eram complet diferiți, nu aveam nimic în comun – sau așa am crezut când l-am întâlnit. Dar am aflat că iubea medicina la fel de mult

ca mine. Îi era devotat. Pasiunea lui pentru medicină... Era ca și cum ar fi venit de pe o altă planetă, de pe planeta *mea*. Între noi exista o legătură specială.

Privirea îi lunecă spre fereastră, rememorând probabil acele timpuri. Am așteptat. În cele din urmă, se întoarse spre mine și îmi strânse mâna.

– Marion, tatăl tău a fost profund rănit de ceva, Dumnezeu știe de ce. Părinții i-au murit pe când era copil încă. N-am vorbit niciodată cu el despre asemenea lucruri, dar aici, lucrând alături de sora Mary Joseph Praise, muncind toți împreună, era apărat. Era fericit atât cât poate fi un om ca el. Eu simțeam nevoia să-l protejez. Stăpânea bine chirurgia, dar viața n-o înțelegea defel.

– Vrei să spui că era ca Shiva?

Rămase o clipă pe gânduri.

– Nu. Era foarte diferit de el. Shiva e mulțumit! Uită-te la el. Shiva nu simte nevoia să aibă prieteni, susținere socială sau aprobare din partea altora... Shiva trăiește momentul. Thomas Stone nu era deloc așa. Avea toate nevoile pe care le avem și noi, ceilalți. Dar îi era frică. Își nega nevoile și își nega trecutul.

– Frică de ce? am întrebat, fiindu-mi greu să înghit toate astea. Sora-șefă mi-a povestit o dată cum azvârlea cu instrumentele când se enerva. Spunea că era irascibil și neînfricat.

– Da, neînfricat în chirurgie, îmi închipui. Dar se poate ca nici asta să nu fie adevărat. Un chirurg bun *trebuie* să se teamă, iar el era un chirurg bun, cel mai bun, niciodată nesăbuit, și temător în mod adecvat. Mă rog... cu câteva rateuri în raționament, însă era și el doar un om. Când venea însă vorba despre relații, era... îngrozit. Era înspăimântat că, dacă se apropie prea mult de cineva, va fi rănit. Sau poate că îi va răni el pe ceilalți.

Refuzam să accept această imagine a lui Stone, care diferea atât de mult de cea pe care mi-o construisem eu în toți acești ani. Într-un târziu, l-am întrebat:

– Și ce anume dorești de la mine?

– Acum, că mi se apropie timpul, Marion... vreau să-i spui lui Thomas Stone că orice s-ar fi întâmplat, eu întotdeauna m-am considerat prietenul lui.

– De ce nu-i scrii?

– Nu pot. N-aș putea. Hema nu l-a iertat că a plecat. Era fericită că a plecat – v-a vrut pe amândoi din clipa în care v-ați născut, dar, cu toate astea, n-a vrut să-l ierte fiindcă a plecat. Iar pe urmă, după ce el a dispărut, a fost îngrozită tot timpul că s-ar putea întoarce să vă ceară înapoi. Am fost nevoit să-i promit, să-i jur că nu-i voi scrie și nu voi lua legătura cu el sub nici o formă. Și mi-am ținut cuvântul, Marion, adăugă, uitându-se la mine cu o mândrie calmă în priviri.

– Foarte bine. Mă bucur.

Fusesem atât de curios cu privire la Thomas Stone în copilărie! Visasem la întoarcerea lui. Acum mă împotriveam lui Ghosh, și nu știam sigur de ce. El continuă:

– Dar eram sigur că Stone va lua legătura cu mine. Anii au trecut și m-am simțit dezamăgit fiindcă n-a făcut-o. Marion, e măcinat de rușine și presupune că nu vreau să-l văd. Că-l urăsc.

– De unde știi?

– Sigur n-am cum să știu. Bănuiesc că și-n ziua de azi se consideră un fel de albatros. Spune-i intuiție clinică, dacă vrei. Adevărul este că vouă v-a fost mai bine cu noi decât cu el. Oricât ar fi încercat, nu cred că ar fi putut făuri ceea ce avem noi aici: o familie. Iată de ce nu vreau să-l urăști. Crucea pe care o poartă e uriașă.

– De ce-mi spui asta acum? Nu m-am mai gândit la el de când ai ieșit tu din închisoare. N-a fost niciodată lângă noi când am avut nevoie de el. De ce să-mi pierd timpul gândindu-mă la persoana lui?

– De dragul meu. Ți-am spus, faci asta *pentru mine*. Fiindcă e singurul meu regret. Nu are legătură cu tine. Însă numai tu mă poți ajuta.

N-am răspuns.

– Să văd dacă pot să-ți explic..., reluă Ghosh, ridicându-și pentru câteva clipe privirea în tavan. Marion, dacă nu-i transmit într-un fel faptul că încă îl consider un frate, rămâne ceva incomplet în viața mea, continuă el, iar ochii i se umeziră. Și orice motive ar fi avut pentru a păstra tăcerea în toți acești ani, eu încă... țin la el. *Eu* nu pot să-l întâlnesc, nu pot să-i spun toate astea. Dar tu poți. Nu voi trăi ca s-o văd, dar asta e ceea ce vreau. Fă-o fără a răni sentimentele Hemei. Fă-o pentru mine. Împlinește ceea ce e incomplet.

– O să-i spui asta și lui Shiva?

– Dacă i-aș spune că asta e ultima mea dorință, ar face-o. Dar s-ar putea ca el să nu știe *cum* s-o facă sau cum să-l... vindece. E nevoie aici de mai mult decât simpla transmitere a unui mesaj. Și vorbind despre Shiva..., adăugă el după o scurtă ezitare. Trebuie să-ți mai spun ceva despre el: orice ți-ar fi făcut, te rog să-l ierți.

Am rămas încremenit. Oare avusese de gând să-mi spună asta? Sau gândul îi venise acum, deodată? Nu crezusem că Ghosh știa cât de adânc mă rănise Shiva și câtă amărăciune strânsesem în privința lui, dar îl subestimasem. Și totuși, ceea ce se întâmplase între mine și fratele meu nu era un subiect pe care să vreau să-l discut cu Ghosh. Era prea dureros, prea personal.

– O să fac tot ce pot referitor la Thomas Stone. Pentru tine. Însă nu-mi vine să cred că asta vrei cu adevărat. Uiți că el e omul care i-a adus mamei mele moartea... moartea unei călugărițe. O călugăriță pe care el a lăsat-o însărcinată. Și apoi și-a părăsit copiii. Iar până în ziua de azi, nimeni nu pare să știe cum s-au întâmplat toate astea.

Vocea îmi căpătase un ton strident, tremurător, iar Ghosh nu spuse nimic, mărginindu-se să mă privească fix, până ce umerii mi-au căzut și am cedat. Aveam să fac ce-mi ceruse.

*

Când veni sfârșitul, o săptămână mai târziu, era încă în același fotoliu, înconjurat de noi toți, eu și Shiva ținându-l de mâna stângă, iar sora-șefă de cea dreaptă. Almaz, care slăbise mult din cauza postului strict pe care îl ținuse, era ghemuită în spatele fotoliului, cu o palmă pe umărul lui. Hema ședea pe brațul fotoliului, pentru ca fruntea lui Ghosh să i se poată odihni pe piept. Genet nu fusese de găsit. Nu era la cămin când Gebrew fusese trimis cu un taxi s-o aducă la Missing. Acum, Gebrew stătea lângă Almaz, rugându-se.

Ghosh respira greu, dar Hema îi dăduse morfină. El o învățase asta, așa ne spusese. Morfina „retează legătura dintre cap și creier", astfel că, deși respirația îi era chinuită, anxietatea îi dispăruse.

Deschise ochii o dată, tresărind. Se uită la Hema și pe urmă la noi. Zâmbi și închise pleoapele. Îmi place să cred că în această ultimă privire a văzut imaginea familiei lui, sânge din sângele lui, fiindcă acum sângele nostru îi curgea prin vene. Îmi place să cred că, văzându-ne, a știut că țelul lui pe acest pământ fusese împlinit.

Așa trecu din viața aceasta în următoarea, fără agitație, cu simplitatea-i caracteristică, fără teamă, deschizând ochii pentru ultima dată, pentru a fi sigur că noi suntem bine înainte de a se duce.

Când pieptul lui își încetă orice mișcare, am simțit durere, dar și ușurare: vreme de multe zile, îi însoțisem fiece răsuflare cu una a mea. Știu că Hema a simțit la fel când și-a rezemat capul de-al lui și a plâns, încă legănându-l în brațele ei.

După moartea lui Ghosh am înțeles într-o lumină nouă cuvântul „pierdere". Îmi pierdusem la naștere mama și tatăl, îi pierdusem pe generalul Mebratu și pe Zemui, o pierdusem pe Rosina. Dar am cunoscut pierderea adevărată de-abia atunci când a dispărut Ghosh. Mâna care mă mângâiase seara la culcare, buzele care murmuraseră cântece de leagăn, degetele care

le ghidaseră pe-ale mele să palpeze un piept, să simtă un ficat sau o splină mărită, inima care îmi învățase urechile să înțeleagă inimile celorlalți, toate amorțiseră acum.

În clipa în care el a murit, am simțit mantia responsabilității trecând de la el la mine. Anticipasem asta. Mi-am amintit sfatul lui, să port mantia aceea cu ușurință. Îmi transmisese ștafeta profesională, voise să fiu un medic mai bun decât el și apoi să transmit și eu acea cunoaștere copiilor mei și copiilor lor, ca într-un lanț.

– Nu voi întrerupe lanțul, am spus, sperând că Ghosh mă putea auzi.

Freud scrisese la un moment dat că omul nu devine bărbat decât în clipa în care tatăl lui moare.

Când Ghosh a murit, eu am încetat să mai fiu un fiu.

Și am devenit bărbat.

CAPITOLUL 37

Exodul

Când am părăsit Etiopia, la doi ani după moartea lui Ghosh, decizia mea nu a avut nici o legătură cu ultima lui dorință. Nu mă duceam să-l găsesc pe Thomas Stone și să-i vindec durerile. Nu plecam fiindcă împăratul fusese detronat de o rebeliune militară sau deoarece „comitetul" forțelor armate care preluase puterea fusese redus, în urma luptelor interne și a asasinatelor, la un singur dictator nebun, un sergent, un ins pe nume Mengistu. În comparație cu el, Stalin avea să pară un înger.

Am plecat într-o miercuri, pe 10 ianuarie 1979, în ziua în care, aidoma unei gripe, se răspândise prin oraș vestea că patru membri ai gherilei eritreene care se dăduseră drept pasageri deturnaseră un aparat Boeing 707 al Liniilor Aeriene Etiopiene și îl obligaseră pe pilot să zboare la Khartoum, în Sudan. Unul dintre cei patru era Genet. În dimineața aceea fusese o studentă la medicină, una care repetase anii de trei ori. Până seara însă, devenise un luptător pentru eliberare.

Eu ajunsesem în sfârșit medic, eram stagiar și îmi încheiam ultimul stagiu de pregătire. Făcusem câte trei luni de medicină internă, chirurgie, obstetrică și ginecologie, iar acum nu-mi mai rămăsese decât o lună de pediatrie.

Hema mă sunase la telefon în primele ore ale serii. Auzise vestea despre Genet.

– Marion, vino imediat acasă.

Tonul ei păru să înghețe aerul în jurul meu.

– Mamă, ești bine? Nu avem cum s-o ajutăm. S-ar putea ca ei să vină să discute cu noi. Tu ești tutorele ei.

De la moartea lui Ghosh, fără tamponul prezenței lui, mă apropiasem mai mult de Hema. Ea apela la mine pentru sfaturi, iar eu încercam să petrec mai mult timp împreună cu ea. Simțeam în asta mâna lui Ghosh.

– Marion, dragul meu, nu are legătură cu Genet... A sunat Adid. Poliția secretă caută un conspirator pe nume Marion Praise Stone. S-ar putea să fie deja pe drum încolo.

Slavă Domnului pentru sursa lui Adid, un musulman din Securitate cu o slăbiciune pentru Missing. Colega de cameră a lui Genet, o amărâtă de fată care – sunt sigur – nu avea idee despre complot, rostise numele meu la nici o oră după deturnare. Oamenii spun orice atunci când cineva le smulge unghiile.

Imaginea lui Ghosh ras în cap, în curtea închisorii Kerchele, mi-a trecut imediat prin minte. Dar vechea Kerchele era o veritabilă casă de sănătate în comparație cu ceea ce ajunsese acum: o școală supraaglomerată a torturii, un abator în care inamicii statului își găseau sfârșitul. Cadavre și membre de cadavre erau încărcate în camioane în fiecare noapte și postate în diverse locuri din oraș: un program macabru de artă publică menit să educe și să convingă. *Portretul artistului în chip de cadavru. Femeie decapitată arătând spre Orion. Trădător ținându-și capul în mâini. Bărbat mort cu penisul în gură.* Mesajul comun era limpede: *Ești mort dacă-ți trece prin minte să ni te opui.*

Președintele-sergent, un ins barbar, grosolan, avea un singur lucru în comun cu împăratul: nu avea nici o intenție să lase Eritreea să se separe. Lansase o ofensivă militară pe scară extinsă, bombardând satele eritreene în care rebelii se amestecau printre civili și asediind provincia. Dar, firește, acest lucru nu făcea decât să sufle în pânzele Frontului de Eliberare a Poporului Eritreean.

Concomitent, triburile Oromo își cereau libertatea. Populațiile Tigre (care vorbeau o limbă asemănătoare cu cea din Eritreea) își fondaseră propriul lor front de eliberare. Regaliștii din jurul capitalei, care credeau în împărat și în monarhie, detonaseră bombe în birourile guvernamentale din oraș. Studenții de la universitate, odinioară mari admiratori ai „comitetului" militar, erau acum divizați între cei ce aspirau la democrație și cei care susțineau un marxism de tip albanez. Somalia vecină hotărâse că venise timpul să revendice teritoriul disputat din Deșertul Ogaden, pe care nici măcar vulturii nu-l voiau. Cine zice că e ușor să fii dictator? Președintele-sergent avea pe cap mai multe decât putea duce.

Fără a vorbi cu nimeni, am ieșit prin spate din spitalul de pediatrie etiopiano-suedez, lăsându-mi mașina pe locul ei de parcare. Am luat un taxi până acasă. Nu-mi venea să cred ce se întâmpla. Ce reușise Genet să obțină? Deturnarea unui avion al Liniilor Aeriene Etiopiene nu avea alt scop decât publicitatea. Da, BBC va acorda atenție evenimentului. Îl va umili și mai mult pe președintele-sergent, însă el se descurca de minune cu asta fără ajutorul nimănui. Chiar dacă nu m-ar fi pus pe mine în pericol, tot m-ar fi iritat deturnarea. Compania aeriană etiopiană era un simbol al mândriei naționale. Străinii se declarau încântați de serviciile excelente oferite și de piloții foarte bine pregătiți. Turiștilor le era ușor să viziteze țara grație zborurilor din Roma, Londra, Frankfurt, Nairobi, Cairo și Bombay în Addis Abeba. Serviciul regional care utiliza aparate DC-3 opera curse zilnice în circuit, astfel că puteai să pleci de la hotelul Hilton din Addis Abeba dimineață, să vezi castelele din Gondar, vechile obeliscuri de la Axum, bisericile săpate în stâncă din Lalibela, și să te întorci la Hilton la timp pentru fetele care-și făceau apariția în nori de parfum, pe fondul melodiei grupului Velvet Ashanti, o versiune a piesei *Walk I Don't Run* a formației The Ventures.

Liniile Aeriene Etiopiene fuseseră ani la rând ținta Frontului de Eliberare a Poporului Eritreean. Dar încă de pe vremea împăratului, oameni ai securității îmbarcați în chip de pasageri menținuseră o siguranță a zborurilor aproape de perfecțiune – până la cel deturnat de Genet. O dată, șapte teroriști eritreeni se ridicaseră și-și declaraseră intențiile. Cei doi securiști de la bord doborâseră cinci dintre ei cu aceeași ușurință cu care ar fi tras la țintă în doze de bere de la zece pași distanță. Apoi îl imobilizaseră pe-al șaselea. Ultimul, o fată, se încuiase în toaletă și detonase o grenadă. Pilotul izbutise să aterizeze cu avionul lipsit de direcție, în ciuda găurii căscate în fuselaj, la coadă. Altă dată, securiștii îl imobilizaseră pe terorist și îl legaseră într-un scaun de la clasa întâi. În loc să-l împuște, îl acoperiseră cu prosoape și-i tăiaseră gâtul.

În acea după-amiază de ianuarie, Genet și amicii ei preluaseră controlul asupra avionului fără violență. Se spunea că avuseseră ajutor din interior. Poate că securiștii trecuseră de partea lor.

În vreme ce taxiul traversa Merkato, am privit în jur, la clădirile familiare. Să fie oare aceasta ultima dată când treceam pe aici, ultima dată când mai adulmecam mirosul de hamei de la fabrica de bere St. George? O femeie cu părul în codițe dese, în stil eritreean, făcu semn taxiului meu.

– La Lideta, te rog, spuse ea către șofer.

– La Lideta zici? replică acesta. De ce nu iei avionul, scumpete?

Femeia încremeni o clipă, apoi se încruntă. Nu se obosi să reacționeze. Se întoarse și se îndepărtă.

– Ticăloșii ăștia ar face bine să stea deoparte în noaptea asta, îmi spuse șoferul, dat fiind că, evident, eu nu eram unul dintre ei. Ia priviți, adăugă el fluturând din mână spre pietonii de pe ambele trotuare. Sunt peste tot.

Erau mii de eritreeni în Addis Abeba, oameni ca stagiara angajată, ca Genet. Erau administratori, profesori, studenți, lucrători guvernamentali și ofițeri ai forțelor armate, directori în

telecomunicații, hidroelectrică și sănătate publică, plus mulți, mulți alții, oameni obișnuiți.

– Ne beau laptele și ne mănâncă pâinea, reluă șoferul. Dar acasă la ei, în seara asta, poți să fii sigur că măcelăresc o oaie.

De când preluase armata puterea, mulți eritreeni pe care îi cunoșteam, inclusiv câțiva medici și studenți la medicină, se alăturaseră, în clandestinitate, Frontului de Eliberare a Poporului Eritreean.

În capitală se auzise că situația din nordul țării, din partea Asmarei, se întorsese împotriva președintelui-sergent. Gherilele eritreene atacau convoaiele militare noaptea și se făceau nevăzute ziua. Văzusem fotografii de slabă calitate ale acestor luptători. În sandalele lor tipice, cu șorturi și cămăși kaki, aveau cutezanța, hotărârea și patima patrioților care luptă împotriva ocupantului străin. Soldații etiopieni în tancuri și jeepuri, îngreunați de căști, bocanci de luptă, jachete și armament, se limitau la drumurile principale. Cum puteau găsi un inamic pe care nu-l vedeau, într-o țară a cărei limbă n-o vorbeau și în care nu-i deosebeau pe civili și pe simpatizanți de membrii gherilelor?

Când taxiul s-a apropiat de porțile spitalului Missing, am văzut-o pe Tsige coborând din Fiatul ei 850 în fața barului. Prosperase în ultimii ani, cumpărase și firma de alături, adăugase o bucătărie, un restaurant întreg și angajase mai multe fete pentru a-i servi pe clienți. Mobilierul schimbat, două aparate de fotbal de masă și un televizor nou îi ridicaseră barul la același nivel cu cele mai bune din Piazza. Tsige era proprietara unui taxi și ultima dată când vorbisem cu ea îmi spusese că vrea să mai cumpere încă unul. Niciodată nu uita să mă încurajeze, să-mi spună cât era de mândră de mine și că se roagă în fiecare zi pentru binele meu. Acum, văzându-i picioarele frumoase coborând din mașină, am simțit un puternic imbold să mă opresc și să-mi iau rămas-bun, dar n-am putut. Asta era, totuși, țara ei și speram că, spre deosebire de mine, nu va fi niciodată nevoită să fugă din ea.

*

Poarta principală de la Missing era larg deschisă. Aceasta era semnalul pe care îl stabilisem cu Hema. Însemna că drumul e liber și că pot să vin acasă.

Când ai la dispoziție doar câteva minute pentru a părăsi căminul în care ți-ai petrecut toți cei douăzeci și cinci de ani de viață, ce poți să iei cu tine?

Hema îmi pregătise diplomele, certificatele, pașaportul, câteva haine, bani, pâine, brânză și apă, pe care le pusese într-un sac de umăr Air India încăpător. Încălțasem tenișii și aveam mai multe straturi de haine suprapuse, împotriva frigului. Am pus în bagaj o casetă cu *Tizita* în ritm alert și în ritm lent, dar n-am luat și casetofonul. M-am gândit să iau *Principiile medicinei interne* de Harrison și *Principiile chirurgiei* de Schwartz, dar, cum fiecare dintre ele cântărea cam două kilograme și jumătate, am renunțat.

Am plecat pe jos, un mic convoi îndreptându-se spre zidul lateral ce înconjura Missing, dar am insistat să trecem mai întâi prin luminișul în care erau îngropați Ghosh și sora Mary Joseph Praise. Mergeam cu un braț în jurul Hemei. Shiva o ajuta pe sora-șefă. Almaz și Gebrew plecaseră înainte. Simțeam trupul Hemei tremurând.

La mormântul lui Ghosh, mi-am luat adio de la el. Mi-am imaginat cum ar fi încercat să mă încurajeze, să mă îndemne să văd partea pozitivă a situației – „Întotdeauna ai vrut să călătorești! Asta-i șansa ta. Ai grijă! Călătoriile deschid mintea, dar și intestinele." Am sărutat piatra de mormânt și m-am întors. N-am zăbovit deloc la mormântul mamei care mă născuse. Dacă voiam să-i spun la revedere, nu acesta era locul potrivit. Nu mai intrasem în cămăruța autoclavei de mai bine de doi ani. Am simțit o împunsătură de vinovăție, dar era deja prea târziu pentru a mă mai duce acolo.

Lângă zid, brațele Hemei m-au cuprins. Și-a pus capul pe pieptul meu și lacrimile au început să-i curgă șiroaie, așa cum o mai văzusem doar la moartea lui Ghosh. Nu putea vorbi.

Sora-șefă, care în momentele de criză era neclintită în credința ei, m-a sărutat pe frunte și mi-a spus doar: „Du-te cu Dumnezeu!" Almaz și Gebrew s-au rugat lângă mine. Almaz mi-a dat o batistă în care erau legate două ouă fierte. Gebrew mi-a întins un mic sul de pergament pe care trebuia să-l înghit ca să fiu protejat. L-am băgat în gură.

Dacă nu plângeam, motivul era acela că nu puteam crede ce se întâmpla. Privindu-i pe cei care mă conduseseră până la zid, am simțit o ură teribilă pentru Genet. Poate că eritreenii din Addis Abeba tăiau o oaie și închinau în cinstea ei în seara asta, dar aș fi vrut să vadă și ea această imagine a familiei noastre frânte, numai din cauza ei.

Era timpul să-mi iau rămas-bun de la Shiva. Uitasem cum era să-l țin în brațe, cât de bine se întregeau trupurile noastre, două jumătăți ale aceleiași ființe. De la mutilarea lui Genet, dormisem separat, cu excepția unei scurte perioade înainte de moartea lui Ghosh. După ce el nu mai fusese, mă mutasem înapoi în vechiul lui apartament, lăsându-l pe Shiva în camera noastră de copii. De-abia acum îmi dădeam seama de severitatea penitenței. Brațele noastre erau ca doi magneți, refuzând să se desprindă.

Mi-am tras capul pe spate și i-am studiat fața. Am citit în ochii lui neîncredere și o imensă tristețe. Simțeam o stranie plăcere, flatat să văd o asemenea reacție din partea lui. Doar de două ori o mai zărisem înainte: în ziua arestării lui Ghosh și în cea a morții lui. Despărțirea noastră la zidul de la Missing era tot un fel de moarte, asta spunea expresia lui. Iar dacă asta era pentru el, asta era și pentru mine. Sau ar fi trebuit să fie.

Existase o vreme, cândva demult, se pare, când ne puteam citi unul altuia gândurile. M-am întrebat dacă acum mi le mai putea citi. Amânasem acest moment, această reglare a conturilor cu el.

Așa fusese înțelegerea mea cu Genet, dar nu simțeam nici o nevoie s-o mai respect. Fiindcă acum mintea mea se exprima liber.

Shiva, înțelegi modul în care defllorarea lui Genet, un act pur biologic în ceea ce te privește, a dus la toate astea? Cum a împins-o pe Rosina să se sinucidă și a îndepărtat-o pe Genet de noi? Cum a culminat cu această clipă în care am ajuns s-o urăsc pe femeia cu care sperasem să mă însor? Chiar și acum Hema crede că eu am pus în mișcare toată această nebunie, că eu i-am făcut ceva lui Genet.

Înțelegi cum m-ai trădat?

Acest rămas-bun este ca o retezare a propriului meu corp.

Te iubesc așa cum mă iubesc pe mine însumi, asta e inevitabil.

Dar nu pot să te iert. Poate cu timpul o voi face, dar numai fiindcă așa a dorit Ghosh. Cu timpul, Shiva, dar nu acum.

Stăteam amândoi lângă scara pe care Gebrew o rezemase de zidul dinspre est.

Shiva îmi întinse un sac din pânză. Pe întuneric îmi era imposibil să văd, dar mi s-a părut că recunosc forma și culoarea exemplarului său mult răsfoit din *Anatomia lui Gray* și, sub el, un alt volum. Era cât pe ce să protestez, dar m-am stăpânit. Dăruindu-mi cartea lui, Shiva sacrificase o parte din el însuși, cel mai prețios lucru pe care îl avea, dintre cele care puteau fi desprinse de ființa lui.

– Mulțumesc, Shiva, am spus, sperând să nu par sarcastic. Acum am două bagaje în loc de unul.

Gebrew așternuse saci de iută peste cioburile de sticlă încastrate pe culmea zidului. M-am cățărat peste margine. Dincolo se afla drumul pe care îl văzusem tot timpul de la fereastra dormitorului, dar pe care nu-l explorasem niciodată. Era o priveliște care mi se păruse idilică, pastorală, un drum ce se pierdea în ceață, între munți, spre un tărâm lipsit de griji. În seara asta mi se părea sinistru.

– Adio, am strigat pentru ultima oară, lipindu-mi palma de zidul acela umed – exoscheletul viu, vibrând, al ceea ce era Missing.

De cealaltă parte, un cor de voci atât de dragi mie, inima bătândă a căminului meu, mi-a răspuns, urându-mi noroc.

O sută de metri mai departe, un camion aștepta, cu motorul la ralanti. Transporta anvelope rășapate. Șoferul m-a ajutat să urc pe platformă, unde o prelată fusese așezată peste anvelope și prinsă sub ele, formând astfel o mică grotă. Adid pusese acolo apă, biscuiți și un teanc de pături. El îmi aranjase fuga, însă o făcuse sub egida Frontului de Eliberare a Poporului Eritreean. Acesta devenise calea generală de ieșire din Etiopia, mai cu seamă pentru cei care voiau să plece prin nord și erau dispuși să plătească.

Nu voi povesti multe despre călătoria mea hurducată de șapte ore, în frig, până la Dessie. După o noapte petrecută într-un depozit din Dessie, unde am dormit pe un pat normal, și încă una în Mekele, în a treia zi de drum spre nord, am ajuns la Asmara, în inima Eritreei. Orașul pe care Genet îl iubea atât de mult era sub ocupație. Armata etiopiană era vizibil mai puternică, tancuri și mașini blindate staționau la intersecțiile vitale, iar punctele de control împânzeau orașul. N-am fost niciodată percheziționați, fiindcă șoferul avea documente ce atestau că anvelopele pe care le transporta erau destinate armatei etiopiene.

Am fost dus la o casă conspirativă, o căbănuță dichisită înconjurată de bougainvillea, unde trebuia să aștept până ce puteam ieși pe jos din Asmara, îndreptându-ne spre zonele rurale. Mobilierul era simplu: o saltea pe podeaua camerei de zi. Nu mă puteam aventura în grădină. Credeam că voi rămâne în casa aceea o noapte sau două, dar așteptarea s-a prelungit la două săptămâni. Ghidul meu eritreean, Luke, îmi aducea mâncare o dată pe zi. Era mai tânăr decât mine, un tip care vorbea puțin și care, înainte de a intra în clandestinitate, urmase colegiul în Addis Abeba. El mi-a sugerat să merg cât pot de mult fără să ies din casă, pentru a-mi întări musculatura picioarelor.

– Astea sunt roțile FEPE, zâmbi el, bătându-se pe coapse.

Am găsit două surprize în sumarul meu bagaj. Ceea ce crezusem că era un carton rigid pus la fundul sacului Air India pe care mi-l pregătise Hema era, de fapt, o fotografie înrămată. Era reproducerea înfățișând Extazul Sfintei Tereza, pe care sora Mary Joseph Praise o prinsese pe perete în cămăruța autoclavei. În biletul pe care îl lipise de sticlă, Hema îmi explica:

Ghosh a înrămat fotografia în ultima lui lună de viață. În testament a scris că, dacă vei pleca vreodată din țară, ar vrea să iei tabloul cu tine. Marion, cum eu nu te pot însoți, fie ca Ghosh al meu, sora Mary Joseph Praise și Sfânta Tereza să vegheze împreună asupra ta.

Am mângâiat rama pe care degetele lui Ghosh trebuie s-o fi atins. M-am întrebat de ce se deranjase atât, dar eram încântat. Acesta era talismanul meu protector. Nu-mi luasem rămas-bun de la ea în camera autoclavei, iar acum se dovedea că nici n-ar fi fost nevoie s-o fac, fiindcă venea cu mine.

A doua surpriză era volumul de sub prețioasa *Anatomie* a lui Shiva: tratatul lui Thomas Stone, *Chirurgul eficient: Scurt manual de chirurgie tropicală.* Habar nu avusesem de existența acestei cărți. (Mai târziu am aflat că tirajul se epuizase la câțiva ani după nașterea noastră.) Am răsfoit-o curios, întrebându-mă de ce n-o mai văzusem până atunci și cum de ajunsese în posesia lui Shiva. Și apoi, deodată, l-am văzut într-o fotografie pe trei sferturi de pagină, privind spre mine cu un zâmbet vag pe buze: Thomas Stone, doctor în medicină, membru al Societății Regale de Chirurgie. A trebuit să închid cartea. M-am ridicat și mi-am luat niște apă, fără a mă grăbi. Voiam să-mi revin și să mă uit la el stăpân pe mine însumi. Când am deschis din nou la pagina aceea, i-am remarcat degetele, nouă la număr. N-am putut să nu recunosc asemănarea cu Shiva și, implicit, cu mine. Era evidentă în ochii adânciți în orbite, în privire. Maxilarele noastre nu erau

la fel de pătrate ca ale lui, iar la noi fruntea era mai largă. M-am întrebat de ce îmi dăduse Shiva cartea asta.

Volumul părea absolut nou, ca și când de-abia dacă fusese vreodată deschis. Pe semnul de carte așezat după pagina de titlu scria: „Cu complimentele editorului". Cartonașul stătuse între filele acelea atât de mult timp, încât, când l-am extras de acolo, în locul lui a rămas un contur deschis la culoare.

Pe spatele semnului de carte era scris:

19 septembrie 1954

Ediția a doua. Pachetul a venit pe adresa mea. Dar sunt sigură că editorul l-a trimis pentru tine. Felicitări! Am pus alături și o scrisoare din partea mea pentru tine. Te rog s-o citești neîntârziat.

SMJP

Mama scrisese această notiță cu o zi înainte de nașterea noastră și de moartea ei. Scrisul ei limpede și literele egale oglindeau o inocență de școlăriță. De cât timp avea oare Shiva volumul și semnul de carte? Și de ce mi le dăduse mie? Poate ca să am ceva și de la mama?

Pentru a mă menține în formă, mergeam de colo-colo prin casă, ținând pe umăr sacul cu cărți. În cele două săptămâni cât am stat acolo, am citit tratatul lui Stone. La început refuzasem s-o fac, spunându-mi că era depășit. Dar avea un stil de a-și reda experiența chirurgicală în contextul principiilor științifice care îl făcea ușor și plăcut de citit. Studiam deseori semnul de carte, citind cuvintele mamei. Oare ce fusese în scrisoarea pe care i-o lăsase lui Stone? Oare ce va fi avut să-i spună cu numai o zi înainte de sosirea noastră, gemenii ei identici? I-am copiat scrisul, imitând buclele.

Într-o zi, când îmi aduse mâncarea, Luke îmi spuse că urma să plecăm în noaptea aceea. Mi-am strâns încă o dată bagajele.

Cele două cărți mergeau cu mine; nu puteam renunța la nici una dintre ele, deși sacul Air India era foarte greu.

Am plecat după ce s-a dat stingerea.

– Uite de ce-am așteptat atât, îmi spuse Luke, arătând spre cer. Când nu e lună e mai sigur.

Mă conduse pe aleile înguste dintre case și apoi pe lângă canalele de irigații, iar în scurt timp am ieșit din zona rezidențială. Am traversat câmpul pe un întuneric de smoală. Știam că în zare unduiesc dealurile. După o oră, umărul începuse să mă doară din cauza sacului, cu toate că îl mutasem în diverse poziții. Luke insistă să transferăm câte ceva din el în rucsacul lui. Păru șocat la vederea cărților, dar nu spuse nimic. Luă *Anatomia.*

Am mers ore întregi, oprindu-ne o singură dată. Într-un târziu, am ajuns la poalele dealurilor și am început să urcăm. La patru și jumătate dimineața am auzit un fluierat ușor. Ne-am întâlnit cu un grup de unsprezece luptători, care ne-au salutat în felul lor caracteristic: strângându-ne mâinile în vreme ce-și mișcau umerii înainte și-napoi și rostind *„Kamela-hai"* sau *„Salaam"*. Erau patru femei cu tunsori afro, la fel ca bărbații. Am fost șocat să-l recunosc pe unul dintre luptători – era agitatorul cu privire bovină pe care îl văzusem în camera de la cămin a lui Genet. Atunci plecase în grabă, disprețuitor. Acum, recunoscându-mă, afișă un zâmbet strâmb. Îmi strânse mâna cu ambele palme. Îl chema Tsahai.

Luptătorii erau extenuați, cu picioarele albite de praf, dar nu se plângeau. Duceau cu ei un tun greu, pe care îl dezmembraseră în mai multe piese de mari dimensiuni.

Tsahai veni și îmi dădu ceva.

– Pâine cu înalt conținut proteic, îmi explică.

Era un aliment pe care ei înșiși și-l aleseseră, dar avea gust ca de carton. Tsahai se freca la genunchiul drept în timp ce vorbea. Mie genunchiul mi se părea umflat, cu lichid. Dacă avea dureri, nu vorbea despre ele.

Am evitat subiectul Genet. Îmi povesti cum, ceva mai devreme în noaptea aceea, atacaseră un convoi al armatei etiopiene într-una dintre rarele ei misiuni de patrulare.

– Soldaților le e frică de întuneric. Nu vor să lupte și nu vor să fie aici. Moralul lor e la pământ. Când am tras în primul vehicul, toți soldații au sărit jos, uitând să tragă, fugind pentru a se ascunde. I-am prins din ambele părți. Imediat au strigat că se predau, cu toate că ofițerul lor le ordona să lupte. Le-am luat uniformele și i-am trimis pe jos înapoi, la garnizoană.

Tsahai și tovarășii săi scurseseră combustibilul din rezervoare și apoi ascunseseră singurul vehicul funcțional în tufișuri, încărcat cu uniforme, muniție și arme pe care urmau să le recupereze ulterior. Cele mai importante erau tunul și obuzele pe care le luaseră cu ei, deși mergeau pe jos.

Am pornit din nou după cincisprezece minute. Înainte de ivirea zorilor am ajuns la un mic buncăr bine ascuns, săpat în coasta dealului. N-aș fi crezut că pot să merg atât de mult. Mă ajutase și faptul că însoțitorii mei duceau poveri de cinci ori mai grele, fără a se plânge.

Eu și Luke am rămas în buncăr. Ceilalți s-au grăbit să avanseze, fiindcă riscau ca la lumina zilei să fie observați de avioanele de luptă care patrulau și fiindcă voiau să reasambleze cât mai repede tunul.

Am dormit până când m-a trezit Luke. Picioarele mă dureau de parcă mi s-ar fi prăbușit un zid peste ele.

– Ia asta, îmi spuse el, întinzându-mi două pastile și o ceașcă de tablă cu ceai. E analgezicul nostru, paracetamol fabricat în farmacia noastră.

Eram prea obosit ca să mai fac altceva decât să înghit. Mă obligă să mai mănânc puțină pâine, după care am dormit din nou. M-am trezit cu dureri mai mici, dar atât de înțepenit, încât abia dacă mai puteam păși. Am mai luat două tablete de paracetamol.

Când se întunecă, cinci luptători veniră să ne escorteze. Unul dintre ei avea un picior parțial atrofiat – poliomielită, mi-am dat eu seama. Văzându-i mersul chinuit, legănat, cu arma pe post de contragreutate, n-am mai putut să mă gândesc la disconfortul meu.

A doua parte a drumului a fost la fel de lungă ca prima și, treptat, picioarele mele și-au dat drumul. Am ajuns cu mult înaintea zorilor la niște dealuri jumulite. O potecă îngustă ducea la o peșteră a cărei intrare era complet acoperită de vegetație și de stânci. Niște bușteni îi încadrau deschiderea. O rampă abruptă din lemn cobora spre câteva încăperi, în adânc. Poteca de afară ducea la alte peșteri pe coasta dealului, cu toate intrările fiind bine camuflate.

Am fost dus înăuntru, pe un prici. Mi-am scos pantofii și am adormit pe o saltea din paie. Mi se părea un adevărat lux. Am dormit până după-amiază târziu. Luke m-a obligat să merg de colo-colo. Eram iarăși țeapăn, dar el părea că nu avea nimic. Aici nu mai erau luptători, fiindcă o operațiune majoră era în desfășurare altundeva.

Presupun că ar fi trebuit să-i admir pe oamenii aceștia care mărșăluiau prin praf aidoma unor gâze. Ar fi trebuit să le admir rezistența, capacitatea de a-și fabrica propriile fluide intravenoase, propria lor sulfamidă, penicilina și pastilele de paracetamol compactate cu o presă de mână. Ascunse în aceste peșteri, invizibile din aer sau de la sol, erau o sală de operații, un centru de protezare, saloane de spital și o școală. Gradul de sofisticare din acele împrejurimi părea cu atât mai impresionant cu cât totul era atât de spartan. Disciplina tăcută, acceptarea faptului că activități precum gătitul, creșterea copiilor sau măturarea podelelor erau la fel de importante ca oricare altele mi-au dat convingerea că, într-o zi, vor izbândi și își vor cuceri libertatea.

Am privit o luptătoare odihnindu-se în afara buncărului. Razele de soare filtrate printre acacia formau un mozaic schimbător de lumină pe fața ei și pe carabina pe care o ținea în poală. Fredona

în surdină, în vreme ce studia cerul prin binoclu, în căutarea MiG-urilor pilotate de „consilieri" ruși sau cubanezi în Etiopia. America îl susținuse timp îndelungat pe împărat, dar își retrăsese sprijinul când președintele-sergent Mengistu ajunsese la putere, stopând vânzările de arme și de subansambluri. Blocul țărilor estice intervenise în locul rămas liber.

Luptătoarea, care avea aproximativ vârsta noastră, îmi amintea de Genet prin felul în care își ținea picioarele, prin lejeritatea trupului. În ciuda armei letale din mână, avea mișcări delicate. Nu era fardată, iar picioarele îi erau pline de praf, cu pielea întărită. Văzând-o, m-am simțit recunoscător pentru un lucru: visul meu despre Genet se spulberase definitiv, pentru totdeauna. Fusesem atât de prost, încât să nutresc atâția ani o fantezie pe care ea nu o împărtășea. Luna de miere în Udaipur, micul nostru bungalow la Missing, copiii pe care aveam să-i creștem împreună, plecarea spre spital dimineața devreme, medici lucrând cot la cot... Nimic din toate astea nu avea să se mai întâmple. Nu voiam s-o mai văd niciodată. Și, probabil, nici nu aveam s-o mai văd. Fără îndoială, era în Khartoum, scăldându-se în gloria operațiunii ei îndrăznețe. Nici ea nu avea să se mai întoarcă în Addis Abeba. Curând li se va alătura luptătorilor de aici, va trăi în aceste buncăre, va lupta împreună cu ei. Speram că, până atunci, eu aveam să fiu deja departe. Nu-mi plăcea deloc că eram nevoit să stau în tabăra lor și cu atât mai mult să apelez la camarazii ei pentru ajutor.

În noaptea aceea m-am trezit în huruitul MiG-urilor deasupra capului și al bombelor căzând undeva în depărtare, dar suficient de aproape încât să le auzim bubuitul. Și bufnetul mai slab al artileriei. Nimeni nu avea voie cu vreo lumină în preajma gurii peșterii.

Luke spuse că tocmai se încheiase un raid masiv asupra unui depozit de combustibil și de armament. La el participaseră Tsahai și grupul de luptători cu care ne întâlniserăm în prima noapte. Izbutiseră să pătrundă în depozit cu ajutorul unui camion al armatei furat. Odată ajunși înăuntru, puseseră explozibili, dar

tovarășii lor de afară fuseseră luați prin surprindere de un convoi de întăriri care îi atacase din spate. Raidul nu decursese exact așa cum plănuiseră ei. Nouă luptători, printre care și Tsahai, muriseră, iar mulți alții fuseseră răniți. Pierderile etiopienilor erau însă considerabil mai mari, iar depozitul de combustibil fusese parțial distrus. Răniții din trupele noastre aveau să ajungă la peșteră până în zori.

M-am trezit în sunetul vocilor, ale căror agitație și tensiune erau aproape palpabile. Auzeam țipete și gemete de durere. Luke m-a dus în salonul de chirurgie.

– Salut, Marion, spuse o voce.

M-am întors și l-am văzut pe Solomon, care fusese coleg cu mine la școala de medicină, dar cu un an mai mare. Intrase în clandestinitate imediat ce-și încheiase rezidențiatul. Mi-l aminteam ca pe un tip dolofan, bine hrănit. Omul din fața mea avea obrajii supți și era slab ca o trestie.

L-am urmat într-un tunel cu plafonul jos, unde pe podea erau așezate tărgi două câte două, triate astfel încât cei răniți mai grav să fie mai aproape de sala de operații, aflată la capătul tunelului. Intrarea în sală era mascată doar de o draperie din pânză.

Rănile erau cumplite. Un bărbat semiinconștient își șoptea ultimele dorințe la urechea unui prieten care stătea aplecat asupra lui, scriind frenetic. Flacoane cu fluide intravenoase și cu sânge atârnau în cârlige încastrate în pereții peșterii. Asistenții lucrau ghemuiți lângă tărgi.

Solomon îmi spuse că se apropiase mult de front în această misiune.

– De obicei, eu rămân aici. Îi resuscităm pe câmpul de luptă. Fluide intravenoase, controlul sângerării, antibiotice, chiar și ceva chirurgie de teren. Putem preveni șocul exact ca americanii în Vietnam, numai că noi nu avem elicopterele lor. Astea sunt elicopterele noastre, adăugă el, lovindu-se cu palmele pe coapse. Noi transportăm răniții cu tărgile. Omul de colo are nevoie de un tub toracic, spuse apoi, arătându-l cu bărbia. Te rog să te

ocupi tu. Te va ajuta Tumsghi. Eu mă duc înainte, în sală. Camaradul acela nu mai poate aștepta.

Și făcu semn spre un soldat palid care zăcea chiar lângă draperie, cu un tampon însângerat pe abdomen. Era conștient încă și gâfâia.

Cel care avea nevoie de un tub toracic a șoptit „Salaam" când m-am lăsat pe vine lângă el. Glonțul îi intrase prin triceps, trecuse prin piept și „ratase" ca printr-un miracol vasele mari de sânge, inima și coloana vertebrală. Când am ciocănit ușor cu degetele unite deasupra mamelonului drept, sunetul era sec, deosebit de nota rezonantă din stânga. Sângele se adunase în jurul plămânului, în spațiul pleural, comprimând pulmonul drept pe cel stâng și inima în cavitatea îngustată a pieptului. Imediat în spatele subsuoarei am injectat lidocaină și am anesteziat pielea, apoi marginea coastelor și mai adânc în pleură, înainte de a face cu scalpelul o incizie lungă de trei centimetri. Am împins un hemostat închis în incizie până când l-am simțit trecând prin pleură. Mi-am pus degetul înmănușat în orificiu, rotindu-l pentru a crea spațiul necesar tubului pe care l-am introdus, un furtunaș de cauciuc cu deschideri laterale și în vârf. Tumsghi conectă celălalt capăt la un recipient de drenaj plin cu apă, astfel încât tubul să ajungă sub nivelul apei. Acest „dop" improvizat împiedica aerul să intre înapoi în piept. Deja sângele care ieșea era mai întunecat la culoare, iar soldatul respira mai ușor. Spuse ceva în tigrinya și își trase deoparte masca de oxigen.

– Vrea să-i dai oxigenul altcuiva, îmi spuse Tumsghi.

M-am dus în sala de operații, unde era Solomon, la timp pentru a-l vedea pe pacientul lui care era coborât de pe masă. Pieptul nu i se mișca. Se așternu o tăcere de circa cinci secunde. Una dintre femei, înghițindu-și lacrimile, îngenunche și îi acoperi fața.

– Unele lucruri sunt mai presus de puterea noastră, spuse Solomon încet. A avut o lacerație a ficatului. Am încercat o sutură salteluță, dar avea și o ruptură a venei cave inferioare, chiar unde intră sub ficat. Scurgerea era continuă. Nu puteam

s-o opresc dacă nu clampam vena cavă inferioară, iar asta l-ar fi ucis. Îți amintești ce spunea profesorul Asrat, că la vătămările venei cave în spatele ficatului chirurgul îl vede pe Dumnezeu? Obișnuia să ne spună lucruri de felul ăsta, pe care nu le înțelegeam. Acum le înțeleg.

Următorul pacient avea o rană abdominală. Solomon sorta sistematic ceea ce mie mi se părea o harababură imposibilă și murdară. Scoase intestinul subțire și identifică unele perforații pe care le cusu. Splina fusese ruptă, așa că o îndepărtă. Colonul sigmoid avea și el o ruptură urâtă. Elimină segmentul respectiv, apoi aduse la nivelul pielii cele două capete, într-o colostomie dublă. Am irigat abdomenul din belșug, am lăsat drenele la locul lor și am numărat burețeii. Câmpul operator părea foarte curat și ordonat comparativ cu starea sa la început. Probabil că Solomon îmi ghicise gândurile. Ridică brațele și-mi arătă degetele scurte și boante.

– Voiam să mă fac psihiatru.

În decurs de opt ore, era singura dată când îl văzusem zâmbind pe sub mască.

Am amputat cinci membre. Ultimele proceduri pe care le-am făcut au fost două trepanații la doi pacienți comatoși. Am folosit un burghiu de tâmplărie modificat. La primul pacient am fost recompensați cu sângele care a izbucnit chiar de sub duramater, unde se acumulase și presa asupra creierului. Celălalt pacient era în agonie, cu pupilele fixe și dilatate. Trepanația n-a dat nici un rezultat. Sângerarea era undeva în adâncul creierului.

Două zile mai târziu, m-am despărțit de Solomon. Avea cearcăne negre sub ochi și părea gata să se prăbușească din picioare. Fermitatea și devotamentul său erau mai mult decât evidente.

– Du-te, și să ai noroc. Ăsta nu este războiul tău. Și eu aș pleca dacă aș fi în locul tău. Să spui lumii despre noi.

Ăsta nu este războiul tău. M-am gândit la cuvintele lui în vreme ce mă îndreptam spre graniță, împreună cu doi însoțitori. La ce se referise oare? Considerase că sunt de partea etiopienilor, a ocupantului? Nu, cred că mă privea ca pe un expatriat, fără nici

o miză în această luptă. Deși mă născusem pe același pământ ca Genet, deși vorbeam amharica la fel de bine ca un localnic și urmasem aceeași școală, pentru Solomon eram un *ferengi* – un străin. Poate că avea dreptate, dar nu-mi plăcea să recunosc asta. Dacă aș fi fost un etiopian patriot, n-aș fi intrat oare în clandestinitate pentru a mă alătura regaliștilor sau altora care încercau să-l alunge de la putere pe sergentul Mengistu? Dacă mi-ar fi păsat de țara mea, n-ar fi trebuit să fiu dispus să-mi dau viața pentru ea?

Abia se lăsase seara când am trecut granița în Sudan. Am luat un autobuz până la Port Sudan și apoi un avion al Liniilor Aeriene Sudaneze spre Khartoum. De acolo am putut telefona la un număr pe care mi-l dăduse Adid, pentru a o înștiința pe Hema că eram bine. Cele două zile pe care le-am petrecut în arșița din Khartoum mi s-au părut tot atâția ani, dar în cele din urmă am luat un zbor spre Kenya.

În Nairobi, domnul Eli Harris de la biserica din Houston, care vreme de ani întregi fusese principalul sponsor al spitalului Missing, îmi pregătise o cameră la o clinică a misiunii. Sora-șefă și el făcuseră aceste aranjamente prin telegraf. Munca în clinica micuță mi s-a părut dificilă; sunt sigur că multe detalii se pierdeau la traducerea dintr-o limbă în alta. În timpul liber studiam pentru examenele pe care trebuia să le susțin ca să-mi încep pregătirea postuniversitară în America.

Nairobi era un oraș plin de vegetație, la fel ca Addis Abeba. Iarba creștea printre dalele pavajului de parcă sub el ar fi fremătat o junglă, gata să năpădească străzile. Infrastructura și sofisticarea capitalei kenyene o lăsa cu mult în umbră pe cea din Addis Abeba. Anilor de dominație britanică trebuia să li se mulțumească pentru asta. Deși țara își dobândise independența, mulți britanici trăiau încă pe teritoriul ei. Și indieni: în unele zone ale capitalei te-ai fi putut crede în Baroda sau în Ahmedabad, cu câte zece magazine de sariuri pe o stradă, cu prăvălii de *khat*

pretutindeni, cu mirosul acid de *masala*[1] în aer, unde gujarati era singura limbă vorbită.

La început îmi petreceam serile în baruri, înecându-mi tristețile și ascultând muzică *benga* și *soukous*.[2] Ritmurile sincopate congoleze și braziliene erau vesele, pline de optimism, dar când mă retrăgeam în camera mea, burdușit cu bere, melancolia mi se adâncea de fiecare dată mai mult. Muzica era singurul aspect al culturii kenyene care avea un impact asupra mea. Iar vina îmi aparținea. Refuzam să mă las atras de locul acela. Thomas Stone venise în Nairobi când fugise din Etiopia, urmărit de demonii săi. Iată un alt motiv pentru care nu mă trăgea inima să rămân în Kenya.

O sunam pe Hema după un program prestabilit, telefonând la casele diverșilor prieteni în fiecare seară de marți. Lucrurile nu erau deloc mai bune, îmi spunea ea. Dacă m-aș întoarce, aș fi tot în pericol.

Așa că stăteam în camera mea și învățam în fiecare minut liber. Două luni mai târziu, mi-am încheiat examenele de echivalare a studiilor în America și imediat m-am prezentat la Ambasada Americană, pentru viză. Și de această dată, Harris mi-a netezit drumul.

Îmi consideram atitudinea justificată: dacă țara mea era gata să mă tortureze pentru o simplă bănuială, dacă nu-mi voia serviciile de medic, atunci renunțam eu la ea. Dar adevărul este că deja știam: nu m-aș mai fi întors în Etiopia nici dacă situația ar fi devenit din nou roz.

Voiam să plec din Africa.

Și începusem să mă gândesc că, la urma urmei, Genet îmi făcuse un serviciu.

---

[1] *Chaat masala* este un amestec indian de condimente, folosit în bucătăria din Gujarat pentru asezonarea preparatelor de tip „chaat" (gustări din aluat prăjit, cu diferite umpluturi, servite în mod tradițional pe stradă, la tarabe). Este alcătuit de obicei din pudră de mango uscat, chimen, coriandru, ghimbir, piper, sare neagră și ardei iute. (n.red.)

[2] *Benga* – gen de muzică populară kenyană care a prins contur între anii 1940 și 1960 în Nairobi; *soukous* – gen de muzică de dans apărut în anii 1930 în Congo și răspândit rapid pe întregul continent african (n.tr.)

PARTEA A PATRA

Intelectul uman este silit să aleagă
perfecțiunea vieții ori pe cea a muncii,
Iar dacă o alege pe a doua, trebuie să refuze
Un refugiu celest, bântuind în întuneric.

William Yeats, *Alegerea*

CAPITOLUL 38
COMITETUL DE PRIMIRE

Căpitanul Getachew Selassie – fără nici o legătură cu împăratul – se afla la manșa aparatului Boeing 707 al Liniilor Aeriene Est-Africane cu care plecasem din Nairobi. De două ori în noaptea aceea scurtă i-am auzit glasul calm. Dobândisem un nou respect pentru profesia lui, care îl aducea mai aproape de Dumnezeu decât putea ajunge orice cleric. El era unul dintre cei trei piloți care aveau să mă poarte peste nouă fusuri orare.

Roma.

Londra.

New York.

Ritualul trecerii pe la biroul de imigrări și pe la cel al recuperării bagajelor se derulase atât de rapid, încât mă întrebam dacă nu cumva le ratasem. Unde erau soldații înarmați? Câinii? Cozile lungi? Percheziționile corporale? Unde erau mesele pe care valizele erau deschise și căptușeala tăiată cu cuțitul? Am străbătut culoare placate cu marmură, am urcat și am coborât cu scările rulante și am ajuns într-o sală de primire uriașă care, chiar și cu cele două avioane ce-și deșertau pasagerii, părea pe jumătate goală. Nu exista nimeni care să ne mâne dintr-un loc în altul.

Înainte chiar să-mi dau seama, ieșisem din incubatorul steril și tăcut al vămii. Ușile automate se închiseseră în urma mea,

ca pentru a evita contaminarea cu cacofonia mulțimii de afară, ținută la distanță de o barieră metalică.

O femeie din Ghana, cu o rochie înflorată și cu un turban la fel de colorat, care avusese un aer regal la îmbarcarea în Nairobi, ieși din vamă odată cu mine. Eram amândoi extenuați, amețiți, nepregătiți pentru marea de chipuri care ne cercetau. Am rămas acolo, nemișcați, ținând în mâini cu stângăcie dosarele din hârtie groasă, maro (o cerință pentru imigranți, deși nimeni nu ni le verificase), cu curelele bagajelor încrucișate pe piept, și cu ochii mari, ca animalele abia coborâte de pe arcă.

În primul rând m-a frapat că localnicii aparțineau tuturor raselor și că înaintea mea nu se afla marea de chipuri albe la care mă așteptasem. Privirile lor indecente, scrutătoare, ne studiau din cap până-n picioare. În focul încrucișat al noilor mirosuri amețitoare, am sesizat teama femeii din Ghana. Tânăra se strânse lângă mine. Bărbați în costume negre țineau pancarte cu nume scrise pe ele. Aveau priviri directe, ca de supraveghetori care măsurau din ochi pelvisul ghanezei, remarcând distanța dintre primul și al doilea deget de la picior, despre care oricine știe că este singurul indiciu infailibil al fecundității. Gândul mi-a zburat la imaginea transporturilor de sclavi, a șirurilor de negri târându-și picioarele pe docuri, cu lanțurile zăngănind, în vreme ce sute de perechi de ochi le evaluau șalele și bicepșii, studiind pielea expusă în căutarea semnelor de framboesia – sifilisul din Lumea Veche. Cât despre mine, eu eram un nimeni, eunucul ei. Pradă tulburării, femeia își scăpă geanta din mână.

Când m-am aplecat s-o ajut, am observat pancarta din mâna unui individ smead, cu ochi căprui. O ținea la nivelul taliei, de parcă voia să se detașeze de ceilalți purtători de pancarte. Cămașa tip safari îi atârna peste pantalonii albi, lăsați, ca de pijama. O pereche de sandale maro încălțate pe picioarele goale îi completa vestimentația. Literele de pe pancartă formau numele MARVIN, MARMEN sau MARTIN. Cel de-al doilea cuvânt era STONE.

– Aici ar trebui să scrie Marion? am întrebat.

El mă scrută din cap până-n picioare și apoi se uită în altă parte, ca și cum nu meritam să-și strice un răspuns pe mine. Femeia din Ghana scoase un strigăt de bucurie și se grăbi spre familia ei.

– Scuzați-mă, am spus și am pășit în fața bărbatului. Sunt Marion Stone. Pentru spitalul Our Lady of Perpetual Succour.

– Marion e o fată, replică el, cu glasul răgușit, gutural.

– Nu și acesta de aici. Am fost botezat după Marion Sims, celebrul ginecolog.

Exista (așa scria în *Enciclopedia Britannica*) o statuie a lui Marion Sims în Central Park, la intersecția dintre 103rd Street și Fifth Avenue. Deși își începuse cariera în Alabama, succesele înregistrate în chirurgia fistulelor îl aduseseră pe Sims în New York City, unde înființase Spitalul pentru Femei și apoi un spital pentru bolnavii de cancer, care ulterior fusese botezat Memorialul Sloan-Kettering.

– Ginecologul ar trebui să fie femeie se răsti omul, de parcă tocmai aș fi încălcat o regulă fundamentală.

– Ei bine, Sims nu era femeie și nici eu nu sunt.

– Nu ești ginecolog?

– Nu, am vrut să spun că nu sunt femeie. Și nu, nu sunt nici ginecolog.

Era derutat.

– *Kis oomak*, rosti în cele din urmă.

Știam suficientă arabă ca să înțeleg că invocase un termen ginecologic care făcea referire la mama mea.

Șoferii în costume negre își conduceau pasagerii la automobilele tot negre, elegante, dar omul meu mă duse la un taxi galben, mare. În scurt timp am ieșit din aeroportul Kennedy, îndreptându-ne spre Bronx. Am intrat pe o autostradă cu ceea ce mi s-a părut a fi o viteză periculoasă, înscriindu-ne în șirul de vehicule care goneau. „Marion, zborul cu avionul ți-a

deteriorat auzul", mi-am spus, fiindcă liniștea era ireală. În Africa, mașinile par să nu circule cu benzină, ci cu scrâșnet de pneuri și cu țiuit de claxoane. Aici însă, mașinile erau aproape tăcute, ca un banc de pești. Tot ce auzeam era fâșâitul cauciucului pe beton sau pe asfalt.

Superorganism. Un biolog a inventat acest termen pentru uriașa colonie de furnici care este Africa, susținând că inteligența și conștiința nu rezidă în fiece individ separat, ci în mentalul colectiv al furnicilor. Șirul de lumini de poziție roșii care se întindea până la orizont în lumina crescândă a zorilor mi-a amintit de termenul respectiv. Spiritul de ordine și direcționarea trebuie să-și aibă locul altundeva decât în fiece vehicul. În dimineața aceea auzeam zumzetul, răsuflarea superorganismului, un sunet pe care, cred eu, numai imigranții nou sosiți îl aud, însă nici ei pentru mult timp. După ce am învățat să rostesc: „Un burger pe chiflă integrală cu cașcaval, fără salată", sunetul a dispărut și pentru mine. De fapt, a devenit parte din ceea ce mintea mea avea să numească „liniște". Iar eu eram deja integrat în superorganism.

Silueta profilată în zare a acestui oraș arhicunoscut, cu cele două semne de exclamare gemene la un capăt, cu jucărioara pe care se cățăra King Kong în mijloc, îmi era familiară. Avuseseră grijă de asta Charles Bronson, Gene Hackman, Clint Eastwood, Empire Theater și Cinema Adowa. Aroganța mea fusese aceea de a crede că înțeleg America fiindcă văzusem toate filmele acelea. Dar adevărata aroganță, pe care o vedeam acum, era cea a Americii, și era una a dimensiunilor. O recunoșteam în podurile de oțel care se arcuiau peste ape, în autostrăzile care șerpuiau una deasupra alteia ca niște gheme de viermi plați. Aroganță era vitezometrul taxiului, mai mare decât volanul însuși, ca și când Dali ar fi pus mâna pe el și l-ar fi tras de urechi. Aroganță era valoarea pe care o arăta acum acul vitezometrului, șaptezeci de *mile* pe oră, adică peste o sută zece kilometri pe oră, o viteză

inimaginabilă pentru credinciosul nostru Volkswagen, chiar dacă am fi găsit undeva un drum potrivit.

Care limbă omenească poate reda dislocarea, acuta insuficiență resimțită în prezența superorganismului, sentimentul de micime și de chircire pe care ți-l stârnește această etalare de oțel, de lumină și de putere? Parcă nimic din ceea ce făcusem până atunci în viață nu mai conta. Ca și când se dovedea că trecutul meu fusese doar o pierdere de vreme, un gest schițat cu încetinitorul, fiindcă tot ceea ce considerasem eu prețios și rar era, de fapt, ieftin și ordinar, iar progresul care mie mi se păruse rapid se dovedea de fapt lent ca înaintarea unui ghețar.

Observatorul, acel vechi păstrător de mărturii, cronicarul evenimentelor, își făcuse apariția în taxiul acela. Limbile ceasului meu deveniră elastice în timp ce-mi impregnam aceste simțiri în memorie. „Trebuie să ții minte asta." Era tot ce aveam și tot ce avusesem vreodată, unica monedă de schimb, unica dovadă că eram viu.

Memoria.

Eram singur pe jumătatea mea din taxiul condus de domnul K.L. Hamid, cu bagajul alături de mine și cu un paravan despărțitor din plexiglas zgâriat între noi. Doi străini izolați și distanți, într-o mașină atât de mare, încât numai pe bancheta din spate ar fi putut încăpea cinci oameni și două oi.

Mușchii îmi erau tensionați din cauza vitezei, mă temeam de prezența vreunui copil uscând bălegar de vită pe asfaltul fierbinte, de vaca sau de oaia care, neîndoielnic, avea să traverseze drumul. Dar n-am văzut nici un animal și nici un om, cu excepția celor din mașini.

Capul ca un glonț al lui Hamid era acoperit de bucle negre, mărunte. Pe permisul laminat de lângă aparatul de taxat, camera foto îi imortalizase o expresie surprinsă, șocată. I se vedea albul ochilor. Eram convins că poza fusese făcută în ziua în care

aterizase în America, în care văzuse și simțise și *el*ceea ce vedeam eu acum.

Iată de ce impolitețea lui mă afecta atât de tare. Refuza să se uite la mine. Poate că, atunci când cineva conduce mult timp taxiul, pasagerul devine un obiect, definit doar prin destinație și prin nimic altceva, la fel cum (dacă nu ai grijă), pacienții pot deveni „diabetul din patul doi" sau „infarctul miocardic din patul trei".

Oare Hamid credea că, dacă s-ar uita spre mine, i-aș cere să-mi liniștească temerile? Oare credea că aș vrea să-mi dea informații amănunțite despre tot ce vedeam în drum, ca să-mi domolească spaimele? Dacă așa credea, avea dreptate.

În acest caz, mi-am spus, tăcerea lui trebuie să fie instructivă! Un fel de admonestare, blândul avertisment al cuiva care sosise cu un transport anterior: „Hei, tu de colo! Ascultă! Independență și rezistență – de asta are nevoie noul imigrant. Nu te lăsa păcălit de toată această activitate. Nu invoca superorganismul. Nu, nu. În America, fiecare funcționează singur. Începe acum!" Acesta era mesajul lui. Acesta era scopul mojiciei lui: „Ține-ți spinarea dreaptă, sau lasă-te înghițit pe de-a-ntregul!"

Am zâmbit relaxându-mă, așteptând ca peisajul să treacă pe lângă mine în goană. Era incitant faptul că ajunsesem la această concluzie. Am lovit bancheta cu palma și mi-am exprimat gândul:

– Da, Hamid. Reglează-ți bine curajul în dulie, am spus cu glas tare, gândindu-mă la Ghosh, care nu apucase să vadă ce vedeam eu acum și nu auzise niciodată superorganismul. Cu câtă bucurie ar fi îmbrățișat el această experiență!

La sunetul glasului meu, Hamid tresări. Se uită la mine în oglinda retrovizoare, își mută privirea, apoi se uită iar la mine. Contact vizual pentru prima dată! Numai că acum părea să conștientizeze faptul că transportă altceva, nu un sac cu cartofi.

– Mulțumesc, Hamid, am adăugat.

– Ce? Ce-ai spus?

– Am spus „mulțumesc".

– Nu, înainte de asta!

– Ah! E ceva din Macbeth, am explicat, aplecându-mă spre paravanul din plexiglas, dornic de conversație. *Lady* Macbeth. Tata obișnuia să spună mereu vorbele astea: „Reglează-ți bine curajul în dulie."

Omul rămase tăcut, cu privirea zvâcnindu-i de la drum la retrovizor și înapoi. În cele din urmă, izbucni.

– Mă insulți?

– Poftim? Nu. Nu! Vorbeam doar pentru mine. E ca și când...

– Să *mă regulez* eu?! Regulează-te tu singur!

Am rămas cu gura căscată. Era oare posibil să fii atât de greșit înțeles? Figura lui în oglindă sugera că da, era posibil. M-am retras în spate și am clătinat din cap, resemnat. Nu puteam să nu râd. Când mă gândeam că vorbele lui Ghosh – sau ale lui Lady Macbeth – fuseseră atât de greșit interpretate!

Hamid încă mă fixa încruntat. I-am făcut cu ochiul.

L-am văzut ducând mâna în torpedo. Scoase de acolo o armă, pe care o flutură în aer, arătându-mi diversele ei aspecte prin plexiglasul murdar, de parcă ar fi vrut să mi-o vândă sau să-mi demonstreze că era într-adevăr o armă, nu o jucărică de plastic ieftină, așa cum părea.

– Ai impresia că am chef de glume? mă întrebă, iar în priviri îi apăru un aer periculos, de parcă obiectul pe care-l ținea în mână îl transforma nu într-un glumeț, ci într-un filosof.

Nu voiam să pun paie pe foc. Nu mă consider nici nesăbuit, nici brav. Dar revolverul acela micuț mi se părea patetic și nu puteam crede că-l va folosi – ba chiar eram sigur de asta. Era ridicol. Eu *mă pricepeam* la arme. Făcusem un crater în burta unui tip cu un revolver de două ori cât ăsta. Îngropasem și revolverul, și pe posesorul lui într-un smârc (din care încă amenințau să se ridice în fiecare noapte). Cu numai patru luni în urmă, operasem rebeli doborâți de gloanțe. Dar pistolașul ăsta al lui,

azi, în contextul Americii, unde mașinile stăteau la rând pe șosea și unde la vamă nu-ți erau deschise bagajele, mi se părea un element de recuzită, un soi de glumă cosmică. De ce nu putusem să nimeresc un șofer cu adevărat *american*?! Sau măcar o armă pe care Dirty Harry[1] nu s-ar fi jenat s-o țină în mână? Fugisem din Addis Abeba, mă furișasem din Asmara, scăpasem din Khartoum și plecasem din Nairobi ca să ajung la asta?!

Faptul că ești primul născut te învață să fii răbdător. Dar în cele din urmă ajungi la un punct în care, după ce încerci și tot încerci, îți spui „La naiba cu răbdarea! Lasă-i să se chinuie cu imaginea lor distorsionată!" Datoria ta este să te aperi pe tine însuți, nu să cazi în groapa lor. Este o adevărată ușurare când ajungi aici, la această culme a absurdității, fiindcă după aceea ești liber, știi că nu le mai datorezi nimic. Eu ajunsesem la punctul acela cu Hamid. Corpul mi se zguduia de râs. Oboseala, diferența de fus orar și dezorientarea, toate la un loc făceau să mi se pară atât de caraghioasă chestia asta.

Faptul că Hamid înțelesese „regulează" în loc de „reglează", precum și sensul pe care îl atribuia cuvântului, erau cu totul altceva decât reglarea curajului în dulie. Felul în care rostise el termenul mă trimitea cu gândul la povestea aceea care circulase pe vremea când aveam mai multe coșuri decât minte în cap, mai multă curiozitate decât cunoștințe sexuale. Era mitul frumoasei blonde și al fratelui care te întâmpinau la aeroport când soseai în America. Cei doi se ofereau să te ducă cu mașina, te invitau acasă la ei pentru un pahar, iar acolo fratele scotea o armă și striga: „Reguleaz-o pe soră-mea, că altfel te omor!" La multă vreme după ce îmi dădusem seama de ridicolul ei, povestea își păstrase totuși șarmul de fantezie comică. „Reguleaz-o pe soră-mea, că altfel te omor!" Iată-mă deci aici, după ce povestea îmi ieșise de atâția ani din minte, abia sosit în America – și un tip

[1] Rol interpretat de Clint Eastwood într-o serie de filme hollywoodiene al căror personaj principal este inspectorul Harry Callahan (n.tr.)

își agita arma spre mine. Mi-aș fi dorit să pot împărtăși clipa cu Gaby, colegul care îmi spusese povestea la școală. Un impuls pervers mă îndemnă acum să repet fraza pe care noi, elevii, o repetam cu atâta plăcere unul în fața altuia – o provocare, o amenințare voalată, cu toate că râdeam în hohote:

– Frate, lasă arma aia la o parte, c-o regulez pe soră-ta pe gratis.

Nu știu dacă a sesizat schimbarea de ton din vocea și din atitudinea mea, nici măcar dacă m-a auzit. Poate că a decis pur și simplu că nu era de glumit cu scrânteala mea. În orice caz, omul s-a răzgândit.

Porțile din fier forjat de la Our Lady of Perpetual Succour erau larg deschise. Doctorul Abramovitz, șeful de la chirurgie, urma să mă primească pentru un interviu la ora 10 dimineața. Intenționam ca, după interviu, să iau un alt taxi până în Queens și de-abia *apoi* să caut un hotel în care să mă pot recupera în urma diferenței de fus orar. Aveam interviuri programate în zilele următoare în Queens, Jersey City, Newark și Coney Island.

Un bărbat într-o salopetă albastră pe care era brodat LOUIS se apropie în clipa în care taxiul lui Hamid demara, îndepărtându-se de poartă.

– Lou Pomeranz, îngrijitor-șef la Our Lady of Perpetual Succour, spuse el, strângându-mi mâna.

Un pachet de țigări Salem se ițea în buzunarul lui de la piept. Era un tip solid, cu pieptul ca de taur.

– Joci crichet? mă întrebă.

– Da.

– La bătaie sau la primire?

– Portar și deschizător la bătaie.

Asta era moștenirea pe care mi-o lăsase Ghosh.

– Foarte bine! Bine ai venit la Our Lady. Sper că te vei simți bine aici, spuse domnul Pomeranz și împinse spre mine un teanc

de hârtii. Uite contractul tău. Te conduc la apartamentele rezidenților și poți să-l semnezi. Cheia argintie e de la ușa principală. Ăsta este ecusonul tău temporar. Când cei de la personal îți vor trage mutra în poză, o să primești unul definitiv.

Mi-a luat valiza, iar eu l-am urmat.

– Dar..., am bâiguit, jonglând cu ce aveam în mână pentru a scoate din buzunarul hainei scrisoarea, pe care i-am arătat-o. Nu vreau să vă induc în eroare. Am venit doar pentru interviul cu doctorul Abramovitz.

– Popsy? chicoti el. Nuu! Popsy nu intervievează pe nimeni. Vezi semnătura asta? întrebă el bătând cu degetul în scrisoarea mea, de parcă ar fi fost din lemn. Ăsta e de fapt scrisul sorei Magda. Interviu? râse el apoi, uitându-se în spate, spre mine. Ia-ți gândul! Taxiul a fost plătit în avans. Altfel te-ar fi costat pân' la cer și-napoi. Ești angajat. Doar ți-am dat contractul, nu? Ești angajat!

Nu știam ce să spun. Domnul Eli Harris, de la baptiștii din Houston, îmi sugerase să aplic la anumite spitale din New York și din New Jersey pentru un rezidențiat în chirurgie. Iar Eli Harris știa bine ce face, fiindcă imediat ce aplicasem, îmi sosise la Nairobi o telegramă de la Popsy (sau poate de la sora Magda) prin care eram invitat la un interviu. Urmaseră o scrisoare și o broșură. Fiecare spital despre care pomenise Harris îmi răspunsese prompt, în numai câteva zile.

– Domnule Pomeranz, sunteți sigur că sunt angajat? Rezidențiatul aici trebuie să fie competitiv. Nu mă îndoiesc că mulți studenți la medicină americani aplică pentru un rezidențiat la dumneavoastră.

Louis se opri brusc și se uită la mine. Apoi râse.

– Ha! Asta-i o glumă bună, doctore. Studenți la medicină americani? Nici n-aș ști cum arată!

Am trecut pe lângă o fântână secată, punctată cu găinați de porumbei. Semăna cu cea splendidă, fotografiată în broșură, dar monseniorul din bronz aflat în centrul ei era înclinat

periculos în față. Avea trăsăturile feței tocite, ca ale Sfinxului. În broșură nu apărea nici drugul de fier vârât între marginea fântânii și talia monseniorului, pentru a-l împiedica să cadă. Așa, părea că bunul monsenior își folosea pentru sprijin binecuvântatu-i falus lung.

– Domnule Pomeranz...

– Știu, chiar arată ca o sculă, zise el, gâfâind. O s-o redresăm.

– Dar nu la asta mă...

– Spune-mi Louis.

– Louis... ești sigur că n-ai greșit persoana? Marion? Marion Stone?

El se opri din mers.

– Doctore, uită-te puțin la contract!

Numele meu era scris pe primul rând.

– Dacă ăsta ești tu, pe tine te așteptam.

Un gând îi întunecă însă privirea.

– Ai trecut examenul ECFMG, nu-i așa?

Examenul ECFMG, pe care erau obligați să-l susțină absolvenții de medicină din alte țări, certifica faptul că dețineam cunoștințele și acreditările necesare pentru a-mi urma pregătirea postuniversitară în Statele Unite.

– Da, l-am trecut.

– Atunci, asta înseamnă... Stai puțin! Stai numai puțin! Nu-mi zice că ticăloșii ăia din Coney Island sau din Jersey au pus mâna pe tine! Ți-au trimis un contract prin poștă? Mama lor de nenorociți! I-am zis eu sorei Magda că așa ar trebui să facem și noi. Să-ți trimitem un contract pe nevăzute. Taxiul a fost ideea ei, dar n-a fost suficient. Doctore, continuă Louis apropiindu-se de mine, să-ți povestesc eu despre spitalele alea. Sunt groaznice.

Respira greu, iar nările îi fremătau. Ochii lui apoși se îngustaseră.

– Uite ce e, îmi spuse apoi. Îți dau camera de pe colț din clădirea rezidenților. Are și un mic balcon. Cum ți se pare asta?

– Nu, nu, vezi dumneata...

– Cine-s, cei de la Lincoln-Misericordia? Din Harlem? Newark? Ai testat piața ca să vezi care e cea mai bună opțiune?

– Nu, te asigur...

– Uite ce-i, doctore, hai să nu ne mai jucăm. Spune-mi simplu, da sau nu. Vrei un rezidențiat aici?

Stătea cu mâinile în șolduri, iar pieptul i se mișca în ritmul răsuflării, în sus și-n jos.

– Nu, adică da... Am programate interviuri la alte spitale... Asta e prima mea oprire. Dar, sincer... Credeam că-mi va fi dificil să găsesc un loc... Mi-ar face mare plăcere... *Da!*

– Bun! Atunci, semnează naibii contractul ăla, pentru numele Fecioarei – și nici măcar nu sunt catolic!

Am semnat acolo, lângă fântână.

– Bine ai venit la Our Lady, doctore, îmi ură Louis cu ușurare, înșfăcând contractul și strângându-mi mâna, după care făcu un gest larg spre clădirile din jurul nostru. Ăsta e singurul loc în care am lucrat. Prima mea slujbă după ce-am ieșit din armată... și probabil ultima. Am văzut medici ca tine venind și plecând. O, da! Din Bombay, Poona, Jaipur, Ahmedabad, Karachi, și așa mai departe. Din Africa n-am mai avut pe nimeni. Credeam că arăți altfel decât ceilalți. Și dă-mi voie să-ți spun, i-am muncit pe toți din greu. Dar ne-au dat tot ce-au avut ei mai bun. Și-au învățat multe aici. Iar eu i-am iubit pe toți Și mâncarea lor. Ba m-au făcut chiar să-ndrăgesc crichetul. Mă-nnebunesc după el. Ascultă-mă pe mine, baseballul nu-nseamnă nimic pe lângă crichet. Băieții mei sunt undeva acolo acum, adăugă el, arătând dincolo de ziduri. Muncind pe brânci în Kentucky sau în Dakota de Sud – oriunde e mare nevoie de medici. Doctorul Singh mi-a trimis un bilet de avion până la El Paso, pentru nunta fiicei lui. Vine să mă vadă când ajunge prin New York. Avem o echipă de veterani care joacă în fiecare an. Ei ne-au construit un nou teren de crichet. Sunt mândri să fie „Es Pe" – Secături Perpetue, așa cum le spunem noi foștilor noștri membri. Vin aici în mașini

tari, iar eu le zic: „Nu vă dați aere cu mine. Vă cunosc de pe vremea când nu știați nici pe ce lume sunteți. Țin minte că abia puteam pricepe un cuvânt din ceea ce spuneați. Iar acum, ia te uită la voi!"

Eram impresionat de ceea ce puteam vedea din Our Lady of Perpetual Succour. Spitalul era construit în forma literei L, brațul lung avea șapte etaje și dădea spre stradă, fiind despărțit de ea printr-un zid. Latura scurtă era mai nouă, cu numai patru etaje și cu un elicopter pe terasă. Acoperișul cu țiglă al părții mai vechi a clădirii era ușor lăsat în jos între hornuri, iar etajele din mijloc ieșeau puțin în afară, ca niște colăcei pe șoldurile durdulii. Grilajul decorativ de sub streșini oxidase și căpătase o nuanță verde-fiere, dârele de coroziune coborând pe cărămizi precum rimelul scurs, în paralel cu burlanele. Un singur gargui ieșea în relief de o parte a intrării, din geamănul său de pe partea opusă nemairămânând decât un ciot lipsit de chip. Dar pentru mine, recent sosit din Africa, toate acestea nu erau semne ale paraginei, ci doar praful așternut de istorie.

– Este grandios, i-am spus domnului Pomeranz.

– Nu e cine știe ce, dar e acasă, replică el, privind clădirea cu o vizibilă afecțiune.

Fără îndoială, existau spitale mai noi și mai mari, cel puțin așa erau prezentate în broșuri. Dar începeam să descopăr că nu puteai avea mare încredere în broșuri.

La vreo cincizeci de metri lângă spital se afla clădirea cu două etaje a personalului, spre care mă conduse Louis. Pe ușa de sticlă ce ducea în hol, cineva lipise un afiș scris de mână cu carioca neagră, pe o filă galbenă de carnet.

India versus Australia, al doilea meci-test la Brisbane
Transmisie prin cablu în camera lui B.C. Gandhi
(Cei din Pakistan, Sri Lanka, Bangladesh și Indiile de Vest sunt bine-veniți, dar dacă țineți cu Australia, administrația își rezervă dreptul de a vă da afară.)
Vineri seara, 11 iulie 1980, ora 19

(10 $ de persoană; aduceți băutură și un fel de mâncare
nonvegetarian; repet, doar nonvegetarian.
Dacă nu mișcă înainte de a fi gătit, nu-l primim!!!
Doamnele singure au intrarea gratuită și scaune asigurate.
Dacă veniți cu soțul, plătiți 10$ în plus și vă aduceți propriul scaun.)
B.C. Gandhineshan, dr. în medicină,
Căpitanul echipei Our Lady's Eleven,
Președinte al clubului de crichet, Our Lady of Perpetual Succour

În hol am sesizat miros de coriandru și de chimen – aromele familiare din bucătăria lui Almaz. Pe scări am simțit parfumul aceleiași mărci de tămâie pe care o folosea Hema în fiecare dimineață. De pe palierul de la etajul al doilea se auzea murmurul vag al piesei *Suprabhatam* în interpretarea lui M.S. Subbulakshmi și un clopoțel sunând, ca și când cineva își făcea *puja*[1] într-o altă încăpere. Am simțit înțepătura dorului de casă. Ne-am oprit pentru ca domnul Pomeranz să-și tragă sufletul.

– A trebuit să montăm ventilatoare industriale în hotele de deasupra mașinilor de gătit, la ambele etaje. Nu se putea fără! Când încep ei să prepare *masala* aceea, să te ții!

Un indian înalt, chipeș, cu părul lung încă ud de la duș, coborî scările în grabă. Avea dinți mari, un zâmbet de învingător și un aftershave care mirosea ametitor. (Am aflat ulterior că era *Brut.*)

– B.C. Gandhinesan, se prezentă el, întinzând o mână spre mine.

– Marion Stone.

– Excelent! Să-mi spui B.C. sau Gandhi, adăugă el, strângându-mi mâna. Sau Căpitane. Tu...?

– Apărător, declară Pomeranz pe un ton triumfător. Și deschizător la bătaie.

---

[1] Ritual religios practicat de adepții hinduismului, atât în templu, cât și acasă (n.red.)

B.C. Gandhi își trase o palmă peste frunte și se dădu cu un pas înapoi.

– Binecuvântat fie Domnul! Minunat! Poți să aperi în fața unui aruncător de viteză? A unuia foarte rapid?

– Ăsta-i genul care îmi place cel mai mult, am răspuns.

– Extra! Eu sunt rezident în anul patru. La anul voi fi rezident-șef. Deepak e acum rezidentul-șef. Sunt și căpitan al echipei de crichet, Our Lady's First Eleven. Câștigătoare a trofeului interspitale doi ani la rând. Până anul trecut, când *chutya*[1]-ii ăia dintr-un program de rezidențiat pe care n-o să-l numesc aici au adus un bătător de la Hyderabad. Jucător de nivel de meciuri-test. Am pierdut bani mulți așa. Mi-a trebuit un an întreg ca să scap de datorii.

– Mizerabilii! exclamă Louis negru la față, referindu-se, cred, la programul celorlalți. Trebuia să fie egal în ultimul meci.

– S-a dovedit că vedeta lor este, într-adevăr, un om la bătaie, dar nu e medic, spuse B.C. Amărâtul era un expert în fotocopiere. Dar conform statutului newyorkez, când a jucat a fost doctor, Lou. Așa că nu ne-am primit banii înapoi.

– Niște pârțângăi, comentă Lou. Ne-au omorât.

– Anul ăsta avem și noi o armă secretă, mă înștiință B.C., punându-și consolator un braț pe după umerii lui Lou. Eu, personal, am zburat în Trinidad împreună cu unul dintre veterani, ca să-l aduc la noi. O să-l întâlnești în curând. Nestor. Un tip înalt, puternic. Însă nici unul dintre noi nu poate apăra pentru el, are o viteză feroce. Dar acum, cu tine, o să-i terminăm pe idioții ăia, iar trofeul va fi al nostru. Du-te și odihnește-te, Marion. Ne vedem la antrenament, peste douăzeci și patru de ore.

---

[1] Prost, cretin, idiot (n.red.)

CAPITOLUL 39

LEAC PENTRU DURERILE DUMNEAVOASTRĂ

– Pacientul este anesteziat. Ce mai așteptăm? Cine operează? întrebă doctorul Ronaldo.

– Eu, am răspuns.

Ronaldo roti un disc pe consola dispozitivului de anestezie, ca și cum răspunsul meu impunea o modificare în raportul gazelor administrate.

Poate Deepak să mă supervizeze, am adăugat, dar Ronaldo îmi ignoră cuvintele.

Sora Ruth, asistenta responsabilă cu instrumentele, desfăcu trusa și clătină din cap.

– Mă tem că nu, spuse ea. Popsy tocmai a sunat. Vrea să opereze el. Marion, mai bine vii în partea asta.

– Popsy! Domnul să ne apere! exclamă doctorul Ronaldo, lovindu-și obrazul cu palma. Dă jos ceasul. Sun-o pe soția mea și spune-i că o să întârzii la cină.

La nas mi-a ajuns mirosul de *Brut* și apoi cel de tutun Winston, iar câteva secunde mai târziu, B.C. Gandhi se afla lângă mine. Probabil trăsese un ultim fum în vestiar.

– Știu. Am auzit, spuse el înainte de a apuca eu să deschid gura. Eu mă ocup de o vezică biliară, în sala alăturată. Ascultă, Marion. În caz că Deepak nu ajunge aici înaintea lui Popsy,

misiunea ta este să-l contaminezi pe bătrânel imediat ce pune mâna pe scalpel.

– Ce? Cum?

– Nu știu. Scarpină-te în fund și pe urmă atinge-i mănușa. Ești un tip isteț. Găsești tu ceva. Numai să nu-l lași să treacă de piele, bine?

Și Gandhi se îndepărtă.

– Vorbește serios? am întrebat.

– Gandhi nu vorbește niciodată serios, răspunse Ronaldo. Dar are dreptate. Contaminează-l.

M-am întors spre sora Ruth, sperând că ea mă putea ajuta.

– Roagă-te pentru ajutorul Fecioarei, mă îndemnă ea. Și contaminează-l.

Era săptămâna a douăsprezecea a rezidențiatului meu la Our Lady of Perpetual Succour.

Habar nu avusesem că drumul de treizeci de minute de la aeroport până în Bronx avea să fie unica mea ocazie de a vedea ceva din America vreme de trei luni.

După numai o săptămână în spital, mă simțeam gata să părăsesc SUA pentru o altă țară. Lumea mea se reducea la un tărâm al luminilor fluorescente, unde ziua se confunda cu noaptea și mai bine de jumătate dintre localnici vorbeau spaniola. Atunci când o dădeau pe engleză, nu era deloc limba pe care m-aș fi așteptat s-o aud în patria lui George Washington și a lui Abraham Lincoln. Vița veche de pe *Mayflower*[1] nu se întinsese până în acest colț al Americii.

Trei luni la Our Lady of Perpetual Succour trecură cu viteza fulgerului. Duceam o lipsă acută de personal, comparativ cu norma din alte spitale americane, însă eu nu știam care era

---

[1] *Mayflower* se numea corabia cu care au sosit separatiștii englezi, cunoscuți în istorie ca Părinții pelerini, pe țărmul actualului stat american Massachusetts, în 1620, formând una dintre primele colonii pe pământ american (n.tr.)

norma aceea. La Missing erau numai patru sau cinci medici chiar și în cele mai bune momente; aici existau de trei ori mai mulți numai la chirurgie. Dar la Our Lady of Perpetual Succour aveam și mai mulți pacienți. Țineam în viață la Terapie Intensivă, pe ventilație artificială, numeroși pacienți cu traume, generam atât de multe analize de laborator și atâta hârtogăraie, încât experiența era cu totul deosebită de cea de la Missing, unde Ghosh și Hema rareori scriau mai mult de câteva cuvinte criptice în fișă, lăsând restul în seama asistentelor. Am aflat astfel că acele autovehicule lungi și silențioase ale americanilor, acele veritabile sufragerii pe roți, provocau răni îngrozitoare atunci când se ciocneau. Echipajele ambulanțelor aduceau răniții la noi înainte chiar ca roțile mașinilor lovite să se oprească. Salvau oameni așa cum nu văzusem niciodată la Missing, fiindcă acolo nimeni n-ar fi avut curajul să-i aducă la un spital. Aici, nici unui polițist, pompier sau medic nu-i trecea prin minte să considere că un rănit era lipsit de orice șansă.

La Our Lady intram de gardă la fiecare două nopți. Nu aveam timp să simt dorul de casă. O zi obișnuită din viața mea începea dimineața devreme, când făceam vizite cu șeful meu de echipă, B.C. Gandhi. Apoi echipa mea se reunea cu celelalte pentru vizitele oficiale cu rezidentul-șef, Deepak Jesudass, la ora 6.30. În zilele în care erau programate operații, adică marțea și vinerea, noi, stagiarii, ne aflam la saloane și în sala de urgențe. Lucram acolo până la începutul serii. Apoi, dacă eram de gardă, continuam până dimineața, internând pacienții de la sala de urgențe și îngrijindu-i concomitent pe pacienții mei deja internați și pe cei ai rezidenților care nu erau de gardă. Șanse de a asista sau chiar de a opera aveam atunci când eram de gardă. Rareori apucam să dorm câte puțin în nopțile în care făceam de gardă, de fapt, nici măcar nu încercam. A doua zi continuam să lucrăm până spre sfârșitul după-amiezii, când ieșeam, în sfârșit, din tură. În noaptea liberă, tot ce mai puteam face era să mă trântesc

pe pat în camera mea și să dorm buștean. În dimineața următoare, ciclul reîncepea.

Într-o seară târziu, când eram amândoi lați din cauza nesomnului, șeful meu de echipă, B.C. Gandhi, m-a întrebat:

– Știi care e *dezavantajul* gărzilor din două în două nopți?

Era o întrebare imposibilă. Am clătinat din cap. El a surâs și mi-a spus:

– Ratezi jumătate dintre pacienții interesanți.

Programul de muncă era brutal, dezumanizant, istovitor.

Îmi plăcea la nebunie.

La miezul nopții, când culoarele deveneau pustii, erau în spital locuri în care luminile se micșorau și puteam întrezări urme ale gloriei trecute a clădirii; erau vizibile în filigranul aurit de deasupra arcadelor, în plafoanele înalte din aripa veche a maternității, în pardoseala din marmură a zonei administrative și în cupola din lemn vopsit a capelei. Odinioară mândria prosperei comunități catolice, apoi a celei de evrei din clasa de mijloc, Our Lady of Perpetual Succour a urmat calea cartierului în care se afla: a sărăcit, deservindu-i pe săraci. B.C. Gandhi îmi explicase o dată:

– În America, cei mai săraci sunt și cei mai bolnavi. Săracii nu-și pot permite nici asigurări, nici măsuri de prevenție. Săracii nu merg la doctor. Ei vin la ușa noastră când boala a avansat deja.

– Și atunci, cine plătește pentru toate astea? întrebasem eu.

– Guvernul, prin Medicaid și Medicare[1], din taxele achitate de tine.

– Dar cum de ne permitem un elicopter și un helipad, dacă suntem atât de săraci?

---

[1] Medicaid, program guvernamental american de sănătate pentru persoanele și familiile cu venituri mici; Medicare, program guvernamental american de asigurări sociale pentru vârstnici și pentru persoanele cu dizabilități ori aflate într-o situație specială (n.tr.)

Cercurile concentrice de pe acoperișul aripii noi a spitalului nostru, cu luminile sale de perimetru albastru care licăreau intermitent și cu elicopterul strălucitor care tot venea și pleca, nu păreau a se încadra în context.

– *Salah*, tu nu știi nimic despre aspirațiile noastre la faimă? Despre principala noastră industrie? Uneori uit că de-abia te-ai dat jos din avion. Omule, elicopterul a fost plătit de spitalele aflate la capătul opus al spectrului. În realitate, elicopterul e al lor, nu al nostru. Sunt spitale bogate. Care îi îngrijesc pe cei bogați, pe cei asigurați. Chiar dacă unele dintre ele îi tratează și pe săraci, au o universitate mare sau cabinete universitare private, pentru a-și susține costurile. Iată în ce fel „asistența săracilor" este nobilă!

– Și a noastră cum e?

Rușinoasă. Muncă a celor de neatins. Spitalele acelea bogate de pe Coasta de Est au pus mână de la mână și au plătit pentru helipadul nostru, pentru a putea zbura aici. De ce? Timpul ischemic! Vezi tu, noi aici, în zona noastră, avem o sumedenie de arme BNF și BLF – Băieți Negri Furioși, Băieți Latino Furioși și, de fapt, băieți furioși de toate națiile și culorile, ca să nu mai pomenim de fete geloase. Aici e mai probabil că omul de pe stradă poartă la el o armă decât un pix. Bang! Bang! Chitty! Chitty![1] Așa se face că ajungem să avem o sumedenie de pacienți BDPS, buni doar pentru piese de schimb. Tineri, altfel sănătoși, dar aflați în moarte cerebrală. Inimă, ficat și tot ce mai vrei, de înaltă calitate, făcute să funcționeze încă multă vreme după ce scula ți-a picat. Organe grozave. Grozave pentru transplant. Transplant pe care noi nu-l putem face. Dar le putem menține în viață până când sosesc vulturii. Ei iau organele și o șterg. Data viitoare când o să auzi *vrum-vrum-vrum*, să nu te mai gândești la rotorul de elicopter. Gândește-te la *paysa*, biștari,

---

[1] Aluzie la filmul muzical *Chitty Chitty Bang Bang*, realizat în 1968 după cartea *Chitty Chitty Bang Bang: The Magical Car*, de Ian Fleming (n.tr.)

dinero! Transplantul de inimă costă... cât să zic, jumătate de milion de dolari? Rinichii o sută de mii sau mai mult?

– Atât de mult ne plătesc?

– Pe *noi*?! Nouă nu ne dau nici măcar un cent amărât! Atât de mult câștigă *ei*. Vin, taie, iau, ne arată degetul din mijloc și-și iau zborul în păsăroiul lor de metal, lăsându-ne pe noi cu cămila. Data viitoare când mai auzi elicopterul, vino să vezi cum arată aristocrația medicinei, sahibii.

Îi văzusem de fapt, și nu o singură dată, cu halatele lor albe brodate cu emblemele colorate ale universităților pe piept și pe umăr, cu aceleași embleme pe cutiile cu gheață, pe igluurile pe roți și chiar pe elicopter. Văzusem pe fețele lor același gen de oboseală pe care îl resimțeam și eu, dar a lor părea, într-un fel, mai nobilă.

Dr. Ronaldo își încrucișă și își îndreptă iar brațele, privind la ceas, apoi la ușă, în așteptarea lui Popsy. Eu așezasem prosoapele sterile, formând un dreptunghi perfect, poarta către abdomenul lui Hugh Walters Jr.

Domnul Walters, un domn ușor încărunțit, venise la camera de gardă cu o săptămână în urmă. În noaptea aceea, tărgile umpleau salonul de traumatologie de la Urgență și se întindeau pe culoarele adiacente. Alcoolul mustea în plămânii, în pielea și în secrețiile atâtor bărbați și femei, încât zona duhnea ca o bodegă. Doi bărbați beți vomitaseră sânge, întrecându-se parcă să vadă care era mai zgomotos. Când sosise domnul Walters, vomitând și el sânge, am presupus pe nedrept că era aidoma celorlalți, înrudit cu ei prin alcool și ciroză. Mi-am închipuit că hemoragia provenea din venele varicoase, ca niște viermi, umflate în stomacul lui din cauza ficatului. În următoarele douăzeci și patru de ore am introdus gastroscopul pe gâtul fiecărui pacient care vomitase sânge și m-am uitat în stomacul lor. Spre deosebire de ceilalți doi, domnul Walters nu avea roșeața aceea intensă pe care o dădea gastrita alcoolică și nici

vene varicoase hemoragice, care să sugereze o ciroză. Avea însă un ulcer gastric perforat. Am recoltat probe pentru biopsie prin gastroscop.

La câteva ore după endoscopie, vorbind cu voce joasă și pe un ton demn, m-a asigurat încă o dată că niciodată nu pusese alcool în gură, iar de data aceasta l-am crezut. Era cleric și își câștiga existența din slujba de profesor la liceu. M-am mustrat fiindcă l-am inclus în aceeași categorie cu ceilalți hemoragici. Am început apoi o terapie intensă pentru a-i vindeca ulcerul.

Domnul Walters, am aflat ulterior, îmi cunoștea țara de origine.

– Când a murit Kennedy, am văzut înmormântarea la televizor. Venise și împăratul vostru, Haile Selassie, bătând atâta drum. Era cel mai scund bărbat de acolo. Dar și cel mai mare. Singurul împărat. *Singurul* împărat! Se afla în primul rând al demnitarilor care mergeau în urma sicriului. M-a făcut să fiu mândru fiindcă sunt *negru*.

Și domnul Walters rostise cuvântul conferindu-i greutate și prestanță.

Pacientul meu citea zilnic *New York Times*. Ziarul și o Biblie se aflau tot timpul la capul patului său.

– Nu mi-am putut permite să merg la colegiu. Doar la școala biblică. Le spun elevilor mei: „Dacă citiți ziarul acesta în fiecare zi timp de un an, veți dobândi vocabularul unui doctorand și veți ști mai multe decât un absolvent de colegiu. Vă garantez."

– Și vă ascultă?

El ridicase un deget în aer.

– În fiecare an, *câte unul* o face, răspunsese el, zâmbind. Dar acela e suficient. Chiar și Iisus a reușit doar cu doisprezece. Eu încerc cu câte unul pe an.

În ciuda antiacidelor și a blocanților de hidrogen administrate, ulcerul domnului Harris încă sângera. Scaunele lui își păstrau culoarea și consistența catranului, un indiciu cert al faptului că sângele era afectat de acidul din stomac. La cinci zile de la

internare, trupa noastră se reuni la patul lui în timpul vizitei de seară.

Deepak Jesudass, rezidentul-șef, se așezase pe marginea patului.

– Domnule Walters, trebuie să vă operăm mâine. Ulcerul dumneavoastră încă sângerează și nu dă semne că ar înceta.

Schițase pe o foaie de hârtie cum urma să arate o gastrectomie parțială – îndepărtarea acelei porțiuni din stomac care producea acid în exces. Admiram atitudinea liniștită și atentă a lui Deepak, felul în care îi aborda pe pacienți, datorită cărora aceștia simțeau că erau ținta întregii lui atenții și că acela și numai acela era locul în care trebuia el să se afle. Mai presus de toate îi admiram excelentul accent britanic, care părea cu atât mai exotic cu cât apărea în glasul unui sud-asiatic. Era rezultatul anilor petrecuți în Marea Britanie. Deepak le inspira încredere pacienților săi.

În vreme ce el vorbea, B.C. Gandhi se uitase la mine și-și dăduse ochii peste cap. Mi-am adus aminte de un lucru pe care mi-l spusese cu o seară înainte: „Poți să fii un cretin, dar dacă ai accentul reginei, te și vezi la televizor, și lumea râde la tot ce spui".

B.C. glumise, dar la serialele de comedie din care mai prindeam câte ceva intrând și ieșind din saloanele pacienților văzusem până acum un majordom negru, dar cât se poate de britanic, servind o familie de americani de culoare, un englez excentric, vecin cu o bogată familie de negri din Upper East Side, în Manhattan, și un înstărit văduv britanic, cu o dădacă drăguță din Brooklyn.

Domnul Walters ascultase cu nesaț fiece cuvânt al lui Deepak, apoi spusese:

– Am încredere în dumneavoastră. În lipsa dumneavoastră, a tuturor, n-ar mai fi nici un doctor aici, în spital. Și mai am încredere în cineva, adăugă el, arătând cu degetul către cer.

În ziua operației m-am trezit la ora patru și jumătate, pentru a revedea toate etapele intervenției în exemplarul meu din *Atlasul chirurgical* de Zollinger. Deepak îmi spusese că era cazul

meu și că voi sta în dreapta, în timp ce el mă va asista. Fusesem entuziasmat și emoționat. Avea să fie prima dată când lucram direct cu rezidentul-șef.

Dar Popsy ne stricase planurile. Stăteam în stânga pacientului, așteptându-l pe legendarul doctor Abramovitz, pe care încă nu-l întâlnisem. Deepak nu se vedea nicăieri.

Și deodată, Popsy era acolo, ținându-și capul periculos de aproape de luminile de deasupra mesei de operație. Avea tenul adânc brăzdat de riduri, ochi albaștri blânzi, cu pupilele înconjurate de un inel cenușiu, păstrându-și un aer ciudat, de băiețel. Masca îi atârna sub nas, cu fire ca de perie ițindu-i-se din nări. Întinse mâna înmănușată, așteptând bisturiul. Sora Ruth ezită, aruncându-mi o privire înainte de a i-l pune în palmă.

Popsy scoase un sunet din gât. Bisturiul îi tremură între degete. Sora Ruth mă înghionti. Înainte să pot face ceva, Popsy inciză. Era o incizie îndrăzneață. *Foarte* îndrăzneață. Am tamponat și am clampat micile vase sângerânde și, văzând că Popsy nu le lega, am făcut-o eu. El manevră forcepsul pentru a prinde peritoneul. Nu putea apuca însă țesutul.

Și avea un motiv bun. Într-un loc, incizia sa în piele pătrunsese prin fascie și prin peritoneu. O materie lichidă, arătând suspect de mult a conținut intestinal, apăru în deschizătură. Ronaldo se uită pe deasupra paravanului de anestezie, și sprâncenele îi dispărură sub boneta chirurgicală.

Popsy încercă din nou cu forcepsul, dar acesta îi alunecă printre degete și zăngăni pe podea. Ridică mâna, fără forceps.

– Am atins marginea mesei..., spuse uitându-se la mine, ca și când aș fi putut să-l contrazic. M-am contaminat.

– Așa cred că ați făcut, replică sora Ruth repede, văzând că eu rămăsesem mut.

– V-ați contaminat, domnule, întări Ronaldo.

Dar Popsy încă se uita la mine.

– Da, domnule, am bâiguit.

– Continuă, îmi spuse și ieși din sală.

– Popsy, ce-ai făcut? mormăi Deepak sub mască, scoțând la lumină ansa tăiată a intestinului subțire.

Eu rămăsesem pe partea stângă a mesei.

– Se zice că există chirurgi bătrâni și chirurgi temerari, dar nu chirurgi bătrâni și temerari. Însă cine a spus asta nu l-a cunoscut pe Popsy. Din fericire, este o ruptură a intestinului subțire; putem s-o coasem și gata.

– Am încercat să..., m-am bâlbâit.

– Avem însă o problemă mai mare, mă întrerupse Deepak.

Arătă spre ceea ce părea o scoică prinsă pe suprafața intestinului. Odată ce am zărit-o, am văzut altele peste tot, chiar și pe stratul de grăsime care acoperea intestinul. Ficatul era deformat, cele trei umflături evidente dându-i aspectul unui cap de hipopotam.

– Bietul om, spuse Deepak. Pipăie-i stomacul.

Peretele stomacal era tare ca piatra.

– Marion, ai prelevat probe pentru biopsie când ai rezecat ulcerul, da?

– Da. Rezultatul a fost benign, am răspuns.

– Dar era un ulcer mare, pe curbura mare?

– Da.

– Și care ulcere stomacale au cel mai mare risc de malignizare?

– Cele de pe curbura mare.

– Deci suspiciunile tale privind malignitatea au fost considerabile, așa-i? Ai examinat frotiurile împreună cu patologul?

– Nu, domnule, am replicat, plecându-mi privirea.

– Înțeleg. Ai avut încredere în patolog, să interpreteze rezultatul în locul tău?

N-am spus nimic.

Deepak nu ridicase glasul. Parcă vorbea despre vremea de afară. Doctorul Ronaldo nu-l putea auzi.

Exploră pelvisul, trecând cu degetele peste acele zone pe care nu le putea vedea. În cele din urmă, spuse aproape în șoaptă:

– Marion, atunci când este pacientul *tău* și îți bazezi operația pe rezultatul unei biopsii, ai grijă să examinezi frotiurile împreună cu patologul. Mai cu seamă dacă rezultatul nu este cel la care te-ai fi așteptat. Nu te baza pe raportul primit.

Îmi părea teribil de rău pentru domnul Walters. Aș fi putut să-l scutesc de operația asta, să-l feresc de Popsy. Privind acum în urmă, îmi dădeam seama că analizele hepatice ale pacientului fuseseră ușor anormale, iar acest lucru ar fi trebuit să fie un indiciu.

Deepak repară perforația în intestin. Din fericire, era una singură. Cusu încă o dată ulcerul hemoragic din stomac; în timp avea să sângereze din nou. Spălă cavitatea abdominală cu câțiva litri de soluție salină, turnând-o înăuntru și apoi absorbind-o.

– Bun, vino pe partea asta, Marion. Vreau să închizi tu.

Am lucrat calm, sub privirea lui de uliu.

– Stop! spuse el și tăie nodul pe care îl făcusem. Știu că ai operat, probabil, de multe ori în Africa. Dar perseverența nu duce la perfecțiune, atunci când perseverezi în ceva greșit. Dă-mi voie să te întreb ceva, Marion... Vrei să fii un chirurg bun?

Am încuviințat printr-o mișcare a capului.

– Răspunsul nu este un „da" automat. Întreab-o pe sora Ruth. În timpul pe care l-am petrecut aici, am pus întrebarea asta câtorva rezidenți, continuă el, în vreme ce eu îmi simțeam urechile înroșindu-se. Toți au spus da, însă unii ar fi trebuit să zică nu. Nici nu se cunoșteau pe ei înșiși. Vezi tu, poți fi un chirurg prost și, ca regulă generală, să faci bani mai mulți. Marion, trebuie să te mai întreb o dată: vrei cu adevărat să fii un chirurg *bun*?

Am ridicat privirea.

– Cred că ar trebui să întreb ce anume implică asta.

– Foarte bine. *Trebuie* să întrebi. Ca să fii un chirurg bun, trebuie să *te angajezi* să fii un chirurg bun. E simplu. Trebuie să fii meticulos în privința lucrurilor mărunte, nu numai în sala de

operații, ci și în afara ei. Un chirurg bun ar vrea să refacă nodul ăsta. O să legi mii de noduri în viață. Dacă îl faci pe fiecare atât de bine cât este omenește posibil, vei avea parte de mai puține complicații. Vreau să văd o tensionare egală a ambelor capete. Ultimul lucru pe care ți-l dorești este ca domnului Walters să-i crape abdomenul când va fi balonat postoperator. Nodul acela bine legat îi va permite să se ducă acasă și să-și pună treburile în ordine. Prost legat însă, l-ar putea ține în spital cu o complicație după alta, până la deces. În chirurgie, marile lucruri depind de cele mici.

În după-amiaza aceea ne-am dus în înghesuitul birou al patologului. Doctorița Ramuna găsi celule canceroase pe marginea uneia dintre cele șase biopsii pe care le prelevasem cu câteva zile în urmă. O femeie riguroasă, doctorița Ramuna avea un fel de a-și țuguia buzele care îmi amintea de Hema. Nu era afectată de faptul că nu observase cancerul de prima dată. Arătă spre teancul înalt de tăvițe cu frotiuri de lângă microscop: biopsii care așteptau să fie examinate.

– Fac aici munca a patru patologi, dar lucrez doar cu jumătate de normă. Our Lady nu-și poate permite mai mult de-atât, însă nu-mi dă și jumătate din volumul de muncă. Nu pot să petrec suficient timp la fiecare probă. Sigur că l-am ratat! Nimeni nu vine aici să examineze probele împreună cu mine, cu excepția ta, Deepak. Dar mă sună: „Ești gata cu proba asta? Ai examinat proba aia?" Dacă te interesează, vino încoace, le zic eu. Dă-mi niște informații clinice de calitate și o să pot interpreta mai bine ceea ce văd.

Am rămas să-l veghez pe domnul Walters. Îi introdusesem o sondă prin nas până în stomac și o conectasem la dispozitivul de sucțiune, pentru a-i ține aparatul digestiv gol vreme de câteva zile. Se simțea groaznic din cauza tubului și abia vorbea.

În a treia zi după operație, i-am scos tubul naso-gastric. Omul se ridică și îmi zâmbi pentru prima dată, inspirând adânc, pe nas.

– Tubul ăla e instrumentul diavolului. Chiar dacă mi-ai da toată averea lui Haile Selassie, tot aș zice „nu" tubului.

Am tras și eu adânc aer în piept și m-am așezat pe marginea patului. I-am luat mâna într-a mea.

– Domnule Walters, mă tem că avem vești rele. Am găsit ceva neașteptat în abdomenul dumneavoastră.

Pentru prima dată de când venisem în America, trebuia să-i dau cuiva vestea că are o boală incurabilă, însă aveam impresia că era prima dată în viață când o făceam. De parcă în Etiopia, și chiar în Nairobi, oamenii plecau de la premisa că o boală, până și una banală ori imaginară, era fatală. Se așteptau la moarte. În Africa, vestea pe care le-o dădeai era aceea că împiedicasei moartea. Lucrurile pe care nu le puteai face și bolile pe care nu le puteai vindeca, acestea rămâneau nespuse. Era de la sine înțeles. Nu-mi amintesc să existe un echivalent pentru „prognostic" în amharică. Nu am încercat niciodată să-i vorbesc unui pacient despre speranța de supraviețuire pe cinci ani sau ceva similar. În America, impresia mea inițială fusese aceea că moartea sau eventualitatea ei păreau întotdeauna să vină ca o surpriză, ca și când am fi considerat de la sine înțeles că suntem nemuritori și că moartea era doar una dintre opțiuni.

Expresia domnului Walters se transformă dintr-una de bucurie că scăpase de tub într-una de șoc și apoi de tristețe. O singură lacrimă i se scurse pe obraz în jos. Privirea mi s-a încețoșat. A început să-mi sune pagerul, dar l-am ignorat.

Nu cred că poți fi medic fără să te vezi reflectat în boala pacientului tău. Cum aș face eu față unei vești ca aceea pe care tocmai i-o dădusem domnului Walters?

După câteva minute, își șterse fața cu mâneca. Un zâmbet firav îi apăru pe buze. Mă bătu ușor pe mână.

– Moartea înseamnă vindecarea tuturor bolilor, nu-i așa? Nimeni nu este pregătit pentru o asemenea veste, oricare ar fi situația. Am șaizeci și cinci de ani. Sunt un om bătrân. Am dus o viață bună. Vreau să-l întâlnesc pe Domnul și Mântuitorul meu, spuse el, și o lumină malițioasă îi joacă în priviri când adăugă: Dar nu încă.

Și ridicând un deget în aer, începu să râdă cu un sunet lent, ca de metronom, *he-he-he*...

M-am pomenit zâmbind și eu.

– Întotdeauna vrem mai mult, *he-he-he*. Nu-i așa, domnule doctor Stone? Doamne, uite că vin. Dar nu chiar acum. Vin și eu imediat. Tu du-te înainte, Doamne. Te prind eu din urmă.

Îl admiram pe domnul Walters. Voiam să învăț să fiu și eu așa, să am ritmul lui constant, acel puls interior zvâcnind tăcut.

– Vezi dumneata, tinere doctor Marion, asta ne face să fim oameni. Întotdeauna vrem mai mult, continuă el, strângându-mi mâna acum, de parcă *el* m-ar fi consolat pe mine, de parcă *eu* aș fi venit la patul lui pentru a-mi găsi alinarea, curajul și încrederea. Acum, du-te. Știu că ești ocupat. Totul e bine. Trebuie doar să meditez puțin la vestea asta.

L-am lăsat zâmbind, ca și cum tocmai i-aș fi oferit cel mai prețios dar pe care un om i-l poate da altuia.

CAPITOLUL 40
SARE ȘI PIPER

După ce am ieșit din salonul domnului Walters, m-am așezat pe bancă, în fața clădirii personalului. Cât de nedrept mi se părea față de pacientul meu ca această zi neagră din viața lui să fie atât de imposibil de frumoasă! Copacii din jur aveau culori pe care nu le văzusem niciodată în Africa. În plus, binecuvântaseră pământul de sub ei cu un covor roșu aprins, galben și portocaliu, care foșnea sub tălpi și răspândea un parfum sec, dar dulce.

Râsetele și strigătele care răzbăteau din clădirea noastră și din curtea interioară mi se păreau un sacrilegiu. B.C. Gandhi botezase aripa care găzduia apartamentele noastre „Madama Preacurviei Perpetue"[1]. Și erau unele zile în care simțeam că trăiesc în Sodoma.

Când s-a făcut răcoare, am intrat în clădire. Am zărit în treacăt focul viu ce ardea în cazanul de fontă din patio și am simțit miros de tutun și de ceva mai acid. Nestor, jucătorul nostru rapid din Caraibe și totodată colegul meu de rezidențiat, avea o grădină de ierburi în spatele clădirii. În vara aceea cultivase acolo turmeric și coriandru, roșii, salvie și... canabis.

---

[1] Joc de cuvinte în limba engleză, pornind de la numele spitalului, Our Lady of Perpetual Succour – Madona Alinării Perpetue (n.tr.)

Dincolo de grădină, pajiștea cobora până la un gard din cărămizi cu sârmă ghimpată deasupra. Gardul ne despărțea de un proiect rezidențial pe care autoritățile locale îl numiseră, cu douăzeci de ani în urmă, Prietenia. Acum toată lumea îi spunea Crucișătorul. Noaptea auzeam focuri de armă dinspre Crucișător și vedeam dârele ca de cometă, mesaje dinspre pământ către ceruri.

Lunea ne strângeam în clădirea asistentelor, pentru o cină împreună, la invitația lor. Astăzi însă era rândul lor să ne viziteze. M-am alăturat și eu celorlalți.

– Cum a mers? m-a întrebat B.C., apropiindu-se și punându-mi un braț în jurul umerilor.

I-am povestit despre conversația cu domnul Walters. El mă ascultă în tăcere și apoi spuse:

– Ce om bun! Cât curaj! Știi, am avut noroc cu domnul Walters, mai ales că e un posesor de ghem de câh zero la unu. Ce-i un ghem de câh? Concrescența dură și puturoasă care se formează în buric. Un pacient cu patru gheme de câh e adesea un alcoolic. A avut unul sau două infarcte. Își bate nevasta. A fost împușcat de vreo două ori. Are diabet. Funcția rinichilor e la limită. Încerci o OMT pentru un Triplu A și, ghici ce se-ntâmplă?

„OMT" însemna Operație mare și tare, iar „Triplu A" desemna anevrismul aortic abdominal. B.C. era un pasionat al acronimelor și susținea că a inventat o sumedenie. Un pacient în moarte clinică era RJS – Rotindu-se în Jurul Scurgerii.

– Un posesor de patru gheme de câh?... Bănuiesc că asta dă rezultate groaznice la o operație amplă, am replicat.

– Nu! Exact invers. Vezi tu, el și-a demonstrat deja capacitatea de a supraviețui. Infarcte, congestii cerebrale, înjunghieri, căderi de la înălțime – are protoplasma rezistentă. Și o sumedenie de vase colaterale, de mecanisme de rezervă. Iese în pași de dans de la terapie intensivă, trage vânturi din prima noapte, se ușurează pe podea încercând să ajungă la baie și se refăce de

minune în ciuda alcoolului pe care i-l aduce familia pe furiș, ca să mai dea gust cuburilor de gheață, singurele care ar trebui să se afle în meniul lui. Posesorii de gheme de câh zero la unu sunt cei la care e bine să fii atent. Ăștia sunt predicatori sau doctori. Oameni ca Walters. Duc o viață curată, cuminte, rămân căsătoriți cu aceeași femeie, își cresc copiii, se duc duminica la biserică, își controlează tensiunea și nu mănâncă înghețată. Încerci cu ei o OMT pentru un Triplu A și te pomenești CRRBFV.

Coborând pe râul de rahat cu o barcă fără vâsle.

– Imediat ce anestezistul îi pune masca pe față, continuă B.C., omul tău face un infarct acolo, pe masă. Dacă reușești să-l operezi, îi clachează rinichii sau operația nu i se închide. Sau mintea i-o ia razna și, înainte s-apuci să chemi Brigada Freud, a și sărit pe fereastră. Așa că, vezi, domnul Walters al tău a fost norocos.

Deepak trase adânc din țigara cu canabis cât un trabuc pe care i-o întinsese Nestor și pe care mi-o trecu apoi mie.

– Ține, îmi spuse, trăgând fumul în piept și vorbind cu o voce sugrumată. Ideea e că... viața cuminte ajunge să te omoare, prietene.

Canabisul nu avea nici un efect asupra oboselii mele. În scurt timp am simțit cum fața și corpul întreg mi se înmoaie, topindu-se precum ceara. Mi-am ațintit privirea spre cer, deasupra Crucișătorului. Sunetele ce răzbăteau de acolo – urlete firești, țipete, bubuitul unui casetofon portabil, zăngănitul unei mingi de baschet lovind marginea metalică a coșului, scrâșnete de pneuri – alcătuiau o simfonie. Se potriveau perfect cu clarobscurul modelelor de pe zidul de cărămidă. Aveam impresia că răzbat cu privirea prin Crucișător și că urmăresc viețile sutelor de americani care trăiau acolo, familii la a căror sănătate vegheam noi. Mă simțeam ca un vizionar.

– Nu-i așa că pare ciudat, am spus după un timp îndelungat, străduindu-mă să-mi formulez întrebarea astfel încât să

nu sune prostește, nu pare ciudat că... Iată-ne pe noi aici, nu dici străini...

– Vrei să zici medici *indieni*, mă întrerupse Gandhi. Tu ești pe jumătate indian, dar, din fericire pentru tine, e jumătatea ta simpatică. Chiar și Nestor aici de față are un tată indian, numai că nu știe.

Nestor aruncă în Gandhi cu o capsulă de sticlă.

– Da, bine, am reluat eu, nu pare ciudat că suntem aici, într-un spital plin de medici indieni, iar de cealaltă parte a zidului ăluia sunt pacienții pe care îi tratăm? Pacienți americani, dar nu reprezentativi pentru...

– Adică pacienți *negri*, omule, interveni Nestor cu accentul lui cântat. Și portoricani.

– Da... dar vreau să zic... unde sunt *ceilalți* pacienți americani? Și unde sunt ceilalți medici americani?

– Vrei să spui unde sunt pacienții albi? Unde sunt medicii albi?

– Da! Exact!

– Uite aici, Marion, exclamă Gandhi. Adică n-ai observat chestia până acum?

– Nu... Ba da, am observat-o. Nu te prosti! Dar ce vreau să întreb – toate spitalele din America sunt așa?

– Cerule, Marion, tu nu înțelegi de ce te afli aici, și nu la Mass General?

– Fiindcă... n-am aplicat acolo.

Nestor se ridică și începu să alerge pe loc, cântând:

– El n-aaa aplicat acolo! El n-aaa aplicat acolo!

Pe ei, canabisul îi făcea să râdă isteric, dar mie nu-mi provoca nici o reacție. Începusem să mă înfurii. M-am ridicat să plec. Gandhi mă prinse de braț.

– Marion, stai jos. Așteaptă! Sigur că n-ai aplicat acolo, spuse el pe un ton liniștitor. N-ai vrut să-ți irosești timpul prin Massachusetts General Hospital.

Tot nu pricepeam.

– Uite aici, continuă el, luând un borcănel cu sare și unul cu piper și așezându-le unul lângă altul. Piperul ăsta e genul *nostru* de spital. Să-i spunem...

– Să-i spunem un rahat, omule, rânji Nestor.

– Nu, nu. Să-i spunem un soi de spital de gen Insula Ellis[1]. Asemenea spitale se află întotdeauna acolo unde trăiesc săracii. Zona e una periculoasă. În general, asemenea spitale nu sunt arondate centrelor universitare. Ai priceput? Acum, să luăm solnița asta. Ea e un spital Mayflower, un spital de elită, spitalul universitar al unei mari facultăți de medicină. Aici toți studenții și rezidenții au superhalate albe, cu ecusoane pe care scrie SUPERDOCTOR MAYFLOWER. Chiar dacă îngrijesc săraci, pentru ei e onorabil, ca și cum ar fi voluntari în Peace Corps[2], știi? Cel mai de temut coșmar al lor este să ajungă la un spital gen Insula Ellis. Asta-i problema – cine să lucreze într-un spital ca al nostru, când se află într-o zonă periculoasă, fără universitate, fără prestigiu? Oricât ar fi dispus spitalul sau guvernul să plătească, tot n-o să găsească medici care să lucreze aici cu normă întreagă. Așa că Medicare decide *să plătească* spitale ca al nostru pentru programe de stagiatură și de rezidențiat, înțelegi? Câștigă ambele tabere, zic ei: spitalul are pacienții îngrijiți permanent de stagiari și de rezidenți, cei ca noi locuiesc în incintă și au salarii nici cât a zecea parte din cel al medicilor cu normă întreagă. Iar Medicare asigură sănătatea celor săraci. Dar când a conceput planul ăsta, Medicare s-a izbit de o nouă problemă. De unde găsești rezidenții care să ocupe toate posturile astea noi? Există mult mai multe posturi libere decât numărul absolvenților americani de medicină. Iar studenții americani, dă-mi voie să-ți spun, sunt pretențioși, nu vor să vină să-și facă

---

[1] Între 1892 și 1954, Insula Ellis a fost punctul de intrare în SUA pentru milioane de imigranți, aici funcționând cel mai activ serviciu de inspecție a celor care voiau să intre pe teritoriul american (n.tr.)

[2] Program de voluntariat administrat de guvernul SUA (n.tr.)

rezidențiatul aici. Mai ales când se pot duce la un spital Mayflower. Așa că, în fiecare an, Our Lady și toate spitalele tip Insula Ellis caută stagiari străini. Tu ești unul dintre sutele care au ajuns aici în cadrul migrației ăsteia anuale datorită căreia mai supraviețuiesc spitale ca al nostru.

B.C. se lăsă pe spate în scaunul său.

– Orice-i trebuie Americii, lumea livrează. Cocaină? Columbia iese în față. Lipsă de muncitori agricoli, mână de lucru insuficientă la depănușat porumbul? Slavă Domnului pentru Mexic! Jucători de baseball? Viva Dominica! Trebuie mai mulți stagiari? India, Filipine, *zinadabad*!

Mă simțeam prost fiindcă nu-mi dădusem seama înainte de toate astea.

– Deci spitalele la care voiam să mă duc la interviu, am spus, în Coney Island, în Queens...

– Sunt toate spitale tip Insula Ellis. Exact ca noi. *Toți* rezidenții lor sunt străini, la fel ca mulți dintre medicii interniști. În unele locuri, toți sunt indieni. Alte spitale au un iz persan. Ori pakistanez. Ori filipinez. Asta-i puterea lanțului slăbiciunilor. Tu îți aduci vărul, care își aduce colegul de clasă și așa mai departe. Și când ne terminăm pregătirea aici, încotro mergem, Marion?

Am clătinat din cap. Nu știam.

– *Oriunde*. Ăsta e răspunsul. Ne ducem în orașele mici care au nevoie de noi. La Cocârlați, în Texas, sau la Cocoșați, în Alaska, locuri în care medicii americani nu s-ar duce să lucreze.

– De ce nu?

– Fiindcă, *salah*, în sătucurile alea nu au filarmonică! N-au cultură! N-au echipă de sport. Cum ar putea trăi acolo un doctor american?!

– Acolo o să te duci tu, B.C? Într-un oraș mic? am întrebat.

– Glumești! Te aștepți cumva să trăiesc fără o simfonie? Fără Mets ori Yankees?[1] Nu, domnule! Gandhi rămâne aici, în New York. În Bombay m-am născut, în Bombay am crescut, și ce e New Yorkul, dacă nu un Bombay în variantă light? O să am cabinetul meu pe Park Avenue. Înțelegi tu, pe Park Avenue e criză de medici. Cetățenii suferă acolo fiindcă au sânii prea mici sau nasul prea mare, ori fiindcă au colăcei pe burtă. Și cine să le vină în ajutor?

– Tu?

– Chiar așa, băieți și fete! Țineți-vă bine, doamnelor, țineți-vă bine! Sosește Gandhi! B.C. e aici și face totul mai mic, mai mare, mai moale, mai drăguț, oricum doriți, da'-n orice caz mai bine. Își ridică paharul cu bere în aer și adăugă: Un toast, doamnelor și domnilor! *Fie ca nici un american să nu plece de pe această lume fără un doctor străin la căpătâiul lui, așa cum, sunt sigur, nici unul nu vine pe lumea asta fără unul.*

[1] New York Mets și New York Yankees, echipe de baseball profesionist din New York City (n.tr.)

CAPITOLUL 41

CÂTE UN NOD, PE RÂND

Într-o după-amiază, la nouă luni după sosirea mea la Our Lady of Perpetual Succour, ne îndreptam spre sala de operații când un funcționar se apropie și-i întinse lui Deepak Jesudass niște hârtii. Rezidentul-șef le luă fără nici un comentariu și ne-am văzut amândoi de treabă mai departe. Mult după miezul nopții, în timp ce fumam în vestiar, lângă sala de operații, el zâmbi și îmi spuse:

– Oricine altcineva m-ar fi întrebat ce e cu hârtiile acelea.

– O să-mi spui tu, dacă mă privește pe mine.

Deepak avea în jur de treizeci și șapte de ani când îl cunoscusem. Figura copilărească și umerii ca de băiețel erau în contrast cu pungile de sub ochi și firele cărunte din păr. Dacă ne-ai fi văzut pe toți la bufet, ai fi zis că B.C. Gandhi era rezidentul-șef, fiindcă avea o înfățișare care sugera asta. Dar dacă stau și mă gândesc acum la anii mei de pregătire în chirurgie, îmi dau seama că îi sunt îndatorat unui tip scund și negricios, un chirurg de o modestie rară, pe care lumea poate că nu-l va ști niciodată. În sala de operații, Deepak era răbdător, plin de forță, strălucit, creativ, meticulos și hotărât, un veritabil artizan.

– Nu te bâlbâi cu suportul acela de ac! Disciplinează-ți mâinile, Marion. Treci prin fiecare etapă o dată, nu-ți irosi mișcările.

Când am învățat să-mi încrucișez mâinile așa cum îmi sugerase el, pentru a tensiona în mod egal ambele capete ale unui nod, s-a ivit o nouă problemă.

– Ține-ți coatele aproape de corp, doar nu vrei să-ți iei zborul!

Refăceam mai multe noduri decât legasem inițial, atunci când eram cu el. Deschideam întreaga linie de sutură și o luam de la capăt până când se declara mulțumit. Învățasem să mă gândesc altfel la lumină și la expunere.

– Munca pe întuneric este pentru cârtițe. Noi suntem chirurgi.

Sfaturile sale păreau la prima vedere greu de înțeles.

– Atunci când conduci mașina, te uiți să vezi încotro mergi, dar când faci o incizie, te uiți să vezi pe unde ai fost.

Deepak venise din Mysore, un oraș din sudul Indiei. În noaptea aceea, în vestiar, mi-a spus ceea ce nu cred că mai spusese nimănui la Our Lady. Când terminase facultatea de medicină, părinții lui îi aranjaseră în grabă căsătoria cu o indiancă născută în Marea Britanie, care locuia în Birmingham. Fata nu voia să se mărite, dar cedase insistențelor părinților ei, care nu-i agreau deloc anturajul. Venise în India împreună cu familia ei cu câteva zile înainte de nuntă și plecase a doua zi, fiindcă urma cursurile unui colegiu. Deepak avusese nevoie de șase luni ca să obțină viza și să ajungă acasă la părinții ei. În scurt timp constatase că, ori de câte ori deschidea gura, ea se simțea stânjenită. Nu voia să-l știe alături de ea nici în public, nici în intimitate. Plecase de acasă după câteva săptămâni și găsise un post de stagiar în Scoția. După un an avansase la gradul de medic specialist. Trecuse apoi cu brio de dificilele examene pentru a deveni membru al Colegiului Regal de Chirurgie și pentru a-și putea adăuga astfel, după nume, formula magică FRCS – Fellow of the Royal College of Surgeons.

– Aș fi putut să mă întorc în Mysore. Cu noul titlu pe care îl obținusem, m-aș fi descurcat foarte bine. Dar m-am gândit la toți cei care veniseră la nunta mea. Nu voiam să mai dau ochii cu ei... Pur și simplu, nu puteam.

Următorul pas pentru el în Anglia ar fi fost să devină chirurg consultant repartizat la un spital.

– Nu sunt multe posturi de consultanți; trebuie să moară cineva pentru a apărea un loc liber.

După șase ani de muncă în subordinea unui astfel de consultant, lucrând la toate cazurile urgente, Deepak hotărâse să vină în America.

– Însemna s-o iau din nou de la capăt, fiindcă aici nu îți este echivalată pregătirea postuniversitară făcută altundeva. La vârsta mea și după toți anii aceia de instruire, mă întrebam dacă voi mai avea puterea s-o fac.

Sistemul american de pregătire în domeniul chirurgiei era diferit: după un an de stagiatură și patru ani de rezidențiat cu responsabilități treptat mai mari (în ultimul an ca rezident-șef), îți era permis să susții examenul pentru a deveni chirurg plin – consultant, cum se numea.

– Mi-am făcut stagiatura într-un prestigios spital din Philadelphia. Am muncit din greu acolo..., spuse el, închizând ochii și clătinând din cap la amintirea acelor ani. Când a murit tata, nici nu le-am spus colegilor. N-am încercat nici măcar să-mi iau o zi liberă atunci. Am fost promovat în anul doi, chiar dacă lucram la un nivel mult mai ridicat, iar ei mă foloseau de fapt aproape ca pe un rezident-șef. Dar după al treilea an, m-au înlocuit. Unul dintre medicii care m-au susținut a fost silit să demisioneze din cauza asta. Era în culmea furiei. Aș fi putut să trec la urologie sau la chirurgie plastică. Așa fac deseori cei care își pierd locul în stadiul acela. Mulți absolvenți străini renunță și ajung la psihiatrie sau într-o secție asemănătoare. Dar mie îmi plăcea chirurgia generală. Același tip care mă susținuse m-a ajutat să ajung la un alt spital, de data asta în Chicago, cu promisiunea că voi fi promovat dacă repetam anul trei. Am muncit cu și mai multă îndârjire... și am fost înlocuit din nou.

Râse văzând expresia mea neîncrezătoare, apoi reluă:

– Ăsta sunt eu, presupun. Nu am așteptări prea mari. Iubesc chirurgia de dragul chirurgiei. Dar am avut noroc. Unul dintre medicii din Chicago a mers până în pânzele albe pentru mine. L-a sunat pe Popsy și a aranjat să vin aici ca rezident în anul patru. Asta-i simpatic la America, fie-i numele binecuvântat. Oricâți ar fi cei care te trag în jos, sunt și îngeri a căror generozitate compensează faptele celorlalți. Iar eu am avut parte de mulți îngeri. Popsy a fost unul dintre ei.

Popsy îl numise pe Deepak rezident-șef peste noapte, dar cu condiția să-și păstreze poziția timp de doi ani. Deepak era în ultimul an de pregătire când sosisem eu.

– Deci vei termina când îmi voi încheia eu stagiatura?

Tăcerea lui mi se păru neliniștitoare.

Clătină încet din cap.

– Am fost înștiințați astăzi că vom fi vizitați de cei care ne acreditează programul de rezidențiat. Dacă nu le place ceea ce văd, pot să ne închidă. Avem prea puțini stagiari. Și prea puțini rezidenți la fiecare nivel, pentru volumul de pacienți pe care îi deservim. Ca să nu mai spunem că și medicii plini sunt puțini.

– Dar cum s-a ajuns aici?

– Concurența noastră ridică miza. Am avut noroc că v-am obținut pe tine, pe Nestor și pe Rahul. Avem nevoie de mai mulți stagiari, de mai mulți medici cu normă întreagă. Popsy nu mai este la fel de influent cum era odată, pentru a atrage specialiști buni. În prezent, numai prestanța și istoricul lui academic ne mai asigură acreditarea. Pe hârtie, Popsy e o comoară. Dacă el se retrage, ori dacă se află că are demență incipientă, întregul edificiu se prăbușește.

Probabil că aveam o expresie îngrijorată, fiindcă îmi spuse:

– Nu te neliniști. Îți vei putea găsi un alt loc și ți se va lua în considerare anul ăsta.

– Despre asta a fost vorba... în hârtiile pe care le-ai primit azi?

– O, nu, aia a fost în legătură cu așa-zisa mea soție. Își închipuie că acum câștig bani mulți, așa că a înaintat la New York

o cerere pentru pensie alimentară. Avocatul meu îmi spune că n-am de ce să mă tem. Nu-i datorez nimic.

– Dar tu, Deepak? Ce-o să faci dacă locul ăsta se va închide?

– Nu știu, Marion. Nu mai pot să trec încă o dată prin toate astea. Nu mai pot să tot asist pe cineva care îmi este „superior", dar care măcelărește bolnavul și n-are măcar bunul simț să-mi ceară ajutorul. Poate că o să continui să lucrez aici. Sora Magda spune că spitalul e gata să mă angajeze. O să trăiesc aici, așa cum trăiește și Popsy. O să operez. Spitalului nu-i pasă dacă sunt certificat sau nu, mai cu seamă dacă programul de rezidențiat se închide. Our Lady are nevoie de un chirurg. Voi fi un alt Popsy. Nu știu dacă mă crezi, dar înainte să se îmbolnăvească, Popsy a fost un chirurg excepțional. Și, mai mult de-atât, a fost un om extraordinar. Nu dădea nici o atenție culorii pielii.

După operația domnului Walters, Deepak răspândise vestea că Popsy nu trebuia lăsat să mai opereze cu nici un chip.

– Noi putem face ceva ca să nu ne închidă? l-am întrebat.

– Să ne rugăm, răspunse el.

CAPITOLUL 42

VOCEA SÂNGELUI

M-am rugat, dar n-a ajutat. Cu două luni înainte să-mi încheie eu stagiatura și Deepak rezidențiatul, programul nostru a fost pus sub testare. Îmi făceam griji pentru soarta mea. Era suficient de rău că puteam fi închiși, dar ar fi fost și mai grav să nu mi se considere anul pe care îl terminam. Îmi părea foarte rău pentru Deepak, care ajunsese atât de aproape să-și încheie anul de rezident-șef. Însă până la terminarea audierilor și până la ordinul final de închidere nu puteam face altceva decât să mergem înainte.

Într-o seară de vineri am fost chemat în sala de traumatologie și am ajuns odată cu ambulanța. Echipajul scoase o targă, îi desfăcu roțile și apoi o luă la fugă cu ea de parcă ar fi fost un berbece de atac. Ușile din sticlă se deschiseră exact la timp. Mă gândeam la lucrurile de acest gen ca la niște mici miracole, reușite de fiecare zi, aflate într-un contrast frapant cu ceea ce trăisem în Africa. Am alergat și eu pe lângă targă. După aproape un an petrecut la Our Lady, făcusem asta de multe ori, însă adrenalina tot mi se revărsa în sânge.

– Necunoscut, accident rutier, de-abia respira la fața locului, spuse unul dintre cei care împingeau targa. A trecut pe roșu și a fost lovit de o furgonetă pe partea șoferului. Nu purta centura de siguranță... a zburat prin parbriz... Apoi, dacă poți să crezi,

propria lui mașină, rostogolindu-se, a venit peste el. L-a aruncat ca la o lovitură directă... Vorbesc serios. Au fost martori oculari. A aterizat pe asfalt. Nu are leziuni cervicale vizibile. Glezna stângă strivită... contuzii pe piept și pe abdomen.

Era un bărbat de culoare arătos, bine făcut, care nu avea mai mult de douăzeci de ani.

Echipajul ambulanței conectase deja două flacoane de fluid intravenos. Îi luaseră sânge necunoscutului, iar acum îi înmânară fiolele cu dopuri roșu, albastru și mov tehnicianului, care avea să înceapă să le analizeze înainte să apucăm noi să-i tăiem hainele.

– Și asta nu e tot, interveni șoferul ambulanței. De ce a trecut tipul pe roșu? Fiindcă era implicat într-un schimb de focuri cu membrii unei bande. Unul dintre ei a fost împușcat în cap. O ambulanță e pe drum deja, cu el. Nu-ți face griji... nu e o urgență. Au fost nevoiți să-i culeagă bucăți de creier de pe trotuar – după cum arătau, nu părea mai mare de clasa a cincea. Tipul de aici, adăugă șoferul ambulanței, arătând spre pacientul nostru, l-a împușcat.

Țeasta rănitului adus la noi era intactă, dar el era inconștient. Partea care îi dispărea sub părul tuns scurt era dreaptă, de parcă fusese trasată cu o riglă, unul dintre acele lucruri ciudate pe care le observi în asemenea circumstanțe. Pupilele i se contractară rapid la lumina pe care i-am îndreptat-o în ochi – un indiciu simplist, dar liniștitor, că nu existau probleme la nivelul creierului. Sub degetele mele, pulsul îi era firav și accelerat. Monitorul arăta o sută șaizeci de bătăi pe minut.

O asistentă anunță tensiunea arterială: optzeci cu zero. După câteva secunde, vocea ei se auzi din nou: cincizeci cu zero.

Fluidele îi erau administrate, sângele se afla pe drum. În partea dreaptă a toracelui, pe coastele inferioare se vedea o contuzie. Abdomenul îi era tensionat și părea să se umfle sub privirile mele.

– Presiune sanguină zero, anunță asistenta în clipa în care tehnicianul radiolog intră cu aparatul portabil.

– N-avem timp pentru asta. Hemoragie masivă, am spus. Să-l ducem în sala de operații. E singura lui șansă.

Nimeni nu se mișcă.

– *Acum!* am strigat, împingând targa. Sună-mi ajutoarele, anunță-le.

În sala de operații, m-am spălat pe mâini timp de numai treizeci de secunde. În timpul acesta, doctorul Ronaldo, anestezistul, ajustă tubul traheal. Apoi se uită la mine și clătină din cap.

Mi-am pus mănușile, examinând instrumentele pregătite de asistentă.

– Lasă bureții. Mai bine folosim suporturi abdominale. Deschide-le. N-o să avem timp să le desfacem. Va curge foarte mult sânge. Vom avea nevoie de vase mari pentru colectarea cheagurilor.

Abdomenul pacientului era mai tensionat decât fusese înainte.

Ronaldo, privindu-mă ca un crocodil pe deasupra măștii, ridică din umeri când m-am uitat la el, așteptând semnalul de începere.

– Pregătește-te, i-am spus; când o să deschid, tensiunea o să-i scadă drastic.

– Ce tensiune? întrebă el. Tensiunea e zero.

Deocamdată, sângele care se revărsa în abdomen servea ca o compresă, presând vasul hemoragic, oricare ar fi fost acesta. Dar în clipa în care urma să fac incizia, gheizerul avea să țâșnească. Am așezat tampoane peste tot în jur. Am turnat betadină pe rană, am șters surplusul, am rostit o rugăciune și am tăiat.

Sângele a gâlgâit, revărsându-se peste marginea rănii, ca un torent. În ciuda tuturor tampoanelor și a furtunului de sucțiune care își făcea treaba, sângele se împrăștie pe cearșaf, pe masă și curse pe podea. L-am simțit îmbibându-mi halatul, șiroindu-mi pe coapse, în șosete, și clipocindu-mi în pantofi.

Am introdus mâna în incizie, declanșând un al doilea val de sânge, și am prins intestinul subțire. Cu ambele mâini, am tras ansele în afară și le-am așezat pe un prosop, în lateral de incizie. În câteva secunde, îi scosesem măruntaiele, la modul propriu.

Deepak apăru în spatele meu, spălat și gata de lucru. Mi-am împreunat mâinile și am făcut un pas în spate, ca să trec de cealaltă parte a mesei, dar el a clătinat din cap.

– Rămâi acolo, îmi spuse.

După care luă un retractor și depărtă marginile inciziei, ca să pot vedea sub diafragmă.

Am înghesuit suporturi abdominale în jurul ficatului, după care am făcut același lucru în partea stângă a corpului, în apropierea splinei. Cu degetele apropiate, am scos cheagurile mari rămase în cavitatea abdominală. Am mai îndesat alte suporturi pretutindeni în pelvis, până ce totul a fost bine imobilizat. Nu se vedea nici un vas de sânge șiroind.

Puteam deci să ne oprim și să ne tragem sufletul.

– Reușim să punem sângele la loc? l-am întrebat pe Ronaldo.

– Niciodată nu reușim, răspunse el.

Iar la privirea mea întrebătoare ridică din umeri, apoi făcu semn din cap spre aparatura lui, ca pentru a-mi spune că lucrurile nu stăteau mai rău decât când începusem – sau, cel puțin, asta speram că voia să spună.

Apoi am început să îndepărtez cu atenție suporturile, mai întâi din locurile în care era cel mai puțin probabil să se afle sursa hemoragiei. Pelvisul era curat – nimic nu curgea acolo. Am scos și suportul din jurul splinei. Dacă abdomenul pacientului putea fi asimilat cu o încăpere, atunci mobilierul – cel mai ușor de mutat, cel din mijloc – fusese îndepărtat, ceea ce ne permitea să vedem bine până în spate. Dacă sângerarea ar fi provenit dintr-o ruptură a aortei sau a ramurilor ei, pe peretele din spate al abdomenului – pe retroperitoneu – s-ar fi văzut o umflătură mare și urâtă, un hematom. Dar peretele era curat.

Aveam o premoniție că voi găsi sursa hemoragiei în spatele ficatului – un loc plin de penumbre, dificil de examinat sau de reparat. Pe acolo, vena cavă, cea mai mare din organism, transporta sângele înapoi de la membrele inferioare, trecând prin și pe după ficat, în drum spre inimă. În trecerea ei prin ficat, făcea contact cu venele hepatice scurte.

Am scos suportul din jurul ficatului. Nimic.

Am tras ușor ficatul în față, uitându-mă la partea de dedesubt.

O răbufnire de sânge umplu cavitatea goală a abdomenului. Am împins repede ficatul la loc și revărsarea a încetat. Deci lucrurile erau în regulă atâta timp cât nu atingeam ficatul. Cum spusese oare Solomon atunci când operase în câmp? *La răni ca asta chirurgul îl vede pe Dumnezeu?*

– Bun, se auzi glasul lui Deepak. S-o lăsăm așa.

– Și acum?

– Sângerează pe la incizia în piele și pe la toate perfuziile. Sângele nu i se coagulează, spuse el pe un ton moale, astfel încât am fost nevoit să mă aplec ca să-l aud. E inevitabil, la asemenea traume. Noi îi deschidem, turnăm fluide în ei și temperatura corpului scade... Diluăm sistemul de coagulare, iar el nu mai funcționează. Să strângem în jurul ficatului și să închidem. Îl ducem la terapie intensivă, unde îl putem încălzi. Îi administrăm sânge și plasmă proaspătă, înghețată. După două ore, dacă mai e în viață și dacă e mai stabil, revenim.

Am poziționat ficatul și am introdus intestinul subțire la locul lui. În loc să suturez pielea, am folosit cleme pentru a prinde marginile inciziei.

– Echipele de transplant vor veni să preleveze corneele, inima, plămânii, ficatul și rinichii de la tipul pe care el l-a împușcat, spuse Deepak. Sala asta e mai mare, așa că le-o las lor.

La terapie intensivă, două ore mai târziu, sângerările la locul perfuziilor încetaseră. În îngrămădeala de cârlige și de aparatură din jurul patului, era dificil să ajungi la Shane Johnson Jr. – așa

îl chema. Rudele lui se aflau în sala de așteptare, încercând să accepte inacceptabilul. Plasma înghețată, sângele cald și fluidele îi asiguraseră Juniorului o tensiune măsurabilă și o temperatură respectabilă. Era în viață, dar la limită.

– Bun, spuse Deepak după ce îl examină, privindu-și ceasul. Hai să ne mai uităm o dată.

De data aceasta am intrat în cealaltă sală de operații, mai mică. Ronaldo încă avea un aer mohorât. Fața și membrele Juniorului erau umflate, capilarele lui fiind suprasolicitate de lichidele administrate. Dar pentru a-i menține o tensiune arterială acceptabilă trebuia să-i administrăm în continuare altele, ca și când am fi încercat să umplem o găleată plină de găuri.

Deepak insistă să stau și acum tot în partea dreaptă. Am avut nevoie de numai câteva secunde ca să-i înlătur pansamentul, să-i șterg pielea și să-i desfac clemele care țineau apropiate marginile inciziei. Am îndepărtat apoi suporturile.

Deepak îmi ghidă degetele spre grupul de vase ce pătrundeau în ficat.

– Bun. Strânge aici.

Asta era manevra Pringle. Am strâns, oprind fluxul sanguin spre ficat, în vreme ce el scoase ultimul tampon și ridică ficatul. Sângele țâșni imediat, transformând câmpul operator curat într-o mlaștină roșie.

– Bine, poți să-i dai drumul, îmi spuse el și așeză ficatul la loc. De asta mă temeam. Vena cavă e ruptă, cu siguranță. De aceea, chiar și cu manevra Pringle, tot sângerează.

La unii oameni, vena cavă inferioară abia pătrunde în partea posterioară a ficatului. La pacientul nostru, era înfășurată în lobul hepatic ca un purcel într-o pătură. Când Juniorul zburase prin aer și aterizase pe asfalt, ficatul lui își continuase drumul. Inerția sfâșiase venele scurte care îl ancorau de vena cavă, provocând o ruptură urâtă.

Deepak ceru un fir de sutură într-un suport de ac lung. La semnul lui am tras ficatul în față, iar el a încercat să înfigă acul într-un capăt al rupturii. Înainte însă de a apuca măcar să vadă locul, sângele inundă câmpul operator.

– Dumnezeule! am exclamat, încălcând o regulă esențială, aceea de a păstra tăcerea când asiști un chirurg. Cum o să reparăm chestia asta?

– O, replică Deepak, e ușor să repari vena cavă... numai că ficatul îți stă în drum.

Mi-a trebuit o secundă până să-mi dau seama că, pentru el, acesta era genul de glumă pe care și-l permitea în sala de operații.

Tăcu vreme îndelungată, aproape ca într-o transă, iar eu am încercat să nu scot nici un sunet. Într-un târziu, aidoma unui preot care încheie o rugăciune, se mișcă.

– Bun. Poate că ține. Să schimbăm locurile!

Nu eram deloc pregătit pentru ceea ce urmă. N-am putut decât să mă minunez și să-l asist cât de bine mi-a stat în puteri. Deepak șterse pieptul pacientului și apoi tăie vertical peste stern, de sus în jos, după care lărgi incizia cu un fierăstrău electric. Mirosul de carne și de os ars se ridică în aer. Brusc, toracele se deschise ca o valiză prea încărcată.

Nu l-am întrebat ce face. El nu mi-a explicat. Pentru mine, experiența în chirurgia toracică se limitase în mare parte la drenarea fluidelor acumulate în afara plămânilor și, rareori, la urmărirea lui Deepak în vreme ce rezeca un lob canceros. De trei ori în timpul stagiaturii deschisesem un torace și cususem o rană de cuțit în inimă. Unul dintre cei trei pacienți supraviețuise. Aceasta era una dintre deficiențele programului nostru, unul dintre motivele pentru care urma să fim închiși: trebuia să trimitem la alte spitale prea multe cazuri de chirurgie toracică, pentru a nu mai pomeni despre cele de chirurgie urologică și plastică.

Inima Juniorului, o masă cărnoasă, vârstată cu galben și învelită în pericard, era vizibilă, pompând așa cum o făcuse timp de nouăsprezece ani. Niciodată nu fusese mai amenințată ca acum. Deepak deschise pericardul.

Eram conștient de activitatea din sala de operații din spatele meu și din zona comună de igienizare. La un moment dat, m-am întors și, prin cele trei seturi de ferestre, am văzut o mulțime de fețe albe în jurul mesei de operații.

Deepak făcu o sutură în jurul atriului drept – cămăruța superioară a inimii, în care venea sângele adus de vena cavă. Luă apoi un tub toracic și, cu o foarfecă, tăie în el câteva găuri pe lungime. Făcu apoi o adâncitură în atriu, în centrul suturii lui, și prin ea introduse tubul găurit. Folosind apoi firul de sutură, strânse țesutul în jurul tubului, pe care îl împinse în jos, prin orificiul venei cave inferioare, până la locul rupturii.

– Să-mi spui când ajunge la nivelul venelor renale, îmi ceru el.

Am văzut vena cavă inferioară dilatându-se, ca un furtun plin cu apă.

– Acum, am spus.

– Tubul servește ca un stent pentru vena cavă inferioară, îmi explică Deepak, aplecându-se pentru a se uita pe dedesubt. E totodată un bypass improvizat, pentru ca sângele din partea de sus a corpului să se poată întoarce în inimă în vreme ce facem noi reparația. Acum..., să vedem dacă putem remedia asta.

Ajustă luminile de deasupra. Când am ridicat ficatul, am observat că sângerarea era mai slabă decât înainte și, mai mult decât atât, marginile rupte ale venei deveniseră vizibile pe fundalul tubului. Deepak prinse o margine a rupturii cu un forceps lung și trecu prin ea acul curbat, după care apucă cealaltă margine, o împunse cu acul și făcu un nod. Am așezat ficatul la locul lui. Era un proces laborios: ridică, prinde, înfige acul, șterge, scoate acul pe partea cealaltă, șterge, leagă, lasă ficatul jos.

La un moment dat, când ne apropiam de sfârșit, am sesizat o prezență lângă umărul meu. Deepak ridică privirea, dar nu spuse nimic.

– Fiule, ăsta e un șunt Shrock? întrebă un glas din spatele meu.

Era o voce masculină, politicoasă, conștientă de faptul că intervenea într-un moment delicat, dar având tonul autoritar al cuiva îndrituit să întrebe.

Deepak ridică din nou privirea, după care se întoarse la ceea ce făcea.

– Da, domnule, răspunse.

– Cât de mare a fost ruptura?

Deepak ridică ficatul și potrivi luminile de deasupra, pentru ca vizitatorul să poată vedea.

– Era pe trei sferturi din circumferința venei cave, explică el.

Tubul pe care-l introdusese prin inimă se constituia într-o excelentă atelă interioară pentru vasul de sânge, iar transversal, ca un rid, se vedea partea de început a cusăturii pe care o făcuse. Era o imagine extraordinară, ordinea restabilită în haos.

– Impresionant, spuse glasul.

Nu fusese sarcasm în el, ci o admirație autentică. M-am tras înapoi, pentru ca vizitatorul să poată vedea mai bine, iar el se aplecă imediat în față.

– Foarte, foarte frumos. Eu aș aplica puțin gel-spumă în jurul zonei afectate a ficatului. Ai de gând să lași ceva drenuri?

– Da, domnule.

– Presupun că ești medicul titular.

– Nu, sunt rezidentul-șef. Mă numesc Deepak.

– Unde este medicul titular?

Deepak îl privi pe celălalt în ochi și nu răspunse.

– Înțeleg. Nimeni nu-i dispus să se ridice din pat pentru lucruri de genul ăsta. Dar apuci să-l vezi vreodată?

Parcă pentru a-i răspunde, Ronaldo pufni și roti de butoanele sale, prefăcându-se indiferent. Vizitatorul îl privi, părând gata

să-l ia la palme, dar pe urmă își aminti că nu era în sala lui și se stăpâni.

– Și câte șunturi Shrock ai făcut până acum, Deepak?

– Acesta e al șaselea.

– Serios? În cât timp?

– În cei doi ani petrecuți aici... Din păcate, avem de-a face cu numeroase traumatisme.

– Din păcate, da. Dar din fericire pentru noi. Nu suntem nerecunoscători... Și totuși, șase ai spus? Remarcabil! Și pacienții?

– Unul a murit, dar la o săptămână după intervenție. Deja mergea, mânca... Probabil o embolie pulmonară.

– Ați făcut o autopsie?

– Parțială. Familia ne-a permis să redeschidem abdomenul. Sutura venei cave arăta bine. Am făcut fotografii.

– Și ceilalți pacienți?

– Al doilea, al treilea și al cincilea sunt în viață, în stare bună, la șase luni după operație. Al patrulea a murit pe masă, înainte să ajung la stadiul la care sunt acum. Abia îi deschisesem inima.

– Îl pui la socoteală și pe acela?

– Așa ar trebui. „Intenția de a trata"... asta e ceea ce contează.

– Foarte bine. Majoritatea chirurgilor nu l-ar lua în calcul. Iar al șaselea?

– Este cel de aici.

– Înțeleg. Ei bine, ai o experiență mai mare decât a mea. Eu n-am operat decât patru. În decurs de șase ani. Toți au murit. Doi pe masă, iar ceilalți doi la timp atât de scurt după operație, încât se poate spune că au murit pe masă. Nu aveau toți traumatisme ca acesta. Două erau rupturi cauzate de cineva care încercase să îndepărteze o masă canceroasă aderentă. Ar trebui să-ți consemnezi experiența în scris.

Deepak își drese glasul.

– Cu tot respectul, domnule, am făcut acest lucru. Dar nimeni nu publică o lucrare a cuiva de la Our Lady...

– Prostii! Care e numele dumitale întreg?

– Deepak Jesudass, domnule. El este stagiarul meu...

– Îți spun eu, scrie despre cazul ăsta, adaugă-l la celelalte și pe urmă dă-mi voie să mă uit eu peste lucrarea dumitale. Dacă e bună, voi avea grijă să fie publicată. O voi trimite la *American Journal of Surgery*. Te voi mai căuta, să aflu ce face pacientul de aici. Succes! Apropo, numele meu este...

– Știu cine sunteți, domnule. Vă mulțumesc.

Probabil că vizitatorul se îndepărta deja, când Deepak spuse:

– Domnule... Dacă ați vrea... Nu contează.

– Ce e, omule? Am un organ prelevat care ar fi trebuit să fie în elicopter deja. M-am oprit doar ca să-ți admir rezultatele.

– Dacă ați vrea să ne arătați cum să prelevăm ficatul... am putea începe noi în locul dumneavoastră, v-am economisi timpul.

Am încercat să mă întorc ca să-l văd, dar n-am reușit din cauza retractorului pe care îl țineam.

– Nu am încredere în nimeni s-o facă, replică glasul. De asta mă ocup eu însumi. Rezidenții-șef de la mine nu au priceperea necesară... Sunt băieți deștepți, dar nu au volumul de cazuri pe care îl aveți voi aici.

– Avem, dar ei ne închid.

– Poftim? Am auzit asemenea zvonuri. Am auzit de Popsy... Este adevărat?

Deepak se mărgini să încline din cap.

– Ești în anul cinci? întrebă glasul.

– În șapte. Opt. Zece. Depinde cum numărăm, domnule.

Nu menționă și pregătirea sa în Anglia. Nici nu era nevoie, fiindcă necunoscutul spuse:

– Detectez un accent scoțian. Ai fost în Scoția? Ai luat examenul FRCS?

– Da.

– La Glasgow?

– La Edinburgh. Am lucrat la Fife. Cam peste tot pe acolo.

Urmă o tăcere adâncă. Bărbatul din spatele meu stătea nemișcat. Părea să cugete la spusele lui Deepak.

– Ce vei face dacă închid spitalul?

Deepak își plecă privirea.

– Voi continua să lucrez. Probabil aici. Îmi place chirurgia...

După o clipă cât o veșnicie, glasul spuse:

– Deepak Jesudass, cu J? Apoi repetă pe litere și întrebă: Am înțeles bine? Vino la mine, la Boston, doctore Jesudass. Îți plătesc eu cheltuielile de transport. Aranjez să poți veni la laboratorul meu. Te punem noi pe direcția cea bună. Dacă există cineva care poate preleva organe pentru mine, probabil că dumneata ești acela. Când vei veni, vom vorbi pe îndelete. Acum trebuie să plec. Bună treabă, Deepak!

Am auzit ușa închizându-se în urma lui.

Am continuat să lucrăm în tăcere. Într-un târziu, Deepak spuse:

– Mi-a auzit numele o singură dată... și l-a reținut perfect.

Terminase sutura. Închidea acum, cu aceeași grijă și eficiență cu care deschisese. Îi ceru asistentei gelul-spumă.

– În toți anii mei aici, nimeni nu mi-a reținut numele când m-am prezentat. Nimeni nu s-a sinchisit să încerce. De obicei, ne privesc doar ca pe niște angajați, nu ca pe indivizi diferiți.

Umerii îi erau mai drepți acum, iar ochii îi străluceau. Niciodată nu-l mai văzusem așa pe rezidentul-șef. Eram mândru și fericit pentru el.

– Cine era? am întrebat eu, fără să-mi mai pot stăpâni curiozitatea.

– Poți să mă crezi demodat, replică Deepak, dar întotdeauna am fost de părere că munca îndârjită dă roade. În ceea ce mă privește, astea sunt Fericirile la care s-a referit Iisus în predica de pe munte. Fă ceea ce trebuie, închide ochii la nedreptate și la egoism, rămâi cinstit cu tine însuți... și, într-o zi, totul se va

rezolva. Sigur, nu știi dacă oamenii care s-au purtat rău cu tine vor suferi și-și vor primi dreapta răsplată. Nu cred că *așa* funcționează lucrurile. Dar cred că într-o zi fiecare își primește răsplata.

– Îl cunoșteai deja? l-am întrebat din nou.

Deepak îmi evită întrebarea și se întoarse spre asistentă.

– Echipa aceea a venit pentru ficat sau pentru inimă?

– Pentru ficat. O altă echipă a luat inima și a fugit.

Deepak zâmbi și se răsuci spre mine.

– Marion, nu sunt sută la sută sigur, din cauza măștii. Dacă i-aș fi văzut degetele, n-aș mai fi avut nici o îndoială. Dar cred că știu suficient de bine. Tocmai l-ai întâlnit pe unul dintre cei mai de seamă specialiști în chirurgia hepatică, un pionier al transplantului de ficat.

– Și cum îl cheamă?

– Thomas Stone.

CAPITOLUL 43

MARILE RUNDE

Cred că găurile negre există. Cred că, pe măsură ce universul se va goli de sine însuși întru nimicnicie, trecutul și viitorul se vor contopi unul în altul într-o ultimă rotire în jos, pe scurgere. Cred că așa s-a materializat Thomas Stone în viața mea. Dacă nu e asta explicația, atunci trebuie să invoc un Dumnezeu dezinteresat, care ne lasă să ne descurcăm așa cum ne taie capul, fără a provoca, dar și fără a împiedica uragane sau molime, însă un Dumnezeu care își întinde când și când degetul în vârtelniță, astfel ca un tată care pune un continent întreg între el și fiii săi să se pomenească deodată în aceeași încăpere cu unul dintre ei.

În copilărie visasem la Thomas Stone, sau cel puțin la ideea pe care o reprezenta el. Multe fuseseră diminețile în care îl așteptasem la porțile de la Missing. Acum consideram că veghea aceea a mea fusese necesară, indispensabilă pentru ca sufletul meu să se asprească și să se maturizeze, așa cum lemnul unei bâte de crichet trebuie să se usuce, ca pregătire pentru o viață de lovituri. Aceea fusese lecția pe care o primisem în fața porților de la Missing: lumea nu-ți datorează nimic – și nici tatăl tău.

Nu uitasem ce mă rugase Ghosh. Să spunem doar că lăsasem gândul la o parte. Nu mă simțeam vinovat fiindcă nu-i respectasem dorința. Nu avusesem timp să-l caut pe Thomas Stone și, mai mult decât atât, oriunde ar fi fost el, nu simțisem niciodată

că m-aș afla în America *lui*. Eu eram pe o insulă, un protectorat, un teritoriu pe care America îl revendica doar prin numele lui. Purtându-i tratatul cu mine din Addis Abeba în Sudan, în Kenya și apoi în SUA, dobândisem un reticent respect față de omul care îl scrisese. Îmi spuneam că volumul acela era jalonul meu în ceea ce o privea pe sora Mary Joseph Praise: îi recunoșteam mâna în desene și purtam în portofel semnul de carte cu scrisul ei. Pe Thomas Stone îl descoperisem în text, așa cum el însuși trebuie să se fi descoperit pe sine în autodisciplina de a lua notițe pe un tărâm al bolii și al sărăciei, ignorându-și oboseala pentru a umple caiete cu observațiile sale. Nu mă îndoiam că aceste caiete fuseseră baza pe care își clădise tratatul. Și, astfel, cunoașterea lui prinsese formă, se întrupase.

Dar când cel care îl scrisese, unicul autor în viață al ADN-ului meu, stătuse în picioare privindu-mi peste umăr, carnea însăși se întrupase, carne din carnea mea, cu un miros pe care ar fi trebuit să-l recunosc ca înrudit cu al meu și cu o voce pe care de la el o moștenisem. Când se aplecase peste abdomenul pacientului să vadă rezultatul muncii noastre, își înclinase capul pe prima și a doua vertebră cervicală, își lipise brațele de piept, cu centura scapulară profilându-i-se, chircindu-se pentru a nu ne contamina câmpul operator – mișcările acelea fuseseră ecouri ale propriilor mele mișcări.

Cu certitudine, Thomas Stone trebuie să fi simțit o perturbare anume în univers și de aceea își făcuse apariția în sala noastră. Mărturisesc: cât timp n-am știut cine e, n-am simțit nimic, nici o aură, nici un freamăt, nimic altceva decât mândrie pentru miracolul pe care îl reușise Deepak cu tubul acela de PVC și pentru neobișnuita abilitate a mâinilor sale, una pe care necunoscutul o apreciase. Când aflasem că vizitatorul fusese Thomas Stone, nu mă simțisem nicidecum pregătit. Oare prima mea reacție ar fi trebuit să fie una de mânie? De rectitudine? Ratasem ocazia de a reacționa în prezența lui. Dar acum, pentru prima dată din copilărie, voiam să fac ceva mai mult decât să-i studiez

portretul acela cu nouă degete. Voiam să-l cunosc pe chirurgul real, viu, care stătuse alături de mine.

În zilele care au urmat, l-am căutat pe Thomas Stone în *Index Medicus* în biblioteca spitalului, luând de pe raft volumele supradimensionate unul câte unul, începând cu 1954, anul nașterii mele. Voiam să aflu despre Stone cel de după *Scurt manual.* Voiam să știu ce realizări științifice avusese după plecarea din Africa. Biblioteca era una mică, însă Popsy își donase colecția de jurnale de chirurgie ce datau din anii cincizeci. I-am găsit majoritatea lucrărilor listate în *Index Medicus.*

În carnetul meu am rezumat cariera științifică a lui Thomas Stone, așa cum reieșea ea din lucrările publicate. În America, principala sa preocupare fusese chirurgia hepatică, iar cariera sa se împletea cu istoria transplantului, cu îndrăzneața idee de a lua un organ de la X pentru a-l salva pe Y. Povestea începuse, desigur, cu mult înainte de Stone, în anii 1940, cu sir Peter Medawar și sir Macfarlane Burnet, care explicaseră cum recunoaște sistemul imunitar ceea ce este „al său" și ceea ce este țesut străin, respingându-l și distrugându-l pe acesta din urmă. Cu două luni înainte de nașterea noastră, Thomas Stone publicase o scrisoare adresată editorului de la *British Medical Journal,* descriind extraordinara lungime a colonului la mulți etiopieni – fapt care, credea el, explica de ce se întâmpla atât de des să se răsucească, o tulburare numită volvulus sigmoid. Până în 1967, anul în care, la spitalul Groote Schuur din Cape Town, Christiaan Barnard înlocuise inima bolnavă a lui Lewis Washkansky cu cordul tinerei Denise Darvall, ucisă într-un accident rutier, tatăl meu, ajuns în Boston, devenise interesat de rezecarea ficatului. Cercetările lui încercau să răspundă la întrebarea cât de mult puteai tăia dintr-un ficat, astfel încât partea rămasă să asigure supraviețuirea.

În America, domeniul transplantului avea în frunte un chirurg strălucit, un alt Thomas, pe numele său de familie Starzl. Într-o clinică din Colorado, Starzl realizase primele transplanturi

de ficat la om în anii 1963 și 1964, dar nici unul dintre pacienți nu supraviețuise. Thomas Stone din Boston încercase și el în 1965, așa cum arătau notele explicative, dar eșuase. În ciuda criticilor tot mai acerbe, Starzl nu renunțase. În 1967 efectuase primul transplant hepatic reușit. În scurt timp și alții, printre care Thomas Stone, obținuseră același succes. Riscurile erau încă foarte mari, dar pe măsură ce fiecare își publica experiența cu mici trucuri, precum trecerea sângelui transportat de vena portă în sarcina venei cave superioare pe durata mare a operației sau utilizarea „soluției de la Universitatea Wisconsin" – Viaspan – pentru mai buna conservare a ficatului prelevat, rezultatele începuseră să devină tot mai bune. Problema nu mai era una de ordin tehnic, deși intervenția era cea mai dificilă din acest punct de vedere, echivalentă cu interpretarea de către pianist a *Rapsodiei pe o temă de Paganini* de Rachmaninov, numai că în cazul chirurgilor nimeni nu își permitea să sară o notă sau să ia un acord fals. Operația în sine dura zece și uneori chiar douăzeci de ore. Dar Starzl demonstrase că poate fi făcută. Principalele două probleme care se ridicau acum erau găsirea unui număr suficient de mare de organe pentru transplant și, desigur, riscul ca sistemul imunitar să respingă noul organ.

În 1980, anul stagiaturii mele, Starzl își îndreptase tot mai mult atenția asupra respingerii, concentrându-se pe un nou medicament descoperit de echipa de la Cambridge condusă de Sir Roy Calne, ciclosporina.

Thomas Stone urmase o abordare diferită, focalizându-se pe problema insuficienței organelor și adoptând o soluție pe care mulți o considerau sortită eșecului: extirparea *unei părți* din ficat de la o rudă în viață, sănătoasă, și transplantarea ei în organismul unui copil cu insuficiență hepatică. La câini cel puțin, constatase că ficatul creștea pentru a compensa pierderea suferită, în vreme ce segmentul transplantat funcționa în corpul primitorului. Dar secționarea ficatului la donator determina

apariția unor probleme ca scurgerile de bilă și cheagurile pe artera hepatică – cea care irigă ficatul. De asemenea, punea într-un pericol considerabil viața donatorului, deoarece, spre deosebire de rinichi, ficatul este unul singur. Chiar mai promițătoare și cu utilizări imediate erau cercetările lui Stone în privința celulelor hepatice animale, în cadrul cărora încerca să elimine din celulele respective antigenii de suprafață din cauza cărora celulele umane le recunoșteau ca fiind străine, pentru a le cultiva apoi în straturi, pe o membrană, și a le folosi ca pe un fel de ficat artificial – o soluție de tipul dializei.

Citeam despre transplanturi și mi se părea o lectură incitantă. Era, cu siguranță, unul dintre cele mai convingătoare domenii ale medicinei.

Junior se afla în centrul atenției în salonul de terapie intensivă. Era profund sedat, globii oculari mișcându-i-se agitat pe sub pleoapele închise. Trauma prin care trecuse se soldase cu așa-numitul plămân „de șoc" sau plămân Da Nung (întâlnit la soldații resuscitați pe câmpul de luptă, la care se instala această ciudată rigiditate pulmonară), și cu un blocaj renal. În conformitate cu regulile lui B.C. Gandhi, dacă un pacient avea în corp mai mult de șapte tuburi, era ca și mort. Junior avea nouă. Dar, pe măsură ce săptămânile treceau, tuburile îi erau îndepărtate unul câte unul, iar el își revenea. Necesita îngrijiri meticuloase, iar eu și Deepak îi studiam diagramele zilnice, anticipându-i nevoile și intervenind pentru remedierea problemelor ivite. J.R., așa cum îl striga familia sa, fu mutat din salonul de terapie intensivă într-unul obișnuit după patruzeci și trei de zile. O săptămână mai târziu, cu un zâmbet timid, părăsi spitalul pe propriile-i picioare, printre șirurile formate la ieșire de angajații de la terapie intensivă și de la traume, veniți pentru a-l petrece în urale. Dacă împușcase pe cineva, martorii se evaporaseră, iar poliția își pierduse interesul, așa că J.R. pleca acasă. Cred că imaginea lui părăsind spitalul a fost cea care m-a

îndreptat pe calea chirurgiei de urgență și a traumatologiei. Felul în care el se recuperase nu constituia o regulă în acest domeniu chirurgical, dar se întâmpla suficient de des – mai cu seamă în cazul tinerilor care fuseseră sănătoși înainte de accident, încât să merite eforturile eroice depuse de medici. Mintea era fragilă și inconsecventă, dar corpul uman era rezistent.

Ca stagiari, ne era permis să participăm la o singură conferință națională cu cheltuielile suportate. Eu am ales o conferință despre transplantul hepatic desfășurată în mai, la Boston. Am ajuns într-o zi de primăvară surprinzător de frumoasă. Centrul orașului era exact așa cum îmi imaginasem eu că trebuie să fi fost America în perioada colonială. Mă simțeam înconjurat din toate părțile de istorie – era cu totul altfel decât pe străduțele mele din Bronx. Mi-am spus că era o simplă coincidență faptul că evenimentul avea loc la Boston, la numai câteva minute de mers pe jos de locul în care lucra Thomas Stone. Mi-am spus că nu mă dusesem acolo pentru a-l întâlni pe el, ci ca să-l ascult pe principalul conferențiar, Thomas Starzl. Cât despre sesiunea de lucrări a lui Thomas Stone... nu mă hotărâsem încă dacă să particip sau nu.

În dimineața conferinței n-am mai putut însă să mă mint. Am renunțat la prelegerea despre transplant și am străbătut cele șase cvartale până la spitalul în care lucrase Thomas Stone în toți acești ani. După ce purtasem halatul de medic timp de aproape un an, costumul și cravata îmi dădeau o senzație stranie, de parcă aș fi avut o vestimentație exotică.

„Trimite-i la Mecca" era o expresie pe care o foloseam atunci când expediam pacienți la spitale care le ofereau ceea ce Our Lady of Perpetual Succour nu le putea oferi. Era o sintagmă utilizată în toate spitalele americane atunci când trimiteau bolnavi către cele mai bune instituții medicale – o văzusem chiar și în scrisori adresate editorilor în publicațiile de profil. Acum, eu mă duceam la Mecca.

*

„Mecca" era un spital nou, într-o clădire-turn cu o formă ciudată, care strălucea de parcă ar fi fost din platină. Era genul de construcție pentru realizarea căreia concurează arhitecții între ei. Din perspectiva pacientului, nu părea primitoare. Turnul ascundea partea mai veche, din cărămidă, a spitalului, a cărei arhitectură avea un aer autentic, în armonie cu împrejurimile.

– Bună dimineața, domnule, mă întâmpină un tânăr într-o jachetă purpurie.

M-am încruntat la el, crezând că era sarcastic. Pe urmă mi-am dat seama însă că el și alți doi așteptau acolo, gata să parcheze mașinile și să-i ajute pe pacienții în scaun cu rotile.

Ușile rotative dădeau într-un hol cu pereții de sticlă, al cărui plafon se afla la înălțimea de cel puțin trei etaje, putând adăposti sub el chiar și un copac. Un pian cânta singur, prin cine știe ce mecanism misterios. În jurul lui erau dispuse fotolii elegante din piele și lampadare. În spatele lor, o cascadă susura lin pe o lespede de granit. Mai departe se afla recepția, unde una dintre cele trei funcționare ridică privirea spre mine zâmbind, dornică să fie de ajutor. Am urmat linia albastră de pe pardoseală, spre ascensoarele Turnului A, am urcat și am ajuns la Departamentul de Chirurgie de la etajul optsprezece, așa cum îmi spusese recepționera, dar ziua mea nu se anunța așa de frumoasă cum îmi urase ea. Mi se părea greu de crezut că eram într-un spital.

Când am ieșit din lift, am fost întâmpinat de cinci bărbați și de o femeie de vârsta mea, toți în costume închise la culoare și având în piept ecusoane de vizitator, exact ca al meu.

– Trebuie să așteptăm aici, îmi spuse femeia, amabilă.

În aceeași clipă se apropie un tânăr cu pantaloni și bluză albastre, de spital, peste care purta un halat alb.

– Îmi pare rău că am întârziat, declară el, deși nu părea deloc că ar regreta. Bine ați venit la Departamentul de Chirurgie. Numele meu este Matthew. Doamne, exclamă el apoi, zâmbind larg, cu numai un an în urmă eram și eu ca voi, dând interviuri

pentru stagiatură. Cum zboară timpul! Îmi plac grozav costumele! Bun, avem douăzeci de minute înainte de conferința despre morbiditate și mortalitate. Vă conduc într-un tur rapid al Departamentului de Chirurgie. După conferința M&M veți lua prânzul cu rezidenții și apoi vor începe interviurile individuale, urmate de marele tur al spitalului. Odată ce vă duc în sala de conferințe, eu mă retrag. Unul dintre pacienții mei este prezentat la M&M. Trebuie să mă duc să-mi pun armura!

În anul în care lucrasem la Our Lady of Perpetual Succour nu avusesem încă ocazia să fac oficiile de gazdă pentru potențialii viitori stagiari. De fapt, nu văzusem nici unul venit la interviu. La Mecca, asta se întâmpla săptămânal. M-am alăturat și eu grupului.

Camerele de odihnă pentru medicii de gardă, individuale, aveau televizor montat pe perete, frigider, un birou drăguț și o baie adiacentă. Erau foarte departe de singura încăpere similară de la Our Lady, în care erau înghesuite câteva paturi metalice și care avea un singur telefon pentru stagiarii de la toate specializările. Eu n-o folosisem niciodată.

Matthew ne arătă apoi „mica" sală de conferințe în care echipa de chirurgi de la Mecca își ținea raportul de gardă. Părea mai degrabă sala de consiliu a unei mari corporații, cu scaune din piele, cu spătar înalt, așezate în jurul unei mese lungi. Portrete în ulei ale foștilor directori de departament ne priveau de pe pereți – un evantai de personalități ale chirurgiei.

– Priviți aici, ne îndemnă Matthew, apăsând un buton. În spatele perdelelor coborâră jaluzele, în încăpere se făcu întuneric și un proiector se ridică din ceea ce mi se păruse a fi o măsuță de cafea. Constance, femeia din grupul nostru, își dădu ochii peste cap, de parcă și-ar fi zis că așa ceva nu se face.

Când am ajuns în aula în care urma să aibă loc conferința pe teme de morbiditate și de mortalitate, Matthew se scuză:

– Trebuie să mă schimb de uniformă. Doctorul Stone este inflexibil în această privință. Nu-i plac uniformele nici la vizitele în saloane.

Aula era o versiune mai mică a sălii de cinema Adowa din Addis Abeba, dar cu scaune mai bune, tapițate cu o stofă bej, gofrată, dar moale la atingere. Podeaua înclinată asigura o vizibilitate excelentă de pe locurile din spate, pe care le ocupau potențialii stagiari. Un banc motorizat de panouri de vizualizare a radiografiilor era încastrat în peretele lateral, în spatele podiumului. Un rezident încărca filme, apăsând o pedală pentru ca panourile să înainteze.

Constance se așeză lângă mine. Un grup de studenți la medicină în halate albe, scurte, intră și ni se alătură, în spatele aulei. Uitasem de existența studenților. Cât de plăcut ar fi fost la Our Lady of Perpetual Succour să mai fie cineva sub mine în lanțul trofic! Rezidenții purtau halate mai lungi, iar expresiile de pe chipurile lor erau mai preocupate decât cele ale studenților. Medicii, în halate și mai lungi, intrară ultimii. Noi, candidații, ieșeam în relief ca niște pinguini la o convenție a urșilor polari. Niciodată, în tot timpul petrecut de mine la Our Lady, nu avusesem o astfel de reuniune. Deepak ne strângea laolaltă la intervale regulate, la ședințe de pregătire, dar aici tradiția era aproape palpabilă – un mod de a face lucrurile care nu se schimbase de zeci de ani.

– Deci, de la ce facultate vii? mă întrebă Constance.

O auzisem spunând că se pregătise în Boston, dar nu la acest spital.

– Am făcut școala în Etiopia, am răspuns.

Dacă ar fi putut să se mute cu un scaun mai departe, ar fi făcut-o.

Când intră, Thomas Stone nu privi la cei din sală. Prezența lor acolo era de la sine înțeleasă. Era mai înalt decât mi se păruse văzându-l în sala de operații, aproape la fel de înalt ca Shiva sau ca mine. În aulă se așternu liniștea. Stone își ținea mâinile în

buzunarele halatului. Felul în care se așeză pe scaun, lejeritatea și fluiditatea mișcărilor lui îmi amintiră de Shiva. Era singur pe rândul din față. Eu mă aflam mult mai în spate, dar spre lateral, astfel că-l vedeam din profil. Era prima dată când mă uitam cu adevărat la tatăl meu. Am simțit o căldură în corp. Îmi era imposibil să-l studiez la rece, cu o privire clinică. Mintea îmi fremăta, inima îmi bubuia și mă temeam că îmi voi da în vileag prezența. Mi-am mutat privirea, în încercarea de a mă liniști. Când mi-am întors ochii din nou spre el, Stone citea o hârtie pe care o ținea în mână. Mi-era greu să-mi dau seama, din locul în care mă aflam, că îi lipsea un deget. Părul îi încărunțise la tâmple, dar era castaniu închis în creștet. Mușchii maxilarului i se reliefau de-a lungul mandibulei, de parcă ar fi obișnuit să-și încleștеze dinții. Unica orbită pe care o zăream era adâncită și întunecată. Am remarcat că își ținea capul perfect nemișcat.

Nu pot spune prea multe despre cazul discutat. În timp ce ședeam lângă disprețuitoarea Constance și îl priveam pe Thomas Stone, un foc mocnea înlăuntrul meu, gata să izbucnească în flăcări vii. Îmi venea să azvârl cu mobilierul, să activez alarma de incendiu, să urlu obscenități, să întrerup întrevederea aceasta cuminte. Simțeam că nu mai aveam mult și-mi pierdeam controlul. La un moment dat, când furia mi-a ajuns la culme, m-am văzut nevoit să strâng brațele scaunului. După aceea m-am calmat treptat.

– A fost greșeala mea, spuse Thomas Stone la un moment dat, întorcându-și fața către mine.

Pentru o clipă, mi-am zis că era clarvăzător. Și că mă auzise. Mai devreme, Matthew, ghidul nostru și cel care prezentase cazul, fusese supus unui tir de critici venite din diverse zone ale aulei. Matthew era doar mesagerul, dar cum nici rezidentul-șef și nici medicul său supraveghetor nu-i veniseră în ajutor, încasase singur rafalele de critici. Toate acuzele amuțiră când Thomas Stone se ridică.

– Da, a fost greșeala mea. Fără nici o îndoială, din punct de vedere chirurgical ne-am fi putut descurca mai bine. Instalez camere video în două dintre saloanele de la traumatologie. Vreau să revedem imaginile după fiecare caz de traumă majoră care ne parvine. Ne-am aflat oare exact acolo unde trebuia? Am făcut cumva trei pași pentru a ajunge la un tub endotraheal, când ar fi trebuit să-l avem la îndemână? A fost cineva nevoit să ceară un instrument care trebuia să se afle deja acolo? Ne-am distras reciproc atenția vorbind? Cine n-ar fi trebuit să se afle în sală? Există o modalitate mai bună de a proceda? Aceasta este, întotdeauna, provocarea care ne stă în față.

Scoase din buzunar o hârtie și o despături.

– Îmi asum responsabilitatea și pentru ceea ce scrie în această scrisoare.

Avea un ușor accent britanic, atenuat de anii petrecuți în SUA, dar fără nici una dintre inflexiunile stridente ale americanilor. În ziua în care vorbise cu Deepak pe deasupra umărului meu, la Our Lady, nu sesizasem un accent deosebit.

– Scrisoarea aceasta mi-a fost trimisă de mama pacientului decedat. Vreau să mă asigur că așa ceva nu se va mai întâmpla. Iată ce spune: „Domnule doctor Stone, nu voi putea trece niciodată peste cumplita moarte a fiului meu, dar cu timpul poate că mă va durea mai puțin. Ceea ce nu pot accepta însă este o imagine, o ultimă imagine, care ar fi putut fi diferită. Trebuie să vă spun că, înainte de a mi se cere, într-o manieră foarte dură, să părăsesc încăperea, am văzut că fiul meu era îngrozit și că nimeni nu era acolo pentru a-i alina spaima. Singura persoană care a încercat a fost o asistentă. I-a luat mâna și i-a spus: «Nu te teme, o să fie totul bine». Toți ceilalți l-au ignorat. Sigur, medicii erau ocupați cu trupul lui. Ar fi fost mai ușor dacă el și-ar fi pierdut cunoștința. Ei aveau lucruri importante de făcut. Nu se preocupau decât de pieptul și de abdomenul lui. Nimănui nu-i păsa de băiețelul speriat. Da, era un bărbat în toată firea, dar într-un moment atât de delicat redevenise doar un băiețel

vulnerabil. N-am văzut nici urmă de cea mai elementară omenie. Eu și fiul meu eram deranjanți. Echipa dumneavoastră ar fi preferat ca eu să plec, iar el să stea liniștit. În cele din urmă, dorința li s-a împlinit. Domnule doctor Stone, ca șef al departamentului de chirurgie și poate ca părinte dumneavoastră însivă, nu vă simțiți deloc obligat să vă îndemnați personalul să aline temerile pacientului? Nu i-ar fi și lui mai bine cu mai puțină teamă, mai puțină anxietate? Ultima amintire conștientă a fiului meu a fost aceea a unor oameni care îl ignorau. Ultima mea amintire cu el este aceea a băiețelului meu privind îngrozit cum mama lui este însoțită afară din încăpere. Imaginea aceasta o voi purta în suflet până în mormânt. Grija personalului pentru trupul lui nu suplinește indiferența cu care l-au tratat pe el ca persoană."

Thomas Stone împături scrisoarea și o puse înapoi, în buzunarul de la piept. Din sală se auziră foșnete, murmure, mișcări stânjenite. Mi s-a părut că simt la cei din jur dorința de a minimaliza scrisoarea aceea, de a ridica din umeri la mesajul ei, dar atitudinea lui Stone le dicta să-și ascundă acea pornire. Thomas Stone stătea nemișcat, tăcut, privind înainte, cugetând parcă la conținutul scrisorii, fără a-i lua în seamă pe cei din sală. Nimeni nu vorbi. Clipa se prelungi, chiar și cele mai slabe zgomote amuțiră, până ce nu se mai auzi decât zumzetul aerului condiționat. Expresia de pe chipul lui Thomas Stone era meditativă, nicidecum mânioasă. Apoi, trezindu-se parcă din meditație, studie sala în căutarea unei reacții, încercând să vadă dacă expeditoarea atinsese sau nu o coardă sensibilă. Cinicii își reconsiderară poziția.

Când Stone vorbi, vocea lui joasă și fermă cerea atenție. Puse o întrebare.

Eu știam răspunsul, fiindcă era în cartea lui, o carte pe care o citisem cu atenție, de mai multe ori, când plecasem din Etiopia și apoi cât stătusem în Kenya.

– Ce tratament este administrat pe ureche în caz de urgență?

Nu mă îndoiam că, dintre cei cam două sute de oameni din aulă, cel puțin cincizeci cunoșteau răspunsul.

Nimeni nu spuse însă nimic.

El aștepta. Disconfortul deveni acut. O simțeam pe Constance încordându-se lângă mine.

Thomas Stone își depărtă picioarele și își duse mâinile la spate. Părea dispus să stea acolo toată ziua. Ridică sprâncenele. Aștepta. Studenții așezați la stânga mea erau prea speriați chiar și pentru a clipi.

Stone își îndreptă privirea spre mine, surprins să vadă un răspuns din rândul costumelor închise la culoare. Ochii lui îi sfredeliră pe ai mei. Era doar a doua oară când conștientiza prezența mea pe lume. Prima fusese în clipa în care mă născusem. De data aceasta, a fost suficient să ridic mâna.

– Da? răsună glasul lui. Spune-ne, te rog, ce tratament în caz de urgență este administrat pe ureche?

Toți ochii erau îndreptați asupra mea. Eu nu mă grăbeam. Câtuși de puțin.

Apoi privirea mi s-a încețoșat, amintindu-mi de Ghosh și de sacrificiul pe care îl făcuse pentru noi. Deși murise de leucemie, mi se părea acum că renunțase la propria-i viață la nașterea noastră, pentru ca eu și Shiva să putem avea o viață. Când el se stinsese, fusese ca și când un al doilea cordon ombilical se retezase. M-am gândit la Hema, rămasă văduvă și muncind doar cu Shiva la Missing, scriindu-mi pentru a-mi spune că i se rupea inima fiindcă nu eram și eu acolo, și pentru a mă întreba dacă puteam s-o iert pentru că nu mi-a dăruit atenția și dragostea pe care le meritam. Și în toți acești ani, Thomas Stone probabil că nu ratase nici o conferință M&M, nu-și făcuse niciodată griji pentru Shiva ori pentru mine. M-am gândit la sora-șefă, cea care ținea Missing în picioare, o nașă iubitoare și neobosită, un punct de sprijin în viețile noastre, și m-am gândit la Gebrew, la Almaz și la Rosina, care acceptaseră să umple golul lăsat de absența omului de aici.

Cât de nedrept era ca răsplata lui Thomas Stone pentru eșecul, pentru egoismul său, să fie faptul că prezida asupra acestei săli, impunând respectul, veneraţia și admiraţia unora precum Constance și a tuturor celor din jurul ei. Nu, cu siguranţă nu e posibil să fii un medic bun *și* un om execrabil – cu siguranţă că legile omenești, dacă nu și cele divine, nu pot permite așa ceva.

I-am întâlnit privirea și n-am clipit.

– Cuvinte de alinare, i-am spus tatălui meu.

Anii scurși zăceau comprimaţi între noi, ca între copertele unei cărţi. Ceilalţi din sală se uitau când la mine, când la el, neliniștiţi, nesiguri că dădusem răspunsul corect. Dar nimeni altcineva nu mai exista, nici pentru mine, nici pentru el.

– Mulţumesc, îmi răspunse, cu glasul schimbat. Cuvinte de alinare.

Părăsi aula, dar întoarse capul și se mai uită o dată la mine când ajunse la ușă.

Am aflat din întâmplare unde locuia. Bănuiam că într-un elegant complex de apartamente, pe celălalt mal al râului. Dar la baza Turnului A am văzut o ușă de sticlă ce dădea afară. Pe partea cealaltă a străzii se afla holul de acces într-o altă clădire. L-am văzut pe Thomas Stone intrând acolo, salutat de portar. Am așteptat. Câteva minute mai târziu a ieșit, fără halatul alb, ţinând în mână o cutie galben cu negru – un proiector de diapozitive. Era în drum spre conferinţa pe teme de transplant. Am lăsat să treacă o jumătate de oră, apoi m-am dus la portar. I-am arătat ecusonul.

– Sunt Marion Stone. Doctorul Stone a uitat câteva diapozitive de care are nevoie la prelegerea pe care o susţine. M-a trimis să le iau eu.

Era pe punctul de a mă lua la întrebări, dar își lăsă capul pe un umăr.

– Ești rudă cu dumnealui?

– Sunt fiul lui.

– Măi să fie, chiar ești! exclamă el, apropiindu-se ca să se uite mai îndeaproape la ochii mei, de parcă acolo ar fi sălășluit asemănarea.

Zâmbi larg, ca și cum vestea i-ar fi dat într-un fel dreptate. Ca și cum i-ar fi conferit lui Thomas Stone o dimensiune umană, o calitate salvatoare.

– Măi să fie, chiar ești! repetă și se plesni peste șold, încântat. Iar nouă nu ne-a zis nimic atâta vreme!

– N-a știut nici el, până anul ăsta, am replicat, făcându-i cu ochiul.

– Pe Iosif și Maria! Nu mai spune!

Am zâmbit și m-am uitat la ceas.

– Știi unde e? mă întrebă.

– Etajul al patrulea?

– Patru-zero-nouă.

Am intrat în locuința lui folosindu-mă de briceag și de acel gen de abilități chirurgicale auxiliare pe care numai de la unul ca B.C. Gandhi le poți deprinde.

Era un apartament cu un singur dormitor.

Livingul, totodată și sufragerie, nu avea nimic care să justifice acest nume. O masă de lucru imensă, ca un birou de proiectant, ocupa cea mai mare parte a încăperii, având la capete două mese mai mici, care formau un U. Pe acestea din urmă erau teancuri ordonate de hârtii. Rafturi de cărți acopereau pereții, încărcate cu volume și alte documente. Nu erau așezate frumos, ci funcțional.

Pe cafetiera din bucătărie se adunase praful. Aragazul părea să nu fi fost folosit niciodată. Un prăjitor de pâine avea câteva firimituri deasupra. În frigider nu am găsit decât o cutie cu suc de portocale, un pachet de unt și jumătate de pâine.

În dormitor era întuneric, draperiile erau trase. Aici nu erau cărți și nici alte hârtii – doar un pat metalic, cu un pled împăturit

ordonat la un capăt, de parcă Stone și-ar fi făcut tabăra în el doar pentru o noapte.

O singură fotografie înrămată se afla pe polița de deasupra șemineului electric. Tehnica aerografului, caracteristică anilor 1920, le conferea mamei și fiului o piele ca de alabastru. Pozasera în chip de Madona cu pruncul. Băiețelul avea cam trei ani și era ghemuit pe genunchii unei femei care trebuie să fi fost bunica mea – o prezență la care, mi-am dat seama, nu mă gândisem niciodată înainte.

Alături de fotografie se afla un cilindru din sticlă plin cu un fluid tulbure. Privindu-l îndeaproape, am observat că înăuntru plutea un deget uman.

Venisem aici voind să... să distrug.

Imaginea aceea m-a făcut să mă răzgândesc.

Am deschis toate dulapurile din bucătărie și am lăsat ușile căscate. Am făcut același lucru cu ușa de la cuptor. Am deschis și frigiderul. Am ridicat capacul cutiei cu suc. Am deschis dulăpioarele din baie. Am deșurubat capacul pastei de dinți, al șamponului și al balsamului de păr, așezându-l pe fiecare lângă flaconul său. Am deschis tot ce avea capac sau dop. Am lăsat, de asemenea, deschise șifonierul, sertarele comodei, sticluța cu cerneală, flacoanele cu medicamente. Am deschis și ferestrele.

În mijlocul biroului am așezat semnul de carte cu scrisul sorei Mary Joseph Praise.

19 septembrie 1954

Ediția a doua. Pachetul a venit pe adresa mea. Dar sunt sigură că editorul l-a trimis pentru tine. Felicitări! Am pus alături și o scrisoare din partea mea pentru tine. Te rog s-o citești neîntârziat.

SMJP

Eram sigur că scrisoarea la care se referise mama se afla la el. Acum, ajuns în casa lui, m-am întrebat din nou: Unde era...

și ce scria în ea? M-am simțit tentat să răscolesc tot apartamentul pentru a o găsi, dar asta ar fi stricat tot ce creasem.

Am deșurubat capacul flaconului cu formol, am scos degetul, l am scuturat și l-am așezat lângă semnul de carte. Apoi am studiat efectul. M-am răzgândit în privința degetului. L-am pus înapoi în flaconul cu formol, am înșurubat capacul și l-am luat cu mine. Așa era drept. La urma urmei, îi lăsasem și eu ceva ce îmi aparținea.

Am proptit ușa ca să rămână deschisă când am plecat.

CAPITOLUL 44
SĂ ÎNCEPI CU ÎNCEPUTUL

Două săptămâni mai târziu, într-o duminică, am auzit un ciocănit în ușă. Îi învinsesem pe eternii noștri adversari din Coney Island la o partidă pe terenul lor, câștigând trofeul la crichet interspitale. Nestor reușise șase puncte la douăzeci și cinci de alergări într-un ritm frenetic, patru dintre ele fiind prinse de mine în vreme ce stăteam mult în spatele porții. Plecasem de la festivitățile desfășurate în camera lui B.C. Gandhi cu degetele umflate, în ciuda mănușilor pe care le purtasem și cu dureri de genunchi. Voiam să mă culc devreme.

– Intră, am spus.

Se uită în jur, în camera întunecată, încercând să se orienteze. Chiar dacă văzu umbra patului meu, nu mă observă, fiindcă își întoarse privirea spre lumina ce ieșea pe sub ușa de la baie. Apoi spre fereastra acoperită cu draperii. Pe urmă se uită și spre locul în care eram culcat eu. Și tresări.

Închise ușa și rămase locului, un om care pășise în propriu-i trecut.

Am așteptat. Nu eu îl invitasem aici. Secundele se scurgeau, iar el nu dădea nici un semn că ar avea de gând să vorbească. Un lucru trebuia să recunosc: mă găsise, își dăduse seama. Poate că îmi înregistrase prezența în sala de operații, în ziua în care privise peste umărul meu. Sau poate în aulă, când răspunsesem

la întrebarea lui, recunoscuse pe fața mea trăsăturile lui, sau ale mamei. Ce straniu trebuie să fie să-ți zărești fiul pe care nu l-ai văzut și la care nu te-ai gândit niciodată, până în ziua în care își face apariția la conferința ta despre morbiditate și mortalitate, conferindu-i un sens cu totul nou!

– Ai putea să stai jos, am spus, fără să mă ofer să aprind lumina.

Lângă patul meu era un scaun. Se apropie de el cu pași repezi, ca un orb care mai degrabă riscă să dea peste ceva decât să ceară ajutor sau să pară ezitant. Se așeză, lăsându-se greu în scaun.

Nu credeam că-mi putea distinge fața. Eu i-am studiat-o pe a lui. Pe măsură ce ochii i se obișnuiră cu întunericul, începu să cerceteze obiectele din jur. Aveam mai multe lucruri decât el – dacă nu punem la socoteală cărțile. L-am văzut zăbovind cu privirea asupra reproducerii înrămate a *Extazului Sfintei Tereza* – trebuie s-o fi recunoscut imediat. O, da, și degetul din borcan. Știa că a intrat în camera corectă.

Au trecut astfel zece minute. Era ora zece seara.

– Te deranjează dacă fumez? mă întrebă într-un târziu.

– Tu nu fumezi.

Nu sesizasem miros de țigări în apartamentul lui, ci doar mirosul corpului său, pe care nările mele îl înregistrară din nou.

– Acum fumez... Tu când ai început?

Avea un nas bun. Nu m-am grăbit cu răspunsul.

– De când am venit aici. E o condiție esențială pentru pregătirea chirurgicală. Poftește!

Scotoci prin buzunarul cămășii, de unde scoase două țigări. Mi-am amintit de Ali și de mica lui prăvălie, singurul loc, din câte știam eu, în care puteai cumpăra țigări la bucată. În America se vindeau la cartuș sau cu camionul.

Îmi întinse o țigară. M-am uitat la ea. Se pregătea să-și retragă mâna, când am luat-o. Își aprinse bricheta și se ridică spre mine în clipa în care mi-am coborât picioarele din pat.

Palma lui se făcu căuș în jurul flăcării – o criptă cu nouă degete. M-am aplecat spre brichetă și am tras din țigară până când capătul îi licări.

Mulțumesc, tată.

M-am așezat înapoi pe pat. El găsi un vechi pahar de plastic la îndemână. Am tras în piept, meditativ, evaluându-i țigara. Era Rothmans, un memento al vremurilor petrecute în Etiopia sau, să nu uit, al celor din Anglia. Tot Rothmans fumam și noi la Our Lady, grație lui B.C. Gandhi, care primea cartușe la preț redus de pe Canal Street.

Fumul se ridica vălătuci în conul de lumină strecurată pe sub ușa de la baie. Mi-am amintit de bucătăria noastră de la Missing și de dansul firișoarelor de praf în razele de soare ale dimineții, formându-și propria lor galaxie. Când eram copil, imaginea aceea mi se părea o aluzie la minunata și înspăimântătoarea complexitate a universului și la faptul că, cu cât o priveai mai îndeaproape, cu atât ți se dezvăluia mai mult din ea, limita fiind doar imaginația fiecăruia.

– Nu mă aștept să înțelegi, spuse și, preț de o clipă, am crezut că se referea la firișoarele de praf.

Sunetul vocii lui mă scoase din sărite. Cine îi dăduse voie să vorbească? În camera mea!

– Atunci, hai să nu discutăm despre asta.

Altă tăcere.

El cedă primul:

– Îți place chirurgia?

Oare chiar voiam să-i răspund? Făcând-o, îi acordam vreun drept, ceva? Trebuia să mă gândesc la asta câteva minute. Lasă-l să asude.

– Dacă îmi place chirurgia? Hmmm... Sunt norocos că-l am pe Deepak. Își dă toată silința cu mine. Chestii elementare, deprinderi bune. Cred că e foarte important...

Am tăcut. Aveam impresia că am spus deja prea multe. Mi-am detectat în ton nevoia de a primi aprobarea lui, acceptul lui – or,

Asta era ultimul lucru pe care mi-l doream. M-am gândit la Ghosh, care devenise chirurg fără să vrea, numai fiindcă Stone plecase. Pe el nu avusese cine să-l învețe. A, da, Ghosh! Ultima lui dorință fusese să...

– Îi cunosc pe unii dintre cei cu care s-a pregătit Deepak, spuse Stone, întrerupându-mi șirul gândurilor.

Mesajul lui Ghosh pentru el mai putea aștepta. Nu era încă momentul. Iar eu nu eram în dispoziția potrivită.

– A, serios?

– Am făcut cercetări în privința lui. Ești norocos.

– Dar *Deepak* nu e norocos. El o s-o ia încă o dată pe coajă. De fapt, noi toți o luăm.

– Poate că nu, replică el.

Am lăsat subiectul în aer. Fără favoruri, te rog! Nu voiam nimic de la el. Se foi în scaun, dar nu din vreun disconfort. Motivul era ceea ce încă nu spusese, așteptând să-l întreb eu. Dar nu aveam să-i ofer plăcerea asta.

– Am avut și eu un Deepak în viața mea, rosti el. Ajunge să întâlnești unul. Al meu a fost doctorul Braithwaite. Un fanatic al metodelor corecte. Îl apreciez acum mai mult decât o făceam atunci. Și totuși, după atâția ani, îmi este extraordinar de dificil să...

Cuvintele îi pieriră pe buze. Era un efort teribil, o încercare fizică pentru el, aceea de a face conversație. Nu era genul de om care să vorbească vreodată așa, mi-am spus. Nu obișnuia să-și împărtășească gândurile intime nimănui. Nici măcar sieși. I-am lăsat însă un timp îndelungat.

– Ce? Îți este extraordinar de dificil să... ce?

Ar fi trebuit să-i cer pur și simplu să plece. Dar iată-mă aici, *conversând* cu el, ajutându-l.

– Îmi e dificil să operez. Mai cu seamă cazurile planificate, nu cele de urgență. Am unele anxietăți, răspunse el vorbind lent, tărăgănând cuvintele. Nimeni nu știe despre ele. Chiar dacă operez o hernie sau un hidrocel... De fapt, cu cât intervenția

este mai simplă, cu atât mai probabil e să mi se întâmple asta... Trebuie să caut în tratatele de anatomie chirurgicală, să revăd toate etapele într-un manual, chiar dacă după atâția ani nu mai am nevoie de așa ceva. Sunt îngrozit că s-ar putea să uit. Sau că mi se va șterge totul din minte... Uneori vomit în sala de așteptare. Mă simt amețit, îmi e greață. Situația asta nu a încetat niciodată. Uneori, din cauza ei m-am gândit să renunț la chirurgie. E mai rău dacă operez o persoană pe care o cunosc, dacă un angajat al spitalului își aduce mama...

Mi-am amintit de atlasul de chirurgie pe care îl văzusem în apartamentul lui, un volum masiv, alături de care era un atlas de anatomie chirurgicală, ambele deschise pe birou, ca și cum ar fi fost ultimele lucruri la care se uitase înainte de a pleca de acasă.

– Dar cum a fost în ziua în care am... în ziua conferinței despre morbiditate și mortalitate?

– Exact. În dimineața aceea trebuia să fac o simplă excizare a unui nodul mamar și, dacă biopsia era pozitivă, o mastectomie și disecția nodulilor auxiliari. Am făcut sute de asemenea intervenții. Poate mai multe. Dar pacienta era una dintre asistentele noastre. Cineva care își pusese încrederea în mine.

– Și ce s-a întâmplat?

– Am intrat în sală simțind că mai am puțin și leșin. Nimeni nu știe asta, firește. Masca e de ajutor. Dar, imediat ce fac incizia, totul dispare. Pe urmă mi se pare o prostie că am fost atât de agitat. Ridicol. N-o să se mai întâmple niciodată, îmi spun. Dar se întâmplă.

– Ți s-a întâmplat vreodată și în Etiopia?

Clătină din cap.

– Explicația, cred eu, e aceea că știam că eram unica alegere pe care o putea face pacientul. Alte opțiuni nu existau. Doar doi chirurgi mai erau în tot orașul. Aici sunt foarte mulți.

– Sau poate că viețile celor de acolo nu erau la fel de prețioase. Băștinași, nu-i așa? Cui îi pasă? Alternativa era moartea oricum,

așa că de ce să-ți faci griji? Ca atunci când vii și iei organele pacienților noștri, la Our Lady.

Se crispă. Mi-am dat seama că nimeni nu-i mai vorbise așa. Nu conveniserăm asupra unor reguli. Dacă îl deranja, n-avea decât să plece. El venise la Our Lady. Aici nu era Mecca. Strânse din buze.

– Nu mă aștept să înțelegi, îmi spuse.

Știam că nu se referea la anxietățile lui chirurgicale.

Începu să-și pipăie buzunarele. Nu găsi ceea ce căuta, așa că rămase locului clipind, așteptând continuarea pedepsei. Se cocoșă în scaun. Își încrucișase picioarele, iar acum își trecu piciorul de deasupra pe sub gamba celuilalt, ca două vițe împletite.

– Vezi tu... *Mar...ion...*

Nu era obișnuit să-mi rostească numele.

– Eu... nu orice poate fi explicat în mod logic, continuă el, apoi își îndreptă picioarele și se aplecă în față. Nu-ți pot oferi o explicație clară a motivelor pentru care... am făcut ceea ce am făcut, fiindcă n-o înțeleg nici eu însumi. Nici măcar după atâția ani...

La ce se referea? Îmi pregătisem toate pumnalele, iar lancea și ghioaga erau și ele aproape. Îmi treceau prin minte tot felul de lucruri istețe pe care aș fi putut să le spun: *Nu te mai obosi.* Sau: *Înțeleg perfect. Ai urmat calea cea mai puțin bătătorită. Te-ai eschivat. Ce-ar mai fi de înțeles?* Dar poate că se referise la modalitatea prin care o lăsase pe mama însărcinată.

– Ghosh zicea că nu știi cum anume s-a întâmplat. Că ăsta este un mister pentru tine.

– Da, exclamă el ușurat, dar imediat am avut impresia că a roșit. Așa a zis el? Da, a fost un mister.

– Cam ca Iosif? Care habar n-avea despre Maria și despre copil? *Copii,* în cazul tău.

– ... Da.

Își încrucișă iar picioarele.

– Poate nici nu crezi că ești tatăl meu.

– Nu, nu e vorba despre asta. *Sunt* tatăl tău. Dar...

– *Nu, nu ești!* Ghosh a fost tatăl meu. El m-a crescut. El m-a învățat totul, de la mersul pe bicicletă la cum să înscriu cu o lovitură de pe linia de fund. El mi-a transmis dragostea pentru medicină. El ne-a crescut, pe mine și pe Shiva. Datorită lui Ghosh mă aflu acum aici. Un om mai bun ca el n-a trăit vreodată.

Îi întinsesem o capcană și îl ademenisem în ea. Dar tot eu îl închisesem în ea!

– A trăit...? întrebă el, aplecându-se în față, fără a mai legăna din picior.

– Ghosh a murit.

Fața îi împietri, apoi deveni palidă. L-am lăsat să rumege ideea. Sunt sigur că ar fi vrut să știe cum și de ce, dar nu putea să întrebe. Vestea îl încremenise, îl întristase, era limpede. Bun! Eram mișcat. Dar încă mai aveam lovituri pentru el. Eram impresionat de faptul că le încasa și mai aștepta altele.

– Așa că ai scăpat, am spus. Am avut un tată.

El oftă.

– Nu mă aștept să înțelegi, repetă.

– Oricum, spune-mi.

– De unde să încep?

– „«Începe cu începutul și continuă până când ajungi la sfârșit», spuse regele pe un ton foarte serios, «și acolo oprește-te.»" Știi cine a zis asta?

Mă distram pe cinste. Celebrul Thomas Stone era fript la foc mic, perpelit, fusese răsplătit cu aceeași monedă. Sigur, putea să enumere dintr-o suflare ramurile arterei carotide externe sau limitele foramenului Winslow, dar cât de bine îl cunoștea pe Lewis Carroll? Știa *Alice în Țara Minunilor*?

Răspunsul lui mă luă prin surprindere. Era greșit, și totuși corect.

– Ghosh, spuse Thomas Stone, și răsuflă adânc, golindu-și plămânii de aer.

CAPITOLUL 45
O CHESTIUNE DE TIMP

Când era copil, Thomas Stone îl întrebase pe *maali* – grădinarul – de unde veneau băieții mici. *Maali*, un bărbat tuciuriu, cu ochi mâloși și respirația cu iz acid din cauza *arrack*[1]-ului de noaptea trecută, îi răspunsese:

– Tu ai venit cu mareea de seară, firește! Eu te-am găsit. Erai durduliu și roz, cu o aripioară lungă și fără solzi. Asemenea pești, zic ei, există numai în Ceylon, dar iată-te pe tine aici! Aproape că te-aș fi mâncat, dar nu-mi era foame. Ți-am tăiat aripioara chiar cu secera asta și te-am dus la mama ta.

– Nu te cred. Eu și mama am fost aduși de apă la mal împreună, sunt sigur. Eram un singur pește. Eu eram în burta ei și am ieșit de acolo, replicase băiețelul, după care se îndepărtase.

Maali putea convinge trandafirii să răsară din pământ atunci când vecinii lor dăduseră greș, dar Hilda Stone l-ar fi concediat dacă ar fi știut că-i spune asemenea povești singurului ei copil.

Casa în care locuia băiețelul se afla chiar în afara zidurilor de piatră ale Fort St. George din Madras, India. Fleșa bisericii St. Mary se zărea dincolo de meterezele neterminate. Cimitirul ei pitoresc, bine îngrijit, era terenul lui de joacă, un loc în care

---

[1] Arrack – băutură alcoolică preparată, în general, în regiunile de sud-est ale Asiei, din fructe, trestie de zahăr, nucă de cocos sau cereale (n.tr.)

erau îngropate mai bine de cinci generații de femei, bărbați și copii englezi, răpuși de febră tifoidă, de malarie, *kala azar* și, rareori, de bătrânețe.

Fort St. George fusese primul sediu al Companiei Indiilor de Est, iar St. Mary, construită în 1680, era prima biserică anglicană din India (dar nu și prima biserică în general, aceasta fiind ridicată în anul 54 d.Hr. de Sfântul Apostol Toma, venit pe mare până în Kerala). O placă în interiorul lăcașului amintea de căsătoria lordului Clive și o alta de cea a guvernatorului Elihu Yale, care ulterior avea să fondeze o universitate în America. Dar băiețelul nu văzuse acolo nici o placă în care să se scrie despre căsătoria Hildei Masters din Fife, învățătoare și guvernantă, cu Justifus Stone, funcționar civil în cadrul guvernului colonial, mai vârstnic decât ea cu aproape două decenii.

Thomas credea că toți copiii cresc aidoma lui – la țărmul Oceanului Indian, în sunetul înspăimântător al valurilor ce se sparg de zidurile fortului. Și mai credea că toți tații sunt la fel ca tatăl lui, care se lovea de mobile și făcea zgomote alarmante noaptea.

Vocea lui Justifus Kaye Stone bubuia de sus, iar mustața lui groasă, pe oală, îi ținea la distanță pe băieții mici. Perceptorii districtuali din cadrul Serviciului Civil Indian erau priviți ca niște semizei, secretarii și ordonanțele roind în jurul lor ca muștele în jurul fructelor coapte de mango. Perceptorii plecau în misiuni de colectare ce durau săptămâni întregi, oprindu-se în fiecare oraș. Când Justifus Stone *era* acasă, în ciuda prezenței lui zgomotoase, într-un fel părea că nu este acolo. Thomas înțelesese (așa cum înțeleg copiii, cu toate că le lipsesc cuvintele pentru a se exprima), că Justifus era un om egoist, care își neglija soția. Poate că acesta era motivul pentru care Hilda se îndreptase spre religie. Imaginându-și suferințele prin care trecuse Iisus, o ajuta să le suporte mai ușor pe-ale ei.

Fericiți cei săraci cu duhul.

Fericiți făcătorii de pace.

Fericite tinerele guvernante care se mărită cu un perceptor districtual în speranța că-i vor curăța pielea îngălbenită de chinină și-i vor vindeca patima pentru gin și pentru femeile indigene, căci a lor este împărăția cerurilor.

Pentru Hilda, fericirea luase chipul cu ochi albaștri și păr blond deschis al băiețelului ei, pe care rareori îl lăsa să atingă pământul cu picioarele, chiar și atunci când se făcuse suficient de mare pentru a merge singur.

Dădaca băiețelului, Sebestie, nu avea altceva de făcut decât să se alăture celor doi, dat fiind că Hilda îl lăsa să stea călare pe spinarea ei, prefăcându-se că el era Jim Corbett, marele vânător, iar ea, elefantul care îl ducea spre sălașul tigrilor. Hilda desenase cu cretă roșie portițe de crichet pe pereții văruiți și îl învăța să joace folosind o minge de tenis. Îi cânta imnuri și îi făcea vânt când umezeala din aer era prea mare și nu putea să doarmă. Limpezimea ca de clopoțel a glasului ei trezea somnolentele șopârle de pe pereți. Părul castaniu, despărțit printr-o cărare la mijloc, îi acoperea capul țuguiat. Oricum ar fi încercat să-l zăgăzuiască, un halo zburlit îi încadra mereu fața.

În miez de noapte, băiețelul întindea mâna, iar ea era acolo. Dar în nopțile în care Justifus Stone venea acasă, copilul dormea agitat, temându-se pentru mama lui, fiindcă acelea erau singurele momente când ea îl lăsa singur în pat. Stătea de veghe cu bâta de crichet la îndemână, lângă ușa închisă a dormitorului părintesc, pregătit să intre dacă zgomotele dinăuntru nu se opreau. Dar întotdeauna se opreau, și de-abia atunci se întorcea și băiețelul în camera lui. Dimineața, când deschidea ochii, ea era din nou lângă el în pat, trează și privindu-l pe sub breton.

Toți copiii ar trebui să aibă o mamă cu un temperament atât de liniștit. Rarele ei nemulțumiri erau exprimate atât de delicat, încât efectul lor era unul de durată. Thomas trăia pentru a-i face pe plac mamei lui și era cu adevărat fericit să trăiască așa. Era ca și când amândoi ar fi știut, deși nu aveau cum, că viața e scurtă, iar clipa, trecătoare.

*

Avea opt ani când Hilda se văzuse nevoită să se învoiască din corul de la St. Mary. O tuse, care la început amintea de bubuitul unei artilerii îndepărtate, se transformase curând în zgomotul cuielor zornăite într-o pungă de hârtie. Doctorul Winthrop, un bărbat care se îmbrăca prea pompos și care mai mult dădea sentințe decât să facă conversație, spusese că mama și fiul trebuie să doarmă separat, „pentru binele copilului".

Băiețelul auzea din cealaltă cameră, în fiecare noapte, accesele ei paroxistice de tuse și își acoperea urechile cu perna.

– Fără îndoială, ftizie, îi spusese medicul într-o zi lui Thomas, folosind un cuvânt delicat în loc de „tuberculoză" și așezând deoparte stetoscopul și termometrul. A devenit seacă. Forma uscată a ftiziei, știi.

Îi vorbi copilului de parcă ar fi avut în față un coleg de breaslă și îi strânse mâna cu gravitate. Când avea să se facă bine?

Odihnă, dietă și hidroterapie, răspunsese doctorul. Uneori... de multe ori, să zicem... devine latentă. La urma urmei, nu de noi depinde, nu-i așa, domnișorule Stone?

Iar când Thomas întrebase: „Vă rog, domnule, de cine ar depinde?", Winthrop ridicase ochii spre plafon. Abia mai târziu înțelesese băiețelul că medicul nu se referise la Justifus, ai cărui pași apăsați zgâlțâiau lustra, ci la Dumnezeu.

Într-o dimineață, Thomas se trezise dintr-un vis cu căruțe trase de cai și cu tropot de copite răsunându-i în urechi. Descoperise că în noaptea aceea mama lui scuipase mult sânge și că fusese chemat Winthrop. O expediaseră de-acasă fără a o lăsa să-și sărute fiul pe frunte. Hilda călătorise până la Coimbatore, iar de-acolo trenul pe șină îngustă, ca de jucărie, o dusese sus pe munte, până la o gară aflată în apropiere de Ooty. Doctorul Ross construise pe dealurile Nilgiri un sanatoriu după modelul

celebrului așezământ Saranac Lake al lui Trudeau[1], din statul New York. Căsuțele albe din jurul spitalului erau replici fidele ale celor de la Saranac, cu aceleași verande aerisite și paturi pe rotile.

Thomas plânsese până când adormise la pieptul osos al lui Sebestie. Era furios pe Hilda pentru că se îmbolnăvise, pentru că făurise o relație atât de strânsă între ei, încât despărțirea devenise insuportabilă. El nu era ca prietenii și colegii lui de școală, care își iubeau dădacele mai mult decât părinții, și deci nu le păsa de despărțiri. Peste noapte, Sebestie se transformase într-o mamă-surogat, dar Thomas avea grijă să nu-și îndrepte dragostea spre ea, fiindcă și ea ar fi putut să dispară.

Înainte de a se duce la școală, Thomas se oprise la St. Mary și recitase de cincizeci de ori Tatăl Nostru și Ave Maria. La întoarcere, făcuse la fel. Stătea atât de mult în genunchi, încât sub rotule îi apăruseră umflături. În jurul gâtului își pusese, pe o sfoară, crucifixul greu care fusese agățat pe peretele din camera ei. Ascuns sub uniforma de școală, acesta îi rodea pielea de pe stern, iar sfoara îl tăia la gât. Cum nu avea un întâi-născut, un berbec sau o oaie, jertfise bâta lui de crichet cu autograful lui Don Bradman, izbind-o de piatra de spălat rufe. Postea până când îl lua amețeala. Se tăiase pe antebraț cu lama de ras, vărsându-și sângele pe altarul închinat Fecioarei Maria, pe care îl construise în camera lui. Sebestie îl dusese la templul Mambalam și la micul templu din beton din spatele casei lor. Însă, dacă totul depindea de Dumnezeu, El părea să nu-i asculte rugile.

Între timp, tatăl lui nu rata nici una dintre opririle din circuitul său: Vellore, Madurai, Tuticorin, și altele între ele. Când venea acasă, Justifus Stone abia dacă avea timp să-și scoată casca de plută de pe cap și să-și despacheteze bagajul înainte de a pleca iar.

---

[1] Dr Edward Livingston Trudeau a fost creatorul faimosului Adirondack Cottage Sanatorium, un așezământ medical pentru tratarea tuberculozei, din Saranac Lake, statul New York (n.red.)

Își poreclise fiul „arhiepiscopul din Canterbury", dar dacă aceste cuvinte erau menite să-i ostoiască durerea, ele nu-l ajutau cu nimic pe Thomas. Îi vorbea de parcă s-ar fi adresat unui public numeros. Noaptea, Thomas îi auzea pașii inegali, ca aceia ai unui uriaș într-un dormitor de dimensiuni liliputane, lovindu-se mereu de piesele de mobilă. Când Justifus pleca iar într-un circuit, pentru copil era o ușurare.

Astfel trecuse un an. Thomas trăia ca un orfan în casa aceea mare, alături de Sebestie, de Durai (bucătăreasa), de *maali*, de Sethuma (care spăla hainele și podelele mozaicate), și de un bărbat din casta celor de neatins, care venea o dată pe săptămână să curețe toaletele. Ei erau familia lui.

În ziua de Crăciun, Thomas și un Justifus în mare vervă se așezaseră la masă împreună. Secretarul tatălui său, Andrew Fothergill, era singurul lor oaspete.

Ei, ce mai festin! Ce bine că sunteți toți aici! Bună masă, excelentă! Dar mâncați, mâncați! exclama Justifus, deși nu erau decât ei trei la masă, iar Durai aștepta în dosul ușii de la bucătărie.

– Nu-i putem lăsa să scape așa de ușor. Se câștigă bani din fibra de cocos. Frânghie, știți, sau prești. Noi merităm, noi câștigăm, zic eu, și pe cinstea mea că ale noastre au să fie!

Și turuia așa neîncetat, abia întrerupându-se pentru a înghiți, împroșcând cu firimituri. Fothergill se străduia vitejește să închege cât de cât gândurile superiorului său, să dea spuselor lui haotice o direcție, un vag înțeles. Justifus începuse să-și frece o coapsă, apoi pe cealaltă, fâțâindu-se, privind în jos cu iritare, ca și cum câinele ar fi fost sub masă, dar firește că animalul nu intra niciodată în casă când era Justifus prin preajmă. Când se servise pudingul, își freca picioarele cu atâta frenezie, încât Thomas nu putuse să nu întrebe: „Vă rog, domnule, ce se întâmplă?"

– Am blană pe picioare, băiete. Și de-aia nu simt, să știi. Al naibii necaz!

Tatăl lui se chinuise să se ridice, fiind cât pe ce să răstoarne masa cu totul. Se împleticise, sprijinindu-se de pereți, cu picioarele lipindu-i-se ca niște magneți de podea. Thomas își amintea expresia de consolare din privirea lui Fothergill, când băiatul îl condusese la ușă, la plecare.

20 ianuarie

Fiul meu drag,

Temperatura mea a fost 36 cu 7, 37 cu 2, 37 cu 8, 37 cu 3. Am renunțat s-o mai iau la 38 cu 6, fiindcă nu-mi venea să cred. Ne scot paturile pe verandă și le aduc înapoi seara. Afară și înăuntru. Nu am voie nici să mă duc la baie. REPAUS TOTAL LA PAT, deși uriașul efort necesar pentru asta pare a contrazice ideea de repaus. Îmi vine greu să cred că pe veranda aceea, cu atâta ceață afară și în aerul atât de rece, corpul unui om poate avea o temperatură mai mare de 36 de grade. Nu e de mirare că ni se spune animale cu sânge cald.

Încercuise o pată pe fila de hârtie și scrisese alături, în chip de legendă: „Lacrimile mele, plânse pentru tine, băiatul meu iubit." În fiecare scrisoare, Hilda îi spunea că trebuie să fie curajos și să aibă răbdare.

Pentru Thomas, timpul nu mai era împărțit în zile și nopți, ori în anotimpuri. Pentru el, timpul era doar un nemărginit dor de mama lui.

Doctorii spun că nu am făcut progrese mari, dar că ar trebui să mă bucur fiindcă starea mea nu s-a înrăutățit...

Se ducea la școală doar ca să-și facă datoria. Ea îl îndemna să se roage, îi spunea că ea însăși se ruga neîncetat, că Dumnezeu auzea și că rugăciunile se îndeplineau mereu. El se ruga permanent, convins că rugăciunile o țineau cel puțin în viață.

Știu că Dumnezeu n-a vrut să ne despartă, și curând ne va aduce iar împreună.

Într-o zi, Thomas se trezise și își găsise perna umedă. Când Sebestie aprinsese lampa, zăriseră amândoi semnul fiarei: o bură fină, roșie, pe fața de pernă, formând un tipar de o frumusețe stranie. Sebestie plânsese, dar el fusese în culmea bucuriei. Însemna că avea să-și vadă mama din nou. De ce nu se gândise la asta mai devreme?

Doi infirmieri desculți, în halate albe și apretate, îl întâmpinaseră în gară la Ooty și îl duseseră direct la căsuța Hildei. Urcase imediat în patul ei strâmt, în brațele ei. Avea unsprezece ani.

– Venirea ta este cel mai frumos și cel mai oribil cadou pe care l-aș fi putut primi, îi spusese ea.

Încărunțită și împuținată la trup, rămăsese doar o umbră a mamei pe care o știa el. Firea jucăușă îi dispăruse, dar același lucru i se întâmplase și fiului ei, băiatul acesta înalt și slab, cu privirea hăituită și cu ochii încrețiți de riduri. Stăteau unul lângă altul pe veranda căsuței lor, cu degetele împletite, ca niște rădăcini uscate. Dimineața devreme îi priveau pe culegătorii de ceai trecând pe poteca alăturată, cu picioarele învăluite în ceață, cu coșurile de mâncare trosnind la fiecare pas. În timpul zilei, numai asistentele le tulburau singurătatea, pentru a le lua temperatura și pentru a le aduce prânzul și medicamentele. În amurg, când îi vedeau pe culegători îndreptându-se spre casă, era deja vremea de culcare.

Cum Hilda nu mai avea putere, îi citea el. Plângea de mândrie, ascultându-l cât de fluent citea la o vârstă așa de fragedă. Fotoliile din trestie aveau brațe din lemn și o paletă de scris din același material. Pe ea își scriau reciproc scrisori și le puneau în plicuri pe care le lipeau. După masa de prânz, făceau schimb de misive, rupeau plicurile și citeau scrisorile. Se rugau de cel puțin trei ori pe zi. Chiar și pe cel mai mușcător frig, rămâneau afară, înfofoliți.

La început, Thomas avusese ameţeli din cauza altitudinii. Dar cu timpul prinsese puteri. Începuse să tuşească mai puţin. Dar nimic, nici aerul curat, nici laptele, carnea, ouăle sau tonicele cu care era îndopată, nimic n-o ajuta pe Hilda. Tusea ei era diferită. Avea un sunet ascuţit, ca de goarnă. Thomas observase la un moment dat că ea avea o umflătură extrem de dureroasă în dreptul sternului, vizibilă sub bluză. Se jena s-o întrebe despre ea şi avea grijă să nu-şi rezeme capul de locul acela. O dată, când ea se dezbrăca, o zărise pe fugă. Era cât un ou de măcăleandru, dar mai închisă la culoare. Bănuise că era ftizia, oftica, agentul tuberculos, bacilul lui Koch, TBC-ul, micobacteria – orice nume ar fi avut, era inamicul parşiv care creştea înlăuntrul ei.

Într-o seară, pe când stăteau întinşi unul lângă altul, cu paturile lipite, iar el îi citea din cartea de rugăciuni zilnice, ea scosese o exclamaţie de uimire. Thomas se uitase din nou la fraza pe care tocmai o citise, crezând că a sărit un cuvânt. Apoi ridicase privirea şi văzuse o pată de sânge apărând pe cămaşa ei de noapte albă şi lăţindu-se de parcă cineva ar fi împuşcat-o.

Toată viaţa avea să-şi amintească faptul că în acea clipă cumplită, când îşi dăduse seama că moare, când privirea ei i-o căutase pe a lui, primul ei gând, unicul ei gând, fusese acela că-şi părăsea fiul.

Pentru un moment, Thomas rămăsese ca paralizat. Apoi sărise şi-i smulsese bluza mustind de sânge. Un gheizer roşu ţâşnise din pieptul ei, urcând spre tavan şi coborând apoi spre pământ. În clipa următoare, ţâşnise din nou. Şi din nou. O arteziană de sânge oribilă, pulsândă, în ritm cu fiecare bătaie a inimii ei, continuase să ţintească tavanul, împroşcând totul în jur, pe el, patul şi faţa ei şi îmbibând paginile cărţii deschise.

El se trăsese înapoi în faţa acelei monstruoase imagini, a acelei erupţii din pieptul mamei lui, care colora totul în roşu. Când îi trecuse prin minte s-o stăvilească folosind aşternutul de pe pat, jetul deja scăzuse în înălţime, ca şi când rezervorul s-ar

fi golit. Hilda zăcea scăldată în propriul ei sânge, cu fața albă ca porțelanul stropită cu roșu. Se stinsese.

Thomas îi strânsese la piept capul năclăit, iar lacrimile îi curseră șiroaie pe chipul ei. Când venise doctorul Ross, cu un halat alb tras peste pijama, îi spusese copilului:

– Era inevitabil. Anevrismul se cocea în pieptul ei de peste un an. Nu era decât o chestiune de timp.

Apoi îl asigurase că sângele nu era infectat, nu-l putea contamina. Lui Thomas, gândul nici nu-i trecuse prin minte.

Rămas singur, cu adevărat singur, Thomas devenise febril și căpătase o tuse. Refuzase să fie mutat din căsuță la infirmerie. Căsuța era ultimul lucru pe pământ care îl mai lega de mama lui. Îi lăsase să-l ducă la o radiografie. Mai târziu îl văzuse pe Muthukrishnan, preparatorul, sosind cu un cărucior pe care transporta masivul aparat de pneumotorax, în ambalajul său de lemn lustruit. Muthu se așezase pe vine pe verandă și, după ce-și șterse fața cu un prosop, deschisese cutia și începuse să despacheteze flacoane mari, manometre și tot felul de tuburi. Doctorul Ross, și el un fost tuberculos, venise repede.

– Radiografia nu e bună, băiete. Nu e bună deloc.

„Deci e doar o problemă de timp", își spusese Thomas. Aștepta cu nerăbdare să se ducă la mama lui.

Nici nu tresărise când acul pătrunsese printre coastele sale din spate, în spațiul pleural care învelea plămânul, un spațiu în mod normal vid, așa cum îi explicase medicul.

– Acum măsurăm presiunile, spusese doctorul Ross, manevrând acul în vreme ce Muthu se ocupa de două flacoane, ridicându-le sau coborându-le la ordinul lui. Acesta e „pneumotoraxul artificial". Un mod pretențios de a spune că introducem aer în vacuumul acela care îți mărginește pieptul, ca să colapsăm partea infectată a plămânului, băiete. Bacilii aceia ai lui Koch au nevoie de oxigen pentru a trăi, iar noi nu li-l dăm, așa e?

Cu fața în jos, din adâncurile suferinței sale, Thomas își zise că raționamentul era ilogic. „Cum rămâne cu oxigenul *meu*, doctore?", voise să întrebe. Dar nu spusese nimic.

Timp de douăzeci și patru de ore, Thomas fusese nevoit să stea întins, proptit cu săculețe cu nisip. Muthu trecea de multe ori pe zi, ca să vadă ce face, și nota puseurile de febră și frisoanele. Pneumotoraxul artificial introdusese alte bacterii în spațiul pleural din jurul plămânului. Copilul auzise vocea doctorului Ross ca venind din depărtare:

– Empiem, băiete. Așa se spune când în jurul plămânului se adună puroi. Nu se întâmplă prea des la pacienții mei, dar uneori apare. Îmi pare foarte rău. Din păcate, puroiul e prea vâscos pentru a-l extrage cu acul.

Pentru operație, îl duseseră într-o încăpere cu ferestre înalte și cu faianță pe pereți. În ea nu părea să se afle altceva decât o masă înaltă și îngustă în centru, deasupra căreia era suspendată o lampă rotundă, uriașă, care semăna cu ochiul compus al unei insecte. Încăperea îi făcuse băiatului o impresie puternică. Era parcă desprinsă din altă lume, ca un teren sacru și totuși pământesc.

Ross incizase pielea sub anestezie locală, imediat lângă mamelonul stâng, apoi expusese trei coaste și tăiase câte un mic segment din ele, deschizând astfel cavitatea empiemică. Puroiul nu mai avea unde să se colecteze. În ciuda anesteziei, Thomas avusese momente de durere sfâșietoare.

Când putuse să vorbească, întrebase:

– Dar așa o deschidere nu va distruge vacuumul din spațiul pleural? Nu va face ca aerul să pătrundă și tot plămânul să colapseze?

– Excelentă întrebare, băiete, replicase Ross, încântat. La oricine altcineva, ar colapsa. Dar la tine, infecția, empiemul, a rigidizat membrana care învelește plămânul și a îngroșat-o, făcând-o să semene cu o cicatrice. Deci, în cazul tău, plămânul nu va colapsa.

Timp de o săptămână, puroiul îmbibase pansamentul aplicat deasupra deschiderii. Când fluxul se redusese la un firișor, Ross îndesase fâșii de tifon în incizie, pentru a o ajuta „să se vindece prin intenție secundară". Când i se schimbau pansamentele, Thomas studia craterul rămas cu ajutorul unei oglinzi, simțind o mândrie perversă la vederea rezultatelor lui și a transformărilor zilnice suferite în vreme ce organismul său repara țesuturile.

Ross era un tip vesel, scund, cu o față rotundă și comună, câtuși de puțin memorabilă, și cu picioarele crăcănate, ca ale unui jocheu. Întotdeauna încălzea între palme pâlnia metalică a stetoscopului înainte de-a o lipi de pielea lui Thomas.

Îl ciocănise în piept, ascultând atent. Apoi scosese tifonul și se uitaseră amândoi în crater.

– Vezi baza aceea roșie, ca niște pietricele, Thomas? O numim țesut granular. Treptat, va umple rana și va permite ca deasupra ei să se formeze piele nouă.

Și exact asta se întâmplase. La un moment dat, țesutul granular crescuse excesiv, ieșind în relief ca o căpșună. „Carne mândră", o numise Ross. Ținând în forceps un cristal de sulfat de cupru, îl trecu peste bucata aceea de carne mândră, cauterizând-o.

Într-o zi, doctorul îi adusese două cărți: *Imunitatea în bolile infecțioase*, de Metchnikoff, și *Principiile și practica medicinei*, de Osler. Primul era dificil de asimilat, dar lui Thomas îi plăceau desenele care înfățișau celulele albe înghițind bacteriile. Tratatul lui Osler se dovedise însă surprinzător de ușor de citit.

În acea viață a lui care era doar un preludiu al morții, Thomas constatase că aștepta cu nerăbdare vizitele doctorului Ross și ritualurile zilnice ale acestuia. Și totuși, își înfrâna afecțiunea față de el, fiindcă pentru el dragostea era asociată cu pierderea.

– Eu nu plec nicăieri, băiete, îi spusese medicul într-o zi. Și, cum tu rămâi aici, de ce să nu ne însoțești la vizite?

Ross se întorsese și ieșise, fără să aștepte un răspuns.

Când doctorul Ross îl declarase vindecat, Thomas petrecuse în sanatoriu un an și jumătate. În tot acel răstimp nu-și văzuse niciodată tatăl. Fothergill venise de două ori, spunând că Justifus Stone era prea bolnav pentru a călători. Thomas îl întrebase pe Ross despre boala de care suferea tatăl lui.

– Nu e tuberculoză, ci altceva, îi răspunsese doctorul.

– Ceva la picioare?

Ross îi ciufulise părul în joacă.

– Ceva urât, băiete. Din păcate. Îl ține la pat. O să înveți la școala medicală.

Era pentru prima dată că Ross rostea cuvintele „școală medicală" în prezența lui. Thomas simțise că nu-și mai putea stăpâni bătăile inimii, de parcă o ușă fusese întredeschisă în pivnița lui cu cărbuni, lăsând lumina să intre și făgăduindu-i un viitor, deși el nu-și imaginase nici unul.

Ross, devenit în mod oficial tutorele lui, hotărâse ca Thomas să meargă la o școală cu internat în Anglia. Băiatul nu se gândise nici o clipă să treacă pe la infirmeria din Madras pentru a-și vedea tatăl înainte de a se îmbarca.

Două trimestre se scurseseră deja când Ross îi scrisese că Justifus murise. O moștenire modestă, administrată de dr. Ross, îi permitea să-și termine școala și să meargă la universitate.

Ross îl îndrumase spre medicină ca și când direcția ar fi fost inevitabilă, iar Thomas nu avusese nici un motiv să se opună. Viața lui de până atunci îl convinsese că avea aptitudini pentru două lucruri: boala și suferință.

La școala medicală din Edinburgh se adâncise în învățătură, găsind în ea o stabilitate și o sacralitate care îi lipsiseră până atunci. Nu simțea nevoia să-și ridice privirea din manuale, nu-și dorea să se ducă nicăieri altundeva decât la ore sau la demonstrații. Când ochii îi oboseau, intra încrezător în infirmerie, sperând că nimeni nu-l va da afară. Ajunsese să cunoască aici un medic, acolo un student în an terminal și, în scurt timp, mult

înainte ca studenții din clasa lui să ajungă la studiile clinice, era deja îndrumat spre cazurile mai interesante.

Portarul spitalului îl poreclise „Pândacul", dar pe el nu-l deranja. În haosul organizat al instituției medicale, în labirintul coridoarelor, în mirosul și în îngrădirea zidurilor sale, Thomas găsise deopotrivă ordine și refugiu; își găsise o casă. Durerea și suferința îi erau cele mai apropiate rude.

Un bețiv pe nume Jones semăna în mod uimitor cu tatăl lui. Thomas își dăduse seama că paloarea lui ca de ceară, parotidele umflate, sprâncenele din care lipsea treimea exterioară și pleoapele puhave de alcoolism erau trăsăturile care le confereau ambilor un aspect leonin. Acum, că știa să interpreteze ce anume vedea, îmbină toate indiciile pe care și le amintea: palme roșii, rețeaua de capilare de pe obraji și de pe gât, sânii ca de femeie și absența părului axilar. Tatăl lui avusese ciroză. Poate că acesta fusese lucrul „urât" pe care doctorul Ross fusese prea delicat pentru a-l menționa.

Era o seară friguroasă, cu zloată, când găsise în Biblioteca Founders ultima piesă care completase puzzle-ul, iar în acel moment Thomas închisese cartea cu zgomot, alarmându-l pe domnul Pincus, bibliotecarul. Tânărul, care aproape că locuia în nișa cea mai îndepărtată de sobă, ieșise ca o vijelie în lapovița deasă, cu capul gol, înnebunit.

Thomas străbătuse coridorul lung care ducea la camera lui într-un întuneric ca de smoală. Să meargă astfel prin beznă era un lucru pe care tatăl lui n-ar fi putut să-l facă. Semnalele care îi parveneau de la degetele de la picioare, de la gleznă și de la genunchi îi spuneau că se află în spațiul fizic, dar la Justifus Stone aceste mesaje fuseseră blocate în măduva spinării. Tropăitul și bătutul din picior al tatălui său, mersul lui poticnit, întotdeauna mai rău noaptea, când nu vedea pe unde pășește, toate astea erau cauzate de sifilisul măduvei spinării, *tabes dorsalis*. Nici un copil nu ar fi trebuit să afle așa ceva despre părintele lui.

Conversațiile dezlânate, poveștile lăudăroase de la masă, iluziile de grandoare fuseseră semne de sifilis al creierului, nu numai al măduvei spinării.

Ajuns în camera lui, Thomas se dezbrăcase în fața oglinzii de la șifonier. Cu o a doua oglindă, de mână de data aceasta, își examinase fiecare centimetru de piele. Nici o sifilidă. Nici o leziune pe piele. Își auscultase inima, dar nu auzise nimic anormal. Fusese cruțat de sifilisul congenital. Apoi își dăduse seama că temerile îi fuseseră absurde, fiindcă sifilisul nu ar fi putut fi moștenit decât prin intermediul placentei, adică de la mamă. Absurd să-și facă griji. Mama lui avusese tuberculoză. Pură ca Fecioara însăși, mama lui n-ar fi putut...

Scosese brusc un strigăt, în care se concentrau durerea și neputința unui copil care își vede și ultima iluzie spulberată. În sfârșit, înțelesese.

Fusese evident de la început. Tuberculoza nu cauza anevrisme ca acela care o ucisese; sifilisul, da.

– Mamă! Biata mea mamă! strigase, jelind-o din nou.

Tatăl lui o ucisese, cu poftele lui nestăvilite. Poate că s-ar fi vindecat de tuberculoză, dar probabil că nu știuse nici o clipă că are sifilis, până când îi apăruse anevrismul acela, care îi rosese dureros sternul, în timpul ședерii la sanatoriu. Ross probabil că îi spusese ce are. Hilda știuse. Iar în stadiul acela, nici salvarsanul și nici penicilina – dacă ar fi fost disponibilă – n-ar mai fi putut s-o ajute.

Când Thomas Stone își cumpărase propriul său cadavru, în ultimul an de medicină, nimeni nu se mirase, deși era ceva nemaiauzit. Avea de gând să facă o a doua disecție completă, în încercarea de a cunoaște perfect organismul uman.

„Stone e prin zonă?" era o întrebare des auzită în sala de urgențe, fiindcă el se afla acolo mai des chiar decât Hogan sau ceilalți brancardieri, mereu dispus să coasă o lacerație, să introducă un endoscop sau să dea fuga la banca de sânge. Era cel mai

fericit student când i se cerea să se spele și să țină un retractor în timpul unei intervenții de urgență.

Într-o seară, doctorul Braithwaite, chirurg consultant și examinator-șef al Colegiului Regal de Chirurgie, venise să vadă un pacient cu o plagă înjunghiată în partea superioară a abdomenului. Braithwaite era o legendă vie. Fusese primul care realizase un nou tip de intervenție în caz de cancer esofagian – o afecțiune foarte greu de tratat. Pacientul, beat, era îngrozit, agresiv și profera injurii. Braithwaite, un ins masiv cu părul argintiu, purta un costum la trei rânduri în aceeași nuanță cu albastrul ochilor săi. Le ceruse brancardierilor care imobilizaseră pacientul să plece, pusese blând o mână pe umărul acestuia și îi spusese:

– Nu-ți fie teamă. Totul va fi bine.

Continuase să-și țină mâna pe umărul lui, iar pacientul, privind fix la medicul elegant, se liniștise și rămăsese calm în cursul scurtei serii de întrebări care urmase. Apoi Braithwaite îl examinase rapid și eficient. Când terminase, i se adresase omului de parcă i-ar fi fost egal, un domn pe care avea să-l întâlnească mai târziu, la clubul său.

– Mă bucur să spun că lovitura de cuțit ți-a ocolit vasele de sânge importante. Am încredere că te vei reface foarte bine, așa că aș vrea să nu-ți faci griji. Te voi opera pentru a repara ceea ce a fost afectat. Te vom duce chiar acum în sala de operație. Totul va fi bine.

Docil, pacientul îi întinsese mâna murdară, în semn de mulțumire.

Când se îndepărtaseră suficient ca omul să nu-i mai audă, Braithwaite îi întrebase pe medicii și asistenții din jur:

– Ce tratament este administrat pe ureche în caz de urgență?

Era o zicală veche, mai cu seamă în Edinburgh. Și totuși, vechea zicală nu mai era bine cunoscută, iar acest lucru îl mâhnea profund pe Braithwaite. I se părea emblematic pentru superficialitatea noii generații de învățăcei și considera trist că o

singură persoană cunoștea răspunsul – mai ales că persoana respectivă era doar un student.

– Cuvintele de alinare, domnule.

– Foarte bine. Poți veni să mă asiști la operație, dacă dorești, domnule...

– Stone, domnule. Thomas Stone.

În timpul intervenției, Braithwaite constatase că Thomas știa cum să nu-i stea în drum. Când îi ceruse să taie o ligatură, studentul strecurase foarfeca mai jos de nod și apoi o întorsese la patruzeci și cinci de grade și tăiase, astfel încât să nu afecteze nodul. Stone demonstrase atât de limpede că își înțelegea perfect rolul, încât atunci când medicul specialist venise să asiste, Braithwaite îi făcuse semn să plece.

Chirurgul arătase spre o venă ce trecea prin orificiul piloric și îl întrebase pe Thomas ce anume era.

– Vena pilorică Mayo, domnule..., răspunsese el, părând că ar vrea să mai adauge ceva.

Braithwaite așteptase, dar studentul nu mai spusese nimic.

– Da, așa se numește, deși cred că vena în cauză exista în locul respectiv cu mult înainte ca Mayo s-o fi observat, nu ești de aceeași părere? De ce crezi că s-a simțit obligat să-i dea un nume?

– Cred că este un jalon important în diferențierea zonei *pre*pilorice de cea pilorică la operarea unui sugar cu stenoză pilorică.

– Așa este. Deci ar trebui să se numească de fapt venă prepilorică.

– Ar fi mai bine, domnule. Fiindcă în unele cărți și vena gastrică dreaptă este desemnată tot ca „venă pilorică". Iar acest lucru este foarte derutant.

– Într-adevăr, Stone, declarase Braithwaite, surprins că acest student remarcase un amănunt pe care chiar și unii chirurgi specializați în zona stomacală îl treceau cu vederea. Dacă trebuie s-o numim în vreun fel, mai bine să-i spunem vena Mayo, sau chiar vena Laterjet – ceea ce mi se pare același lucru. Numai să nu-i spunem venă pilorică.

Apoi întrebările lui Braithwaite deveniseră mai dificile, iar el constatase că tânărul avea cunoștințe de anatomie chirurgicală uimitor de extinse.

Îl lăsase pe Thomas să închidă pielea și fusese încântat să vadă că acesta își folosea ambele mâini și că nu se grăbea. Mai era loc de îmbunătățiri, însă, fără îndoială, avea în față un tânăr care petrecuse multe ore făcând noduri cu o mână și cu ambele. Dar demonstrase o înclinație sănătoasă pentru nodurile cu două mâini, le lega bine și cu grijă, fără a încerca să se dea mare în fața lui, făcându-le cu o singură mână.

A doua zi dimineață, când Braithwaite se întorsese, îl găsise pe Stone adormit într-un scaun lângă patul pacientului, la recuperare, după ce îl veghease toată noaptea. Nu-l trezise.

La finele anului, când, după ultimele examene, Thomas primise râvnitul post de intern al lui Braithwaite, Shawn Grogan, un student strălucit și cu relații solide, își adunase curajul și-l întrebase pe Braithwaite ce-ar fi putut face pentru a fi ales el în locul lui Stone.

– E foarte simplu, Grogan. N-ar fi trebuit decât să știi anatomia pe de rost, să nu ieși niciodată din spital și să preferi chirurgia somnului, femeilor și băuturii.

Grogan devenise la rândul lui profesor, un mare patolog, renumit totodată și pentru circumferința ieșită din comun a pântecelui său.

În timpul războiului, Thomas fusese recrutat și plecase împreună cu Braithwaite la un spital de teren din Europa. În 1946 se întorsese în Scoția, devenise medic specialist și apoi medic primar. Sărise peste o copilărie adevărată și devenise direct doctor.

Ross venise în Scoția, într-una dintre rarele lui vizite, și îi spusese lui Thomas cât de mândru era de el.

– Tu ești consolarea mea pentru că nu m-am căsătorit niciodată. Și, apropo, asta nu a fost alegerea mea, să nu mă căsătoresc. „Perfect în viață sau în muncă" – nu puteam avea decât ori una, ori alta. Sper ca tu să nu faci aceeași greșeală.

Ross plănuise să se retragă la pensie în apropiere de sanatoriu, ca să joace rummy în fiecare seară la clubul Ooty, să citească tot ce amânase o viață întreagă și să învețe să joace golf cu ofițerii pensionați care trăiau acolo. Dar imediat ce se pensionase, un cancer îi cuprinsese plămânul sănătos. Thomas se întorsese imediat în India. Rămăsese alături de Ross în următoarele șase luni, timp în care cancerul acestuia se răspândise și la creier. Ross murise împăcat, având-l de o parte pe Thomas, iar de cealaltă pe credinciosul Muthu, bătrân și încărunțit, și vegheat de numeroasele asistente și de personalul care lucrase cu el.

La înmormântare veniseră europeni și indieni chiar și din Bombay și din Calcutta. Ross fusese îngropat în același cimitir în care odihneau mulți dintre pacienții săi. „Eroi sunt toți cei care-și dorm somnul veșnic în acest cimitir", spusese reverendul Duncan în fața mormântului deschis. „Dar nu există un erou mai mare, un om mai modest și un slujitor al lui Dumnezeu mai credincios decât George Edwin Ross."

Thomas acceptase un post de chirurg consultant la Spitalul General Guvernamental din Madras. Dar, după obținerea independenței, în 1947, lucrurile se schimbaseră. Indienii administrau acum Serviciile Medicale Indiene și nu erau deloc încântați de englezii care voiau să rămână în țara lor, cu toate că mulți dintre ei rămâneau. Thomas înțelesese că trebuia să plece. Dacă India fusese vreodată țara lui, acum nu mai era. Și astfel, ca răspuns la un anunț publicat de sora-șefă în revista *Lancet*, se îmbarcase pe *Calangute* spre Aden. Pe vasul acela sora Mary Joseph Praise intrase în viața lui, căzându-i în brațe, în sensul propriu al cuvântului.

Thomas Stone credea că existau în ființa lui sâmburii durității, ai trădării, ai egoismului și ai violenței – la urma urmei, era fiul tatălui său. Credea de asemenea că singurele trăsături pozitive pe care le moștenise de la el erau virtuțile profesionale, iar acestea se conturaseră grație cărților și uceniciei. Unica suferință

care îl interesa era aceea a trupului. Pentru chinurile inimii și pentru durerea pierderilor suferite, găsise leacul – și îl găsise singur. Ross se înșelase, sau așa credea Thomas: perfecțiunea în viață nu putea veni *decât* prin perfecțiunea în muncă. La un moment dat găsise o prelegere pe care Sir William Osler[1] o susținuse în fața absolvenților facultății de medicină și în care afirma exact același lucru:

> *Cuvântul de ordine este* munca, *un cuvânt scurt, așa cum am spus, dar încărcat de semnificații importante, dacă ți-l înscrii în inimă și ți-l fixezi în minte.*

„Cuvântul de ordine este *munca.*" Stone își fixase acest lucru în minte și și-l înscrisese în inimă. Se trezea dimineața pentru muncă și își alunga somnul pentru ea. Munca era hrana lui, soția, copilul, politica și religia lui. Credea că munca îi era singura salvare și crezuse acest lucru până în ziua în care ajunsese la Our Lady of Perpetual Succour, în camera unui copil pe care îl părăsise. De-abia atunci recunoscuse, în fața fiului său, că munca îl trădase cu desăvârșire.

---

[1] Medic canadian, 1849–1919, unul dintre fondatorii spitalului Johns Hopkins din Baltimore, SUA, creatorul primului program de rezidențiat pe specializări medicale; este considerat părintele medicinei moderne (n.tr.)

CAPITOLUL 46
O CAMERĂ CU VEDERE

Ajuns în acest punct, se opri. În tăcerea care urmă, am avut impresia că medita la ce anume să-mi spună mai departe. Când reîncepu să vorbească, am crezut inițial că sărise peste anii petrecuți la Missing, peste existența mamei, și am fost pe punctul de a-i spune ceva grosolan, dar mă bucur că n-am făcut-o, fiindcă mai departe mi-a povestit numai despre ea...

Stejarii și arțarii care se văd pe fereastra camerei lui sunt oameni sălbatici cu capetele în flăcări. Închide ochii, dar îndărătul pleoapelor i se derulează același coșmar. Sub piele, nervii lui sunt sârme tăioase, care îi trimit șocuri electrice în mușchi. Tremură atât de tare, încât, atunci când își duce un pahar cu apă la buze, îl varsă aproape complet înainte de a apuca să ia o înghițitură. Își vomită măruntaiele, până când își imaginează că interiorul stomacului său e neted și lustruit ca un vas de aramă. Dar impulsul de a fugi a dispărut. A pus deja un ocean sau poate două între el și locul de care fuge.

Eli Harris și un alt bărbat, un medic poate, judecând după atitudinea lui detașată, îi lasă lângă pat o sticluță cu tinctură camforată de opiu. La început, Thomas n-o vede, închipuindu-și că izul acela de anason și de camfor este o halucinație. Dar, îndată ce o zărește, îi bea conținutul de parcă în el i-ar fi stat

mântuirea. Mirosul de antiseptic umple încăperea și apoi i se răspândește din răsuflare. Cantitatea infimă de opiu din tinctură este cea care îi aduce o anume ușurare – sau așa își spune el. Fără îndoială, nu e baza alcoolică a tincturii. Fiindcă a terminat-o cu alcoolul.

Singurele două femei pe care le-a iubit vreodată sunt moarte, și, cu toate că un deces a survenit la ani mulți după celălalt, în creierul lui cele două momente s-au suprapus. L-au făcut să-și piardă mințile. Și a fugit. Fără să știe de ce și încotro. Acum a fugit destul. Nu-și amintește cum a ajuns din Kenya în New Jersey. Tot ce știe este că are un binefăcător, pe Eli Harris.

O săptămână se scurge astfel, măsurată nu în zile, ci în sudori reci și în terori nocturne. Trec două săptămâni înainte ca agitația și tremurăturile să înceteze și înainte ca micile nevertebrate hidoase să înceapă să se retragă. De prea mult timp se târăsc pe pielea lui și la marginea așternutului, fugind spre periferia câmpului său vizual când întoarce privirea să se uite la ele. Acum revin în subteranele chitinoase din care au venit.

Lângă patul lui, pe un ziar vechi de două zile, se află puțină pâine și brânză. Sticla cu tinctură de opiu e goală. Cana de apă a fost umplută din nou. Când în sfârșit se simte în stare să-și mute scaunul lângă fereastră, frunzele nu mai sunt morcovii, ci au trecut la cărămiziu, la purpuriu și la toate celelalte nuanțe dintre ele – o paletă ce depășește imaginația oricărui pictor. Stă pe scaun ca o statuie, mulțumit că se poate ridica în capul oaselor și că poate percepe lucrurile așa cum sunt ele. Frunzele cad în spirală, fiecare coborâre fiind unică și irepetabilă. Un milion de călători își lasă în aer urmele invizibile.

Într-o dimineață e suficient de întremat pentru a coborî la parter. O vrabie țopăie pe lemnul scâlciat al verandei, iar vopseaua i se fărâmițează sub picioare. Stone vede pisoiul roșcat ieșind încet de sub tufa de glicină, cu omoplații mișcându-i-se ca niște pistoane sub blană. Se întreabă dacă are cumva halucinații. Ochii pisoiului sunt fixați asupra prăzii, fără a clipi. Pasărea își

înclină capul într-o parte, ca o femeie cochetă în fața bărbatului și a fiarei.

Și exact atunci când Thomas crede că tensiunea a devenit insuportabilă, pisoiul țâșnește, dar vrabia sare ușor pe balustradă, acolo unde el nu o poate ajunge. Thomas simte cum ceva se crapă în el, eliberându-l din torpoarea care-i sufoca mișcările și-i încetinea gândurile. A păsit într-o lume în care soarta unei vrăbii și aceea a unui om pot fi decise într-o frântură de timp cât durează clipirea din ochii unei pisici, aceasta fiind adevărata măsură a timpului.

Cunoaște tavanul dormitorului mai bine decât își știe propriul trup. I-a studiat modelul. Cutele decorative sunt egale ca adâncime și lățime. Vede în ele munca manuală a unui meseriaș. Un amator neîndemânatic a împărțit ulterior casa folosind partiții din placaj și uși prefabricate. Dar amprenta maestrului este acolo, vizibilă.

La început pune fenomenul ciudat pe seama tincturii de opiu, dar el persistă și după ce tinctura s-a terminat de mult: ca un proiecționist la cinema, își vede viața derulându-se pe ecranul tavanului gol, sau uneori în lumina ce-i joacă în fereastră. Nu poate controla nici conținutul, nici ordinea rolelor. Tot ce poate face este să privească detașat, să separe emoțiile de eveniment și să judece actorul care îi interpretează rolul.

O furtună timpurie de iarnă se abate peste Ocean City și, până după-amiază, ajunge mult dincolo de țărm, mai întâi cu o ploaie rece ca gheața, răpăind în ferestre, și apoi cu o ninsoare atât de grea, încât atunci când iese afară îi apasă genele în jos. Acoperă nordul statului New Jersey cu un strat de doisprezece centimetri în doar șase ore. Se închid autostrăzi, aeroporturi, școli și toate magazinele, dar el nu știe nimic despre asta, așa că se întoarce în camera lui. Gheața se întinde pe conturul ferestrei, lăsând doar un dreptunghi îngust prin care să poată privi la

lumea nemișcată și fantomatică de afară. Aceasta e seara în care va fi martorul unei scene din propria-i viață care-l va face să-și dorească să se sinucidă. E așezat pe patul lui, privind prin fanta îngustă din geamul înghețat. Mintea îi este la fel de neclintită și de tăcută ca peisajul de afară. Freamătă numai fluxul și refluxul răsuflării lui, însă chiar și acesta pare pe punctul de a înceta.

Apoi, deodată, simte o accelerare, ca și cum prefirarea neuronilor săi ar fi descoperit o lacună a memoriei.

Ceea ce prinde contur în noaptea aceea de iarnă este o amintire vie, plină de culoare și aparte, despre sora Mary Joseph Praise.

El este doar observatorul, un om care privește o pasăre, inconștient de pisica sălbatică stând la pândă în tufa de glicină. Și iată ce vede, ce își amintește:

Addis Abeba.

Spitalul Missing.

Muncă.

Se vede prins în ritmul operațiilor, al consultațiilor, al scrisului, forțându-se să doarmă, cu zilele pline și mulțumitoare. Săptămânile și lunile trec. Cuvântul de ordine: munca. Și, deodată, mașinăria pornește...

(Pentru el, aceasta este „Perioada Missing"[1]. Preferă s-o numească așa, decât „prăbușire psihică".)

Întotdeauna începe la fel. Se trezește din somn în apartamentul său de la Missing, se trezește pradă terorii, neputând să respire, ca și cum ar fi pe punctul de a muri, ca și cum următoarea sa răsuflare va declanșa explozia. Deși este treaz, tentaculele visului, ale coșmarului, nu-i dau drumul. O distorsiune spațială înfiorătoare este caracteristica acestei stări. Dormitorul din apartamentul lui începe să se micșoreze. Stiloul său, clanța, perna – obiectele banale care, în general, nu merită o a doua

---

[1] Joc de cuvinte intraductibil, *missing* având în limba engleză și sensul de „dispărut", „lipsă" (n.tr.)

privire – cresc în volum. Devin colosale și amenință să-l înjunghie, să-l sufoce. El nu are nici un control asupra acestei stări. Nu o poate anula, ridicându-se ori mișcându-se de colo-colo. Devine nici bărbat, nici copil, nu știe unde se află sau ce scenă retrăiește, însă este îngrozit.

Alcoolul nu e un antidot. Nu rupe vraja, dar amorțește teroarea. Și are un preț: în loc să rămână la granița dintre trezie și coșmar, trece dincolo. Bântuie într-o lume de obiecte familiare transformate în simboluri. Rătăcește printre scene din copilărie și trece de poarta iadului. Aude un dialog neîncetat, precum comentariul meciurilor de crichet de la radio. Acesta este fundalul nopților sale de teroare în Etiopia. Vocea comentatorului abia se distinge – uneori pare a fi propria lui voce. Când bea, frica dispare, dar nu și durerea. El, care nu are lacrimi când e treaz, plânge acum ca un copil. Îl vede pe Ghosh – probabil pe Ghosh cel real, nu un personaj de vis – stând în fața lui, îngrijorat, cu buzele mișcându-i-se, dar cu sunetul acoperit de glasul comentatorului.

Apoi, *ea* este acolo. El nu-i poate auzi cuvintele, dar prezența ei este liniștitoare, iar până la urmă numai ea rămâne, numai ea îl veghează. Probabil că dormea când a fost chemată, fiindcă poartă un capot și un batic pe cap. Îl strânge lângă ea când un nou val de lacrimi îl podidește și plânge împreună cu el, încercând să-l salveze din coșmarul lui, numai că este și ea absorbită în el. (De câte ori își amintește asta, ceva freamătă în interiorul lui.) În munca lor unul alături de celălalt, împărtășesc o intimitate în care trupul altuia se află între ei, inconștient, gol și expus. Dar plânsul acesta la pieptul ei este șocant de diferit de atingerea brațelor lor în mânecile halatelor, ori de ușoara ciocnire a capetelor lor în timpul operației. Își petrec multe ore pe zi separați de o masă de operații, dar acum, când îl ține la pieptul ei, absența mesei, a măștii ori a mănușilor i se pare uimitoare. Se simte ca un nou-născut așezat pe pântecul gol al mamei lui. Ea îi șoptește la ureche. Oare ce-i spune? Cât ar vrea să-și amintească! Pare

ceva improvizat, nu o rugăciune obișnuită. Dar reușește să acopere vocea comentatorului.

Își amintește de bluza ei, umedă de lacrimile lui – ba nu, de lacrimile amândurora.

Își amintește că se agață de ea, își apasă fața la pieptul ei, dormind, trezindu-se, agățându-se, plângând, adormind la loc. Ea îl întreabă mereu: *Ce e? Ce ți s-a întâmplat?* Ore, zile întregi, cine știe cât, ea îi rămâne alături, în vreme ce el se agață de viață, luptând împotriva furtunii care urlă, îl lovește și încearcă să-l smulgă din îmbrățișarea ei.

Își amintește de un respiro, de o liniște surprinzătoare – o schimbare în tiparul cunoscut. Bluza ei e descheiată.

Ca un chirurg străduindu-se să creeze un plan tisular sub incizie, el obligă bluza să se deschidă mai mult, și poate că nasul și obrajii îl ajută și ei. Sfârcurile ei se ridică de pe monedele pe care se odihneau, iar acum sânii îi evadează din bluză, pentru a întâlni buzele lui. Fața ei este, probabil, o oglindă a feței lui, fiindcă ceea ce vede la ea este spaimă amestecată cu dorință.

Se apleacă asupra lui, goală, cu sânii plini și liniștitori, lacrimi de ușurare le scaldă fețele, cu sărutări flămânde, pentru a recupera timpul pierdut. Apoi el este deasupra, iar ea îl privește de parcă ar fi însuși Mântuitorul... Când o pătrunde, se ancorează în bunătatea ei, o bunătate și o inocență pe care el le-a pierdut pe când era atât de mic, de care s-a îndepărtat și pe care își jură să nu le mai lase niciodată să-i scape...

Întins pe patul lui în exilul din New Jersey, în vreme ce lumea de-afară e învelită într-o pătură de zăpadă, inima îi aleargă în piept, o tahicardie periculoasă, iar cămașa îi e leoarcă de transpirație, în ciuda frigului. Simte o durere surdă în spatele sternului. Cât își dorește să-și poată aminti senzația exactă a buzelor și a sânilor ei!

Dar își amintește *asta* (și se roagă să fie o imagine adevărată):

Își amintește cum se pierde în ea, trăgând-o deasupra lui ca pe o blăniță moale de miel. Ea se așază, îl acoperă ca amurgul

coborât asupra unei pajiști. În împreunarea lor, își alungă demonii, ai lui și ai ei deopotrivă, iar când strigătul lui de eliberare se aude, îi punctează ei ușoarele exclamații. Ordinea este reinstaurată. Proporțiile revin. Somnul coboară ca o binecuvântare.

Iată blestemul lui (și plânge în New Jersey amintindu-și, și se lovește cu pumnii în cap): când se trezește din Perioada Missing, sesizează doar o perturbare în spațiu, un gol în timp, o profundă stânjeneală și o rușine ale căror motive nu și le poate aminti, dar pe care le poate ostoi doar cufundându-se iar în muncă. A blocat ceea ce s-a întâmplat înainte.

Cât de crud e că amintirea aceasta îi revine în timpul unui viscol de iarnă, la atâta timp după moartea ei. Cât de crud e să aibă această viziune fugară, fragmentată, ca zărită printr-o fereastră înghețată, pentru ca apoi să se întrebe dacă e reală sau e doar o perturbare a unui creier distrus de alcool. A reasamblat amintirea ca pe o relicvă spartă, iar acum este, în sfârșit, întreagă. Dar el are încă îndoieli. Niciodată n-o va vedea mai limpede decât în noaptea aceea, pe strada Maple, la numărul 529. Când își va aminti de asta, peste ani, se va întreba dacă nu cumva o distorsionează el, dacă nu o înfrumusețează, fiindcă de fiecare dată când și-o readuce în memorie conștient, exercițiul acesta formează o nouă amintire, o nouă imprimare de suprapus peste cea anterioară. Și se teme că, dacă va umbla prea mult cu ea, se va fărâmița.

– Tu mi-ai salvat viața, îi spune el cu glas tare sorei Mary Joseph Praise, așezat pe patul lui, în New Jersey. Iar din cauza prostiei, a nehotărârii și a panicii mele, ți-ai pierdut-o pe a ta.

Deși este mult prea târziu pentru a i-l spune ei, știe că e un lucru care trebuie spus și, cu toate că nu e credincios, speră că, într-un fel sau altul, ea îl aude.

– Nu pot iubi nici o ființă omenească mai mult decât te iubesc pe tine.

Despre un singur lucru nu reușește să-și facă curaj să vorbească: despre copii. Simte că pentru ei ar putea face chiar mai puțin decât pentru sora Mary Joseph Praise. Ei există, doi băieți, gemeni, știe asta, într-un univers chiar mai îndepărtat decât cel în care se află acum Sora.

Dar e prea târziu pentru a-i spune toate acestea sorei Mary Joseph Praise. Nici chiar această amintire, minunată și erotică, nu-l poate excita sau bucura. Când vede goliciunea ei, congestionarea lui și contopirea trupurilor lor, ceea ce simte este o gelozie violentă, de parcă o altă persoană ar ocupa trupul lui gol și ar poseda-o pe femeia pe care el o iubește, o *illusion des sosies*[1] – *Eu sunt, dar nu sunt eu.* Corpul lui în mișcare, triunghiurile întunecate ale omoplaților, gropițele și adâncițurile de pe șale nu fac decât să prevestească moartea și distrugerea. Sunt semnul unui sfârșit tragic, fiindcă această plăcere carnală va însemna condamnarea lui Mary, deși ea încă n-o știe, dar el, privind acum scena, știe. Iar pedeapsa lui e și mai grea: el trebuie să trăiască.

[1] „Iluzia sosiilor" (în franceză, în orig.) sau „sindromul lui Capgras" este un sindrom al demenței, al stărilor maniacale și al delirurilor. Pacientul nu recunoaște o persoană apropiată, considerând-o o sosie a acesteia. A fost descrisă de Joseph Capgras în 1924. (n.red.)

CAPITOLUL 47
SCRISORI DISPĂRUTE

Thomas Stone a rămas în camera mea până după miezul nopții. La un moment dat, a devenit una cu umbrele întunecate, vocea lui umplându-mi spațiul ca și când nici un alt cuvânt n-ar mai fi fost rostit vreodată în el. Nu l-am întrerupt. De fapt, uitasem că se află acolo. Trăiam în povestea lui, aprinzând o lumânare în biserica St. Mary de la Fort St. George, în Madras, învățând într-o școală cu internat din Anglia, văzând cum descoperirea unei amintiri poate duce la o viziune marianică. Iar dacă apariții ale Mariei avuseseră loc la Fatima, Lourdes sau Guadalupe, cine eram eu să mă îndoiesc că o viziune laică a mamei mele îi apăruse lui în fereastra aceea înghețată a unei camere închiriate, așa cum și eu o văzusem și o simțisem, copil fiind, în cămăruța autoclavei? Glasul lui mă condusese într-un trecut ce precedase nașterea mea, care îmi aparținea la fel de mult ca lungimea degetului arătător sau culoarea ochilor.

Am redevenit conștient de Thomas Stone de-abia când el a terminat. Am văzut un om prins în vraja propriei lui povești, un îmblânzitor de șerpi a cărui cobră se preschimbase în propriu-i turban. Liniștea care s-a lăsat după aceea avea în ea ceva teribil.

*

Thomas Stone ne-a salvat programul de rezidențiat chirurgical. A făcut-o transformând Our Lady of Perpetual Succour într-o filială a spitalului Mecca din Boston. N-a fost nevoie decât să-și pună semnătura pe o scrisoare în care se specifica acest lucru. Dar Our Lady of Perpetual Succour nu era o filială doar cu numele. În fiecare lună, patru studenți la medicină și doi rezidenți la chirurgie veneau de la Mecca pentru a face un stagiu de pregătire cu noi. „Un safari în care să-i vadă pe băștinași omorându-se între ei și să prindă câteva spectacole pe Broadway" – așa a caracterizat B.C. Gandhi planul, când a auzit de el. Dar, pe de altă parte, fiecare dintre noi avea posibilitatea să facă stagii de specializare la Boston.

Mi-am terminat stagiatura și am început al doilea an de rezidențiat. Cea mai importantă consecință a afilierii noastre la Mecca a fost aceea că i-a permis lui Deepak, „evreul rătăcitor" de la chirurgie (așa cum îl numea B.C.), să-și încheie rezidențiatul. Acum era un chirurg în toată puterea cuvântului, oficial, și se putea duce să lucreze oriunde. El rămase însă la Our Lady cu titlul de director pentru perfecționarea chirurgicală. Fusese numit totodată profesor asistent clinician la Mecca. Niciodată nu-l văzusem pe Deepak mai fericit. Respectându-și cuvântul, Thomas Stone netezise calea pentru publicarea studiului său referitor la leziunile venei cave. Articolul, apărut în *American Journal of Surgery*, a devenit un clasic al domeniului, citat de toți cei care discutau despre vătămările ficatului. Deși primea salariu de consultant, Deepak continua să locuiască în aripa destinată personalului. Datorită rezidenților care veneau de la Mecca pentru stagii în Bronx, dispuneam de mână de lucru mai numeroasă, iar Deepak izbutea să doarmă mai mult. Într-un spațiu nefolosit din subsol, cerceta acum efectele diferitelor tipuri de întreruperi ale fluxului sanguin hepatic la porci și vaci.

Demența lui Popsy nu mai trebuia ascunsă. Străbătea liniștit culoarele de la Our Lady, în halat și cu o mască chirurgicală agățată de gât. Era întors din drum de fiecare dată când intra în

sala de operații sau când încerca să părăsească incinta spitalului, dar asta nu părea să-l deranjeze. Uneori îi oprea pe cei pe care îi întâlnea și le declara: „M-am contaminat singur".

Într-o seară de vineri, târziu, la câteva luni după prima vizită a lui Thomas Stone în camera mea, am auzit o bătaie în ușă. El era, cu o expresie ezitantă, stânjenită, nesigur de primirea pe care aveam să i-o fac.

Lunga mărturisire a tatălui meu schimbase multe lucruri pentru mine. Îmi fusese mult mai ușor să fiu furios pe el, să-i răscolesc apartamentul și să-i încalc spațiul înainte de a-i afla povestea. Acum, prezența lui mi se părea inconfortabilă și nu l-am invitat să intre.

– Nu pot să stau, dar mă întrebam... voiam să te întreb dacă... ai vrea să iei cina cu mine la un restaurant etiopian din Manhattan mâine, sâmbătă... Uite adresa... Pe la șapte?

Ăsta era ultimul lucru la care m-aș fi așteptat din partea lui. Dacă m-ar fi invitat la Metropolitan Opera sau să luăm masa la Waldorf Astoria, aș fi refuzat fără să stau pe gânduri. Dar când rostise „restaurant etiopian", gândul îmi zburase la gustul acru de *injera* și la cel picant de *wot*, gura mi se umpluse de apă, iar limba îmi amorțise. Am încuviințat cu un semn din cap, deși, de fapt, nu voiam să mă aflu în preajma lui. Dar rămăseseră încă lucruri nespuse între noi.

Sâmbătă, când am ieșit de la metrou, l-am văzut pe Thomas Stone la o oarecare depărtare, stând în fața la Meskerem, în Greenwich Village. Deși venise în America de mai bine de douăzeci de ani, nu părea de-al locului. Nu acordă nici un interes meniului afișat afară și nu-i observă pe studenții care ieșeau dintr-o clădire a Universității, cu gențile de instrumente în mâini, cu pieptănături, haine și multe piercinguri în ureche, care îi diferențiau de ceilalți trecători. Când m-a văzut, a fost vizibil ușurat.

Meskerem era un local mic, cu draperii de un roșu-închis care aminteau de interiorul unei colibe *chikka*. Aroma boabelor

de cafea prăjite pe cărbuni și mirosul piperat de *berbere* îți dădea senzația că te afli la ani-lumină de Manhattan. Ne-am așezat pe niște taburete cu trei picioare, scunde, cioplite în lemn, având între noi o masă din nuiele împletite. O oglindă mare, aflată în spatele lui Thomas Stone îmi permitea să văd atât ceafa lui, cât și pe cei care intrau sau ieșeau din restaurant. Posterele prinse cu piuneze pe pereți înfățișau castelele din Gondar, un portret al unei femei zâmbitoare de etnie Tigre, cu dinți puternici, perfecți, un prim-plan cu chipul ridat al unui preot etiopian și o vedere aeriană cu Churchill Road. Toate aveau aceeași legendă explicativă: TREISPREZECE LUNI DE VREME ÎNSORITĂ. Toate restaurantele etiopiene în care am intrat de atunci în America foloseau același calendar al Liniilor Aeriene Etiopiene, ca să-și decoreze pereții.

Chelnerița, o femeie amhara scundă, cu ochi strălucitori, ne aduse meniurile. O chema Anna. Aproape că scăpă pixul din mână când, în amharică, i-am spus că mi-am adus propriul cuțit și că, dacă-mi arată unde e priponită vaca, încep singur. Ne aduse mâncarea pe o tavă rotundă, iar Thomas Stone se arătă surprins, ca și când ar fi uitat că urma să mâncăm cu degetele, de pe un platou comun. Spre consternarea lui, Anna (care provenea din cartierul Kebena din Addis Abeba, nu departe de Missing) îmi dădu *gursha* – rupse o bucată de *injera*, o înmuie în sosul curry și mi-o duse la gură cu mâna ei. Thomas Stone se ridică în grabă și întrebă unde e toaleta, de teamă că fata se va întoarce apoi spre el.

– Sfinte binecuvântat Gavril! exclamă Anna, văzându-l cum se îndepărtează. Ți-am speriat prietenul cu obiceiurile noastre *habesha*.

– Ar fi trebuit să știe. A trăit șapte ani în Addis.

– Nu! Serios?

– Te rog să nu te simți jignită.

– Nu-i nimic, replică ea, zâmbind. Știu eu genul ăsta de *ferengi*. Petrec ani mulți acolo și pe urmă se uită prin noi, fără să

ne vadă. Dar nu-ți face griji. Compensezi tu situația și arăți mai bine ca el.

I-aș fi putut lua apărarea. Aș fi putut să-i spun că era tatăl meu. Dar am surâs. Și sunt sigur că am roșit. Am rămas tăcut.

Când se întoarse, Thomas Stone făcu un efort neconvingător să mănânce. Inevitabil, una dintre melodiile care erau reluate la difuzoarele din plafon era *Tizita*. I-am studiat fața, ca să văd dacă însemna ceva pentru el. Nu însemna.

Semnul distinctiv al indigenului este acela că degetele nu-i sunt niciodată pătate de curry, fiindcă folosește *injera* pe post de furculiță, ca o barieră atunci când ia o bucată de pui sau de vită înmuiată în sos. Unghiile lui Thomas Stone erau roșii.

Vocea lui Tilahoun cântând *Tizita*, atmosfera intimă, ca de cocon, și parfumul de tămâie îmi treziră valuri de amintiri. M-am gândit la diminețile de la Missing și la ceața care avea trup și greutate, ca și când ar fi fost un al treilea element între pământ și cer, dar care dispărea când soarele se ridica pe boltă. Mi-au revenit în minte cântecele Rosinei, incantațiile lui Gebrew și sfârcul magic al lui Almaz. Mi-am amintit imaginea unor Hema și Ghosh mai tineri plecând la muncă, în vreme ce noi le făceam semne de rămas-bun prin fereastra de la bucătărie. Revedeam în gând toate acele zile fericite, strălucind ca o monedă nouă și scânteind în lumina soarelui.

– Intenționezi să-ți faci următorii patru ani de rezidențiat la Our Lady? mă întrebă Thomas Stone brusc, destrămându-mi reveria. Dacă ai fi interesat să te muți la Boston...

Asta spunea tot despre puterea lui de pătrundere. Tocmai când eu eram gata să vorbesc despre trecut, el voia să știe despre viitorul meu.

– Nu vreau să plec de la Our Lady. Pentru mine, spitalul ăsta e echivalentul celui de la Missing. Niciodată n-am vrut să plec de-acolo sau din Addis, dar am fost nevoit. Acum nu vreau să plec de la Our Lady.

Oricine altcineva m-ar fi întrebat de ce am fost nevoit să plec de la Missing. Asta era greșeala mea – dacă el ar fi pus întrebarea, poate că eu n-aș fi răspuns. Și poate că el știa acest lucru.

În vreme ce strângea farfuriile, Anna îl întrebă pe Thomas Stone în engleză:

– Cum v-a plăcut mâncarea?

– A fost bună, răspunse el, abia aruncându-i o privire. Se înroși sub privirile mele și ale ei. Mulțumesc, adăugă, parcă sperând că astfel va scăpa mai repede de ea.

Chelnerița luă din buzunarul șorțului două șervețele împachetate și le puse pe masă.

– Sincer, a fost bună, m-am adresat eu Annei, dar ați putea să faceți *wot*-ul mai picant.

– Sigur că am putea, replică ea în amharică, puțin surprinsă de critica mea voalată, dar oamenii ca el nu s-ar mai atinge de mâncare. În plus, folosim unt local, și, chiar dacă l-am face mai picant, tot n-ar avea gustul celui de-acasă. Numai cineva ca tine își dă seama de diferență.

– Adică aici nu poți să mănânci nicăieri mâncare *habesha*? Adevărată? Cu atâția etiopieni în New York?

Ea clătină din cap.

– Aici nu. Dacă te duci vreodată în Boston, să intri la Regina din Saba. E în Roxbury. Și e celebră. Clădirea seamănă cu ambasada noastră. La etaj, într-o încăpere, se vând produse de băcănie, iar jos se servește mâncare de casă. Gătită cu unt etiopian adevărat. Angajații Liniilor Aeriene Etiopiene îl aduc numai pentru ea. Toți șoferii de taxi etiopieni mănâncă acolo. N-o să vezi la ea decât etiopieni.

Thomas Stone urmărise dialogul, cu fața lipsită de orice expresie. Când Anna se retrase, duse mâna la buzunar. Am crezut că își caută portofelul, însă el scoase semnul de carte pe care îl lăsasem acasă la el, cel pe care sora Mary Joseph Praise îi scrisese un mesaj.

M-am șters pe mâini cu grijă și l-am luat. Mi-am dat seama că îmi lipsise. Aveam senzația că n-ar fi trebuit să se afle acolo, pe o masă din nuiele împletite, ci în seiful unei bănci. Fusese talismanul meu în cursul unei călătorii dificile – fuga din Etiopia, despre care el nu știa nimic. Am citit ultimele rânduri: „Am pus alături și o scrisoare din partea mea pentru tine. Te rog s-o citești neîntârziat. SMJP" și apoi am ridicat privirea.

Thomas Stone se mișcă pe scaun. Înghiți greu, sprijinindu-se de masă.

– Marion, semnul de carte... era în tratat, bănuiesc.

– Da, era. Tratatul e la mine.

Am văzut cum devine rigid, cu mâinile prinse sub coapse, de parcă trupul i-ar fi fost străbătut de un curent electric.

– Ai vrea...? Pot să întreb dacă...? Ai cumva...? Era acolo și o scrisoare?

Părea neajutorat, șezând așa, atât de aproape de podea, ca un părinte venit la grădiniță, cu genunchii ridicați sub bărbie.

– Credeam că scrisoarea e la *tine*!

– Nu! exclamă el, cu atâta patos, încât Anna se uită spre noi.

– Îmi pare rău, am spus, deși nu eram sigur pentru ce anume îmi părea rău. Am presupus că ai luat scrisoarea cu tine când ai plecat. Și că ai lăsat tratatul cu semnul de carte în el.

Trăsăturile lui, exprimând atâta speranță cu o clipă în urmă, se prăbușiră.

– N-am luat cu mine aproape nimic, spuse în cele din urmă. Am plecat de la Missing cu hainele de pe mine și cu unul sau două lucruri de la birou. Nu m-am întors niciodată.

– Știu.

Se crispă auzind replica mea. Nu era de mirare că ezita să vorbească despre trecutul meu. Nici un tăiș nu poate spinteca inima umană mai rău decât cuvintele bine alese ale unui fiu ranchiunos. Însă oare chiar așa mă considera? Un fiu?

– Dar ai luat cu tine degetul, am continuat eu.

– Da... E tot ce-am luat. Era în camera ei. M-am dus acolo.

Ridică privirea, iar eu am spus:

– Îmi pare rău. Aș fi vrut să am scrisoarea.

– Iar semnul de carte? Cum a ajuns la tine?

Am oftat. Anna ne-a adus cafea. Ceașca mică, fără toartă, părea nepotrivită pentru misiunea care mă aștepta, aceea de a încerca să rezum o viață întreagă pentru omul din fața mea.

– Am fost nevoit să părăsesc Etiopia în grabă. Autoritățile mă căutau... E o poveste lungă. Credeau că sunt implicat în deturnarea unui avion etiopian și că simpatizez cu cauza Eritreei. Ridicol, nu? Îți amintești de menajera ta, Rosina? Printre teroriștii care au deturnat avionul era fiica ei, Genet. Apropo, Rosina a murit. S-a spânzurat.

Era mai mult decât putea suporta.

– Rosina și Genet..., am început eu, dar m-am răzgândit. E suficient să-ți spun că am avut la dispoziție doar o oră pentru a pleca din oraș. Când am plecat, sărind zidul de la Missing, mi-am luat rămas-bun de la Hema, de la sora-șefă, de la Gebrew, Almaz și Shiva...

M-am oprit. Ajunsesem la un obstacol.

– Shiva, celălalt fiu al tău..., am reluat apoi.

Stone își înghiți nodul din gât. Misiunea mea se dovedea imposibilă. Și totuși, el trebuia să afle, mai cu seamă dacă era ceva dureros.

– Fiul meu..., bâigui el, încercând cuvântul.

– Fiul tău. Vrei să vezi cum arată? am întrebat, iar când el încuviință, sperând că voi scoate portofelul, am adăugat: Uită-te în oglinda din spatele tău.

Ezită un moment, ca și când ar fi putut fi o glumă, un truc. Dar se întoarse și ochii ni se întâlniră în oglindă, surprinzându-mă, fiindcă deodată situația devenise mai intimă decât mă așteptasem să fie.

– Eu și Shiva suntem imagini în oglindă.

– Cum e el? întrebă, fără să se întoarcă.

Am oftat. Am clătinat din cap și am plecat privirea. Se răsuci din nou spre mine.

– Shiva e... foarte diferit. Un geniu, aș spune. Dar nu în sensul obișnuit al cuvântului. N-a avut răbdare cu școala. Nu răspundea niciodată la o întrebare de examen în așa fel încât să-i permită să treacă, nu fiindcă nu știa... N-a înțeles niciodată necesitatea de a respecta convențiile. Dar știe mai multă medicină și, cu siguranță, mai multă ginecologie decât mine. Lucrează cu Hema, reparând fistule. E un chirurg strălucit. Educat, dar de Hema. Nu a făcut nici o școală medicală.

Nu i-ar fi fost greu lui Stone să afle toate astea, cu condiția să fi fost interesat. Acum era.

– Am fost foarte apropiat de Shiva în copilărie.

Ochii lui mă priveau fără a clipi. Nu-i puteam povesti în detaliu ce se întâmplase de-atunci. Nu povestisem nimănui. Numai Genet și Shiva cunoșteau adevărul.

– El și Genet au făcut un lucru care m-a rănit atât de rău, încât nu-l pot ierta...

– Ceva legat de deturnarea aceea?

– Nu, nu. S-a întâmplat cu mult timp înainte. Oricum, am fost și încă sunt foarte furios pe el. Dar e fratele meu – geamănul meu – și deci, când am avut la dispoziție doar o oră pentru a părăsi orașul, când a venit timpul să-mi iau la revedere de la el... a fost foarte dureros pentru amândoi.

Deodată, mi-am dat seama că-mi era dificil să-mi păstrez controlul. Era extrem de important să nu plâng în fața lui Thomas Stone. M-am ciupit de interiorul coapsei.

– Când mi-am luat rămas-bun de la Shiva, el mi-a dat două cărți. Una era *Anatomia lui Gray*; era cel mai de preț bun al lui. Purta volumul cu el peste tot. Iar a doua era tratatul tău, cu semnul acela de carte înăuntru. Nu știam de unde-l are și nici de cât timp. Nu știam nici măcar că ai scris o carte. Tratatul abia dacă fusese deschis. Nu cred că Shiva l-a citit vreodată, în mod cert nu așa cum a devorat *Anatomia*. Probabil că a văzut semnul

de carte și a citit ce scria pe el. Dar trebuie să-l cunoști pe Shiva – el n-ar fi curios nici în privința semnului, nici a scrisorii la care se referă mesajul. Shiva trăiește în prezent. Nu știu cum a intrat în posesia cărții sau de ce a vrut să mi-o dea mie.

Stone rămase tăcut, cu privirea ațintită la masa dintre noi, ca și cum ea ar fi reprezentat tot ce era neștiut despre trecutul lui – al nostru. Privirea sa chinuită era atât de intensă, încât m-a durut.

– Pot să-l întreb, m-am oferit, dat fiind că și eu voiam la fel de mult să știu. Îl voi întreba.

Thomas Stone se afla la mii de kilometri distanță. Când ridică privirea, am înțeles cât de puternică îi era durerea; am văzut-o în felul în care irisurile i s-au întunecat, cu toate că această structură delicată n-ar fi trebuit să-și schimbe nuanța. Mi-am dat seama că aura aproape mistică a acestui chirurg legendar – fermitatea, dedicarea, abilitățile sale – era doar de suprafață. Eul profesional era doar ceva creat de el însuși pentru a se proteja. Dar ceea ce crease era, de fapt, o închisoare. Și, ori de câte ori devia de la profesional la personal, știa la ce trebuia să se aștepte: la suferință.

Când vorbi, glasul îi era obosit, îmbătrânit.

– Eu am crezut că e la tine, iar tu ai crezut că eu...

– Ce-ți închipui că scrie în scrisoare?

– Cât mi-aș dori să știu! replică el brusc. Mi-aș da și mâna dreaptă...

Trecuseră câteva luni de când îl întâlnisem pe Thomas Stone. Mânia pe care mă simțisem obligat s-o nutresc față de el se mai domolise. Povestea pe care mi-o spusese, despre copilărie, despre moartea mamei lui... ar fi trebuit să fie suficientă pentru a-l ierta, însă nu mă simțeam pregătit pentru așa ceva. Nu-l iertasem pe Shiva, așa că, de ce l-aș fi iertat pe Thomas Stone? Și, chiar dacă *îl iertasem*, o anumită doză de perversitate din mine refuza să-i arate lui asta. Însă mai aveam o chestiune nerezolvată cu el.

– Trebuie să-ți spun ceva, am rostit. Niciodată nu-mi trecuse prin minte că m-aș putea simți rușinat în fața lui. Ceva ce Ghosh m-a rugat să-ți spun.

La momentul respectiv, dorința lui Ghosh mi se păruse irațională. Acum însă, privindu-i fața aspră, cutată, am înțeles de ce voise Ghosh să iau legătura cu el. Ghosh îl știuse pe Thomas, însă mie îmi supraestimase maturitatea.

– Ghosh a avut o ultimă dorință pe care eu am promis că i-o voi îndeplini. Dar n-am făcut-o. Am ignorat-o. Sper ca tu... și el... să mă iertați. Mi-a spus că simte că viața i-ar fi incompletă dacă eu n-aș face asta... Dorința lui a fost să vin și să te caut. Și să-ți spun că te-a considerat un frate.

Mi-a fost greu, atât fiindcă îmi aminteam respirația chinuită a lui Ghosh, îmi aminteam fiecare cuvânt pe care îl rostise, cât și fiindcă acum vedeam ce efect aveau cuvintele acelea asupra lui Thomas Stone. Cine altcineva, în afară de mama lui și de doctorul Ross de la sanatoriu, își mai exprimase dragostea pentru el? Sora Mary Joseph Praise, poate, dar i-o spusese ea vreodată, iar dacă i-o spusese, el o auzise oare?

– Ghosh a fost dezamăgit că nu ai luat niciodată legătura cu el. Dar a vrut să știi că, oricare ar fi fost motivul tăcerii tale atâția ani, el nu s-a supărat.

Ghosh crezuse că rușinea îl împiedicase pe Thomas să mai privească înapoi. Și avusese dreptate, fiindcă acum pe fața lui se citea rușinea.

– Îmi pare atât de rău! spuse el.

Nu știu dacă mi se adresase mie, lui Ghosh sau universului. Nu era suficient, dar era și timpul să-i pară rău.

Dacă mai erau alți oameni în restaurant, eu ignoram prezența lor. Dacă mai cânta muzica, eu n-o mai auzeam.

I-am studiat chipul așa cum aș fi studiat un specimen aflat în fața mea: i-am văzut zâmbetul chinuindu-se să i se aștearnă pe buze, fără a reuși, apoi am văzut expresia bântuită și hăituită care i-a luat locul. Dumnezeu știe ce s-ar fi întâmplat dacă un

asemenea om ar fi încercat să ne crească, dacă ne-ar fi luat cu el din Etiopia. Cu toate pierderile și suferințele prin care trecusem, nu mi-aș fi dat niciodată trecutul la Missing pentru viața în Boston împreună cu el. Ar fi trebuit să-i mulțumesc lui Thomas Stone pentru că plecase din Etiopia. Dragostea pe care o simțise pentru sora Mary Joseph Praise venise prea târziu. Ea era misterul, marele regret pe care avea să-l ia cu el în mormânt – și nimic nu va regreta mai mult decât că nu știa ce era scris în scrisoarea aceea.

– Îi voi scrie lui Shiva, am spus. Ca să-l întreb despre scrisoare.

Cred că înțelesesem de ce îi respingea Thomas Stone pe cei din jurul lui. După trădarea lui Genet, nu voiam să mai nutresc niciodată sentimente atât de puternice pentru o femeie – poate doar dacă aș fi avut o garanție în scris. Întâlnisem o studentă la medicină de la Mecca, o sfântă în comparație cu prima mea iubire. Era blândă, generoasă, frumoasă și părea că-și transcende propria ființă, ca și când existența ei s-ar fi aflat pe un plan secund față de interesul ei pentru lume și pentru tot ce exista în ea, inclusiv eu. Reacția mea întârziată și firavă probabil că o îndepărtase, așa că ratasem orice șansă la un viitor împreună cu ea. Mă simțeam oare trist? Da. Și prost? Da, dar eram și ușurat. Pierzând-o, eram protejat de ea, și ea de mine. Aveam această trăsătură în comun cu omul care stătea aici, în fața mea. M-am gândit la un ceas care s-a stricat, iar acum arată ora exactă de două ori pe zi.

Stone plăti. M-am ridicat odată cu el. La ușa restaurantului, amândoi cu mâinile în buzunare, am așteptat.

– „Să nu zici despre un om că e fericit până când nu a murit", spuse el.

Înainte să-mi pot da seama dacă ceea ce se citea pe fața lui era zâmbet sau tristețe, înclină scurt din cap și plecă.

CAPITOLUL 48

Cinci degete

Imediat după miezul nopții, în prima duminică a fiecărei luni, îi telefonam Hemei în bungalow-ul ei. La Addis era ora șapte a dimineții de luni. Atunci erau cele mai convenabile tarife, dar, cum uneori Almaz, Gebrew sau sora-șefă ridicau receptorul înaintea Hemei, convorbirea tot putea fi lungă și costisitoare. De când Hema îl adusese pe lume pe copilul lui Mengistu – scuzați, al *tovarășului* Mengistu – nu ne mai temeam că apelurile ne sunt ascultate de poliție. În plus, acum autoritățile erau preocupate de inamicii adevărați. Mengistu Haile Mariam, Forța Mariei, Secretar General al Consiliului Țăranilor și Muncitorilor, Președinte al Consiliului Militar al Etiopiei Socialiste, Președinte pe Viață al Popoarelor Democratice din Etiopia, Comandant General al Biroului pentru Lupta Armată Împotriva Agresiunilor Imperialiste în Tigre și Eritreea, adoptase un stil de marxism albanez. Casele și pământurile celor din clasa de mijloc și din cea superioară, și chiar ale muncitorilor, fuseseră confiscate. Dar serviciile pe care spitalul i le făcuse lui Mengistu și mai ales soției lui nu erau uitate: medicamentele și celelalte provizii pentru Missing nu mai erau reținute în depozitele vămii și nici o palmă nu mai trebuia unsă.

În timp ce formam numărul Hemei în acea duminică, mi-am văzut cu ochii minții familia de la Missing privind ceasul, cu câte

o ceașcă de cafea în mână, așteptând în fața telefonului un apel de pe un continent pe care nici unul dintre ei nu-l văzuse. Almaz ridică receptorul, iar Gebrew se aplecă lângă urechea ei, amândoi dintr-odată timizi și stânjeniți. Din partea lor, conversația se limită la: *Ende-menneh? Dehna-ne-woy?* – „Ce mai faci? Ești bine, deci?" – repetate de câteva ori, până ce nașii mei se declarară satisfăcuți că *lij* al lor, copilul lor, era bine, sănătos. Îmi spuseră apoi că mă pomeneau în rugăciunile lor și că posteau pentru mine.

– Rugați-vă să vă văd curând și fie ca Domnul să aibă grijă de voi și de sănătatea voastră, am răspuns.

Sora-șefă era exact opusul lor, vorbăreață și spontană, de parcă tocmai ne întâlniserăm pe coridorul din fața biroului ei.

Îi povestisem Hemei despre prima mea întâlnire cu Thomas Stone. Ascultase fără nici un comentariu și probabil că zâmbise auzind cum fiul ei intrase pe ascuns în apartamentul lui. Nu-mi cenzurasem informațiile de dragul ei. Fără îndoială, Thomas Stone nu mai constituia o amenințare, așa cum fusese când eram noi mici. Când îi spusesem că am lăsat semnul de carte pe biroul lui Stone, ca pe o carte de vizită, din tăcerea ei dedusesem că nu știuse că volumul *Chirurgul eficient: Scurt manual de chirurgie tropicală* se aflase în posesia lui Shiva. Înțelesesem de aici, iar sora-șefă îmi confirmase ulterior, că Hema făcuse tot ce-i stătuse în puteri să nu rămână la Missing nici un exemplar din tratatul respectiv. Nu voise ca eu și Shiva să vedem cartea, și cu atât mai puțin vreo fotografie a lui Stone.

– Am luat cina cu Thomas Stone, mamă, i-am spus când a venit la telefon. Am mâncat *injera* pentru prima dată de mai bine de un an.

Era iritată să afle că Ghosh avusese un mesaj pentru Stone; mi-am dat seama de asta din faptul că nu spuse nimic. Dar când i-am explicat ce voise Ghosh să-i transmit, am auzit un pufăit viguros în batistă. Mesajul spunea mai multe despre Ghosh și despre altruismul lui decât despre Thomas Stone. Am întrebat-o

dacă știa ceva despre semnul de carte sau despre o scrisoare care l-ar fi însoțit. Nu știa.

– Poate că știe Shiva, am replicat. Pot să vorbesc cu el?

Îl strigă – o chemare pe care o auzisem de atâtea ori, din copilărie. Am auzit răspunsul lui Shiva și, din ecoul care l-a însoțit, am dedus că răsunase din vechea noastră cameră. În vreme ce așteptam, am auzit-o pe Hema întrebând-o pe sora-șefă despre semnul de carte. Nici ea nu auzise despre el.

Telefonul nu fusese niciodată un instrument confortabil în mâinile lui Shiva. El era bine, operațiile de fistulă decurgeau perfect și nu, nu știa nimic despre vreo scrisoare dispărută.

– Îți amintești de semnul de carte, Shiva, și de faptul că făcea referire la o scrisoare? am întrebat.

– Da.

– Dar spui că nu era nici o scrisoare în carte?

– Nici o scrisoare.

– De unde ai avut cartea, Shiva?

– Ghosh mi-a dat-o.

– Când?

– Când era pe moarte. Voia să vorbească cu mine despre multe lucruri. Ăsta era unul dintre ele. A zis că a luat cartea din apartamentul lui Stone în ziua în care ne-am născut noi. Și că a păstrat-o. A vrut să mi-o dea mie.

– Atunci ai văzut prima dată tratatul și fotografia lui Thomas Stone?

– Da.

– Ghosh a pomenit ceva despre o scrisoare de la sora Mary – mama noastră – pentru Stone?

– Nu.

– Ți-a spus de ce a vrut să-ți dea ție cartea?

– Nu.

– Când ai văzut semnul de carte și cuvintele despre scrisoare, te-ai întors să-l întrebi despre ele?

– Nu.

Am oftat. Aș fi putut să mă opresc acolo, dar, dacă tot ajunsesem până aici...

– De ce nu? am întrebat.

– Dacă ar fi vrut să am scrisoarea, mi-ar fi dat-o.

– De ce mi-ai dat mie cartea, Shiva?

– Am vrut s-o ai tu.

Nu exista nici urmă de enervare în glasul lui. Avea același ton ca atunci când venise la telefon și m-am întrebat dacă sesizase cumva iritarea mea. Dar Shiva avea dreptate: ori nu exista nici o scrisoare, ori fusese la Ghosh, iar el avusese motivele lui pentru a o distruge.

Eram pe punctul de a-mi lua rămas-bun. Îl cunoșteam suficient de bine pe fratele meu ca să nu mă aștept să mă întrebe de sănătate sau despre cum îmi merge. Dar mă luă prin surprindere când spuse:

– Cum sunt sălile de operație la voi?

Voia să știe cum erau dispuse, cât de departe erau autoclava și vestiarele, dacă exista câte o chiuvetă în afara fiecărei săli sau o încăpere comună pentru toți medicii. I-am zugrăvit o imagine detaliată. Când am terminat, am așteptat. Încă o dată, mă surprinse:

– Când vii acasă, Marion?

– Păi, Shiva... mai am patru ani de rezidențiat.

Era oare acesta felul lui de a-mi spune că regreta tot ce se întâmplase? Că-i era dor de mine? Dar eu voiam să aud asta din partea lui? Nu eram sigur, așa că am adăugat doar:

– Nu știu dacă e sigur pentru mine să mă întorc, dar dacă e, mi-ar plăcea să vin cam peste un an... De ce nu vii tu în vizită aici?

– Voi putea să văd sălile voastre de operație?

– Sigur. Pot să aranjez să le vezi.

– Bine. O să vin.

Hema luă din nou receptorul. Era într-o dispoziție volubilă și nu-i venea să închidă. Ascultându-i vocea melodioasă, m-am simțit transportat în Era Missing, de parcă aș fi stat lângă telefonul de sub fotografia lui Nehru privind vizavi, la portretul lui Ghosh, care consfințea locul în care își petrecuse el atâtea ore ascultând la Grundig.

Când am închis, m-am simțit cuprins de disperare: eram din nou înapoi în Bronx, între pereții mei goi, decorați doar cu *Extazul Sfintei Tereza.* Tăcut până atunci, pagerul începu să-mi sune. Răspunzând la chemarea lui, mi-am pus iarăși jugul pe umeri. De fapt, îmi acceptam cu bucurie robia ca rezident la chirurgie, munca fără de sfârșit, situațiile de urgență care mă țineau ancorat în prezent, imersia în sânge, puroi și lacrimi – fluide în care se dizolva orice urmă a sinelui. Muncind până la istovire, mă simțeam integrat, mă simțeam *american* și rareori aveam timp să mă gândesc la cei de-acasă. Apoi, după alte patru săptămâni, venea iarăși vremea să sun acasă. Oare telefoanele acestea erau la fel de dificile și pentru Hema? Poate că da, și totuși...

Într-o misivă sosită după convorbirea noastră, Hema îmi scria că îi întrebase pe Bachelli, pe Almaz și chiar pe W.W. Gonad dacă auziseră cumva de vreo scrisoare lăsată de Ghosh sau de Soră, dar nici unul dintre ei nu auzise. Îmi spunea de asemenea că cererea de viză a lui Shiva, pentru a veni să mă vadă, fusese reținută de autoritățile guvernamentale. I se solicita să prezinte documente prin care să demonstreze că nu avea nici o datorie de plătit în Etiopia și, mai mult decât atât, că *eu* nu aveam nici o datorie pentru care să poată fi făcut el responsabil. Adăuga că îi va reaminti lui Shiva să insiste pentru viză. Citind printre rânduri, am înțeles ce înțelesese și ea: că Shiva își pierduse deja interesul.

I-am scris lui Thomas Stone pentru a-i spune că scrisoarea sorei Mary Joseph Praise rămânea învăluită în mister. N-am primit nici un răspuns de la el, în care să-mi mulțumească pentru osteneală.

*

În următorii patru ani, l-am văzut uneori pe Thomas Stone, atunci când venea să susțină conferințe sau lecții la patul bolnavilor. Era impresionant, așa cum mă așteptam să fie, serios, desăvârșit, cu o perfectă stăpânire a subiectului. Avea acel gen de perspectivă pe care nu ți-o pot da decât studiul atent al literaturii chirurgicale și numeroșii ani de practică. Preferam să-i fiu aproape în acest mod, decât să iau masa împreună cu el. Poate că și el simțea la fel, fiindcă nu m-a mai sunat niciodată și nici nu m-a mai vizitat.

M-am dus la Boston pentru trei stagii cu durata de câte o lună, în chirurgie plastică, urologie și transplant, iar munca era captivantă, provocatoare, astfel că, de fiecare dată, anxietatea mea, determinată de faptul că mă aflam în spitalul acela și aproape de el, era uitată. Am lucrat cu el în acel ultim stagiu, care s-a dovedit mai încărcat decât mi-aș fi imaginat. A sugerat o dată, în cursul lui, să mâncăm împreună, dar l-am rugat să mă scuze fiindcă activitatea în unitatea de terapie intensivă după transplant pur și simplu nu-mi permitea să ies înainte de ora nouă seara, nici măcar atunci când aveam noaptea liberă. Cred că s-a simțit ușurat.

În 1986, îmi terminasem deja anul de rezident-șef, al cincilea de pregătire, și am rămas să lucrez ca asistent al lui Deepak în vreme ce învățam pentru examenul de specializare. Împotriva voinței mele, ajunsesem să admir îndelungatul și solicitantul sistem american de pregătire chirurgicală: era mai ușor să-l admiri odată ce terminai cu el. Mă simțeam competent din punct de vedere tehnic să fac toate intervențiile majore de chirurgie generală și îmi cunoșteam limitele. Puține erau lucrurile pe care nu le văzusem la Our Lady. Și, mai important, eram încrezător în privința îngrijirii pacienților înainte și după operație, dar și în unitățile de terapie intensivă.

Tot în 1986, fratele meu a devenit celebru. Deepak a fost cel care mi-a arătat articolul din *New York Times*. Când am văzut

fotografia lui Shiva, am fost șocat să-mi văd chipul reflectat în ea, dar cu părul mai scurt, tuns aproape milităreşte, şi fără firele cărunte care mie aproape că îmi acoperiseră tâmplele şi perciunii. Imaginea mi-a stârnit imediat amărăciune, amintindu-mi de durerea trădării. Şi, da, invidie. Shiva mi-o luase pe prima şi singura fată pe care o iubisem, pângărind-o. Acum, făcea senzaţie pe terenul meu, în ziarul meu. Eu urmasem toate regulile şi încercasem să fac totul ca la carte, în vreme ce el le ignorase pe toate – şi uite unde ajunsesem! Cum putea un Dumnezeu echitabil să permită aşa ceva? Mărturisesc că a trecut o vreme înainte să pot citi articolul.

Conform jurnaliştilor de la *Times*, Shiva era cel mai de seamă expert şi susţinător al femeilor cu fistulă vaginală la nivel mondial. El se afla în spatele campaniei Organizaţiei Mondiale a Sănătăţii pentru prevenirea fistulelor, care avea „o abordare cu totul diferită faţă de cea occidentală obişnuită în astfel de probleme". În ziar apărea şi o reproducere a posterului color intitulat „Cinci deficienţe care facilitează fistula". Acesta înfăţişa o mână cu degetele depărtate. Uitându-mă bine la fotografie, mi-am dat seama că era mâna lui Shiva. În palmă era aşezată o femeie în poziţie de defecare – să fi fost oare stagiara angajată?

Posterul fusese distribuit în toate ţările Asiei şi Africii, în patruzeci de limbi. Femeile din sate erau învăţate să numere pe degetele de la mână cele cinci deficienţe. Prima era măritişul la o vârstă prea mică – miresele-copil; a doua era îngrijirea prenatală inexistentă; a treia era reprezentată de prea îndelungatele ezitări de a recunoaşte că travaliul se oprise (când deja capul copilului era înţepenit la jumătatea canalului de naştere) şi că era nevoie de o cezariană; a patra era numărul prea mic de spitale în care se puteau face cezariene şi distanţa prea mare între aceste spitale. Presupunând că mama trăia până în acel moment (copilul murea de fiecare dată), ultima deficienţă era reprezentată de soţul şi de socrii care o alungau pe femeia respectivă, din cauza fistulei şiroinde şi mirositoare, care se întindea de la vezica

urinară la vagin sau de la rect la vagin, ori ambele. Sinuciderea era sfârșitul obișnuit al unei asemenea povești.

„Într-un fel sau altul, femeile cu fistulă își găsesc drumul spre Shiva Praise Stone", scria în articol. „Vin cu autobuzul atât cât pot, până când ceilalți pasageri le dau jos. Vin pe jos sau pe măgari. Vin de multe ori ținând în mână o bucată de hârtie pe care scrie doar, în amharică: «MISSING» sau «SPITALUL DE FISTULE» ori «DE TĂIAT PENTRU STONE»."

Shiva Stone, adăuga ziarul, nu era medic, „ci un amator talentat, inițiat în acest domeniu de activitate de mama lui, ginecolog de profesie".

Când am vorbit cu Hema data următoare, am rugat-o să-l felicite din partea mea.

– Mamă, ar fi trebuit să primești mai multă recunoaștere în povestea asta. Fără tine, Shiva n-ar fi putut să facă ce face acum.

– Nu, Marion. Meritul e cu adevărat al lui în întregime. Mie nu mi-a plăcut niciodată chirurgia fistulelor. I se potrivește cuiva cu dedicarea și consecvența lui Shiva. Necesită o atenție constantă, înainte, în timpul și după intervenție. Ar trebui să vezi câte ore petrece gândind fiecare caz, anticipând fiecare problemă. El vede fistulele tridimensional.

În atelierul lui, Shiva inventase noi instrumente și tehnici novatoare. Articolul amintea și de eforturile de strângere de fonduri depuse de sora-șefă, dar și de nevoile disperate ale spitalului. În urma articolului, donațiile începuseră să curgă. Sora-șefă intenționa să construiască o nouă clădire la Missing, destinată femeilor cu fistulă.

– Shiva a trasat planurile de ani buni. Va fi în forma literei V, cu cele două aripi întâlnindu-se în sala de operații nr. 3.

Aceasta din urmă avea să fie renovată și remodelată, fiind împărțită în două săli de operații, cu zona de spălare și de igienizare în mijloc.

Am recitit articolul din *Times* târziu în seara aceea. De data asta, am simțit un gol în stomac, așa că l-am reluat iar. Admirația nemărginită a autoarei pentru Shiva era evidentă și îți puteai da seama că femeia renunțase la obișnuitul ei ton reținut, detașat, fiindcă, mai mult decât subiectul în sine, omul era cel care o emoționase. Încheiase articolul citând cuvintele fratelui meu: „Ce fac eu e simplu. Astup găuri", spusese Shiva Praise Stone.

Da, dar le și faci, Shiva.

Am avut și eu propriul meu succes, deși unul mai puțin zgomotos: am luat examenul scris pentru admiterea în American Board of Surgery[1]. Câteva luni mai târziu, am fost repartizat pentru a-mi susține examenele orale în Boston, la Copley Plaza Hotel. După o istovitoare oră și jumătate în fața a doi examinatori, am terminat. Știam că m-am descurcat bine.

Afară, ziua era splendidă. Monolitul cenușiu al Bisericii Creștinismului Științific se înălța netulburat la capătul unui bazin lung, cu o oglindă de apă, încadrat de albastrul cerului. Timp de cinci ani îmi petrecusem zilele și nopțile în spital, fără să văd cerul, fără să simt razele soarelui pe față. Am simțit impulsul de a intra în apa aceea cu hainele pe mine, sau de a chiui de bucuria victoriei. M-am mulțumit însă doar cu o înghețată, pe care am savurat-o așezat pe marginea bazinului.

Avusesem de gând să mă duc la aeroport, să prind cursa înapoi spre New York. Dar, văzând că șoferul taxiului era, evident, un etiopian și cum îl salutasem în limba noastră comună, mi-a venit o altă idee. Da, sigur că știa unde e Regina din Saba în Roxbury și va fi o onoare pentru el să mă ducă acolo.

---

[1] Organizație independentă, nonprofit, fondată cu scopul de a-i certifica pe chirurgii care au atins un nivel standard de educație, pregătire și cunoaștere în domeniu (n.tr.)

– Mesfin e numele meu, îmi spuse și îmi zâmbi larg în oglinda retrovizoare. Tu cine ești? Cu ce te ocupi?

– Mă cheamă Stone, am răspuns, prinzându-mi centura de siguranță, deși nu eram deloc îngrijorat. Nimic rău nu mi se putea întâmpla într-o asemenea zi. Sunt chirurg.

CAPITOLUL 49
MUTAREA REGINEI

În colțul străzii se vedea o curte cu vechituri, împrejmuită cu ziduri înalte, cu sârmă ghimpată, care aminteau foarte bine de închisoarea Kerchele. Prin poartă se vedea un câine mare, legat sau adormit. Dincolo de curte se întindea un șir de terenuri virane, pe care cenușa și funinginea le acopereau, împreună cu tot ce se afla pe ele. Taxiul părea să se îndrepte spre singura casă aflată în capătul străzii, care supraviețuise destinului nefericit ce le doborâse pe celelalte. Aleea care ducea la ea începea din mijlocul străzii, ca și când mașina de asfaltat rămăsese fără bitum când ajunsese acolo, așa că proprietara se ocupase singură de rest. Casa, cu etajul ușor asimetric, era acoperită cu țiglă galbenă. Treptele, balustradele, stâlpii, ușile, terasele și chiar burlanele erau vopsite în același galben canar. O stivă de osii de roată (nevopsite) susținea un colț al verandei care era lăsat. În fața casei se aflau patru taxiuri, toate galbene.

Mirosul de miere fermentată stârni papilelor mele gustative o reacție pavloviană. Un somalez încruntat ne întâmpină la ușă și ne conduse, pe șase trepte în jos, într-o sală de mese. Erau acolo șase bărbați care mâncau la mese de picnic, așezați pe bănci. În sală ar mai fi încăput încă doisprezece. Pe podeaua din lemn era presărată iarbă proaspăt tăiată, la fel ca în casele ori în restaurantele din Addis.

Ne-am spălat pe mâini și ne-am așezat. Imediat își făcu apariția o femeie cu pieptul plin, care schiță o plecăciune, urându-ne sănătate și așezând pe masă apa și două sticle mici cu *tej* galben auriu. Corneea ochiului ei stâng era albă ca laptele. Mesfin îmi spuse că o cheamă Tayitu. În urma ei, o tânără aduse o tavă cu *injera* și porții generoase de miel, linte și pui.

– Vezi? spuse Mesfin, uitându-se la ceas. Pot să mănânc aici în mai puțin timp decât îmi ia să pun benzină la mașină. În plus, e și mai ieftin.

Am mâncat de parcă tocmai scăpaserăm de foamete. Chelnerița din New York care îmi spusese despre Regina din Saba avusese dreptate. Era ca acasă.

Mai târziu, printr-o fereastră care dădea într-o curte în pantă, am văzut sosind o Corvette albă. Din ea apăru un picior bine făcut, în pantof cu toc înalt, cu pielea de nuanța cafelei cu lapte și unghiile vopsite într-o culoare pe care B.C. Gandhi ar fi numit-o „roșu să-mă-tai". Un ied apăru parcă de nicăieri și începu să țopăie în jurul picioarelor acelora elegante.

În scurt timp, o etiopiană încântătoare începu să coboare treptele cu grijă, atentă să nu-și strâmbe tocurile. Peste umăr, îl întrebă pe somalez:

– De ce lasă zevzecul acela de băiat iedul afară la ora asta? Într-o zi o să dau cu mașina peste el.

Părul ei castaniu-auriu avea șuvițe roșcate și era tuns într-un stil asimetric, îndrăzneț, care îi lăsa ceafa goală. Femeia purta un blazer maro cu dungulițe subțiri peste o bluză și o fustă albe.

Regina, căci fără îndoială ea era, făcu o mică plecăciune în direcția noastră, continuându-și drumul spre un birou aflat lângă bucătărie. Apoi se opri brusc. Se întoarse de parcă ar fi văzut o fantomă și se uită fix. Eu eram în costum, cu nodul cravatei lărgit – păream oare nelalocul meu? La Our Lady of Perpetual Succour erau prezente toate triburile lui Avraam și nu mă simțisem niciodată mai străin decât se simțeau pacienții sau ceilalți

membri ai personalului. Acum, că atrăsesem atât atenția ei, cât și pe a celorlalți clienți, aveam iarăși impresia că sunt un *ferengi.*

– Lăudat fie Domnul și Fiul Său! exclamă Regina, cuprinzându-și obrajii cu palmele.

Își ridică ochelarii pe frunte, dezvăluind ochii măriți de uimire. M-am uitat în spatele meu. Vorbea oare cu altcineva? Expresia ei, inițial întrebătoare, deveni plină de bucurie, dând la iveală un șir de dinți perfecți, albi și strălucitori.

– Copile, nu mă mai cunoști? întrebă ea, apropiindu-se, precedată de parfumul ei de trandafiri.

M-am ridicat în picioare, încă nedumerit.

– Mă rog pentru tine în fiecare zi, îmi spuse în amharică. Doar nu vrei să zici că m-am schimbat chiar atât de mult!?

Era mult mai scundă decât mine. Nu puteam rosti nici un cuvânt. Când o întâlnisem prima dată, ea era mamă, iar eu, doar un copil.

– Tsige? am exclamat în cele din urmă.

Se repezi la mine, mă sărută pe obraji, mă măsură din cap până-n picioare, apoi mă trase lângă ea, lipindu-și obrazul de al meu, din nou și din nou.

– Dumnezeule, Binecuvântată Marie și toți sfinții, ce mai faci? Tu ești oare? *Endemenneh? Dehna ne woy?* Ce mai faci? Chiar tu să fii? Slavă Domnului că ești aici...

După șase ani petrecuți în America, de-abia în clipa aceea, stând în clădirea galbenă, în brațele ei, cu iarbă cosită sub tălpi, m-am simțit confortabil în țara asta, de-abia atunci am simțit că pot coborî garda, iar mușchii cefei și ai abdomenului mi s-au relaxat. Era cineva din trecutul meu, chiar de pe aceeași stradă cu mine, o persoană la care ținusem și cu care întotdeauna simțisem că am o legătură strânsă. I-am sărutat obrajii la fel de viguros cum mi-i săruta ea pe-ai mei. Cine avea de gând să se oprească primul? Nu eu.

Din bucătărie, Tayitu aruncă o privire în sala de mese. Alte două femei priveau pe după balustrada de la etaj. Ceilalți meseni

lăsaseră tacâmurile jos și se uitau. Erau oameni dezrădăcinați, la fel ca noi, și înțelegeau foarte bine aceste reîntâlniri, aceste momente în care o frântură din vechiul tău cămin vine la vale, adusă de ape.

– Ce faci aici? mă întrebă Tsige. Adică, n-ai venit să mă vezi pe mine?

– Am venit să mănânc. Habar nu aveam! Locuiesc în New York de șase ani. Aici am venit abia azi. Sunt medic acum. Chirurg.

– Chirurg! icni ea, trăgându-se un pas înapoi și încleștându-și mâinile la piept, după care îmi sărută dosul încheieturilor, întâi pe una, apoi pe cealaltă. Chirurg! Copil bun, minunat!

Apoi se întoarse spre cei din jur și, pe tonul unui cantor, continuă tot în amharică:

– Ascultați voi, necredincioșilor, pe când el era doar un băiețel, iar copilul meu se stingea, cine m-a dus la locul potrivit în spital? El. Cine a chemat doctorul, care era chiar tatăl lui, ca să-mi consulte copilul? Tot el. Și cine a stat cu mine în vreme ce copilul meu lupta pentru viață? Nimeni altul decât el. El singur mi-a fost alături când copilașul meu s-a stins. Nimeni altcineva nu mai era lângă mine, dacă mă credeți...

Lacrimile îi șiroiau pe față și, într-o clipă, atmosfera din sală se schimbă, trecând de la bucuria revederii la o tristețe profundă, ca și cum aceste două emoții ar fi fost indisolubil legate. Am auzit țâțâituri de compasiune din partea bărbaților, iar Tayitu își suflă nasul și își șterse ochiul sănătos, în vreme ce celelalte două femei plângeau fără reținere. Tsige nu mai putea vorbi. Stătea cu capul plecat, era copleșită. Într-un târziu își îndreptă umerii, își ridică fruntea, buzele i se întinseră într-un zâmbet curajos, iar ea declară:

– N-am uitat niciodată bunătatea pe care mi-a arătat-o. Chiar și astăzi, când mă culc seara, mă rog pentru sufletul bebelușului meu și apoi mă rog pentru băiatul acesta. Am locuit vizavi de el. L-am văzut crescând, devenind bărbat, mergând la școala de medicină. Acum e chirurg. Tayitu, înapoiază banii tuturor

clienților, căci astăzi este zi de sărbătoare. Fratele nostru a venit acasă. Spuneți-mi voi, cei cu credință puțină, are vreunul dintre voi nevoie de o altă dovadă că Dumnezeu există?

Ochii îi scânteiau ca diamantele. Mâinile ei, cu palmele în sus, se înălțară spre cer.

În minutele care au urmat, am strâns ceremonios mâinile tuturor celor din restaurant.

Mai târziu, m-am așezat împreună cu Tsige pe o canapea, în salonul de la etaj. Își scoase pantofii cu toc și își ridicase picioarele sub ea. Încă ținându-mă de mână, îmi atingea des obrajii, spunându-mi cât de fericită era să mă vadă.

Plănuisem să mă întorc în New York în după-amiaza aceea, dar Tsige insistă să-l lăsăm pe Mesfin să plece.

– Poți să iei un zbor mai târziu, îmi spuse ea.

– Ești sigură că o să pot găsi un taxi aici? am întrebat, prefăcându-mă că vorbesc serios.

După o clipă, își dădu capul pe spate și râse.

– Vezi, te-ai schimbat! Înainte erai tare timid!

Pe fereastră vedeam șase sau șapte iezi într-un țarc mare, îngrădit cu sârmă. Dincolo de el se afla o ogradă cu găini. Un băiat cu capul lung și îngust și cu o expresie visătoare ședea mângâind un ied.

– El e vărul meu, îmi explică Tsige. I se văd pe frunte urmele forcepsului. Are unele probleme. Dar îi place să aibă grijă de animale. Ar trebui să vii aici de Meskel, în Ziua Meskerem[1]. Tăiem capre și gătim afară. Atunci poți vedea aici nu doar taxiuri, ci și mașini de poliție. Vin de la secțiile din Roxbury și din South End.

Tsige îmi povesti că plecase din Addis la numai câteva luni după mine. Un client al barului, caporal în armată, o ceruse în căsătorie.

---

[1] 27 septembrie, zi în care se celebrează sărbătoarea Meskel Găsirea Adevăratei Cruci (n.red.)

– Era un nimeni. Dar la revoluție, chiar și simplii soldați au devenit puternici.

Când îi refuzase avansurile, fusese acuzată pe nedrept de activități imperialiste și trimisă la închisoare.

– Mi-am cumpărat eliberarea după două săptămâni, dar în timp ce eram la Kerchele, îmi confiscaseră casa. El a venit să mă vadă, pretinzând că nu avusese nici o legătură cu arestarea mea. Dacă m-aș fi măritat cu el, mi-a spus, am fi recăpătat tot. Țara era condusă de câini la fel ca el. Aveam niște bani ascunși. Nu m-am mai uitat înapoi. Am plecat. În Khartoum, am așteptat o lună să primesc drept de azil de la Ambasada Americană. Am lucrat ca servitoare la o familie britanică, Hankin. Erau oameni drăguți. Am învățat engleza având grijă de copiii lor. Ăsta a fost singurul lucru bun din șederea mea în Khartoum. Nu mă deranjează frigul din Boston, fiindcă fiecare zi rece îmi reamintește cât e de bine să fiu departe de Khartoum. Am muncit din greu aici, Marion. Mai întâi la un magazin Quick-Mart, unde deseori făceam câte două ture. Pe urmă, cinci nopți am lucrat la un garaj. Am pus bani deoparte. Am devenit prima femeie din Etiopia care a condus un taxi în Boston. Am învățat orașul. Le-am găsit etiopienilor de lucru. Băiat de prăvălie, angajat la parcare, șofer de taxi sau vânzătoare în magazinul de suvenire din hotel. Le-am împrumutat bani cu dobândă etiopienilor. Tayitu a lucrat pentru mine la bar când eram în Addis Abeba, așa că, atunci când a venit aici, am închiriat casa asta. Ea gătea. Pe urmă am cumpărat casa. Acum, Doamne, sunt atâtea de făcut! Să macini *tef*, să prepari *injera*, să cureți puii, să faci *wot*, să mături localul. E nevoie de trei sau patru oameni. Etiopienii vin la ușa mea ca mieii proaspăt fătați, cu tot ce au într-o boccea, cu radiografiile încă în mână. Încerc să-i ajut.

– Înseamnă că ești cu adevărat Regina din Saba.

Pe față i se lăți un zâmbet șmecheresc. Trecu apoi pe engleză, o limbă pe care n-o auzisem niciodată vorbind-o.

– Marion, tu știi ce am fost nevoită să fac în Addis, pentru a-mi putea hrăni copilașul. Apoi, în Sudan, am ajuns chiar mai jos de-atât... n-am fost deloc mai bună decât o *bariya*, precizează ea, folosind termenul argotic pentru „sclavă". Se zice că în America poți fi tot ce vrei. Eu am crezut asta. Am muncit pe brânci. Așa că azi, când îi aud spunându-mi „Regina din Saba", mă gândesc că da, am ajuns din *bariya*, regină.

I-am povestit apoi că o văzusem în ziua în care am părăsit în fugă Addis Abeba, o zărisem coborând din Fiatul ei 850.

– Iar azi, pe ce mi-a căzut privirea înainte de a-ți vedea fața? Pe piciorul tău frumos coborând dintr-o mașină. Ultima mea imagine cu tine în Addis a fost tot aceea a piciorului tău coborând din mașină. Am vrut atunci să-mi iau rămas-bun de la tine, dar n-am putut.

Ea râse și, stânjenită, își trase fusta peste genunchi.

– Știu că ai dispărut imediat după Genet. Nimeni nu știa sigur dacă ai luat și tu parte la deturnare.

– Serios? Oamenii au crezut că sunt luptător în gherilele eritreene?

Ea ridică din umeri.

– *Eu* n-am crezut că ai avut vreo legătură cu asta. Dar când am revăzut-o pe Genet, ea nu mi-a spus nimic, nici că da, nici că nu.

Eram derutat.

– Dar cum de-ai revăzut-o pe Genet? A plecat în aceeași zi cu mine. De-asta a trebuit să părăsesc Etiopia... Ai văzut-o în Khartoum?

– Nu, Marion. Am văzut-o aici.

– Ai văzut-o pe Genet *în America*?

– Am văzut-o *aici*. În casa asta... O, Doamne! N-ai știut?

Am simțit că rămân fără aer. Un hău s-a căscat sub mine.

– Genet? Dar nu luptă încă alături de eritreeni?

– Nu, nu, nu. Fata asta a venit aici ca refugiată, la fel ca noi toți. A adus-o cineva. Își ținea copilul în brațe. La început,

s-a prefăcut că nu mă recunoaște. A trebuit să-i amintesc eu. Știi, Marion, continuă Tsige, și fața ei căpătă o expresie dură, odată ce venim aici, toți suntem la fel. Eritreeni, Amhara, Oromo, mare mahăr, *bariya* – orice statut ai avut în Addis, aici nu mai contează. În America reîncepi de la zero. Cei care o duc cel mai bine aici sunt cei care acolo erau niște nimeni. Dar Genet a venit crezând că ea e specială, altfel decât noi toți...

– Când s-a întâmplat asta?

– Acum doi, poate trei ani. A zis că n-a mai ținut legătura cu tine. Nu știa unde te-ai dus. Se purta de parcă habar n-ar fi avut că ai fugit din Addis.

– Poftim? Mințea, am replicat. Eritreenii m-au ajutat pe mine să fug. Iar ea era steaua lor... marea lor eroină. Trebuie să fi știut.

– Poate că nu avea încredere în mine, Marion. Eu n-am cunoscut-o așa cum ai cunoscut-o tu, n-am schimbat nici două vorbe cu ea, niciodată. Oamenii se schimbă, știi tu. Când îți părăsești țara, ești ca o plantă smulsă din solul ei. Unii oameni se aspresc, nu mai pot înflori din nou. Îmi amintesc că mi-a spus că s-a îmbolnăvit în tabără. Eu cred că se și săturase de lupte. A născut. Niște femei pe care le cunoștea în New York aveau ceva de lucru pentru ea și s-au oferit s-o ajute să-și crească băiețelul. Deci eu n-a mai trebuit să fac nimic pentru ea.

– Doamne, am exclamat, lăsându-mă greu pe spătarul canapelei.

Mă bucuram că nu știusem despre asta mai înainte, că nu avusesem habar că ea era în New York.

– Mai e și acum aici?

– Nu, răspunse Tsige, apoi ezită, ca și când n-ar fi știut dacă să-mi mai spună și restul. Au circulat multe zvonuri. Am auzit că... a întâlnit un bărbat și s-a căsătorit cu el. Dar s-a întâmplat ceva. Aproape că l-a omorât. Nu știu exact nici cum, nici de ce. Știu doar că e în închisoare. Copilul a fost dat spre adopție... Văzând șocul oglindit pe fața mea, Tsige continuă: Îmi pare rău.

Credeam că știi toate astea... Aș putea afla dacă mai e și acum în închisoare.

– Nu! am exclamat, clătinând din cap. Nu înțelegi. Nu vreau s-o mai văd niciodată.

„Nu vreau s-o mai văd decât ca s-o scuip în față", mi-am zis în sinea mea.

– Dar e sora ta!

– Nu! Să nu spui asta! i-am răspuns răstit.

Am rămas câteva clipe în tăcere. Dacă reacția mea i s-a părut neașteptată, nu pot s-o învinovățesc. Am fost nevoit să aștept câteva minute pentru ca tumultul din mine să se domolească.

– Tsige, am zis în cele din urmă, luându-i mâna. Îmi pare rău. Trebuie să-ți explic ceva. Vezi tu, Genet nu e sora mea. A fost iubirea vieții mele.

Mă privi șocată.

– Ai fost îndrăgostit de propria ta soră?

– *Nu* e sora mea!

– Îmi pare rău. Sigur că nu.

– Ce contează, Tsige? Dacă e sau nu sora mea, eu am fost îndrăgostit de ea. Nu pot schimba ceea ce-am simțit pentru ea. Ar fi trebuit să ne căsătorim după ce terminam școala medicală...

– Și ce s-a întâmplat?

– Propriul meu frate m-a trădat. Ea m-a trădat, am răspuns, deși vorbele erau atât de greu de rostit. Și-au fost pernă unul altuia, am adăugat, folosind o expresie din amharică.

Mi-am dat seama că îi spusesem lui Tsige un lucru pe care nu-l mai destăinuisem nimănui, nici măcar Hemei. Fusesem cât pe ce să i-l spun lui Thomas Stone la restaurant, dar n-o făcusem. Acum, că rostisem cuvintele, mă simțeam extrem de ușurat. Și n-am lăsat nimic nespus: faptul că am fost acuzat pe nedrept, mutilarea genitală a lui Genet, moartea Rosinei, suspiciunile Hemei că eu aș fi fost de vină. În cei șase ani pe care îi petrecusem la Our Lady of Perpetual Succour, cu toți prietenii apropiați pe

care mi-i făcusem – Deepak, B.C., diverși studenți – nu spusesem nimănui această poveste.

Tsige ședea cu mâna la gură, privirea ei oglindindu-i uimirea și înțelegerea. După o vreme, lăsă mâna jos și clătină din cap cu tristețe.

– Fratele tău a vrut să se culce cu mine, îmi spuse apoi și zâmbi când văzu că rămăsesem cu gura căscată. O, da! Erați amândoi mici atunci, aveați paisprezece sau cincisprezece ani. Totuși, nu foarte mici. Shiva a fost atât de direct! „Cât mă costă să mă culc cu tine?" m-a întrebat.

Râse amintindu-și de îndrăzneala lui. Privi pe fereastră, gândindu-se la acele vremuri trecute.

– Și a făcut-o? am întrebat în cele din urmă, cu gâtul atât de uscat, încât cuvintele mi-ar fi putut aprinde *tej*-ul din stomac.

Nu avea idee cât de important era răspunsul ei pentru mine.

– Ce să facă?

– S-a culcat cu tine?

– O, dragul de tine! Nu! Mă ciupi de obraz și adăugă: Ar trebui să vezi ce expresie ai! Nu, nu.

Am răsuflat adânc.

– Știi doar că, dacă ai fi fost tu, lucrurile ar fi stat altfel. Dacă mi-ai fi cerut... Îți sunt datoare, Marion. Încă îți sunt datoare.

Eram sigur că roșisem. La fel de repede cum îmi apăruse în minte, Genet dispăruse acum.

– Nu-mi ești datoare cu nimic, Tsige. Și îmi pare rău, n-ar fi trebuit să te întreb așa ceva... Sunt lucruri personale, e treaba ta.

– Marion, sunt sigură că ai o mulțime de prietene. Un chirurg în New York! Câte asistente împart perna cu tine, ei? Unde te duci? De ce te-ai ridicat? Ce s-a întâmplat?

– Tsige, e târziu, ar trebui să...

Mă trase în jos cu o mână hotărâtă, astfel că aproape am căzut peste ea. M-a susținut. Mirosul ei și al parfumului pe care îl purta mi-a gâdilat nările. Îi vedeam gâtul, bărbia și pieptul. Mă gândisem la ea în multe dintre nopțile petrecute în aripa

personalului de la Our Lady of Perpetual Succour, fără a-mi închipui vreodată că aș putea s-o ating cu adevărat. Eram eu un chirurg cu toate examenele luate, însă acum mă simțeam ca un adolescent plin de coșuri.

– Ce roșu te-ai făcut! Te simți bine? Oh, Marie binecuvântată, arhanghele Gavril și voi sfinților... Ești încă virgin, nu-i așa?

Am încuviințat, plin de jenă.

– De ce plângi? am întrebat-o.

Dar ea se mulțumi să clatine din cap, studiindu-mi fața în timp ce-și ștergea ochii. În cele din urmă, ținându-mi obrajii în palme, îmi spuse:

– Plâng fiindcă este atât de frumos.

– Nu e frumos, Tsige. E stupid.

– Ba nu.

– M-am păstrat pentru Genet. Da, știu... e ridicol. Dar atunci când ea și Shiva... M-am refugiat în învățătură. Cel mai rău lucru este că încă o iubeam. Shiva, nu. Eu am iubit-o. M-am simțit responsabil când ea a fost în pragul morții. Shiva s-a culcat cu ea, iar *eu* m-am simțit responsabil! Pe urmă, când ea și prietenii ei au deturnat avionul acela, m-a trădat din nou. Niciodată nu și-a făcut griji pentru ce ni s-ar fi putut întâmpla – mie, Hemei sau lui Shiva. Dar, cel puțin atunci, în ziua în care am părăsit Etiopia, m-am eliberat de ea. Când am ajuns aici, am încercat s-o uit. Speram că a murit în războiul acela prostesc... nenorocitul ei de război! Iar acum aflu că e aici. Poate că ar trebui să plec din țară, Tsige. Să mă duc în Brazilia. Sau în India. Nu vreau să fiu pe același continent cu femeia asta.

– Oprește-te, Marion! Nu vorbi prostii. Cât *tej* ai băut? Asta e o țară mare, iar tu ești un bărbat în toată firea. Uit-o! Privește unde ești tu și unde este ea. Ea e în *închisoare*, pentru numele lui Dumnezeu!

Îmi atinse ușor părul și apoi mă trase la pieptul ei.

– Tu ești genul de bărbat la care visează femeile.

Eram excitat. Nu exista nimic în viața mea, nici un amănunt pe care să-l pot ascunde de ea, nici dac-aș fi vrut. Nici rușinea pe care o resimțeam, nici secretele, nici stânjeneala.

Mă sărută pe buze, o scurtă explorare la început, apoi un sărut de încercare, fără grabă. Simțeam adrenalina năvălindu-mi în corp, rezervele de testosteron neutilizate, acumulate, anunțându-și existența. Deci așa o să se întâmple, mi-am spus. În ziua în care mi-am luat ultimele examene. Cât de potrivit! Mâinile mele se întinseră după trupul ei.

Suspină și se lăsă pe spate, împingându-mă în picioare, și apoi își aranjă părul. Avea o expresie serioasă, ca aceea a unui clinician care pune diagnosticul după o examinare amănunțită.

– Așteaptă, dragul meu Marion. Te-ai păstrat atâția ani. Asta nu-i un lucru neînsemnat. Vreau să te duci acasă. După ce-o să te gândești bine, dacă o să mă mai vrei, aici voi fi. Te poți întoarce aici sau putem pleca undeva, într-o călătorie împreună. Sau voi veni eu la New York și ne vom lua o cameră la un hotel minunat.

Observă dezamăgirea de pe chipul meu, sentimentul de respingere, și continuă:

– Nu fi trist. Fac asta din dragoste pentru tine. Atunci când ai ceva atât de prețios, trebuie să te gândești bine cui anume i-l dăruiești. Dacă nu mi-l vei dărui mie, o să înțeleg. Dar dacă mă vei alege, voi fi onorată și te voi onora la rândul meu. Acum, îți chem un taxi. Du-te, dragul meu. Du-te cu Dumnezeu! Nu mai e nimeni ca tine.

Asta e viața mea, mi-am zis, în vreme ce taxiul se târâia prin traficul aglomerat, înaintând cu greu prin tunelul care ducea la aeroportul Logan. Rezecasem cancerul din trecutul meu, îl eliminasem. Străbătusem câmpiile vaste, coborâsem în deșert, traversasem oceane și îmi înfipsesem picioarele într-un pământ nou. Îmi făcusem ucenicia, îmi plătisem datoriile și devenisem căpitanul propriei mele corăbii. Dar acum, când mă uitam în jos, de ce vedeam papucii vechi, murdari și jerpeliți, pe care îi îngropasem la începutul călătoriei, de ce îi vedeam încă în picioarele mele?

CAPITOLUL 50

BEREGATA TĂIATĂ

Acum, că aveam venitul unui chirurg practician, mi-am cumpărat un duplex la capătul unui șir de astfel de locuințe în Queens. Marginea acoperișului de deasupra lucarnei, pe o latură a casei, era arcuită ca o sprânceană și își arunca privirea stăpânitoare peste un petic de pământ năpădit de verdeață, cu un desiș de arțari. Vara îmi așezam ghivecele cu iasomie în micuța curte interioară și cultivam tot ce-mi trebuia pentru salată într-o grădină și mai mică. Iarna aduceam iasomia înăuntru, în vreme ce lăzile goale din sârmă rămâneau afară ca un memento al roșiilor suculente pe care mi le dăruise pământul. Am zugrăvit pereții, am reparat țigla de pe acoperiș și am instalat rafturi pentru cărți. Dezrădăcinat din Africa, îmi satisfăceam astfel impulsul cuibăritului. Mi-am găsit în America propria-mi variantă a fericirii. Șase ani s-au scurs și, cu toate că ar fi trebuit să fac o vizită în Etiopia, n-am reușit să-mi fac timp ca să plec.

Într-o zi, când ieșeam dintr-un magazin de înghețată, o femeie de culoare, înaltă și îmbrăcată elegant, cu o haină de piele ce-i dansa în jurul gleznelor, a trecut pe lângă mine. I-am ținut ușa și, în vreme ce intra, o senzație de intensă neliniște a pus stăpânire pe mine. Femeia s-a întors și m-a privit, zâmbind. Într-o altă seară, în timp ce rulam prin Manhattan, întorcându-mă de la o conferință de traumatologie organizată în New Jersey,

o trecătoare mi-a atras privirea când a ieșit de sub o tendă de lângă Tunelul Holland. Farurile mașinilor și lumina reflectată în bălțoacele de pe stradă o învăluiau într-o aură fantomatică. Pentru o frântură de clipă, își dezgoli sânii către mine, în ploaie. Sau așa mi-am imaginat eu. Am simțit din nou acea neliniște, ca o prevestire a unui foc despre care știam că a izbucnit, însă nu știam unde. Am dat o tură prin zonă, dar n-am mai văzut-o.

Ajuns acasă, m-am pregătit pentru ziua următoare. Aș fi putut să intru în practica privată când am terminat cei cinci ani de rezidențiat sau să încep o carieră didactică la un alt centru de pregătire, dar un puternic sentiment de loialitate mă lega de Our Lady. În plus, Centrul Medical Brooke al Armatei din San Antonio și Spitalul Militar Walter Reed din Washington ne trimiteau câțiva dintre rezidenții lor în chirurgie. Pe timp de pace, noi eram cel mai apropiat echivalent al unei zone de război – un loc în care chirurgii militari își puteau desăvârși pregătirea. Eu eram șeful departamentului de traumatologie de la Our Lady. Dispuneam acum de mai mult personal și de resurse noi. Nu aveam nici un motiv să fiu nefericit. Dar în seara aceea, cu un foc viu în șemineu, eram agitat, ca și când o paralizie amenința să se instaleze curând dacă nu luam anumite măsuri.

La acel sfârșit de săptămână am decis că viața mea avea nevoie de o nouă dimensiune, fără legătură cu munca. M-am uitat în *Times* în căutarea unor spectacole, conferințe, vernisaje, piese de teatru, seri de lectură și alte subiecte de interes. M-am forțat să ies din casă sâmbătă și, din nou, duminică.

În vinerea următoare, m-am întors de la muncă și mi-am lăsat în bibliotecă servieta și corespondența primită. Am intrat în bucătărie, am aprins lumânarea, am așezat masa și am încălzit ultima porție din mâncarea de pui pe care o gătisem duminică, după o rețetă din *Times*.

S-a auzit o bătaie în ușă.

Am intrat în panică.

Invitasem oare pe cineva la masă și uitasem? Cu excepția lui Deepak, care trecuse o dată pe la mine, nimeni altcineva nu mai venise aici. Sau cumva Tsige, de la Boston, hotărâse să preia frâiele, văzând că eu nu mai dau nici un semn? Ori poate că era Thomas Stone? Nu-i spusesem unde locuiesc, dar ar fi putut să afle ușor, de la Deepak.

M-am uitat pe vizor.

În imaginea aceea convexă, ca de ochi de pește, am văzut un nas, ochi, pometi, buze... Creierul meu jongla cu ele, încercând să le rearanjeze pentru a obține o figură și un nume.

Nu era nici Stone, nici Deepak și nici Tsige.

Identitatea vizitatorului era limpede dincolo de orice bănuială.

Se întoarse să plece și coborî două trepte.

Aș fi putut să mă uit cum pleacă.

Am deschis ușa. Ea încremeni, cu fața spre stradă și cu spatele spre ușă. Era mai înaltă decât mi-o aminteam – sau poate, de fapt, era mai subțire. Se uită să vadă dacă eram eu, apoi își lăsă privirea în jos, până într-un punct de lângă cotul meu stâng. Gestul ei mi-a îngăduit s-o studiez pe îndelete și să decid dacă să-i trântesc sau nu ușa în nas.

Părul îi era întins, moale, fără avantajul oferit de panglici sau de clame, ba chiar nepieptănat. Pometii erau așa cum îi știam, mai proeminenți ca oricând, ca pentru a-i susține mai bine ochii aceia pieziși, cea mai frumoasă trăsătură a ei. Chiar și fără farduri, avea un chip minunat. Deși era vară, purta o jachetă lungă din lână, legată fix pe talie, și se strângea singură în brațe, de parcă i-ar fi fost frig. Stătea acolo nemișcată, ca un animal mic prins pe teritoriul unui prădător, paralizat și incapabil să facă o mișcare.

Am coborât treptele de la intrare. Am întins mâna și i-am ridicat fața. Ochii și pleoapele îi coborâră, ca acelea ale păpușilor cu care obișnuia să se joace. Pielea îi era rece la atingere. Cicatricele verticale de la colțurile exterioare ale ochilor erau acum linii bine definite. Mi-am adus aminte de ziua în care Rosina

i le făcuse, de pielea crestată și de sângele închegat. I-am ridicat brusc bărbia mai mult. Ea refuza în continuare să mă privească. Voiam să vadă cicatricile de pe trupul meu, una de când mă trădase împreună cu Shiva, iar cealaltă de când devenise mai eritreeană decât oricare eritreean, deturnând avionul acela și obligându-mă astfel să fug din țara *mea*. Voiam să-mi vadă furia în spatele calmului exterior. Voiam să simtă afluxul de sânge în mușchii mei, să vadă felul în care degetele mi se strângeau și se încovrigau, tentația de a-i cuprinde gâtul cu ele. Era bine că nu se uita, fiindcă, dacă ar fi schițat cel mai mărunt gest, chiar și dacă ar fi clipit, aș fi sărit cu dinții la jugulara ei, aș fi devorat-o cu totul, cu oase, cu dinți și cu piele, nemailăsând nimic din ea în stradă.

Am luat-o de cot și am condus-o în casă. Intră ca o femeie care înaintează spre eșafod. În hol, în vreme ce încuiam ușa, rămase locului, pe covor. Am dus-o în bibliotecă – de fapt, o sufragerie transformată – și am împins-o pe sofa. Se așeză pe margine. M-am uitat la ea, de sus în jos. Nu se mișcă. Apoi tuși, un spasm care trecu după cincisprezece secunde. Își duse la buze o batistă mototolită. Am privit-o timp îndelungat. Mă pregăteam să vorbesc, când tusea izbucni din nou.

M-am dus în bucătărie. Am pus apă la fiert pentru ceai și, în timp ce așteptam, mi-am rezemat capul de frigider. De ce făceam asta? Într-o clipă mă gândeam la omor, în următoarea, la ceai?

Nu-și schimbase poziția. Când luă ceașca din mâinile mele, i-am văzut unghiile tăiate strâmb, nevopsite, și pielea ridată, ca de spălătoreasă. Încercă să-și ascundă mâinile în mânecile jachetei. Lacrimile începură să-i șiroiască pe față, iar buzele i se traseră în lateral, într-o grimasă.

Sperasem că inima avea să-mi fie împietrită în fața unor astfel de manifestări.

– Îmi pare rău. Muncesc într-o bucătărie, șopti ea.

– După tot ce mi-ai făcut mie, îți pare rău pentru starea mâinilor tale?

Clipi fără a spune nimic.

– Cum m-ai găsit?

– Tsige m-a trimis.

– De ce?

– Am sunat-o când am ieșit din închisoare. Aveam nevoie de... ajutor.

– Și nu ți-a spus că nu vreau să te văd?

– Ba da. Dar a insistat să trec pe la tine înainte să mă ajute ea, răspunse ea și apoi, pentru prima dată, mă privi în față, adăugând: Și eu voiam să te văd.

– De ce?

– Ca să-ți spun că-mi pare rău.

Își mută privirea timp de câteva secunde.

– Asta ai învățat-o în închisoare? Să eviți contactul vizual?

Râse. În clipa aceea m-am întrebat dacă, după tot ce văzuse și făcuse, nu ajunsese cumva dincolo de punctul în care mânia o mai putea atinge.

– Am fost înjunghiată o dată fiindcă m-am uitat, spuse și arătă cu bărbia spre talie, în stânga. Mi-au scos splina.

– Unde-ai fost la închisoare?

– În Albany.

– Și acum?

– Am fost eliberată condiționat. Trebuie să trec pe la ofițerul supraveghetor în fiecare săptămână.

Puse ceașca jos.

– Și ce altceva ți-a mai zis Tsige?

– Că ești chirurg. Se uită în jur, la rafturile pline de cărți, și continuă: Și că o duci bine.

– Mă aflu aici numai fiindcă am fost nevoit să fug. Nevoit să plec în toiul nopții, ca un hoț. Știi cine mi-a făcut asta? Și Hemei? Cineva care a fost pentru familia noastră... ca o fiică.

Se legăna înainte și înapoi.

– Continuă, replică ea. O merit.

– Încă mai joci rolul martirului? Am auzit că ți-ai ascuns o armă în păr când ai urcat în avionul acela. Într-o pieptănătură afro! Erai o Angela Davis[1] a cauzei eritreene, nu?

Clătină din cap. După o lungă tăcere, spuse:

– Nu știu cine eram. Persoana care eram simțea că trebuie să facă ceva *măreț*, adăugă, aproape scuipând ultimul cuvânt. Ceva spectaculos. Pentru Zemui. Pentru mine. Ei mi-au promis că tu și familia ta nu veți avea de suferit. Imediat după deturnare, mi-am dat seama că fusese o prostie. Nimic în legătură cu ceea ce făcusem nu era măreț. Eu fusesem o mare proastă, asta-i tot.

Bău din ceai. Apoi se ridică.

– Iartă-mă, dacă poți. Nu meritai așa ceva.

– Taci și stai jos, i-am spus, iar ea se supuse. Crezi că așa rezolvi totul? Zici că-ți pare rău și pe urmă pleci?

Ea clătină din cap.

– Ai avut un copil? Un copil în tabără?

– Contraceptivele pe care ni le-au dat nu și-au făcut efectul.

– De ce-ai fost închisă?

– Chiar trebuie să-ți spun totul?

Începu iar să tușească. După ce criza încetă, am văzut că tremura, deși în cameră era cald, iar eu transpiram.

– Ce s-a întâmplat cu copilul?

Fața i se boți. Buzele i se întinseră. Umerii i se scuturară.

– Mi l-au luat. L-au dat spre adopție. L-am blestemat pe cel care m-a pus într-o asemenea situație. L-am blestemat, repetă ea și ridică privirea spre mine. Am fost o mamă bună, Marion...

Am izbucnit în râs.

– O mamă bună! Dacă ai fi fost o mamă bună, ai fi purtat copilul *meu*.

---

[1] Angela Yvonne Davis (n. 1944), activistă comunistă americană de culoare, militantă pentru drepturile omului, a fost urmărită de FBI și de justiție în urma asocierii cu Partidul Pantera Neagră (Black Panther Party). A fost arestată, dar după eliberare a urmat o carieră universitară în domeniul filosofiei. (n.red.)

Zâmbi printre lacrimi, ca și cum aș fi spus ceva amuzant, ca și cum tocmai și-ar fi amintit de fantezia mea, în care ne căsătoream și populam Missingul cu copiii noștri. Apoi începu să tremure violent și am crezut inițial că râde sau plânge, dar i-am auzit dinții clănțănind. Îmi repetasem replicile în minte când plecasem din Asmara, pe drumul spre Sudan, și le repetasem iar, de nenumărate ori de-atunci. Îmi imaginasem fiece scuză pe care ar fi putut să mi-o ofere dacă ne-am fi întâlnit. Așa că aveam tăișul gata pregătit. Dar acest adversar tăcut, scuturat de frisoane, nu era cel la care mă așteptasem. Am întins mâna și i-am luat pulsul. O sută patruzeci de bătăi pe minut. Pielea ei, rece cu câteva minute în urmă, ardea acum.

– Trebuie... să... plec, spuse și se ridică, clătinându-se.

– Nu, stai aici.

Era limpede că nu se simțea bine. I-am dat trei aspirine. Am dus-o în baia principală și am pregătit dușul. Când apa s-a încălzit, am ajutat-o să-și scoată hainele. Dacă mai devreme o percepusem ca pe un animal în bârlogul unui prădător, acum mă simțeam ca un tată ce-și ajută copilul să se dezbrace. Când ea intră la duș, i-am pus lenjeria de corp și bluza în mașina de spălat și i-am dat drumul. Am ajutat-o apoi să iasă de la duș. De-abia se ținea pe picioare. Am șters-o și am așezat-o pe marginea patului. I-am dat una dintre pijamalele mele de flanel și am învelit-o. Am convins-o să mănânce câteva linguri din tocana de pui și să mai bea ceai. Am frecționat-o cu Vicks pe gât, pe piept și pe tălpi, așa cum făcea Hema cu noi. Dormea deja înainte de-a apuca eu să-i pun în picioare niște șosete de lână.

Ce simțeam? Era o victorie *à la* Pirus. O victorie *piretică*, mai degrabă. Termometrul pe care i-l pusesem sub braț arăta treizeci și nouă de grade. În vreme ce dormea, i-am scos hainele din mașină, le-am trecut în uscător și i-am pus blugii la spălat. Mâncarea de pui am lăsat-o deoparte, apoi m-am așezat în bibliotecă singur, încercând să citesc. Poate că am aținit. Câteva ore mai târziu, am auzit apa trasă la baie. Ea ședea pe pat, cu păturile

trase într-o parte, fără pijama și șosete, înfășurată într-un prosop și ștergându-și fața cu o bucată de pânză. Febra îi cedase. Se dădu puțin mai încolo, ca să-mi facă loc.

– Vrei să plec acum? mă întrebă.

Am simțit că prin această întrebare prelua ea controlul, fiindcă nu exista decât un singur răspuns posibil:

– Dormi aici.

– Ard toată, spuse ea.

M-am dus în baie și m-am schimbat în boxeri și în tricou, am luat o pătură din dulap și m-am îndreptat spre bibliotecă.

– Vrei să stai cu mine? Te rog!

La asta nu aveam nici un răspuns pregătit.

M-am urcat în pat. Când am întins mâna să sting lumina, ea îmi ceru:

– Te rog, las-o aprinsă.

În clipa în care m-am întins, se strânse lângă mine, mirosind a deodorantul meu, a șamponul meu și a Vicks. Îmi ridică brațul și mi se cuibări în curbura umărului, cu trupul ud lipit de al meu. Degetele ei îmi atinseră fața, delicat, de parcă i-ar fi fost teamă să n-o mușc. Mi-am amintit de noaptea aceea, cu atâția ani în urmă, când o găsisem goală în cămară.

– Ce e sunetul ăsta? întrebă, neliniștită.

– Alarma uscătorului. Ți-am spălat hainele.

Am auzit-o trăgându-și nasul. Și apoi plângând.

– Meritai ceva mai bun, spuse, ridicând privirea.

– Da, meritam.

M-am uitat la ochii ei, amintindu-mi de punctișorul din irisul drept și de pata cenușie din jurul lui, acolo unde pătrunsese o scânteie. Da, era tot acolo, mai întunecat acum, părând un semn din naștere. I-am mângâiat buzele cu un deget. Și nasul. Închise ochii la atingerea mea. Sub pleoape i se iviră lacrimi. Zâmbi, un zâmbet din vremea inocenței noastre. Mi-am retras mâna. Ea ridică pleoapele. Ochii îi luceau. Ezitând, îmi sărută buzele.

Nu, nu uitasem. În clipa aceea, nu mai eram furios atât pe ea, cât pe trecerea timpului. Timpul îmi răpise niște iluzii atât de frumoase, mi le luase mult prea devreme. Dar atunci, în acel moment, voiam iluzia că ea este a mea.

Mă sărută din nou și am simțit gust de lacrimi. Îi părea rău pentru mine, oare? N-aș fi putut suporta așa ceva, în nici un caz. Deodată m-am pomenit peste ea, smulgând cearșaful, smulgându-i prosopul, neîndemânatic, dar hotărât. Era surprinsă, mușchii gâtului îi erau încordați ca niște cabluri. I-am înșfăcat capul și am sărutat-o.

– Așteaptă, îmi șopti, n-ar trebui să...?

Dar eram deja în ea.

Se crispă.

– N-ar trebui să ce, Genet? am întrebat, în vreme ce zvâcneam, pelvisul meu deținând o anume cunoaștere intrinsecă a mișcărilor necesare. Asta e prima dată pentru mine..., am izbutit să spun. N-am de unde să știu ce ar trebui sau n-ar trebui să fac.

Pupilele i se dilatară. Oare era mulțumită aflând asta despre mine?

Acum știa.

Acum știa că există pe lume oameni care își respectă promisiunile. Ghosh, pe la căpătâiul căruia nu avusese vreme să treacă, fusese o astfel de persoană. Voiam ca această conștientizare s-o umple de rușine, s-o îngrozească. Când am terminat, am rămas deasupra ei.

– Prima mea oară, Genet, am șoptit. Să nu crezi că motivul e că te-am așteptat pe tine. E fiindcă ți-ai bătut joc de viața mea. Te-ai fi putut bizui pe mine. Banii erau în bancă, așa cum se zice aici. Iar tu ce-ai făcut? Ai transformat totul într-un rahat. Voiam să-ți fac viața frumoasă. Chiar nu înțeleg, Genet. I-ai avut pe Hema și pe Ghosh. Ai avut Missingul. M-ai avut pe mine, care te-am iubit mai mult decât te-ai putea iubi tu însăți vreodată.

Plângea sub mine. După un timp îndelungat, mă mângâie pe păr și încercă să mă sărute. Apoi spuse:

– Trebuie să mă duc la baie.

Am ignorat-o. Eram din nou excitat. Am început încă o dată să mă mișc înăuntrul ei.

– Te rog, Marion!

Fără a mă retrage din ea, m-am rostogolit pe spate, ținând-o bine, răsucind-o și așezând-o deasupra mea, cu sânii atârnându-i peste pieptul meu.

– Ai nevoie să faci pipi? Dă-i drumul, am îndemnat-o, răsuflând din ce în ce mai repede. Ai mai făcut asta și înainte.

Am prins-o de umeri și am tras-o spre mine, tare. I-am adulmecat izul de febră, de sânge, sex și urină. Am avut iarăși orgasm.

Pe urmă i-am dat drumul. Am lăsat-o să alunece într-o parte.

M-am trezit târziu sâmbătă dimineață și am găsit-o iar în căușul brațului meu, privindu-mă. Am posedat-o încă o dată. Nu-mi puteam imagina cum de-mi refuzasem această plăcere atât de mult timp.

Când am deschis din nou ochii, era ora două după-amiaza. O auzeam în bucătărie. M-am dus la baie. Abia când m-am întors în pat am văzut sângele de pe așternuturi. Am strâns cearșafurile și le-am dus în mașina de spălat.

A venit cu două cești de cafea, o porție de tocană de pui și două linguri. Avea iar febră, halatul de casă nu-i ținea de cald suficient, dinții îi clănțăneau și era zguduită de accese de tuse seacă. I-am luat cafeaua din mână. Halatul i s-a desfăcut. M-a urmărit în timp ce așterneam patul.

– Îmi pare rău, spuse. Sângerez din cauza cicatricilor... Întotdeauna sângerez la... raporturi. Cadoul Rosinei pentru mine. Pentru ca întotdeauna să mă gândesc la ea când...

– E dureros?

– La început. Și dacă a trecut mult timp.

– Dar febra? De când ești așa? Ți-ai făcut o radiografie?

– O să-mi revin. E doar o răceală urâtă. Sper să nu ți-o dau și ție. Am luat niște pastile de Advil pe care le-am găsit în dulapul din baie.

– Genet, ar trebui...

– Serios, o să-mi revin, doctore.

– Spune-mi de ce-ai fost închisă.

Zâmbetul îi dispăru. Clătină din cap.

– Te rog, Marion. Nu întreba.

Am înțeles atunci că era o poveste care nu avea să-mi facă deloc bine. Și am știut că trebuie s-o aflu. Mai târziu, când stăteam amândoi în bibliotecă, am insistat.

El era un intelectual, un agitator, un eritreean care, la fel ca ea, abandonase cauza. Îi voi păstra anonimatul – e destul de dureros și așa. Este suficient să spun că îi câștigase inima copilului ei. (Tatăl băiețelului murise în luptă.) Apoi îi câștigase și ei inima – toate acestea se petrecuseră după sosirea ei în New York. Avea impresia că viața ei de-abia începuse. Se căsătoriseră. În mai puțin de un an rămăsese însărcinată cu copilul lui. Bănuia însă că el o înșală. Aflase câte ceva despre o femeie și găsise apartamentul în care cei doi își făceau de cap. Intrase pe furiș, se ascunsese în șifonierul femeii și așteptase acolo o jumătate de zi, până când veniseră ei, după-amiaza târziu. Când soțul ei și amanta lui albă erau în pat, angajați în cunoașterea carnală reciprocă, icnind și agitându-se, Genet se întrebase dacă să-și facă sau nu cunoscută prezența.

– Marion, în timp ce stăteam în șifonierul acela, având la picioare coșul cu curele al femeii ăleia, ca niște șerpi, mi-a revenit totul în minte. Toate întâmplările vieții mele, de la moartea lui Zemui până în momentul acela. Ajunsesem în America, și ce făcusem? Pentru prima dată în viață, unei persoane care merita cel mai puțin, îi dăruisem toată dragostea. Îl iubeam... cum ai spus tu mai devreme? Mai mult decât mă iubeam pe mine însămi. Renunțasem la tot pentru omul acela de nimic. Stând

acolo, în dulap, mi-am dat seama că, dacă voiam să mă răzbun, trebuia să fiu dispusă să-mi pierd viața. Existase în trecutul meu un singur om demn de un asemenea sacrificiu, iar acela erai tu, Marion. Fusesem prea proastă în tinerețe pentru a înțelege asta. Fusesem prea proastă. El nu merita așa ceva, dar deja nu mă mai puteam opri. Vezi tu, iubindu-l pe el, se întâmplase din nou același lucru, Marion: voiam să fiu măreață. Credeam că destinul lui era să-și afle măreția în știință, ca un intelectual, și că eu aveam s-o găsesc pe a mea alături de el. Pentru prima dată am înțeles cine era proletariatul. Eu eram proletariatul, eu fusesem întotdeauna proletariatul, iar acum trebuia să acționez în numele acestui proletariat. Aveam în mână briciul. Am început să cânt, încet de tot. Ei nu mă puteau vedea, dar eu îi vedeam. Am deschis ușa șifonierului cu o singură intenție în privința lui: să-i tai beregata, să i-o retez ca pe o tulpină de henna. Nu poți face asta decât atunci când ai iubit pe cineva cu atâta dăruire, încât n-ai precupețit nimic, pentru tine n-a mai rămas nimic, totul s-a dus. Înțelegi?

Înțelegeam prea bine.

– Altfel, i-aș fi spus femeii: „Ia-l și păstrează-l! Cale bătută!" În loc de asta, m-am năpustit asupra lor. I-am tăiat pe amândoi, dar nu atât de rău cât aș fi vrut. Au reușit să fugă. Eu am așteptat poliția. Mă simțeam de parcă mi-aș fi scos niște cătușe care îmi legaseră încheieturile tot timpul. Căutasem măreția și o găsisem. Eram liberă în acele clipe în care libertatea mea avea să se sfârșească.

Îmi observă expresia de pe chip și zâmbi.

– Genet a murit în închisoare, Marion. Genet nu mai există. Când îți iau copilul din brațe, mori, iar copilul care crește în tine moare și el. Toate lucrurile care contează au pierit, așa că și eu sunt moartă.

O părticică din mine ar fi vrut să spună: „Mă ai pe mine, Genet". Dar o dată în viață m-am oprit să mă gândesc la mine însumi, să mă salvez.

Simțeam pentru ea o compasiune diferită de tot ce mai simțisem înainte: un sentiment mai bun ca dragostea, fiindcă mă elibera, mă scotea de sub stăpânirea ei. „Marion", mi-am spus, „ea și-a găsit în sfârșit măreția, și-a găsit-o în propria-i suferință. Și, odată ce ai măreție, la ce-ți mai trebuie altceva?"

CAPITOLUL 51
ALEGEREA DIAVOLULUI

Privind acum înapoi în timp, pot spune că boala mea a început în acea dimineață de duminică, în acel moment limpede precum cristalul, când m-am trezit într-o casă tăcută, în care am știut că sunt singur, iar ea a plecat. Patruzeci și trei de zile mai târziu a apărut prima senzație de greață, un val mareic, de parcă un Vezuviu aflat undeva departe s-ar fi prăbușit în mare. Apoi o pâclă străveche, o ceață din Munții Entoto, plină de forme schimbătoare și de sunete de animale a coborât asupra mea, iar în a patruzeci și noua zi mi-am pierdut cunoștința.

Cât este de remarcabil faptul că o viață poate depinde de lucruri atât de mărunte precum decizia de a deschide sau nu o ușă. Am primit-o pe Genet în casă vineri. Ea a plecat singură, două zile mai târziu, fără un rămas-bun, și de atunci nimic nu a fost și nu va mai fi ca înainte. Așezase o cruciuliță în mijlocul mesei – un dar pentru mine, mi-am închipuit. Medalionul acela al Sfintei Brigita pe care obișnuia să-l poarte la gât fusese al tatălui ei și, mai înainte de asta, îi aparținuse unui soldat canadian pe nume Darwin.

Povestea fostului ei soț îmi rămășese în minte ca o gripă urâtă. Eu insistasem s-o aud. Și descoperisem că Genet era capabilă de o iubire totală, dar nu pentru mine. Dar acolo, în casa mea, găsisem un echilibru momentan cu ea, sau iluzia lui, ca și

când am fi fost din nou copii, jucându-ne de-a mama și de-a tata sau de-a doctorul.

Mă grăbeam să mă întorc acasă în fiecare seară după muncă, sperând s-o găsesc așteptându-mă în prag. Inima mi se strângea când vedeam bilețelul pe care i-l lăsasem dincolo de ușa de plasă, în care îi scriam că găsește cheile la bunul meu vecin, Holmes, și o îndemnam să se simtă ca acasă. Înăuntru, simțeam nevoia să iau hârtia și să mai verific o dată că, într-adevăr, scrisesem acel mesaj pe ea. Mărturisesc chiar că pusesem lângă ușă un capăt de creion, pentru eventualitatea că ar fi vrut să-mi lase un răspuns.

Vineri, la o săptămână după ce o adusesem la mine în casă, pătratul acela de hârtie galbenă urla deja la mine: *PROSTULE!* Iar capătul de creion îi ținea isonul: *PROSTUL PROȘTILOR.* Am rupt biletul și am azvârlit creionul în stradă.

Nu eram mânios pe Genet. Ea măcar era consecventă. Pe mine mă înfuriasem, fiindcă încă o mai iubeam – sau iubeam visul acela de a fi împreună cu ea. Sentimentele mele erau iraționale, ilogice, și nu le puteam schimba. Iar asta durea.

Stând în bibliotecă în noaptea aceea, cu o sticlă de whisky de care m-am folosit în patru ore mai mult decât o făcusem în cele douăsprezece luni de când o cumpărasem, am revăzut în minte ultimul nostru schimb de replici. Ședea ghemuită în scaunul în care stăteam eu acum, îmbrăcată în același halat de casă pe care îl purtam eu acum. Îi adusesem ceai – gestul acela clasic al proștilor, unul dintre stigmatele după care putem fi recunoscuți oriunde.

– Marion, îmi spusese în vreme ce se uita la cărțile din biblioteca mea mică și eclectică, apartamentul din Boston al tatălui tău, din felul în care l-ai descris... pare că seamănă bine cu al tău.

– Nu fi ridicolă! Am construit rafturile astea cu mâna mea. Iar jumătate dintre cărți nu au nici o legătură cu chirurgia. Viața mea nu se limitează la chirurgie.

Ea nu răspunsese. Ședeam amândoi în tăcere. La un moment dat, i-am văzut privirea coborând la covorul care acoperea podeaua, între noi – un intrus stătea dezbrăcat pe țesătura aceea sintetică, un bărbat de culoare, tăcut, cu o rană de brici pe corp. Prezența lui era o frână în calea conversației noastre.

Când îi spusesem că mă duc să mă culc, răspunsese că vine și ea imediat. Zâmbise. N-o crezusem. Mă gândisem că nu aveam s-o mai văd niciodată. Dar mă înșelasem. Mi se alăturase sub pătură. Făcurăm apoi dragoste. Fără grabă, cu tandrețe. În acel moment îmi spusesem: „În sfârșit, va rămâne", dar, în realitate, era felul ei de a-și lua rămas-bun.

La două săptămâni după plecarea ei, aveam gânduri confuze în legătură cu casa mea. Biblioteca mi se părea sufocantă. În bucătărie, mi-am scos din frigider mâncarea, un pachet învelit în folie, cu o etichetă pe care scrisesem eu însumi VINERI. Era ultima porție din ceea ce gătisem, congelasem și pusesem la păstrare în pachete separate cu multe weekenduri în urmă. Acum, această categorisire a mâncării din congelator mi se părea o reflectare a haosului din mintea mea.

Slavă Domnului pentru vecinul meu, Sonny Holmes. El m-a auzit agitându-mă, lovindu-mă cu capul de frigider. Sonny avea o curiozitate înnăscută, o tendință de a-și vârî nasul în treburile altora cât se poate de onestă și de tipic americană, care se manifesta după împlinirea vârstei de șaptezeci de ani și nu făcea nici o încercare de a se disimula. Sonny Holmes aflase despre vizita pe care o primisem – un eveniment atât de rar – și auzise „muzica" de la frigider și apoi tăcerea îndelungată care se lăsase.

– Trebuie să angajezi o firmă de securitate, îmi spuse, stabilind rapid diagnosticul, înainte ca eu să apuc să-mi termin povestea.

Sonny credea în eneagrame – acest sistem de clasificare a oamenilor în tipuri de personalitate, inventat de iezuiți. El era un Unu, hotărât, încrezător și sigur pe el însuși. Pe mine mă identificase ca pe un Trei sau Patru, ori poate Doi. Oricum, era un număr care nu discuta în contradictoriu cu Unu.

– Ce anume trebuie să fac? am întrebat.

– Să angajezi un detectiv particular.

– Sonny, dar pentru ce? Nu vreau s-o mai văd niciodată.

– Poate. Dar ai nevoie de un final. Dacă fata e cumva în închisoare sau în spital? Dacă încearcă disperată să ia din nou legătura cu tine, dar nu poate?

Un motiv nobil, asta e tot ce-i trebuia unui Doi pentru a merge mai departe în obsesia sa. Am înghițit și eu hapul.

Firma East Coast Investigations din Flushing s-a dovedit a fi de fapt un tânăr blond și inimos pe nume Appleby, fiul răposatei cumnate a lui Holmes. Appleby a aflat curând că Genet nu se întorsese la domiciliul ei obligatoriu. Nu se dusese nici la restaurantul Nathan, unde spăla vase. Nu mai trecuse pe la ofițerul supraveghetor și nici nu-i telefonase lui Tsige. Detectivul aflase toate acestea cât ai bate din palme. Știa deja și că, în închisoare fiind, Genet fusese diagnosticată cu tuberculoză. Începuse să ia medicamente, dar ulterior, după ce fusese eliberată, nu se mai prezentase la ședințele de tratament. Tusea și febra aceea erau, foarte probabil, cauzate de revenirea tuberculozei. Vestea deconcertantă era aceea că, dacă Genet avea să mai apară vreodată, eu eram abia pe locul al treilea, după Departamentul pentru Sănătate și ofițerul supraveghetor. Iar ea urma să fie trimisă din nou la închisoare. Omul din închisoare al lui Appleby putea obține fișa ei medicală completă, dacă doream asta, iar detectivul îmi spuse că-și luase libertatea de a-i da aprobarea în acest sens. Pe mine mă preocupa faptul că-i încălcasem confidențialitatea. „Cunoașterea înseamnă putere în situații de acest gen", declarase Appleby, și cu asta îmi învinsese toate temerile. Orice om care folosea un citat îndrăgit de Ghosh merita încrederea

mea. „Plătești ca să afli", adăugase el, „și cred că trebuie să aflăm mai multe".

– Și acum ce facem? l-am întrebat.

Nu mă refeream la expunerea mea la germenii tuberculozei, de asta mă puteam ocupa singur.

Appleby îmi ocoli privirea. Vârful nasului și obrajii îi erau acoperiți de o rețea de vinișoare, gata să se înroșească la cea mai mică provocare. Tulburarea se numea *acnee rozacee*, fără nici o legătură cu banala *acnee juvenilă* care îi chinuie pe mulți adolescenți. Într-o zi, nasul lui avea să devină umflat și violaceu, obrajii căpătându-i o nuanță ca de carne crudă. Fiind deja timid, problemele lui se vor agrava, deoarece necunoscuții vor considera, în mod eronat, că de vină pentru înfățișarea lui este băutura. Iată deci că eu știam câte ceva despre viitorul lui și îl plăteam pe el ca să facă previziuni despre al meu.

– Păi, doctore Stone, spuse el dregându-și glasul, în vreme ce nasul începu să i se înroșească – un indiciu clar al faptului că nu avea să-mi placă ceea ce urma să aud. Cu respect v-aș sugera să vă numărați argintăria. Să vă verificați bunurile din casă. Să vă asigurați că nu lipsește nimic.

L-am privit fix o vreme.

– Dar, domnule Appleby, singurul lucru care mă interesează este tocmai acela care *lipsește*!

– Da, desigur.

Compasiunea din vocea lui îmi sugera că trecuse și el prin suferințe similare. Suntem mulți.

Din ceea ce s-a petrecut în săptămânile următoare îmi amintesc că m-am trezit într-o noapte în țârâitul telefonului. Cu receptorul în mână, eram confuz, nesigur dacă mă aflu la Our Lady sau înapoi la Missing. Eram consultantul de rezervă pentru cazurile de traumă, dar nu reușeam să înțeleg ce anume dorește rezidentul de la celălalt capăt al firului. Nu e ceva neobișnuit în primele zece secunde ale unei convorbiri telefonice în

miez de noapte. Apelantul înțelege. Dar, în vreme ce vorbeam, ceața de pe creierul meu refuza să se ridice. Am închis. Am smuls telefonul din priză. A doua zi dimineață, mintea mi se limpezise, dar trupul nu voia să se ridice din pat. Eram slăbit. Gândul la mâncare îmi întorcea stomacul pe dos. M-am răsucit pe o parte și m-am culcat la loc.

Poate în aceeași zi, poate câteva zile mai târziu, un bărbat se așeză pe marginea patului meu. Îmi luă pulsul și mă strigă pe nume. Era fostul meu rezident-șef și actualul meu coleg de la Our Lady, Deepak Jesudass. Cuprins de disperare, l-am luat de mână și l-am rugat să nu plece – probabil, recunoscusem pericolul situației în care mă aflam.

– Nu plec, îmi spuse el. Trag doar draperia într-o parte.

Îmi amintesc că i-am povestit tot ce se întâmplase. El mă examină în vreme ce vorbeam. Îmi trase pleoapele în jos, întrerupându-mă doar pentru a-mi cere să mă uit la propriile-mi picioare sau să spun „Aaa". La un moment dat, mă întrebă dacă am un stetoscop în casă.

– Glumești? am replicat. Sunt chirurg!

Am râs amândoi – un sunet straniu, care lipsise până atunci din casa mea. Am făcut „Au" când mă împunse imediat sub coaste, în dreapta. Mi s-a părut ceva caraghios. L-am auzit murmurând ceva la telefon. Și, în tot acest răstimp, nu am dat drumul mâinii lui.

Trei bărbați cu chipuri cunoscute sosiră cu o targă. Mă înfășurară într-un cocon din flanel, mă duseră în stradă și mă urcară în ambulanță. Îmi amintesc că am vrut să spun ceva despre frumusețea mișcărilor pe care le făceau, despre grația lor inerentă și despre senzația incredibilă pe care o aveam. Mă simțeam ca un pui de cangur în marsupiu. Mi-am cerut scuze pentru că atâția ani nu le apreciasem abilitățile.

Deepak veni cu mine în ambulanță. La Our Lady mă însoți pe lângă targă, sub privirile șocate ale angajaților pe care îi întâlneam pe culoare și în lift. Mă duse în unitatea de terapie

intensivă de la Our Lady of Perpetual Succour. Ochii mei aveau o lucire gălbuie sub lumina aspră a lămpilor fluorescente, însă eu nu știam asta. La fel și pielea. Sângeram violent de la fiecare înțepătură de ac. Asistentele încercară să ascundă de mine urina de culoarea ceaiului acumulată în săculețul cateterului. Prea târziu, o văzusem deja. Pentru prima dată, eram foarte, foarte speriat.

Inflamația tot mai mare de la nivelul creierului îmi dădea o somnolență extremă. Mi-am păstrat conștiența suficient timp cât să-l rog pe Deepak să se apropie.

– Orice s-ar întâmpla, am șoptit, să nu mă luați de la Our Lady. Dacă e să mor și nu pot să fiu la Missing, vreau să mor aici.

La un moment dat am devenit conștient că Thomas Stone venise la patul meu și mă studia, dar nu cu preocuparea unui clinician. Avea privirea aceea încremenită pe care o cunoșteam atât de bine, privirea unui părinte al cărui copil a pățit un necaz. Cam atunci mi-am pierdut conștiența.

Așa cum am aflat mai târziu, în telegrama trimisă Hemei scria: VINO IMEDIAT STOP MARION GRAV BOLNAV STOP THOMAS STONE STOP P.S. NU AMÂNA STOP. Iar ea nu amânase. Hema apelase la ajutorul soției președintelui pe viață, care îi înțelesese foarte bine nevoia de a se afla la căpătâiul fiului ei bolnav. Ambasada SUA eliberase rapid vizele și, până la sfârșitul zilei, Hema și Shiva se aflau deja în drum spre Frankfurt, via Cairo. Apoi, tot cu Lufthansa, traversaseră Atlanticul. Hema scosese de multe ori telegrama, studiind literele, căutând o anagramă ajutătoare. Când se aflau deasupra Groenlandei, îi spusese lui Shiva: „Poate asta înseamnă că Thomas Stone e pe moarte, nu Marion". Iar el replicase cu o certitudine absolută: „Nu, mamă. Marion e. Simt asta".

La zece seara, ora New Yorkului, intrară în salonul de terapie intensivă. O femeie cărunță, într-un sari maroniu, cu trăsături încă izbitoare, în ciuda cearcănelor de sub ochi, era însoțită de un tânăr înalt, evident fiul ei și geamănul meu identic.

Se opriră în fața peretelui din sticlă al nișei mele, doi călători osteniți din Lumea Veche, privind în lumina vie a unui salon de spital din Lumea Nouă. Și iată-mă acolo pe mine, fiul care plecase în State pentru a studia și care devenise practicant al acelei iscusite, copioase, risipitoare, profitabile și incredibil de eficiente ramuri a medicinei americane fără prețuri afișate în meniu, atât de diferită, ca stil și substanță deopotrivă, de ceea ce făceau ei la Missing. Numai că acum li se părea probabil că medicina americană se întorsese împotriva mea, ca un tigru care se repede la dresorul său, astfel că zăceam conectat la un respirator de un albastru care bătea în cenușiu, legat de monitoare așezate pe console în spatele patului, comatos și invadat de tuburi de plastic, catetere și fire. Exista chiar și un fir rigid, ca un cui, care îmi ieșea din cap.

Îl văzură pe Thomas Stone așezat într-o parte a salonului, cu capul rezemat strâmb de grilajul de protecție al patului, cu ochii închiși, ca și când ar fi dormit. În cele șaptezeci și două de ore care trecuseră de când trimisese telegrama, starea mea se înrăutățise. Thomas Stone deschise ochii, conștient dintr-odată de prezența lor. Se ridică, înțepenit, ciufulit, parcă micșorat în pantalonii și bluza de spital împrumutate, ușurat, dar și neliniștit. Riduri de îngrijorare îi înconjurau ochii, iar fața îi era palidă și trasă, sub coama de păr alb.

Cei doi foști colegi și combatanți se văzuseră ultima dată într-o sală de nașteri, la câteva momente după nașterea mea și moartea mamei. Tot atunci îl văzuse Stone ultima dată pe Shiva: în sala de nașteri nr. 3, ținut strâns de brațele Hemei.

Măsuța de la capul patului și respiratorul o împiedicau pe Hema să se apropie de mine pe partea aceea, așa că ocoli patul și veni lângă Stone, fără a mă scăpa din priviri.

– E „grav bolnav" de ce anume, Thomas? întrebă ea, referindu-se la cuvintele din telegramă care îi cauzaseră cele mai mari frustrări.

Vorbise pe un ton profesional, de parcă l-ar fi întrebat pe un coleg de breaslă despre un pacient. Astfel putea da impresia de calm, când în sinea ei tremura.

– Comă hepatică, răspunse Thomas Stone în același fel, recunoscător pentru faptul că ea alesese să poarte discuția în limbaj medical – o stratagemă care făcea posibil ca până și fiul lor să fie redus la un diagnostic. Are o hepatită fulminantă. Nivelul de amoniac e foarte ridicat și ficatul abia dacă îi mai funcționează.

– De la ce?

– Hepatită virală. Hepatită B.

Stone coborî grilajul de protecție al patului și amândoi se aplecară asupra mea. Hema își duse mâna la spate după poalele sariului, partea aceea care era trecută peste umăr. O ridică la gură.

– Pare anemic, nu doar icteric, izbuti în cele din urmă să spună, apelând tot la jargonul medical pentru a-mi descrie paloarea și gălbeneala. Cât are hemoglobina?

– Nouă, după patru unități de sânge. Are hemoragie intestinală. Trombocitele sunt scăzute, iar factorii de coagulare aproape inexistenți. Bilirubina e doisprezece, iar creatinina abia azi a ajuns la patru, de la trei cât era ieri...

– Ce-i asta, te rog? întrebă Shiva arătând spre capul meu.

Stătea vizavi de Thomas Stone, de cealaltă parte a patului.

– E un monitor de presiune intracraniană. Pătrunde în ventricul. Are edem cerebral. I se administrează manitol, iar respiratorul este astfel reglat încât să mențină presiunea la un nivel redus.

Shiva părea sceptic.

– Îi intră prin craniu și creier în ventricul doar pentru a măsura? Nu-l și tratează?

Thomas Stone confirmă că așa era.

– Cum a început totul? întrebă Hema.

În vreme ce Thomas Stone îi prezenta șirul evenimentelor, Shiva eliberă noptiera și își făcu loc printre pat și respirator. Coborî apoi grilajul de protecție în partea lui. Mișcându-se cu

eficiența lentă a unui contorsionist, se strecură pe sub tuburi și fire. Deepak intră în salon la timp pentru a-l vedea întinzându-se pe o parte alături de mine, cu capul lipit de al meu. Prezența lui acolo părea deopotrivă precară și perfect firească. Deepak putu doar să privească, remarcând totuși că linia ce reprezenta presiunea mea intracraniană, care timp de trei zile nu făcuse decât să urce, începuse să coboare.

Abia apucă Deepak să se prezinte, că Vinu Mehta, gastroenterologul, umplu cadrul ușii, gâfâind după ce urcase scările. Vinu fusese rezident în medicină internă la Our Lady în perioada în care îmi făceam și eu rezidențiatul în chirurgie. După ce se specializase în gastroenterologie, plecase la o clinică privată în Westchester, dar nu fusese mulțumit, se întorsese și se angajase la Our Lady.

– Vinu Mehta, doamnă doctor, se prezentă el, unindu-și palmele într-un salut *namaste* înainte de a prinde mâna Hemei cu amândouă mâinile sale. Iar el trebuie să fie Shiva, continuă, deloc descumpănit la vederea lui în patul meu. Îmi pot da seama de asta numai fiindcă sunt sigur că celălalt domn este Marion. Ce șocant trebuie să fie, doamnă! Pentru toată lumea de aici. Lumea noastră întreagă s-a întors cu susul în jos! Marion e unul dintre noi.

Această trecere bruscă la limbajul popular al sentimentelor îi aduse Hemei un tremur pe buze.

O privire către Vinu era suficientă pentru a-ți da seama că poveștile care circulau pe seama lui, cum că le-ar cumpăra alimente pacienților pe care îi externa, erau probabil adevărate. Îl văzusem prelungind internarea unei paciente pentru a o feri de o nebunie oarecare acasă. Era cel mai bun prieten al tuturor angajaților și pregătea în mod regulat fursecuri și prăjituri pentru mine. Întotdeauna îi trimiteam o felicitare de Ziua Mamei, lucru care îl încânta nespus.

– Am fost chemat în clipa în care Marion a fost adus aici, doamnă doctor, continuă Vinu. Hepatologia e domeniul meu,

ficatul. Hepatita B colcăie aici. Sunt mulți purtători, dependenți care se droghează intravenos și copii care o moștenesc de la mamă la naștere – situație foarte des întâlnită la imigranții din Orientul Îndepărtat. Doamnă, avem o sumedenie de cazuri de ciroză asimptomatică și chiar de cancer hepatic provocat de virus. Dar hepatită B *acută* fulminantă?! În întreaga mea carieră am văzut doar două cazuri atât de severe.

– Vinu, spune-mi adevărul, interveni Hema, vorbind pe un ton practic, de Mama India, cu acest medic tânăr, prea dispus să joace rolul nepoțelului. Fiul meu obișnuiește să bea?

Bănuiesc că era o întrebare firească. N-o mai văzusem de peste șapte ani, iar ea știa că predispoziția pentru băutură îmi era înscrisă în gene. Cum ar fi putut să știe cât și cum mă schimbasem?

– Doamnă, categoric, nu! replică Vinu. Nu, nu. Aveți o bijuterie de fiu.

Expresia severă a Hemei se mai îndulci.

– Deși, doamnă, continuă Vinu, în ultimele săptămâni – să nu mi-o luați în nume de rău – după spusele vecinului său, Marion a fost tulburat și a băut.

Deepak găsise acasă la mine o rețetă nouă pentru izoniazidă, un medicament utilizat la prevenirea tuberculozei și recunoscut pentru inflamația severă a ficatului pe care o cauza. Verificarea nivelului enzimelor hepatice la două săptămâni după începerea tratamentului era o procedură de rutină, pentru ca administrarea lui să fie sistată în caz de afectare hepatică.

– Ipoteza mea, doamnă, este că Marion-*bhaiya*[1] a început să ia izoniazidă cu de la sine putere. Rețeta e veche de o lună. Probabil că nu și-a luat sânge pentru a-și verifica funcțiile hepatice, așa cum ar fi trebuit. La urma urmelor, el e chirurg, bietul băiat. Ce știe el despre chestiunile acestea de detaliu? Dacă m-ar fi consultat pe mine! Aș fi fost onorat să am grijă

[1] Termen hindus care înseamnă „frate mai mare" (n.tr.)

de el. Dacă stau să mă gândesc, Marion-*bhaiya* mi-a tratat hernia cu atâta atenție! În orice caz, doamnă, eu, personal, m-am dus în Manhattan, la Mount Sinai[1], și l-am adus aici pe cel mai bun specialist în hepatologie, profesorul care m-a pregătit pe mine în această specializare. I-am spus: „Domnule profesor, nu ne confruntăm cu un caz de hepatită, ci cu însuși cazul fratelui meu". Este și el de părere că alcoolul și izoniazida ar fi putut avea un efect, dar nu există nici un dubiu că avem de-a face în primul rând cu o hepatită B.

– Care e prognosticul? întrebă Hema. Îmi spune cineva? Se va face bine?

Era lucrul fundamental, pe care orice mamă ar fi vrut să-l știe.

Vinu se uită spre Deepak și spre Thomas Stone, dar nici unul dintre ei nu răspunse. Boala se încadra, la urma urmelor, în domeniul de specializare al lui Vinu.

– Spuneți-mi sincer! Va trăi?

– Este, fără îndoială, foarte grav, replică Vinu, iar faptul că încerca să-și rețină lacrimile era suficient de sugestiv.

– Haide! exclamă Hema, enervată de această reacție și întorcându-se pe rând spre Thomas Stone și spre Deepak. E *hepatită*! Știu și eu ce e hepatita. Văd ravagiile pe care le face în Africa. Dar... aici, în America! În țara asta prosperă, în spitalul ăsta *bogat*, spuse ea făcând un gest larg cu mâna spre toată aparatura din salon. Nu mă îndoiesc că în America puteți face mai multe într-un caz de *hepatită* decât să vă frângeți mâinile și să declarați că „e foarte grav"!

Probabil că tresăriseră când o auziseră rostind cuvântul „bogat". Comparativ cu unitățile de terapie intensivă din spitalele cu fonduri mari, precum era cel al lui Thomas Stone din Boston, al nostru era sărac lipit.

---

[1] Celebru spital universitar din New York, fondat în 1852, unul dintre cel mai bine cotate spitale din Statele Unite (n.red.)

– Am încercat totul, doamnă, interveni Deepak, pe un ton mai supus. Transfuzie de plasmă. Tot ce ar putea să facă cineva oriunde în lume în situația asta, facem și noi aici.

Hema avea o privire sceptică.

– Și ne rugăm, doamnă, adăugă Vinu. Surorile au început de două zile un ciclu de rugăciuni care continuă neîntrerupt. Sincer, avem nevoie de un astfel de miracol.

Așezat lângă mine, în pat, Shiva ascultase tăcut tot ce se vorbise.

Hema rămase nemișcată, privindu-mi trupul inconștient, mângâindu-mi mâna și clătinând din cap.

Vinu îi convinse pe amândoi să se retragă într-o cameră pregătită pentru ei în clădirea personalului. Aranjase chiar și o cină ușoară, cu *chapatti* și *dal*[1]. Hema era prea obosită pentru a mai protesta.

A doua zi dimineață, Hema își făcu apariția într-un sari portocaliu, cu un aer odihnit, și totuși parcă îmbătrânită cu câțiva ani peste noapte.

Thomas Stone stătea exact acolo unde îl lăsase. Privi pe lângă ea, spre ușă, ca și când l-ar fi așteptat pe Shiva, însă el nu venise.

Hema rămase în picioare, lângă patul meu, nerăbdătoare să mă vadă la lumina zilei. Cu o noapte înainte i se păruse totul ireal, ca și când nu eu aș fi zăcut în patul acela, ci un soi de extensie a mașinăriilor zgomotoase din jur, care luaseră forma unui trup omenesc. Acum însă mă putea vedea bine, putea vedea ridicarea și coborârea pieptului, ochii umflați, buzele deformate de tubul respiratorului. Era real. Nemaiputându-se stăpâni, începu să plângă încet, uitând că Thomas Stone era acolo sau nepăsându-i de prezența lui. Deveni conștientă de el de-abia

---

[1] Specialități indiene. *Chapatti* este o lipie, pâinea tradițională a indienilor, iar *dal* este numele unui fel de mâncare preparat din leguminoase (linte, mazăre, fasole etc.) bătute sau fierte (n.red.)

când, cu un gest ezitant, Stone îi întinse o batistă. I-o smulse din mână, ca și cum gestul lui venise cam târziu.

– Mi se pare că totul s-a întâmplat din cauza mea, spuse Hema și își suflă nasul. Știu că pare egoist ce spun, dar să-l pierd pe Ghosh și pe urmă să-l văd pe Marion așa... Tu nu înțelegi, am impresia că i-am dezamăgit pe toți, că eu am lăsat să i se întâmple asta lui Marion.

Dacă ar fi întors capul, l-ar fi văzut pe Thomas Stone mișcându-se, frecându-și tâmplele cu vârfurile degetelor, de parcă ar fi încercat să se șteargă, să se elimine pe sine însuși. Când vorbi, vocea îi era răgușită.

– Tu... tu și Ghosh nu i-ați dezamăgit niciodată. *Eu* am făcut-o. Eu v-am dezamăgit pe toți.

„Asta e", își spuse probabil Hema. Cuvintele lui erau regrete și totodată mulțumiri deja tardive, și partea cea mai ciudată era că, în clipa aceasta, ei nu-i păsa. Nu-i mai păsa. Nici măcar nu privi spre el.

Shiva intră în salon și, dacă-l văzu pe Stone, nu arătă în nici un fel că-l observase. Nu avea ochi decât pentru mine, fratele lui.

– Unde ai fost? îl întrebă Hema. Ai reușit să dormi?

– În biblioteca de la etaj. Am ațipit acolo.

Shiva mă privi, apoi studie parametrii respiratorului și etichetele pungilor cu fluide care atârnau deasupra patului meu.

– Un singur lucru nu l-am întrebat pe Vinu, i se adresă Hema lui Stone. Cum a contractat Marion hepatita B?

Thomas clătină din cap, ca pentru a spune că nu știa. Dar, cum ea nu se uita spre el, se văzu nevoit să vorbească.

– A fost... probabil în timpul unei operații. S-o fi zgâriat. E un risc profesional al chirurgilor.

– Poate fi, de asemenea, contractată în cursul unui raport sexual, interveni Shiva.

Stone bâigui ceva în sens aprobator. Hema se încruntă la fratele meu, punându-și o mână în șold. Nu apucă să spună însă nimic, fiindcă Shiva nu terminase:

– Genet a fost acasă la Marion, mamă. S-a dus la el acum șase săptămâni. Era bolnavă. A stat acolo două nopți și pe urmă a dispărut.

– Genet...? întrebă Hema.

– În sala de așteptare sunt două persoane pe care ar trebui să le cunoști. Prima este o doamnă din Etiopia, pe nume Tsige. Locuia vizavi de Missing. Ghosh i-a tratat bebelușul cu ani în urmă. Marion s-a întâlnit cu ea în Boston. Cealaltă persoană este domnul Holmes, vecinul lui Marion. Amândoi ar vrea să-ți vorbească.

Până spre mijlocul dimineții, Hema aflase toată povestea. Genet avea TBC. Dar Appleby obținuse fișele ei medicale de la închisoare, care arătau ceea ce noi nu știusem înainte: că Genet era, de asemenea, purtătoare a virusului hepatitei B. Contractase boala prin intermediul unui ac sterilizat necorespunzător, al unei transfuzii sau al unui tatuaj făcut în tabăra din Eritreea (sau cel puțin așa considera medicul închisorii). La fel de bine ar fi putut să ia virusul pe cale sexuală. Genet sângerase considerabil când mă culcasem cu ea, astfel că fusesem expus din plin la sângele ei infectat. Perioada de incubație a hepatitei B corespundea cu ipoteza lui Shiva: trecuseră șase săptămâni între vizita ei și îmbolnăvirea mea.

Hema pășea de colo-colo în sala de așteptare, blestemând-o pe Genet și deplângând prostia pe care o făcusem lăsând-o să se apropie iar de mine, după tot ce ne făcuse. Dacă i-ar fi apărut atunci în față, m-aș fi temut pentru viața ei.

Când veniră în salon împreună în după-amiaza aceea, Deepak și Vinu le împărtășiră celorlalți ultimele rezultate de laborator: rinichii mei erau în pragul insuficienței, iar ficatul, în

mod normal sursa factorilor de coagulare, nu-i mai producea deloc. Dacă mai existau celule hepatice viabile, nu dădeau nici un semn de recuperare. Nu aveau, deci, nici o veste bună. Când se retraseră, Shiva îi urmă. Thomas Stone și Hema rămaseră în salon, stând tăcuți lângă trupul meu nemișcat. Acum, totul se transformase într-o veghe în așteptarea sfârșitului. Speranțe nu mai existau. Medici fiind, o știau amândoi, dar acest lucru făcea ca totul să fie și mai greu de îndurat.

La amiază, o asistentă de la Terapie Intensivă îi chemă pe Deepak și pe Vinu la o consfătuire de familie. Când ajunseră în mica sală de ședințe, cei doi îi găsiră pe Hema și pe Shiva așezați vizavi de Thomas Stone.

Istovită, cu capul în mâini și cu coatele sprijinite pe masă, Hema ridică privirea spre cei doi tineri medici în halate albe, colegii fiului ei.

– Ați vrut să vorbiți cu noi? îi întrebă ea cu nerăbdare în glas.

Deepak o privi mirat.

– Nu eu am solicitat întrunirea asta, replică el și se întoarse spre Vinu, care clătină din cap la rândul lui.

– Eu am solicitat-o, spuse Shiva.

În fața lui era un teanc de pagini fotocopiate. Alături, prima filă a unui carnețel galben era acoperită cu scrisul lui îngrijit. Hema remarcă un ton de autoritate în glasul lui, o inflexiune fermă, plină de energie și de inițiativă, pe care nimeni altcineva nu părea capabil s-o demonstreze în fața prognosticului meu sumbru.

– Am solicitat această întâlnire fiindcă vreau să discutăm despre un transplant de ficat.

Deepak, care constatase că-i era greu să stea în fața lui Shiva fără să aibă impresia că vorbește cu mine, interveni:

– Ne-am gândit și noi de la început la ideea unui transplant, Shiva. De fapt, am discutat cu doctorul Stone despre transferarea lui la Mecc... la Boston General, spitalul doctorului Stone.

Echipa pe care o conduce Domnia Sa realizează mai multe transplanturi decât oricine pe Coasta de Est. Dar am renunțat la idee, din două motive. În primul rând, rata de reușită a transplantului este foarte scăzută atunci când ficatul e distrus de o hepatită B fulminantă. Chiar dacă am găsi un ficat prelevat de la un cadavru cu dimensiunile și cu grupa sanguină corecte, iar transplantul ar reuși, ar trebui să folosim doze masive de steroizi și alte substanțe imunosupresoare, pentru a împiedica respingerea noului ficat. Acest lucru i-ar oferi virusului o gură de oxigen, noul ficat ar fi și el distrus și ne-am întoarce de unde am plecat.

– Da, știu, replică Shiva. Dar dacă ficatul transplantat ar fi perfect compatibil? Nu numai grupa sanguină, ci și toți cei șase antigeni HLA și ceilalți care nici măcar nu sunt măsurați... Dacă *totul* s-ar potrivi? Atunci n-ar mai fi nevoie de imunosupresoare, așa-i? Deloc. Nici de steroizi, nici de ciclosporină, de nimic. Nu sunteți de acord cu mine?

– Teoretic, da, dar..., răspunse Deepak.

– O compatibilitate perfectă am obține dacă am preleva ficatul de la mine, continuă Shiva. Organismul lui l-ar recunoaște ca aparținându-i, nu ca pe un corp străin.

În sală părea că tot aerul a dispărut brusc. Timp de câteva secunde, nimeni nu vorbi. Văzând expresia Hemei, Shiva se grăbi să explice:

– Vreau să zic să prelevați *o parte* a ficatului meu, mamă. Lăsați suficient pentru mine și luați un lob pentru a i-l da lui Marion.

– Shiva...

Era pe punctul de a-și cere scuze pentru el – fără îndoială, nu era domeniul lui de activitate, și nici al ei, de fapt. Dar pe urmă se răzgândi. Știa cât de tenace putea fi în privința situațiilor medicale pe care alții le considerau imposibile.

– Dar, Shiva, reluă ea apoi, s-a mai făcut asta vreodată... transplantarea unui fragment de ficat?

Shiva împinse spre ea unul dintre articolele fotocopiate.

– Asta e de anul trecut. O trecere în revistă realizată de Deepak Jesudass și Thomas Stone privind perspectivele transplantului de ficat de la un *donator în viață*. Nu s-a făcut încă la oameni, dar, înainte de a obiecta, mamă, citește ce am subliniat, pe pagina trei. Zice că: „Din punct de vedere tehnic, succesul obținut la cei aproape o sută de câini și posibilitatea de a susține viața primitorului fără a pune în pericol supraviețuirea donatorului sugerează că suntem gata pentru a realiza această intervenție la om. Riscurile pentru un donator sănătos se constituie într-un obstacol etic semnificativ, dar noi suntem de părere că disponibilitatea redusă a organelor prelevate de la cadavre ne obligă să mergem înainte. Acum este momentul. Transplantul de ficat prelevat de la donatori în viață va rezolva atât problema deficitului de organe, cât și pe aceea a ficatului prelevat de la un cadavru și alterat din cauza duratei prea mari implicate de obținerea consimțământului, de prelevarea organului și de transportarea acestuia până la locul intervenției. Transplantul de ficat de la un donator viu constituie un pas înainte necesar și inevitabil."

Shiva nu citea, ci reda cuvânt cu cuvânt, din memorie. Pe Hema acest lucru n-o mira, însă stârni uimirea celorlalți medici din sală. Simți un val de mândrie pentru el, amintindu-și cât de des privea acest dar eidetic al lui ca pe ceva de la sine înțeles și firesc. Știa că Shiva putea reproduce ca atare pagina respectivă, o putea scrie de la un capăt la altul pe o foaie de hârtie, începând și sfârșind fiecare rând exact așa cum era în original, până la semnele de punctuație, numărul paginii, semnele rămase de la legare și petele de la fotocopiere.

Dându-și seama că pe Hema o redusese momentan la tăcere, Shiva li se adresă lui Deepak și lui Thomas Stone, cei doi chirurgi:

– Pot să vă reamintesc că primul transplant renal reușit a fost realizat de Joseph Murray pe un muribund care a primit un rinichi sănătos de la geamănul său identic?

– Shiva, replică Deepak, dat fiind că Thomas Stone părea să fi intrat în stare de șoc, în articolul acela am scris și că există anumite implicații etice și legale...

– Da, știu, îl întrerupse fratele meu. Dar spuneați și că „cel mai probabil, primii donatori vor fi părinții sau frații bolnavului, fiindcă ei au cele mai curate motivații și sunt dispuși să-și asume voluntar riscurile implicate".

Deepak și Thomas Stone arătau ca niște învinuiți al căror alibi tocmai fusese desființat de un martor-surpriză, iar acum procurorul strângea lațul. Atacul veni însă din altă direcție.

– Thomas, începu Hema, spune-mi adevărul: în aceste ultime patru zile, dat fiind că asta e aria ta de specializare – și bătu cu degetele strânse hârtia fotocopiată –, văzându-l pe Shiva întins în pat lângă fratele lui, nu ți-a trecut prin minte ideea transplantului de la un donator viu?

Dacă se așteptase să-l vadă stânjenit, înghițind cu greu, avu parte de o surpriză. Stone o privi în față și, după o clipă, încuviință printr-o mișcare aproape imperceptibilă a capului.

– M-am gândit la frații Murray, da. M-am gândit la asta. Dar ținând seama de toate riscurile... am alungat ideea. Operația asta e mult, mult mai dificilă decât extirparea unui rinichi. N-a mai fost făcută niciodată.

– *Eu* niciodată nu m-am gândit la asta, spuse Vinu Mehta pe un ton scăzut. Doamnă, *ar fi trebuit* să mă gândesc. Shiva, îți mulțumesc. La orice alt pacient cu hepatită B acută, un transplant de ficat n-ar face decât să hrănească virusul. Dar cu o compatibilitate perfectă... Desigur, Shiva, adevărata problemă este riscul pentru tine.

Fratele meu era pregătit și pentru acest răspuns și vorbi fără a-și privi notițele, adresându-se în principal lui Thomas Stone, deși replica îi fusese dată de Vinu.

– Estimarea dumneavoastră, doctore Stone, în cazul rezecării unuia sau a mai multor lobi la pacienții cu traume hepatice, sugerează că riscul de deces pentru mine, ca donator, ar trebui

să fie mai mic de cinci la sută. Despre riscul unor complicații grave, precum hemoragia sau scurgerile de bilă, spuneați că nu ar trebui să depășească douăzeci de procente la un donator sănătos. Mi-am făcut analize de sânge noaptea trecută, adăugă Shiva și împinse spre Deepak și spre Thomas Stone o foaie de hârtie. Toate funcțiile hepatice sunt în regulă. Așa cum puteți vedea, nu sunt purtător de hepatită B sau al vreunui morb similar. Nu beau și nu iau medicamente care ar putea afecta ficatul. N-am luat niciodată.

Termină de vorbit și așteptă răspunsul lui Stone.

– Știi articolul nostru mai bine decât mine, fiule. Din păcate, cifrele sunt doar estimative, o simplă supoziție, spuse Thomas Stone și își așeză brațele pe masă. Nu știm cum ar putea funcționa la om.

– Iar dacă dăm greș, adăugă Deepak încet, văzând că Stone terminase, îl pierdem pe Marion și te pierdem *deopotrivă* și pe tine, care ai intrat aici sănătos. Ca să nu mai spunem că nu am mai avea nici o justificare sau că viața și cariera noastră profesională s-ar sfârși. Și chiar dacă am reuși, am fi sever criticați.

Dacă credeau cumva că Shiva a rămas fără argumente, nu-l cunoșteau deloc. Hema începu să-l perceapă într-o nouă lumină.

– Vă înțeleg reticența. N-aș avea o părere prea bună despre voi, ca profesioniști, dacă ați accepta imediat. Dar *dacă puteți* face operația și dacă există șanse rezonabile de reușită, chiar și zece la sută șanse de a-i salva viața lui Marion și un risc de sub zece la sută de a mi-o pierde eu pe a mea, și dacă ați alege să *nu* faceți intervenția, atunci, după părerea mea, ați eșua în fața lui Marion, în fața Hemei și a mea, ați eșua în profesia medicală și față de voi înșivă. Și îl veți fi trădat pe fratele meu nu doar ca simpli medici, ci și în calitate de prieten și de tată. Dacă *faceți* operația și reușiți, pe lângă faptul că îl veți salva pe Marion, veți duce știința medicală mai departe cu un deceniu. *Acum este momentul,* sublinie Shiva și, privindu-i în ochi pe tatăl lui și apoi pe Deepak, continuă: S-ar putea să nu mai aveți niciodată

o asemenea șansă. Dacă rivalii voștri din Pittsburg ar avea în față o astfel de alegere, ei ce-ar face? Nu s-ar arăta îndrăzneți?

Avocatul își încheiase pledoaria. Venise timpul ca partea adversă să ia cuvântul.

– Îndrăzneți, da, spuse Stone, spărgând lungul moment de tăcere care se lăsase, cu o voce joasă, ca și cum ar fi vorbit pentru sine însuși. Dar ei nu și-ar opera propriul fiu. Îmi pare rău, Shiva, nu-mi pot închipui așa ceva.

Se îndepărtă de masă și puse mâinile pe brațele scaunului, pregătindu-se parcă să plece.

– Thomas Stone! răsună glasul Hemei, tăios ca o lamă Bard-Parker, țintuindu-l în scaun. Odată, demult, te-am rugat ceva, Thomas. Ceva în legătură cu băieții ăștia. Atunci ai plecat. Dar dacă pleci și acum, nici eu, nici Ghosh nu-i vom mai putea ajuta.

Stone păli și se lăsă greu pe spătarul scaunului. Glasul Hemei începu să tremure.

– Thomas, crezi că eu aș vrea să-l supun pe Shiva unui risc pe care nu l-ar putea depăși? Crezi că vreau să-mi pierd fiii?

Când își redobândi controlul, după ce-și suflă cu zgomot nasul în batistă, reluă:

– Thomas, te rog să-ți scoți din cap ideea că băieții aceștia sunt fiii tăi. Avem în față o problemă *de chirurgie*, iar tu te afli în cea mai bună poziție pentru a-i ajuta, tocmai pentru faptul că nu au fost niciodată copiii *tăi*. Niciodată nu te-au reținut, niciodată nu au stat în calea cercetărilor și a carierei tale. Doctore Stone, continuă ea, fără pic de ranchiună în glas, băieții sunt fiii *mei*. Sunt un dar care mi-a fost făcut mie. Durerea, inima frântă – dacă vor fi să fie – sunt ale mele, vin odată cu darul. Eu sunt mama lor. Te rog să asculți bine ce-ți spun. Ia decizia judecând ce anume trebuie să faci pentru pacientul tău.

După o veșnicie, Deepak trase spre el carnetul galben din fața lui Shiva și îl deschise la o pagină goală. Deșurubă capacul pixului și îl întrebă pe fratele meu:

– Spune-mi, de ce vrei să-ți asumi un asemenea risc?

De data asta, Shiva nu avea un răspuns pregătit. Închise ochii și își puse degetele paravan, ca pentru a le bloca fețele. Hema era îngrijorată văzându-l astfel. Când deschise ochii, pentru prima dată de când sosise, păru trist.

– Marion întotdeauna credea că eu nu mă uit înapoi. Mereu considera că îmi urmăresc doar propriul interes Și avea dreptate. Ar fi surprins dacă ar ști că vreau să-mi risc viața pentru a-i dona o parte din ficatul meu. Nu e un gest rațional. Dar... văzând că fratele meu ar putea muri, m-am uitat înapoi. Am anumite regrete. Dacă eu aș fi pe moarte și ar exista o șansă ca el să mă poată salva, Marion ar insista să operați. Așa e felul lui. Eu nu l-am înțeles până acum, fiindcă e irațional. Dar acum îl înțeleg. Aruncând o privire spre Hema, Shiva continuă: N-am avut nici un motiv să mă gândesc la toate astea până când am venit aici. Dar la căpătâiul lui... mi-am dat seama că, dacă lui i se întâmplă ceva, mi se întâmplă totodată și mie. Dacă mă iubesc pe mine însumi, îl iubesc și pe el, fiindcă noi doi suntem unul. De aceea mi se pare că e un risc pe care merită să mi-l asum – nimeni altcineva n-ar face-o, decât dacă l-ar iubi. Eu sunt singurul perfect compatibil cu el. Vreau s-o fac. Nu m-aș mai putea suporta dacă n-aș face-o, și cred că nici voi nu v-ați mai putea suporta dacă n-ați încerca. Acesta este destinul meu. Privilegiul meu. Și al vostru.

Hema, stăpână pe sine însăși până atunci, îl trase spre ea și-l sărută pe frunte.

Cu pixul în mână, Deepak încă nu scrisese nimic. Acum lăsă pixul jos.

În acel moment înțeleseră toți că aveau să facă ceea ce nimeni nu mai făcuse înaintea lor. Shiva se întoarse spre Deepak.

– Spuneai că există două motive pentru care ați renunțat la ideea transplantului. Care este cel de-al doilea?

– Înainte de a-și pierde conștiența, Marion m-a rugat să-i promit că nu-l vom transfera de aici. A ținut mult la spitalul ăsta.

Pentru noi a fost mai mult decât un loc în care noi, tinerii medici străini, ne-am putut perfecționa. Ne-a primit cu brațele deschise atunci când nimeni altcineva nu ne-a vrut. E casa noastră.

Hema oftă și își luă capul în palme. Tocmai când ajunseseră atât de departe, se ivea un nou obstacol.

– O putem face aici, spuse Thomas Stone încet.

Ascultase cuvintele lui Shiva fără a se clinti, iar ochii lui albaștri și calmi erau acum strălucitori. Își împinse scaunul în spate și se ridică în picioare, cu gesturi hotărâte.

– Chirurgia e chirurgie, adăugă el. O putem face aici la fel de bine ca oriunde, dacă avem instrumentele și oamenii necesari. Din fericire, expertul mondial în secționarea ficatului se află chiar aici, lângă mine, spuse el și puse o mână pe umărul lui Deepak. Iar instrumentele, multe concepute chiar de el, sunt tot aici și trebuie sterilizate imediat. Avem multe de pregătit. Hema, dacă tu sau Shiva vă răzgândiți, în orice moment, trebuie doar să spuneți. Shiva, te rog ca începând din acest moment să nu mai mănânci și să nu mai bei nimic.

Trecând pe lângă scaunul fratelui meu, își puse mâna pe umărul lui, strânse tare și apoi ieși din sală.

CAPITOLUL 52

O PERECHE DE ORGANE FĂRĂ PERECHE

Un elicopter de la Boston General coborî pe helipadul de la Our Lady of Perpetual Succour în cursul nopții, aducând un instrumentar special și personalul necesar din programul de transplant bine pus la punct al spitalului. Culoarul de lângă sălile de operații de la Our Lady, care era de obicei doar un hol pustiu, în care se putea vedea uneori câte o targă sau un aparat portabil de radiografie lăsat acolo în vreme ce operatorul era la o pauză de țigară, semăna acum cu un cartier general al armatei la începutul unei campanii militare. Două table de scris mari fuseseră aduse. Pe una scria: DONATOR, pe cealaltă: PRIMITOR, și pe fiecare erau notate etapele de parcurs, cu câte o căsuță de bifat alături. Echipa de chirurgi de la Our Lady of Perpetual Succour, condusă de Deepak, avea să se ocupe de operarea donatorului (Shiva), iar cea de la Boston General, cu Thomas Stone ca prim-chirurg, urma să preia intervenția asupra primitorului (eu). Personalul de la Our Lady purta uniforme albastre, în vreme ce medicii și asistentele de la Boston General erau îmbrăcați în alb, iar pentru mai multă siguranță, bonetele și bluzele primei echipe fuseseră marcate cu un D mare, cu marker negru (de la „donator"). Echipa a doua avea echipamentul marcat cu litera P (de la „primitor"). Adrenalina menținea cele două echipe într-o stare de spirit bună. Doar Thomas Stone și

Deepak Jesudass aveau să facă parte din ambele echipe, fiecare asistându-l pe celălalt.

O repetiție generală cu păpuși pe post de pacienți în ambele săli de operație scosese la iveală câteva probleme critice: echipamentele de anestezie de la Boston necesitau o orientare mai bună față de topografia de la Our Lady și trebuia desemnat un „maestru de ceremonii" care să țină socoteala timpului și să coordoneze activitățile ambelor echipe, fiind singura persoană autorizată să transmită și – mai important – să consemneze toate mesajele de la echipa D la echipa P și invers. Alte două table de scris au fost aduse și așezate în interiorul fiecărei săli de operație, pe ele fiind notate activitățile necesare, pentru a fi bifate după realizare. La Our Lady of Perpetual Succour s-a instituit starea de urgență, cazurile de traumă fiind redirecționate spre spitalele din apropiere. La ora patru a dimineții sosise timpul pentru intervenția în sine.

Thomas Stone vomită în vestiarul chirurgilor. Pentru echipa de la Our Lady, acesta era un semn rău, însă cei de la Boston îi asigurară pe colegii lor că un Stone palid și transpirat prevestea un rezultat pozitiv (deși, în realitate, nici ei nu-l văzuseră vreodată atât de palid și de slăbit, zăcând lat pe o banchetă, cu un lighean alături).

Fiind implicați atâția oameni de la două spitale, ar fi fost dificil să se păstreze secretul asupra operației. Două echipe de televiziune își ridicaseră tabăra lângă Our Lady. Redactorii de la ziare nu mai prinseseră ediția de dimineață, dar se pregăteau să dezbată implicațiile etice ale acestui transplant istoric, iar acum așteptau să vadă cum decurgea operația, înainte de a adopta o poziție sau alta.

Faptul că făceau istorie sau preocuparea de a păstra secretul erau ultimele lucruri la care se gândeau chirurgii implicați. Deepak, așezat pe o banchetă în fața unui șir de vestiare aflat între el și locul în care se chinuia Stone, încerca să blocheze

sunetele oribile ale acceselor de vomă ale colegului său, răsfoind un atlas al ficatului.

La ora 4.22 dimineața, lui Shiva i-a fost administrat diazepam, apoi pentothal, după care i-a fost introdus un tub traheal. Intervenția asupra donatorului începuse. Thomas Stone și Deepak se așteptau să dureze între patru și șase ore.

Dacă inima care pulsează este un veritabil spectacol de teatru, un organ jucăuș, capricios, extrovertit, pulsând în piept, ficatul, așezat sub diafragmă, e un tablou figurativ, tăcut și impasibil. Ficatul secretă bila, fără de care grăsimile nu pot fi digerate, și tot el stochează excesul de glucoză sub forma glicogenului. În tăcere și fără semne exterioare, detoxifiază organismul, curățându-l de medicamentele și de substanțele chimice ingerate, fabrică proteine pentru coagulare și pentru transport și elimină din corp amoniacul – un produs rezidual al metabolismului.

Suprafața exterioară netedă și lucioasă a ficatului este monotonă, neinteresantă și, cu excepția unui șanț median care îl împarte într-un lob drept mare și unul stâng mai mic, nu are planuri vizibile de secționare. Este deci surprinzător să-i auzi pe chirurgi vorbind despre cele opt „segmente" anatomice ale ficatului, ca și când acestea ar fi distincte, precum feliile unei portocale. Încearcă să le desparți unele de altele și vei obține imediat un organ din care se scurge bilă și sânge și un pacient cât se poate de mort. Și totuși, ideea segmentelor îi permite chirurgului să definească acele zone ale ficatului care au o rețea completă de canale biliare și vase sanguine și sunt deci unități semiautonome, ateliere în cadrul unei fabrici.

Patru familii de vase sanguine pătrund sau ies din ficat. În primul rând, vena portă, care transportă tot sângele venos ce părăsește sistemul digestiv inferior, ducându-l spre ficat. După o masă, acest sânge este bogat în grăsimi și alte elemente nutritive ce urmează a fi procesate în „fabrica" ficatului. Artera hepatică aduce sânge oxigenat de la inimă la ficat, prin intermediul aortei.

Venele hepatice au misiunea de a prelua tot sângele care a fost filtrat de ficat și a-l transporta spre inimă prin vena cavă. Bila formată de fiecare celulă hepatică se acumulează în mici canalicule biliare care se unesc treptat, formând ductul biliar ce-și varsă conținutul în duoden. Excesul de bilă este stocat în colecist sau vezica biliară. Aceasta nu este altceva decât o prelungire bulboasă a ductului biliar. În ton cu aerul modest al ficatului, colecistul se află sub ficat, ascuns vederii.

Deepak, care stătea pe partea dreaptă, făcu incizia. Primul pas era îndepărtarea vezicii biliare a lui Shiva. Apoi, îndreptându-și atenția spre mănunchiul de vase care pătrund în ficat (așa-numita *porta hepatis*), disecă artera hepatică dreaptă și apoi ramura dreaptă a venei porte și ductul biliar drept. Pentru a elibera lobul drept, trebuia, de asemenea, să taie țesutul hepatic și să deconecteze venele hepatice aflate în spate, unde se uneau cu vena cavă – partea întunecată a ficatului, locul în care chirurgul „îl putea vedea pe Dumnezeu" dacă apărea o sângerare. Atunci când îndepărtezi un lob hepatic din cauza cancerului, poți controla sângerarea pensând trunchiul de vase sanguine din *porta hepatis* – manevra Pringle. Dar Deepak nu putea proceda astfel, fiindcă ar fi compromis funcționarea lobului prelevat, privându-l de sânge înainte de a mi-l transplanta mie. Astăzi există „disectoare" cu ultrasunete și chiar cu frecvențe radio, care facilitează tăierea țesutului hepatic, limitând sângerarea. Dar Deepak, asistat de Thomas Stone, era nevoit să recurgă la pense și la „fracturarea degetelor" pentru a pătrunde prin țesutul ficatului, evitând să atingă vasele sanguine și canalele biliare majore. În plus, Deepak își făcea griji în privința colegului său: mintea lui Thomas Stone părea să rătăcească – o situație cu care Deepak nu se mai confruntase niciodată. Ceea ce nu știa el era faptul că Stone se străduia să-și alunge din gând imaginea și amintirea zadarnicelor lui eforturi de a o salva pe

sora Mary Joseph Praise și ale periculoasei tentative de a zdrobi țeasta unui copil încă nenăscut.

Operația de prelevare decurse fără nici o problemă. La ora 9.00 am fost dus în sala de operație, iar la 9.30, în momentul în care lobul drept al ficatului lui Shiva era prelevat, echipa de la Boston General – fără Thomas Stone – practică o incizie lungă pe mijlocul abdomenului meu, de sub cutia toracică până deasupra ombilicului. Apoi începu să-mi elibereze ficatul, tăindu-i ligamentele.

Thomas Stone așeză pe o masă alăturată lobul drept al lui Shiva și, cu mâini mai sigure decât îi era sufletul, spălă vena portă cu soluție Viaspan. Între timp, Deepak avea grijă să nu existe scurgeri de bilă în extremitățile tăiate ale ficatului care îi rămăsese lui Shiva, în principal în lobul stâng. Căută un eventual vas sanguin care să sângereze, rămas neobservat, numără de două ori bureții și instrumentele și apoi închise la loc abdomenul lui Shiva. În decurs de o lună, ficatul fratelui meu avea să se regenereze și să revină la dimensiunile inițiale.

Apoi Thomas Stone și Deepak își puseră halate și mănuși noi și veniră la mine pentru a completa rezecarea ficatului meu. Din cauza coagulării deficitare a sângelui meu, erau o sumedenie de capilare care sângerau, mai cu seamă în partea din spate a ficatului, când îl îndepărtară de diafragmă. Aveam nevoie de multe unități de sânge și de trombocite. Apoi, identificară cu atenție ductul biliar, artera hepatică și vena portă. Era ora unu după-amiaza când companionul meu de două kilograme, adăpostit atâția ani sub coastele mele, mă părăsi. În locul lui rămase un loc gol sub partea dreaptă a diafragmei, un spațiu nefiresc.

Conectarea ficatului lui Shiva, sau mai bine zis a lobului său drept, constituia un proces laborios. Sângerarea trebuia meticulos controlată, pentru o bună vizibilitate și pentru ca Thomas Stone, ajutat de Deepak, să sutureze arteră cu arteră, duct biliar cu duct biliar și venă cu venă. Foloseau foarfeci și suporturi de ac special concepute pentru microchirurgie. Amândoi purtau pe

frunte lămpi și lupe, dat fiind că foloseau fire de sutură mai subțiri decât firul de păr. Un avantaj al deciziei lui Deepak de a-mi transplanta lobul drept al ficatului lui Shiva era acela că se potrivea mai firesc sub diafragmă, iar hilul său – locul prin care intrau vasele sangvine – era orientat mai natural spre vena cavă. Astfel, misiunea chirurgului era puțin mai ușoară.

Cei care nu mai aveau de lucru în echipa D îl duseră pe Shiva la reanimare și apoi rămaseră să aștepte în vestiar. Dispoziția lor luă pe neașteptate o turnură sumbră. Acum nimic nu mai depindea de ei, iar acest lucru făcea ca tensiunea să fie aproape insuportabilă.

Îngrijorată, Hema stătea lângă Vinu în sala de așteptare și se uita la ceas. La început fusese recunoscătoare pentru prezența volubilului ei însoțitor, însă nici măcar el nu reușea să-i distragă atenția. Se tot gândea la Ghosh și se întreba dacă el ar fi mustrat-o fiindcă îl lăsase pe Shiva să-și asume un asemenea risc. „Nu da piatra din mână"... sau era „pasărea"? „Iarba e mai verde dincolo..." El ar fi avut o maximă și pentru situația asta.

Apoi primi o nouă veste din sala de operație, prin intermediul „maestrului de ceremonii" – sunase în fiecare stadiu al intervenției, dar acum Hema își dorea să n-o mai facă, fiindcă de fiecare dată tresărea la țârâitul telefonului, închipuindu-și tot ce era mai rău, însă el îi spunea doar „Au început" sau „Venele porte au fost izolate", când ea ar fi vrut să audă că terminaseră operația lui Shiva. În sfârșit auzi și aceste cuvinte și în scurt timp îl și văzu pe Shiva. Era la reanimare, treaz, dar amețit și slăbit, crispându-se de durere. Ea fremăta de bucurie, mângâindu-i părul și știind că oriunde s-ar fi aflat, indiferent sub ce formă se reîncarnase, Ghosh răsufla și el ușurat.

Privirea lui Shiva, focalizată în sfârșit, rostea o întrebare mută.

– Da, îi răspunse Hema. Chiar acum îi transplantează lui Marion lobul ficatului tău. Deepak zicea că partea pe care ai donat-o arăta excelent.

Nu i se permise să rămână prea mult alături de el și, în loc să se întoarcă în sala de așteptare, decise să se ducă până la capelă. O singură fereastră cu vitralii lăsa să intre foarte puțină lumină. Când ușa masivă se închise în urma ei, se văzu nevoită să pipăie cu mâna în căutarea stranei și pentru a se așeza pe banca acoperită cu velur. Cu un gest pios, își acoperi capul cu poalele sariului. Când ochii i se obișnuiră cu semiîntunericul, trase o sperietură zdravănă văzând o siluetă îngenuncheată lângă altar. „O fantomă", își spuse. Dar apoi își aminti de ciclul de rugăciuni pentru Marion și de veghea permanentă instituită în capelă. Pulsul îi reveni la normal, iar ea se așeză la loc pe bancă, studiind capul acoperit cu un văl și omoplații trași spre spate, țepeni și depărtați de bluza plisată. Hema își dădu brusc seama că, rugându-se la fiecare divinitate care-i venise în minte, uitase să apeleze și la sora Mary Joseph Praise. Această neglijență îi provocă un acces de panică teribil și ridicol, iar sângele îi năvăli în gât. „O, te rog, nu-l pedepsi din cauza asta pe fiul meu!" Își frânse mâinile, mustrându-se pentru uitarea ei. „Iartă-mă, Soră, dar dacă ai ști cât de stresant a fost totul în ultima vreme! Te rog, dacă nu e prea târziu, veghează asupra lui Marion, te rog, ajută-l să-și revină!"

Și simți răspunsul la fel de clar ca și când ar fi fost o voce sau o atingere: o senzație de ușurare în frunte, apoi una de calm în piept, care îi adeverină că ruga i-a fost ascultată. „Mulțumesc, mulțumesc", rosti ea. „Promit să te țin la curent."

Se întoarse în sala de așteptare. Era atât de obosită, încât nu putea să nu se mire că Stone și Deepak mai izbuteau să se țină pe picioare. De la fereastra sălii de așteptare, pământul părea constituit în mare parte din cer și beton – fără un pământ în adevăratul sens al cuvântului, fără o manifestare a naturii pe sol, alta decât soarele apunând în direcția aceea. Era ciudat, și totuși aceasta fusese priveliștea pe care o văzuse fiul ei în ultimii șase ani.

La ora șapte seara, Thomas Stone apăru lângă ea. Înclină din cap și apoi zâmbi – un gest atât de rar la el, încât Hema își dădu seama că totul decursese bine. El nu spuse nimic, iar ea rămase la rândul ei tăcută, cu lacrimile curgându-i pe obraji. Privindu-i chipul brăzdat de cute acolo unde i se sprijiniseră ochelarii și lampa, dar și de riduri cauzate de muncă și de griji, își dădu seama cât de mult îmbătrânise, cât de mult îmbătrâniseră amândoi, și înțelese că, dacă nu exista nimic altceva care să-i unească, aveau în comun măcar asta: amândoi erau încă în picioare după atâția ani, iar fiii ei (și ai lui, la un anumit nivel, trebuia să recunoască acest lucru) trăiau.

Thomas Stone se așeză, sau mai degrabă se prăbuși pe canapea, și nu protestă când ea îl sili să ia un suc și un sendviș din cutia cu bunătăți a lui Vinu. Stone bău sucul, o sticlă de apă și trecu la a doua înainte ca viața să pară că se naște din nou în el. Fața lui suptă se destinse.

– Din punct de vedere tehnic, totul a decurs bine, spuse el. Noul ficat al lui Marion – fostul lob al lui Shiva – secreta deja bilă înainte chiar de a termina noi anastomoza. Zâmbi iar, cu o răsucire timidă a colțurilor gurii, cu mândrie în glas. Bila, preciză el apoi, e un semn excelent. Ne-am speriat la un moment dat, când tensiunea arterială a lui Marion a scăzut brusc. Fără nici o explicație. Asiguraserăm deja sângele și fluidele, dar pulsul lui tot a ajuns la o sută optzeci de bătăi pe minut. I-am administrat fluide, am încercat una, alta și... la fel de brusc, tensiunea a crescut la loc.

Hema dădu să-l întrebe la ce oră se întâmplase, mai exact, dar apoi renunță, fiindcă știa răspunsul. Închise ochii și-i mulțumi Sorei pentru ajutor. Când îi deschise, Thomas Stone se uita la ea, de parcă ar fi înțeles. Se simți apropiată de el, recunoscătoare. Nu putea merge chiar până acolo încât să-l îmbrățișeze, dar întinse mâna și i-o luă pe a lui.

– Așa, eu trebuie să plec acum, îi spuse el după câteva momente. O vreme, pentru Marion totul va fi în balanță, ținând

seama de starea gravă în care era când am început. Dar cel puțin are un ficat funcțional. Rinichii tot nu-i lucrează, astfel că va avea nevoie de dializă, însă cred că de vină e doar sindromul hepato-renal, iar noul ficat va rezolva problema asta.

Însă unele detalii le păstră pentru el. Nu-i spuse că, atunci când lucrurile păruseră atât de sumbre în sala de operații, ridicase privirile spre tavan și se rugase nu lui Dumnezeu și nici păianjenilor, ci sorei Mary Joseph Praise, implorând să fie iertat pentru o viață plină de greșeli.

În spital domnea o atmosferă de bucurie, în primul rând pentru că unul de-ai lor ajuns în pragul morții era încă în viață, și, în al doilea rând, fiindcă Our Lady intrase în istorie. La slujba de mulțumire, capela era plină ochi, cu Hema și Vinu în primul rând de scaune, iar mulțimea întinzându-se până în curte.

Dincolo de zidurile spitalului se înșirau camionetele posturilor de știri, naționale și internaționale deopotrivă. Toate operațiile anterioare de transplant, din lumea întreagă, porniseră de la un viitor cadavru, de la o persoană aflată în moarte cerebrală. De aceea, un donator *viu*, un geamăn identic care își dăduse o jumătate de ficat fratelui său, constituia o știre extraordinară. Presa nu înțelesese că această reușită de senzație avea să fie importantă mai cu seamă pentru nou-născuții cu atrezie biliară congenitală – lipsa ductelor biliare. Organele adulte, de la oameni uciși în accidente, erau rare, dar donatorii din rândul copiilor erau rarisimi. Stone și Deepak deschiseseră astfel o nouă cale, oferindu-i unui părinte posibilitatea de a-și dona o parte a ficatului pentru a-și salva copilul.

A doua zi deja, ziariștii mai iscoditori făcuseră legătura între Shiva și celebrul chirurg al fistulelor – „Asta fac eu, astup găuri". A treia, îl supranumiseră pe Thomas Stone „tatăl înstrăinat". Probabil că nu mai era decât o chestiune de timp până să afle povestea sorei Mary Joseph Praise, deși descoperirea ei ar fi necesitat deplasarea unui reporter la Addis Abeba.

*

Mi-am venit în simțiri în ziua a cincea. Prima mea amintire este aceea a ridicării de pe fundul oceanului, cu ochii încă împăienjeniți de apă și cu ceea ce mi se părea a fi echipamentul de scufundări îndesat în gură și pe gât – nu puteam vorbi. Când am ajuns la suprafață, am înțeles că mă aflam încă la Terapie Intensivă, la Our Lady, fără să aud însă nimic din ceea ce spuneau ceilalți. I-am văzut pe Hema și pe Stone și l-am căutat din priviri pe Shiva. Îmi amintesc că mi-am zis atunci că decisese să nu vină în America și m-am simțit dezamăgit.

Douăsprezece ore mai târziu, în seara celei de-a cincea zile (deși la Terapie Intensivă era un crepuscul permanent), am ieșit la suprafață de-a binelea, ușurat să văd că Hema era acolo și că prezența ei nu fusese numai o închipuire.

Stătea lângă mine, ținându-mă de mână. Jinduiam la atingerea ei, temător că m-aș putea scufunda iar în abisul acela în care totul era negru și din care calea de întoarcere era incertă. Dar continuam să cad în scurte perioade de somn ușor. Noaptea se transforma însă în zi, aducând cu ea o nouă agitație și un trafic mai intens în salonul nostru.

În a șaptea zi, am rămas treaz suficient cât să-mi dea Hema uluitoarea veste că jumătate din ficatul lui Shiva era acum în corpul meu. Pacienților aflați într-o stare ca a mea trebuie să li se explice lucrurile cel puțin de câte două ori, fiindcă este de așteptat să nu audă decât jumătate din ceea ce li se spune. Hema își repetă spusele de mai bine de zece ori, și abia când mi-a arătat revista *Times* și fotografia cu mine și cu Shiva, abia atunci am crezut-o.

– Shiva se recuperează, adăugă ea. Se simte bine. Dar tu ai făcut pneumonie și în jurul plămânului drept se acumulează fluid. De aceea ești conectat încă la ventilator. Dar starea ți se îmbunătățește și Deepak spune că mâine te vor deconecta de la el. Noul ficat funcționează bine, iar rinichii și-au revenit.

Nu era tocmai întâlnirea pe care mi-o imaginasem cu Hema, însă expresia de pe chipul ei, bucuria și ușurarea pe care le oglindea erau neprețuite. Rareori pleca de lângă mine.

Pe Deepak și pe Stone i-am văzut pentru prima dată în aceeași zi, ceva mai târziu. Mă străduiam să-mi stăpânesc emoțiile. Știu că ar fi trebuit să simt recunoștință. Uneori mi se pare că noi, chirurgii, purtăm măști pentru a ne ascunde dorințele, pentru a ne disimula impulsul de a abuza de trupul altuia. Numai garanția amneziei, faptul că pacientul nu-și va aminti altceva decât urarea de „vise plăcute" a anestezistului, numai ele ne permit să fim chirurgi. Stăteau în fața mea acești făptuitori ai unui act de violență organizată asupra corpului meu. Faptul că amândoi erau timizi și modești părea aproape înșelător, date fiind ambiția și aroganța care le permiseseră să riște viața lui Shiva pentru a o salva pe a mea. Acela a fost singurul moment în care m-am simțit bucuros pentru tubul care îmi cobora pe gât, între coardele vocale, fiindcă ceea ce le-aș fi spus ar fi părut lipsit de recunoștință: „E bine că Shiva și-a revenit, altfel v-aș fi luat pielea".

Când m-am trezit, puțin mai târziu, uitasem de tub și am încercat să vorbesc, ceea ce mi-a dat impresia că mă sufoc și am intrat în panică. Zbaterile mele au declanșat alarma ventilatorului, drept care m-am speriat că asistenta va crede că „respingeam ventilatorul" și că mi se va administra intravenos curara. Medicamentul, derivat din otrava în care își înmoaie săgețile unele triburi amazoniene, îți paralizează toți mușchii, lăsându-te inert ca un mort, pentru ca ventilatorul să poată lucra nestingherit. Dar Dumnezeu să-i ajute pe cei care nu primesc odată cu ea un sedativ puternic, fiindcă rămân conștienți, treji, neputând mișca însă nici un mușchi, nici măcar să clipească. Ideea acestei stări de paralizie m-a îngrozit întotdeauna, cu toate că prescriam și eu lejer curara (dar și sedative) pentru sute de pacienți.

Cu ajutorul Hemei, la auzul vocii ei alinătoare, m-am străduit să mă liniștesc, să las aparatul să-mi insufle aer în plămâni, iar

asistenta s-a retras. Când m-am simțit mai bine, am scris: „Cum se simte Shiva?" N-a mai fost nevoie de răspunsul ei, fiindcă în aceeași clipă în salon a intrat cealaltă jumătate a mea, susținută de Thomas Stone.

Fratele meu, pe care nu-l mai văzusem de șapte ani, părea istovit, împuținat, și nu semăna deloc cu fotografia din *Times*. Am avut un vertij văzându-mi reflexia în oglindă mișcându-se independent de mine. Shiva purta un halat de spital, își ținea cu precauție o palmă pe abdomen, iar cu cealaltă împingea în față suportul de care îi era prinsă perfuzia și pe care îl folosea ca pe un baston. Fratele meu nu râdea des și majoritatea glumelor îl lăsau rece, dar când mă văzu, zâmbi larg, ca un cimpanzeu care tocmai și-a închis paznicul în cușcă.

„Maimuță ce ești", aș fi vrut să-i spun, și am întins cu nesaț mâna după a lui, iar degetele ni s-au împletit. „Ar trebui să râzi mai mult, fiindcă îți stă bine: vezi cum îți dispar cutele acelea de pe frunte, iar urechile ți se relaxează?" Am simțit un lichid curgându-mi în jos pe tâmple. Ochii lui erau de asemenea înlăcrimați. I-am strâns degetele – un cod Morse menit să transmită ceea ce-mi stătea pe inimă. El încuviință. „Nu trebuie să-mi spui nimic", asta îmi spunea. Se aplecă în față încet, iar eu m-am întrebat oare ce avea de gând, cu siguranță nu un sărut... Își lipi fruntea de a mea. Era un act atât de neașteptat, de tulburător și de surprinzător, un memento al zilelor din copilărie, cea mai delicată *testa*, încât îmi veni să râd, iar tubul acela oribil mă zgârie pe gât, așa că am fost nevoit să încetez.

Am arătat spre stomacul lui. Și-a tras halatul într-o parte și am văzut o porțiune a inciziei, restul fiind acoperit de un pansament prin care trecea drenul. Am ridicat din sprâncene, întrebându-l astfel dacă îl doare. El mi-a răspuns: „Doar când respir" și am râs amândoi, dar tot amândoi am încetat rapid, din cauza durerii. Stone stătea alături, urmărind acest dialog tăcut și ne privea uimit, cu o expresie stranie pe chip.

Nu aveam de unde să știu că recuperarea lui Shiva fusese marcată de o infecție biliară, care necesitase antibiotice, și nici că făcuse un cheag de sânge în vena brațului drept, prin care era alimentat cu fluide. I se administra acum un anticoagulant, iar cheagul se resorbea.

I-am ținut mâna mult timp, fericit să-l privesc, să-i mulțumesc prin intermediul degetelor, dar el continua să-mi transmită că nu aveam pentru ce s-o fac. M-am întins după pix, Hema îmi puse carnețelul în față, și am scris: „Mai mare dragoste omul nu are..."

Nu mă lăsă să termin. Puse mâna pe pixul meu și spuse: „La fel ai fi făcut și tu". Aveam anumite îndoieli în privința asta, dar el dădu din cap afirmativ: „Ba da, ai fi făcut".

În seara aceea, Deepak a drenat fluidul din jurul plămânului meu drept, iar capacitatea respiratorie mi s-a mărit. Apoi mi-a scos de pe gât tubul acela scârbos. Primul meu cuvânt a fost „Mulțumesc", iar când mașinăria aceea albastră și urâtă a ieșit din salonul meu, am căzut într-un somn adânc.

Dimineața care a urmat a fost marcată de numeroase mici miracole – faptul că mă puteam întoarce și privi pe fereastră, spre cer, sau că puteam exclama „Au!" când mișcarea îmi întindea incizia. Hema nu era în salonul meu. La Terapie Intensivă era liniște. Asistenta mea, Amelia, părea nefiresc de veselă. Am presupus că era încă devreme.

– Trebuie să facem o radiografie, la parter, îmi spuse ea, decuplându-mă de la mașinării și pregătindu-mi patul pentru a fi transportat.

La radiologie am fost introdus în tubul tomografului, dar ciudat mi s-a părut că nu la abdomen urma să fac tomografia, ci la cap. Fără îndoială, era o greșeală. Și totuși, nu, ordinul venise de la Deepak și pe el scria: „Examen tomograf al capului, cu și fără substanță de contrast".

La amiază mă întorsesem deja în salonul meu, însă în continuare nu era nici urmă de Hema, Stone sau Shiva. Amelia îmi spuse că vor veni cât de curând.

Specialistul în fizioterapie mă ajută să stau lângă pat timp de câteva secunde. Picioarele îmi erau parcă din gelatină. Am făcut câțiva pași ajutat, după care m-am așezat pe scaun extenuat, ametit, de parcă aș fi alergat la maraton. Am ațipit acolo și am mâncat puținul pe care îl puteam înghiți. După prânz am mai mers câțiva pași și chiar am urinat din picioare. Asistentele m-au ajutat să mă întorc în pat. Dacă stau să mă gândesc acum, păreau bucuroase să iasă din salonul meu.

Era ora 14.00 când Thomas Stone apăru la ușa mea. Avea ochii încercănați. Se așeză pe marginea patului, aproape fără să știe ce face, și îmi atinse mâna. Deschise gura.

– Stai! am exclamat. Nu spune nimic deocamdată.

M-am uitat pe fereastră la nori, la coșurile de fum din depărtare. Lumea era intactă acum, dar știam că, odată ce el va vorbi, nu va mai fi așa.

– Bine, am zis în cele din urmă. Ce s-a întâmplat cu Shiva?

– A avut o hemoragie cerebrală masivă, răspunse el, cu vocea răgușită. S-a întâmplat azi-noapte, cam la o oră după ce am plecat din salonul tău. Hema era cu el. Și-a prins deodată capul în mâini de durere... Și apoi, după numai câteva secunde era... inconștient.

– A murit?

Thomas Stone clătină din cap.

– A sângerat dintr-o malformație arterio-venoasă, o încrengătură de vase sanguine în cortex. Probabil că a avut-o dintotdeauna... I se administrau anticoagulante pentru cheagul de sânge din braț... Într-o săptămână am fi oprit administrarea.

– Unde e?

– Aici. La Terapie Intensivă. Pe un ventilator. L-au văzut doi neurochirurgi, adăugă Stone și apoi clătină din cap. Sângele nu

poate fi evacuat. Ei cred că e prea târziu. Că e deja în moarte cerebrală.

N-am mai înțeles prea multe din ce mi-a spus pe urmă. Îmi amintesc că a zis la un moment dat că tomografia mea revelase un nod similar de vase de sânge, dar mai mic, iar al meu nu sângera – ceea ce era un fel de miracol, presupun, dat fiind că înainte să primesc ficatul lui Shiva sângerasem peste tot.

Câteva minute mai târziu, în salon intrară Hema, Deepak și Vinu. Mi-am dat seama că Stone fusese delegat de ei să-mi dea vestea.

Biata Hema! Ar fi trebuit să încerc s-o mângâi, însă eram eu însumi copleșit de durere și de vinovăție. Ședeau în jurul patului meu, Hema plângând, îndoită de mijloc, cu capul sprijinit de coapsa mea. Voiam să plece toți. Am închis ochii pentru o clipă. M-am trezit când o asistentă intră să oprească una dintre perfuzii. Nu mai era nimeni altcineva în salon. Am rugat-o să mă ducă la baie și apoi m-am așezat pe fotoliu. Voiam să-mi recuperez forțele.

Când m-am trezit iar, Thomas Stone era așezat lângă fotoliul meu.

– Nu poate respira singur și nu mai are reflexe pupilare sau de alt tip, rosti ca răspuns la întrebarea mea tăcută. E în moarte cerebrală.

I-am spus că vreau să-l văd.

Tata îmi împinse fotoliul rulant pe culoar, spre salonul în care se afla Shiva. Hema era cu el. Avea ochii umflați și roșii, iar când se întoarse spre mine, m-am simțit rușinat că trăiesc, rușinat să fiu cauza durerii ei.

Shiva părea că doarme. Era rândul lui să poarte firul acela care-i ieșea din cap – monitorul de presiune intracraniană. Tubul endotraheal îi strâmba buzele și-i împingea bărbia într-o poziție nefirească. Pieptul său urca și cobora împins de ventilator, și îmi oferea un loc asupra căruia să-mi opresc privirea,

iar regretele mă loveau în același ritm: Dacă n-aș fi venit în America! Dacă n-aș fi văzut-o pe Tsige! Dacă nu i-aș fi deschis ușa lui Genet!...

Hema mă duse înapoi în salonul meu și mă ajută să urc în pat.

– Ar fi fost mai bine dacă tu și Shiva m-ați fi îngropat, i-am spus. Acum ai fi fost pe drum înapoi spre Missing, împreună cu fiul tău preferat.

Era un lucru prostesc și crud, un impuls primitiv și subconștient de a o răni pe ea pentru a-mi domoli mie însumi durerea și sentimentul de vinovăție. Dar dacă mă așteptasem cumva să riposteze, mă înșelasem. Există un punct în care suferința sufletească depășește capacitatea umană de exprimare a emoțiilor, astfel că persoana respectivă pare surprinzător de stăpână pe sine. Ea ajunsese în acel punct.

– Marion, știu că tu crezi că am ținut mai mult la Shiva... Și poate că așa a fost. Ce pot să spun, decât că-mi pare rău? O mamă își iubește copiii în mod egal..., dar uneori unul dintre copii are nevoie de mai mult ajutor, de mai multă atenție pentru a se descurca în lume. Shiva a fost un astfel de copil. Marion, trebuie să-ți cer iertare pentru încă un lucru. Am crezut că tu ai fost responsabil pentru mutilarea lui Genet și pentru tot ce a urmat. Ți-am reproșat toate astea. Când am venit aici, Shiva mi-a povestit totul. Copilul meu, sper că mă poți ierta. Sunt o mamă proastă.

Rămăsesem fără cuvinte. Oare ce altceva se mai întâmplase cât fusesem eu inconștient?

Afară, o sirenă suna din ce în ce mai aproape. O ambulanță venea spre Our Lady.

– Vor să-l decupleze pe Shiva de la ventilator, spuse Hema în continuare. Eu nu pot să suport ideea. Atâta timp cât respiră, chiar dacă aparatul este cel care o face în locul lui, pentru mine, Shiva este încă viu.

A doua zi dimineață, după ce asistenta mă așeză la duș și mă ajută să fac prima baie, mi-am pus un halat curat și am cerut să fiu dus în salonul lui Shiva.

– Oprește aici, am spus cu mult înainte de a ajunge, fiindcă prin ușa întredeschisă l-am văzut pe Thomas Stone așezat lângă patul lui Shiva, așa cum – mi se spusese – stătuse și lângă al meu. Avea degetele lipite de încheietura mâinii lui, ca și cum i-ar fi luat pulsul, dar ar fi zăbovit acolo mult timp după ce înregistraseră ritmul cardiac. M-am întrebat ce-o fi în mintea lui. L-am privit timp de zece minute întregi, până ce se ridică și ieși, cu ochii roșii și privirea hăituită. Nu mă văzu și plecă în direcția opusă.

Mi-am împins scaunul după el.

– Doctore Stone! l-am strigat. Fără îndoială că o operație... e singura lui șansă. Neurochirurgii nu pot să-l deschidă, să lege vasele de sânge și să-i elimine cheagul din creier? Ce dacă șansele sunt mici? Sunt singurele lui șanse.

Se gândi o vreme la cuvintele mele.

– Fiule, ei zic că țesutul are acolo – îmi pare rău să-ți spun asta – consistența hârtiei igienice ude. Sânge amestecat cu creier. Presiunea e atât de ridicată, încât fie și numai dacă îl ating, hemoragia va fi și mai mare – așa mi-au spus.

Nu voiam să accept asta.

– Dar n-o puteți face *voi*? Tu și Deepak. Ați mai făcut trepanații. Ce aveți de pierdut? Te rog! Hai să-i dăm șansa asta!

Întârzie cu răspunsul atât de mult, ca până și eu să înțeleg inutilitatea sugestiei mele. Tata îmi puse o mână pe umăr și îmi vorbi blând, ca unui coleg mai tânăr, nu ca propriului său fiu.

– Marion, amintește-ți de a unsprezecea poruncă. Să nu operezi în ziua în care pacientul moare.

Când m-am întors în salonul meu, Thomas Stone îmi aduse tomografia lui Shiva. Am fost șocat să văd uriașa pată albă – așa apare sângele pe filmele tomografice – care invadase ambele emisfere cerebrale și se întindea până în ventricule. Comprima

creierul în locașul rigid al craniului. Am știut atunci că nu mai exista nici o speranță.

Din cauza anevrismului sau a malformației vasculare din creierul lui, Shiva nu era un donator potențial de inimă sau de rinichi, de teamă că ar putea exista modificări similare și în aceste organe.

Hema nu voia să fie prezentă la deconectarea ventilatorului. Am spus că voi sta eu cu el și am cerut să fiu lăsat singur cu Shiva în clipa morții.

Hema și-a luat prima rămas-bun.

Eram pe culoar când Vinu o conduse afară din salon. Mi se frângea inima să-mi văd mama cu umerii căzuți, cu capul învelit în poalele sariului, părăsindu-și copilul încă în viață. În sufletul ei simțea probabil că-l abandonează. Ochii tuturor celor din jur o priveau și toți erau înlăcrimați la vederea siluetei ei în sari străbătând coridorul spre Camera Tăcerii.

Cu ajutorul lui Deepak, m-am așezat în pat, lângă Shiva. Era ora opt seara. M-am întins alături de el. Toată aparatura fusese îndepărtată, mai puțin tubul respiratorului și perfuzia. Deepak desprinse de pe obrajii lui Shiva banda adezivă care ținea tubul traheal. Apoi, la semnul meu, injectă morfină în perfuzie. Dacă mai exista o parte vie a creierului fratelui meu, nu voiam să simtă durere, teamă sau senzația de sufocare. Deepak opri apoi ventilatorul, îi amuți zbârnâitul de alarmă, scoase tubul endotraheal din gura lui Shiva și ieși din încăpere.

Am rămas întins lângă el, cu capul lipit de al lui, cu un deget pe carotidă, simțindu-i pulsul. Trupul îi era cald. Nu a mai respirat nici măcar o dată după îndepărtarea tubului. Expresia facială nu i s-a schimbat. Pulsul s-a menținut regulat timp de aproape un minut, după care s-a întrerupt, de parcă tocmai își dăduse seama că partenerii lui de o viață, plămânii, renunțaseră la luptă. Bătăile inimii accelerară, deveniră mai slabe și

apoi, cu un ultim zvâcnet sub degetele mele, încetară. M-am gândit la Ghosh. Dintre toate tipurile de puls, acesta era cel mai rar și totuși cel mai obișnuit, o caracteristică à la Ianus pe care o posedă fiece puls: potențialul de a fi absent.

Am închis ochii și m-am agățat de Shiva. L-am strâns în brațe, i-am lipit capul de al meu, acum ud de lacrimi. Mă simțeam vulnerabil fizic așa cum nu mă simțisem niciodată, nici măcar când eram despărțiți de un continent, ca și când, odată cu moartea lui, însăși biologia mea ar fi fost afectată. Căldura îi părăsea rapid trupul.

L-am legănat, presându-mi capul pe al lui, amintindu-mi că atâta vreme n-am putut dormi decât așa. Disperarea m-a copleșit. Nu voiam să mă îndepărtez de patul lui. Chang și Eng muriseră la interval de numai câteva ore unul de altul, fiindcă atunci când i se oferise posibilitatea de a fi separat de geamănul mort, cel sănătos refuzase. Iar eu îl înțelegeam perfect. Să-mi dea Deepak o doză de morfină și să-mi sfârșesc viața așa, să-mi înceteze respirația, să-mi slăbească pulsul și apoi să dispară. Iar eu și fratele meu să părăsim lumea în aceeași îmbrățișare cu care ne-am început viața, în pântec.

Mi l-am imaginat pe Shiva primind telegrama, venind la mine și apoi riscându-și propria existență pentru a mă salva. Aș fi făcut eu oare același lucru pentru el? Poate că atunci când m-a văzut, a simțit ceea ce simțeam eu acum: că indiferent ce se petrecuse între noi, viața n-ar mai fi meritat trăită și s-ar fi sfârșit curând dacă unuia dintre noi i s-ar fi întâmplat ceva.

Corpul lui continua să piardă căldură în brațele mele, ca și când eu i-aș fi absorbit-o. Mi-am amintit cum alergam amândoi în sus pe deal, cu schimbul, ducând la Urgențe un copil rece și lipsit de viață, și cum părinții lui se ținuseră după noi. El era acum copilul acela fără viață.

Minutele treceau.

În cele din urmă, răceala pielii lui, teribila separare pe care ea o marca între cei vii și cei morți, dezarticularea trupurilor noastre unite – ele îmi sădiră în minte o nouă înțelegere, un nou mod de a ne percepe în fața acestei rapide împuținări, și iată ce am înțeles:

Eu și Shiva am fost o singură ființă: ShivaMarion.

Chiar și atunci când un ocean ne despărțea, chiar și atunci când credeam că suntem doi, eram de fapt ShivaMarion.

El fusese libertinul, iar eu, până mai ieri, virginul, el fusese geniul care învăța fără efort, în vreme ce eu munceam până noaptea pentru a ajunge la același nivel. El fusese celebrul chirurg al fistulelor, iar eu doar un chirurg oarecare, la secția de traumatologie. Dacă am fi inversat rolurile, mersul universului nu s-ar fi schimbat nici cu o iotă.

Soarta și Genet conspiraseră pentru a-mi distruge ficatul, dar Shiva deținuse un rol în destinul lui Genet, și deci în soarta mea. Fiecare acțiune a noastră s-a dovedit a fi dependentă de celălalt. Acum însă, printr-o curajoasă și strălucită rearanjare a organelor interne, ShivaMarion se reajustase. Patru brațe, patru picioare, patru rinichi și așa mai departe, dar în loc de doi ficați, ne reduseserăm la unul singur. Apoi karma și nenorocul ne duseseră și mai departe, ne obligaseră la alte concesii: am pierdut teren pe partea lui, câteva organe au murit. Bine, cam toate organele de pe partea lui muriseră, dar eu aveam jumătate din ficatul lui, și jumătatea aceea prospera. Acum nu trebuia decât să ne restrângem și mai mult, să trecem din nou la jumătăți de măsură – soluții grele pentru timpuri grele: două picioare erau suficiente, și la fel stăteau lucrurile în privința ochilor, a rinichilor și așa mai departe. Aveam să ne mulțumim cu o jumătate de ficat, o inimă, un pancreas, două brațe... dar eram tot ShivaMarion.

Shiva trăiește în mine.

Puteți spune că era un scenariu exagerat, pe care îl concepusem pentru a putea merge mai departe... Ei bine, m-a ajutat să merg mai departe. Mi-a dat alinare. Mi-a șters lacrimile, m-a ajutat

să-mi desprind brațele și picioarele de trupul de care ne debarasam. În tăcerea nefirească a acelui salon plin de aparate, de data aceasta amuțite, cu jaluzelele coborâte, cu un cadavru înghețat lângă mine, am simțit că Shiva mă instruia. Vâslise departe de corabia care se scufunda și îmi spunea că așa trebuie să gândesc, iar exact asta era logica lui Shiva. *O singură ființă la naștere, brutal separați apoi, acum suntem din nou una.*

Erau strânși cu toții afară, un macabru comitet de primire – așa mi-am spus inițial. Dar ei nu știau ce se întâmplase cu câteva clipe în urmă, așa că nu i-am învinovățit. Intențiile lor erau bune. Thomas Stone, Deepak, Vinu și foarte mulți dintre asistenții și asistentele mele – prietenii mei, familia mea de la Our Lady înainte de a deveni îngrijitorii mei. Am strâns fiecare mână și le-am mulțumit în numele amândurora. Cred că v-ar spune că aveam un aer liniștit, calm, cu totul altfel decât se așteptaseră ei. L-am lăsat pe Thomas Stone ultimul. După ce i-am strâns mâna, mi-am urmat un instinct irațional – cred că al lui Shiva, în nici un caz al meu – care m-a îndemnat să-l îmbrățișez, nu pentru a primi, ci pentru a da. Pentru a-i spune astfel că făcuse ceea ce trebuia să facă în calitate de tată. Continua să trăiască în noi, iar noi trăiam datorită priceperii sale. Felul în care se agăță de mine, strângându-mă de parcă s-ar fi înecat, îmi dovedi că făcusem alegerea corectă, sau Shiva o făcuse, oricât de stângace ar fi fost.

Am mers încet de-a lungul culoarului spre Camera Tăcerii – un eufemism ce desemna locul ales pentru a transmite veștile rele, o încăpere cu scaune, o masă, o canapea, o fereastră mare, un crucifix pe perete, dar fără televizor, fără ziare, doar cu o ușă solidă și antifonată. De câte ori nu făcusem drumul acesta în calitatea mea de chirurg?! Adesea mă opream în fața ușii, conștient de suferința pe care avea s-o aducă vestea mea. Oare cinstisem sentimentele și demnitatea celor care așteptau în camera aceea, părinți, frați, soți, soții și copii, chiar dacă ceea ce aveam să le spun le zădărnicea toate rugăciunile? Îmi aminteam

fiece astfel de întâlnire; vedeam în fața ochilor fiece chip întors spre mine cu speranță și teamă la deschiderea ușii.

Am găsit-o acolo pe Hema, cu mâinile încrucișate în fața pieptului, privind pe fereastră, la luminile zonei rezidențiale din Crucișător, care se întindea până la clădirea personalului de la Our Lady, și la silueta îndepărtată a podului, din zare. Stătea cu spatele la mine. Îmi văzu reflexia în sticlă înainte de a mă observa pe mine, dar, spre deosebire de toate persoanele pe care le întâlnisem în încăperea aceasta, ea nu se răsuci la intrarea mea. Rămase nemișcată ca o statuie, privind la imaginea mea proiectată pe luciul ferestrei. M-am oprit în loc, ținând ușa deschisă. În sticla ferestrei i-am văzut ochii mărindu-se, sprâncenele ridicându-se. Rămase cu ochii ațintiți la ai mei un timp parcă nesfârșit. Figura ei oglindea surprindere... de parcă persoana pe care o vedea nu era cea pe care se așteptase s-o zărească.

– Iată-ne deci aici, mamă, am spus.

La auzul glasului meu, își înclină capul pe un umăr. Își aduse o mână la bărbie, cu degetele aliniate și apropiate, lipite contemplativ de obraz, cu mișcări exagerate. Îmi studie fața, reflexia, ca o țărăncuță surprinsă scoțând apă din puț, nevoită acum să ghicească intențiile avatarului înalt și zâmbitor pe care îl vede în picioare în spatele ei.

Apoi, cu mișcări lente, ca într-un dans, noi doi fiind dansatorii, se întoarse spre mine.

M-am apropiat de ea.

– Iată-ne deci aici, am repetat, întinzând brațele către ea. Acum putem merge acasă, mamă.

Trebuie să i se fi părut că am spus ceva foarte ciudat, ba chiar greșit. A trăi exclusiv în clipa prezentă, aici și acum, a privi înainte și niciodată în trecut – acesta era Shiva pur, în întregime.

– Iată-ne deci aici, am repetat.

Veni în brațele mele.

Am ținut-o strâns, lângă noi.

CAPITOLUL 53
CEA CARE VINE

Într-o dimineață frumoasă, la numai trei săptămâni după plecarea lui Shiva, eu și Hema ne-am luat la revedere de la Our Lady of Perpetual Succour. Thomas Stone insistase să ne conducă. Am ieșit în aerul atât de rece și de proaspăt, încât mi-am zis că o tuse sau un strănut l-ar face țăndări, ca pe o sticlă. Fațada din cărămidă a clădirii sclipea, plină de rouă, când ne-am luat rămas-bun. Recenta apariție mediatică adusese spitalului noi fonduri municipale și facilitase începerea unor reparații de urgență. Ca urmare, monseniorul din fântână nu mai stătea înclinat, iar drugul pe post de baston dispăruse, ca și crusta de găinaț care-l acoperea. Lustruit și roșcovan, părea emasculat și străin de locul în care îmi petrecusem eu ultimii șapte ani din viață.

Taxiul nostru galben traversă în viteză Podul Whitestone, spre aeroportul Kennedy. Soarele abia dacă răsărise, dar autostrada era plină de mașini, șoferii solitari mergeau izolați unii de ceilalți, în capsulele lor de foaie subțire de metal, care la aceste viteze le ofereau iluzia de protecție. Ne-am alăturat și noi fluxului, ca niște recruți intrând în formație. Hema privea meditativ afară, așa cum făcusem și eu când sosisem, cu aproape șapte ani în urmă. M-am întrebat dacă ea putea auzi zumzetul superorganismului care împiedica prăbușirea întregului în haos.

Anul 1986 fusese un dezastru pentru familia noastră. Hema credea că totul avea o legătură oarecare cu numărul, fiindcă cifra nașterii era unu, iar cea a destinului, opt. Anul începuse în mod catastrofic, cu explozia navetei spațiale *Challenger* pe 28 ianuarie (adică luna întâi, dar și cifra opt). Apoi, tragedia de la Cernobîl survenise la exact optzeci și opt de zile după nenorocirea navetei. La scara acelor evenimente, moartea unui frate geamăn – pe data de optsprezece ale lunii – trecuse aproape neobservată.

Dar a mai urmat un deces, opt zile mai târziu, care a avut importanță pentru noi: vecinul meu, Holmes, venise însoțit de Appleby de la agenția de detectivi pentru a mă înștiința că Genet murise în spitalul închisorii din Galveston în timpul convalescenței mele. Fiul ei fusese adoptat de o familie din Texas, iar ea plecase în căutarea lui. Când fusese arestată, trăia de azi pe mâine într-o cutie de carton, la câteva străzi de dig. Era doar un schelet și mai supraviețuise doar două zile la infirmeria închisorii. Oficial, murise de insuficiență suprarenală cauzată de tuberculoză. Eu însă știam mai bine. Murise gonind în căutarea măreției, și niciodată n-o recunoscuse atunci când o avusese în palmă, așa că o tot vânase în altă parte, fără a înțelege vreodată efortul necesar pentru a o dobândi sau a o păstra. Mi-e rușine să spun că m-am simțit ușurat când am aflat. Doar moartea ei era garanția că nu ne vom mai sfâșia reciproc tot restul vieții.

În sala de plecări internaționale auzeam frânturi de conversație în bengali, arabă și tagalog. Un bărbat care pleca spre Laos protesta într-o engleză stâlcită și țipătoare față de purtarea nedreaptă a celor de la British Airways, fiindcă în nici un caz bagajele lui nu aveau cum să cântărească cu două kilograme mai mult. În acest decor și fără halatul lui alb, Thomas Stone părea un străin recent sosit.

– Te vei întoarce, Marion? mă întrebă când veni vremea să ne luăm rămas-bun.

Tot ce știam era că vreau să fiu alături de Hema când avea să îngroape cenușa lui Shiva, între mormântul lui Ghosh și cel al sorei Mary Joseph Praise. Grota de lângă zidul de la Missing, la câțiva pași de susurul pârâului, devenea rapid cimitirul familiei. Știam că prezența mea îi va alina. Nu mă gândisem la ce aveam să fac după aceea.

– Firește că mă voi întoarce, am replicat. Am casa încă, mașina, locul de muncă...

– Ai grijă ce mănânci, ce bei..., mă sfătui el.

Era modul lui de a-mi spune să-i protejez opera.

Mă simțeam mai mult decât bine. Alți pacienți cu transplant erau nevoiți să lupte pentru a-și împiedica organismul să respingă organul salvator. Cortizonul care le era administrat ducea la cataractă, diabet, fracturi de șold și alte efecte secundare. Eu aveam noroc că nu trebuia să iau nici măcar o pastilă. Nu mă durea nimic, dacă nu puneam la socoteală înțepăturile de sub coaste, pe care le consideram promițătoare și deloc deranjante. Constituiau un semn că jumătatea de ficat a lui Shiva creștea pentru a-și ocupa pe deplin noul domiciliu.

– Dar tu? am întrebat.

Încă nu găsisem o modalitate mulțumitoare de a mă adresa tatălui meu; foloseam „doctore Stone" în spital și nimic în situații ca aceasta.

– Mai ai o slujbă la care să te întorci? am glumit.

Nu mai fusese la Boston de când mă îmbolnăvisem eu.

Zâmbetul lui lent nu reuși decât să-i accentueze tristețea de pe chip. Lua moartea lui Shiva cu titlu personal, ca și când destinul n-ar fi uitat nici o clipă că odinioară încercase să-l distrugă, și astfel, când operase pentru a salva, intenția lui originală îl trădase.

Tata nu făcu nici o încercare de a-mi strânge mâna. Unica noastră îmbrățișare după moartea lui Shiva era suficientă pentru viața întreagă. Ne-am despărțit cu un semn scurt din cap.

Hema îi luă însă mâna în palmele ei. Ratasem întâlnirea lor, la patul meu. Acum mă uitam ca un copil băgăcios.

– Thomas, încetează imediat! exclamă ea, mustrându-l pentru melancolia din privirea lui. Ai făcut tot ce ți-a stat în puteri, înțelegi? Ai făcut tot ce-ai putut pentru fiii tăi. Nimeni altcineva în lume nu ar fi putut să facă ce-ai făcut tu. Thomas, dacă Ghosh ar fi aici, ți-ar spune același lucru. Ar fi mândru de tine și-ar zice: „Continuă-ți munca, fiindcă este atât de importantă!"

Dădu drumul mâinii lui, după ce o mai bătu ușurel o dată, se întoarse și plecă.

Mai târziu, în vreme ce avionul se ridica peste Queens, îndreptându-se spre ocean, m-am gândit la ultimele cuvinte ale Hemei către Stone. În ele erau ascunse și scuze fiindcă atâția ani, în mintea ei, îl transformase într-un monstru. Bătându-l pe mână și apoi plecând, se eliberase pe sine însăși.

Zborul Alitalia ne duse la Roma. Din cauza unor probleme de ordin mecanic ale zborului de legătură, agentul sugeră o întrerupere de paisprezece ore a călătoriei, iar acest lucru îmi dădu o idee. În câteva minute, eu și Hema eram din nou într-un taxi, pe o autostradă, dar de această dată ne îndreptam spre centrul Romei. Eram ca doi copii care chiulesc de la școală.

N-am avut nevoie de multe eforturi pentru a o convinge pe Hema. Ne-am cazat la un hotel de primă clasă, Hasler, cel mai bun din Roma, așa cum mi se spusese odată. Era o clădire monumentală, care dădea spre treptele din Piazza di Spagna. De pe acoperiș, în amurg, pe cerul roșiatic se profila în depărtare cupola bazilicii San Pietro.

În fiecare dimineață plecam într-un foarte scurt tur prin împrejurimi. Ne întorceam la hotel pentru masa de prânz și pentru un somn lung de după-amiază. Seara rătăceam pe străzile și aleile din jurul Pieței, până ce ne hotăram asupra unei cafenele cu mese afară, unde să luăm cina.

– Pare atât de familiar, nu-i așa? întrebă Hema. Meniurile tipărite și mimeografiate, *minestrone* și *pasta fagioli*, chelnerii cu cămăși albe, pantaloni negri și șorțuri albe...

Știam ce vrea să spună. Italienii aduseseră toate acestea în Etiopia, chiar și umbrelele de deasupra meselor rotunde, acoperite cu formica. La cină, chipul Hemei era mai liniștit decât îl văzusem vreodată de când deschisesem ochii și o zărisem lângă patul meu, la Our Lady.

– Mi-aș fi dorit să fie și Ghosh cu noi, spuse ea, zâmbind. I-ar fi plăcut atât de mult!

În cea de-a patra dimineață, ne-am lăsat convinși de portar să mergem într-un mic tur cu un ghid din partea hotelului. Ce anume voiam să vedem? „Vrem să ne faci o surpriză", am răspuns. „Du-ne pe căi mai puțin bătătorite. În locuri în care nu trebuie să mergem prea mult pe jos sau să stăm la rând."

Începu cu biserica Santa Maria della Vittoria, la zece minute de mers cu mașina de hotel. Era o biserică frumoasă, bine amplasată pe o stradă circulată, fațada ei elaborată părând că a fost lipită pe peretele unei simple cutii din piatră. Ghidul ne spuse că a fost construită în jurul anului 1624, fiind dedicată inițial Sfântului Pavel și apoi Fecioarei Maria. Interiorul era mic – minuscul, dacă îl comparai cu cel de la San Pietro – având o navă scurtă, cu o boltă joasă. În lateral, pilaștri corintici aplatizați pe zid demarcau trei „capele", de fapt nimic mai mult decât niște nișe, fiecare cu o balustradă pentru rugăciune și un loc în care să poți aprinde lumânări. Când am ajuns la capătul navei, ghidul se întoarse spre stânga și ne arătă cu mâna.

– Aceasta este Capela Coronaro. V-am adus special ca s-o vedeți.

Câteva secunde le-au fost necesare ochilor pentru a transmite imaginea la creier, și mai multe pentru ca mintea să poată crede ceea ce vedea. Sculptura din marmură albăstrie aflată în fața mea era *Extazul Sfintei Tereza*, de Bernini. Voiam să-i cer ghidului

să tacă și să-i spun: „Oprește-te, eu cunosc această sculptură." Dar, în realitate, tot ce știam era doar o reproducere dintr-un calendar, pe care mama o prinsese cu piuneze pe perete, în cămăruța autoclavei. Stătuse acolo poate vreme de treizeci de ani înainte ca Ghosh să desprindă bucata aceea veche de hârtie și s-o înrămeze pentru mine, pentru a o proteja de alte deteriorări. Reproducerea aceea era neprețuită pentru mine, și totuși niciodată nu păruse în largul ei pe pereții camerelor mele din America, unde semăna mai degrabă cu cele mai ieftine kitsch-uri pentru turiști. O luasem cu mine în această călătorie, cu gândul s-o înapoiez în singurul loc în care știam că va fi acasă: în cămăruța autoclavei.

M-am uitat la Hema. Fața îi strălucea. Înțelesese. Ce mână a providenței ne adusese în acest loc? Fără îndoială, așa își anunța Ghosh prezența, fiindcă Ghosh fusese genul de om despre care puteai fi sigur că ar fi știut că *Extazul Sfintei Tereza* se afla la numai câteva minute de hotelul nostru, chiar dacă el nu fusese niciodată la Roma. Ghosh ne adusese aici și ne îndrumase până în acest loc, nu ca s-o vedem pe Sfânta Tereza imortalizată în marmură, ci ca s-o vedem pe sora Mary Joseph Praise în carne și oase, căci asta reprezenta statuia aceea pentru mine. *Am venit la tine, mamă.*

Am aprins lumânări. Hema îngenunche, flăcările aruncând o lumină tremurândă pe fața ei. Buzele i se mișcau. Hema credea în cele mai diverse divinități, în reîncarnare și în înviere, fără a percepe vreo contradicție între ele. Cât îi admiram credința, lipsa de reținere – o hindusă aprinzând lumânări pentru o călugăriță carmelită într-o biserică romano-catolică!

Am îngenuncheat și eu. M-am adresat lui Dumnezeu și sorei Mary Joseph Praise, lui Shiva și lui Ghosh – toate ființele pe care le purtam în mine însumi, în trup și în spirit. „Vă mulțumesc pentru că m-ați ajutat să trăiesc și să văd acest vis în marmură." Simțeam o pace desăvârșită, aveam convingerea că venirea

noastră aici închisese cercul, iar acum fluxul anterior blocat putea curge și eu mă puteam odihni. Dacă „extazul" presupunea incursiunea neașteptată a sacrului în profan, atunci asta mi se întâmplase mie aici.

Mama vorbise.

Ceea ce nu știam era că ea încă mai avea ceva să-mi spună.

CAPITOLUL 54
ÎNTÂMPLĂRI DE ACASĂ

Se lăsase seara când am aterizat. Șapte ani lipsisem din Addis Abeba. Clădirile albe de la Missing păreau rotunjite pe la colțuri, tocite, excavate parcă dintr-un șantier arheologic, dar încă nerestaurate.

Când taxiul ajunse la șopronul lui Shiva, i-am cerut șoferului să mă lase să cobor. I-am spus Hemei să se ducă înainte, fiindcă eu voiam să fac restul drumului pe jos.

Am rămas locului ascultând taxiul care a demarat. Foșnetul sec al frunzelor amintea de mâna unui copil prefirând monedele într-o cutie. Sunetul nu mai avea nimic amenințător pentru mine. Am găsit bordura știrbită care oprise o motocicletă, dar nu și pe cel care o conducea. M-am uitat în jos, printre copaci și în umbrele între care căzuse. Locul nu-mi mai stârnea nici o spaimă. Toate fantomele pieriseră. Răzbunarea pe care o căutaseră se împlinise. Nu mai aveam nimic de dat, nimic de temut. Am privit pe deasupra copacilor, spre oraș. Cerul era pânza unui pictor nebun, de parcă undeva, la jumătatea ei, artistul s-ar fi hotărât să renunțe la azuriu, împroșcând în loc stacojiu, ocru și negru. Orașul era plin de lumină, strălucitor, dar ici și colo imaginea lui era obturată de fuioare mari de pâclă care îmi începețoșau vederea, ca fumul iscat de numeroase mici bătălii.

Am urcat dealul către casă, asaltat de o mie de amintiri Shiva și cu mine alergând în cursa noastră în trei picioare pentru a ajunge la timp la masa de seară, noi doi și Genet întorcându-ne de la școală cu cărțile și caietele în brațe, Zemui venind cu motocicleta și rulând cu motorul oprit pe ultima sută de metri. Sus, în față, se vedeau trei siluete strânse în jurul taxiului și al Hemei. Apoi sora-șefă, Gebrew și Almaz se depărtară de mașină, contururile lor profilându-se pe ultimele tușe chihlimbarii ale cerului, în așteptarea mea.

Eram acasă de trei zile când sora-șefă mă chemă la Urgențe. O fetiță cu o rană urâtă de glonț în abdomen sângera de moarte în fața noastră. Ar fi murit dacă am fi încercat s-o trimitem în altă parte. Am dus-o imediat în sala de operații nr. 3 și am găsit sursa hemoragiei. Ce a urmat după asta – rezecarea intestinului afectat, spălarea cavității peritoneale, colostomia – a fost activitate de rutină, însă efectul asupra mea a fost cu totul altul. Simțeam că mă aflu pe un teren sfânt, stând în același loc în care stătuseră Thomas Stone, Ghosh și Shiva, fiecare cu scalpelul în mână. La finele intervenției, când m-am întors să plec, șerpuind printre gălețile și firele de pe podea, am ridicat privirea și l-am văzut pe Shiva în noul panou de sticlă care separa sala de operații nr. 3 de recenta ei soră, sala de operații nr. 4. Imaginea mi-a tăiat răsuflarea. Mi-am amintit primele cuvinte rostite de Shiva când uciderea puilor lui Koochooloo l-a determinat să întrerupă anii de tăcere: „Tu ai uita dacă cineva ne-ar ucide, pe mine sau pe Marion?" Nu, Shiva, niciodată nu te vom uita, i-am spus reflexiei mele din geam. Și cu aceste cuvinte cred că mi-am hotărât viitorul.

Printre lucrurile din camera lui Shiva am găsit o cheie pe un breloc în forma statului Congo. În șopron era o motocicletă ciudată, cu apărătoare de roți groase, de un roșu strălucitor, cu rezervorul în formă de lacrimă, roșu și el, cu ghidonul care în

America ar fi fost poreclit „creangă de maimuță", și cu splendide roți cromate. Hema spuse că Shiva o cumpărase la mâna a doua cu câțiva ani în urmă și tot meșterise la ea, și că mergea cu ea doar seara târziu, când nu era trafic intens. Motorul ca un uger îmi părea foarte cunoscut, iar huruitul lui scăzut când l-am pornit i-a deconspirat adevărata identitate.

Operam trei zile pe săptămână, iar când s-a apropiat termenul la care îmi expira biletul de întoarcere în New York, n-am făcut nimic.

Ficatul lui Shiva funcționa perfect în corpul meu, an după an. Injecțiile cu imunoglobulină împotriva hepatitei B s-au dovedit de ajutor. Virusul a devenit latent, iar analizele de sânge au arătat că nu eram purtător și deci că nu puteam infecta pe nimeni. Sora-șefă insista că era un miracol, iar eu nu puteam decât să fiu de acord.

În 1991, la cinci ani după revenirea în Etiopia, stăteam lângă porțile de la Missing, exact ca atunci când eram copil, și priveam trupele Frontului de Eliberare a Populației Tigre și pe ceilalți luptători pentru libertate intrând în oraș. Purtau aceleași haine funcționale – cămăși, pantaloni scurți și sandale – pe care le văzusem la gherilele din Eritreea, cu banduliere în diagonală pe piept, și erau înarmați cu carabine. Nu mărșăluiau în formație, dar pe fețele lor se citea disciplina și determinarea unor oameni care credeau în cauza lor. Nu erau jafuri, nu era haos. Unicul jaf fusese cel al tovarășului președinte pe viață, care golise Trezoreria și fugise cu prada în Zimbabwe, unde acolitul său, Mugabe, îi acordase azil. Mengistu era un personaj disprețuit, un blestem căzut asupra țării, un om despre care nimeni, nici astăzi, nu găsește un cuvânt bun de spus. Almaz era de părere că sufletele tuturor celor pe care îi ucisese se strânseseră la un loc, așteptând să-l întâmpine pe drumul spre iad.

În fiecare seară treceam pe la sora-șefă înainte să mă duc la culcare. Tremura rău, iar vârsta o cocârjase, însă bucuria cu

care își trăia viața rămăsese neschimbată. Beam împreună câte o ceașcă de cacao. Unicul ei disc – Bach – răsuna în fundal, la un mic gramofon pe care eu i-l cumpărasem. Niciodată nu se sătura de *Gloria in excelsis* – acorduri pe care întotdeauna le voi asocia cu persoana ei. În vreme ce ședeam alături de ea, mă privea zâmbind, de parcă ar fi știut mereu că mă voi întoarce pe pământul de care m-am dezis la un moment dat. Își dorise ca Domnul s-o ia la El ori în timpul rugăciunii, ori în somn, iar El îi ascultă ruga. Era în 1991, la câteva luni după fuga președintelui pe viață. Am găsit-o în scaunul ei, cu discul încă rotindu-se la gramofon. Cu numai o dimineață în urmă supraveghease plantarea unui soi nou de trandafir, *Rosa rubiginosa Shiva*, pe care îl înregistrase în mod oficial în scriptele Societății Regale. Mie mi s-a părut că tot orașul venise la înmormântarea ei, bogați și săraci deopotrivă. Almaz spusese că aleile spre rai erau pline de sufletele celor recunoscători și că tronul ei o aștepta chiar lângă cel al Mariei.

Almaz și Gebrew se pensionaseră și locuiau în apartamente noi și confortabile, construite pentru ei la Missing, liberi fiind să-și petreacă timpul după bunul lor plac. Nu cred că ar fi trebuit să mă surprindă faptul că aleseseră s-o facă în rugăciune și post.

Institutul „Shiva Stone" pentru Chirurgia Fistulelor, condus de Hema, se extinsese, la fel ca finanțarea lui. Hema lucra zi de zi, iar tineri ginecologi zeloși din țară, dar și din alte state africane veneau să se pregătească acolo și să ducă mai departe cauza lui. Stagiara angajată, a cărei cameră o vizitasem cu atât de mulți ani în urmă, devenise o asistentă pricepută sub îndrumarea lui Shiva, iar acum, încurajată de Hema, era ea însăși un chirurg încrezător, cum nu se poate mai potrivită pentru dificila misiune de a-i pregăti pe tinerii medici care veneau la institut pentru a învăța cum să trateze această problemă specială. Insistasem să-i aflu numele real și, cu reticență, îmi spusese că o chema Naeema. Dar nu folosea niciodată acest nume. Chiar și pentru ea însăși, devenise doar Stagiara Angajată.

Răsfoind hârtiile sorei-șefe, am descoperit că donatorul anonim care cu modestie finanțase munca lui Shiva atâția ani nu fusese altul decât Thomas Stone. Acum își concentrase eforturile pentru a convinge alți donatori și alte organizații să susțină spitalul Missing.

Abia în anul 2004, mesajul sorei Mary Joseph Praise a ajuns la mine. S-a întâmplat imediat după Anul Nou, conform calendarului occidental, o vreme în care frunzișul mimozelor ce înconjurau clădirea ambulatoriului era înspicat cu flori galbene și violet, iar întregul Missing era învăluit în parfum de vanilie.

Trecusem printre pacienți și mă dusesem în cămăruța autoclavei. Reproducerea înrămată cu *Extazul Sfintei Tereza* stătea puțin strâmb pe perete. Îndreptând-o, am constatat că agățătoarea i se desprinsese. Când am luat-o pentru a-i fixa cârligul, am văzut că hârtia groasă, maro, de pe spate, se dezlipise la o margine. În încăpere era mereu umezeală din cauza autoclavei, iar asta părea să fi afectat lipiciul. Încercând să prind hârtia la loc, am observat o foaie subțire ca borangicul, împăturită și strecurată în spatele hârtiei maro, pe care se zăreau rânduri scrise cu cerneală albastră.

Am scos-o la lumină.

M-am lăsat greu pe spătarul scaunului. Mie nu-mi tremură niciodată mâinile, dar, din cine știe ce motiv, fila aceea delicată fremăta acum.

Scrisoarea părea decolorată de vreme, aproape transparentă, riscând să se prefacă în mici fărâmițe. La fel ca Ghosh, m-am gândit o clipă dacă să citesc o misivă adresată altcuiva. Eram sigur că aceasta era scrisoarea pe care o scrisese mama chiar înainte de nașterea mea. Deci la Ghosh se aflase. Iar când împlinisem douăzeci și cinci de ani, îmi parvenise mie. O dusesem cu mine în America și o adusesem înapoi. Timp de douăzeci și cinci de ani, nu știusem că scrisoarea era la mine. Până în ziua aceea. „Când o să vii, mamă?" obișnuiam să întreb când eram mic, privind la fotografia de pe perete. În sfârșit, venise.

CAPITOLUL 55
PLĂCINTA REȚINUTĂ

19 septembrie

Dragă Thomas,

Noaptea trecută Dumnezeu mi-a spus că trebuie să-ți mărturisesc ție ce n-am mărturisit nimănui niciodată, nici măcar lui Dumnezeu însuși. Cu ani în urmă, în Aden, mi-am întors fața de la Domnul, așa cum și El și-a întors-o de la mine. Mi s-a întâmplat acolo un lucru care n-ar trebui să i se întâmple nici unei femei. Nu l-am putut ierta pe cel care mi-a făcut rău. Nu l-am putut ierta pe Dumnezeu. Moartea ar fi fost mai bună decât ce am îndurat eu. Dar am ajuns aici, la Missing. Am venit în veșmânt de călugăriță pentru a-mi ascunde amărăciunea și rușinea.

În Ieremia 17 stă scris: „Inima omului este mai vicleană decât orice și foarte stricată! Cine o va cunoaște?" Eu am venit în Etiopia cu viclenie și stricăciune.

Dar munca noastră împreună m-a schimbat. Aș fi putut să-ți fiu asistentă până la ultima mea suflare. Acum, lucrurile s-au schimbat din nou.

Cu câteva luni în urmă, erai ca posedat, iar eu am încercat să te liniștesc. Acum sunt însărcinată. Să nu te învinovățești.

Mi-a fost greu să-mi ascund trupul de sora-șefă și de ceilalți. De multe ori m-am gândit să-ți spun. Niciodată n-am știut cum

s-o fac. Dar acum mă tem. Nu mai am mult timp. Noaptea trecută, mișcările au devenit mai puternice. Și m-am întrebat: „Dacă Thomas va vrea să rămân? N-ar trebui să plec așa cum am venit la Missing și la tine, pe ascuns și cu viclenie." De aceea îți scriu.

Trebuie să fug de la Missing pentru a-l cruța de rușinea mea, așa cum am venit odinioară la el pentru a-mi ascunde mie rușinea. Dacă vei veni la mine când vei primi această scrisoare, voi ști că vrei să rămân cu tine. Dar orice ai alege să faci, dragostea mea va rămâne mereu aceeași.

Mary

Am avut nevoie de o extraordinară putere de concentrare ca să duc la bun sfârșit ultima operație – o vagotomie cu gastrojejunostomie de rutină, pentru un ulcer duodenal – și ca să nu-mi las mintea să zboare aiurea. În sfârșit, cu scrisoarea aceea în mână, m-am întors în apartamentul meu, simțindu-mă ca și cum niciodată nu aș mai fi străbătut drumul acela.

Îl iubise. Îl iubise atât de mult, încât fugise din Aden la el. Petele de sânge cu care venise la Missing îmi spuneau ceea ce ea nu putuse să spună. Izbutise să ajungă la doctorul – la bărbatul – pe care îl întâlnise pe vasul acela când plecase din India. Și apoi, ani mai târziu, îl iubise atât de mult, încât fusese gata să-l părăsească. În al unsprezecelea ceas se hotărâse totuși să-i scrie și să-i spună. Apoi așteptase ca el să vină sau nu.

Dar Thomas Stone venise. Fără îndoială că ea fusese conștientă de sosirea lui. Când o ridicase, o purtase în brațe, alergase cu ea, fiece lacrimă căzută din ochii lui pe chipul ei trebuie să fi fost pentru ea o declarație de dragoste. Venise nu ca urmare a scrisorii, fiindcă n-o primise. Venise fiindcă o parte din el însuși știa ce făcuse și ce avea de făcut. O parte din el știa ce anume simțea.

Mi l-am imaginat pe Ghosh intrând în camera lui Thomas Stone după moartea mamei, căutându-l. Observase, probabil,

pe birou noul tratat și semnul de carte, iar deasupra lor, probabil la vedere, scrisoarea aceasta. Thomas Stone nu văzuse nici cartea, nici scrisoarea, fiindcă dormise cu o noapte înainte pe șezlongul din biroul lui de la Missing, așa cum obișnuia deseori, iar după moartea mamei nu se mai întorsese în apartamentul lui. De ce nu-i expediase Ghosh scrisoarea ulterior? Fiindcă Thomas Stone nu scrisese și nu luase niciodată legătura cu ei, iar la început, Ghosh nu avusese adresa lui. Dar odată cu trecerea anilor, probabil că ar fi putut să dea de el. La urma urmei, Eli Harris știuse mereu unde să-l găsească. Dar poate că deja Ghosh se simțise lezat de tăcerea lui Stone, de dorința lui de a-și uita vechiul prieten și de a-l lăsa pe el să aibă grijă de copiii lui, în fuga sa de trecut. Și pe măsură ce tot mai mulți ani se scurseseră, probabil că Ghosh se gândise la efectul scrisorii asupra lui Stone – poate că i-ar fi făcut un deserviciu expediindu-i-o. Ar fi riscat să-i provoace o nouă cădere psihică sau, așa cum se temuse Hema totdeauna, Stone ar fi putut veni să-și revendice copiii. Sau poate că n-ar fi înțeles – ori n-ar fi crezut – nimic din scrisoarea aceea.

Apoi, la apropierea morții, faptul că scrisoarea se afla la el îi dăduse unele mustrări de conștiință. Dacă mesajul ei l-ar fi putut salva pe Stone, i-ar fi ridicat o piatră de pe inimă? Dacă l-ar fi determinat, chiar și cu întârziere, să facă ceea ce trebuia pentru fiii săi? Orice resentimente față de Stone – dacă Ghosh avusese unele – probabil că deja pieriseră.

Așa că, în cele din urmă, Ghosh îi dăduse tratatul și semnul de carte lui Shiva, iar scrisoarea, mie, ascunzând-o însă de mine. M-am minunat de perspicacitatea unui om aflat pe moarte, care disimulase o scrisoare într-o fotografie înrămată. Lăsase astfel totul la mâna destinului – tipic pentru Ghosh! Când aveam să-l găsesc pe Thomas Stone? Când aveam să găsesc scrisoarea? Iar atunci când aș fi găsit-o, i-aș fi dat-o eu destinatarului ei inițial? Ghosh avusese încredere în mine, mă lăsa să procedez așa cum credeam de cuviință. Și asta este o formă de dragoste. Murise

de mai bine de un sfert de secol și încă îmi mai dădea lecții despre încrederea care vine numai din iubirea adevărată.

– Shiva, am spus ridicând privirea spre cer, unde stelele își făceau încălzirea pentru spectacolul lor nocturn, și mi-am amintit noaptea în care am fugit de la Missing, iar Shiva mi-a pus în brațe tratatul tatălui nostru, *Scurt manual*, cu semnul de carte înăuntru.

Cele câteva cuvinte scrise de mama pe semnul de carte fuseseră unica noastră modalitate de a ști că existase într-adevăr o scrisoare. Cu ani în urmă, la telefon, îl întrebasem: „Shiva, de ce mi-ai dat mie tratatul?" Nu știuse să-mi spună. „Am vrut să-l ai tu", atât îmi putuse răspunde.

Lumea întreagă depinde de fiecare acțiune a noastră, de fiecare omisiune, indiferent dacă noi știm sau nu acest lucru.

Când am ajuns în apartamentul meu, m-am așezat și mi-am întins scrisoarea pe genunchi, după care am format numărul lui Thomas Stone. Tata trecuse deja de optzeci de ani și era profesor emerit. Deepak spunea că vederea îl lăsase, dar mâinile îi erau atât de pricepute, încât ar fi putut opera și pe întuneric. Totuși, rareori mai opera, însă asista des. Thomas Stone fusese renumit odinioară pentru *Chirurgul eficient: Scurt manual de chirurgie tropicală*. Acum devenise celebru pentru o nouă procedură revoluționară de transplant. Eu eram dovada că intervenția reușise, dar decesul lui Shiva atesta riscurile implicate. Chirurgii din lumea întreagă învățaseră să facă operația, și astfel mulți nou-născuți veniți pe lume fără un sistem funcțional de drenare a bilei fuseseră salvați, transplantându-li-se o parte din ficatul unui părinte.

În receptor am auzit liniștea neantului care plutește deasupra pământului, și apoi, din eter, zbârnâitul unui telefon care sună în depărtare. Țârâitul lui ascuțit avea o rapiditate și o eficiență atât de diferite de apaticele clicuri analogice și de sunetul hârâit atunci când formam un număr din Addis Abeba. Mi-am

imaginat telefonul stârnind ecou în apartamentul pe care îl vizitasem și eu o dată și pe care îl lăsasem deschis ca pe o conservă de pește, pentru ca Thomas Stone să știe că fiul lui sosise în lumea în care trăia el.

M-am gândit la mama scriind scrisoarea aceea: întreaga ei viață rezumată pe o singură față a filei de pergament. Probabil că ea însăși o dusese la destinație (odată cu tratatul și cu semnul de carte) după-amiază târziu, când începuseră durerile. Situația i se înrăutățise peste noapte și, încet, intrase în stare de șoc, iar a doua zi murise. Dar nu înainte ca Thomas Stone să vină la ea. Era semnul pe care îl așteptase. El făcuse ceea ce trebuia, și totuși, vreme de jumătate de secol, nu știuse asta.

Thomas Stone răspunse de la primul țârâit. M-am întrebat dacă era treaz, deși în Boston trecuse de miezul nopții.

– Da?

Vocea tatălui meu era fermă și limpede, de parcă s-ar fi așteptat la această intruziune, de parcă ar fi fost gata pentru povestea unei traume sau a unei masive hemoragii cerebrale care asigura un organ disponibil, ori gata să afle despre un copil, unul din zece mii, născut cu atrezie biliară, care ar fi murit fără un transplant de ficat. Vocea pe care o auzisem era vocea unui om dispus să-și ofere întreaga experiență și priceperea celor nouă degete ale sale pentru salvarea unei ființe umane, dornic să transmită această moștenire încă unei generații de stagiari și rezidenți acesta era rostul lui pe lume. Altceva nu știa să facă.

– Stone la telefon, spuse, iar glasul îi sună foarte aproape, de parcă s-ar fi aflat în aceeași încăpere cu mine, de parcă nimic nu ar fi separat cele două lumi ale noastre.

Mulțumiri

Aceasta este o lucrare de ficțiune și toate personajele sunt imaginare, așa cum este și spitalul Missing. Unele personalități istorice, precum împăratul Haile Selassie și dictatorul Mengistu, sunt reale. O tentativă de lovitură de stat s-a produs într-adevăr în Etiopia, dar cu cinci ani înaintea celei pe care am descris-o eu. Personajul colonelului și cel al fratelui său au la bază doi dintre liderii reali ai puciului. Detaliile capturării lor și cuvintele rostite la procesul colonelului și înaintea executării lui au fost extrase din rapoartele date publicității, îndeosebi din: *Ethiopia: A New Political History,* de Richard Greenfield, *Ethiopia at Bay: A Personal Account of the Haile Selassie Years,* de John S. Spencer, *Revolutionary Ethiopia: From Empire to People's Republic,* de Edmond J. Keller, și din lucrările publicate de Richard Pankhurst pentru contextul istoric. Un remarcabil medic pe nume John Melly a murit după ce a fost împușcat de un jefuitor, dar dialogul său cu sora-șefă este imaginar. Ibis și celelalte baruri sunt de asemenea imaginare, la fel ca Școala Urbană și Rurală Loomis; orice asemănare cu excelenta mea școală (la care domnii Robbs și Thames mi-au încurajat dorința de a scrie) este neintenționată.

Următoarele surse, cărți și persoane au fost pentru mine de neprețuit. Scena nașterii și sintagmele „asfixie albă" și „în obscuritate în pântecul mamei noastre" au fost inspirate din memoriile

regretatului obstetrician și chirurg al fistulelor, egipteanul Naguib Mahfouz, *The Life of an Egyptian Doctor* – la fel ca ideea lighenașului de aramă. Eseurile în care Nergesh Tejani își descria experiențele africane în privința clinicilor de repoziționare și a fistulelor, dar și corespondența mea cu ea s-au dovedit extrem de utile. Am consultat operele publicate ale doctorilor Reginald Hamlin și Catherine Hamlin, pionieri ai chirurgiei fistulelor. Student la medicină fiind, i-am putut vedea și m-am familiarizat cu activitatea lor. Recent am avut ocazia de a vizita „Spitalul de lângă râu", care și-a împrumutat numele lucrării memorialistice semnate de Catherine Hamlin. Chirurgii fistulelor din cartea mea nu au nicidecum la bază personalitățile celor doi Hamlin. Regretatul Sir Ian Hill a fost decan al Facultății de Medicină, și dacă i-am folosit numele în carte, ca și pe cel al lui Braithwaite, am făcut-o ca un tribut adus acestor două persoane care și-au investit încrederea în mine. Tentativele de deturnare a unor zboruri ale Liniilor Aeriene Etiopiene din anii 1960 și 1970 sunt realități istorice. Printre cei implicați s-a aflat și o colegă a mea din școala medicală, mai mare decât mine; ea și camarazii ei au pierit în respectiva tentativă. Actualul prim-ministru al Etiopiei, Meles Zenawi, mi-a fost de asemenea coleg de școală medicală, cu un an mai mic. Luptător de gherilă, el s-a aflat în fruntea forțelor care l-au alungat de la putere pe Mengistu. Eroismul echipei de securitate și incredibila abilitate demonstrată de piloți sunt cât se poate de reale. Liniile Aeriene Etiopiene rămân, după părerea mea, cea mai sigură și mai eficientă companie aeriană internațională cu care am zburat eu, având cei mai ospitalieri și mai amabili însoțitori de zbor. Febra recurentă cauzată de păduchi a fost studiată de regretații Peret Perine și Charles Leithead; în studenție am avut plăcerea să consult pacienți alături de amândoi.

Pentru informațiile referitoare la Tereza din Avila și pentru descrierea statuii lui Bernini m-am inspirat din *Teresa of Avila: The Progress of a Soul,* de Cathleen Medwick. Chiar și după ce am

văzut originalul din Roma, descrierile ei mi s-au părut extrem de sugestive. Toate cuvintele Sfintei Tereza pe care le citez, ideile despre credință și îndurarea divină, ideea sorei Mary Joseph Praise recitând *Miserere* pe patul de moarte și cea a inexplicabilului parfum dulce au la bază lucrarea lui Medwick despre viața Sfintei Tereza. Cuvintele „idile celeste" îi aparțin lui H.M. Stutfield, așa cum au fost citate în cartea lui Medwick.

Fraza „Ție-ți datorez priveliștea dimineții" este preluată din poezia *To the Surgeon Kevin Lin* de W.S. Mervin, publicată inițial în *The New Yorker*. O ediție limitată a acestei poezii, pregătită pentru tipar de Carolee Campbell de la Ninja Press și autografiată de William Merwin, este așezată la loc de cinste în biroul meu. Îi rămân profund îndatorat medicului, scriitorului și prietenului meu Ethan Canin, pentru că mi-a adresat prima invitație la Festivalul Scriitorilor de la Sun Valley și astfel mi-a făcut cunoștință cu Reva Tooley și cu remarcabilii participanți la această manifestare.

Fraza „nasul ascuțit ca un vârf de creion" este împrumutată din piesa *Henric al V-lea*, partea a II-a, și oglindește convingerea mea că reprezintă finul spirit de observație clinică demonstrat de Shakespeare, pe care l-am descris în articolul „The Typhoid State Revisited", publicat în *The American Journal of Medicine* (79:370; 1985).

Impresiile mele din Aden și propriile-mi amintiri despre khat au fost suplinite de superbele descrieri din cartea lui Eric Hansen, *Motoring with Mohammed: Journeys to Yemen and the Red Sea*, și din volumul *Eating the Flowers of Paradise: One Man's Journey Through Ethiopia and Yemen*, de Kevin Rushby.

Pentru ocupația italiană, descrierea orașului Aweyde și numeroase aspecte ale conflictului italiano-etiopian, inclusiv dorința de a învinge prin orice mijloace – *qualsiasi mezzo* –, m-am documentat din excelenta lucrare a lui Paul Theroux, *Dark Star Safari: Overland from Cairo to Capetown*, și din multe alte surse.

Fraza „Își sumeți umerii, șocată de oroarea" este o parafrazare a unui vers din poemul lui James Merrill *Charles on Fire*: „Nimeni altul nu-și sumeți/Umerii ororii lui".

Bliss Carnochan mi-a prezentat una dintre primele ediții ale lucrării lui, *Golden Legends: Images of Abyssinia, Samuel Johnson to Bob Marley*, și m-a ajutat să înțeleg cum s-au conturat ideile occidentale despre Etiopia.

La fel ca numeroși alți studenți la medicină din Commonwealth, am admirat lucrarea *Bailey and Love's Short Practice of Surgery*. Tratatul imaginar al lui Stone are la bază acest manual, iar povestea cu wombatul și apendicele este preluată din el. Ca student, am fost impresionat de fotografia lui Bailey și a celor nouă degete ale sale. Dincolo de acest detaliu însă, personajul Thomas Stone nu are nici o legătură cu Hamilton Bailey, care a profesat doar în Anglia înainte de a se pensiona.

Frazele „Era nevoie de o decizie înțeleaptă, pentru a nu mai greși din nou. Fiindcă de multe ori *a doua* greșeală, făcută în graba de a o corecta pe prima, era cea care pecetluia soarta pacientului" și „Greșelile bogaților sunt acoperite cu bani, dar ale chirurgilor, cu pământ" sunt preluate din *Aphorisms and Quotations for the Surgeon*, de Moshe Schein. Pentru ele și pentru numeroase noțiuni de chirurgie îi sunt îndatorat lui Moshe, chirurg desăvârșit, profesor strălucit și autor al mai multor lucrări de chirurgie, eseist și prieten. Pe lângă faptul că a citit primele variante preliminare ale acestei cărți, el m-a introdus în comunitatea chirurgilor de pe SURGINET. Din discuțiile lor am învățat și am împrumutat idei, mai cu seamă detaliile despre vasectomie, care mi-au prilejuit o serie de dialoguri memorabile. Karen Kwong mi-a împărtășit experiențele ei (și pe cele ale soțului ei, Marty) în calitate de chirurg traumatolog. De asemenea, a citit cu atenție manuscrisul cărții de față, atât în stadiile incipiente, cât și la final. Lungile și amabilele ei mesaje electronice mi-au fost de un neprețuit ajutor, astfel că nu-mi pot exprima suficient recunoștința și admirația pe care i le port. Le mulțumesc

deopotrivă următorilor: Ed Salztein, Jack Peacock, Stuart Levitz și Franz Theard. L-am întâlnit pe Thomas Starzl când eram rezident-șef în Tennessee și am păstrat de atunci legătura cu el. Este cu adevărat un chirurg prin excelență, munca sa de pionierat în domeniul transplantului hepatic nefiind câtuși de puțin o ficțiune. Prezența numelui său în carte se constituie într-un tribut pe care i-l aduc. Thomas Stone este contemporanul său fictiv.

Francisco Cigarroa, președinte al Centrului pentru Științe ale Sănătății de la Universitatea Texas din San Antonio (CSSUTSA), a avut amabilitatea de a-mi permite să-l urmăresc în timpul unei operații de transplant hepatic la un copil. Remarcabilul grup care, condus de Glenn Halff, face ca transplantul de ficat să pară aproape o intervenție de rutină, este o parte a moștenirii lăsate de Starzl. Până de curând se putea spune fără a exagera că, la nivel mondial, fiecare chirurg specializat în transplantul hepatic a fost pregătit în acest sens de Starzl sau de cineva care s-a pregătit cu Starzl.

„Nașterea și copulația, și moartea/Astea sunt datele elementare, dacă stai să judeci bine... M-am născut, și o dată e de-ajuns" este un citat parțial din *Sweeney Agonistes*, de T.S. Eliot.

„Într-adevăr, să te gândești la viață ca fiind tragică este o dovadă de greșeală, căci viața pretutindeni e mai mult decât tragică" este o frază extrasă din *The King and the Corpse*, de Heinrich Zimmer, editat de Joseph Campbell – la fel ca „Nu doar acțiunile, ci și omisiunile noastre ne devin destin".

Fraza „Pentru ei, ciuma este o cale certă, venită de la Dumnezeu, de a dobândi viața veșnică și mântuirea" a fost extrasă din romanul *Ciuma*, de Albert Camus.

Îi sunt profund îndatorat regretatului Ryszard Kapuscinski pentru perspectiva sa asupra unei țări și a unui oraș pe care credeam că le cunosc bine. Detaliile privind curtea imperială, palatul, finanțarea departamentelor de sănătate, chelnerița amhara, escorta de motocicliști, ministrul scrisului și intrigile de la palat erau lucruri cunoscute de majoritatea rezidenților etiopieni și la

care unii dintre ei chiar fuseseră martori, dar, străin fiind, Kapuscinski s-a remarcat îndeosebi prin talentul său de a conferi acestor elemente un caracter mai vizibil pentru noi, talent reliefat în extraordinara sa carte, *Împăratul.*

„Strâmbătatea șarpelui e încă suficient de dreaptă ca el să se poată strecura prin gaura de șarpe" este o parafrazare a unuia dintre poemele Bakhti din volumul *Vorbind despre Shiva,* editat de regretatul A.K. Ramanujam.

Pentru informațiile despre carmelite le mulțumesc lui Fred de Sam Lazaro și Eliam Rao, dar și incomparabilei sore Maude. Din câte știu eu, în Egmore nu există nici o mănăstire a carmelitelor.

Detaliile despre Rock din Africa de Est, postul de radio al Forțelor Armate, Asmara, au fost preluate de la adresa http://www.kagnewstation.com.

Pentru scenele fugii din Asmara îi mulțumesc lui Naynesh Kamani, colegul meu de la școala medicală, care a refăcut drumul acela eroic; a citit manuscrisul și mi-a propus numeroase corecturi și sugestii. Am fost puternic influențat de excelentul roman *To Asmara* al lui Thomas Kennealy, cu observațiile sale privind taberele gherilelor eritreene, pe care autorul pare să le fi vizitat. El rămâne și astăzi un susținător fervent al populației din Eritreea. Trebuie să precizez că țin la fel de mult la Etiopia și la Eritreea, având prieteni buni în ambele regiuni.

„Ca și cum tocmai i-aș fi oferit cel mai prețios dar pe care un om i-l poate da altuia" este parafrazarea unui vers din poemul „What the Doctor Said" din culegerea *New Path to Waterfall,* de Raymond Carver.

Pentru scenele de la sanatoriul de tuberculoși m-am inspirat din prelegerea „The Discourse of Disease: Patient Writing at the «University of Tuberculosis»", de Jean Mason, pe care am avut privilegiul de a o asculta la Conferința pe teme de Psihanaliză și Medicină Narativă de la Universitatea Florida din Gainesville, în 2002.

„Fie ca nici un nobil englez să nu plece de pe această lume fără un doctor scoțian la căpătâiul lui, așa cum, sunt sigur, nici unul nu vine pe lumea asta fără unul" – se spune că acesta ar fi fost un toast rostit deseori de William Hunter, doctor în medicină, cel mai vârstnic dintre frații Hunter. Eu l-am parafrazat și i l-am atribuit lui B.C. Gandhi.

„Să nu zici despre un om că e fericit până când nu a murit" îi spune Solon Atenianul lui Cressus, bogatul rege al Lidiei, în conformitate cu Herodot. Acestea sunt totodată cuvintele rostite de Sir William Osler la auzul veștii că iubitul său fiu, Revere, a murit în Flandra. Imaginarul manual în care este descris solidul simț clinic este o reinterpretare a unuia dintre aforismele lui Osler.

Pentru datele despre afecțiunile psihosomatice în rândul etiopienilor îi sunt recunoscător prietenului meu Rick Hodes, doctor în medicină, internist și scriitor. Viața pe care a dus-o în Etiopia este un roman în sine. Îi mulțumesc lui Thomas „Appu" Oommen pentru incredibilele sale rememorări ale perioadei petrecute în Addis Abeba, ca elev și apoi ca jurnalist, dar și ale loviturii de stat. Un mesaj electronic pe care l-a primit de la Yohannes Kifle și pe care mi l-a împărtășit și mie m-a familiarizat cu închisoarea Kerchele. Părinții mei, George și Mariam Verghese, mi-au povestit amintirile lor, iar mama a reunit consemnări detaliate, special pentru mine. Lor le-am dedicat această carte.

În perioada în care am scris romanul de față am consultat numeroase alte lucrări. Sper că pe cele mai multe dintre ele le-am inclus în bibliografie, iar orice omisiune a unei persoane sau a unei surse constituie o greșeală pe care aș vrea s-o corectez. Scena „cadoului" lichid pe care Genet i-l face lui Marion este inspirată dintr-una similară pe care am întâlnit-o într-un roman sau într-o nuvelă. Nu-mi pot aminti numele autorului. În mod similar, metafora Adenului ca oraș mort și totodată viu, ca viermii pe un cadavru (sau o formulare cu același sens) este una a cărei sursă nu am reținut-o.

Recunoștința mea se îndreaptă către extraordinarul Comitet Consultativ din San Antonio, care ne-a permis să construim un Centru pentru Umanism Medical, și cu atât mai mult sunt recunoscător pentru prietenia strânsă pe care am legat-o cu membrii săi. Steve Wartman, prieten și partener de tenis, m-a atras la San Antonio când era decan acolo. Edith McAllister mi-a fost profesor, instructor, sursă de inspirație, înțelegându-mi mai bine decât oricine nevoia unei perioade netulburate de nimeni, chiar dacă acest lucru a presupus plecarea mea. Îmi doresc ca în viața următoare să revin pe pământ în persoana ei. Cuvintele nu pot exprima îndeajuns dragostea și sprijinul pe care mi l-au oferit Marvin și Ellie Forland și Judy McCarter; a fost o mare onoare pentru mine să dețin un post de profesor numit în cinstea lui Marvin și o catedră ce poartă numele lui Joaquin Cigarroa Jr. (ambii, internişti desăvârșiți). Judy este consiliera mea și o întruchipare a conștiinței pentru mine. Cu fiecare an ce trece, îi admir tot mai mult înțelepciunea. Mulțumesc, de asemenea, următorilor: CSSUTSA, familia Cigarroa, Bill Henrich, Robert Clark, Jan Patterson, Ray Faber, Tom Mayes, Somayaji Ramamurthy, Deborah Kaercher, regretatului David Sherman, și tuturor celor grație cărora munca mea a devenit o plăcere. Mulțumesc de asemenea colectivului de la Texas Tech, El Paso, unde a început această activitate. Dr. Erika Brady de la departamentul de studii populare al Universității Western Kentucky s-a dovedit un veritabil expert în domenii variate, de la Alpha Omega Alpha și Religio Medici la detalii privind vestimentația și rugăciunile. Știu că întotdeauna mă pot baza pe cercetările ei. Michele Stanush m-a ajutat deopotrivă la documentare, iar pentru acest lucru îi sunt recunoscător.

„Frații" mei de miercurea dimineața (Randy Townsend, Baker Duncan, Olivier Nadal, Drew Cauthorn, Guy Bodine și mai cu seamă Jack Willome) și soțiile lor (îndeosebi tu, Dee!)

mi-au oferit dragoste și încredere și m-au responsabilizat. „Dragoste mai mare nu există..."

Tom Rozanski, vecin, coleg și urolog, mi-a oferit sfaturile sale cu privire la scena vasectomiei și la alte chestiuni de natură chirurgicală, iar pentru acest lucru îi port recunoștință. Rajender Reddy și Gabe Garcia m-au ajutat să-mi ordonez ideile privind hepatita B.

Anand și Madhu Karnad, cei mai buni și mai vechi prieteni ai mei, au citit și au ascultat în decursul anilor fragmente din această carte și din toate lucrările mele anterioare. Ei mi-au oferit și continuă să-mi ofere dragoste și susținere, împreună cu convingerea că voi avea totdeauna un cămin acolo unde vor fi ei.

Îi sunt recunoscător lui John Irving pentru prietenia lui. Am învățat multe de la el, atât grație corespondenței noastre, cât și din lucrările pe care le-a publicat.

Ralph Horrowitz, doctor în medicină și președintele catedrei de medicină de la Stanford, m-a ajutat să mă simt acolo ca acasă; sunt recunoscător pentru viziunea pe care mi-a oferit-o, dar și pentru prietenia sa și a lui Sally. Le mulțumesc fratelui meu, George, soției lui, Ann, familiei Kailath și lui Helen Bing, pentru că m-au familiarizat cu farmecul Universității Stanfod cu mult înainte de a visa eu să ajung acolo.

Minunata mea soție, Sylvia, a petrecut ore întregi operând modificările pe care le scriam pe marginile manuscrisului, și a făcut acest lucru de mai multe ori în decursul anilor. Ea mai mult decât oricine, dar și Tristan, Jacob și Steven, mi-au acceptat absențele din societate și m-au susținut la bine și la rău în perioada în care am scris această carte. *Gracias mi amor; con los anos que me quedan...*

Mary Evans, agenta mea, mi-a vândut prima povestire către *The New Yorker* înainte de a ne întâlni față în față și și-a păstrat încrederea în mine încă din acele prime zile din Iowa, în 1991. Privirea ei vigilentă și sfaturile înțelepte au făcut din mine un scriitor, iar prietenia ei m-a ajutat să devin un om mai bun.

Robin Dresser a deținut un rol în scrierea primei mele cărți și a fost un privilegiu să colaborez cu ea și la aceasta. Robin a citit nenumăratele variante ale romanului și a petrecut ore nenumărate cu el și cu mine, iar pentru aceasta îi rămând îndatorat. Mi-am spus de multe ori că eleganța, pasiunea, modestia și extraordinarele abilități pe care le oglindește în profesia ei sunt atribute care se regăsesc la medicii pe care îi admir cel mai mult. Mulțumirile mele se îndreaptă de asemenea spre Sarah Rothbard, eficienta asistentă a lui Robin. Îi sunt profund recunoscător lui Sonny Mehta pentru entuziasmul cu care a susținut cartea de față și pentru sprijinul constant pe care mi l-a oferit în scrierea ei.

Medicina este o parteneră solicitantă, însă generoasă, fidelă și sinceră. Ea îmi oferă privilegiul de a trata pacienți și de a le preda studenților la patul bolnavilor, conferind astfel un sens întregii mele activități. La fel ca Ghosh, la începutul fiecărui an îmi reînnoiesc jurămintele față de ea: *Jur pe Apolo, medicul, pe Esculap, pe Hygeia și Panacea că îi voi rămâne credincios, fiindcă ea este sursa tuturor... Nu voi opera piatra din băsică.*

Abraham Verghese,
Stanford, California, iunie 2008

Bibliografie

Anderson, R. și R. Romfh, *Technique in Use of Surgical Tools.* New York: Appleton-Century-Crofts, 1980.

Ayele, N., *Wit and Wisdom of Ethiopia.* Hollywood, Calif.: Tsehai Publishers and Distributors, 1998.

Bailey, H., *Pye's Surgical Handicraft.* Ediția a 17-a, Bristol, Anglia: John Wright & Sons, 1956.

Bierman, J. și C. Smith., *Fire in the Night: Wingate of Burma, Ethiopia, and Zion.* New York: Random House, 1999.

Coleman, D., *The Scent of Eucalyptus: A Missionary Childhood in Ethiopia.* Fredericton, New Brunswick, Canada: Goose Lane Editions, 2003.

Cook, H., *Fifty Years a Country Doctor.* Lincoln: University of Nebraska Press, 1998.

Cope, Z., *The Diagnosis of the Acute Abdomen in Rhyme.* Londra: H. K. Lewis & Co., Ltd., 1962.

Dreger, A.D., *One of Us: Conjoined Twins and the Future of Normal.* Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 2004.

Gould, G.M. și W. E. Pyle, *Anomalies and Curiosities of Medicine.* New York: W. B. Saunders, 1896.

Habte-Mariam, M. și C. Price, *The Rich Man and the Singer: Folktales from Ethiopia.* New York: E. P. Dutton, 1971.

Hertzler, A.E., *The Horse and Buggy Doctor.* Lincoln: University of Nebraska Press, 1938.

Humphries, S.V., *The Life of Hamilton Bailey.* Beckenham, Anglia: Ravenswood Publications, 1973.

Keller, E.J., *Revolutionary Ethiopia: From Empire to People's Republic.* Bloomington: Indiana University Press, 1991.

Lambie, T.A., *Boot and Saddle in Africa.* New York: Fleming H. Redell Co., 1943.

—— *A Doctor Without a Country.* New York: Fleming H. Redell Co., 1939.

Marcus H.G., *The Politics of Empire: Ethiopia, Great Britain and the United States, 1941–1974.* Lawrenceville, N.J.: Red Sea Press, 1983.

Marston A., *Hamilton Bailey: A Surgeon's Life.* Londra: Greenwich Medical Media Ltd., 1999.

Melly, A.J.M., *John Melly of Ethiopia.* Ed. K. Nelson and A. Sullivan. Londra: Faber & Faber, 1937.

Speert, H., *Iconographia Gyniatrica: A Pictorial History of Gynecology and Obstetrics.* Philadelphia: F. A. Davis Co., 1973.

Smith, I., *Wish I Might.* New York: Harper & Brothers, 1955.

Waugh E. *Waugh in Abyssinia.* Harlow, Essex, Anglia: Longman, 1936.

LITERAtura

Colecția PREMIUM

Jasper FFORDE, *Nuanțe de cenușiu*
Steven GALLOWAY, *Violoncelistul din Sarajevo*
Sarah HALL, *Cum să pictezi un mort*
Richard HARVELL, *Clopotele*
Samantha HARVEY, *Ținutul pustiit*
Torsten KROL, *Oamenii-delfin*
Hilary MANTEL, *Wolf Hall*
Alice MUNRO, *Prea multă fericire*
David NICHOLLS, *O zi*
Marisha PESSL, *Curs special de fizica dezastrelor*
Tatiana de ROSNAY, *Se numea Sarah*
Tatiana de ROSNAY, *Vieți secrete*
Kathrin SCHMIDT, *N-ai să mori*
Ali SHAW, *Fata cu picioare de sticlă*
Elizabeth STROUT, *Olive Kitteridge*
Austin WRIGHT, *Tony și Susan*

vor apărea:
Terezia MORA, *Toate zilele*
Arturo PEREZ-REVERTE, *Regina Sudului*
Monique ROFFEY, *Femeie albă pe bicicletă verde*
Christos TSIOLKAS, *Palma*
M.J. VASSANJI, *Cântecul asasinului*

Colecția THRILLER

William Peter BLATTY, *Dimiter*
James BRADLEY, *Hoțul de trupuri*
Dan CHAON, *Aștept răspuns*
Sam CHRISTER, *Moștenirea Stonehenge*
Clive CUSSLER, *Aurul spartanilor*
Clive CUSSLER, *Imperiul pierdut*
Clive CUSSLER, *Regatul*
Val McDERMID, *Febra oaselor*
Val McDERMID, *Dincolo de sânge*

Lisa GARDNER *Vecinul*
Georges Dawes GREEN, *Corbii*
John KATZENBACH, *Profesorul*
Dean KOONTZ, *Cu sufletul la gură*
Dean KOONTZ, *Fără îndurare*
T.S. LEARNER, *Sfinxul*
Deon MEYER, *Treisprezece ore*
Christopher REICH, *Legea conspirației*
Christopher REICH, *Legea răzbunării*
Guillermo DEL TORO, Chuck HOGAN, *Molima*
Danielle TRUSSONI, *Angelologia*

vor apărea:
Mark BILLINGHAM, *În întuneric*
Deon MEYER, *Safari însângerat*
Guillermo DEL TORO, Chuck HOGAN, *Prăbușirea*

Colecția LADY
Jane COSTELLO, *Aproape căsătoriți*
Emily GIFFIN, *Ceva de împrumut*
Lisa JEWELL, *Petrecerea lui Ralph*
Julie METZ, *Perfecțiune*
Adriana TRIGIANI, *Valentine*

În afara colecțiilor:
Diana GABALDON, *Ecouri din trecut*
Helene HEGEMANN, *Rămășițele unui axolotl*
Leila MEACHAM, *Trandafiri*

Abraham Verghese (n. 1955) este profesor de teoria și practica medicinei la Stanford University. Născut din părinți indieni, profesori în Etiopia, a crescut în apropiere de Addis Abeba, unde și-a început pregătirea medicală, definitivată ulterior la Madras Medical College. Asemenea multor absolvenți, și-a efectuat rezidențiatul în Statele Unite, unde a continuat să-și consolideze cariera medicală. Prima sa carte, *My Own Country: A Doctor's Story*, o lucrare dedicată impactului epidemiei de SIDA într-o mică localitate din Tennessee, a apărut în 1995, a intrat în topul revistei *Time* al celor mai bune cinci cărți ale anului și a fost ecranizată în 1998. A doua lucrare, *A Tennis Partner*, a fost publicată în 1998 și a devenit repede bestseller. Eseurile și povestirile sale au apărut cu regularitate în *The New Yorker*, *The New York Times*, *Esquire*, *Story*, *The Wall Street Journal* și în alte publicații. *Să tai în piatră vie* (*Cutting for Stone*, 2008), primul său roman, s-a bucurat de una dintre cele mai longevive prezențe în topul *New York Times* al celor mai bine vândute cărți (86 de săptămâni).

Shiva și Marion, gemeni identici, vin pe lume din relația secretă a unei călugărițe indiene cu un chirurg englez, într-un spital al unei misiuni din Etiopia. Uniți la nivelul capului, cei doi sunt separați în ultimul moment. Rămași orfani de mamă în ziua în care se nasc și părăsiți de tată în aceeași zi, cei doi copii împărtășesc o legătură supranaturală și aceeași pasiune pentru medicină și se maturizează pe fondul tulburărilor politice care zguduie Etiopia în anii 1960–1970. Dragostea pentru Genet, fiica doicii lor, și implicarea acesteia în lupta pentru eliberarea Eritreei îi despart în cele din urmă, iar Marion, proaspăt absolvent al școlii de medicină, este nevoit să fugă în America. Destinul, prin intermediul aceleiași Genet, îi readuce împreună pe cei doi frați în împrejurări dramatice, care refac într-un mod special legătura cu tatăl dispărut.

Saga gemenilor Shiva și Marion Stone traversează continente și generații, desfășurându-se în Africa și în America de-a lungul a cinci decenii, și conturează o poveste despre dragoste și trădare, despre compasiune și vindecare, despre exil și apartenență.

Bestseller *New York Times*
***Indies Choice Book Awards, Adult Fiction*, 2010**

Roman publicat în 25 de țări

LITERA®

Află mai mult pe:
www.litera.ro

ISBN 978-606-600-612-5

9 786066 006125